

پنهنجي اصلي روپ ۾ ڀرڻ هٿ
 ٿي، زوريءَ سينا کي ڪٽي
 پنهنجي رت ۾ وهاريو. اُن
 وقت سينا زور زور سان واکا
 ڪري رام لڪهڻ کي پڪارڻ
 لڳي. راوڻ کيس رت ۾ سوڳهو
 ڪري وهاريو ۽ رت کي
 آڪاس مان اُڏائي ٽڪڙو
 وڃڻ لڳو. اُن وقت سينا
 جا وريلاپ جٽايو جي ڪن
 تي پيا ۽ هن ڏٺو ته راوڻ
 رامچندر جي استريءَ کي
 ائين زوريءَ وٺي وڃي رهيو
 آهي جٽن ڪا ڪپلا گمانءَ
 ڪنهن قاصديءَ جي ور چڙهي

هجي. اهو ڏسي هو ڏاڍي ويگ سان اُڏامي اچي راوڻ مٿان ڪڙڪيو
 ۽ پنهنجن ٽڪن نهن سان راوڻ جي شرير ۾ گهاٽو ڪرڻ لڳو. راوڻ
 ڀانيو ته تير هڻي ماري ڇڏيانس پر جٽايو ۽ چنبا هڻي راوڻ جو ڏنڻ
 مڪت ۽ پڇي ڇڏيو. تڏهن راوڻ گدا هڻي جٽايو کي رتو ڇاڻ

سمجهو ته جئن اڳر ڪيتريون استريون هنجي شان شوڪت ۽ سندرتا
تي مومت ٿيون آهن، تيئن سیتا به بنواسي ڪنگال رام جي پچر
چڏي هن سان ٺهندي. اهي ويچار ڪري هن چيو: هي سندري!
تون هن بن ۾ اڪيلي ڪيئن رهي پيئي آهين؟ ته جڙي روپوتي
استري ته مون ٺهي لوڪن ۾ ڪين ٿئي. توکي ته محلاتن ۾
رهڻ گهرجي.

سادو ۽ جا اهي اڃو ۾ وڃن ٻڌي سیتا ڪو جواب ڪين ٿي ۽
پنهنجي پتي ۽ ٿور جي اچڻ جي واٽ چٽالي نهارڻ لڳي. پر هن
کي چٽي پاسي ۾ پيو ۽ کان سواءِ ٻيو ڪي به نظر نه آيو. پوءِ خيال
آيس ته مٿان مٿن ڌارڻ ڪري سادو ڏمرجي پوي تنهنڪري
سیتا کيس پنهنجو پويچيه ڏيئي بنواس جو ڪارڻ ٻڌايو ۽ سندس
نانءُ ٿانءُ پڇيو. اهو ٻڌي راوڻ چوڻ لڳو: سیتي! جنهن جي
نالي ٻڌڻ سان ئي تنهي لوڪن جا ديوتاڻون ۽ دلپت ڏکيو وڃن
اهو راکشس جو راجا راوڻ مان آهيان ۽ تنهنجي ڪومل سرير جو
سوني سمان رنگ ۽ وري مٿان پاتل هيءُ پيلي ساڙهيءَ جي چپي
ڏسي، مونکي پنهنجون راڻيون ٺٽيون وٺن. تون منهنجي سوني
جي لنگا ۾ هلي منهنجي پٽ راڻي ٿي ته انيڪ داسيون تنهنجي
سبوا ڪنديون. مان ئي تنهنجي پتي ٿيڻ جي لائق آهيان ۽ مان
تنهنجي مرضيءَ خلاف ڪو ڪم ڪين ڪندس. تون مون وٽ هلي
راجائي مڙا ماڻ.

راوڻ جي ڳالهه ٻڌي سیتا ڪروٽ ۾ ڀرجي چوڻ لڳي: اڙي نياڳا!
ڪو جهڙي مدد ڪي ايتري محال ٿي آهي جو هڪ شينهن جي استريءَ ۾
اڪه رکي اٿئي! ڇا تون گلي ۾ ڳورو پٿر ٻڌي سمنڊ پار ڪرڻ ٿو چاهين؟
بردر باهه کي ڪپڙي ۾ ٻڌڻ ٿو چاهين؟ توکي لعنت هجي ۽ جي هاڻي
به پنهنجو ڀلو چاهين ته وٽ گهر جو رستو.

اهو ٻڌي راوڻ غصي ۾ ڀرجي ويو ۽ هن جيڪو نرهه ۽ ڀوپائڻ
۾ رچيو هو سو اڇلائي ڇڏيائين. هن سادو جو روپ چڏي

لڪشڻ جا اهي وڃن ٻڌي سيتا ڪروٽ ۾ ڀرجي چوڻ لڳي :-
 تون تمام ڦرندڙي ٿو ڏسجڻ جو هن آڀڏا مهل به تون پنهنجي پاڻ
 جي مدد لاءِ نٿو وڃين! هنجي دڪم ڀريل ڏانهن جو توتي ڪو اثر نٿو
 ٿئي! تون پٽ جيان هڪ هنڌ بيٺو آهين جو تون چاهين ٿو ته هو
 ڀل ناس ٿي وڃي! تون هن ۾ ڪپٽ رکي اسان سان بن ۾ آيو
 آهين! تنهنجي من ۾ ڪا پاپ جي ست ستيل آهي! مان تنهنجي
 من جي پاپ پاوڻا سمجهان ٿي ته رامچندر مري ته تون مونکي
 پراپت ڪري سگهين، مگر ياد رک ته مان ٻڙي ڪنهن ڪي به پتي
 ڪين ڪنديس ۽ تنهنجي سامهون ئي پنهنجا پراڻ ٽپاڳينديس.

پراڻڻ ڏاڍي ڪنور ۽ ٽٽر ٿيندي آهي ته سيتا جهڙي سادوي
 پٿور ٿا اهڙا ڪنور وڃن ڪيئن چوي ها! هنجا اهي اجوڳا وڃن
 لڪشڻ کي زهريلن ٻاڻن جيان چڀي ويا پر ته به هن هڪ جوڙي سيتا
 کي چيو:- ديوي! تون منهنجي ماما سامان آهين ۽ توکي مون لاءِ
 اهڙو سنڌيه ڪرڻ ڪين جڳائي. پر تو هوونهار جي وس ٿي مونکي
 ائين چيو آهي، اٽلاءِ مان هيئنڙي رامچندر ڏانهن وڃانئو. تنهنجا
 اهي وڃن مونکي ڏنپ ٿي لڳا آهن- مونکي ڊپ ٿو ٿئي ته
 تنهنجي مٿان جلد ڪا وڏي آڀڏا اچڻ واري آهي ته تون مونکي
 اهڙا ڪنور شبد نه چوين ها. شل ڀڳوان تنهنجي رکيا ڪري ۽ اسين
 ٻئي ڀاڱي وري اچي توکي صحيح سلامت ڏسون.

ائين چئي لڪشڻ سيتا کي ڀرڻاڻ ڪيو ۽ دڪي هڙي سان
 رامچندر ڏي ويو. هنجي وڃڻ کانپوءِ راوڻ کي گهريل موقعو ملي
 ويو ۽ هو سادو ۽ جو روپ ڌاري سيتا وٽ اچي سهڙيو. سيتا کيس
 گيرو ڪپڙن ۾ ۽ ڪرمندل ڌاري ٽپسوي مهمان سمجهي ٺهرتا سان
 هنجي آجيان ڪئي ۽ سشتاچار موجب هنکي ويهڻ لاءِ آسڻ، جل ۽
 ڦل ڦول آڻي ڏنائين. سادو ويهي ڪري سيتا ڏانهن گهور ڪري
 نهارڻ لڳو ۽ هنجي سندرتا ڏسي هنجي ترشڻا وڌندي ويئي. هن
 کي اها اڇا ٿي ۽ آشا ٿي ته هو سيتا کي ڀرپائي پنهنجو بڻائي. هن

مڱل هٿ ڪري جلد موٽي ايندس. تون رڳو سيتا جي سنڀال ڪج. ائين چئي رامچندر ڏنڻس پاڻ کڻي اُن مائاري مرڱه جي ڪڍ ويو. رامچندر کي ويجهو ڏسي هرڻ چلانگه ڏيئي پري پڄي ويو. ڏڏهن شري رام به سندس پٺيان ڊوڙڻ لڳو، پر اهو ڪپتي هرڻ به تيز ڊوڙندو، ڪڏهن لڪندو، ڪڏهن پرڳهت ٿيندو، رامچندر کي پري ڪڍي ويو. نيٺ رامچندر ڏڏهن ٽڪجي پيو ڏڏهن اُن هرڻ تي هڪ پاڻ هنياين. تير لڳندي ئي مارڄ پنهنجي اصلوڪي راکشس روپ ۾ ظاهر ٿي ڪري پيو، رامچندر جي آواز ۾ ”هائ سيتا! هاء لڪشڻ! مون کي بچاء!“ چئي پڪارڻ لڳو، پوءِ ٿوري دير ۾ هري ويو. رامچندر اهو ڪپت ڏسي جلدي اٿاولي سان پنهنجي ڪتيا ڏانهن موٽڻ لڳو.

هودانهن شري رام جي آواز ۾ ”هائ سيتا! هاء لڪشڻ! مون کي بچاء!“ جي پڪار ٻڌي جانڪي لڳجي وئي، ۽ ٻپ ۾ پرجي لڪشڻ کي چوڻ لڳي. تون جلدي وڃي پاڻ جي سهائتا ڪر. هو شايد راکشس جي چنبي ۾ ڦاسي ويو آهي، اسان کي سهائتا لاءِ پڪاري رهيو آهي. تون هن سنڪت مهل جلد وڃي کيس ڇڏاء.

اهو ٻڌي لڪشڻ مرڪي چوڻ لڳو: هي ديوي! تون پڪ ڄاڻ نه ڪنهن به ديوتا يا ديتي کي ايتري طاقت ناهي جو رامچندر جو مقابلو ڪري سگهي. هيءُ آواز ڪنهن راکشس جو ڪپت آهي. اسان هن جن اسٿان جي راکشس کي ناس ڪيو آهي، انلاءِ سندن همائتي ۽ مٿ مائٽ اسان کان ويروئڻ جي سٽي رهيا آهن. انهنجا ڪوڙا آواز ۽ ڪوڙا روپ ڏسي اسان کي گمراهه ٿيڻ نه گهرجي. اهو آواز رامچندر جو ڪونه هو. تون پاڻ کي شانت ڪري ذرا به ڀڙ ڀولو نه ڪر. شري رام تنهنجي رکيا جو ڪم مون تي سونپي ويو آهي. انلاءِ مان راکشس سان ڀريل هن ٻن ۾ توکي اڪيلو ڇڏي نه ويندس. تون رامچندر لاءِ ڪابه چٽا نه ڪر، ڇو ته هو سڀ پرڪار سمورڻ ٻڌا ڪري آهي.

جانڪيءَ ڪي پاڻ ڏانهن
 نهاريندو ڏسي، اهو هڻ ٺڄڻ
 ڪڍڻ لڳو. انڪري اُن بن
 جي سندر ٿا هر چڻ جان پنهنجي
 وئي. اهو ڏسي سيتا رامچندر
 ۽ لڪشمڻ ڪي سڌي چوڻ
 لڳي: آريه پٽو! هيءُ نرالو
 مرڻ ته ڏسو! هيون جواهرن
 سان جڙيل سڄو سونو ٿو
 لڳي ۽ وري ڪن پل هر چانديءَ
 جيان چمڪي رهيو آهي!
 هيڏن سالن هر مون هن بن
 هر اهڙي سندر وستو ڪانه
 ڏٺي آهي. هن هڻ ڪي

ڪنهن به ريت ڦاسايو ته هنڪي آشرم هر پريم سان پالينداسي ۽
 ايوڌيا هلڻ تي هيءُ اسانجي محل جي شويپا وڌائيندو يا ڀرت
 ڪي بن جي سوکڻي ڪري ڏينداسي. پر جي هيءُ جيئرو پڪڙجي
 نه سگهي ته هنجي مرڻ چالا به ڏاڍي سندر ٿيندي. ڪرپا ڪري
 منهنجي خاطر هنڪي پڪڙيو!

لڪشمڻ جي من هر شڪ جاڳيو. هن چيو: هيءُ ڪو رواجي
 جانور ناهي، پر ڪر روپ بدلايل! بهروبي راکشس آهي. اسانڪي
 ڪنهن راکشس جي فند فريب هر ڦاسڻ نه گهرجي.

رامچندر سمجهيو ته لڪشمڻ برابر ٿو چوي پر پنهنجي پياريءَ
 جي ڏاڍي چاهنا ڏسي هو هڻ ڪي پڪڙڻ لاءِ تيار ٿيو. هن چيو:
 لڪشمڻ! جي هيءُ هڻ سچ پچ ڪو راکشس آهي ته به
 هنڪي ضرور مارڻ گهرجي. هو پنهنجي وڇايل چار هر پاڻهي
 ڦاسندو. مونڪي هڻ يا راکشس ڇا ڪندو؟ مان هنڪي جيئرو يا

هيٺ ٿي ضرور ٿيندو. هاڻي جيئن چڱو سمجهين ٿيئن ڪو.

راوڻ جي ڳالهه ٻڌي ماريچ هيسجي ويو ۽ سوچڻ لڳو ته هن دشت
کي انڪار ڪندس ته هيءُ منهنجي سسي ڌڙ کان ڌار ڪري ڇڏيندو.
هنن نون منشن سان وروڌ ڪرڻ ڪري جيو جو ڪلياڻ نٿو ٿئي.
۱- هٿيار بند، ۲- پيد ڄاڻندڙ، ۳- سوامي، ۴- مورڪس، ۵- ڏنوان،
۶- حڪيم، ۷- پنٿ، ۸- ڪوي شاعر ۽ ۹- رسوئيو. هن پاڻي مورڪ
جي هٿان يڪدم هراڻ تنهن کان بهتر ٿيندو ته رامچندر جي سامهون
ٿيان جو انڪري مٿان جان بچي به پوي. اهو سوچي ماريچ راوڻ
جو ڪم ڪرڻ قبول ڪيو ته راوڻ خوش ٿي کيس چاٽيءَ لڳايو.
پوءِ ٻئي دنگ بن ۾ آيا. ۴ ڀريان ڪيلن جي وٽن سان گهيريل
رامچندر جي ڪٽيا ڏٺائون. راوڻ جي آڱيا موجب ماريچ سونهري
هرڻ بڻجي ان ڪٽيا اڳيان گهمڻ ۽ نچڻ لڳو.

رامچندر جو هرڻ پلمان وڃڻ ۽ راوڻ جو سیتا کي ڪٽي وڃڻ

سیتا پنهنجي ڪٽيا جي ٻاهران گل چٽي رهي هئي ته سونهري
هرڻ ڏسي اچر ۾ پئجي ويئي. ان هرڻ جي انڊلٺ جهڙي رنگين
بدن تي نيرا نيرا ڊاٽا ٺيل ۽ رتنن مٿل جڙيل ٿي لڳا. هن جا سڻه
ڄڻ ته ٺيل مٽيءَ مان ٺهيل هوا ۽ بدن اهڙو ته لسو ۽ چاڪيدار هوس
جو ڏسندي ئي من موهجي وڃي. هو ڪنهن وقت هڪ هنڌ بيٺو
ٿي رهيو ته ڪنهن وقت من موهيندڙ ڊڪ ٻوڙ ٿي ڪيائين. ڪڏهن
هيٺ لهي ڌرتيءَ کان نرم نرم گاهه ٿي چريائين ته ڪڏهن ڪنڌ
مٿي ڪري پوئڻ جا نازڪ پن ٿي کاڌائين. ڪنهن وقت اڪيلي سر
ٿي گهميو ته ڪنهن وقت هرڻن جي ولسان پيڙو ٿي ٿيو، پر ٻيا
هرڻ هنکي نڪ سان سنگي، پوکاڻ ڀري پچي ٿي ويا.

ان طلسمي هرڻ جي شوييا دل هرڪائيندڙ ۽ جادوءَ مٿل هئي.

هرڻ کي ڏسي گهور ڪري ڏانهنس نهاريندي رهي.

لنڪا جون وڌوائون ۽ اناڪ ٻالڪ رڻندا ۽ رڙندا. پرائي استريءَ کي زوريءَ ڪٿي اچڻ جو مهاڀاپ نه ڪر! توکي پنهنجون گهڻيءَ سندر استريون آهن. تون انهن سان وڃي مڇ ڪر. تون منهنجو مٿو آهين، انلاءِ مون توکي سٺي صلاح ڏني آهي.

انريٽ ماريچ راوڻ جي ڀلائيءَ لاءِ هنڪي گهڻوئي سمجهايو ۽ ٻاڏايو پر راوڻ تي ڪو اثر نه ٿيو. ڪام جي ستايل منس کي نيڪ صلاح ڪيئن آڻيندي؟ جيئن بيمار ماڻهوءَ کي ڪوڙي دوا نه وڻندي آهي، تنهن بدلي جي ڀاڻا ۽ ڪام وس ٿيل راوڻ کي به ماريچ جي صلاح ڪين آڻي، مرڳو هو ڪروڙ ۾ ڀرجي ويو. چيل آهي ته مورڪه کي اپديش ڪرڻ ڪري سندس غصو وڌيڪو ۽ شانت نٿو ٿئي، جنهن نانگه کي ڪير پيٽارڻ سان سندس زهر وڌيڪو. * تنهن راوڻ به ماريچ جي سٺيءَ صلاح جي بدلي هيءَ ڪنور وڃن چوڻ لڳو: اڙي ماريچ! تون هيءَ جيڪي چئي رهيو آهين سو ڪلراڻيءَ زمين ۾ ٻج پوکڻ مثل اڃايو آهي. جيڪو مورڪه ماڻهو هڪ استريءَ ۽ پتا جي چوڻ ڪري راجائي مغل ۽ پنهنجو حق اڌڪار تخت ڇڏي ٻن ٻن ۾ ڀٽڪي رهيو آهي، تنهنڪن ايترو ڊپ! مان هنجي سندر استري ضرور ڪٿي ايندس ۽ توکي منهنجي مدد ڪرڻي پوندي. هڪ ته مان تنهنجو راجا آهيان، ٻيو هن وقت تنهنجي گهر مهمان ٿي آيو آهيان ۽ ٽيون پنهنجي راکشس جاتيءَ جي دشمن برخلاف مدد گهري رهيو آهيان، انلاءِ توکي اهو ڪم ضرور ڪرڻ گهرجي ۽ انهي ڪم لاءِ مان توکي گهڻوئي مال متاع ۽ هڪ ملڪ جو راڄ ڏيندس. پر جي اهو ڪم ڪرڻ کان انڪار ڪندي ته مان توکي هينئر ئي ماري ڇڏيندس. رام جي سامهون وڃڻ ڪري تنهنجا پراڻ ٻچي به سگهن ٿا پر منهنجي ڳالهه نه مڃڻ ڪري تنهنجو موت

● उपदेशो हि मूर्खानां प्रकोपाय न शान्तये ।

पयःपानं भुजंगानां केवल विष वर्द्धनम् ॥

وڻ ٽنهنجو ۽ منهنجو فرض آهي. انلاء مان رام جي استريءَ سڀني
کي زوريءَ کڻي اچڻ جو خيال ڪيو آهي. تون مياوي ڪم ڪرڻ
۾ هوشيار آهين. تون سونهري هڻڻ بڻجي سڀني جي ساهيون گهر ڦر
ڏي سڀني. اهو هڻڻ پڪڙڻ لاءِ ضرور رام ۽ لکشمڻ کي موڪليندي.
انريت جڏهن تون پنهنجي پوئلڳن رام ۽ لکشمڻ کي پري وٺي
ويندين، تڏهن مان بي وسيليءَ سڀني کي زوريءَ کڻي ايندس.
پوءِ جڏهن استريءَ جي وچوڙي ۾ رام وياڪل ۽ ٽاپوڙي ويندو
تڏهن کيس آسانيءَ سان ماري سگهيو.

راوڻ جي ڳالهه ٻڌي ماريچ نه ڏکي ويو جو کيس رامچندر
جا هٿ اڳ ۾ لڳل هئا. هوراوڻ کي سمجهائي چوڻ لڳو: هي راجا!
وڻندڙ وڃڻ چوڻ وارا نه گهڻيئي ملندا ٻراڻوڙ (نه وڻندڙ) ۽ لاپڊاڪ
وڃڻ چوڻ ۽ ٻڌڻ وارا منهن ڏرلپ آهن. * تنهنجو منصوبو کوٽو
آهي ۽ تنهنجي سڄي راج کي تباهه ڪري ڇڏيندو. مها پراڪرمي
رام سان نه ويرو نه پاء. هن ٻالڪهڻي جي اوستا ۾، وشوامتر جي
يگيه جي رکيا ڪندي، مونکي هڪ ئي تير سان سڙي وڃڻ پري
اچايو هو. تنهنڪانپوءِ مان هن کان اهڙو ڏکي ويو آهيان جو سڀني به
کيس ڏسي گهٻرائجي. ٿورو ڄاڻ. سو تون به کيس رواجي منهن سمجهي
ويرو نه رک. سنسار ۾ ڪوبه اهڙو يودو ڪونه آهي جو استر شستر
هلائڻ ۾ رامچندر جي مٿ ڀڄي سگهي. هنکي پنهنجو ڪٿو
شتر نه بڻاء، نه ته تنهنجي جاتيءَ ۽ راج کي نه رڳو جوڪم رسندو،
پر اهي بنهه تباهه ٿي ويندا. تنهنجي پرڄا هن وقت سڪه سمپتيءَ
۽ ڌن دولت جا مڙا ماڻي رهي آهي، تن کي برباد نه ڪر. رام جي
ڪروڌ کي نه جاڳاء. نه ته تنهنجي سونيءَ جي لنگا جلي پسر ٿي
ويندي ۽ انجون گهڻيون مڙدن جي لاشن سان سڻجي وينديون.

● सुलभा: पुरुषा राजन् सततं प्रियवादिनः ।

अप्रियस्य च पथ्यस्य श्रोता वक्ता च दुर्लभः

پنهنجن سردارن ڪر ۽ دوشڻ جي مارڻ جو ٻڌي راوڻ کي آ
وئي ويئي ۽ هوڏانهن سڀڻا جي سونهن جي ساراهه ٻڌي هو ڪام جي
وس ٿي ويو. هن شور پٺڪا کي ڏيڻ جي ڏيکيو ۽ پاڻ انهي
ڳالهه تي غور ڪرڻ لڳو. هن جي سڄي رات اهي خيال ڪندي
وهامي ته اهڙو ڀواڪري ڪيو سامڻو آهي جنهن مها ٻوان ڪر ۽ دوشڻ
کي چوڏهن هزار جوتن سميت اڪيلي سر ماري ڇڏيو! ضرور وشت
پڳوان اوتار ڌارڻ ڪيو هوندو، پر مونکي هن سان شترو ٿا رڪڻ
پر ئي ڀلائي آهي. منهنجي ڏاڏي شترو ٿا رڪي سندس سنڀڙهه ايندس ته به سنسار
نٿي سگهي، انلاءِ جي شترو ٿا رڪي ساگر مان ٿري پار پوندس.

پر جي هو رواجي راجڪمار
آهن ته به انهن کي جيتي ۽
انهن جي اُتپات کي روڪڻ
منهنجو راجائي ڌرم آهي.

اهو سوچي راوڻ رامچندر
سان ويرو رکڻ جو فيصلو ڪيو ۽
انلاءِ منصوبو سنڻ لڳو. هو
هڪ آڪاش ۾ هلندڙ رت تي
سمنڊ لٽڙي پنهنجي مٿي
ماريچ نالي راکشس وٽ آيو.
ماريچ طلسمي ڪن ڪرڻ
۾ ڏاڍو هوشيار جادوگر هئو.
هن پنهنجي راجا جو آدرستڪار

ڪيو ۽ سندس اچڻ جو ڪارڻ پڇيو. راوڻ کيس چيو ته ڳوٺ ۾
مٿي دشت جي پٽ رام دندڪ بن ۾ رهندڙ منهنجن مٿن مائٽن
۽ ساٿين جو ناس ڪري ڇڏيو آهي. هو بنا ڪنهن اپراءِ جي سڀني
راکشسن کي ماري رهيو آهي. پنهنجي جانيءَ جي دشمن کان بدلو

جو ۽ ڌرم کانسواءِ ڌن جو ناس ٿيندو! آهي، ٿيئن جيڪو پنهنجي دشمن، روڳ، اگني، پاڻي، ڀاپ، سوامي ۽ پارائي (سراپ) کي ٽڄ ڪري سمجهندو آهي تنهن جو به ضرور ناس ٿيندو آهي. دندڪ بن ۾ تنهنجا عيوضي سردار ڪو ۽ دوشل پنهنجن چوڏهن هزار جوتن سميت مارجي ويا آهن ۽ هيٺڙ تنهنجي راڄ کي خطرو آهي.

شورپنڪا جا وڃن ٻڌي ۽ سندس دردشا ڏسي راوڻ کائونس سموري حقيقت پڇي، ڏهن شورپنڪا چوڻ لڳي: - راکشس راڄ! ايوديا جي راجا دشرت جو پٽ رام پنهنجي ٻلوان ڀاءُ لڪشمڻ ۽ سندس استريءَ سيتا سميت دندڪ بن ۾ آيو آهي. اهي ٻئي پالرجتي ڪٿي راکشس جي هٿيا ڪندا رهن ٿا ۽ انهن جي هٿ مان ظاهر آهي ته هو سڄي راکشس جاڻي ڪي نيست نابود ڪرڻ ٿا چاهين. مونکي تنهنجي پيڻ ڄاڻي هو مونتي چٿرون ڪرڻ لڳا. رام جي استريءَ سيتا جهڙي روپوتي استري تنهي لوڪن ۾ به ڪانهي. هنجو منهن چنڊرمان سمان، بدن گلاب جي پنکڙين سمان ۽ رنگ سوني سمان آهي. گندرو، ڪنڊوٽا ۽ منش جالين جي ڪنهن به ڪنيا ۾ مون اهڙي عجيب سونهن ڪانه ڏٺي آهي. هنکي ڏسي منهنجي من ۾ ائين آيو ته اهڙي لائني سندري ته ٿو وڻ ٿي هئڻ گهرجي، انڪري مان کيس ٿو وڻ ڪٿي اچڻ جي ڪوشش ڪئي ته لڪشمڻ منهنجو نڪ ۽ ڪن وڌي ڇڏيو. تنهنجي ڪري منهنجي هيءَ بچڙي حالت ٿي آهي. جڏهن انجو بدلو وٺڻ لاءِ ڪر ۽ دوشل پنهنجي ڪٽڪ سوڌو مٿن چڙهائي ڪئي ته اڪيلي رام انهن کي سولائيءَ سان ماري ڇڏيو. رام مها ٻلوان آهي ۽ هن کي جيتڻ ٿو لاءِ به سولو ناهي، هنجو پراڪرم ۽ سڳهه سان هڪ وقت ئي ڪهڙا تير هلاڻ جي شڪتي ڏسي مونکي پڪ آهي. ته رام سان جنگ جوتي ڪوبه کيس جيتي نه سگهندو. هنکي مارڻ جو رڳو هڪ ئي اٺاءُ آهي. ٽون سندس پياري استريءَ کي ڪٿي ايندين ته هو سيتا کان سواءِ جيئرو رهي نه سگهندو. سيتا جنهنجي استري آهي سو

پيانڪ راڪشنن کي ناس ڪري ڇڏيو. سندس اهڙو ادب ٻراڪرم
 ڏسي اُن بن ۾ رهندڙ سڀ رشي مٺي سندس جڳم ڄڻڪار ڪوڙ لڳا.
 راڪشنن جي موڙ ڪري دندڪ بن ۾ سڀ تپسوي بنا ڪنهن کڏڪي
 ڌرم جو انوشٽان ڪري سگهندا، انلاءِ هو رامچندر کي آشيرواد ڏيڻ
 لڳا. انوقت سڀيتا ۽ لڪشمڻ به غما مان ٻاهر نڪتا ۽ رامچندر کي
 ڏسي ڏاڍو پرسن ٿيا ۽ سندس شيوا ڪوڙ ۾ لڳي ويا.

شور پنڌڪا جي ڏانهن ٻڌي راوڻ جو سڀيتا هرڻ لاءِ منصوبو سنڌ.

شور پنڌڪا جڏهن ڏٺو ته اڪيلي رامچندر ڪر دوشڻ ۽ چوڏهن
 هزار ٻاوان راڪشنن کي ناس ڪري ڇڏيو ڏڏهن هوءَ اچرج ۽ چٽا
 ۾ ڀرجي پنهنجي ڀاءُ راوڻ دي لڌڪا ڏانهن ڀڳي. انوقت راوڻ
 پنهنجي سوني جي ست محلي محلات جي ڇت تي جواهرن سان

ڄڙيل سنگهاسن تي ويٺو هو.
 انوقت ناچ گانا ٿي رهيا هئا ۽
 هنجي چوگرد منڌري ۽ سندور
 استريون سڀوا ۾ بينيون هيون.
 شور پنڌڪا وٽس وڃي چوڙ
 لڳي: هي ڀراتا! تون پنهنجي
 عيش عشرت ۾ ئي غلطان آهين
 ۽ مٿان پيل آپڊا جي ٽوڪي
 ڪا سمڪ ئي ڪانهي. جيڪو
 راجا جاسوسن کان ڪ-م نٿو
 وٺي ۽ پاڻ ڀرجا سان نٿو
 ملي، تنهن جو ضرور ناس
 ٿيندو. جيئن نمرتا ڪانسوا
 ڀريت جو، ڪميا ڪانسوا گڻن

۾ پاڪو ڪٿو مچائي ٿو. انوقت رامچندر جي ڏنڻن مان زهريلو
ٻاڻ هڪ ٻئي پٺيان اهڙو ٿيڙي سان ٿي نڪتا جڻ ڪا ساءِ وهندڙ جل
جي ڌارا ٿيڙ وهندي هجي. انڪري راکشن جو ڪٽڪ ائين ناس
ٿيڻ لڳو جڻ ڪلهن باهه جي پيٽ ۾ پتنگه جلي ورندا وڃن.
پنهجي سينا جي درد شا ڏسي سينا پتي دوش ٻاڻ هڪ ٿيڙ ڪيليدار
گدا کي ڦيرائي ڦيرائي رامچندر تي هڻين. شري رام هڪ ٻاڻ سان اُن
گدا کي ٻه ٽڪر ڪري ڪيرائي ڇڏيو ۽ ٻيو ٻاڻ هڻي دوش کي ماري
ڇڏيو. سينا پتي کي مٿل ڏسي ۽ رامچندر جي تيرن کان وياڪل
ٿي راکشن ۾ اچي ٽاڪوڙو ٻيو. ٽڏهن پراڪرمي ڪر واکو ڪري
چوڻ لڳو ته: جيڪو به لڙائي جو ميدان ڇڏي پڇندو تنهن کي
مان پنهنجن هٿن سان ماري ڏس. انوقت موت جي ڊپ کان
راکشن پوئتي موٽي آيا ۽ رامچندر تي هٿيارن جي ورکا ڪري
مهاسنگرام مچائي ڏنائون. انوقت شري رام به اڳتي استر هلائي راکشن
جي سينا ۾ چوڙف باهه کي باهه ٻاري ڏني جنهنڪري جلدي انهنجي
مناڻي ٿي وئي. اهو ڏسي پراڪرمي ڪر پنهنجي سولي ۽ رڪ جي
رٿ تي سوار ٿي رامچندر جي سامهون ٿيو ۽ ٽڪن ٻاڻن سان رامچندر
جو ڏنڻن پڇي ڇڏيائين ۽ ڪوچ به ڌاري ڇڏيائين. ڪر جي ٿيڙ ٻاڻن
سان رامچندر لهو لهاڻ ٿي ويو پوءِ به هن ڦڙي سان ٻيو ڏنڻن ڪٽي
پنهجن اموگه ٻاڻن سان ڪر جو رٿ پڇي هنڪي زخمي ڇڏيو. ٽڏهن
ڪر ڏاڍي ڪروڌ ۾ ڀرجي هڪ مها پينڪو گدا ڪٽي رامچندر تي ڪڙڪي
آيو. شري رام پنهنجن ٿيون سان اُن کي ٻه ٽڪر ٽڪر ڪري ڇڏيو
۽ ڪر جو به انت آندائين.

دندڪ بن جي حاڪم راکشن جي مها پيانڪ سينا جيڪا سمندر
سمن سجگور ڪندي آئي هئي، سا هاڻي بلڪل سانت هئي. رڳو
جنگه جي مڱدان تي لاشن جا ڍڍ، راکشن جي شريرو جا ويڊل
انگه، ليڳاڻا هٿيار ۽ ڀڳل رٿ پيا هئا.

دندڪ اڪيلي شري رگهونات دندڪ بن جي چوڏهن هزار

ننڍي پيءُ پراڪ-رهي لڪشڻ ڏانهن وڃ جيڪو هن وقت چڙهو آهي.

تڏهن ڪام جي وس ٿيل شورپنڪا لڪشڻ وٽ ويئي ۽ کيس پنهنجي پتي ٿيڻ لاءِ چوڻ لڳي. تڏهن لڪشڻ کلي چيس: مان ته وڏي پيءُ جو آڱياڪاري داس آهيان ۽ منهنجي استري ٿي ٿوڪي به داسي ٿي هلڻو پوندو. هو پاڻ ايڏو ڏاڍو راجا آهي ۽ سڀ پرڪار سمور آهي. هو جيڪي چاهي سو ڪري سگهي ٿو.

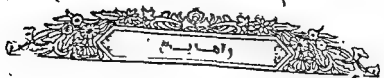
सेवक सुख चह मान भिखारी । व्यसनी धन सुभ गति बिभिचारी ।

लोभी जसु चह चार गुमानी । नभ दुहि दूध चहत ए प्रानी ॥

جي ڪو نوڪر ٿي سگهجي ٿو، بيڪاري ٿي عزت چاهي، وشي (جوا شراب وغيره جو عادي) ٿي دن چاهي، ويچار ٿي شپ گئي چاهي، لويي ٿي جس چاهي ۽ ايماني ٿي چار پدارت (ڌرم، ارت، ڪام ۽ موڪي) چاهي، سو سمجهه ته آڪاس کي ڏهي ٿو کير گهري يعني ناممڪن کي ٿو ممڪن ڪرڻ چاهي.

اهو ٻڌي شورپنڪا رامچندر وٽ موٽي آئي ۽ چوڻ لڳي: تون هن استري جي ڪري هونڪي سويڪار ٿو ڪرين، ان لاءِ مان هن کي هيئن ئي ڪائي ٿي ڇڏيان ۽ پوءِ ٿوسان هوج سان گذارينديس.

ائين چئي شورپنڪا پنهنجو اصلوڪو پينڪر روپ ظاهر ڪري سيتا تي وڃي لامارو ڏنو. سيتا کي پيپيٽ دسي رامچندر کيس بچائي ورتو ۽ شورپنڪا جو نڪ ۽ ڪن وڍڻ لاءِ لڪشڻ کي اشارو ڏنائين. لڪشڻ اُمالڪ اُٿيو ۽ تلوار سان شورپنڪا جو نڪ ۽ ڪن ڪپي ڇڏيائين. نڪ ۽ ڪن ڪپڙن تي هوءَ وڌيڪ پينڪر ٿي پيئي ۽ رت جي ڌارا وهائيندي زور زور سان ڪيڪون ڪندي ڪر ۽ دوش وٽ پڇي ويئي. شورپنڪا کي رتو چاڻ ڏسي ڪر ۽ دوش ڪرڻ ۽ ڀڄڻ ويا ۽ سندس درگتيءَ جو ڪارڻ پڇيائون، تڏهن

پوي ۽ نيترن مان جل ٿوڻ لڳي، تنهن جي هن مان سڀ پاپ ڪرم
 ڏوڀجي وڃن ٿا ۽ هن زملي تي سڄو سڪ ۽ شانتي پراپت ڪري ٿو.
 رامچندر جون اهي گيان وٺاڳ ۽ پڳتيءَ جون ڳالهيون ٻڌي
 لڪشمن ۽ سيتا جي هن مان سندن ويندو رهيو ۽ هو ڏاڍي آند ۾
 پنڄوڻي ۾ گذارڻ لڳا.

شورپنڪا جو ڪ وڃڻ ۽ ڪر ۽ دوشن جو هوت.

هڪ ڏينهن رامچندر لڪشمن ۽ سيتا پنڄوڻي ۾ ويٺا پاڻ ۾
 ڳالهيون ڪري رهيا هئا ته راوڻ جي پيڻ شورپنڪا اچي نڪتي.
 استريءَ جي دل سونهن وارن ڏانهن سڀاويڪ ڪينجڻي ويندي آهي،
 سو شورپنڪا به ٻنهي راڄڪمارن جو سندر سروب ڏسي موهت ٿي
 پيئي. هو پنهنجي انڇا موجب روپ ڌاري سگهندي هئي سو ڇا
 ڪيائين جو هڪ منوهر روپ ڌاري رامچندر وٽ اچي چوڻ لڳي:-
 هي سندر راڄڪمار! تون ڪير آهين ۽ ٿپسويءَ جي ويس ۾ راکشن
 جي هن پيانڪ بن ۾ ڇا لاءِ آيو آهين؟

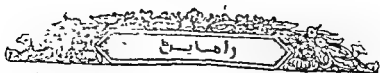
تڏهن رامچندر شورپنڪا کي پنهنجو پريڇي ڏٺو ۽ سندس
 نانءُ ٿانءُ پڇيو. شورپنڪا چوڻ لڳي:- مان وشروا منيءَ جي ڌيءَ
 شورپنڪا آهيان ۽ راجائن جي راجا لنگا اڌراج راوڻ ۽ مها ٻلوان
 ڪنڀڪرڻ ۽ ويڻش جي پيڻ آهيان. مان هن بن ۾ مها ٻلوان ڪر
 دوشن سان رهندي آهيان. مان ٿيئي لوڪ گهمي آهيان پر تو جهڙ
 سندر ۽ من پاوندڙ پرش هيل تائين ڪين ڏٺو اٿم. تون مون کي
 پنهنجي استري بڻاءِ ته مان توکي آڪاس جو سير ڪرائينديس ۽ اٺيڪ
 رمڻيڪ اسٿان ڏيکارينديس.

شورپنڪا جي ڳالهه ٻڌي شري رام سيتا ڏانهن اشارو ڪري
 کيس چيو:- هي سندر! منهنجي بيماري پتني هتي موجود آهي
 ۽ جهڙين استرين لاءِ بهاج جو هجڻ دڪ جو ڪارڻ ٿيندو. منهنجو

لڪشڻ پڇيئون. هي ڀريو! اهو گيان ويراڳه ڪيئن ٿو اڏين ٿئي؟
 برهم ۽ جيو ۾ ڪهڙو پيد آهي؟ جنهن پڳتيءَ جي مارڱ سان سولائيءَ
 سان ايشور جي پراپتي ٿئي ٿي سو ڪرپا ڪري ٻڌايو.

شري رام چوڻ لڳو. هي لڪشڻ! مان ۽ منهنجو ۽ تون ۽
 تنهنجو، بس اها ئي مايا آهي يعني جن پدارتن کي ذهن اندرين
 سان ڄاڻي سگهجي ٿو ۽ جن ڳالهين تائين هن جي پهچ آهي انهن سڀني
 کي مايا سمجهه. ان مايا ئي سڀني جيون کي پنهنجي وس ڪيو
 آهي ۽ اُن جا به ٻه پيد آهن، هڪ اوديا ۽ ٻي وديا. اوديا جي وس
 ٿي جيءُ ڪام ڪرڻ لڳو ۽ اهنڪار جي ڀرپنج ۾ ڦاسي سگه ڏک
 پوڳيندو رهيو ۽ وديا مايا آهي قدرت جنهن جي وس ۾ ڪرڻي جا
 بنيادي ثن آهن، جنهن سان هن بزماند جي سرشتي، پالنا ۽ پرلڳ
 ٿيندي رهي ٿي ۽ جنهن تي جيءُ جو ڪو وس نٿو هلي. جڙيا چيئن جيڪي
 ڪجهه آهي سو مايا جو هڪ پساو آهي، پر اُن مايا کي پنهنجو
 ڪو بل ڪونهي جو اها سڀ ڪجهه ايشور جي ڀرڙڻا سان ئي ڪري
 سگهي ٿي. اُن سڀ ۾ جتي ڪٿي هڪ ڪرتار ڀرڪ برهم سمايل ٿي
 ۾ اچي ۽ ورڻ آسرو يا ننڍو ڏاڏيءَ جو ڪو پيد نه رهي سو آهي گيان.
 سڀني سڌين ۽ ٽنهي ڳڻن کي ٽچ سمجهي ٿياڳه ڪرڻ آهي ويراڳه.
 جيڪو مايا کي، ايشور کي ۽ پنهنجي سروپ کي نٿو سڃاڻي سو
 آهي جيءُ. جيڪو ڪرمن انوسار ٻنڌن ۽ مڪتي ڏيڻ وارو ۽ مايا کي
 ڀرڙڻا ڪندڙ هلائيندڙ آهي سو آهي ايشور.

مايا جي ٻنڌن مان چٽي ڀرم سڪ روپ ايشور کي پراپت ڪرڻ
 جو سولو مارڳه آهي پڳتي. پڳتي ڪرڻ سان گيان ۽ ويراڳه به
 سهج پاڻ سان پراپت ٿين ٿا. جنهن جي سنتن جي سنگهه ۾ پريت
 آهي، جيڪو جڳت جو وهنوار ڪندي رهندي به سدائين ايشور جو
 سمور ڪندو رهيو ۽ هن ڀر ڌرا به ايمان يا پاڪنڊ نٿو رکي، سو ئي سچو
 پڳت ڄاڻ. جنهن جي ايشور ۾ اهڙي سچي پريت هجي جو ڀريو
 جو ڪيرتن ڪندي هنجو شريرد گد گد ٿي وڃي، ڳلو روڪجي

ڏٺا، جي رامجندر ڏاڍي خوشيءَ سان سوڳار ڪيا. شري رام
اڳست مٺيءَ کان پنهنجي رهڻ لاءِ سهوليت واري جڳهه ڀڄي لڏهن
مٺيءَ ڇيئون. هتان کان ٻه يوجن پري گوداوريءَ جي ڪنهي تي بڙ
جا پنج وڏا وڻ آهن، جن کي پنڇوٽي چئبو آهي. اُتي بن جي
شوپيا به ڏاڍي مڙيڪ آهي. اُن سندر اسٿان تي توهان ڪتيا ٺاهي
رهندا ته توهانجو چٽ ڏاڍو ڀرسن ٿيندو.

اڳست مٺيءَ جا وڃن ٻڌي شري رام پنڇوٽيءَ ۾ رهڻ جو
نشچو ڪيو ۽ ٻئي ڏينهن مٺيءَ کي پرڻام ڪري موڪلايو. پنڇوٽي
ڏانهن ويندي رستي تي کين بکين جو راجا جٽايو جڳهه پکي مليو جنهن
سان انهن مٽرکا ڳنڍي. پنڇوٽيءَ ۾ پهچي هو هڪ سندر اسٿان تي
ڪتيا ٺاهي سڪ ڀورو ڪ رهڻ لڳا. پرڻات جو گوداوريءَ ۾ سنان ڪري
اڏي ڪناري سنڌيا آپاسنا آڏي ڪندا هئا ۽ پوءِ رامجندر جي پٺيان
لڪشڻ دلو پري ڪتيا ۾ ايندو هو.

هڪ ڏينهن لڪشڻ رامجندر کي چوڻ لڳو: پرشوتما! هن
سياري جي مند ۾ ڀرت به اسان وانگر نديءَ جي سيتل جبل
۾ سنان ڪندو هوندو ۽ زمين تي سهندو هوندو. هن اسان جي ڀريم
وس ئي اها ڪئن بنواسي جيوت اختيار ڪئي آهي ۽ پنهنجي ماءُ جي
ڪٽور ٽاءُ لوپ جو هن تي ڪو اثر نه ٿيو آهي. ڏسو ته سهين! ڀوت جهڙو
گڻوان پٽ ۽ دشرت جهڙو ڌرماتما پتي هوندي به ڪيڪئي اهڙي
ڪٽور نردي واري ڪيئن ٿي؟

رامچندر ورائيو: هي ڀرانا! تون مانا ڪيڪئيءَ جي ننڍا نه
ڪر! پر ڀرت جون مٺيون ۽ هردي کي آندڻ ڏيڻ واريون ڳالهيون
ياد ڪر. اهو سڀاڳو ڏينهن ڪڏهن ٿيندو جڏهن تون ۽ مان پياري ڀاءُ
ڀرت ۽ شتروگهن سان ملنداسين! توکي ڀرت ۽ ڪيڪئيءَ کي هڪ
سمان سمجهڻ گهرجي. جيڪو پرش سين پيڻ جيون ۾ سمان روپ سان
هڪ برهم کي ڏسي ٿو ۽ مان ايمان، دکر سکر يا عاجي لاپ ۾ هڪ
۽ اسٽي ۾ رهي ٿو، اهوئي سچو گيان ۽ ويراڳي آهي.

وڻ هوا ۽ اٽي خونخوار جانور ۽ پکي به پنهنجي هنسا جي عادت کي
ڇڏي شانتِيءَ سان رهندا هئا. مهرشي اگست جي ٽپسيا جي ڀرپاڻو
ڪري راکشن جو به اُن آشرم تي ڪو زور ڪونه هڻندو هو ۽ انلاءُ
انِيڪ مهاڻاڻن نريءَ تي اُتي پنهنجي ساڌنا پيا ڪندا هئا. اگست
مٺيءَ جڏهن رامچندر جي اچڻ جو ٻڌو تڏهن پاڻ اڳتي وڌي وڃي
سندن آجيان ڪيائين ۽ هنن ٽنهي به دندوت ڀرڻام ڪري مٺيءَ کان
آشيواد ورتي. اگست مٺيءَ پنهنجي آشرم جي هڪ سندر ڪٺيا ۾
سندن رهڻ جو ڀرپند ڪيو.

جڏهن شري رام لڪشمن
۽ سيتا قل ڦول ڪائي ۽ رستي
جو ٿڪ ڀڃي آرام سان اچي
مٺيءَ اڳيان ويٺا، تڏهن
اگست مٺي کين چوڻ لڳو:-
هي پرشن ۾ سويشت شري
رام! توهانجي جيتري ساراه
ڪجي سا ٿوري آهي جو
توهان پينڪر راکشن کي
ماري ٽپسوين جي رکيا ڪئي
آهي. مون وٽ هيءُ اموگه
استر شستر آهن، سي توهان
وٺو جو اهي توهان جهڙي ڌرم

رکيڪ پراڪرمي پرشن وٽ هڻڻ گهرجن. هيءُ وشو ڪرما جو ٺاهيل
ڌنڌو، تلوارون ۽ ڪڏهن نه ڪپڻ وارا هيءُ به ٽرڪش سويڪار ڪريو.
اڳلي زماني ۾ وشتو ڀڳوان انهن ئي هٿيارن سان اسرن کي جيتي لڪشمي
ڀراپت ڪئي هئي. هاڻي هيءُ هٿيار راکشن تي وجهڻ پائڻ لاءِ
توهانکي ڪارائتا ٿيندا.

ائين چئي مهرشي اگست رامچندر کي اُهي اٽم استر شستر

هلو تڏهن ڪتري ڌرم جو پالن ڪجو. مان اوهان کي ڪو اُپديش
ڪون ٿي ڪريان پر فقط هن ڳالهه ڏي توهان جو ڌيان ڇڪيان
ٿي. توهان کي ڌرم جي رهسپر جي ڳوري ڄاڻ آهي، ان لاءِ جيئن
توهان کي واجب لڳي بلاشڪ تيئن ڪريو.

رامچندر کي ته ڪتري ڌرم ۽ ٽپسوي ڌرم جو اونهو ڪيان هو. هو
چوڻ لڳو: ديوي! تو ڀرور وس منهنجي نالدي جي ڳالهه ڪئي
آهي پر مان ڪتري آهيان. ڪتري انلاءِ ئي ڏنڻس پاڻ ڪڍندا آهن ته
جيئن ڪو ڪنهن تي اڻڀاڄار نه ڪري. هن ڏنڊڪ بن جا رشي مٺي
راڪشن جا ستايل آهن ۽ اسانجي شرڻ آيا آهن. هيئن جي همراهي
ڪرڻ ۽ شرڻ ٻڌي جي رکيا ڪرڻ هر هڪ ڪتريءَ جو ڌرم آهي. انلاءِ
مون راڪشن جي انت آڻڻ جي پرڻگيا ڪئي آهي. هي جالڪي!
مان پنهنجي پراڻن جو يا تنهنجو ۽ لڪشمن جو به تياڳ ڪري سگهان ٿو
پر پنهنجي ڏنل وچن جو پنڳ ڪري نٿو سگهان. توجيڪي مون کي
چيو آهي انلاءِ مان ٽوٽي ناراض ناهيان ڇو جو تون مون کي پراڻن
کان به وڌيڪ بيماري آهين.

تنهن کانپوءِ هو ٽيئي ڏنڊڪ بن ۾ ڏهه سال جتي ڪٽي رهيا،
جنهن عرصي ۾ هنن انيڪ رميڪ برت، تلاو، نديون ۽ اُڀرن ڏنا.
جتي جتي کين ڪو اڻڀاڄاري راڪشن مليو تنهن جو انت آندائون.
هو جڏهن جڏهن رشين مٺين جي شائتي ڊاڪ آشرمن ۾ ويندا هئا
تڏهن اُهي کين پنهنجو رڪيڪ سمجهي سواڪت ڪندا هئا. هو ڪنهن
آشرمن ۾ ٿورو وقت ۽ ڪنهن آشرمن ۾ گهڻو وقت گذاريندا هئا ۽
آس پاس رهندڙ آزاريندڙ آدم خور راڪشن جو ناس ڪندا هئا.
رامچندر جي ڏنڊڪ بن ۾ اچڻ کانپوءِ رشي مٺي نرڻمٽا سان پنهنجي
چپ ٽپ ۾ لڳا رهندا هئا ۽ ان ڪري مهرشين جي اُتم ڌرم جي
آنتي ٿيڻ لڳي.

ٽپسوين جي وائان اگست مٺيءَ جي مهيا ٻڌي شري رام هنجي
ٿيو. اُن مهيا آشرمن ۾ انيڪ پرڪارن جي ميون جا هزارين

وڻ هوا ۽ اتي خونخوار جانور ۽ پکي به پنهنجي هنسا جي عادت کي ڇڏي شائتيءَ سان رهندا هئا. مهرشي اگست جي ٽپسيا جي پوياءُ ڪري راکشن جو به اُن آشرم تي ڪو زور ڪونه هوندو هو ۽ انلاءُ انيڪ مهاڻائون نريءَ تي اُتي پنهنجي ساڌنا پيا ڪندا هئا. اگست مٺيءَ جڏهن رامچندر جي اچڻ جو ٻڌو تڏهن پاڻ اڳتي وڌي وڃي سندن آجيان ڪيائين ۽ هنن ٽنهي به دندوت پوڻام ڪري مٺيءَ کان آڻيڙوڍ ورتي. اگست مٺيءَ پنهنجي آشرم جي هڪ سندر ڪٽيا ۾ سندن رهڻ جو پوڻڌ ڪيو.

جڏهن شري رام لڪشٽ ۽ سيتا قل ڦول کائي ۽ رستي جو ٿڪ ڀڃي آرام سان اچي مٺيءَ اڳيان ويٺا، تڏهن اگست مٺيءَ کين چوڻ لڳو:- هي پرشن ۾ سریشٽ شري رام! توهانجي جيتري ساراهه ڪجي سا ٿوري آهي جو توهان پينڪر راکشن کي ماري ٽپسوين جي رکيا ڪئي آهي. مون وٽ هيءُ اهڙو اسٽر شسٽر آهن، سي توهان وٺو جو اهي توهان جهڙي ڌرم

رکيڪ پراڪرمي پرشن وٽ هڻڻ گهرجن. هيءُ وشو ڪرما جو ٺاهيل ڌنڌو، تلوارون ۽ ڪڏهن نه ڪپڻ وارا هيءُ به ٽرڪش سويڪار ڪريو. اڳلي زماني ۾ وڻڻو ڀڳوان انهن ئي هٿيارن سان اسرن کي جيتي لڪشمي پراپت ڪئي هئي. هاڻي هيءُ هٿيار راکشن تي وجهڻ پائڻ لاءِ توهانکي ڪاراڻا ٿيندا.

ائين چئي مهرشي اگست رامچندر کي اُهي اٽم اسٽر شسٽر

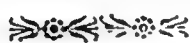
هلو تڏهن ڪتري ڌرم جو پالن ڪجو. مان اوهان کي ڪو اُپديش
ڪونه ٿي ڪريان پر فقط هن ڳالهه ڏي توهان جو ڌيان ڇڪايان
ٿي. توهان کي ڌرم جي رهسپ جي پوري ڄاڻ آهي، ان لاءِ جيئن
توهان کي واجب لڳي بلاشڪ تيئن ڪريو.

رامچندر کي ته ڪتري ڌرم ۽ تپسوي ڌرم جو اونهو ڳيان هو. هو
چوڻ لڳو: ديوي! تو پرير وس منهنجي نالدي جي ڳالهه ڪئي
آهي پر مان ڪتري آهيان. ڪتري انلاءِ ئي ڏنڻس پاڻ کڻندا آهن ته
جيئن ڪو ڪنهن تي اڻياچار نه ڪري. هن ڏنڊڪ بن جا رشي ملي
راڪشن جا ستايل آهن ۽ اسانجي شرڻ آيا آهن. هيئن جي شهرادي
ڪرڻ ۽ شرڻ پئي جي رکيا ڪرڻ ڏرڪ ڪتريءَ جو ڌرم آهي. انلاءِ
مون راڪشن جي انت آڻڻ جي پروڳيا ڪئي آهي. هي جانڪي!
مان پنهنجي پراڻن جو يا تنهنجو ۽ لڪشمن جو به تياڳم ڪري سگهان ٿو
پر پنهنجي ڏل وچن جو ڀنگم ڪري نٿو سگهان. توجيڪي مون کي
چيو آهي انلاءِ مان، توتي ناراض ناهيان ڇو جو تون مون کي پراڻن
کان به وڌيڪ پياري آهين.

تنهن کانپوءِ هو ٽيئي ڏنڊڪ بن ۾ ڏهه سال جتي ڪئي رهيا،
جنهن عرصي ۾ هنن انيڪ رمڻيڪ پرڻت، تلاو، نديون ۽ اُڀرن ڏٺا.
جتي جتي کين ڪو اڻياچاري راڪشن مليو تنهن جو انت آندائون.
هو جڏهن جڏهن رشين مٺين جي شانتِي ڊاڪ آشرمن ۾ ويندا هئا
تڏهن اُهي کين پنهنجو رڪيڪ سمجهي سواڪت ڪندا هئا. هو ڪنهن
آشرم ۾ ٿورو وقت ۽ ڪنهن آشرم ۾ گهڻو وقت گذاريندا هئا ۽
آس پاس رهندڙ آزاريندڙ آدم خور راڪشن جو ناس ڪندا هئا.
رامچندر جي ڏنڊڪ بن ۾ اچڻ کانپوءِ رشي مٺي نريگتا سان پنهنجي
چپ ٽپ ۾ لڳا رهندا هئا ۽ ان ڪري مهرشين جي اثر ڌرم جي
انتي ٿيڻ لڳي.

پهرين جي رات ان امست مليءَ جي مهم ٻڌي شري رام هنجي
آشرم ۾ آيو. ان مهم آشرم ۾ انيڪ پرڪارن جي هيون جا هزارين

ٿوهان ڪو ڦڪر نه ڪريو. مان ڏنڊڪ بن ڪي راکشس ڪان ٻيالهو
ڪندس. مان ڪٿري آهيان ۽ رشين منين جو آڳياڪاري سيوڻ آهيان.
اثریت رامچندر اڻياچاري راکشس ڪي مارڻ جي ڀرتگيا ڪري
رشين منين ڪي نريٽ ڪيو. سڀني ٽپسوين ڪي سنٽوش ۽ آند ٿيو
۽ هو رامچندر ڪي آسيسون ڏيڻ لڳا. تنهن کانپوءِ هو ٿيئي سڀني
ڪان موڪلائي اڳتي وڌيا ۽ اچي ستيڪش منيءَ جي آشرم تي پهتا.
ستيڪش منيءَ جي ڀڳوان ۾ ڏاڍي ڀريت هوندي هئي ۽ هو شري
رامچندر ڪي وشتو ڀڳوان جو اوتار ڄاڻي سندس درشن لاءِ رات ڏينهن
اڪيون پايو ويٺو هوندو هو. هو شري رام جو درشن ڪري ڀرير ۾
پرڃي سڌائي ۾ لين ٿي ويو. ان ريت ستيڪش منيءَ ڪي ڀرير
ڀڳتيءَ سان سهج سڀاڻو اهو ڀوپت ٿيو جيڪو ٻين ڪي گهڻيءَ سادنا ۽
يوگ ڪرڻ کانپوءِ ڀوپت ٿئي ٿو. شري رام، لڪشمڻ ۽ سيتا ستيڪش
مني ڪان موڪلائي اڳتي وڌيا ۽ مني ۾ شيام بندر سڪ ڌام رامچندر
جو هردي ۾ ڌيان ڪندي ڀرم آند ۾ مڱن ٿي ويو.

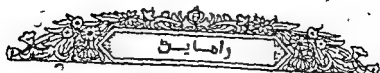
رامچندر جو پڇوڻيءَ ۾ رهڻ ۽ لڪشمڻ سان گيان واراڻا.

رستي تي هلندي سيتا رامچندر ڪي چوڻ لڳي: آريه پٽو!
ٿوهان رشين جي رکيا لاءِ ڏنڊڪ بن جي راکشس مارڻ جي جيڪا
ڀرتگيا ڪئي سا ڪٿري ڌرم موجب نه برابر آهي پر هن وقت ٿوهان
بنواسي ٽپسوين جو ڌرم ڌارڻ ڪيو آهي! ٻيو ته راکشس اسانجو ڪو
اپراڌ به نه ڪيو آهي ان لاءِ انهن ڪي ناحق ماري انهن سان دشمني
پرائڻ اسانڪي واجب نه آهي. ڪٿري ڌرم ۽ ٽپسوين جو اهڙو ڌرم
هڪ ٻئي جي اُٻڙ آهن. هن وقت اسين بنواسي ٽپسوي آهيون،
ان لاءِ اسانڪي سڀني جيون تي ڏيا ڌاري سچيءَ دل سان رشين
منين جي پوتر نيمه موجب هلاڻ گهرجي. ٿوهان جڏهن ايوديا موٽي.

رامچندر جي ڀت ۾ پاڻ چوڻ جي سپرڻ ٿيڻ تي، وراڻ جي ٻڌي نرمل ٿي ۽ هنڪي پنهنجي اڳلي جنم جي سمر تي جاڳي پئي. هو چوڻ لڳو: هي پرڻو! مون هيئنڙ توکي سڃاڻو ته تون ڀڳوان وڻڻ جو اوتار دهرت ڀٽو رامچندر آهين، ڇو جو منهنجي مڪتي تنهنجي هٿان ئي ٿيڻي هئي. مان اڳلي جنم ۾ تنبرو نالي مها سندر گذرو هوس ۽ هڪ ڀاپ ڪرم ڪري مونڪي هيءَ ٻچڙي جوڻ ملي هئي. مان هاڻي ان دوزخي جوڻ مان ڇڻي اهڙو خوش ٿيو آهيان جهڙو باندي ڇڻي بند مان! اڄ توهانجي ڪرپا سان منهنجي ڀاپ جي ڀوڳتا پوري ٿي ۽ مان پنهنجي اڳلي گذرو لوڪ کي ڀرپٽ ڪري سگهي ٿيندس. توهانجي سدا ۾ ڄم ٿيندي.

ائين چئي اهو ڀرائو وراڻ راکشس پراڻ ٿيا ڳڻندو گذرو لوڪ ٻڌاريو. پوءِ ٻنهي راجڪمارن سندس جبل جيڏي ۽ ديهه کي کڻي کڏ ۾ پوريو. تنهنڪانپوءِ هو ٿيئي اُن دندڪ بن ۾ اڳتي هلندي هلندي شرينگه منيءَ جي آشرم ۾ اچي پهتا. شرينگه منيءَ کي ڀڳوان جي اوتار وٺڻ جي رهسپر جي ڄاڻ هئي. هن شري رام لڪشمڻ ۽ سيتا جو ڏاڍو آدرستڪار ڪيو ۽ هنن جي رهڻ ۽ کاڌي پيئي جو ڀرپٽ ڪيو. ٻئي ڏينهن هن چيو: هي رڳو نندن! مان توهانجي اچڻ لاءِ ئي ترسيو وينو هوس. مون پنهنجي تپسيا سان برهم لوڪ ڀرپٽ ڪيو آهي، ۽ جيئن نانگ پنهنجي گل لاهيندو آهي، تيئن مان به پنهنجي هن ٻڌيءَ ديهه جو تياڳ ڪري برهم لوڪ وڃي رهيو هوس، پر جڏهن مونڪي سڌ پيئي ته توهان هيڏي مون وٽ اچڻا آهيو ته مان توهانجي درشن ڪرڻ کان اڳ برهم لوڪ وڃڻ نه چاهيو. هاڻي توهانجو درشن ڪري مان دنيا ٿيس ۽ مان پنهنجو هيءَ شري تياڳيان ٿو.

ائين چئي شرينگه منيءَ پنهنجي شري کي يوگه اگنيءَ ۾ جلائي پسم ڪري ڇڏيو، اُن اگنيءَ مان هڪ تپسوي سندر ڀرپٽ نڪتو جو برهم لوڪ ٻڌاريو. جڏهن اُن بن جي رشين منين کي هيبتناڪ وراڻ راکشس جي مرڻ جي خبر پيئي، تڏهن هو رامچندر سان ملڻ

بم لوڪ وڃڻ جي تياري ڪر. ائين چئي رامچندر اڳتيءَ جهڙا
 تڪا ست ٻاڻ وراڻ ٿي هنيا، جي هنجي شريهر جهڙي، رت سان
 رنگجي، وري ٻاهر نڪري وڃي پري پيا. راکشس مٿو کين، پر
 هنجي شريهر ايتري ته پيڙا ٿي جو هن وياڪل ٿي سيتا کي ڇڏي
 ڏنو. پوءِ هوساڪيات بمرراج سمان پنهنجو ترشول کڻي ۽ پنهنجو
 وات ٽاڙي شري رام ۽ لڪشمڻ مٿان اچي ڪڙڪيو. ٻنهي راجڪمارن
 هن ٿي ٻاڻن جي برسات وسائي، پر جيئن برف جي ٻڙن جو جبل
 ٿي ڪو اثر ڪين ٿيندو آهي، تيئن وراڻ ٿي به انهن ٿيڙن جو ڪو
 اثر ڪونه ٿيو. ايڏا ته ٿيڙهن جي بدن ۾ ٿنبيا پيا هئا جو هو هڪ
 وڏي خارپشت جيان پٽي لڳو. پوءِ اُن راکشس اُپاسي ڏيئي پنهنجي
 شريهر کي ڏونڌاريو ته سڀ ٿيڙن کي ٻاهر پٽ ٿي ڪري پيا.
 مهاپيانڪ وراڻ پاڻ کي سڌو ڪري وري پنهنجو ترشول مٿي
 کنيو، پر شري رام هڪ ئي ٿيڙ سان هنجو ترشول ڀڄي ڇڏيو. ٻئي
 ڀائر هن کي زور زور سان تلوارون هڻڻ لڳا. پيڙا ۾ وياڪل ۽ زخميل
 هوندي به اُن راکشس ٻنهي راجڪمارن کي ٻن ٻارن وانگر جهلي
 کڻي ڪلهن تي ويهاريو ۽ بادلن جي پاڻ ۾ لڪرڻ جهڙي هيبت ناڪ
 مڙجنا ڪرڻ لڳو.

رامچندر ۽ لڪشمڻ کي وراڻ جي چنڊي ۾ ڦاٿل ڏسي جانڪي
 زور زور سان روئڻ لڳي. اهو ٻڌي ٻنهي ڀائرن جوش ۾ ڀرجي اُن
 راکشس جي هڪ هڪ ٻانهن ڪلهي کان پٽي ڌار ڪري ڇڏي. هنن
 وراڻ کي ايترا ته زور سان ڌڪ هنيا جو هو زمين تي ڪري پيو ۽
 درد ۾ ڀرجي ڪوڪون ڪرڻ لڳو. برهما جي ڏنل ور ڪري هنجو
 موت نه ٿئي ٿيو پر هو پيڙا کان ته ڇڏي نٿي سگهيو. جڏهن ڪيتري
 به مارڻ ڪٽجڻ ٿي هنجو موت نه ٿيو، تڏهن هن کي جيئرو ٿي
 زمين ۾ پوري ڇڏڻ لاءِ لڪشمڻ هڪ وڏي کڏ ڪوٺڻ لڳو ۽ رامچندر
 جي ترڪهٽ مٿان پيو رکي بيٺو ته جيئن وري هو اُٿي
 سگهي.

رامچندر، لڪشڻ ۽ سيتا اها رات مهوشي اترجي جي آشرم ۾ گذاريو ۽ ٻئي ڏينهن سويل سنان سنڌيا آدي ڪري رشيءَ کان موڪلايو. ان وقت ان آشرم ۾ رهندڙ منين شري رام کي چيو:- رگهونندن! هن دندڪ بن ۾ اٺيڪ آدمخور راکشس ۽ جانور رهندا آهن، جي وقت به وقت رشين منين ۽ ٻين جيون جي هتيا ڪندا آهن. توهان هن درگم بن ۾ ساوڌانيءَ سان وڃجو.

ائين چئي رشين منين آشورواد ڏيئي رامچندر کي موڪل ڏني ۽ پوءِ هنن ٽنهي ان پيانڪ بن ۾ پرويش ڪيو.

راڪشس کي مارڻ لاءِ رامچندر جي ڀرتگيا.

شري رام لڪشڻ ۽ سيتا کي مها پيانڪ دندڪ بن ۾ هڪ ڀرت ڇڏيو. آدمخور راکشس مليو. ان هيبتناڪ راکشس جو نالو وراڌ هو ۽ هن ڪئن ٽپسيا ڪري. ٻڙها کان ور ورتو هو ته هو ڪنهن به آستر شستر سان مري نه سگهندو. هو ڏاڍو ٻلوان هو ۽ اُنوقت به هن جي ترشول ۾ ٽي شينهن، ٻه بگهڙ، ڪيترا هرڻ ۽ هڪ وڏي هاڻيءَ جو سر لڙڪيل هو. هو ٽنهي کي ڏسندي ئي مٿن ڌوڪيندو آيو ۽ سيتا کي پاڻ ڏانهن ڇڪي چوڻ لڳو:- توهان گهڙو ڪپڙا پهريندڙ ٽپسوين جو هڙيءَ سندر استريءَ سان ڪهڙو ڀريو جن؟ مان هن سندر جي پنهنجي استري بڻائيندس. جي هجي توهان ۾ ڪووت ته اچي هنڪي ڇڏايو! ڪپڙا پهريا اڻو ٽپسوين جا ۽ کڻي ٿا گهو هٿيار! توهانجي انهيءَ ڍونگه جو مونتي ڪو اثر نه ٿيندو. مان ته رشين منين جوئي ماس کائيندو آهيان ۽ خون پيئندو آهيان. توهانجا اهي ٻاراڻا تير ڪمان هونڪي ڪجهه ڪري نه سگهندا. توهانجو گرم گرم رت پيئڻ ۾ ۽ نرم نرم ماس کائڻ ۾ مونکي ڏاڍو سواد ايندو.

هو سيتا کي سوڳو جهلي بيٺو هو ۽ سيتا ان وقت ڪنبي رهي هئي. شري رام چيو: ”تنهنجو اٺ ويلو اچي پهتو آهي. هاڻي

لاء پنهنجي پتي کانسواء سڀني ۾ به ٻيو مرد ڪونهي، مڌيم پتور کائون
پن پرڻن کي پنهنجي پتا، ڀاڳرن بنا پتنن سمان ڪري سمجهن
ٿيون، ٿيون پتور کائون اهي آهن جي اڌرم جي ڊپ کان ۴ ڪل
جي مريادا کان بچيل رهن ٿيون ۽ چوڻيون ٺيڃ اهي آهن جي موقعو نه
ماڻ ڪري يا وڌن جي ڊپ ڪري پتور کائون ٿي رهيل آهن. جيڪي
استريون ڪنهن به سبب ڪري پتيءَ سان ڏٺڪو ڪن ٿيون يا
پتيءَ کي ڊوڪو ڏيئي پراني مرد سان وشيه ڀوڳ ڪن ٿيون. سي
سوڀن ڪلپ روڙو ٺوڪ ۾ پتيءَ ڊڪ ڀوڳين ٿيون. هڪ ڪن جي سڪ
لاءِ اڌرم ڪندڙ دشنا استري پتيءَ جنم ۾ جوانيءَ ۾ ٿي وڌو ٿي اليڪ
ڪشت ڀوڳي ٿي ۽ پتور کائون استري هن لوڪ ۾ ڀرلوڪ ۽ سڌاءِ سچو

سڪ پراپت ڪري ٿي.
هي ڄاڻڪي! تنهنجو
مثال وٺي استريون
پتور ڌرم سڪنديون
۽ پالن ڪنديون. پتيءَ
سان سڪ ڊڪ ۾ ڀاڳي ٿي
تو ڌرم ۽ ڪير تي پراپت
ڪئي آهي.

ان ريت انسويا
سيٽا کي استري ڌرم جو
رهسپڻ ٻڌايو، ۽ انت ۾
ڪيس الوڪ ڏويءَ ٺار
سينگار ۽ سگنديءَ وارا
ليپ ڏنا جنهنجي خوشبو

ڪڏهن به نه ڳهٽجي ۽ گل ڪڏهن به نه ڪوماڻجن. انسويا جڏهن
کي اهي هار سينگار پائي رامچندر وٽ وٺي آئي ته ڄاڻڪي
ڪليا سمان شويپاران ڏسي شري رام ڏاڍو پرسن ٿيو.

पठन्ति ये स्तवं इदं । नरादरेण ते पदं ॥

ब्रजन्ति नात्र संशयं । त्वदीय भक्ति संयुताः ॥ १२ ॥

هي انوپر سندر ! هي ڀرڻوي پتي ! هي جانڪي نانت ! مان توهان کي ڀرڻام ڪريان ٿو. مونتي ڀوسن ٿيو، مان توهان کي نمسڪار ڪريان ٿو. مون کي پنهنجي چرڻ ڪمان جي ڀڳتي ڏيو. جيڪو منس هن استوڙ کي آدر سان ڀڙهندو، اهو توهانجي ڀڳتي پائي توهانجي ڀرم ڀڳي ڀراپت ٿيندو، ان ۾ ڪو شڪ ناهي.

انريت اٿري مني ۽ ڀڳوان رامچندر جي اُستني ڪئي ۽ ڀڳوان کيس پنهنجي ڀڳتي ۽ جو وردان ڏنو. مها مني اٿري ان سندر آشرم ۾ پنهنجي ڌرم پتني انسويا سميت گهڻي وقت کان تپسيا ڪندو هو. ورت اوستا ڪري ستي انسويا جو مٿو مٿا اچو ٿي ويو هو. هو ۽ مها ودوان تپسوط، ڌرم جو تڻو ڄاڻندڙ هئي. هن کي پنهنجي ماما سمان سمجهي سيتا ڀرڻام ڪيو ۽ کانئس ڪشل منگل پڇڻ لڳي. انسويا سيتا کي آسپس ڏيئي پنهنجي ڀر ۾ وهاريو ۽ کيس استري ڌرم ٻڌائڻ لڳي :-

هي راجڪماري ! مون کي ٻڌي خوشي ٿي ته تون مٺ مائٽ ۽ محل ماڙيون ڇڏي پنهنجي پتيءَ جي پٺ وٺي ڪشت پيئي پوڳين. پنهنجو پتي شهر ۾ رهي يا جهنگل ۾، ڇڏو هجي يا مدو، هو سڌاءِ استريءَ جي ڀريم ۽ آدر جوڳهه آهي.

धीरज धर्म मित्र अरु नारी । आपद काल परिखिअहिं चारी ॥

ڌيرج، ڌرم، مٽر ۽ استري انهن چئن جي آپدا جي وقت ئي پوک پوندي آهي. ڀلي پتي ٻڍو، روڳي، مورڪ، ڪنگال، انڌو، ٻوڙو، ڪروڙي يا نڀاڳو هجي، اهڙي پتيءَ جو به جيڪا استري اڀمان ڪري ٿي، سا نرڪ جا انيڪ دڪم پوڳيندي. استريءَ لاءِ بس هڪ ئي ڌرم، ورت، نيم آهي ته هو سڌاءِ تن من ۽ وچن سان پتيءَ جي سڀوا ڪري ۽ ساڻس ڀريم رکي.

سنسار ۾ چئن قسم جون پتورتائون آهن. اُٿم آهي آهن جن

منا منا ميوا ڏيئي ڪين توپت ڪيو. جڏهن شري رام آسڻ تي
براجمان ٿيو ته مٺي سریشٺ اٿري نيتر ڀري هن جي شويپا ڏسي،
ڀرڀر ڀرجي هٿ جوڙي هنريٺ اُستتي ڪوڙ لڳو:-

نمामि भक्त वत्सलं । कृपालु शील कोमलं ॥

भजामि ते पदांबुजं । अकामिनां स्वधामदं ॥ १ ॥

निकाम श्याम सुंदरं । भवांबुनाथ सुंदरं ॥

प्रफुल्ल कंज लोचनं । सदादि दोष मोचनं ॥ २ ॥

هي ڀڳت وٽس! هي ڪرپالو! هي ڪومل سوياءُ وارا! مان
توهانڪي نمسڪار ڪريان ٿو. نشڪام منهن ڪي ڀرم ڌام ڏيڻ وارن
توهانجي چرڻ ڪملن جو مان پڇن ٿو ڪريان. توهان نهايت سندر،
سانورا، سنسار (ڄمڻ مرڻ) روپي سمندر ڪي ولوڙڻ لاءِ مندر اچل
سمان، ٽڙيل ڪمان سمان نيترن وارا ۽ اهنگار آدي دوشن کان
چڏائڻ وارا آهيو.

प्रलंब बाहु विक्रमं । प्रभोऽप्रमेय वैभवं ॥

निर्धंग चाप सायकं । धरं त्रिलोक नायकं ॥ ३ ॥

दिनेश वंश मंडनं । महेश चाप खंडनं ॥

सुनींद्र संत रंजनं । सुरारि वृंद भजनं ॥ ४ ॥

هي ڀرڀو! توهانجي ڊگهين ٻانهن جو ڀراڪرم ۽ توهانجو ڀرتاپ
اٿاهه آهي. توهان ترڪش ۽ ڏنڻس ٻاڻ ڌارڻ ڪندڙ ترلوڪي
جا نائڪ، سوريه ونڻس جا پوڻش، مهاديو جي ڏنڻس ڪي پڇڻ وارا،
منين ۽ سنڻن ڪي سڪ ڏيندڙ، ديوتائن جي دشمنن ڏيئڻن جا ناس
ڪندڙ آهيو.

मनोज वैरि वंदितं । अजादिं देव सेवितं ॥

विशुद्ध बोध विग्रह । समस्त दूषणापहं ॥ ५ ॥

नमामि इंदिरा पतिं । सुखाकरं सतां गतिं ॥

भजे सशक्ति सानुजं । शची पति प्रयानुजं ॥ ६ ॥

ڪامديو جو شترو مهاديو توهانجي وندنا ڪري ٿو، برهما آدي

رامچندر ڏٺو ته ان ڪري
ڪيترائي رشي مٺي پنهنجا
آشرم ڇڏي ٻئي پاسي هليا
ويا، تڏهن هن پاڻ چترڪوٽ
تي وڌيڪ وقت رهڻ واجب
نه سمجهو ۽ هڪ ڏينهن سينا
۽ لڪشٽ ڪي وٺي دندڪ بن
ڏانهن روانو ٿي ويو.

هلندي هلندي هوندي

اٿري مٺيءَ جي آشرم تي پهتا.

جوهڪ ڏاڍي رمڻيڪ اسٿان تي هئو. ان آشرم ۾ ڪئين ڪرڻ ۽
مور آڏي پسون پڪي هزي سان گهڻي رهيا هئا. اُتي خوشبودار گلن
ڦلن سان ڀريل ٻوٽا به گهڻي هئا ۽ وڻن ۾ پڪل ميوا پئي لڌڪيا.
ڪيترائي رشي مٺي ويد منترن جو مٺي ڌنءُ سان اُچارڻ ڪري
رهيا هئا. مهرشي اٿري ترڪال درشي هو ۽ هن کي ڄاڻ هئي ته
پرڻويءَ جي بار لاهڻ لاءِ ڀڳوان پاڻ شري رامچندر جي روپ ۾ اوتار
ورتو آهي. هن جڏهن ٻڌو ته شري رام لڪشٽ ۽ سينا سندس آشرم
۾ پڌاريا آهن، تڏهن هو آندو ڀرجي ويو ۽ اڳيان وڌي انهنجو ڏاڍو
آدرستڪار ڪيائين. هن انهن کي پيئڻ ۽ مٺائي لاءِ جل ڏنو ۽ کاڌي لاءِ

مهاديو ٿو ٻارو ٿي ڪي چوي :- مون توکي ايوديا ڪانڊ ۾ ڀرت
جي پريم بابت ٻڌايو. هاڻي ٻڌ ته رامچندر بن ۾ رهي ڇا ڪيو.
ڀرت ۽ ايوديا واسين جي وچ ۾ ڪانڊوءَ رامچندر، لڪشمڻ ۽ سيتا
اڳي وانگر چترڪوٽ ڀرت تي سڪ پورو ڪ رهڻ لڳا. هڪ ڏينهن
شري رام سندر گل چونڊي پنهنجن هٿن سان انهن جا هار
ڪنگڙ باجوبند آڏي پيا ڳهڻا ٺاهي سيتا کي پهراڻ لڳو. انوقت اندر
جو بي عقل ڀت جيئڪ رڳو ناک جو ٻل ڇاڇڻ لاءِ ڪانڊ جو روپ
ڌاري آيو ڇڻ ته ڪا مورڪ ڪيئي سمنڊ کي ماڻڻ اچي. هن اچي
سيتا جي پير ۾ ڇنڀ هنئين جنهن ڪري سيتا جي پير مان رت وهڻ

لڳو. اهو ڏسي رامچندر هڪ ٻڙهي ٿيلي ڏنڻس ۾ ٿي چاڙهي ان
ڪانڊ ڏانهن هنئي. ڪانڊ اُٿي اُڏاڏو پر ان ٿيليءَ ڀت نه ڇڏيس.
جيئڪ ڏکي پنهنجي ڀتا اندر، برهما ۽ شؤ جي شرڻ ويو پر هن کي
ڪنهن به شرڻ نه ڏني، تڏهن هو موٽي اچي رامچندر جي چرڻن
تي ڪريو. انوقت رامچندر هن جا پراڻ نه ورتا پر سيڪت ڏيڻ لاءِ
هنجي هڪ اک ڪڍي ڇڏي ڏنائين.

انهن ڏينهن ۾ ڪوشل ديش جا ڪيترائي رهواسي پنهنجي راجا
رامچندر جو درشن ڪرڻ لاءِ چترڪوٽ ڀرت تي اچڻ لڳا، جنهنڪري
اُٿي رهندڙ رشين منين جي ٽپسيا ۽ شانتِيءَ ۾ پنڳ ٻوڻ لڳو. جڏهن

॥ मू ॥
 شري تلسي رامائـط
 ارطمه كاند

ستي انسويا جو سيتا کي استري ذرم ٻڌائڻ

सान्द्रानन्दपयोदसौभगतनुं पीताम्बरं सुन्दरं
 पाणौ वाणशरासनं कटिलसत्तूणीरभारं वरम् ।
 राजीवायतलोचनं घृतजटाजूटेन संशोभितं
 सीतालक्ष्मणसंयुतं पथिगतं रामाभिरामं भजे ।

جنهنجو شريرجل سان ڀريل بادلن سمان سندر سانورو، آئند جو
 سمنڊ آهي، جنهن سندر ڀيلا وسترڌارڻ ڪيا آهن، جنهنجي هٿن ۾
 ڏنڻش ٻاڻ آهن ۽ چيله ترڪش جي بار سان شويآيمان آهي، جنهنجا
 ڪمان سمان وڏا نيترا آهن ۽ مٿي تي جٽا جوڻ ڌارڻ ڪيل آهي، ان
 پا جي ڌار سيتا ۽ لڪهڻ ساڻ رستي تي هلندڙ، آئند ڏيڻ واري
 راه جو مان پڇن ڪريان ٿو.

مھلائن ۾ موڪليو ۽ ڪرمچارين کي پنهنجن پنهنجن ڪمن تي مقرر ڪيو. هو پاڻ راجائي وسترن ۽ سڪ جي سادن جو تياڳ ڪري ايوڌيا کان ٻاهر نندي گرام ۾ اچي ڪٽيا ٺاهي بنواسي ٽپسوين وانگر رهڻ لڳو. هو رامچندر جي چاڪڙين کي سنگھاسن تي رکي، پاڻ، انهن مٿان چٽ جهلي چنور جهلائڻ لڳو، جڏهن ڪا به پيٽيا يا دل ايندي هئي ته ڀرت ٻهريائين اها چاڪڙين کي ارڀڻ ڪري پوءِ خزاني ۾ موڪلي ڏيندو هو. انريٽ ڀرت سڄو راج رامچندر جو سهجھي ۽ پاڻ کي هنجو هڪ عيوضي ۽ سيوک سهجھي سڄي راج جو ڪاروبار هلائڻ لڳو.

ايوڌيا ڪاٺي سجاڻت.

جي توهين ڪين آيا ته مان اڳتيءَ ۾ پرويش ڪري پراڻ ڏيندس.
 ڀرت جي اها برتگيا ٻڌي سڀيئي سندس واه واه ڪرڻ لڳا.
 جنهن مهل سڀني آيان ۾ اها خبر پئجي ويئي ته رامچندر موٽي نٿو
 هلي، تنهن مهل سڀيئي ڏاڍو اُداس ٿيا ۽ چو طرف مايوسي ڇانئجي
 ويئي. سڀيئي هونهارڪي ڀرڀل سمجهي سڀيئي ايوڌيا موٽڻ جون
 تياريون ڪرڻ لڳا. رامچندر ڏاڍي سک سان ڀرت ۽ شتروگهن کي
 ڇائيءَ سان لڳائي چيو: پاڻو توهان کي منهنجو ۽ سڀيتا جو قسم
 آهي جي توهان ماما ڪيڪئيءَ جو ڪجهه به انادر ڪندا يا مٿس
 ڪروڙ ڪندا. هوءَ اسان سڀني جي پوڄن ۾ ماما آهي، انلاءَ سڌاءَ هن
 جي آگيا ۾ رهڻ ۽ سندس سک جو خيال رکڻ اسانجو ڌرم آهي.

رامچندر، لڪشمن ۽ سڀيتا گرو وسشت ۽ مائائين کي ڀرڻام ڪري
 کائڻ ڏاڍي ڀرير سان موڪلايو ۽ ايوڌيا واسين ۽ ٻين سڀني سان به
 پٽا يوگيه مليا. انوقت سڀني جي اکين مان جل ٽهي رهيو هو. رامچندر
 بالڪيون گهرائي ماما ڪوشليا،

ڪيڪئي ۽ سمتر کي ڏاڍي
 آدرسان انهن ۾ وهاريو ۽ کين
 ڏورج ڏنو. جڏهن سڀيئي
 موڪلائي روانا ٿيا تڏهن
 رامچندر، ٻڙ جي ڇانو هيٺ
 ويهي، ٻارن ڪٽنبين جي
 وچوڙي ۾ ڊڪي ٿي، ڀرت
 جي سنڀل سڀاڙ ۽ واڻيءَ بابت
 سڀيتا ۽ لڪشمن سان سارا
 ڪرڻ لڳو.

ڀرت رامچندر جون ڇاڪڙيون
 مٿي تي رکي، سڀني ماڻهن
 سميت، چوٿين ڏينهن اچي
 ايوڌيا پهتو. هن مائائين کي

رشين منين جا وڃن ٻڌي رامچندر پرسن ٿيو پر پرت سندس
چرڻ پڪڙي چوڻ لڳو:- حقيقت ۾ راجا توهان آهيو ۽ مان توهانجو
داس آهيان. مون ۾ راج هلائڻ جي سهرڻي ڪانهي. توهان هيءَ راج
سوڍڪار ڪري پلي ٻڌي ڪنهن لائق ماڻهوءَ کي پنهنجو عيوضي مقرر
ڪريو ۽ مون کي پنهنجي سبوا ۾ رهڻ ڏيو.

ائين چئي پرت شري رام جي چرڻن کي چنبڙي پيو. ان وقت
رامچندر هن کي اٿاري پنهنجي ڀر ۾ وهاريو ۽ چيو:- پراڻا! تنهنجي
پراڪرم ۽ ٻل جي ڪنهن کي سڌ ناهي؟ ٿو ۾ نه رتا جو وڏو گڻ آهي
۽ تون سڄيءَ پرڻويءَ جو راج هلائڻ لاءِ قابل آهين. چڱو، جيسين
مان بنواس ڀوڳي گهر موٽان تيسين مان راج ٿوڪي ٿو سونپيان. تون
سڄي راج جو ڪاروبار وڃي هلا.

شري رامچندر جي اها آڳيا پرت قبول ڪئي ۽ سندس پرارڻا

تي رامچندر نشاني طور پنهنجون ڇاڪڙيون کيس ڏنيون. انوقت
پرت پرڻگيا ڪئي:- رڳو وڻندڻ! مان توهانجو داس آهيان ۽ توهان
جي هر ڪا آڳيا مڃڻ منهنجو فرض آهي. توهانجي واپس اچڻ
تائين هيءَ ڇاڪڙيون راجا ٿي رهنديون ۽ مان توهانجو داس ٿي
توهانجو راج سنڀالي توهانجي آڳيا پالن ڪندس. مان به چوڏهن سال
گهڙو ڪپڙا بهريندس، جتانئون رکائيندس، زمين تي سمهندس، شهر
کان ٻاهر هڪ بنواسي ٿي رهندس. چوڏهن ورهيه پوري ٿيڻ تي

ڀرت ۽ رامچندر جو واراڻا لاپ ٻڌي گزو وسشت چوڻ لڳو. هي راما مان پنهنجو گرو ۽ پتا سامان آهيان. تنهن ڪري منهنجي ڳالهه مڃي ۽ پنهنجي شوڪاٽر مانا ڪوشليا جو چوڻ مڃي جي تون واپس ايوديا هلندي ته توتي پتا جي وڃن پنگه ڪرڻ جو دوش نه لڳندو. سڄي ڀرجا جا پنگه ۽ مڪي، منٿري ۽ برهمڻ هتي آيا آهن ۽ توکي واپس ايوديا هلڻ لاءِ منٿون ڪري رهيا آهن، توکي ڀرجا جي مٿي جو مان به رکڻ گهرجي. تون ڀرت جي ڳالهه مڃي ضرور واپس ايوديا هل.

گروءَ جا وڃن ٻڌي به رامچندر پنهنجي ڌرم تي دريڙ رهيو ۽ چوڻ لڳو ته پتا جو وڃن پئي ۽ مٿيا ٿيڻ نه گهرجي ۽ هو پتا جي آڳيا جو اٽلگهن هرگز ڪين ڪندو. اهو ٻڌي ڀرت جو من ڏاڍو اداس ٿيو ۽ هو چوڻ لڳو ته جي پتا جي آڳيا موجب هروڀرو چوڏهن ورهيه بن ۾ رهڻو آهي ته رامچندر جي بدلي مان بن ۾ رهندس. انڪري پتا نرا ڀاءُ پٽ کي بنواس ڏيڻ جي پاپ کان چٽندو، مانا ڪيڪئي هٿان ٿيل اڙت ٿرندو ۽ مان وڏي پاءُ کان گدي ڪسڻ جي اڌرم کان بچندس.

اهو ٻڌي رامچندر چيو ته پتاجي جنهن کي جيڪي ڏنو آهي تنهن کي ڀرت يا مان بدلي نٿا سگهون. مان پنهنجي بنواس لاءِ ٻئي ڪنهن کي عيوضي بڻائڻ نٿو چاهيان، ان لاءِ ڀرت راجگديءَ تي ويهي پتا جي وڃن جي پالڻا ڪري.

انهن ٻنهي تيجسوي ۽ ڌرماتما پائرن جو هڪ ٻئي لاءِ ايترو پريم ۽ سچ لاءِ اگره ڏسي سڀيئي اچرج ۾ پئجي پئي جي جڻم جنگار ڪرڻ لڳا. اُتي جيڪي ترڪال درشي رشي مني ويٺا هئا ۽ جن جي انچا هئي ته رامچندر جي هٿان اتياري راوڻ ۽ ٻين راکشن جو انت ٿئي ۽ ڌرم جي اُتلي ٿئي، تن گڏجي ڀرت کي چيو ته ڌرماتما ڀرت! رامچندر جو ايترو دريڙ نشچيم ڏسي ۽ جڳت جي ڪلياڻ لاءِ تون سندس ڳالهه مڃ.

ڪري ۽ ڪا لاپڏاڪ ڳالهه ٿيڻ تي توهان کي خوشي نٿي ٿئي. جنم مرڻ جي رهسپر کي ڄاڻي توهان راڳه ڏوڀس ۽ سڪم ڏک کان پري

آهيو. منهنجي ماما جيڪو هيءُ اڌرم جو ڪم ڪيو آهي، تنهن لاءِ توهان ڪيس معاف ڪريو ۽ مون تي ڀرسن تي ايوڌيا جو راڄ هلايو. پٽاجيءَ جيڪو اڄوڳهه ڪم ڪيو آهي، تنهن کي سڌاري توهان واپس هلو. مون ۾ نه ٻڌي آهي ۽ نڪو ڳوٺ. مون کي پنهنجو سڀوڪ سمجهي مون تي ڏيا ڪريو. جي توهان واپس نه هئندا ته مان به توهان سان بن ۾ رهندس.

ڀرت جا اهي وڃن ٻڌي سڀيئي مائائون ۽ برهمڻ آنسو وهائڻ لڳا. رامچندر هن ريت جواب ڏنو: پيءُ! تون ڌرماتما دشرت ۽ ماما ڪيڪئي جو پٽ آهين، انلاءِ ئي اهڙا اڌرم وڃن چئي رهيو آهين، پر پوڄيه پٽا جي وڃن کي نٻاهڻ اسان ٻنهي جو فرض آهي. پٽا کي ستيواڌي ڪر ۽ پنهنجو راڄ ڌاڪ وڃي ڪراءِ ۽ ماما جي آند کي وڌاءِ. مان ته بن ۾ رهي پٽا جو وڃن ستيه ڪندس. تون سڀني کي ايوڌيا واپس وٺي وڃ ۽ پرڄا کي سڪم ڏي. تون ماڻهن جو راجا بڻج ته مان بن جي پسن جو سهراڻو بڻجان. لڪشڻ منهنجي ۽ شتروگهن تنهنجي سهاڻا ڪندو. اسان چارئي ڀائر پنهنجي پٽا جي وڃن جي پالنا ڪنداسين. تون شوڪ نه ڪر.

ڏک ٿيو ۽ هو روئڻ لڳا ته ٻين سڀني کي به نئون سنئون ڏک ٿيو.
 نيٺ گرو وسشت سڀني کي سمجهائي شانت ڪرائي ۽ ڏيرج ڏنو.
 تنهنڪانپوءِ رامچندر پنهنجي پتا کي پنڊ دان ڏيڻ لاءِ منڊاڪني جي
 ڪناري آيو، جتي پوريائين سڀني اڻڻاڻ ڪيو ۽ پوءِ برهمڻن رامچندر ۽
 سندس ڀائرن کان ٻنڌ پرايا ۽ سڀني راجا دشرت کي جل انجلي ڏني.
 اُنڪانپوءِ سڀيئي موٽي ڪتيا ۾ آيا ۽ اها رات پتا جي مڙهه جي
 شوڪ ۾ گذاريائون. ٻئي ڏينهن مڙهه جو آڻي اڻڻاڻ، سنڌيا ڪانٽريءَ
 کان نورت ٿي ڀرت سڀني جي سامهون هٿ جوڙي رامچندر کي
 چوڻ لڳو: آريه! پتاجيءَ وردان ڏيئي پنهنجي وڃن جي پالنا ڪري
 هيءَ راج مون کي ڏنو ۽ هاڻي مان اهو راج توهانجي شيوا ۾ اڻڻ ٿو
 ڪريان جو مون راج هلائڻ جي سهڙي ڪانهي. توهان ايڏيا هلي راج
 ڪريو ۽ اسانجي پالنا ۽ رکيا ڪريو. مان توهانجو ننڍو ڀاءُ ۽ داس آهيان.
 ڀرت جي ڳالهه جي سڀني ويٺلن پٺڀرائي ڪئي ۽ رامچندر
 کي واپس ايڏيا هلڻ لاءِ زور ڪرڻ لڳا. تڏهن رامچندر سڀني
 جو ايترو ڀرپور ڏسي چوڻ لڳو: منس ڪال جي آڏين آهي. اهو
 جيئن جيڏانهن کيس چڪي ٿو تيئن هو چڪجي ٿو ۽ آخر ٻڌايي ۽
 بيماريءَ جي وس ٿي ناس ٿي وڃي ٿو. هر روز سورج اُڀري ٿو ۽
 لهي ٿو ته ماڻهو ڏسي خوش ٿا ٿين پر اهو نٿا سوچين ته روز سندن
 حياتي ٿي گهٽجي.

नन्दन्त्युदित आदित्ये नन्दन्त्यस्तमितेऽहनि ।

आत्मर्नो नववुध्यन्ते मनुष्या जीवित क्षयम् ॥

سنجوج ۽ ويوڳ به ضروري ٿيندو رهي ٿو. اهو سوچي منس
 کي سڌاءِ ڏرم ۽ آتما جي ڪلياڻ ۾ لڳو رهڻ گهرجي. هي ڀرت!
 پتا جي آگيا مڃڻ تنهنجي ۽ منهنجي لاءِ ڏرم آهي. سوتون ايڏيا
 وڃي راج ڪر ۽ مان بن ۾ رهي پتا جي وڃن جو پالن ڪندس.
 ڀرت چوڻ لڳو: رڳو نندن! هن جڳت ۾ توهانجي برابر
 ڪرڻ وارو ڀلا ڪير آهي؟ ڪيڏو به ڏک توهان کي پريشان نٿو

آهي. ڀرت کي پنهنجي اڳيان هٿ ٻڌي ڪيا لاءِ آرادنا ڪندي

ليٽيل ڏسي، رامچندر هنڪي
اٿاري پنهنجي گلي لڳايو. اُن
وقت ٻنهي ڀائرن جي پريم
جو ورنن ڪري نٿو سگهجي،
جو ٻنهي جي زبان مان ڪو لفظ
نه ٿي نڪتو. سڀني جو من
پريم ۾ مڱن ٿي ويو. رامچندر
پوءِ شتروگهن سان مليو ۽
لڪشمڻ به ٻنهي ڀائرن سان
مليو. انهيءَ ميلاپ جي آند
۾ سڀني جي اکين مان پريم
جا لڙڪ وهڻ لڳا.

ايتري ۾ گرو وسشت ۽

راڻيون به اچي پهتيون. رامچندر ۽ لڪشمڻ اُتي سڀني جي چرڻ
کي مٿو نوايو ۽ نشادراج ۽ منترين سان به يٿا يوگ ملي سڀني کي
آدرپوروڪ وهاريو. اُن کانپوءِ رامچندر ماما ڪوشليا ۽ ماما ڪيڪئيءَ
کي ساڳئي پريم ۽ آدر سان پيرين پيو. سیتا به پنهنجن مڙس کي
پرڻام ڪيو جن آشيرواد ڏيئي کڻي ڇاڻيءَ سان لاس. انوقت ماما
ڪوشليا ڏٺو ته بن ۾ رهڻ ڪري سیتا جو سوني ڇڙو رنگ ڦڪو ٿي
ويو آهي، تڏهن سندس دردو ڦاٽڻ لڳو.

جڏهن سڀ ويٺي رهيا ته گرو وسشت رامچندر کي سهوري
حقيقت ٻڌائي ته ڪيئن نه راجا دشرت شري رام جي ويوگ ۾ ديولوت
ٻڌاريو، ۽ ڀرت سڀني جي زوربار کي ريتي به راجگدي سويڪار نه
ڪئي ۽ هاڻي ڳڙو ڪهڙا ٻيري بيدل هلندو رامچندر کي واپس ڏاڻ
لاءِ منالڻ آيو آهي.

ڀتا جي هر ٻيوءَ جو ٻڌي، رامچندر، سیتا ۽ لڪشمڻ کي ڏاڍو

وھانجي ھتي راج گدي ڪسجي ويئي ۽ اسان ٽنهي کي ٻن جا ڪشالا
 ڪيڏا پيا، اهڙي شتروءَ سمان پاڻ کي مارڻ ۽ ڪوڏوش ڪونهي. راج
 جي لوپ ۽ آيل ڪيڪڙي اڄ پنهنجي پياري پٽ کي مٿل ڏسندي.
 لڪشمن جو اهو ڪروڙ ۽ جوش ڏسي رامچندر کيس شانت
 ڪري چوڻ لڳو: لڪشمن! پياري پاڻ پرت جي سامهون هٿيارن جو
 ڪهڙو ڪم؟ پتا جي وچن جي برخلاف مان ڇڏ ۽ پرت کي ماري
 راج هٿ ڪريان ته اهو راج ڪهڙي ڪم جو؟ مٿن ماڻهن کي ماري
 راج وٺڻ، زهر مليل پوڄن مٿل آهي. اڌرم سان پراپت ڪيل اندر
 جي پڌوي به مونکي نه گهرجي. پنهنجي پراڪرم سان سمند تالين
 پرتوي پراپت ڪرڻ، موند ڪا ڏکي ڳالهه ڪانهي پر ان راج ۾
 ڪهڙو آندو ملندو جيڪو پنهنجن پيارن سان وندي ورهائي نه ماڻجي؟
 پرت کي ڌرم مارڻ جي ڄاڻ آهي ۽ انلاءَ تي هوهت آيو آهي ته
 مونکي واپس آيوڌيا وٺي هلي ۽ راجگدي مونکي سونپي ڏي.
 جيڪڏهن هونائائي ويل نه هجي ها ته هوند ڪيڪڙي کي پنهنجي
 ضد کان هيٺ لاهي ها ۽ پتاجيءَ کي جيڪو هاڻي ڏک ٿيو آهي سو ڏک
 ٿيڻ نه ڏئي ها. پرت مونکي پراڻن کان وڌيڪ پيارو آهي ۽ هو به
 ڀريم وس اسان سان ملڻ آيو آهي. تون پرت جي لاءِ من مان بدعنوان
 ڪڍي ڇڏ! جي تون ساڻس ڪوبه ڪهڙو يا اڻوڻندڙ لفظ ڳالهائيندين ته
 ڄڻ مونسان ڳالهائيندين. جي تون ائين سمجهين ٿو ته راج جي ڪري پاڻ
 پاڻ جي هٿيا ڪري سگهين ٿو ته مان پرت کي چوندس ته هو سمورو راج
 توکي ڏيئي ڇڏي ۽ هو ضرور خوشيءَ سان منهنجو اهو چيو مڃيندو.
 ڌرماتما پاڻ جون اهي ڳالهيون ٻڌي لڪشمن شرم ۾ ڀرجي ويو ۽
 هٿ جوڙي اچي ڀرسان بيٺو. ايتري ۾ هنن پريان پرت، شتروگهن،
 مگرو سشت ۽ ماڻهن کي پاڻ ڏانهن ايندو ڏٺو. پرت ٻوڙندو ٻوڙندو
 اٿي آيو جتي رامچندر ويٺو هو ۽ سڌڪا ڀريندو شري رام جي چوڻن ۾
 ڪري پيو. رامچندر ڏٺو ته پرت به مٿي تي چٽايون رکيون آهن ۽
 ڪپڙا پاتا آهن ۽ چٽا ڪري هنجو منهن لوسائجي ويو.

سان ٿري رهيا آهن! رشي مني سام وید جا سنگیت میہ شاوک ڳائي
 سنان ۽ پوجا پاٺ ڪري رهيا آهن. مونکي تہ بن ۾ اچڻ سان
 لاپ ئي لاپ ٿيو آهي جو هڪ تہ پوجیہ پتا جي پر تگیا پوري ٿي ۽ بیو
 پیاري پاءُ ڀرت کي راڄگدي ملي.

ان ریت پاڻ ۾ ڳالهیون ڪري رهيا هئا تہ ڀرت جی سینا
 سبب ڀریان آکاس ۾ اُڏامندڙ ڌوڙ ڏسڻ ۾ آئی ۽ بن ۾ رهندڙ جانور
 ڊپ وچان هیڏانهن هوڏانهن پڇڙ لڳا. هنن جی ڪنن ٽي گوڙ جو ڀرلاءُ
 بہ پیو، جڻک ماڻهن جو ڪو وڏو میڙ سندن طرف اچي رهيو هو. اهو
 ٻڌي ۽ ڏسي رامچندر چیو: لکشمی! ڏس تہ سهین، ڪوراجا شڪار
 ڪوڙ لاءِ هن بن ۾ نہ آیو آهي!

اهو ٻڌي لکشمی
 ڀرواري هڪ ڊگهي وڻ
 تي چڙهي ويو ۽ چڻي
 پاسن ڏانهن نظر ڊوڙائڻ
 لڳو. هن ڏٺو تہ اُتر
 طرف کان هڪ وڏي
 سینا اچي رهي آهي جنهن
 ۾ انیک هاڻي گهوڙا رت
 ۽ پیدل آهن ۽ اُن سینا
 جی مکیہ رت تي ڀرت
 جو وڻ جی نشانی وارو
 جهنڊو لڳل آهي. لکشمی
 هیٺ لهي اچي رامچندر
 کي سڀ ٻڌايو ۽ چوڻ

لڳو: آریہ! پڪ سان کیڪڙي پتر ڀرت اسان ٻنهي کي مارڻ لاءِ
 بن ۾ آیو آهي تہ جیٽن پاڻ نشچنت ٿي راڄ ڪري. هاڻي اسانکي
 ڪوچ ٻهري، هٿیار کڻي تیار ٿي بیھڻ گهرجي. جنهن جی ڪري

ٿيل هيءَ رامچندر جي ماما ڪوشليا آهي جنهن کي لڪشڻ جي ماما سمورا سهارو ڏيئي بيٺي آهي. منهنجي آپڊا جو ڪارڻ هيءَ منهنجي ماما ڪيڪئي آهي جنهن جي ايرشالو سپاڙو ۽ راج جي لوپ ڪري منهنجي نوابزادي ڌرمالما پاڻ کي بنواس مليو ۽ منهنجي پتا جو مريو ٿيو.

پردواج چيو: پرت! تون ڪيڪائيءَ کي ڏوهه نه ڏي ڇو جو رامچندر جي بن وڃڻ ۾ ڪا وڏي چڱائي رٿيل آهي ۽ اُن ۾ رشين منين ۽ سڀي جڳت جو ڪلياڻ ٿيندو.

تنهن کانپوءِ پرت پردواج مٺيءَ کي ڏنڊوت پڙڻام ڪري موڪلايو ۽ پنهنجي سينا سميت گنگا جي ڪناري تان هلندو هلندو ٻئي ڏينهن اچي چترڪوٽ جي ويجهو پهتو. جڏهن سڀني کي پريان رامچندر جي ڪٿيا مان نڪرندڙ دونهون ڏسڻ ۾ آيو تڏهن پرت شتروگهن ۽ سڀي پرڃا پريم ۾ پوڄي ”جانڪي جيون شري رامچندر جي جڻه“ پڪارڻ لڳا.

پرت جو رامچندر کي واپس هٿ لاءِ ملڻون ڪرڻ:

چترڪوٽ ۾ پرت ۽ ڀرسان وهندڙ منڊاڪنيءَ جي شوييا اڏڙي ته ملوهر هئي جو ڏسندي ڪڏهن من ٽپت نه ٿئي. شري رام، لڪشڻ ۽ سيتا اُن رمڻيڪ ۾ پرت تي سڪ پوروڪ رهندا هئا. هڪ ڏينهن هي ٽيئي بن جي سندرتا ڏسي رهيا هئا ته رامچندر سيتا کي چوڻ لڳو: هي بن جي راڻي! هن بن جي شوييا ڪهڙي نه من پاوندڙ آهي! هيءُ انيڪ ڀرڪارن جا ننڍا وڏا وڻ، ميون ۽ گلن ڪري نهي ۽ لڏي رهيا آهن ۽ انهن تي طرحين طرحين جا پڪي مٺيون لائيون لنگي رهيا آهن. ٻيڙ تان ڪرندڙ آبشار، زمين مان رندڙ نرمل جل جا چشما ۽ مڌر آواز سان وهندڙ جهڙڻا ڪهڙا نه پيارا ٿا لڳن! منڊاڪني نديءَ ۾ هٽس ۽ بدڪون ڪهڙي نه فرحت

ٻڌايو ته رام لڪشمن ۽ سيتا چترڪوٽ ۾ ڪٽيا ٺاهي رهيا پيا آهن ۽ چترڪوٽ جو رستو سندس ٻه شش کين ڏيکاريندا. جڏهن پردواج ڀرت کي چيو ته هو سڄي لشڪر ۽ نگر واسين سميت آشرم ۾ اچي رهي ۽ پوڄن ڪري، تڏهن ڀرت چيو: ڀڳون! راجائن ۽ راجڪمارن کي تپسوين جي آشرمن کان پري رهڻ گهرجي. رگهوڪل شرومڻي شري رام کي راجائي دوم ڌام سان واپس آڻڻ لاءِ مون ساڻ لشڪر آهي جنهن ۾ گهڻي گهوڙا، اُٺ ۽ هاڻي وغيره آهن جي جيڪر آشرم جي وٽن ۽ ٻوٽن کي نقصان پهچائين ۽ آشرم جي شانتِيءَ کي ڀڃڻ ڪن. توهانجي چوڻ تي ئي اسانجي مهمان نوازي تي چڪي.

پردواج مٺي ڀرت جو شيل ۽ نه رڻا ڏسي ڏاڍو ڀرسن ٿيو ۽ کيس سڀني ماڻهن سوڌو مهمان ٿيڻ لاءِ زور ڀرڻ لڳو، تڏهن ڀرت لاچار ٿي قبول ڪيو ۽ سڀني کي آشرم ۾ گهرايو. پردواج پنهنجي تپسيا جي ٻل سان سڄي لشڪر ۽ پرڄا جي رهڻ لاءِ سندر جڳهيون حاضر ڪري ڏنيون جنهن عدا عدا بسترا ۽ آسڻ پيا هوا. اُنڪانپوءِ انيڪ پرڪارن جا سواڊي پوڄن، ڪير ۽ شربت آڏي موجود ٿي ويا جي ڪائي پي سڀيئي تربت ٿيا ۽ گهوڙن ۽ هاڻين وغيره جانورن لاءِ به کين کاڌو مليو. رشيءَ جو اهڙو چمڪار ڏسي سڀني کي ڏاڍو اچر لڳو ۽ اُها رات سڪم ڀوروڪ اُن آشرم ۾ گذاريائون.

ٻئي ڏينهن سويل ئي ڀرت رواني ٿيڻ جي تياري ڪئي ۽ پردواج مٺي وٽ وڃي هٿ جوڙي چوڻ لڳو: مٺي راج! توهانجي ڪرپا سان سڀني عدا پوڄن ڪيا ۽ نرم بسترن تي آرام سان رات گذاري. هاڻي اسانکي موڪل ڏيو ۽ شري رام جي ڪٽيا ڏيکارڻ جو پريٺ ڪريو.

اهو ٻڌي پردواج مٺيءَ چترڪوٽ جو رستو ڏيکارڻ لاءِ پنهنجا ٻه شش ڀرت کي ڏنا. رواني ٿيڻ وقت جڏهن مهاراج دشرت جي راڻين مهماني پردواج کي ڀوڳام ڪيو، تڏهن مٺيءَ جي سڃاڻپ پچڻ تي ڀرت کيس ٻڌايو: ڀڳون! شوڪ ۽ اُپواس ڪري ڏي-ري

هائڻ لاءِ چيو پر ڀرت ورائيو. رگهوڪل شرومڻي رامچندر ۽ مانا
سيٽا نه پيدل وڃن ۽ مون نياڳي لاءِ گهوڙا ۽ رٿ هجن!

اهو ٻڌي منترين جي اکين مان به لڙڪ ٽوڙ لڳا ۽ هو به راجڪمار
ڀرت جي پٽيان پيدل هائڻ لڳا. بن جي ڪنڊن مان پنڌ هائڻ ڪري ڀرت
جي پيرن ۾ ٽوڪڻا ٿي پيا جي ڪمل جي پنن تي ماڪ جي ڏاڻن
مئل ڇمڪڻ لڳا پر نه به هو

ٽڪڙو هلندو رهيو ۽ جلد اچي
پرياڳ راج پهتو. اُتي منڱاچيءَ
۽ سنان ڪري سڀني دان پڇ
۽ ٽريٽ آدي ڪيا. تنهنڪانپوءِ
لشڪر ۽ نگر واسين کي ڀري
رهائي، ڀرت گرو وسشت کي
وٺي پردواچ مٺيءَ جي آشرم
تي آيو. پردواچ گرو وسشت
سان ڏاڍي پريم پوروڪ مليو
۽ ڀرت کي ڏنڊوت پوڻام
ڪندو ڏسي آشيرواد ڏنائين.
تنهن کانپوءِ هنن پاڻ ۾ حال
احوال ڏٺو ۽ پردواچ کين

رام جو مٿر آهين ۽ گنگا جي ٻي ڀر گهاٽو جهنگل آهي. تون اسان کي جلد پياري رامچندر وٽ پهچائڻ جو بندوبست ڪر.

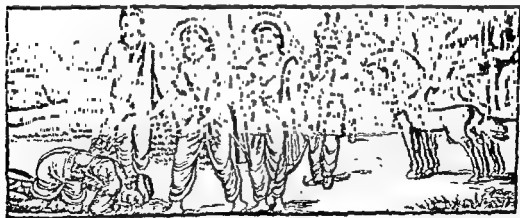
ڀرت جا اهي وڃن ٻڌي نشاد راج جي هن جو سندن مٿي ويو ۽ هو چوڻ لڳو: راجڪمار! توهين ڏنيو آهيو جو ڌرم جي مريادا پالڻ لاءِ، پاڻي بهيل هيٺي وڏي راج ۽ سهڻا جو ٽپاڳ ڪيو اٿو، ان لاءِ توهان جي ڪيرتي سڌاءِ قائم رهندي. هاڻي توهان ڪوڀا ڪري منهنجي مههاني سويڪار ڪريو ۽ مان سڀاڻي صبح جو توهان کي گنگا پار ڪرڻ جو پرنڌ ڪندس ۽ پاڻ به شري رام جي آشرم تائين ساڻ هلندس. تنهن کانپوءِ نشاد راج پنهنجن سيوڪن کي آڳيا ڏني جن سڀني

جي کاڌ خوراڪ ۽ ٽڪڻ جو سهرو بندوبست ڪيو. جڏهن ڀرت نشاد راج کان پڇيو ته ان رات رامچندر ڇا ڪاڌو، ڇا پيئو ۽ ڪٿي سهيو، تڏهن راجا گهه سموري حقيقت ڪري ٻڌايس ته ڪيئن نه رامچندر سندس آندل ڀوڄن سويڪار ڪري به نه ڪاڌا ۽ رڳو لڪشمن جو آندل پاڻي پي وٺ هيٺان زمين تي سهي رات گذاري هئي. ان وقت ڀرت ڏک ۾ ڀرجي چوڻ لڳو: هاءِ! منهنجو ڀراڪرمي، گڻوان ۽ وڏو ڀاءُ جيڪو سڌاءِ نرم نرم محامي بسترن تي سهيو تنهن هن وٺ جي هيٺان زمين تي سهي ڪيئن رات گذاري هوندي ۽ ڪيئن پاسا ورايا هوندا! هاءِ! مهاڀرتاڻي مهاراج جنڪ جي لادلي تيءَ سينا هن زمين تي سهي! هاءِ! مون ڀاڻيءَ کي مدبار ڏڪار آهي جنهنڪري هنن کي اهي ٽڪليفون سهڻيون پيون. جيستائين رامچندر واپس ايوڌيا نه ايندو تيستائين مان به زمين تي سهندس، ڦل مول کائيندس ۽ جتانو رکي گيڙو ڪپڙا پائيندس.

ائين چئي ڀرت پنهنجا راجاڻي وستر ۽ مڻيا لاهي ٿلها گيڙو ڪپڙا پهريا، رامچندر جنهن وٺ هيٺان سهيو هو تنهنڪي ڀرڻا ڪري سڀيئي ان جي ڀر ڪرڻ لڳا. سڀني زمين تي سهي اها رات ڪاٽي. صبح جو نشاد راج گهڻي پيڙيون اٿاڻي سڀني کي ست تي پار اُڪاريو. ڀرت بوهڻن ۽ ماڻهن کي رٿن تي چاڙهي پاڻ پنڌ هليو. اهو ڏسي منترين کيس گهوڙي تي سوار ٿي

پوت ۽ شتروگهن پنهنجن مالائڻ ۽ منترين سميت هئا ۽ سندن پٺيان
گهوڙن ۽ هاتين رٿن تي سوار هزارين نگرواسي ۽ لشڪر هليو. سڀني
جي دلين ۾ رگھونندن شري رام سان ملڻ جي سڪ هئي ۽ هو جلدي
جلدي هلي گنگا ڪناري شونگرو پوريءَ ۾ اچي پتا جتي رامچندر
جو مٿر نشانءِ راج گهه راج ڪندو هو.

پوت سان گڏ هيڏي وڏي لشڪر کي ڏسي گهه سمجهيو ته
هو رامچندر ۽ لڪشمي کي مارڻ لاءِ ٿو بن وڃي ته جيئن بي گتڪي
ٿي راج ڪريان. اهو سوچي هن پنهنجن پنج سؤ پيڙين تي هڪ هڪ
سؤ سورويڙهي تيار ڪري تيار ڪري بياريا ۽ کين حڪم
ڏنائين ته مٿي مارائي پوت کي پار اُڪرڻ کين ڏجو. جي پوت
جو ارادو پوتر هوندو ته هنڪي پار وڃڻ ڏيون ته اڄ هتي پينڪر لڙائي
لڳندي. ان ريت تياريون ڪري پاڻ نشانءِ راج گهه پوت کي اچي
پرڻام ڪيو ۽ جڏهن ملتري سميت کيس رامچندر جو مٿر چٽي
سڃاڻپ ڪرائي ڏنهن پوت گهه کي کڻي ڇائيءَ لڳايو. جڏهن

راج پوت کي ڪجهه ڏينهن رهي آرام ڪرڻ لاءِ چيو ڏنهن پوت
ته مٿرا منهنجو وڏو ڀاءُ رگيوڪل پوشڻ شري رام منهنجي پتا
سوامي آهي، جنهنڪي جلد واپس آڻي راجگديءَ
انلاءِ مان ڪڍي به ترسي ٿو سگهان. تون شري

اندر جيڪي ڪجهه آهي، سو سري رام جي ملڪيت آهي. هو اسان سڀني جو سواهي آهي. هو ڀراڪرمي، سریشٺ پوڻ ۽ اُٽم ۽ ڌرماتما آهي، هوئي سڄو پڇو راجا آهي ۽ مان سندس آڳاٽي ٽهليو آهيان. هيءَ راج تلڪ لاءِ آندل سامگري کڻي مان رامچندر ڏانهن بن ويندس ۽ سندس راج تلڪ ڪري راجائي مان شان سان کيس واپس ايوڌيا وٺي ايندس. پر جي ڌرماتما رام کي واپس آڻي کين سگهيس ته پاڻ به لڪشٽ وانگر اُٽي رهي سندس چاڪري ڪندس. ڌرم جي مريادا ڄاڻندڙ ڀرت جا اهي سریشٺ وڃن ٻڌي سڀني جي اکين مان آنند جا آنسو وهڻ لڳا ۽ سڀيئي خوش ٿي ڀرت جي ساراهه ڪري چوڻ لڳا: راجڪمار ڀرت بيشڪ ڌرماتما ۽ رامچندر جو پيارو آهي ۽ ڪيڪي ڪري جيڪو هن کي دوش لڳائيندو سو جنم جنم جو پاپي ٿيندو.

پوءِ ته ڀرت جي آڳيا موجب بن ۽ هلاڻ جون تياريون ٿيڻ لڳيون. رستو ٺاهيندڙ ۽ ندين تي پلين ٻڌڻ وارا ڪاريگر پنهنجا ماڻهو وٺي يڪدم روانا ٿي ويا ۽ گنگا جي ڪناري تائين هڪ سندر رستو ٺاهي تيار ڪيائون. ايوڌيا نگر ۽ خزاني جي رکيا لاءِ وشواس پاتر ۽ سرويگر سردارن کي مقرر ڪيو ويو. ايوڌيا جي گهر گهر ۽ سڀڪو اُمنگ ۽ اُتساهه ۽ ڀرجي بن هلاڻ لاءِ ساريون تيار ڪرڻ لڳو ۽ من ۽ پوسن ٿيڻ لڳو ته جلد ئي شري رام جو درشن ٿيندو.

رامچندر کي واپس آڻڻ لاءِ ڀرت جو بن وڃڻ.

ٻئي ڏينهن صبح جو سڀيئي ايوڌيا مان روانا ٿيا. هرڪنهن جي وات ۾ رامچندر جي موٽي اچڻ جي وائي هئي. سڀ کان اڳ ۾ گرو وشنو راجتلڪ جي سامگري کڻي پنهنجي ڌرم پٽيءَ ارند تي ۽ ٻين برهمڻن ۽ ڀروهنن سميت رٿن تي هليو. تنهنڪري پوءِ راجڪمار

آهي ۽ وڏي ڀاءُ جي موجود
 نه هئڻ ڪري ۽ راجا دشرت
 جي آگيا انوسار اسانجو راجا
 آهي. انلاءِ هاڻي ڀرت
 راجگديءَ تي وهي ۽ پوءِ جڏهن
 رامچندر واپس اچي تڏهن
 جيئن وڻيس تيئن ڪري.
 پرڃا جي اها راءِ ٻڌي گرو
 وسشت چوڻ لڳو: ڀرت!
 تنهنجي پٽا ۽ وڏي ڀاءُ توکي
 هيءُ راج ڏنو آهي، سو راج
 سوڀڪار ڪري تون گاديءَ
 تي ويهه ۽ پرڃا جي پالنا ڪر.
 جنهن کي پٽا گاديءَ تي وهاري

سوئي راجا آهي ۽ پرڃا جي به اها مرضي آهي.
 تنهن کانپوءِ ڪوشليا به ڀرت کي راج گاديءَ تي وهڻ لاءِ چيو پر
 ڀرت سڀني جون ڳالهليون ٻڌي هڪ جوڙي چوڻ لڳو: گروءَ ۽ ماما
 جي آگيا، بنا سوچ ويچار جي مڃڻ گهرجي پر مان جو اٿو جواب
 ٿو ڏيان، سو اڀراءَ ڪرڻ ڪري ڪميا ڪجو، ڇاڪاڻ جو دڪي انسان
 جي ڏوهه کي ست پوڻ نه ليکيندا آهن. توهان جو موندگي راج
 گدي تي وهڻ لاءِ چئو ٿا سو ان لاءِ جو توهانجو مون ۾ ڀريم آهي پر
 مان شري رام جي هن گاديءَ تي وهڻ لائق ناهيان. منهنجا نيچ پراڻ
 ڪيڪئي کان ائين ٿيل آهن ۽ مون کان وڌيڪ پاپاڻا پيو ڪير هوندو
 جنهن جي ڪري منهنجي نراڀراءَ ۽ درماڻا پوڄيه ڀاءُ کي بنواس پوڳڻو
 پيو آهي! منهنجو ڪلياڻ ته اُن ۾ آهي ته شري رام گاديءَ تي وهي
 مان اُن جي بدران چوڏهن ورهيه بنواس پوڳيان. مان پاڻ ڪيڪئي
 کي سڦل ٿيڻ ڪين ڏيندس. هيءُ راجگدي ۽ راج جي

چيائينس:- راجڪمار! هن-
پاپڻ جي کوٽين ملاحن ڪريئي
راهچندر کي بنواس مليو ۽ راجا
جو مرتيو ٿيو.

اهو ٻڌي شتروگهن جي-
ڪروڙ روپي ٻرندڙ باهه ۾ چڻ
گيهه جي آهوتي پئي. هن منٿرا
جي ڪپ تي اهڙي ته زور
سان لٽ هنئين جو هوءِ اونڌي
ٿي وڃي پري ڪري، مٿڙ ٿاڻي
پيس، ڏند پڇي پيس ۽ منهن
مان رت وهڻ لڳس. هوءِ
اهڙي زور سان ڪيڪون
ڪرڻ لڳي جو سڄي محل

مان ڀڙڏو اچڻ لڳو ۽ سندس ساهيڙيون ڏکي پڇي ويئون. شتروگهن
کيس وارن کان پڪڙي گهاٽ لڳو جنهنڪري هن جا مٿيا پڇي ٿري
پنڪڙجي ويا. اُن وقت ڀرت شتروگهن کي روڪيو ۽ چيو:- ڀراڻا!
استرين جي هٿيا نه ڪبي آهي. جي مان اکين نه سمجهان ها ته
ڌرماتما رام مونکي مائڙگهائي سمجهي ڌڪاريندو ته سڀ کان
اڳهه مان پاپڻ ڪيڪي کي ماري ڇڏيان ها. جي راهچندر کي
ڪڍجا جي موت جي خبر پوندي ته هو اسان ٻنهي سان ڳالهائڻ به
ڇڏي ڏيندو.

اندريت ڀرت جي سمجهائڻ تي شتروگهن منٿرا جي هٿيا نه
ڪئي. ڪيڪي اچي منٿرا کي آهستي آهستي هوش ۾ آڻڻ جي
ڪوشش ڪرڻ لڳي. اُن وقت راج درٻار ۾ سڀ سردار، پنهنجي
سيناپتي ۽ منتري اچي ڪٺا ٿيا ۽ گرو وسشت جي چوڻ تي ڀرت ۽
شتروگهن به اُتي آيا. پرجا جا سڀ ماڻهو چوڻ لڳا ته ”ڀرت ڌرماتما

ٺٺان هٺ ڪٽي، ٽون راجيشور ٿيو آهين.
انريت ڪوشليا ۽ ڀرت سڄي رات هڪ ٻئي کي ڌڄ ڏيئي
ڪاٽيو. اُن وقت سڄي محل ۾ به دهرندڙ شوڪ ٿي رهيو هو.

پرت جو راج گديءَ تي وهڻ کان انڪار ڪرڻ.

ٻئي ڏينهن صبح جو اهو وسشت اچي ڀرت کي ڀرپوءِ ڏٺو ۽
پنهنجي ڪرڻو ٻالڻ لاءِ چيو. ڀرت گروءَ کي ساشتانگهه ڀرڻام ڪيو ۽
منترين کي گهرائي ٻٽا جي اگني سنسڪار ڪرڻ جي تياري ڪئي.
هنن راجا جي سربر کي ٿيل مان ڪڍي سنان ڪرايو ۽ ومان سمان
هڪ چڪيا ٺاهي سرجو نديءَ جي ڪناري ڪٽي هليا. رستي تي سون
چاندي ۽ ڪپڙا دان ڪندا هليا ۽ نديءَ جي ڪناري چندن جي
ڪاٺين جي اهڙي سندر چڪيا ٺاهيائون جا چڻ ته سر ۾ وڃڻ لاءِ ڏاڪڻ
ٿي ڏئي. ان چڪيا ۾ ڪپور مگر آدي سڳنديءَ وارا ڀدارت وجهي راجا
جي ديهه ان تي رکيائون. جڏهن بوهه ٻوڏ وڌي منتر پڙهڻ لڳا، تڏهن
ڀرت ۽ شتروگهن چڪيا کي باهه ڏئي ۽ ڪوشليا ۽ ٻين راڻين سميت چڪيا
جي ڀرڪر ما ڪٽي. پوءِ سڀني سرجو ۾ سنان ڪيو ۽ راجا کي جل
انجلي ڏيئي، اکين مان ڳوڙها وهائيندا شهره رتي آيا.

پتا جو ڪريا ڪرم پورو ڪري ڀرت رامچندر وٽ 'بن' وڃڻ جو
 چار ڪرڻ لڳو. شتروگن کيس چيو: آريه! ڪهڙي به ڏک جي
 آهي جو اسانجي رکيڪ شري رام کي نواپراڌ بنواس ڏنو ويو! راجا
 اهڙيءَ اجوڳهه هلت تي لڪشڻ کي گهريو هو ته هو کيس يڪدم قيد
 ري ها، پر هن ائين چو نه ڪيو؟

دروازي وٺان اچي لنگهي. هن کي سڃڻي خرابيءَ جي ڄاڻ
داربال کيس ٻڪڙي ۽ گهاٽندو شترو وڳن وٽ وٺي آيو.

جو مون جهڙي ڪل ڪلنڪ ۽ آپجس جي پاندي کي چڻيائين! مون جهڙو نياڳو ٻيو ڪير هوندو جنهن جي ڪري مانا تنهنجي هيءَ دشا ٿي آهي؟

ائين چئي ڀرت ۽ شتروگهن اوچنگارون ڏيئي روئڻ لڳا ته ڪوشليا کين ڇاڻي سان لڳايو. ڀرت کي ڇاڻي سان لڳائي ڪوشليا ائين سمجهو ته چڻ رامچندر واپس آيو آهي ۽ هوءَ ڀرت جون اکيون اڳهي چوڻ لڳي: پٽ! تون ڏيرج ڌر ۽ انهيءَ ڳالهه کي ڪرم جي ڪٽي سمجهي ڪيڪڙي کي ڏوهه نه ڏي. جيڪي ٿيڻو آهي سواوس ٿئي ٿو. پتا جي آڳيا ڄاڻي رام گيڙو ڪپڙا ٻهري بن ويو ته هن جي من ۾ نه ڏک هو ۽ نه ڪنهن لاءِ دويش. سيتا ۽ لڪشمڻ به ساڻ ويس ڀر مان وڃي نه سگهيس ۽ نه منهنجا هيءَ ڀراڻ ويا. جيئن ۽ مرڻ نه راجا خوب ڄاتو.

اهو ٻڌي ڀرت چوڻ لڳو: مانا! هيءَ جيڪي ڪجهه ٿيو آهي تنهن جي مونکي ڪا خبر ناهي. جيڪو پاپ مانا، پتا يا ڪروءَ جي هتيا ڪرڻ سان ٿئي ٿو يا وشواسي مٿري راجا کي زهر ڏيڻ سان ٿئي ٿو، يا جيڪو پاپ ويدن کي وڪڻڻ (يعني پيسو وٺي ويد پاڙهڻ) يا ڌرم کي ڏهڻ (يعني ڌرم جي نالي ڪمائي ڪرڻ) مان ٿئي ٿو، يا جيڪو پاپ گڻو شالا ۽ بوهڻن جا گهر (وديا اسٿان) جلائڻ سان ٿئي ٿو، يا جيڪو پاپ پرائي استري ۽ ڌن ٽڪڻ سان لڳي ٿو يا ٻيا به جيڪي انيڪ مهاپاپ آهن سي سڀ مونکي لڳن جي منهنجي رضامندي رامچندر جي بن وڃڻ ۾ هجي. مان نرا ڀڙاڏا آهيان جو شري رام ته مونکي ڀراڻن کان وڌيڪ پيارو آهي. جنهنجي چوڻ تي هيءَ اڌرم ٿيو آهي، ايشور انهن جي منشا پوري نه ڪندو.

ڀرت جو اهڙو ڀرائري پريم ڏسي ڪوشليا کي پنهنجو دڪ به وسري ويو ۽ هوءَ چوڻ لڳي: پٽ! ڀاءُ لاءِ تنهنجو اهڙو پريم ڏسي منهنجي من مان دڪ نڪري ويو. هيڏو وڏو راج ڀراڻ ڪري به تنهنجو من ڌرم کان نه هٽيو آهي. راجائون ته گهڻي ٿيا پر مليل راجائي تان

رڪي، سندس سڄو سيوڪ ٿي آئند هائيندس. اڙي ڪنور هرديءَ ڪيڪئي!
 ٽون مانا جي روپ ۾ منهنجي دشمن آهين جو تنهنجي ڪري منهنجي
 پتا جو مڙيو ٿيو، شري رام کي بنواس ۽ مونکي اپجس مليو. تو
 لوپ جي وس ٿي ڌرم جو تياڻو ڪيو آهي، انلاءِ ٽون مون سان ڳالهائ
 به ڪين! اڙي ڀاڻ! مانا ڪوشليا کان پتي ۽ پٺ ڪسي تنهنجي ڪهڙي
 گتي ٿيندي؟ ڪوشليا نندن شري رام کي منهنجي پتا سان منهنجو
 رڪيڪ ۽ هن ديس جو راجا آهي. مان هن کي ابوڌيا واپس آڻيندس ۽
 پاڻ گهڙو ڪهڙا ٻائي بن ويندس. تنهنجي پاپ جي ڳهڙي مان ڪين
 ڏوٿيندس. منهنجو ٽوسان ڪو پريوڄن ڪونهي ۽ توکي جيڏانهن وڻي
 ٿيڏانهن هلي وڃ. جڏهن شري رامچندر ابوڌيا ۾ پير رکندو ٿڌهن
 منهنجو ڪلنگ دور ٿيندو.

ائين چئي شوڪ ۾ وياڪل ڀرت زمين تي ويهي ڪروڌ ۽ شوڪ ۾
 ڀرجي ڊگها ڊگها ساهه کڻڻ لڳو ۽ هنجي ڳلن تي گرم گرم آنسون وهڻ
 لڳا. ڪجهه دير کانپوءِ هوشتروگهن کي وڻي مانا ڪوشليا جي محل

ڏانهن هليو. هوڏانهن ڪوشليا
 به سندس اچڻ جو ٻڌي سمجھو
 ڪي وڻي ساڻس ملڻ لاءِ اچي
 رهي هئي. شوڪ جي ڪري
 وياڪل ۽ ڏهري ڪوشليا رستي
 تي ئي ڪري پيئي ته ڀرت
 ۽ شتروگهن اُمالڪ ڊوڙي وڃي
 کيس اُٿاريو ۽ سندس چوڻن
 تي سر نوايو. ڀرت شوڪاٿر
 تي کيس چوڻ لڳو: مانا!
 پتاجي ڪيڏانهن ويو! رام.
 لڪهڻ ۽ سيتا ڪٿي؟ ڀاڻ
 ڪيڪئي ڇو پيدا ٿي؟ جي
 پدا ٿي ته سڀ ڇو نه رهي

مليو آهي. راجائي مان ۽ شان، پرستي ۽ پرستش تنهنجي لاءِ سيڙيون
بينيون آهن. اُت، اُتي پهرين پنهنجي پتا جو اگني سنسڪار ڪر ۽
پوءِ راجگديءَ تي ويه!

رامچندر جي بن وڃڻ جو ٻڌي ڀرت کي پتا جو موت به وسري
ويو ۽ هو پاڻ کي سڄي انرٿ جو ڪارڻ ڄاڻي ڳچ وقت نه سن ۽
پنهنجي ويو. هنڪي ڪيڪڻي جا لفظ ائين لڳا جيئن ڪنهن پڪل زخم
تي ٻرندڙ تانڊو ڇهايو هجي. هو ڪروڙ ۽ ڀرجي ٽپي ٽامڻي تي ويو ۽
اُتي چوڻ لڳو: اڙي پاڻ! تو هيءَ منهنجي ڪهڙي نه ستيا ناس
ڪئي! پيءُ نه ڪسجي ويو پر پتا سمان وڌي ڀاءُ جو به وڇوڙو ٿيو!
منهنجي نراڀراڌي ڌرماتما ڀاءُ تنهنجو ڪهڙو قصور ڪيو هو جو هنڪي
بنواس موڪليم؟ منهنجي پوڄيه پتا کي ماري ڌرماتما ڀرانا کي بنواس
موڪلي، هاڻي مونڪي تي چڙهين ته مان سندن جاءِ تي ويهي راج
ڪريان؟ تون وڻ وڏي پٺن کي ٿي پاڻي ڏين! لوپ جي ڪري
تنهنجي مٿ مارجي ويئي آهي جو تـو سمجهو ته مان پنهنجي
ڌرماتما ڀاءُ جي پرڀٽ ويهي راج ڪندس! آها! سورين ونش جهڙي
اُتم ڪل ۽ جنم ٿيو، ڌرم ڌرندڙ دشرت جهڙو پتا ۽ رام ۽ لڪشمڻ جهڙا
گهڻاڻ پائر مليم، پر هاءِ ري وڌانا! ماءُ ڏننه هڪ نانگڻ جهڙي! اڙي!
جڏهن تو اهي ور ٿي گهريا تڏهن تنهنجي اها ڇپ چوڻ ٿي ڳري
ويئي؟ هاڻي منهن ڪارو ڪري منهنجي اکين اڳيان ٿري وڃ. شري
رام جيئن پنهنجي ماما سان هلندو هو تيئن تـو ساڻ به ساڳئي پوريم ۽ آدر
سان هلندو هو، پوءِ به تو لوپ جي وس ٿي هي انرٿ ڪيو!

ڀرت وري به ڪروڙ ۽ ڀرجي چوڻ لڳو: شاستر انوسار سڌا
وڌي کي راج ملندو آهي ۽ ننڍا پائر هن جي آڳيا ۽ رهندا آهن ۽
اهو ڄاڻي ڪري به تو هيءَ انرٿ ڪيئن ڪيو؟ رامچندر توکي ماما
ڪري نه سمجهندو هجي ها ته مان تو جهڙي پاڻ جو سڌا لاءِ تياڳ
ڪريان ها، پر هاڻي به تنهنجي اها پاپي اڇا پوري ٿيڻ ڪين ڏيندس.
مان بن وڃي رامچندر کي واپس آڻيندس ۽ هنجي سر تي چٽ

ويڻي ۽ هويڪدم محل ۾ ويو، جتي ڪيڪئي سندس رستوناري رهي هئي. ڀرت کي نمسڪار ڪندو ۽ آداس ڏسي ڪيڪئي کانئس پنهنجي پيڪي گهر جو ڪش منگل پڇڻ لڳي. ڀرت چيس: منهنجي نانائي سڀ خوش راضي هوا پر پتاجي ڏسڻ ۾ نٿو اچي! ۽ سڀني جا منهن آداس جو آهن؟

تڏهن ڪيڪئي ڀرت کي سندس پتا جي مڙيو کان واقف ڪيو جو ٻڌندي ئي ”پتا! پتا! هاء پتا!“ پڪاريندو، ڀرت شوڪ ۾ ڀرجي زمين تي ڪري پيو ۽ وياڪل ٿي سڏڪا پري روئڻ لڳو. اهو ڏسي ڪيڪئي کيس ڏيرج ڏيڻ لڳي. ڪجهه وقت کانپوءِ ڀرت کانئس پڇيو: مانا! ههراجا کي اهڙي ڪهڙي بيماري ٿي جو اوچتو ديهانت ٿين. رامچندر لڪشمڻ ڏنيءَ آخن جو انت سمجه پتا جي ڪم آيا ۽ مان اڀاڳو ته پتا جو منهن به نه ڏسي سگهيس ۽ نه ڪي پتاجي هونڪي رامچندر جي هٿ سونپي ويا. اڄ کانوئي مان اناٺ جو رڳو شري رام ئي آجيو ۽ آسرو آهي. هونڪي ٻڌاءِ ته پتاجيءَ مرڻ وقت ڇا چيو؟

ڪيڪئي چيو: پتا! تنهنجي پتا انت سمجه ۾ ”هاء رام!“ هاءِ لڪشمڻ! ۽ هاءِ سيتا“ چئي ڀراڻ تياڳيا. راجا کي ڪا بيماري ڪانه ٿي پر هو رام جي جدائي سهي نه سگهيو، انلاءِ ڀراڻ ڏنائين. راجا توکي ڇڏي رام کي گادي ڏيئي رهيو هو ته مون کانئس به وڻ ورتا ته توکي راج ملي ۽ رام بن پوڳي. رام پنهنجي پتا جو وڃڻ ڏورو ڪرڻ لاءِ ميڙو رڻا ڪپڙا بهري بن ويو ته لڪشمڻ ۽ سيتا به ساڻ ويس. تنهنجو پتا انهنجو وڇوڙو سهي نه سگهيو ۽ انهيءَ ڏک ڪري هو پرلوڪ ٻڌاريو. هي پتا! مان جيڪي هيءُ ڪجهه ڪيو آهي سو تنهنجي لاءِ ئي ڪيو اٿم ته تون بنا کڻڪي راجائي ماڻين. هاڻي ڪڙو ٿي! راجا کي هن ريت روئڻ ۽ ڌرتي تي ليٽريون پائڻ ... تون ويڙڪري آهين ۽ اڄ تنهنجو ڀاڳ سورج سمان ڇهڪي تنهنجي انڇا ۽ ڪوشش بنا، توکي پتا جو وڏو راج

راجا جي ديهانت ۽ رامچندر جي بن وڃڻ جي ڳالهه هو ڪنهن سان به نه ڪن، جيئن راج کي رکيڪ کان سواءِ سمجهي ڪو دشمن نه ڪاهي اچي.

ڀرت جو ايوڊيا اچڻ ۽ ڪيڪڙي جا ڪرتوت ٻڌي
کيس ڏڪارڻ.

ڀرت نانائي گهر هڪ خراب سپنو ڏٺو ته سندس پٽا هڪ ٻهڙ تان چيٽي جي هڪ ڍڳه تي اچي ڪريو ۽ سندس شير کي ٽيل جي حوض ۾ ٻوڙي رکيو ويو آهي. وري ڏٺائين ته سمنڊ سڪي ويو آهي، چندرما زمين تي ڪري پيو آهي ۽ چوگرد انڌڪار ڇانئجي رهيو آهي. اهو به ڏٺائين ته سندس پٽا جي رت کي گڏهه هڪلي رهيا آهن ۽ هو ٻاڙهي مالا پھري ۽ ٻاڙهو چندن لڳائي ڏکڻ طرف وڃي رهيو آهي. انهن اهڃاڻن مان هن کي اچي ٻپ لڳو ته پٽا جو شايد مريو ٿيو آهي. هن انهيءَ سڀني جي ڳالهه پنهنجن مٿن سان وٺي ڪڍي ته ايوڊيا مان قاصد به اچي سهڙيا ۽ کيس جلد ايوڊيا هلڻ لاءِ چيائون. اهو نياپو ٻڌي ڀرت کي مرڳو وڌيڪ چٽا ٿي ۽ هو پنهنجي ناني ۽ مامي کان موڪلائي شتروگهن سميت ايوڊيا ڏانهن راھي ٿيو. وڃڻ وقت سندس ناني ڀرت کي ڪڍين هاڻي، گهوڙا، رت، چترڪاري وارا ڪمبل، اُٺ ميوڌن ۽ مٽيا ڏنا.

ستن ڏينهن جي مسافري بعد جڏهن ڀرت ايوڊيا ۾ پير پاتو ته پاڻ گهڻي اُٺ تڻ ٿيس جو ڏٺائين ته نگر واسي گڏجڻ مهل رڳو سر نمايو وڃن پر ٻولين هڪ اکر به نٿا. انهن جا منهن ڪومايل ۽ شوڪ ۾ ڀريل آهن، بزاريون بند آهن ۽ چوٽون مٽائي، خوشي ۽ سنگيت جي بدلي، گندگي، شوڪ ۽ سانت آهي. سڄو وايو منڊل مايوسيءَ ۽ اُداسيءَ سان ڀريل هو، جڻ ته ايوڊيا مٿان ڪا وڏي آپدا اچي ڪڙڪي هئي. اهو ڏسي ڀرت جي هن ۾ ٻپ، چٽا ۽ اُداسي ڇانئجي

هو ٻئي ڀرلوڪ ٻڌاريا. هي ديوي! اهڙي طرح بنا ڳڻ ڳوت جي
شبد پيڊي پاڻ چوڙي جو مون پاپ ڪيو هو تنهن جو ڦل هينئر
ڀوڳي رهيو آهيان.

اين چئي راجا دشرت ڊپ وچان ڪنڀڻ لڳو. ”ههءِ رام!
ههءِ لڪشمڻ! ههءِ سيتا!“ چوندي اڌ رات جو ڀراڻ تياڳيائين. ڪوشليا

۽ سمورا ورلاپ ڪنديون زمين تي ڪري ڦٽڪڻ لڳيون. ڪيڪي
۽ ٻيون راڻيون به شوڪ ۾ ڀرجي روئڻ لڳيون. انهن جي ورلاپ
ڪري سڄي راج محل ۾ هاهاڪار مچي ويو ۽ ٻاهران نگر واسين جي
بيھ اچي ڪٽي ٿي. نگر واسي راجا جي مڙيو جو ٻڌي پاڻ کي اٿاڻ
سمجهي شوڪ ڪرڻ لڳا. ايڏوڌيا جي گهر گهر ۾ ماتم مچي ويو.
هرڪو ڪيڪيءَ کي گهٽ وڌ ڳالهائڻ لڳو.

جنهن وقت راڻي ڪوشليا راجا جي شريرو کي جهلي ورلاپ
ڪري رهي هئي ته منترين اچي راجا جو شريرو کڻي هڪ تيل جي
وڏي حوض ۾ سانڍي رکيو. هنن شاسترن جي مڙيادا انوسار، پٽ
کان سواءِ راجا جي شريرو جو موٽڪ سنسڪار ڪرڻ واجب نه سمجهيو.

مذبح ٿيل تي گور وشت. اچي سڀني کي ڀرپور ڏنو ۽ ميان
وڍراڳ جون انيڪ وارتائون ٻڌائي سڀني جو شوڪ دور ڪيو. تنهن
ڪانپوءِ تيز هلندڙ دوتن کي ڀرت ۽ شترو پڻ کي ڪوئي اچڻ لاءِ
ڪم ڏيڻ جي راجڌاني راجگهه ڏانهن موڪليائين ۽ چيائين ته

هاڻي منهنجو فڪر نه ڪر، منهنجي ماما پتا کي وڃي آت ڏي جو هو ڪمزور آهن ۽ هلڻ چلڻ کان لاچار آهن.

شروعات ڪمار کي ٻاڻ لڳڻ ڪري ڏاڍي پيڙا ٿي رهي هئي پر اُن وقت به کيس پنهنجي ماما پتا جوئي اونو هو. هو وٽس هو ۽ پنهنجي انڌي ماما پتا کي ڪوٺائي ٿي چاڙهي انيڪ ٽيڊٽ يا ٽرائون ڪرائي رهيو هو. پتا ماما جي اهڙي الوڪ ڀڳت ۽ سشيل ڪمار جي اڻڄاڻائيءَ ۾ هتيا ڪري منهنجو من ڏاڍو وياڪل ٿيو ۽ مون جڏهن سندس بدن مان ٻاڻ ڪڍيو ته هن ڦٽڪندي پراڻ ڏنا. نيٺ مان دلور پري سندس پڏي ماما پتا وٽ ويس جي شروعات جي اچڻ جي راهه ٽڪي رهيا هئا. منهنجي پيرن جو آواز ٻڌي هنجو پتا پيار وڃان چوڻ لڳو: - پٽڙا! ايتري دير جو لڳائيم. اسان انڌن جو تون ئي نيٽر آهين. پر تون ڳالهائين ڇو نه ٿو؟

شروعات ڪمار جي ڏٺري ماما پتا کي ڏسي مون تي چڻ مورچا چاڻهجي ويئي ۽ منهنجي زبان مان هڪڙو اکر به نٿي اُڪليو. آخر مون ڪيتريءَ ڪوشش کانپوءِ کين سندن پٽ جي مڙيوءَ جو ڊڪائي ورتائت ٻڌايو. منهنجي ڳالهه ٻڌي هنن جي اکين مان آنسن جون ڌارائون وهڻ لڳيون ۽ هو شوڪ ۾ مورچت ٿي ڪري ڊگها ڊگها ساهه کڻڻ لڳا. مان انهن جي سامهون هٿ ٻڌي بيٺو رهيس. نيٺ مان سندن چوڻ تي کين اُٿي وٺي ويس جتي سندن پٽ مڙو پيو هو. اُٿي پهچڻ سان ئي هو ٻئي پنهنجي پٽ جي لاش مٿان ڪري دل ڌاريندڙ ورلاپ ڪرڻ لڳا. انهيءَ وقت شروعات ڪمار جي پتا پنهنجي پٽ جي وچوڙي ۾ وياڪل ٿي جوش مان چيو: - ”هي راجن! جيڪڏهن تون پنهنجو اهو پاپ پاڻ اچي نه ٻڌائين ها ته تنهنجي مستڪ جا سوين هزارين ٽڪر ٿي وڃن ها. پر توهيءَ پاپ اڻڄاڻائيءَ ۾ ڪيو آهي نه ته هن وقت تائين جيئرو به نه ڏسجين ها. پر هن وقت جيئن مان پنهنجي پٽ جي وچوڙي ۾ ڪشت ڀوڳي رهيو آهيان تيئن تنهنجو پٽ حال ٿيندو.“ مون کي اهو سراپ ڏيئي

پنهنجي من ۾ ٻنهي کي هڪ سمان ڪري ليکيندا آهن. هي سڀني جا سڄڻ! توهان وڌيڪ سان ويڇاري ڏيرج ڌريو ۽ چنتا جو تياڳه ڪريو. ائين چئي منٿي ۽ شري رام لکشمڻ ۽ سيتا جو سمورو احوال راجا کي ٻڌايو ۽ رامچندر جا نياپا سڀني کي ڏنا ۽ نورنا ڀريل وائيءَ ۾ راجا کي ڀرپور ڏيڻ لڳو.

اها رامچندر جي بن وڃڻ جي ڇهين رات هئي ۽ اڌ رات جو راجا کي پنهنجي اڳلي ڪيل پاپ جي اڇي بادگيري پيئي سو ڪوشليا کي چوڻ لڳو: منش جيڪي چڻا ۽ برا ڪرم ڪري ٿو تنهن جو ڦل کيس اوس پوڳڻو ئي پوي ٿو ۽ اهي پوڳڻ کانسواءِ کيس چوڻڪارو نٿو ملي. جوانيءَ ۾ مون به هڪ پاپ ڪيو هو جنهن جو ڦل اڄ پوڳي رهيو آهيان. ان وقت مونکي ڏنڊ وڌيا جو ايترو اڀياس هو جو آواز ٻڌي نشان چئي سگهندو هوس. هڪ ڏينهن منهنجو خيال ٿيو ته رات جو نديءَ تي پاڻي پيئڻ لاءِ جيئن ڪو جهنگلي جانور ايندو ته مان اونده ۾ شبد پيڏي پاڻ هلائي ان جو شڪار ڪندس. اهو سوچي مان رات جو نديءَ جي ڪناري تي وڃي بيٺس ۽ ڪجهه دير جي انتظار کانپوءِ مونکي هاڻيءَ جي پاڻي پيڻ جهڙو مڙمڙ آواز ٻڌڻ ۾ آيو ۽ انڌڪار سبب مان ڏسي ته ڪجهه ٺٺي سگهيس سو مون هاڻي سمجهي پاڻ ڇوڙيو. پنهنجي ٿير وڃي نشان تي ٺڪاءُ ڪيو ته ان وقت ڪنهن ماڻهوءَ جي ڪرڻ ۽ ڪيڪ جو آواز ٿيو جو ٻڌي مان يڪدم نديءَ جي ڪناري ڏانهن ڊوڙي ويس. اُتي ڏٺم ته منهنجي تير سان گهايل هڪ نوجوان ٽپسويءَ جو سارو شرير رت ۽ مٽيءَ سان ڀريو پيو آهي. هنجي ڀرسان هڪ اونڌو دلو پيو هئو جنهنجي ڀرڻ جي آواز کي مون هاڻيءَ جو پاڻي پيڻ سمجهيو هو. هن کي ڏسي منهنجو ته هوش حواس اڏامي ويو. ان ٽپسويءَ مونکي ڏسي چيو: راجن! مان نرا ٻڌائيءَ جو هن ريت خون ڪرڻ مان ٿوڪي ڪهڙو لاپ ٿيو؟ مان شروڻ ڪمار نالي بنواسي ٽپسوي آهيان ۽ پنهنجي سورداس ماما پتا لاءِ پاڻي ڀرڻ آيو هوس ته ٿو هڪ ئي تير سان مونکي ماري ڇڏيو.

رام ڪٿي آهي؟ سمٽ ڪين سموري حقيقت ڪري ٻڌائي جا ٻڌي
سڀني جي نيٽن مان جل وهڻ لڳو. اُن وقت ايوڌيا جا سڀ
نرناريون رامچندر لاءِ اوچنگارون ڏيئي روئڻ لڳا ۽ چوڻ لڳا
۽ روڊن ڇانئجي ويو.

سمٽ مهاراڻي ڪوشليا جي محل ڏانهن ويو، جتي مهاراجا
دشرت ميرن ڪپڙن ۾ زمين تي پيو هو ۽ ڌري ڌري ”ههءِ رام!
ههءِ لڪشمڻ! ۽ ههءِ سيتا!“ چئي پئي پڪاريائين. سمٽ کي رام، لڪشمڻ
۽ سيتا کانسواءِ واپس آيل ڏسي دشرت ۽ ڪوشليا وڌيڪ شوڪاثر
ٿي زمين تي ڪري پيا ۽ ٻيا سڀئي به ورلاپ ڪرڻ لڳا. ٿوري
ڏيڍ ۾ راجا جڏهن سامت ۾ آيو ته سمٽ کي ويجهو گهرائي چيائين:-
هي مٿر! رام لڪشمڻ سيتا ڪٿي آهن؟ تون هنن کي موٽائي وٺي آيو
آهين ڪين هو بن هليا ويا؟ اڙي ههءِ! جنهن کي راجائي ڏيڻ جو چئي
بنواس ڏنم! جنهن گڻوان پٽ ڪي راج ملڻ جو ٻڌي نه خوشي ٿي
۽ بنواس ملڻ تي نه شوڪ ٿيو، اهڙي پٽ جي جدائيءَ ۾ منهنجا
ڀراڻ نه ويا ته مون جهڙو وڏو ڀائي پيو ڪير هوندو؟ هي مٿر مون کي
جلدي اُٿي پهچاءِ جتي منهنجون اڪيون پنهنجن پيارن کي ڏسن.

راجا کي اهڙو وياڪل ڏسي منٿري کيس ڏيرج ڏيئي سمجهائڻ
لڳو:- هي راجن! توهان گياني ۽ سورويو آهيو. توهان کي ته پاڻ
خبر آهي ته

जनम मरण सब दुख सुख भोगा । हानि लाभ प्रिय मिलन वियोगा ॥
काल करम बस होहिं गोसाईं । बरबस राति दिवस की नाई ॥
جنم مرڻ، سڪم دک جا پوڳو، هاڃي لاپ، پيارن جو ميلاپ ۽
وڇوڙو، اهي سڀ، هي سواهي! ڪال (وقت) ۽ ڪرم جي آڌين
بيوس ٿيندا رهندا آهن جڏهن رات کانپوءِ ڏينهن ٿيندو رهندو آهي.
सुख हरषहिं दुख बिलखाहीं । दोउ सम धीर धरहिं मन मांहीं ॥
धीरज धरसु बिबेक बिचारी । छाड़िअ सोच सकल हितकारी ॥
مورڪم سڪم خوش ٿيندا آهي ۽ دک ۾ روئندا آهن پر ڏيرج وان

ڪٿي آيو ۽ ٻنهي راجڪمارن اُتي هڪ سندر ڪٿيا ٺاهي تيار ڪئي.
 رامچندر جي اچڻ جو ٻڌي چترڪوٽ جا سڀ رشي مني سائس
 ملڻ لاءِ آيا. رامچندر سڀني سان پريم ٻوروڪ مليو ۽ سندن آدر
 ستڪار ڪيائين ۽ هو به کيس آشيرواد ڏيئي ڪشل سماچار پڇي هليا
 ويا. تنهن کانپوءِ ٻهاري پيل شري رام وٽ آيا ۽ هڪ جوڙي رينتي
 ڪرڻ لڳا. هي سواهي! اسين توهانجا داس آهيون ۽ سڀ پرڪار
 جي سيرا ڪرڻ لاءِ تيار آهيون. توهان آڪيا ڪرڻ ۾ سنڪوچ نه
 ڪجو. هتي جا سڀ اسٿان اسان جا ڏنل آهن. اسين توهانکي
 شينهن، چيٽن ۽ ٻين پيانڪ جانورن جو شڪار ۽ ٿلاون، چشمن ۽ ندين
 جو سير ڪرائينداسين.

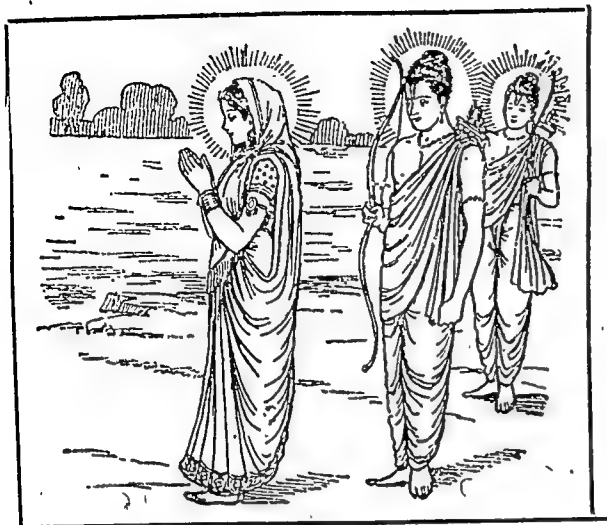
رامچندر پيلن جو پريم ڏسي ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ مٿا ۽ آدر ڀريل
 وڃن چئي کين رخصت ڏنائين. ان ريت ٻئي ڀائر ۽ سيتا سڪ
 ٻوروڪ چترڪوٽ ڀرت تي رهڻ لڳا. هن ٻهاري تي سيتل مند مند
 سگندت هوا پئي لهندي هئي ۽ نيل ڪنٺ، ڪول، طوطا، ٻيٻيا ۽
 چڪور آدي پڪي ڇت کي پرسن ڪندڙ لائون پيا لئوندا هئا.
 رامچندر سان گڏ رهي سيتا ابوديا جا محل وساري سڪ سان رهڻ
 لڳي ۽ هر گهڙي شري رام جو چنڊر مک ڏسي ائين پرسن ٿيندي هئي
 جيئن چڪوري چنڊرما کي ڏسي گد گد ٿيندي آهي. رامچندر به
 اهو ڪي ڪندو هو جنهن ۾ سيتا ۽ لڪشڻ کي سڪ ملي. کين پراچين
 ڪٿائون ۽ سڪيالون ٻڌائيندو هو ۽ سندن ائين سنڀال رکندو هو جيئن
 اکين جي سنڀال ڇهر ڪندا آهن.

سمنت جو ابوديا ورڻ - شرون جي هڪڙا
 راجا دشرت جو هرڻو.

سمنت ڏاڍو اداس ٿي ابوديا واپس موٽيو ۽ هنکي ڏسندڙي
 نگر واسي کيس ڇوڌاري ويڙهي ويا ۽ کانئس پڇڻ لڳا ته

ڪڇ. چوڏهن ورهيه
گذاري جڏهن منهنجو
سوامي، لڪشمڻ ۽ مونسان
واپس ورنڊو ته مان
تنهنجي پوڄا ڪنديس
۽ تنهنجي ڪناري رهندڙ
رشين منين ڪي پوڄن
ڪرائينديس.
تنهن کانپوءِ تنهي بن
جو رستو ورتو.
❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖

رامچندر جو پردواج سان ملڻ ۽ چترڪوٽ ۾
ڪٿيا ناهي رهڻ.

شري رام، لڪشمڻ ۽ سيتا گنگا ۽ جمنا جي سنگم تي پهچڻ لاءِ
گهاٽي بن مان هلندا رهيا ۽ رات پوڻ تي هڪ وڏي وڻ هيٺان وسرام
ڪيائون. ٻئي ڏينهن صبح
جوئي هو اڳتي وڌيا ۽ طرحين
طرحين جا وڻ ٻوٽا وليون ۽
ٻيا منوهر درشيد ڏسندا شام
جو گنگا جمنا جي سنگم تي
پردواج مني جي آشرم تي
اچي پهتا. مها ٽپسوي پردواج
هنن تنهي جو ڏاڍو آدرستڪار
ڪيو ۽ کين سنان ڪوڻ لاءِ
جل ۽ کائڻ لاءِ انيڪ ڦل مول
ڏنائين جڏهن هو کائي پي ۽
ٿڪ پيئي پردواج مني جي

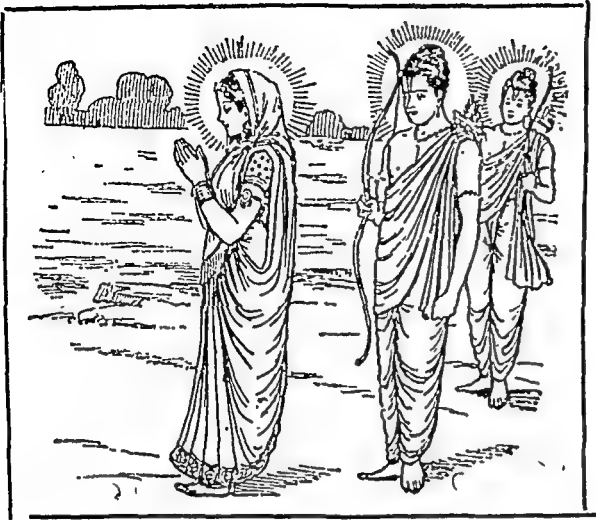
کٽي آيو ۽ ڏاڍي آند ۽ ڀر ڀر ڀري ڀڳوان جا چرڻ ڪم ڏوڻ لڳو.

پوءِ هن ڪٽنب سميت اهو
چرڻا مٽ ورتو ۽ ڀڳوان کي گنگا
جي پار پهچايو. جڏهن لڪشمن
۽ سيتا سميت ڪشري رام پيڙهي
مان لهي گنگا جي ريتيءَ تي
بيٺو تڏهن ان ملاح ڀڳوان
اڳيان اچي ڏنڊوت ڀرڻام
ڪيو. انوقت رامچندر کي
سنڪوچ ٿيڻ لڳو ته هنکي
ڪجهه نه ڏٺو سين. پتيءَ جي
من جو پاڻ سمجهي سيتا
پنهنجي آڱر مان هيري جي

مڏي لائي ۽ شري رام ڪيوڻ کي چيو: ”هان! وٺ هيءُ پنهنجو
ڀاڙو.“ تڏهن ملاح ڀرپوءِ جا چرڻ ڀڳوري ڇوڻ لڳو: هي ناٺ!
اڄ مونکي سڀ ڪجهه ملي چڪو. منهنجي دوش، دم ۽ درد رڻا
جي اڳي اڄ وساهي. مان گهڻو وقت پورهيو ڪيو ۽ اڄ وڌا
مونکي سمجهي مـ زوري چڪائي ڏني ۽ اڄ منهنجو ٿڪ ڀڳو.
هي دين ديال! توهانجي ڪرپا سان مونکي وڌيڪ ڪجهه نه
گهرجي. موڙن مهل جيڪي ڏيندا سو توهانجو پرساد سمجهي مان مٿي
تي رکندس.

ڀرپو رامچندر ۽ سيتا گهڻو ئي زور ڪيس پر ملاح ڪجهه نه
وڙتو. تڏهن ڀڳوان کيس نرم ڀڳتيءَ جو وردان ڏئي رخصت
پوءِ اتي پهچي ساڌوي سيتا هٿ جوڙي گنگاجيءَ کي پوار ٿنا
رکي گنگي! مهاڄ دشرڻ جي پٽن جي تون ئي رکيا

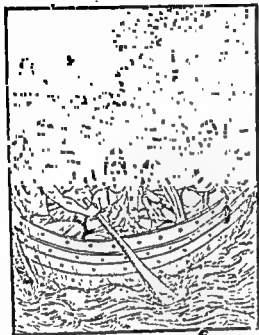
ڪڇ . چوڏهن ورهيه
گذاري جڏهن منهنجو
سوامي، لڪشمڻ ۽ مونسان
واپس ورنڊو ته مان
تنهنجي پوڄا ڪنديس
۽ تنهنجي ڪناري رهندڙ
رشين مٺين ڪي پوڄن
ڪرائينديس .
تنهن کانپوءِ تنهي بن
جو رستو ورتو .

رامچندر جو پردواج سان ملڻ ۽ چترڪوٽ ۾
گتيا ٺاهي رهڻ .

شري رام، لڪشمڻ ۽ سيتا گنگا ۽ جمنا جي سنگم تي پهچڻ لاءِ
گهائي بن مان هلندا رهيا ۽ رات پوڻ تي هڪ وڏي وڻ هيٺان وسرام
ڪيائون . ٻئي ڏينهن صبح
جوئي هو اڳتي وڌيا ۽ طرحين
طرحين جا وڻ ٻوٽا وليون ۽
پيا منوهر درشيم ڏسندا شام
جو گنگا جمنا جي سنگم تي
پردواج مٺيءَ جي آشرم تي
اچي پهتا . مها تپسوي پردواج
هنن تنهي جو ڏاڍو آدرستڪار
ڪيو ۽ کين سنان ڪرڻ لاءِ
جل ۽ ڪاٺ لاءِ انيڪ ڦل مول
ڏنائين جڏهن هو کائي پي
ٿڪ پيئي پردواج مٺيءَ جي

ڪٿي آيو ۽ ڏاڍي آند ۽ ڀر ڀر ڀرجي ڀڳوان جا چرڻ ڪمل ڌوڻ لڳو.

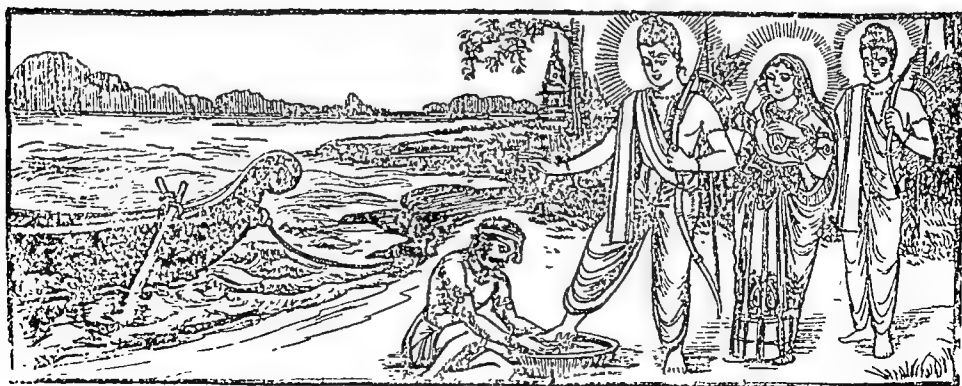
پوءِ هن ڪٽنب سميت اهو
چرنامو ورتو ۽ ڀڳوان کي گنگا
جي پار پهچايو. جڏهن لڪهڻ
۽ سيتا سميت ڪشري رام پيڙي
مان لهي گنگا جي ريتي تي
بيٺو تڏهن ان ملاح ڀڳوان
اڳيان اچي ڏنڊوت پرائم
ڪيو. انوقت رامچندر کي
سلڪوچ ٿيڻ لڳو ته هن کي
ڪجهه نه ڏنوسين. پتيءَ جي
من جو پاءُ سمجهي سيتا
پنهنجي آڱر مان هيري جي

منڍي لائي ۽ شري رام ڪيوٺ کي چيو: ”هان! وٺ هيءُ پنهنجو
پاڙو.“ تڏهن ملاح ڀرپوءِ جا چرڻ ۽ پڪڙي چوڻ لڳو: هي ناڪ!
اڄ مون کي سڀ ڪجهه ملي چڪو. منهنجي دوش، دم ۽ ددرتا
جي اگني اڄ وساهي. مان گهڻو وقت پورهيو ڪيو ۽ اڄ وڌاڻا
مون کي سمجهي ه-زوري چڪائي ڏني ۽ اڄ منهنجو ٿڪ ڀڳو.
هي دين ديال! توهانجي ڪرپا سان مون کي وڌيڪ ڪجهه نه
ڪهرجي. هوڻ هل جيڪي ڏيندا سو توهانجو پرساد سمجهي مان مٿي
تي رکندس.

ڀرپو رامچندر ۽ سيتا گهڻو ئي زور ڪيس ڀر ملاح ڪجهه نه
ورتو. تڏهن ڀڳوان کيس نرمل ڀڳتيءَ جو وردان ڏيئي رخصت
ڪيو. پوءِ اتي پهچي سادوي سيتا هٿ جوڙي گنگا جي ڪي ڀار ٿا
ڪئي: ڀڳوتي گنگي! مهاراج دشرت جي پٽن جي تون ئي رکيا

هنن جي من ۾ ڪنهن به قسم جو شوڪ ڪونه هو. تنهن کانپوءِ هنن
 ٽنهي راجا گهه کان موڪلايو ۽ گنگا ڪناري اچي ملاح کي ٻيڙي آڻڻ
 لاءِ چيو. تڏهن اهو ملاح چوڻ لڳو: مون کي انهيءَ رهسيه جي خبر
 آهي ته توهانجي چوڻن ڪمڀن جي ڌوڙ منهن ٻڌائي ڇڏيندي آهي.
 ٻيلا جن جي ڇهڻ سان ئي پٿر جي چپ هڪ سندر استري اهليا ٿي
 پئي ته پٿر کان نرم هن ڪاٺ جي ٻيڙيءَ کي استري بڻجڻ ۾ ڪهڙي
 ويرم لڳندي؟ پوءِ مان ته ڦرجي ويندس ۽ منهنجي روزيءَ جو
 وسيلوئي مارجي ويندو. مان ته انهيءَ ٻيڙيءَ جي آسري ئي سڃي
 ڪٽنب جي پالنا ڪندو آهيان. هاڻي جي توهانکي هروڀرو پار وڃڻو
 آهي ته پهريائين پنهنجا اهي چوڻ ڌوڙ ڏيرو.

ڪيوٺ جا اهي ڀرير ڀريل اڻٽا وڃن ٻڌي ڪرڻانڌان شري رام
 سبتا ۽ لڪشمڻ ڏانهن نهاري مرڪيو ۽ ملاح کي چيائين: ڇڏو پيارا! تون
 اهو ڪي ڪر جنهن تهنهجي ٻيڙي سلامت رهي. جلدي پاڻي آڻي
 پير ڌو ۽ سگهو پار پهچاءِ.

آها! جنهن ڀرپوءِ جي نام سمرڻ سان منهن اپار سنسار ساگر پار
 اُڪريو وڃي سو ڪريالو شري رامچندر ڪيوٺ کان پير ڌوئارڻ
 جي واٽ ڏسي رهيو آهي. ملاح جهڙو پٽ ڪاٺ جي برتن ۾ جل

انريت شري رام پين سيني لاء به سمٺ کي ڊريم ڀريا سنيها
ڏنا. جڏهن منٿري سمٺ رامچندر کي پنهنجي ارادي تي معڪم ڏٺو
تڏهن هن چيو:- رگهونائڪ! مهاراج چيو هئو ته سيتا بن جا ڪلش سهي
نه سگهندي انلاء توهان اهو آڀاءُ ڪريو ته جئن سيتا واپس هلي. پوءِ
هو پنهنجي پيڪي رهي يا وڻيس ته ساهري رهي. سيتا ته مونسان
ضرور واپس هلي نه ته مان ڪهڙو منهن کڻي موٽي ويندس.

اهو ٻڌي شري رامچندر سيتا کي گهڻوئي سمجهايو ۽ واپس
وڃڻ لاءِ چيو پر هو چوڻ لڳي:- ”هي ڀراڻ پتي! توهان ديالو ڊرم
گياني آهيو. ڪرپا ڪري ويچار ته ڪريو ته شرير کان پاڇو ڪئن
جدا ٿيندو؟ سورج کان سندس ڊرڪاش ۽ چنڊ کان چانڊوڪي جئن
جدا ٿي نه ٿيون سگهن تڪن مان به توهان کان جدا رهي نه سگهنديس.“
وري سمٺ ڏي نھاري چوڻ لڳي:- ”توهان ته منهنجي سهري
۽ پتا سمان آهيو ۽ توهان کي سامهون جواب ڏيڻ اجوڳه آهي پر استريءَ
لاءِ پتيءَ جي چرٽن کانسواءِ سنسار جا ٻيا سڀ نانا ويڙڪ آهن.
منهنجي پتا ۽ سهري وٽ برابر سورڳه سمان سڪ جا سامان ۽ سڃيءَ
دنيا جون نعمتون موجود آهن پر پتيءَ کانسواءِ اهي مون کي سڀني
به سڪ نه ڏينديون. بن جا ڏکيا رستا، ڪنڊن واري ڌرتي، بهار،
هاڻي، شينهن، گجنڊرنديون ۽ پيل وغيره ڀراڻ پتيءَ جي ساڻ رهندي
سڪ ڏيندڙ آهن. انلاءِ منهنجي بدران سس ۽ سهري کي پيرين پئي
منهنجي اها وينتي ڪجھو ته مولا ڪوبه سوچ نه ڪن ڇو جو مون کي
ڪا به تڪليف يا دڪ ڪونهي.

سمٺ گهڻيتي جتن ڪيا پر ڳالهه مان وريو ڪجهه به ڪين. لاچار
شري رام، لڪشمڻ ۽ سيتا جي چرٽن ۾ مٿو نواڻي، هو ڏاڍو اداس ٿي
موٽي دليو ڇڻ ته ڪو واپاري پنهنجي ڊونجي وڃائي واپس موٽي.
تنهن کانپوءِ رامچندر راجا ڪم کان ٻڙجي وڻ جو کير ٽهرائي پنهنجي
۽ لڪشمڻ جي وارن کي جٿائن جي نهوني ٻڌو. پوءِ ته هيءُ ٻئي راجڪمار کيرو
ڪپڙن ۾ جٿائن سان رشين مٺين سمان شوپياران دسڻ ۾ ٿي آيا. انوقت

اهو ٻڌي سمنٽ ڏاڍي ڏک ۾ پرجي هٿ جوڙي چوڻ لڳو: - سوامي !
 توهانجي ايوڏيا ڇڏڻ تي ايوڏيا واسين جيترا ورلاپ ۽ روڊن ڪيا
 هئا سو مونکي خالي رٿ سان واپس ايندو ڏسي اُن کان به سؤڻو
 وڌيڪ هاهاڪار ڪندا. ماڻا ڪوشليا کي مان ڪيئن وڃي چوندس
 ته مان تنهنجي پياري پٽ کي بن ۾ پهچائي آيس؟ مان توهان
 کانسواءِ ايوڏيا واپس نه ويندس. مونکي به پاڻ سان بن ۾ رهڻ جي
 موڪل ڏيو. مهاراج دهرت جي به مونکي اها آڱيا آهي ته توهانکي
 بن مان گهمائي ڦيرائي ۽ گنگا اسنان ڪرائي واپس ايوڏيا وٺي اچان.
 سو ڪرپا ڪري مونکي اڪيلو واپس نه موڪليو.

سمنٽ جا وڃڻ ٻڌي شري رام چيو: - سمنٽ! تون پاڻ ڌرم
 جي مرم کي چڱيءَ ريت سمجهين ٿو. شبيءَ ۽ ڏهيج، راجا هرشچندر،
 رنت ديؤ ۽ ٻليءَ ڌرم جي لاءِ انيڪ ڪشت سنا پر ڌرم جو تياڳ نه
 ڪيائون. سڀني ويد شاسترن ۾ چيل آهي ته ستيم سمان ڪو ٻيو
 ڌرم ناهي. اُن ستيم جو تياڳ ڪرڻ ۾ اڀجس به لڳي ٿو ۽ چڱي
 ماڻهو لاءِ اڀجس ته موت کان به وڌيڪ ڏکڻائي آهي. انلاءِ مان هٿ
 جوڙي اهاڻي وينتي ٿو ڪريان. منهنجو ۽ توهانجو هن وقت اهوئي
 ڪرتوبه آهي ته جڏهن مهاراج جي وڃڻ جي پوئواري ٿئي ۽ هن کي
 اسانجي جدائيءَ جو ڏک نه ٿئي. تون مهاراج کي ڏيرج ڏج ۽ چڻج
 ته اسان لاءِ ڪابه چنڻا نه ڪري.

ٻيو مان ٿوڪي پنهنجي ڪم لاءِ ئي ايوڏيا موڪلي رهيو آهيان.
 جڏهن تون واپس ويندين ته ڪيڪئيءَ کي پڪ ٿيندي ته رام بن ويو.
 تنهنجي وڃڻ کانسواءِ هنکي سنٽوش نه ٿيندو. تون منهنجي پٽاڇي
 کي پرڻام ڪري چڻج ته مونکي يا لڪشٽ کي بن ۾ اچڻ جو ڪوبه
 ڏک ڪونهي ۽ تنهي ماڻائن کي به اسانجو ڪشل سماچار ٻڌائج ۽
 نمسڪار ڪج. مهاراج کي چڻج ته جلدي ڀرت کي گهرائي راجٿاڪ
 ڏيو ۽ ڀرت کي اهو نياپو ڏج ته پٽا جي آڱيا مڃي ضرور راجگدي
 سوڍڪار ڪري.

جو مربي پٽ مهاڀراڪرمي رامچندر ۽ راجڪماري سيتا اڄ ڪيئن نه ڪنن ٿي سهڻي رهيا آهن. جن سدائين اندر پون سمان، مڃاڻن ۽ سوني جي ٻلنگن تي نرم ۽ سندر گاديان تي گذاريو سي هن وقت بن ۽ زمين تي سهڻي رهيا آهن! ڪيڪڙي جي نيچ ٻڏي ڪري ئي هنن کي اهي دڪ ڏسڻا پيا آهن ۽ راجا دشرت به هنن جي وچوڙي ۽ جيئرو رهي نه سگهندو.

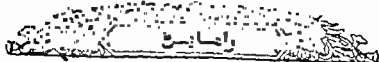
لڪشمن ڇيو. هي مترا ڪوئي ڪنهن ٻئي کي سڪ دڪ ٺٽو ڏي ۽ سڀڪو پنهنجن ڪرمن انوسار ڦل پوڳي ٿو. ميلاپ يا وچوڙو، چڱي منڊي پوڳڻا، شترويا متراهي سڀ واستو ۽ نه آهن ۽ رڳو ڀرم جا ڦندا آهن. جنم، مرگيو، سمپتي، وپتي، زمين، جائداد، ڏن، ڪڏن، هٿ مائٽ، سڪ دڪ ۽ ٻيو جيڪي به جڳت جو وهنوار ڏسڻ ٻڌڻ يا من ۽ پاسجڻ ۽ اڇي ٿو سو سڀ سچ نه آهي ۽ ان جو مول ڀڳوان جي مايا آهي. جيئن سڀني ۽ راجا فقير ٿو ٿئي ۽ هڪ فقير پاڻ کي راجا ٿيل ٿو ڏسي ۽ نند ڪلڻ تي اصل راجا يا فقير جي سڀني جي ڪري ڪا هاڇي يا لاپ ٺٽو ٿئي ٿن جڳت جي هن سڄي ٻرينچ کي سمجهڻ گهرجي ۽ اهو سوچي ڪڏهن ڪنهن تي ڪروڌ نه ڪجي ۽ نه ڪنهن کي ڏوهه ڏجي. سڀيئي جيؤ اڳيان ۽ موه جي نند ۽ انيڪ پرڪارن جا سڀنا ڏسي رهيا آهن. جڳت ۽ جيو کي جا ڳيل ڏهن سمجهجي ڏهن هن کي پوڳ ۽ لاس مان ويراڳ ٿئي ۽ ٻريو چرڻ ۽ ڀريت لڳي.

انريت لڪشمن، گهر ۽

سمت سڄي رات ويهي
گيان ويراڳ جون وارتائون
ڪيون ۽ صبح ٿيڻ تي
رامچندر گنگا جي ٻي ۽ ڀر
هڻڻ جي تياري ڪئي. هن
راجا گهر کي ٻيڙي گهراڻ لاءِ
۽ منڌري سميت ڪي
وڃڻ جي آميا ڏني.

اهو ٻڌي سمنٽ ڏاڍي دم ۾ پرڃي هٿ جوڙي چوڻ لڳو: سوامي!
 توهانجي ايوڌيا ڇڏڻ تي ايوڌيا واسين جيئرا وڙلاپ ۽ رودن ڪيا
 هئا سو مونکي خالي رت سان واپس ايندو ڏسي اُن کان به سؤڻو
 وڌيڪ هاهڪار ڪندا. مائٽا ڪوشليا کي مان ڪيئن وڃي چوندس
 تہ مان تنهنجي پياري پٽ کي بن ۾ پهچائي آيس؟ مان توهان
 کانسواءِ ايوڌيا واپس نہ ويندس. مونکي به پاڻ سان بن ۾ رهڻ جي
 ڪل ڏيو. مهاراج دشرت جي به مونکي اها آڳيا آهي تہ توهانکي
 ان گهمائي ڦيرائي ۽ گنگا اسنان ڪرائي واپس ايوڌيا وٺي اچان.

رهيو هو جو چڻ ته سندن سگهو پٽ مري ويو هو. هر هڪ گهر ۾ استر ۾
پئي رنو ۽ سڄي نگر ۾ هاشاڪار مڇيل هو.

راجا گهه جو رامچندر کي پنهنجو راڄ آڇڻ ۽ رامچندر جو
سمت کي واپس هوڪلي پيدل بن وڃڻ.

هوڏانهن رامچندر، لڪهڻ ۽ سيتا طرحين طرحين جا نظارا
ڏسندا اڳتي وڌندا رهيا. وڻندڙ ڀربت، ڳوٺن جي آسپاس جون
ساوڪ واريون بنيون ۽ گلن جي هڪڪار سان ڀريل جهنگل پار ڪندا،
هو نيٺ پنهنجي ڪوشل ديس جي حد لنگهي اچي گنگا جي ڪناري
پهتا. هن ٻوٽر نديءَ جي ڪناري رشين مين جا ڪيترائي آشرم هئا.
اُتي پهچي رامچندر، لڪهڻ ۽ سيتا پاڻي پيا پيا گنگا جي سیتل جل ۾
سنان ڪيو ۽ پوءِ جل ٻي رستي جو ٿڪ ڀڳو ۽ هڪ وڻ جي چاڙها
ويهي رهيا.

ان اسٿان جي ڀرسان شرنگوير پوريءَ نالي هڪ شهر هو جتي
نشان جو راجا گهه راڄ ڪندو هو. اهو مها بلوان راجا رامچندر جو
پيارو مٿو هو. هن جڏهن ٻڌو ته راجڪمار رامچندر سندس راڄ ۾ آيو
آهي تڏهن هو پنهنجن منترين ۽ سردارن کي وٺي وٽس ڀرپور سان
ملڻ آيو. رامچندر پنهنجي پياري مٿر کي ايندو ڏسي اڳتي وڌي
وڃي ساڻس مليو ۽ کانئس ڪش ملنگل پڇيائين. رامچندر کي
تپسوين جي ويس ۾ ڏسي راجا گهه کي ڏاڍو ڏک ٿيو ۽ هو چوڻ لڳو:-
رگهونندن! اڄ مان ڏاڍو ڏک ڀاڳي آهيان جو توهان هتي ٻڌاريا آهيو.
توهان ڪرپا ڪري منهنجو راڄ سويڪار ڪريو. توهان جيڪا آسميا
ڪندا سا مان ۽ منهنجا سردار خوشيءَ سان پوري ڪنداسون. اڄ
کان وٺي توهان اسانجا مالڪ ۽ راجا آهيو ۽ اسين سڀ توهان جا سيوک
۽ پرچا آهيون. توهان راجڌانيءَ ۾ هلي راڄ ڪريو.

جي ڪٽن جي چرچا ڪندي رات گذاري. اڌ رات گذرڻ تي جڏهن رامچندر جاڳيو تڏهن ڏٺائين ته ڏک ۽ ڏک ڪري نگرواسي الوٽ نند ۾ سٺا پيا هئا. هن لڪشمن کي چيو: لڪشمن! سکن ۾ پليل هيءُ نگرواسي ڪيئن نه بک ۽ ڏک ۾ ڪن ۽ ڪنڊن جي زمين تي سهي رهيا آهن! هنن کي رڳي اسانجي چاهنا آهي ۽ هنن جو هٿ ڏسي مان سمجهان ٿو ته هي پراڻ تياڳيندا پر پنهنجو نشچو نه بدليندا. راجڪمارن جو ڌرم آهي پرچا جي ڌم ڪي دور ڪرڻ ۽ نه ڪ پنهنجي ڌم ۾ انهن کي شريڪ ڪرڻ. انلاءِ اسين هنن کي سهيل ڇڏي جلدي هليا هلون ته هنن کي اسان لاءِ زمين تي بک ۾ نه، نه سهڻو پوندو.

ائين چئي سمٽ کان جلدي رت تيار ڪرائي، شري رام، لڪشمن ۽ سيتا سميت تمسا ندي پار ڪئي ۽ سمٽ کي آڳيا ڏٺائين ته هو ڪجهه پنڌ رت کي اُتر طرف وٺي وڃي ۽ واپس اهڙي ترڪيب سان ڏکڻ ڏانهن اچي جورت جي ڦيٽن جو نشان ڏسڻ ۾ نه اچي. شري رام جي آڳيا موجب سارڻيءَ ائين ڪيو ۽ پوءِ هيءُ ٿيئي رت تي سوار ٿيا ۽ سڄ نڪرڻ کان اڳ تمام پري وڃي رسيا.

هوڏانهن صبح ٿيڻ تي ايوڊيا واسين جڏهن شري رام، لڪشمن ۽ سيتا کي نه ڏٺو ته کين هيڏانهن هوڏانهن ڳولڻ لڳا. نيٺ رت جي ليڪن کي ڏسي ”رام-رام“ ڀڪاريندا ڊوڙ لڳا پر ڪجهه پنڌ پري جڏهن کين رت جو ڪو نشان ڏسڻ ۾ نه آيو، تڏهن هڪ مٿي ڪٽي ورلاپ ڪرڻ لڳا ۽ پنهنجي نند کي ڌڪارڻ لڳا. نيٺ ڏکجي ۽ ٿراس ٿي آهستي آهستي ايوڊيا موٽي آيا.

انوقت ايوڊيا نگر جي جل ڪانسوءَ نديءَ مثل سڄي لڳي رهي هئي جو بزاريون سڀ بند هيون ۽ هر هنڌ اُداسي ۽ مايوسي ڇانيل هئي. ماڻهن جا منهن شوڪ ۾ ڀريل ۽ لٿل هئا، نه ڪنهن اڳتي هوتر ڪيو ۽ نه ڪو پوڄن ڪيو ۽ خود جانورن يعني هاٿين، گهوڙن ۽ ڪامين به چارو کائڻ ڇڏي ڏنو هو. هر هڪ نگرواسي اهڙي نه شوڪ ۾ ڳري

ايوڌيا واسين جو رامچندر سان وڃڻ ۽ هلڻ جو
سمهل ڇڏي اڳتي وڌي وڃڻ.

شري رام جي رت پٺيان ايوڌيا واسين جا انبوه ڊوڙي رهيا هئا
جن ۾ ڪيترا اڃن وارن وارا پيرن برهمڻ به هئا. سڄي ۽ ٻرجا جو
ايترو سٺو، ڏسي رامچندر جو هردو پيڇي پيو ۽ هو سڀتا ۽ لڪهڻ
سميت رت مان هيٺ لهي پيو ۽ سڀني سان گڏ پنڌ هلڻ لڳو. انوقت
سڀيئي کيس واپس هلڻ لاءِ منٿون ڪرڻ لڳا پر هن کي ته پنهنجي
راجا ۽ پتا جو وڃڻ بباڻو هو ۽ هو کين چوڻ لڳو: پيارا ايوڌيا واسيو!
توهانجو ايڏو قرب ۽ شردا هونءِ آهي، پر مون کي انهن وڌيڪ خوشي
ٿيندي ته توهان ڀرت کي هن کان به وڌيڪ پيار ڪريو ۽ عزت ڏيو.
ڀرت عمر ۾ سو ننڍو آهي پر گهڻن ۽ عقل ۾ وڏو آهي ۽ انلاءِ راجا ٿيڻ
جي لائق آهي. مون کي ۽ توهان کي راجا جي آڻيا پالڻ گهرجي. جي
توهان منهنجو ڪو وڻندڙ ڪارج ڪرڻ چاهيو ٿا ته ڪرڻا ڪري
هوئي ايوڌيا وڃو ۽ راجا کي منهنجي وڇوڙي جو جيڪو دم ٿي رهيو
آهي تنهن کي گهٽائڻ جو جتن ڪريو.

شري رام جا اهي وڃڻ ٻڌي، ايوڌيا واسين ۾ کيس راجا بڻائڻ
جو نشچو وڌيڪ درد ٿيندو ويو ۽ هو واپس نه وريا. هو لڙڪ وهايندا
رامچندر جي پٺيان هلندا رهيا ڇڻ ته رام ۽ لڪهڻ پنهنجي پريم ۽
گهڻن جي ڏوريءَ ۾ ٻڌي کين چڪي وڃي رهيا هئا. ان ريت
هلندي ته ساندي اچي پهتي، جا چڻ ته رامچندر جو رستو روڪي
بيٺي هئي ۽ مٿان اچي رات پيئي. تڏهن رامچندر اُٿي رات
گذارڻ جو خيال ڪيو ۽ اهو چاڻي سميت رت جي گهوڙن کي ڇوڙي
پاڻي پياريو ۽ آسپاس گاهه چرڻ لاءِ ڇڏي ڏنو. لڪهڻ ۽ سميت
هڪ جڳهه صاف ڪري گاهه ۽ ٻين وڇايا جتي شري رام ۽ سڀتا کي
سمهندي ئي نند اچي ويئي.

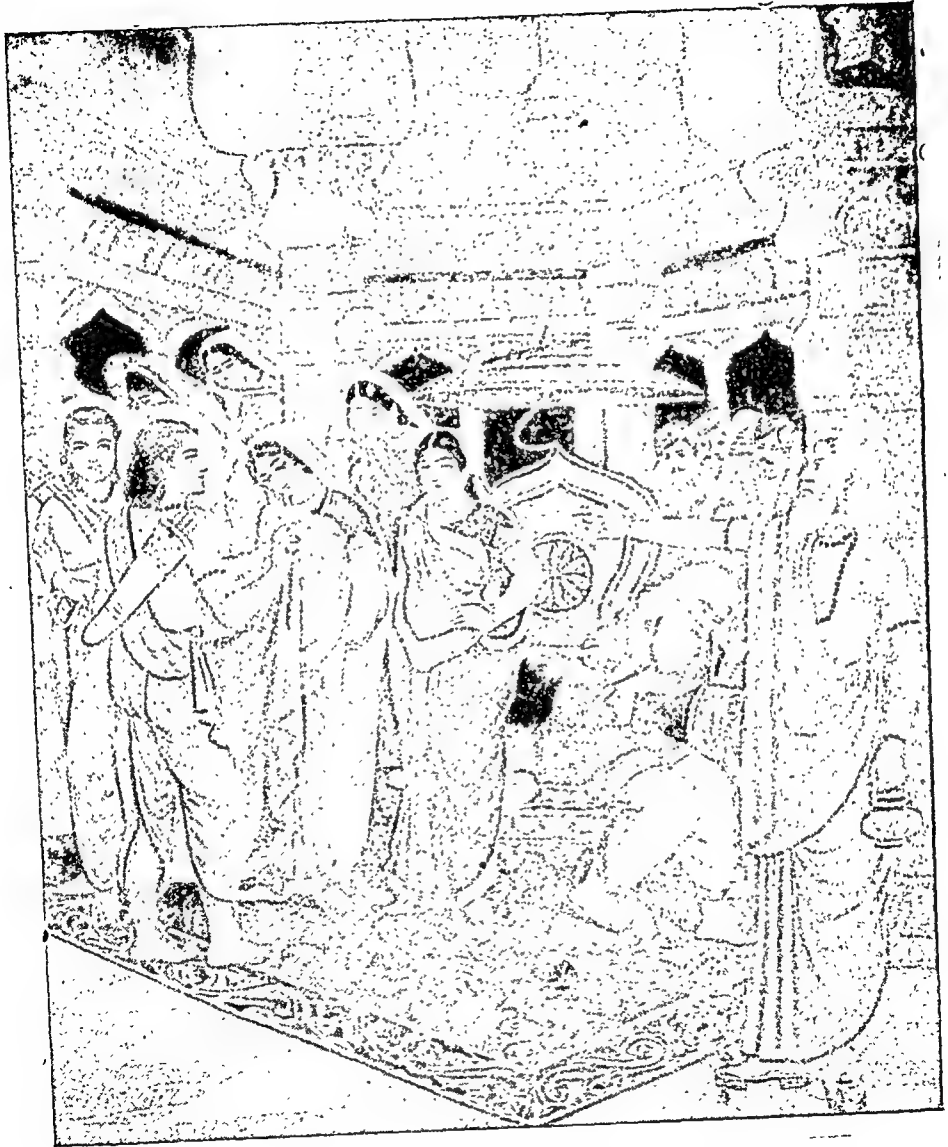
سميت ۽ لڪهڻ شري رام ۽ سڀتا جي سنڀال ڪندي ۽ انهن

راجا دشرت کان به سينٽا کي بنواسڻ جي ڪپڙن ۾ دڻو نه ويو. هن سينٽا کي بن موڪلڻ جي ڀرتگيا ته ڪونه ڪئي هئي! گرو وسشت سان سهمت ٿي هن خزانچيءَ کان سينٽا کي انيڪ مٽيا ۽ عهدا ڪپڙا ڏياريا ۽ وڏن جي آڱيا مڇي سينٽا به اهي سويڪار ڪيا ۽ گيڙو ڪپڙا لاثا. ان وقت ڪوشليا پنهنجي نونهن سينٽا کي ڇائي سان لڳائي چيو: ڏي! جيڪي استريون پنهنجي پٽيءَ کان سدائين سڪ ڀرپٽ ڪري، آڀدا اچڻ ويل هن سان ڏنڪو ڪنديون آهن سي ڪلچٽيون چٽبيون، پر جيڪي سداچاري پٽور ٿا ٿون ڌرم ۽ ڪل جي مريادا ۾ رهي سڪ يا دڪ ۾ برابر پٽيءَ سان ڀريم ۽ ٺهل ڪنديون آهن سي ضرور ڀرم گتي پائين ٿيون. رام نرڏن هجي يا ڏنوان، هوسدائين تنهنجي لاءِ ديوتا سمان آهي.

سس جو اُپديش ٻڌي سينٽا هٿ جوڙي جواب ڏنو: آري! مان توهانجي اُپديش تي پوريءَ طرح هلنديس. جيئن چندرما کان سندس ڪرڻائون جدا ٿيون ٿين، تيئن مونڪان به ڌرم جدا نه ٿيندو. پٽا، ڀاءُ يا پٽ ڪنهن حد تائين سڪ ڏين ٿا پر پٽي ته هن لوڪ ۾ چاهي پرلوڪ ۾ اڪٽ سڪ ڏيڻ وارو آهي. مان چڱيءَ طرح ڄاڻان ٿي ته استريءَ جو ديوتا رڳو پٽي ئي آهي.

تنهن کانپوءِ شري رام، لڪشٽ ۽ سينٽا ڀريم ۽ نمرتا سان هٿ جوڙي راجا دشرت کي پيرين پئي پرڪرما ڪئي. هنن ڪوشليا، ڪيڪئي، سمٽرا، ٻين راڻين ۽ وڏن کان پرڻام ڪري موڪلايو ۽ بن ڏانهن روانا ٿيا، جو ڏسي راجا دشرت مورچت ٿي ڪري پيو. انوقت مهلات ۾ چوڻف هاهاڪار مڇي ويو ۽ سڀني جو روڊن ٻڌي جگر ٿي اٿائو. جڏهن راجا دشرت جي مورچا ٽٽي تڏهن هن منتري سمٽ کي سڏائي چيو: هي مٽرا! تون رت وٺي رامچندر سان ساڻ وڃ. تون ٻنهي راجڪمارن ۽ سڪماري جانڪيءَ کي رت ۾ چاڙهي چار ڏينهن بن گهمائي واپس وٺي اچ. پر جي ڏيرجوان بڻي پائر واپس نه اچن ته ڪنهن به دستور منٿون ڪري سينٽا کي نه ضرور وٺي

شري تاسي راهايڻ

ڪرو وشت جو سڀتا کي ڪيرو ڪوڙا ماڻڻ جي منع ڪرڻ.

آحيان. مونڪي ته رڳو ڀاڳوان ڪپڙا ۽ هڪ ڪوڏر گهراي ڏيو جو
اهي مونڪي بن ۾ ڪم ايندا.

اهو ٻڌي ڪيڪئي جهٽ وڃي گيڙو ڪپڙا کڻي آئي ۽ اچي
رامچندر ۽ لڪشمڻ کي ڏنائين: اونچي قد وارن ٻنهي سندر راجڪمارن
جڏهن پنهنجا راجائي رستر لاهي تپسوين جهڙا ٿلها گيڙو ڪپڙا پاتا
تڏهن سڀني جي اندر ۾ ويد پوڻ لڳا. سلڇڻي سينا به ڪيڪئي
کان به گيڙو ڪپڙا پنهنجي لاءِ وٺندي شرمندي ٿي پنهنجي پتيءَ
کي چيو: ”ناٺ! رشي مني، هي گيڙو ڪپڙا ڪيئن پائيندا آهن؟“
اهي ٿلها ڪپڙا نه پائي سگهڻ ڪري، هڪ ڪپڙو ٻچيءَ ۾ ۽ ٻيو هٿ
۾ جهلي راجڪماري سينا ڇپ ڪري بهي رهي. تڏهن شري رام هن
وٽ اچي هن جي ريشمي ڪپڙن مٿان گيڙو ڪپڙا پائڻ لڳو. اهو
ڏسي اُلي بيٺل سڀني جي اکين ۾ پاڻي ڀرجي آيو.

~~~~~

رام، لڪشمڻ ۽ سينا جو بن وڃڻ.

~~~~~

راجڪماري سينا کي گيڙو ڪپڙن ۾ ڏسي گرو وسشت جو من
۾ ڀرجي آيو. هن ڪيڪئي کي چيو: مورڪه ڪيڪئي! تون هريادا
جو ليڪو لنگهي پاپ ڪرم ڪري رهي آهين. اڙي ڪل ڪلنگئي!
رام چئي جو راجا نه هوندو سو راج جهنگل ٿي ٻوندو ۽ جنهن جهنگل
۾ رام هوندو سو جهنگل هڪ سوتنتر راج ٿي ٻوندو. جي ڀرت راجا
دشرت جو پٽ آهي ته ڪڏهن به هي راج قبول نه ڪندو ۽ نڪي
کو وٽ ويهي رهندو. تون چاهي ڪي به جتن ڪر پر ته به ڀرت
هريادا جي اُبتڙ ڪوئي اجوڳ ڪم نه ڪندو. توڻي جي ڀلائي سمجهي
حقيقت ۾ هن سان برائي ڪئي آهي. سينا تنهنجي نونهن ٿئي، هن جا
گيڙو ڪپڙا لاهي عمدا ڪپڙا ۽ ڳيٽا ڏينس. تو اڪيلي رام جي بنواس جو
ور گوريو آهي، تنهنڪري هيءَ راجڪماري مٿيا پائي نوڪر چاڪر هاتي
اهوڙا وٺي بن وڃي ۽ بن ۾ سدائين راجائي ناٺ سان رام سان مڏ رهي.

رھيو آھي جو اپراڻ ڪنھن ڪيو تہ اُنجو ڦل ٻئي ڪنھنڪي تہ ڀوڳڻو
پوي! ڀڳوان جي ليلا ڏاڍي وڃندڙ آھي، جنھن کي جڳت ۾ ڪوئي
ڄاڻي نٿو سگھي.

सुभ अरु असुभ करम अनुहारी । ईसु देइ फलु हृदयं बिचारी ॥

करइ जो करम पाव फल सोई । निगम नीति असि कह सबु कोई ॥

और कौ अपराधु कोउ और पाव फल भोगु ।

अति बिचित्र भगवंत गति को जग जाने जोगु ॥

اُن وقت سمنٽ آدي منٿري ملي ڪري ڪيڪڻي کي چوڻ
لڳا: - ديوي! رام ڪهڙو قصور ڪيو آهي جو هن کي ديس نيڪالي
ملي؟ اسانڪي تہ هن ۾ ڪو دوش ڏسڻ ۾ نٿو اچي. اهڙي سلاڇڻي
۽ گڻوان پرش کي ناحق ڪشت ڏيڻ اڌرم آهي. بچڙن ماڻهن جي
اثر هيٺ اچي تون پنهنجي ڌرماتما پٽيءَ کي اجوڳ ڪم لاءِ لاچار
نه ڪر. راجا دشرت پنهنجي وڃڻ جو پنگ نه ڪندو پر انهيءَ ۾
تنهنجي ڳلا ٿيندي. توهانجي ونش ۾ هميشه وڏي پٽ کي راج
ملندو آهي. ان لاءِ تون اجوڳ هٿ نه ڪر.
انريت ٻين بزرگن به ڪيڪڻي کي گهڻوي سمجهايو پر هوءَ باز

نه آئي. تڏهن راجا دشرت چيو
تہ هيئن جواهرن ۽ هورن سان
پريل رت ۽ چترنگي سينا به
رام سان ساڻ بن وڃي تہ جيئن
بن ۾ رهي هورشين منين کان
يگيه ڪرائيندو رهي ۽ دان پڇ
ڪندو آرام سان رهي. ڪيڪڻي
کي اها ڳالهه نه وڻي تہ خزاني ۽
سينا کانسواءِ راج ڪهڙو؟ انوقت
رام ڇنڊر چيو: - راجن! مونکي
خزاني ۽ سينا جي ضرورت ناهي
جو مان عيش آرام ڇڏي چڪو

توهان اسان سڀني جا سواهي آهيو. مان دندڪ بن وڃي رهيو آهيان
توهان کان موڪلائڻ آيو آهيان. توهان ڪرپا ڪري لکڻ لکڻ ۽
سيتا کي به مونسان مڏهاڻ جي موڪل ڏيو. مون هنن کي گهڻو ئي
سمجهايو پر هو هتي رهڻ نٿا چاهين. مان چوڏهن سال بن ۾ رهي، توهان
جي پرڳڻا پوري ڪري، واپس اچي توهانجي چرڻن ۾ مٿو نوايئندس.
اهو ٻڌي راجا دشرت روڻ لڳو پر نيٺ چيائين:- پٽ!
تلهنجوسءِ ڪلياڻ ٿيندو ۽ تون سڪ سان هوڻي ايندين. تون هڪڙي
رات ره ته ٽوڪي ديسي منهنجا نيٺ ٺرن. تون منهنجو وڃڻ پاڻ
لاءِ ئي بن وڃي رهيو آهين. پر مان ڌرم جو قسم کڻي ٿو چوان ته تلهنجي
بن وڃڻ ۾ مان رامي نه آهيان. هن ڪل ڪلنگڻي ڪيڪڻي وردان وٺي
مونسان ڊوه ڪيو آهي.

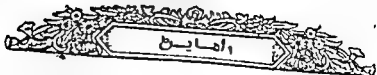
پٽا جي اها ڳالهه ٻڌي شري رام چيو:- ههراج! مونکي راج
پوڳه، سڪ، عيش آرام ۽ سورگه جي خواهش ڪانهي. رڳي هڪ
اهائي لڳا اٿم ته توهانجو وڃڻ ڪوڙو نه ٿئي. بن ۾ رهڻ نچندا رهن
ٿا ۽ پکي مٿيون مٿيون لائون لئون ٿا، سو اسين به اُتي مزي سان
رهنداسين ۽ چوڏهن ورهيه گذاري اچي توهان سان ملنداسين. هي
سڀئي مائون روئي رهيون آهن، انهن کي ڏيرج ڏيڻ توهان جوئي
ڪم آهي ۽ توهان به پنهنجي من مان شوڪ کي ڪڍي ڇڏيو. توهانجي
وڃڻ کي ڪوڙو ڪري مونکي ٿلهي لوڪن جو راج به سويڪار ناهي.
توهان پنهنجي من کي شانت رکو. ائين بلڪل نه سمجهو ته توهان
مونکي ڪا تڪليف ڏئي آهي. مان بنا ڪنهن ڏک ۽ رنج جي بن وڃي
رهيو آهيان. توهان مولا بنه ڏک نه ڪريو.

رامچندر جا اهي وڃڻ ٻڌي راجا دشرت کيس ڇاڻي سان
لڳايو ۽ کيس پرسان ويهاري چوڻ لڳو:- هي پيارا! سڀڪو چوندو
آهي ۽ ويدن جي به اها چوڻي آهي ته شپ ۽ آشب ڪرم جي انوسار
هردي ۾ ويڇاري ٿل ڏيندو آهي. جيڪو جهڙو ڪرم ڪندو
ٿل پائيندو آهي. پر هاڻي ته ان چوڻي جي برخلاف ٿي

اهڙي ته زور سان لٽ اڇلائي جا سرجو ٺڊي جي پيءُ ڀر ڳڻن جي هڪ وڻاڻ ۾ وڃي پيئي. شري رام ترجت ڪي اوستائين بيٺل ۽ ٻيون به گهڻيون گايون ڏان ۾ ڏٺيون ۽ هڪ جوڙي ان چرچي لاءِ معافي ورتي. غريب ترجت ڳڻن جو وڏو ڌڻ وٺي رامچندر کي آسپسون ڪندو هليو ويو. رامچندر پنهنجو سمورو ڌن ۽ مال پنهنجن نوڪرن، مٿرن، برههڻن ۽ غريبن ۾ ورهائي سڀني کي ڏئي ڇڏيو.

انريت رامچندر، لڪشمڻ ۽ سيتا بن وڃڻ لاءِ تيار ٿي پتا کان موڪلائڻ لاءِ ڪيڪڙي جي محلات ڏانهن ويا. انوقت ايوڌيا جي سڙڪن تي ماڻهن جا انبوهه بيٺل هئا جي ٻنهي راجڪمارن ۽ سيتا کي پيدل ويندو ڏسي شوڪ ۾ ڀرجي ويا ۽ سندن نيترن مان لڙڪ ٽپڻ لڳا. هو چوڻ لڳا: - اها! جنهن جي رت جي پٺيان چترنگي سينا شان ۽ دٻڊي سان هلندي هئي، اڄ اهوئي رڳو ڪل شرومڻي شري رامچندر پيدل وڃي رهيو آهي! جنهن سيتا کي ڏسڻ آڪاس ۾ اڏامندڙن لاءِ به محال هو، تنهن راجڪماريءَ کي اڄ جيڪو ٽيڪو ڏسي رهيو آهي! ڪلچڻي پٽ کي به پيءُ گهر مان نه ڪڍندو آهي، پوءِ رام جهڙي سسپيل ۽ ڳڻوان پٽ کي چوڻو بنواس ڏنو وڃي؟ اسان به لڪشمڻ وانگر رامچندر جي پٺيان بن وينداسين ۽ هنجي سڪم ڏک جا پاڻي پائي ٿينداسين. سڀني جي گڏ هئڻ تي جنهن بن ۾ رامچندر رهندو سو شهر ٿي پوندو ۽ سڀني جي ڇڏي وڃڻ تي هيءُ شهر به جهنگل ٿي پوندو.

انريت رامچندر ماڻهن جي واٽان گهڻيءَ ڳالهين ٻڌندو پتا جي محلات ۾ اچي پهتو، جتي اڳي ڪوشليا، ٻيون راڻيون، منٿري ۽ گرو سسٺ آدي اچي ڪٺا ٿيا هئا. ڀريان ئي پنهنجي پراڪرمي پٽ رام کي هٿ جوڙي نه رتا سان ايندو ڏسي مهاراج دشرت يڪدم اُٿي هن ڏانهن ڊوڙيو، پر گهڻي شوڪ جي ڪري وچيري بيهوش ٿي ڪري پيو. رامچندر ۽ لڪشمڻ يڪدم ڊوڙي وڃي کيس اُٿاريو ۽ پلنگه تي لپتايو. راجا کي جڏهن هوش آيو ته شري رام چيو: - مهاراج!

ٻڌل آهن. تنهنجي بن هائ سان ابوءِ ڏيا کي سنڀالڻ وارو ڪوبه نه
هندو ۽ ڀرڄا به بي آرامي ڄاڻندي. جنهن راڄ جي ڀرڄا ڏکي آهي
هو راجا نرڪ وڃيٿو. ان لاءِ تون هتي رهي مائا، پتا ۽ ڀرڄا جي
بيوا ۽ رکيا ڪر.

لکشمڻ ورائيو: آريه! توهانجي ڀرتاپ سان ڀرت ضرور مائا
پتا ۽ ڀرڄا جي سار سنڀال ڀندو ۽ مان به هلي توهانجي ٿله
ڇاڪري ڪندس. مان مائا پتا ڪرو ڪمائين ٿو سڃاڻان، منڍ کان
وٺي اوهان کي مونکي سڀ سڀيا ڏني آهي ۽ توهين منهنجا سڀ
ڪجهه آهيو.

پيءُ جا اهي ڀرڀر ۽ نه رڻا ڀريل وڃن ٻڌي رامچندر کيس ساڻ
وٺي وڃڻ قبوليو پر پهريائين کيس مائا سمتر کان موڪل وٺڻ لاءِ
ڇيائين. جڏهن لکشمڻ مائا سمتر کان وڃي موڪل گهري ته پهرياءِ
ته سمتر مٿان چڻ وڃ ڪري پيئي، پر پوءِ جڏهن سڀني ڳالهين جو
سوچ ڪري ڏٺائين ۽ ٻنهي ڀائرن جو ننڍڙو کان وٺي ڀائڙ ڀرڀر جو
خيال ڪيائين تڏهن هوءَ ڏيرج ڌري چوڻ لڳي: پترا! تنهنجي
جي اها انڇا آهي ته ڀلي وڃ. رام ۽ سيتا کي پتا ۽ مائا سمان
سمجهي سندن چڱيءَ طرح ٿله ڪڇ جو اُنهن کي به ڪا تڪليف
نه ٿئي ۽ ابوءِ ڏيا جا سڪ به هنن کان وسري وڃن.

انریت مائا جي آشيرواد وٺي ۽ ٻين ٻيارن کان موڪلائي، لکشمڻ
رامچندر جي آڻيا موجب، ڪرو وسشت وٽ رکيل رامچندر جا
دو ڀاءُ استر شستر ڪڍي آيو. تنهن کانپوءِ رامچندر پنهنجن نوڪرن
ڇاڪرن کي چوڏهن ورهين لاءِ کاڌ خوراڪ لاءِ ٺاڻو ڏنو ۽ پنهنجو مال
متاع برهمڻن ۽ غريبن کي ڏيڻ شروع ڪيو. ان وقت ترجت نالي
هڪ وڏي عيال واري برهمڻ اچي رامچندر کان دان گهريو. شري
رام کي ان وقت هڪ چرچو سمجهي آيو سو ترجت کي ڇيائين ته هو
سڄي لٺ، جيترو پري اڇلائيندو اوستائين بيٺل ڪاٻون رامچندر
اهو ٻڌي ڏهري برهمڻ پنهنجي سموري طاقت لڳائي

تہ پڪ ڄاڻجو تہ توهان جي بن ويندي ئي منهنجو اوس مريو ٿيندو.
 ائين چئي سيتا اچي اوچنگارن ۾ چٽڪي ۽ پنهنجون نازڪ ٻانهون
 پٽيءَ جي گلي ۾ وجهي ڏک ۾ ڀرجي زار زار روئڻ لڳي. تڏهن شري
 رام سمجهيو تہ جي هٿ ڪري سيتا کي ڇڏي ويندس تہ هيءَ ضرور
 پراڻ تياڳيندي. اهو سوچي هو سيتا کي ڇاڻيءَ سان لڳائي چوڻ
 لڳو: پياري! جي تنهنجو بن هلاڻ جو اهڙو پڪو ارادو آهي تہ مان
 ناهم ڪري ٿڌو سگهان. جيئن بنواسي رشي مٺي پنهنجن استرين سان گڏ
 بن ۾ رهندا آهن، تيئن مان بہ توسان گڏ بن ۾ انهيءَ ڌرم جو پالن ڪري
 رهندس. تون پلي بن هلاڻ جو سانباهو ڪر.

انريت جڏهن شري رام سيتا کي بن وٺي هلاڻ قبول ڪيو. تڏهن
 سيتا جي چهري ۾ پاڻي وري آيو ۽ مشڪل اُجهيس ۽ هوءَ پرسن ٿي بن
 وڃڻ جون تياريون ڪرڻ لڳي.

لڪشمڻ جو بن وڃڻ جو نشچو ۽ رامچندر جو

سڀني کان موڪلائڻ.

لڪشمڻ رامچندر جي جدائيءَ جو سوچي ڪري ڏاڍو وياڪل ٿيو
 ۽ نيٺرن مان جل آڻي، شري رام جا چرڻ پڪڙي چوڻ لڳو: آريه!
 مان بہ توهان سان گڏ بن هلندس. مان توهان کانسواءِ سرڳم وڃڻ، امر
 ٿيڻ يا تنهي لوڪن جو راڄ پاڻ بہ ٿڌو چاهيان. خوفناڪ جانورن سان
 پڙيل جهنگل ۾ مان ڏنڻس ٻاڻ کڻي توهانجي اڳيان هلندس. توهان
 لاءِ قل قول ۽ جل آڻيندس ۽ توهانجي ٿل سبوا ڪندس.

رامچندر لڪشمڻ کي اٿاري کڻي ڇاڻيءَ سان لڳايو ۽ چيو: لڪشمڻ!
 تون منهنجو پراڻن سمان پيارو، آڳياڪاري پراڻا ۽ مٽر آهين. هن
 وقت پيارا پائر ڀرت ۽ شتروگهن بہ هتي ناهن، پتا ٻڌو آهي ۽ منهنجي
 بن وڃڻ ڪري مهاڏڪي پڻ آهي، ماما ڪوشليا ۽ سمٽرا پڻ شوڪ

آڌارا! مونکي هتي وهاري اوهين بن جا ڪشت اڪيلا وڃي پوڳيندا
 ڇا؟ توهين اڪيلا بن جون آڇون، بڪون ۽ ٻيون پيڙائون سهندا ۽
 مان محتالان ۾ ويهي خوشيون ماڻينديس؟ هي ناٺ! مان توهانجي
 ڌرم ٻڌي آهيان، اتم ڌرم جو پالن ڪندڙ پتورا آري ناري آهيان،
 توهان جي سڳو ڌرم ۾ ساٿ ڏيندڙ توهانجي پريمڻ آهيان، سومان
 توهان جي جدائيءَ ۾ جيئري رهي ڪيئن سگهنديس؟ جيئن پراڻن بنا
 ديهه ۽ جل بنا ندي ٿيندي آهي، تيئن پرڻس بنا استري آهي. بن
 جا ڏک توهان جي سنگ ۽ پريم ۾ مون لاءِ سڳو ٿي پوندا، توهان جڏهن
 ٿڪجي ڪنهن رڻ هيٺ رهندا ته مان توهانجا پير ڏوڪي توهانکي
 پنکو لوڏي هوا ڪنديس ۽ زور ڏيئي ٿڪ نورٽ ڪنديس. توهان
 جي سنگ ۾ مونکي ڪوڊپ ڪونهي. ڪوبه مون ڏانهن ٺاهڻ جي
 جرئت به نه ڪندو، جيئن شينهن جي استريءَ ڏانهن لوهڙ ۽ ٻڌڙ اڪه
 کڻي به نه سگهندا آهن.

سيٽا جا اهي پريم ڀريل وڃن اٻڏي به وامچندر کيس بن
 وٺي وڃڻ لاءِ تيار نه ٿيو ۽ کيس سمجهائڻ لڳو، تڏهن سيٽا چوڻ
 لڳي: هي پراڻ ناٺ! جيئن ساوتري ستيوان جي پٺيان هلندڙ
 هتي ٿيڻ مونکي به پنهنجو پاڇو سمجهو. ٽپسيا ڪرڻي هجي، بن
 وڃڻو هجي يا سورج وڃڻو هجي، سڀ جڳهه مان توهان سان گڏ
 هلنديس. بن جا ڊپ ۽ ڪنڊا مان ڪجهه ۽ نرم ڪپڙن مٿل سمجهنديس،
 بن ۾ رهندڙ ڀسن ۽ پڪين کي مان پنهنجو ڪٽنبو سمجهنديس،
 طوفان جي ڌڌڙ کي مان چندن ڪري ليکينديس، سخت زمين
 تي سهڻو مون لاءِ ڪوئل سڀڻ سمان ٿيندي ۽ ڪڪن ڪانن جي
 جهوڙيءَ کي محتالات ڪري سمجهنديس ۽ ماءُ پيءُ ۽ محتالان کي
 ڪڏهن ياد ڪين ڪنديس. توهان سان گڏ رهڻ مون لاءِ سرڳهه آهي
 ۽ توهانکانسواءِ ڪابه جڳهه مون لاءِ نوڪ سمان آهن. مان بن جا سڀ
 شين سم ڪري سمجهنديس پر مون ۾ ايتري طاقت ناهي جو
 جهوڙو ٻيو سڳو. جي توهان مونکي ساڻ نه وٺي ويندا

هي ناٺ! بن ۾ توهان سان گڏجي هزارين ورهيه به رهڻا پون
 ته به ڪڏهن ڪڪ کين ٿينديس. توهان کانسواءِ مونکي سرڳه جا
 سڪ به کين گهرجن. منهنجي پريت توهان ۾ ئي آهي ۽ جي توهانجي
 جدائي ٿي ته مان ضرور مري وينديس. تنهن ڪري توهان منهنجي
 پرارڻا مڃي مونکي ضرور پاڻ سان وٺي هلو. منهنجي هلاڻ سان
 توهان تي ڪو بار نه پوندو.

هر شري رام جي مرضي سڀني کي پاڻ سان وٺي وڃڻ جي ڪين
 هئي ۽ هو هن کي بنواس جون تڪليفون ٻڌائڻ لڳو:— سڀني! مان
 توکي جيئن چوان ٿيئن ڪرڻ تنهنجو فرض آهي. تون ڪومل بدن
 آهين ۽ بن ۾ هزارين ڏک ڏاڪڙا آهن، ان لاءِ تون بن ۾ هلاڻ جو
 خيال لاهي ڇڏ. نرجن بن ۾ ماڻهوءَ کي خونخوار پسون چڱي پاسن
 مان اچي ورائيندا آهن. ڇپندڙ ٺارين ۽ ڪنڊن سان ڀريل بن مان
 منگهڙ ۽ اُٽي پاڻيءَ جو به نه ملڻ ڏاڍو ڪشت دائي آهي. ڏينهن جي
 ٺڪل مسافر کي رات جي اونداهي بن ۾ سهڻ جو ٺڪاڻو به نه ملندو
 آهي. وڻن مان ڪريل ميوو ڪائي سنٽوش ڪرڻو پوندو آهي. بن ۾
 ٺڌر ڀريل واچورا، گرم ۽ ٿڌيون هوائون ۽ گهور انڌڪار کي سهڻو
 بوندو آهي. ڪڏهن طرح جا نانگ بلائون ۽ مست هاڻي هيڏانهن
 بوڏانهن گهمندا رهندا آهن ۽ پتنگ، وڇون، ڪيڙيان ۽ مڇر ته سڌاءِ
 مٽائيندا رهندا آهن. آدم خور پوائتا راکشس ماڻهوءَ کي اڪيلو ڏسي
 ٿي وڃي کائيندا آهن. ان ريت بن جي مصيبتن کان ته وڏا وڏا
 بيماريون به ڏيرج ڇڏي ڏيندا آهن ۽ تون ته محلاتن ۾ پليل راڄڪماري
 هين، جنهن کي ڪڏهن ڏک جي ليس به نه لڳي آهي! بن جون
 نيڪ پيڙائون توکان سٺيون نه ٿينديون، ان لاءِ منهنجو چيو مڃي
 ون هتي ره.

ان ريت رامچندر سڀني کي بن جا ڪشت ٻڌائي کيس بن هلاڻ
 ن باز آڻڻ جي گهڻي ڪوشش ڪئي پر اهو ٻڌندي هيڪاري سڀني
 و ارادو پڪو ٿيندو پئي ويو. هو ڇوڻ لڳي:— هي منهنجا پراڻ

جڏهن لاءِ هوءَ بڪدم ڊوڙي وڃي ملي ۽ ڏاڍي سک سان کائڻس
چڻ لڳي: توهانجي مٿي تي راجاڻي ڇٽ هئڻ گهرجي سو چو
ڪونهي؟ چارڻ، برهمڻ، نگرواسي، رڻ، هاڻي ۽ ٻيا راجاڻي ڇنه
روهان سان مان اڄ نٿي ڏسان؟

تڏهن شري رام سيتا کي سموري حقيقت ٻڌائي ۽ چيو: پتا
ٿي ٻرڻ کي پاڻي ڏيڻ لاءِ مان اڄ ئي بن ويندس. تون پنهنجي
ڇٽ کي ڏيڇڙ ڏيئي هتي ره ۽ منهنجي غير حاضريءَ ۾ منهنجي
وڌيڪ پتا جي شيوا ڪندي رهج. ڀرت ۽ شتروگهن مونکي پراڻن کان
وڌيڪ پيارا آهن، انهنکي به هميشه پائرن ۽ پٽن جيان پاليندي
رهج. ڀرت هن وقت اسانجي ملڪ ۽ ونش جو راجا آهي انلاءِ تون
هنجي مرضيءَ خلاف ڪوبه ڪم نه ڪج ۽ پنهنجي ڌرم ۽ ستيا تي
قائم رهج. تنهنجي ڪنهن به ڪم ڪري ڪنهن جي دل کي اڇلج
نه رسي، انهيءَ جو خيال رکج.

پنهنجي پٽيءَ کي راجاڻي بدلي بنواس مليل ڏسي سيتا جي
دل کي ڏڏڪو ته ضرور رسيو پر هوءَ هڪ سچيءَ آريه ناريءَ سمان
پاڻ کي سنڀالي ويئي ۽ چوڻ لڳي: آريه! ٻيءَ ماءُ، پائر پٽ،
سڀيتي پنهنجي پنهنجي پرابڌ موجب سڪ دڪه پوڳهندا، رڳو استري ئي
پنهنجي پٽيءَ جي ڀاڳ سان ٻڌل آهي جو هن جو ڪو جدا ڀاڳ يا
پرابڌ ڪونهي. پٽيءَ جي سڪ دڪه ۾ استري شريڪ آهي، ان لاءِ مان
سمجهان ٿي ته توهان سان گڏ مونکي به بنواس مليو آهي. استريءَ
جو هن لوڪ يا ٻرلوڪ ۾ رڳو پٽي ئي آسرو آهي. وڏن وڏن مڃاڻن
۾ عيش آرام سان رهڻ يا ومانن ۾ چڙهي گهڻ يا ٻين سڀني سڪن
کان وڌيڪ چڱو اهو آهي ته استري پنهنجي پٽيءَ جي ٻاچي هيٺ
دڪه سڪ ۾ سمان رهي. پٽي ۽ پٽي مان هڪ سڪه ۽ ٻيو دڪه ۾
هي سو اڌرم آهي. پٽيءَ سان گڏ جهنگل به منگل آهي ۽ پٽيءَ
اءِ محل ماڙيون به نرڪ سمان آهن، ان لاءِ مان توهان سان بن
هنديس ۽ توهانجي ٿل ڪندي رهنديس.

اهڙو خوش رکج جو هن کي منهنجي بن وڃڻ جو ڏک نه ٿئي. استري ڪيترا به ورت اُڀواس يا پوڄا پاڻ ڪري پر جي هوءَ پتيءَ جي شيوا نٿي ڪري ته پاپ جي پاڳڻ ٿئي ٿي جو جو پتي شيوا ئي استريءَ جو سچو ڌرم آهي.

ڪوشليا ته پتورتا ۽ سڀاڻي هئي سو پنهنجو استري ڌرم ويڃاري رامچندر کي چوڻ لڳي: پٽ! هاڻي تون بلاشڪ نشچنت ٿي بن ۾ رڃ ۽ پنهنجي پتا جي وچن کي سچو ڪري ۽ بنواس جو مدو پورو ڪري مون وٽ سيگهه سان موٽي اچ. تون خوشيءَ سان مهاتمان جي ڌرم جو پالن ٿو ڪرين، اهو ڌرم ئي تنهنجي رکيا ڪندو. ديوتائن جي ڪيل پوڄا ۽ ماتا پتا جي ڪيل شيوا ئي تنهنجو ڪلياڻ ڪندي.

ائين چئي ماءُ پنهنجي پٽ جي مٿي تي چانور، چندن ۽ ٿلڪ لڳايو ۽ مٿو چاڻيءَ سان لڳائي کيس گهڻي آسپسون ڪري موڪل ڏني. رامچندر به پنهنجي ماما کي پيرين پئي سينا جي مهل ڏانهن ويو. سندس ماما ۽ پراڻا ڏک ۽ ڪروڙ ۾ وڪوڙجي ويا هئا ته به هن جو هردو چلائمان نه ٿيو هو ۽ نه سندس منهن ۾ ڌرو به ڦير گهير ٿي هئي. راڄ جي بدلي بنواس، سنساري سکن جي چوڻيءَ تان ڪري مهان ڏک ملڻ تي به شري رام جي شانتي روپ ۾ ڪو رنچڪ مائر ڦير نه پيو. هو بنواس ملڻ جي خبر سينا کي ٻڌائڻ هليو.

شري رام ۽ سينا جو سنواد ۽ سينا جي بن وڃڻ جي تياري

سينا کي اڃا شري رام کي بنواس ملڻ جي ڳالهه جي سڌ نه هئي ۽ هن سمجهيو ٿي ته سندس پتيءَ جو راڄ ٿلڪ ٿي رهيو آهي ۽ ڌرم اڪيون پائي ويٺي نهاريائين ته اجهو ٿو هو ڌرم ڌام سان گهر موٽي. پر جڏهن هن شري رام کي اڪيلو ۽ سانت ۾ گهر موٽندو ڏٺو ته سينا جو من ايندڙ آڀڙا جي چايا ڄاڻي اداس ٿي ويو. پنهنجي پتيءَ کي

رامچندر لڪشمڻ جون اهي جوشيليون ڳالهيون ٻڌي کيس ڳرائي پائي سندس اکين مان ڳوڙها آنهون لڳو ۽ چيائينس: - سلڇڻا! مان پنهنجي پتا راجا دشرت ۽ ماما ڪيڪڻي جي وچن کي اورانگهي ٿو سگهان. ماما پتا جي آڇيا ۾ رهڻ ئي چڱن ڀرشن جي مريادا آهي. ذرا پتاجي ۽ جي اوستا جو ته ڌيان ڪر. هن جي مٿان هڪ مهان پيڙا اچي ڪڙڪي آهي. جي هو پنهنجو وچن پننگ ڪندو ته اڀجس ۽ اڌرم جو پاڳي بڻبو. هو سمجهي ٿو ته هن مونسان هڪ وڏو ڪنيا ۽ ڪيو آهي انڪري سندس دل چڱي ٻيڻي آهي. ڀرمان سهڻاڻو ته مون سان ڪوبه انيا نه ٿيو آهي. راجا کي پنهنجو وچن پالڻ گهرجي. ۴. مونکي پنهنجي پتا جي آڇيا پالڻ گهرجي. اڄ نه اسان هن دڪه جي ڳالهه کي آڻند جي روپ ۾ ڦيرائي ڇڏيون. تون اهڙي هلت هل جن لوڪ سمجهن ته ڪو انيا نه ٿيو آهي ۽ مان به ڪل خوشي سان بنواس وڃي رهيو آهيان. اسانجي اهڙي هلت ڏسي راجا جي دل تان بار لهندو ۽ هن جي ڀرندڙ من تي چنڊو ٻوندو.

انريت رامچندر لڪشمڻ کي واروار سمجهائي ٿڌو ڪيو. شري رام جون ڳالهيون ٻڌي ڪوشليا جي اکين مان آنسن جي ڌارا وهڻ لڳي. هو ڏاڍي سٻاجھري آواز ۾ پنهنجي ٻياري پٽ کي چوڻ لڳي: - رام! ڀرالڊ برابر ٻلوان آهي جو اڄ تو جهڙي گھوٽان ۽ سڀ کي وڻندڙ منش کي به بن وڃڻو ٿو پوي، پر پٽ! مان اڳيئي پٽي ۽ جي ريتيل پنهنجي آسري تي بڻي ٿيڻس سو جي تون وڃين بنواس پوڳيندين ته پوءِ منهنجو ڪهڙو حال ٿيندو. مونکان هنن ٻهاڄن جي وڃهرهيو نه ٿيندو ۽ تنهنجي وچوڙي جي امنيءَ ۾ مان جلي وينديس. ان لاءِ تون مونکي پاڻ سان وٺي هل.

رامچندر ماما کي هڏي سان لڳائي ڏيرج ڏنو ۽ کيس چوڻ: - ماما جي! راجا اسان ٻنهي جو سواهي آهي ۽ هن جي جيئري پاڻ کي انات نه سمجهو. ڀرت به ڏرمالما آهي ۽ هو به تنهنجي خدمت ڪري ٿو.

منهنجي پراڪرم کي دسجڻ سورج اوندهه کي هٽائي ڇڏيندو
آهي تيئن مان به توهانجا دم دور ڪندس.

اهو ٻڌي رامچندر لڪهڻ کي چيو: لڪهڻ! مون کي خبر آهي
تہ تون مون ۾ هميشه ڀڳتي رکندو آهين، تنهنجو پراڪرم به مون کان
بچيو ناهي. پر تون رڳو ڪتري پٽي جو عقل ۽ هاڪي ٻڌي رکي،
منهنجو مطلب نٿو سمجهين. راجا جو ڌرم آهي تہ پنهنجي وڃن جي
پالنا ڪري ۽ پٽ جو ڀرم ڌرم آهي تہ پٽ جي آگيا پالي، پوءِ اها
آگيا نياءَ تي ٻڌل هجي يا ڪنڀاءَ تي، اها آگيا پنهنجي خوشيءَ سان
ڏنل هجي يا دٻاءَ ۽ دولاڻ سان ڏياري ويئي هجي. جيڪڏهن مان
هيءَ ڀرم ڌرم پالڻ ۾ گسندس تہ سڄي پرڻي جو راج ۽ اٿاه ڏن
دولت به مون کي شانتِي نه ڏيندي. جنهن ڪارج ۾ ڌرم نه هجي
سو ڪرڻ نه گهرجي ۽ جنهن ۾ ڌرم نٿو اچي سو ضرور ڪرڻ گهرجي.
مايا جي موهر ۾ پوڻ ڪا چڱي ڳالهه ناهي. مهاراج اسانجو پٽ، گرو
۽ راجا ٿيڻ کانسواءِ ٻڙ به آهي. سو جي هو ڪروڻ، خوشيءَ يا ڪام
وس ٿي ڪري به جي اسان کي ڪا آگيا ڏئي تہ اسان کي اها ڌرم
سمجهي پالڻ گهرجي.

پوءِ رامچندر ڌيرج سان پنهنجي ماڻا کي سمجهائڻ لڳو:
ماڻاجي! راجا تنهنجي ڳتي ۽ سو هن کي ڇڏي، تنهنجو
مونسان بن ۾ هارڻ. ۱. ي بن ۾ وڃڻ جي موڪل
ڏيڻ. آسپس ۾ تووڻ موڪل. ان. حياڻي
گهڻو ڇڏا. ۲. رم سان ۳. ٿوي ۴.

لاء پٽ کي چوڻ ۾ ڌرم جي حاجي پئي ٿي ۽ هيڏانهن پياري پٽ
 ٿي بن ڪيئن وڃڻ ڏي! نيٺ ڌرم جي جڻ ٿي ۽ هڪ سڄي پتورا
 استريءَ مثل رامچندر ۽ پوت کي سامان سمجهي، هو چوڻ لڳي:-
 پترا! پتا جي آڳاٽا مڃڻ تنهنجو ڌرم آهي، پر تنهنجي مٺي منهن
 ڏسڻ کانسواءِ مان ڊڪياري ڪيئن جيئندس؟ اهڙي مصيبت آيل
 ڏسي به مونکي موت نٿو اچي! مون لاءِ بهراج وٽ به جڳهه ڪانهي؟
 پٽ! جيئن گڏوگڏ ڪمزور هوندي به پنهنجي وڃڻ جي ٻولتان ويندي
 آهي، تيئن مان به تنهنجي پٺيان بن هلندس.

ائين چئي ڪوشليا روئڻ ۽ ورلاپ ڪرڻ لڳي. هن کي وياڪل
 ڏسي ۽ رام سان ڪنياءَ ٿيندو ڏسي لڪهڻ ڪروڙ ۾ ڀرجي چوڻ
 لڳو:- مائاجي! مونکي رامچندر جو بن ۾ وڃڻ نٿو وڻي. راجا
 هن وقت ڪام جي وس ٿي ڪيڪئيءَ جي چوڻ تي هيءُ انڌير ڪرڻ
 ٿو چاهي. شري رام ۾ اهڙو ڪوبه دوش ڪونهي جنهن ڪري کيس
 ديش نيڪالي ڏيئي بن ۾ ڪڍي ڇڏجي. اهڙو ڪهڙو راجا هوندو
 جو ديوتا سامان سرل گڏوان ۽ دشمن تي به دياران شري رام جهڙي
 پٽ کي بنا ڪنهن قصور جي ڪڍي ڇڏي؟ رڳو نندن! توهان
 منهنجي مدد سان هيءُ راج پنهنجي هٿ ڪريو. توهان ٻراڪرم ۾
 بهراج سامان آهيو ۽ جڏهن مان توهانجي اڳيان ٿي بيهندس ته ڪنهن
 جي مجال آهي جو اسانجي سامهون ٿئي! جيڪو به ڀرت جو پاسو
 کڻندو تنهن جو مان موت آڻيندس. راجا ڪهڙي سبب توهان سان
 هيءُ ڪنياءَ ڪري رهيو آهي؟ ڪيڪئيءَ جي چوڻ تي لڳي جي هو
 اسان سان دشمن جهڙي هلت ٿو هلي ته اسان کي به موهه ممتا ڇڏي
 کيس قيد ڪرڻ يا ماري ڇڏڻ گهرجي. جي گرو ۽ پتا به ايمان ۾
 اچي بهڙي رستي هلن ته انهن کي به سيڪت ڏيڻ گهرجي. مائاجي!
 مان ڌرم، دانش، دان ۽ يگيه جو قسم کڻي سچ ٿو چوان ته شري رام
 جي چرڻن ۾ منهنجي پگتي آهي. جي هو ٻوندڙ باهه ۾ يا گهور چنگل
 ۾ گهڙندو ته بهربائين مان اٿي گهڙندس. هن وقت توهان ۽ رامچندر

ڪوشليا جو ڏک ۽ لڪشمن جو ڪروڌ.

هوڏانهن رامچندر لڪشمن سان گڏ جڏهن ماتا ڪوشليا جي محل ۾ پهتو ته هوءَ وشنو پڳوان جي آپاسا ۾ لڳل هئي ۽ اڳتي هوتر ڪرائي رهي هئي. پنهنجي پياري پٽ کي پاڻ وٽ آيل ۽

پرڻام ڪندو ڏسي، ڪوشليا کيس ڇاڻي سان لڳايو ۽ مٿانيس ڪپڙا ۽ گهڻا گهوڙي دان ڪيائين ۽ وهڻ لاءِ کيس سوني جو سنگهاس ڏنائين. شري رام ماتا کي چيو: هي ماتا! هاڻي مون لاءِ اهي راجائي آسڻ ناهن. پتا مون کي بن جو

راڄ ڏنو آهي جتي منهنجا سڀ ڪارج سڌ ٿيندا. مان چوڏهن ورهيه بن ۾ رهي پتا جي وچن جي پيروي ڪندس. تون منهنجي ڀرڻ ۾ وس ٿي ڊڄ نه، پر مون کي ڀرڻ ٿي آسيس ڏي، جو بن جي ياترا سڪه پورو ڪري موٽي اچي تنهنجو درشن ڪريان.

رگهونات جا اهي مٿا ۽ نعوت ڀريل وچن ماتا جي ڇاڻي ۾ ڀالي وانگر وڃي ٽنڊيا ۽ هوءَ ڪهاڙي سان ڪٽيل وڻ جي ٿاريءَ وانگر زمين تي ڪري پيئي. جنهن ڪڏهن عمر ڏک ڪونه ڏنو هو، انهيءَ ماتا ڪوشليا کي زمين تي ڪريل ڏسي شري رام هٿ ڏيئي کيس اُٿاريو. ڪوشليا ڏيرج ڌري چيو: پتر! پتا ته توکي پراڻن کان به وڌيڪ پيار ڪندو هو ۽ راجگڌي ڏيڻ لاءِ به پاڻ ئي تيار ٿيو هو. پوءِ هاڻي ڪهڙي اپراڌ ڪري توکي بنواس ٿو ڏي؟

تڏهن سمٽ جي پٽ ڪوشليا کي سموري وارتا ڪري ٻڌائي. ڪوشليا کي ڌرم ۽ ڀريت منجهائي ڇڏيو. پتا جي آڳاٽ نه مڃڻ

سڀيئي تنهنجي پريم ۽ مٺي سڀاؤ کي ڄاڻندا آهن. هاڻي ڪوشليا
 پنهنجو ڇا بگاڙيو آهي جنهنڪري سڄي ايوڌيا تي وڃر ڪيرائي
 هي آهين؟ پنهنجي پتيءَ کانسواءِ سڀيتا هتي نه رهندي ۽ نڪي لڪشمي
 امچندر جو ساٿ ڇڏيندو. ڀرت به راجائي قبول نه ڪندو ۽ راجا،
 امچندر کانسواءِ جيئرو رهي نه سگهندو ۽ سڀ آڇو ٿي ويندو. اهي
 بالهيون سوچي تون ڪروڙ ۽ هٿ کي ڇڏ. ڀرت کي ڀلي راجگڌي ڏيئار
 پر امچندر کي بن نه موڪل. اهو انديشو نه ڪر ته امچندر ڀرت
 جي راڄ ۾ وڃي وڃي وڃي وڃي وڃي وڃي وڃي وڃي وڃي وڃي وڃي وڃي
 جي هن کي ڪا چاهنا ناهي. تنهن هوندي به تون ٻيو ور اهو گهر
 ته امچندر گهر ڇڏي وڃي گروءَ جي آشرم ۾ رهي. جي تون
 لسانجو ڇيو ته مڃيندين ته پوءِ ڏاڍو پڇتائيندين. انلاءِ اٽڪ!
 امچندر کي بن وڃڻ کان روڪ ته ايوڌيا جو شوڪ ۽ توتان ڪلا
 جو گانگهو لهي.

انريٽ ساهيڙين جي گهڻي سمجھائڻ جو به ڪيڪڙي تي ڪو اثر نه ٿيو. هن انهن کي ڪو جواب ئي نه ڏنو ۽ ڪروڙ ۾ ڀريل بي مروت ٿي ويئي رهي. تڏهن سڀيئي روڳهه کي لاءِ علاج سمجهي هن کي مند ٻڌي ۽ اڀاڳڻي چوند يون هليون ويون. نگر جا سڀ لوڪ ورلاپ ڪرڻ لڳا ۽ رامچندر جي جدائيءَ کي ياد ڪري ائين وياڪل ٿيڻ لڳا جيئن جل جي سڪي وڃڻ تي تلاؤ ۾ رهندڙ جيوڙ ڏکي ۽ وياڪل ٿيندا آهن پر جنهن رامچندر تي اهو ڪنيا ۽ برباديءَ جو ٻهاڙ اوجھو اچي ڪريو هو سو ته هميشه وانگر آئند ۾ پنهنجي کيسچ ۾ ٻيڪي رهيو هو ۽ هنکي ته رنچڪ مائو به ڏک نه ٿيو. شل ان شري رام جي آسپس اسان سڀني مٿان تڻي جو سندس سهرڻ ڪري اسان به هن جيوت جي ڏک ڏاکڻن کي صبر ۽ ديرج سان سھاري سگھون.

رامچندر جي دل ۾ ڪو رنج نه ٿيو. هنجي مهاندي تي مايوسيءَ يا نراشا جو ڌرو به آثار ڏسڻ ۾ نه آيو. هن مشڪندي چيو: - مائجي! ڇا ڳالهه به ايتري آهي؟ جيئن تو چيو آهي تيئن ئي ٿيندو. هي مانا! اهو پٽ وڏي ڀاڳي آهي جنهنجي مانا پٽا جي آڳيا ۾ پريٽ آهي. ماءُ پيءُ کي راضي ڪرڻ وارو پٽ ساري سنسار ۾ درلپ آهي.

सुनु जननी सोई सुतु बड़ भागी । जो पितु मातु बचन अनुरागी ।

तनय मातु पितु तोषनहारा । दुर्लभ जननि सकल संसारा ॥

هي مانا! بن وڃڻ ۾ نه منهنجو هوطرح ڪلياڻ ٿيندو جو رشين منين جو ميلاپ ٿيندو ۽ وري جنهن ۾ پٽا جي وڃڻ جي پالنا ٿئي ۽ تنهنجو به راضو ٿئي ۽ وڏي ڳالهه ته پراڻ پياري پرت کي راجائي ملندي. اهو سڀ ڏسي ته مان سمجهان ٿو ته اڄ وڌانا مون تي سڀ پرڪار سان پرسن ٿيو آهي. ان هوندي به جي مان بن نه وڃان ته مان وڏو مورڪه چمٽس! پر هي مانا! مونکي دڪم رڳو اهو آهي ته مهاراج مونسان اڳي وانگر ڳالهائي چو نه ٿو؟ معاف ڪج جو تنهنجي سامهون اها ڳالهه پڇي رهيو آهيان. مان ضرور بن ڏانهن ويندس. تون راضي ره. مان ته تنهنجي چوڻ تي به پنهنجي پاڻ پرت لاءِ سيتا کي، راج کي، سموري دولت کي ۽ پراڻن کي به وڏي خوشيءَ سان ڇڏي سگهان ٿو. پوءِ جي مهاراج، منهنجو پٽا، آڳيا ڏي ۽ سو به توکي خوش رکڻ لاءِ ته اهو ڪم مان ڪيئن نه ڪندس؟ تون منهنجي طرفان مهاراج کي دلاسو ڏي. پٽا لهجي ٿي زمين ڏانهن نهاري اکين مان ٻوڙها ڇو ٻاڙي رهيو آهي؟ اهڙيءَ خسيس ڳالهه لاءِ پئجاي اهڙو ماندو ڇو ٿي رهيو آهي؟ اڄ ئي مهاراج جي آڳيا سان تيز ٻوڙندڙ قاصد پرت کي مامي وٽان وٺي اچڻ لاءِ وڃن ٿا ۽ مان به اڄ ئي دندڪ بن وڃان ٿو.

شري رام جا اهي پريم ۽ ڌرم ڀريل وڃڻ ٻڌي ڪيڪئي خوش ٿي ۽ چوڻ لڳي: - هي پيارا! تون ته سدائ مانا پٽا ۽ پائرن کي سڪ ڏيڻ وارو آهين. مان توتان بهار وڃان. تون جيڪي چوين ٿو

ون ئي سندس ٻڙ پڙا ڪري سگهين ٿو پر هو توسان ڳالهه ڪرڻ کان
ڪنهي ٿو. پر جي تون هنجي وڃن پالنا جي خاطري ديارين ته هو
پنهنجي ڌرم جي رکيا ڪري سگهندو ۽ هنجو دم دور ٿيندو. تون پاڻ
سمجهين ٿو ته ستيه ئي ڌرم جو مول آهي. سو جي تون پيءُ جي ستيه
جي رکيا ڪري هنجي ٻڙ پالڻ لاءِ راضي هجي ته مان توکي سموري
ڳالهه کولي ٻڌايان.

ڪيڪڙي جي ڳالهه ٻڌي رامچندر کي ڏاڍو رنج ٿيو جو سمجهيائين
ته شايد هو ئي پتا جي ڌڪ جو ڪارڻ بڻيو آهي. هن چيو: ماڻاجي!
مون کي ڌڪار آهي جو مان بوجيه پتا جي ڪشت جو ڪارڻ بڻيو آهيان.
تو هان کي هونءِ ڪوشڪ شهبه ڪرڻ نه گهرجي. مان پتاجيءَ لاءِ باهه هر
ٿيو ڏيڻ هر، وهه جو پيالو پيش هر ۽ سمنڊ هر ٿيو ڏيڻ هر به گس گساڻ نه
ڪندس. بهاراج منهنجو پتا، گرو ۽ هتيشي آهي. مان هن جي هڪ
اشاري تي پنهنجا ٻراڻ تيار ڪرڻ لاءِ به تيار رهندس. مان پرڳيا ٿو
ڪريان ته پتاجيءَ توکي جيڪي وڃن ڏنا آهن، تنهنجي مان پوئواري
ڪندس ۽ وڃن پنڱه ٿيڻ نه ڏيندس.

شري رام سرل ۽ سچاڙو. هن جا وڃن ٻڌي ڪلچڙيءَ
ڪيڪڙيءَ هيءُ ڪٺور وڃن چيائو: رهيونندن! تنهنجي پتا مون کي
جيڪي به ور ڏنا آهن، ائين مان هڪ ور مون هيءُ گيريو آهي ته
ڀرت راجگديءَ تي وهي ۽ پيو هر ته تون ٿپسويءَ جي ويس هر چوڏهن
ور هي بنواس پوئين. بس ڳالهه ائين آهي. انهيءَ هر تنهنجو وڃوڙو
ٿيندس، اهو سوچي پئتيءَ کان راجا جو منهن سڪي ويو آهي ۽ توکي
ڏسڻ جي همت به نه ٿي ٿئيس. تون راجا جي ٻڙ جي پورائي
ڪرڻ جي پرڳيا ڪئي آهي، سو هاڻي تنهنجو ڌرم آهي ته پنهنجي
۽ پتا جي وڃن کي پائي ڏين. تون راجگديءَ تي ويهڻ جو ويچار لاهي
ڇڏ ۽ اچ ئي بنواس وڃ. تنهنجي راجا لاءِ تيار رکيل سامگري
ءِ ڪم ايندي.

ڪيڪڙي جا اهي ڪٺور وڃن ٻڌي دهرت ٿڪڻ لڳو پر

جڏهن رامچندر ڪيڪئيءَ جي محلات ۾ پهتو ۽ پنهنجي پٽا کي زمين تي ليٽريل ۽ ڪومايل منهن ۽ قياس جهڙي حالت ۾ ڏٺو ته منجهي ويو ته الائي ڪهڙي سبب پٽاجيءَ کي ايڏو صدمو رسيو آهي. هن چٽا ۽ حيراني ۾ ڀرجي پهريائين پنهنجي پٽا کي نه رڻا سان پوڻام ڪيو ۽ پوءِ ڪيڪئيءَ جي پيرن تي مٿو ٽيڪيائين. راجا دشرت جي اکين ۾ پاڻي هڻڻ ڪري نه هو شري رام کي ڏسي سگهيو ۽ نڪي ڪجهه ڪڇي سگهيو. هو شوڪ ۽ دک ڪري ڪمزور ٿي ويو هو ۽ هر گهڙي ڊگها ساهه کڻي رهيو هو. راجا جي اهڙي وياڪل حالت ڏسي رامچندر کي ڏاڍي ڳڻتي ٿي، ڇو جو هن اڳ ۾ ڪڏهن ڪو ڏک ڪونه ڏٺو هو. هو ڏيرج ڌري هٿ جوڙي ڪيڪئيءَ کان پڇڻ لڳو:-

ماتاجي! مون کان اڻ ڄاڻائيءَ ۾ ڪو قصور نه ٿيو آهي جنهن لاءِ پٽاجي اڄ مون تي ناراض ٿيا آهن، جو ڳالهائين به ڪين ٿا! هنن جي شڪل ڏاڍي لٿل آهي يا پاڻ ڀرت، شتروگهن ۽ ماڻائن کي ته ڪا تڪليف ڪين رسي آهي؟ ماتاجي! مون کي سچ سچ ٻڌاءِ ته ڳالهه ڇا آهي ته مان انهيءَ دک جو نوارڻ ڪريان.

رامچندر جا وچن ٻڌي نرلچ ڪيڪئيءَ چيو:- رام! مهاراج ڪنهن تي ناراض ناهي. هن جي من ۾ ڪا ڳالهه آهي، جا تنهنجي ڊپ کان چٽي نٿو سگهي. تون هن کي ڏاڍو پيارو آهين، تنهنڪري توکي ڪا اڻ وڻندڙ ڳالهه چوڻ لاءِ هن جي زبان نٿي کلي. مون کي هن به وچن ڏنا هئا جي هاڻي مون گهريا آهن ته هي نٿ ٺٽاءُ ڪري رهيو آهي. راجا ٿي پنهنجي وچن جو ڀنگ ڪري سا ڳالهه هن کي چڱائي ٿي؟

ڪ جي سامگري ڪٿائي درٻار ۾ آيو ته رستي تي ڏٺائين ته سڄي
 بوڌيا جهنڊين ۽ گلن سان سينگاري ويئي آهي، ماڻهن جا انڊوه
 خوشيءَ ۾ ڀرجي هيڏي هوڏي گهري رهيا آهن ۽ جتي ڪٿي راڳ رنڱ
 ٿي رهيا آهن. درٻار ۾ اچي گرو وسشت ڏٺو ته شهر جا مڪي، واپاري
 ۽ سردار سڀ اڳ ۾ حاضر آهن. گروءَ کي آيل ڏسي ۽ راڄ تلڪ جي
 سڀ تياري مڪمل ڏسي هرڪو سوچڻ لڳو ته ڪهڙو سبب آهي جو
 راجا اچا جاگڙو ناهي! اهو ڏسي منتري سميت راجا کي ڪوٺڻ لاءِ
 محلات ۾ ويو. هن ڪيڪڙيءَ جي محل ۾ راجا کي شوڪ جي ساهر
 ۾ ٻڌل ڏٺو ته ڏاڍي ڇنڻا ۽ عجب ۾ پنهنجي ويو. سميت کي ڏسي
 راجا چيو: سميت! مان رام کي ڏسڻ ٿو چاهيان. تون هن کي
 جلدي وٺي اچ.

راجا جي آڻيا موجب سميت يڪدم رام جي محل ڏانهن ويو.
 هيءُ محل پنهنجي شان شوڪت ۾ اندر جي راڄ محل کان به
 وڌو هو. ان جي منڍ ۾ سوني جا وڏا بتلا رکيل هئا. ٻاڊريون ڦاٽڪ
 مٿين ۽ ڳاڙهن داڻن سان سينگاريل هو ۽ محل ۾ به جتي ڪٿي
 ڇمڪندڙ پٿر ۽ سون جڙيل هو. چئني طرفن کان چنڊن ۽ ڌوپ
 جي هٻڪار اچي رهي هئي. ڪيترائي عاليشان ۽ سينگاريل دالان
 لتاڙي، سميت محلات جي اندر آيو جتي ها تيجسوي رامچندر
 سوني ۾ هيرا ماڻڪ جڙيل ٻلنگ تي ويٺو هو. جڏهن سميت کيس
 پڙڻام ڪري راجا جو نياڻو ڏٺو، تڏهن رامچندر هن سان گڏجي محل
 کان ٻاهر نڪتو. ٻاهر کين لڪشڻ مليو جو اچي رامچندر سان گڏ
 رت تي چڙهيو ۽ پوئتان چنور جهلاڻ لڳس ۽ پيا به ڪيترائي هٿيار بند
 شير رکيڪ گهوڙن ۽ هاتين تي سوار ٿي سندس پوئتان هلڻ لڳا.
 رستي تي باجا وڃي رهيا هئا ۽ شادمانا ٿي رهيا هئا. استرين
 خوشيءَ ۾ ڀرجي هارسينگار ڪيا هوا ۽ رامچندر تي گلن جي ورکا ڪرڻ
 لڳيون. ابوڌيا ۾ ٻاهران آيل ماڻهو ۽ شهر واسي رامچندر کي راجا
 بندر ڏسي خوشي ۾ ڀرجي شري رام جي جڳم جڳم ڪار منائڻ لڳا.

تون منهنجو انت نه آڻ. مان تنهنجي پيرن تي سر ٿو نمايان، تون مون تي ڏيا ڪرا!

ان ريت پنهنجي وڏائيءَ ۽ راجائيءَ جو خيال نه ڪري برڌ راجا دشرت پنهنجي استريءَ جي پيرن تي ڪري گهٽيئي منڏون ڪرڻ لڳو، پر ڪيڪئي هٿ کان هيٺ نه لٿي ۽ ڀرڻ جي پورائي گهرڻ لڳي. راجا ڪيس گهٽيئي آزيون نيزاريون ڪيون پر ڪيڪئيءَ کي ڪهل نه پيئي. راجا بيهوش ٿي زمين تي ڪري پيو ۽ سڄي رات لچندي گذاريائين. هن هر گهڙيءَ ڊگها گرم ساهه پي کنيا. ان ريت ساري رات لنگهي ويئي ۽ صبح جو راجا کي جا ڳاڙيل لاءِ جڏهن مٺا راڳه ڳائڻ لڳا ته هن اُهي بند ڪرائي ڇڏيا.

جنڊ جي ٻن ڀرن جي وچ ۾ پيسڇڻ، مثال، راجا جي من ۾ وڏي پيڙا ٿي رهي هئي. هڪ طرف هوس پنهنجي ڏنل وچن کي پورو ڪري راجائي ڌرم جي رکيا ڪرڻ ۽ ٻئي طرف هوس پنهنجي مربي پٽ جو پرير ۽ ڪل مريادا جي پالنا. انهن ٻنهي ڌرم مريادائن جي ڀڃڻ ۾ هنڪي سمجهه ۾ نٿي آيو ته هو ڇا ڪري! هن کي هڪ جهڪي اُميد جاڳي ۽ هو سوچڻ لڳو ته ”رامچندر منهنجي ڏنل وچن سان ٻڌل ناهي. پرڃا ۽ منٿري منڊل جو هنجي مٿان ڏاڍو آڙو آهي ۽ پاڻ به پراڪري آهي. هو منهنجي ڏنل وچن کي ريتي پنهنجا حق چڪي سگهيندو. ڪهڙو نه جيڪر چڱو ٿئي جو هو پنهنجو اڌڪار هلائي پر هو ائين نه ڪندو. هن مان اهڙي اميد رکڻ ئي اجائي آهي. هنن ڏکڻ سورن کان رڳو هڪ موت ئي مونکي بچائيندو.“ اهو سوچي ۽ پنهنجي مرڻ جو ويلو ويجهو سمجهي راجا ڏک جي سمنڊ ۾ ٻڏي سن ٿي پيو رهيو.

رامچندر کي تخت بدران بنواس ملڻ.

صبح ٿيندي هورشي وسشت، پنهنجي شهن کي وٺي، راجا

راجا جي ايتري چوڻ تي به جڏهن ڪيڪئيءَ تي ڪو اثر نه ٿيو
تڏهن هو ”ها، رام! ها، رڳھونات!“ چئي مٿو پٽي وياڪل ٿي زمين
تي ڪري پيو. اهو ڏسي ڪيڪئي وري ڪٺور وڃڻ چوڻ لڳي جڻ
ته ڦٽ هر زهر ڀرڻ لڳي ته جي توهانڪي پس پيش ائين ڪرڻو هو ته پوءِ
”مهر مهر“ چاچي زور تي چئي رهيا هئا؟ ڇوايو ته ٻاڻ کي داني ٿا پر ٿيو
ٿا ڪنڄوس! يا ته وڃڻ پنڱ ڪريو يا ڏيرچ ڌريو. باقي هيئن رن زال
وانگر منهن مٿو ٻڻڻ لڳا هانڪي شوييا ٿڌو ڏئي. ستيه وادي اڳيان ته
شري، استري، پٽ، زر، زمين ڪڪ پڻ مٿل آهن. توهانڪان پٽ
جي جدائي سٺي ٿئي وڃي!

راجا چيو ته جيڪي لسوڪي ڇوٽو آهي سو چٽو! منهنجو هوونهار
ڪال کي تنهنجي وائڻ چوڻي رهيو آهي. ڀرت کي ته راجائيءَ جو
خيال به ناهي پر هوونهار جي وس ٿي تنهنجي اڇي مت ماري آهي.
اڙي ٻاڻ! مون ٻاڻيءَ گهڻي ڏينهن تنهنجي پالنا ڪئي ۽ توکي گلي
لڳايو، پر اڄ تون منهنجي گلي جي قاسي ٿي رهي آهين. دنيا جا ماڻهو
مون تي لعنت وجهندا ته راجا دشرت ڪهڙو نه مورڪ ۽ ڪاهي هو جو
زال کي خوش ڪرڻ لاءِ پنهنجي مٿيان پٽ کي بنواس ڏيئي ڇڏيائين.
رام کي جي مان چونڊس ته تون بن وڃ ته هو يڪدم هليو ويندو،
بي ڳالهه به منهن مان نه ڪيندو. ڪيترو نه جيڪر چڱو ٿئي جو هو
منهنجي اها ڳالهه نه مڃي، پر هو ائين نه ڪندو. جي ڀرت کي رام
جو بن وڃڻ چڱو لڳي ته هو منهنجي موت جو ڪريا ڪرم به نه
ڪري. جنهن هميشه ريشمي ڪپڙا پائي آرام ۾ گذاريو، سو رام ڪيروءَ
جا ڪپڙا پائي بن ۾ ڪيئن رهي سگهندو! ڏيو ڪمار سمان سندر رام
کي ريشمي ڪپڙا ۽ گهڻا ٻاٽل ڏسندو آهيان ته اها شوييا ڏسي نهال
ٿي ويندو آهيان. هن کي ڏسي پاليندو آهيان ته جڻ وري مان
مڃان ٿي پيو آهيان. اڙي! جڏهن تون اهڙي بچڙي ڳالهه منهن
مان ٿي ڪيڏين ته تنهنجي چپ هزار ٽڪر ٿي ڪري ڇو نه ٿي
؟ تون پڪ ڄاڻ ته مان پياري رام کانسواءِ جيئرو رهي نه سگهندس.

نه آئيندس - رڳو رام کي بنواس نه ڏيار. توکي ڇاجو پڙ آهي جو اهڙو
 اڃوڳ ور گهري رهي آهين؟ تون جي پنهنجي پتيءَ جي، پٽ جي
 ۽ ساري سنسار جي پلائي چاهين ٿي ته پنهنجي انهيءَ ويچار کي
 ڇڏي ڏي، ڇو جو رام کانسواءِ ڀرت به راڄ وٺڻ سويڪار نه ڪندو. ترم
 پالڻ ۾ ڀرت ته رام کان به وڌيڪ پڪو آهي. جڏهن ماڻهو اچي پڇندا
 ته رام ڪٿي آهي ته مان انهن کي ائين ڪيئن چوندس ته ڪيڪڙي
 جي دٻاؤ ۾ اچي مون پنهنجي پٽ کي گهر مان ڪڍي ڇڏيو؟ رام
 کي گهر مان ڪڍي جي مان توسان ڀرتگيا جي پالنا ڪريان ته مون
 جو رام کي راڄ ڏيڻ جو ڀرڻ ڪيو آهي، انهن مان ڪوڙو ٿي پوندس.
 جي رام بن ويندو ته ڪوشليا مون کي ڇا چوندي؟ مون رڳو تنهنجي
 خاطر پنهنجي هٿ چنٽڪ ۽ نر هٽيلي راڻيءَ ڪوشليا کي به وساري
 ڇڏيو! مان جو توسان هيٿرو ڇڏو هليو آهيان سو ياد ڪري هن وقت
 مون کي رنج ٿي رهيو آهي. ويچاريءَ سیتا کي هڪ ئي وقت ٻه خراب
 ڳالهيون ٻڌڻيون پونديون - هڪ رام جو بنواس ۽ ٻيو منهنجو موت.
 جڏهن هوءَ رام لاءِ ورلاپ ڪرڻ لڳندي تڏهن دڪم کان منهنجا ڀراڻ

ضرور نڪرندا. انوقت تون
 وڌو ٿي پنهنجي پٽ سان
 ايوڏيا ٿي راڄ ڪڇ. تون
 جيڪي مٺيون مٺيون ڳالهيون
 ڪندي هئينءَ سوسپ چل ۽
 ڪپٽ هو. جيئن شڪاري
 هرڻ کي ريجھائي پوءِ ماري
 ڇڏيندو آهي تيئن تون
 مون کي پنهنجي پريم جي چار
 ۾ قاسائي ماري رهي آهين. پر
 تون بلاشڪ منهنجو سر وٺ

پر مون کي انهيءَ پاپ ڪرم کان بچاءُ!

راجن! توهان جي مونکي به ور ڏيئي هيٺ ڦري وڃڻ ٿا چاهيو ته وري ڪڏهن پنهنجي درماڻا هجڻ جي هار نه هڻجو. جڏهن مهرشي منهنجن ورن بابت توهان کان پڇن ته اکين تي چڻجڻ ته جنهن جي مهرباني ڪري مان هاڻي جيئرو آهيان، جنهن ابتدا مهل منهنجي رکيا ڪئي، انهيءَ ڪيڪڙيءَ کي وردان ڏيئي ڪري به مون پالنا نه ڪئي! بهاراج! توهان جي پرڻگيا ڪري به اُن تان ڦري ويندؤ ته پنهنجي ڪل تي ڪارنهن جو داغ لڳائيندؤ. توهانکي پنهنجي پرڻگيا ڪوڙي ڪرڻ نه سمجهجي، پر توهانکي ڇا آهي؟ توهان ته ڌرم کي لالچلي ڏيئي رام کي راج ٿلڪ ڏيئي ڪوشليا سان هوجون ماڻڻ ٿا چاهيو. پر مان توهانکي ڇڪ ٿي ڏيان ته جي رام بنواس نه ويو ته مان اڄ رات ئي ره جو پيالو پي پنهنجو انت آڻينديس. منهنجو موت ٿيندو ۽ توهانجو اڀڄس. مان پنهنجو ۽ ڀرت جو قسم کڻي ٿي چوان ته رام کي بن موڪلڻ کان سواءِ ٻئي ڪنهن به ور سان مونکي سنئون نه ايندو.

ايترو چئي ڪيڪڙي اُٿي بيٺي، ڄڻ ته ڪروڙ روپي ندي ٻوڏ ڪندي ڌوڪيندي ٿي آئي. اها ندي پاپ روپي، بهار مان نڪتي آهي ۽ ڪروڙ روپي پاڻيءَ سان ڀريل اهڙي ته پيانڪ آهي جو ڏٺي به ڊپ ٿولجي. ڪيڪڙيءَ جي هٿ جي اها تيز ڌارا راجا دشرت روپي وڻ کي پاڙون پئي مصيبت روپي سمبڌي وهائي رهي آهي. راجا سمجهي ويو ته استريءَ جي بهاني سندس مرڻيئي سامهون بيٺي آهي. ڪيڪڙيءَ جو هٿ ڏسي راجا ”هاءِ رام!“ چئي، ڊگها ساهه کڻي ڪٽيل وڻ وانگر زمين تي ڪري پيو. تنهن کانپوءِ شوش به اچي وري نمائي آواز ڪيڪڙيءَ کي چيائين هي منڙي! مون ڪاوڙ ۾ ٽوڪي جيڪي چيو سو ساري ڇڏ! مونکي معاف ڪر! تنهنجو ۽ منهنجو پاڻ ڪيڏو نه پريم آهي. قسم اٿيئي انهي ڀريم جو، کون پنهنجي ضد تان لهي وڃ. منهنجو هيءُ سچو راج تنهنجي ملڪ آهي. ٽوڪي ته رام کي ڏي يا وڻي تي ته ڀرت کي ڏي. مان ڪوبه اعتراض

راجا دشرت جو ڪيڪڙيءَ کي سمجھائڻ.

مهاراجا دشرت ائين دڪ ۾ ڀرجي وڙلاپ ڪري رهيو هو ۽ هر گهڙي دڪ ۾ جي سمنڊ ۾ غوطا کائي بيهوش ٿي ٿي ويو ۽ هوش ۾ اچڻ تي وري وري ڪيڪڙي کي منٿون ڪرڻ لڳو. هو چوڻ لڳو: اڄ ڏينهن تائين توکي ڪو به اهڙو ڪم نه ڪيو آهي جنهن مان مون کي ڪو دڪ رسي. تون هڪ اُٿر گڻن واري راڄڪماري آهين ۽ ڪڏهن ڪو گڻو لفظ به ڪين ڳالهايو اٿين. پوءِ اڄ توکي ٿي چا ويو آهي ۽ اهڙا ڪڏا ۽ پاڻي ويچار تو ۾ ڪيئن آيا آهن! رام کي تون ڪيترو نه پيار ڪندي آهين! ۽ هو به تنهنجي ڪيتري نه شيو ڪندو آهي! ان هوندي تون هنجي بنواس جي گهر ڪيئن ڪري رهي آهين! رام پنهنجي پڙاڪڙي ۽ تيج ڪري ديوراج اندر جي مٿ آهي. جهڙي آهي منجهس ورتا، تهڙي آهي منجهس نمڙتا. هنجي سریشٺ گڻن ڪري سڄي ڀرجا هن کي پيار ڪندي آهي. اهڙي گڻوان ۽ ڀرجا جي پياري پٽ کي مان ڪيئن چوان ته تون بن ڏانهن وڃ؟ انڪري سڀ لوڪ مون کي نفرت سان ڏسندا ۽ زال جو غلام چڱي مون تي چڻرون ڪندا. ڀرت ڌرماتما آهي ۽ رام جو ڀڳت ۽ پيارو آهي. هو ته ڪڏهن به راجا ٿيڻ قبول نه ڪندو. پوءِ ڀلا ڇا لاءِ اڄس جي ڪارنهن کڻي رهي آهين؟ تون جنڪ ڪماري سيتا جو ته ڪو ويچار ڪر! رام بنواس ويندو ته ڇا سيتا جيئري رهندي؟ پڪ سان سڄي راجونس جو ناس ٿيندو. ڪيڪڙي! مان تنهنجي پيرن تي ڪري توکي وينتي ٿو. ڪڙيان ته هن ضد کي ڇڏي ڏي. مون تي ڪجهه ڏيا ڪر! ڪجهه ٽرس ڪڍ! مون کي پاپ ڪرم کان بچاءِ!

ائين چئي راجائن جو راجا، وڏي شان مان وارو دشرت ڌرتيءَ تي ليٽريون پائي، سڌا ڀري، ڪيڪڙيءَ جي پيرن کي چنڊڙي رحم گهڙڻ لڳو. راجا جي اهڙي قياس جوڳي حالت ڏسي به ڪيڪڙي جي دل نه پگهري. هوءَ هيڪاري وڌيڪ ڪاوڙ ۾ ڀرجي چوڻ لڳي:—

مٽي، تڏهن توهان ڀوسن ٿي مونکي به ور ڏنا هئا. اڄ مونکي توهان
رٿ امانت رکيل آهي ٻئي ور گهرجن. هاڻي جي آهي ور ڏيڻ جو ڪو
پرڻ ڪيو ته مان چوان!

راجائون نيتي ۽ ڀڄڻ ٿيندا آهن پر استري چتر آگاهه سمندر آهي
جنهنجو پار پاڻ ڏکيو آهي. راجا دشرت ته ڪام جي وس ٿي رهيو
هو، سو ڏرو به سنجي رکي ڪين سگهيو ۽ پاڻي پنهجي پير تي
ڪهاڙو هنيائين. هو ڪيڪئيءَ جي ڳالهه ٻڌي مشڪي چوڻ لڳو:-
اڙي رستي! بس! رڻي به ان لاءِ آهين؟ تنهنجا آهي به ور برابر مون
وٽ امانت رکيل آهن پر توهان ور مون کان ڪڏهن به اڳ نه گهريا
آهن ۽ مونکي به آهي ويس، سو مونکي به ياد نه رهيا. هاڻي به ويل
ويڃي ناهي، تون ڪري ٻن جي بدلي چارو گهر. اسانجي رڳو ڪل
جي اها ريت آهي ته ڀراڻ پلي وڃن پر پرڻ خالي نه ويندو.

रघुकुल रीति सदा चल आई । प्राण जाहुं वरु वचन न जाई ॥

توڪي سڌ آهي ته رام کان وڌيڪ مونکي ٻيو ڪوبه ٻيڙو ناهي،
مان رام کانسواءِ هڪ ڀل به جيئرو رهي نٿو سگهان، انهيءَ رام جوئي قسم
کڻي مان پرڻ ٿو ڪريان ته تون جيڪي چوندينءَ سو مان ڪندس.
انريت راجا کي شري رام جي قسم ۾ پڪو ٻڌي ڪيڪئيءَ رام
کي بنواس ڀڳايو. راجا کي پنهجي دل جي چار ۾ سوکڻو ڦاٿل ڏسي
هو ڇوڻ لڳي:- مهاراج! توهانجي پرڻ جا ساڪي سڀ ديوتائون
آهن. هاڻي ٻڌو: بهريون ور ته آيو ڏيوم ته منهنجو پٽ پرت راج
گڏي ٿي وهي ۽ ٻيو ورهيءَ به رام تپسوي ٿي درڻ جي ڪل ٻائي
چوڏهن ورهيه ٻن ۾ وڃي وهي. پرت کي بي جوڪي راج ملڻ گهرجي.
توهان ڌرماتما ۽ پنهجي پرڻ جا پڪا آعيو، سو پنهجي وڃن
جي ٻالڻا ڪريو.

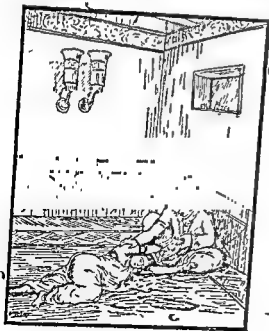
هيءَ ٻڌي دشرت جون وايڙن ٿي ڦري ويون. هو واڙو ٿي
ويو ۽ ڀڄڻ ٿي آيس ته هي سڀني آهي يا ساڀيا! جنهن ڪنهن
ڪري هجي، نڪن هو ڪاٺ ٿي ويو. هو وسڻ ۾

هو ڪيڪڙي جي ڀرسان ڌرتيءَ تي وڃي ويٺو ۽ کيس ڀرپور ڀريل وڇنن ۽ لاڏ ڪوڏ سان ڀرپاڻ لڳو. هن چيو: پراڻ پياري! ڪهڙيءَ ڳالهه تان رني آهين؟

ائين چئي راجا پنهنجن هٿن سان ڪيڪڙي جو بدن ۽ ڪپڙا ڇنڊڻ لڳو. ڪيڪڙي جهڙو ڏيئي سندس هٿ ڀري ڪيو ۽ منهن ۾ گهنج وجهي پئي رهي. راجا وري به منٿون ڪرڻ لڳس: هي سندري! هي ساوچني! مارجا آهي ڪهڙي؟ تون ڇا لاءِ هيئن بيڪال ٿي پيئي آهين؟ تو اڄ ڪنهن تي ڪروڌ ڪيو آهي؟ ڪهڙي ڳالهه ڪري هيئن ٿوڙ ۾ ليٽڙيون پائي مونکي ڏکي ڪري رهي آهين؟ ٻڌاءِ تنهنجو ڪنهن ايمان ڪيو آهي ته اُنکي ڀرلوڪ موڪليان؟ مان ۽ منهنجو سڄو راج، خزانو ۽ سٺا سڀ تنهنجي آڏين آهن. تنهنجي اڃا پوري ڪرڻ لاءِ مان سڀڪجهه ڪرڻ لاءِ تيار آهيان، چاهي اُن ۾ منهنجا پراڻ ئي هليا وڃن. تنهنجي من ۾ جيڪي هجي سو صاف صاف ٻڌاءِ! هيءَ سڄي پوڙهي منهنجي اڌڪار ۾ آهي. ڌاروار، سنڌ، سوراڻو، دکن جا سڀ ديش، انگ، بنگ، مگڌ، ڪاشي ۽ ڪوشل انهن سڀني ملڪن تي منهنجي حڪومت آهي. انهن ۾ پيدا ٿيندڙ سڀني شين مان توکي جيڪي گهرجي سو گهر. منهنجو سرونس ۽ هيءَ پراڻ به تنهنجي آڏين آهن. توکي جيڪي گهرجي سو گهري وٺ ۽ پنهنجي منور انگن تان هيءَ اُشب ڪپڙا لاهي ريشمي وسٽر ۽ ڳهٽا پائي سينگار ڪر.

راجا جي ائين ليلائڻ تي ڪيڪڙي جي دل کي دلاسو مليو ۽ راجا کي ڪوڙي ڳالهه ڪرڻ جي همٿ ٿيس. هوءُ اُٿي ويئي ۽ ڏاڍيءَ رکائيءَ سان چوڻ لڳي: راجن! گهر گهر ته سڌاءِ پيا چٽو ڀر ڏيو ته ڪجهه ٿئي. به ورتو اڳ ۾ ڏنا اٿو، مونکي ته انهن جي ملڻ ۾ به شڪ آهي. مهاراج! اُن جهونيءَ ڳالهه کي ياد ڪريو، جڏهن اسرن سان لڙائي ڪندي توهان سخت گهائل ٿي پيا هئا، تڏهن مون سڄيون راتيون جاڳي، ڪٽين جتن ڪري توهانجي جان بچائي

سينگاريل اُن محل جي شوييا اُنوڪي هئي. اُن محل جي سندر
 درورن جي نورمل جل ۾، رنگين ڪمڻ جي وچ ۾، پڪين پٿي
 رانديون ڪيون ۽ پٿي طرف مور پنهنجا پوکولي پٿي نچيا. راجا
 گهڻو ڪري ٻين راڻين وٽ نه ويندو هو ۽ ڪيڪڙي وٽ ئي گذاريندو
 هئو ۽ هن سان ئي مٺي مٺي روح رهاڻ ڪندو هو. اڄ راجا جو
 هن بلڪل ڊرسن هو. پور پنهنجي پياري استريءَ کي نه ڏسي، هو
 چنٽا ۾ ڀرجي ويو. راجا هن ۾ سوچڻ لڳو ته هن محل ۾ گهرندي ئي
 من موهندڙ ڪيڪڙي سدائين مشڪندي دروازي وٽ ئي سامهون
 ايندي هئي سا اڄ ڏسڻ ۾ ڇو نٿي اچي. انلاءَ هن داسيءَ کان راڻيءَ
 لاءِ پڇيو، ڏڪندي ڏڪندي هٿ جوڙي عرض ڪيو: ههراج!
 راڻي ڪيڪڙي ڏاڍي ڪروڙ ۾ ڀرجي ڪوپ ڀون ۾ ويئي آهي.
 اهو ٻڌي راجا منجهي پيو ۽ ڊپ ۾ اچي قدم تي نه ڪڍيس.
 ڏسو ڪامديو جو ڀرپور وڃڻ پيش ڪري ڏي ۽ ٻاڻ ۽ تلوارون
 برداشت ڪري سگهي ٿو سو ڪامديو جو گمان جو ٻاڻ سهڻ ۽ اسهرت
 آهي يعني هڪ سندر استريءَ جو رسڻ سهي ٿو سگهي. نيٺ راجا

ڏڪندو ڏڪندو ڪوپ ڀون
 ۾ آيو ۽ ڏٺائين ته ڪيڪڙي
 زمين تي ايتي بيٺي آهي ۽
 پراڻا ۽ ٿلها ڪپڙا پيل اٿس.
 هن پنهنجا زيور اڇلائي ڇڏيا
 آهن ۽ سندس سندر وار ٿريا
 پکڙيا پيا آهن. پنهنجي دل
 ميريءَ راڻيءَ جي اها حالت
 ڏسي راجا ڏاڍو حيران ۽
 پريشان ٿيو. جو هن نه
 ڪيڪڙي کي ناراض ٿيڻ جو
 سبب ڪونه ڏٺو هو.

سڄي نگر ۾ دوم ڌار ٿي رهي هئي ۽ هن سازش جي ڪنهن کي
ڪل ئي ڪانه رهي!

ڪهڪڙيءَ جو ڀرت جي راڄ ٿيڪ ۽ رام کي بن هو ڪلڻ
لاءِ ور گهرڻ.

راجا دشرت شري رام جي راڄ ٽلڪ جي تيارين ۾ لڳو رهيو ۽
 سڀني کي ٻڌي ڏينهن پوري وقت تي حاضر ٿيڻ لاءِ ٽاڪيڊ ڪيائين.
 هن سوچيو ته رام جي راڄ ٽلڪ جي ڳالهه اڄ ئي ظاهر ٿي آهي، ان
 ڪري ڪيڪي ڪي ڪي اڃا انهيءَ ڳالهه جي سڌ نه هوندي. اهو سوچي
 اها خوشخبري ٻڌائڻ لاءِ راجا ڪيڪي جي مهل ۾ ويو. پنهنجي
 ننڍيءَ راڻيءَ لاءِ راجا اهو مهل خاص طرح هن موهندڙ ٺهرايو هئو.
 سنگهره ۽ سوني چانديءَ جي ٽپن ۽ ٽپن تي گلڪاريءَ سان

منٿرا چيس :- مٿان اهي اشي وڃن راتان ڪيڏين. تون
سهاڻڻ پاڻ رهندڙين ۽ جيڪو تنهنجو برو چاهيندو سو پنهنجو
بتو پاڻ لوڙيندو.

منٿرا جي ڳالهه ٻڌي ڪيڪي ڊگها ۽ گرم ساهه کڻي چوڻ لڳي :-
پڄا رام کي بن موڪلارائجي ۽ ڀرت کي راڳديءَ تي به ويٺارجي،
اهو ٿيندو ڪيئن؟

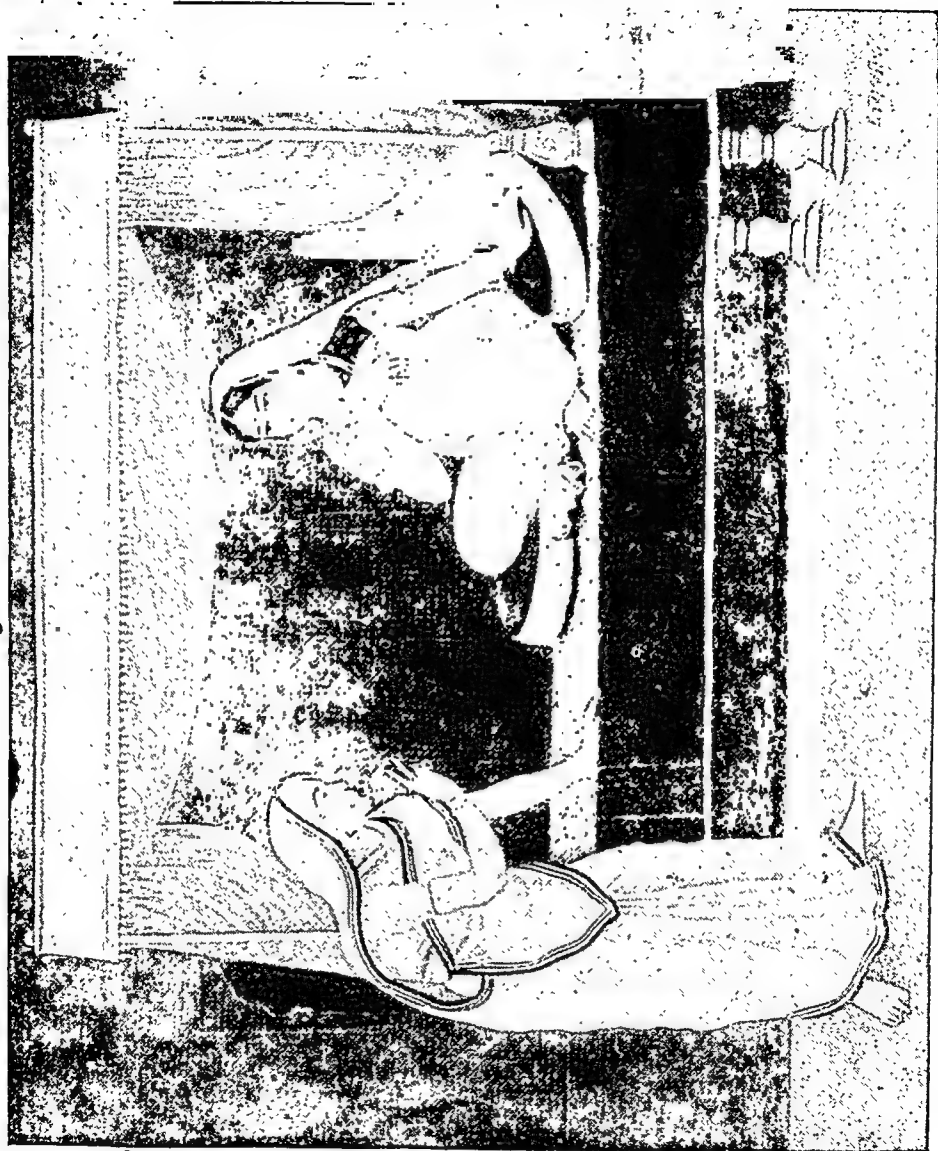
منٿرا چيس :- راڻي! ڇا توکي وسري ويو آهي ته جڏهن
مهراسر دليٽ سان يڌ ڪندي راجا ڳاهيل ٿي ڪري پيو هو تڏهن
و پنهنجي سر جي سٺ ديئي کيس يڌ جي ميدان مان ڪڍي
مئدس جان بچائي هئي؟ اُن وقت تنهنجي وڀڙا ٿي ڀرسن ٿي راجا
تو کي به ور ڏنا هئا جي توجيو هوس ته جڏهن گورج پيٽه تڏهن گهري
وٺندي. راجا وٽ امانت رکيل پنهنجا اهي به ورهائي تون کائونس
وٽ ۽ هڪ ڀرت جي راڳدي ۽ ٻئي ڀرت جو بنواس گهرينس.
انريت پنهنجي ٻهاڄ جي رٿيل منصوبي تي پاڻي ڦيري ڇڏي ۽ سندس
سڀ آئند برباد ڪر هاڻي ميرا ڪهڙا پاڻي ڪوپ پون ۽ وڃي زمين
تي ليٽڙ ۽ راجا اچي ته سائس نه ڳالهائج پر روئڻ شروع ڪج. تون
پنهنجي سهاڻه جي زور کي آزماء. راجا توکي بيهڪا اڀيار ڪندو
آهي ۽ توکي خوش ڪرڻ لاءِ هو سڀڪي ڪندو پر توکي پنيلاڻ لاءِ
جي هيرا جواهر وغيره ڏيڻ جي ڪوشش ڪري ته به تون نه پنيلاج،
پر راجا کي رام جو قسم وڃي، پڪو ڪري، پوءِ اُن کان ور گورج.

اهڙي ريت منٿرا ڪيڪيءَ کي کوٽيون مٽيون ڏنيون. سمجهندار
ڪيڪي منٿرا جي مٿين تي بي سمجهه ٻالڪ وانگر بيواجب ڪم
ڪرڻ لاءِ تيار ٿي. ڪروڌ ڪري هنجي ٻڌي مٿان پردو پئجي
ڇڪو هو، تنهنڪري هن سمجهيو ته سچ پچ سائس دولاب ٿي
رهيو آهي. هنکي اهو پڙ ويڙهي ويو ته کيس راجا مائتا ڪوشليا جي
رهڻو ڏنو ۽ ڀرت جي حياتي سلامت نه رهندي. انهي
۽ ڀڙهه - سڀاهه ٿي بدلائي ڇڏيو ۽ هنجي هردي کي

پنهنجي پٽ رام کي راجگدي ڏياري، هاڻي پاڻ راجماڻا ٿي راج
 اڻيندي ۽ ٽوڪان بدلو چڪائيندي. رام جي راجا ٿيڻ ۾ مان ڪا آرهه
 هيان ۾ ايندڙ ڳالهين وڃياري مونکي ڊپ ٿو ٿئي. ڀرت جي
 ۾ حاضريءَ ۾ ڀرت جو حق ڪسي رام کي راجگدي ٿي ڏني وڃي.
 ٻوٽوسان ۽ ڀرت سان وڏو دوهه ٿي رهيو آهي.

ديوتائن ۽ رشنن منين راوڻ جي ناس ٿيڻ لاءِ وينتي ڪئي هئي
 انلاءِ رامچندر جو بن وڃڻ ضروري هئو. وڏاڻا اهڙو چڪر هلايو
 و ڪيڪئي جو پوتر ۽ پريمي هردو منٿا جي کوئين صلاح
 ڏري اڀو تر ۽ بدگمان ٿي پيو. هوءِ منٿا کي پنهنجو خير خواه
 سمجهي سندس ڳالهين تي غور ڪرڻ لڳي. اُنوقت منٿا به کيس
 هننجي پيڇ ۾ ڦاٿل ڏسي بهاجن جي دشمنيءَ جون هنڪي گهڻي
 لهيون ٻڌايون. هوءِ چوڻ لڳس: اڙي گهيلي! تون پنهنجي برائيءَ
 ۾ پلائي سمجهي پنهنجي بهاج جي سڳ ۾ انعام ٿي وراهين! راجا ٽوڪي
 نئين ٿو سو ڪوشليا کان سٺو نٿو وڃي، انلاءِ هن اهڙو ڀرپنڇ رچيو
 هي جو تنهنجي جڙ تي ڪٽجي. ياد رک ته رام پاڻ کي بي جوکي
 ڪرڻ لاءِ ڀرت کي ديس نيڪالي ڏيندو ۽ پوءِ ڀرت کي اُٺائڻ وانگر
 ٻڌي هوڏي پٽڪندي جيوت گذارڻي پوندي. رام ۽ لڪشمڻ جو
 ڪهڙي لاءِ پريم ته جڳهه پرست آهي، سو لڪشمڻ ته منڍي ٿيندو صرف
 رت کي ئي نقصان رسندو. انلاءِ اهڙي ڪا تجويز سوچ جو رام بن
 جي ۽ ڀرت کي راج مائي، جنهن تنهنجو ۽ تنهنجن مٿن مائٽن جو
 ان مٿي ٿئي ۽ ڀلو ٿئي.

ڪيڪئي اهي ڳالهيون ٻڌي ڪنڊل لڳي ۽ سڄي پگهر جي ويٺي.
 وءِ چوڻ لڳي: منٿا! مون ۾ ته چل ڪپٽ آهي ئي ڪين ۽ وس
 چندي ته مون ڪنهنجي برائي نه ڪئي آهي پوءِ الائي ڪهڙن ڀاڻن
 جو ڦل ٿو هيئنڙ آڏو اچيم. نهيو، مان پيڪي وڃي باقي جيوت جا
 پنهن ڪائينديس پر بهاج جي داسي ٿي ڪين رهنديس. بيٺڙي
 ان ته موت ڀلو آهي.

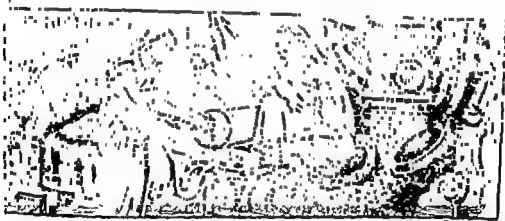
اُن وڃن جي نات به ڪانه ڪئي هئي. اُن ڪري دشرت سمجهيو
 هو ته راج ڪل جي مريادا موجب رام کي راجتڪ ڏيڻ پر ڪا رنڊڪ
 نه ٿيندي. ڪيڪئي جي هن تي به ڪو غبار ڪونه هو جو هو نه
 شري رام کي پنهنجو پيٽ جڻيو پٽ ڪري سمجهندي هئي. ڪيڪئي
 هڪ سرپشت ڪل جي راجڪماري هئي، انڪري ڪپريءَ منٿرا جا
 لپچ ۽ سوارٿي ويچار هن تي جلدي غالب نه پيا. هن چيو ته ڪنجا!
 مون کي ڀرت جهڙو پيارو آهي، رام اُن کان به وڌيڪ پيارو آهي ۽ هو به
 ڪوشاڀا کان وڌيڪ منهنجي سوا ڪندو آهي. رام کي راج مليو ته
 چن ڀرت کي ماڻو جو رام پنهنجن ڀائرن کي پاڻ جهڙو ڪري
 سمجهندو آهي. هو ڌرماتما، مڻوان، پراڪره ۽ مهاراجا جو وڏو پٽ
 آهي، ان لاءِ راجگديءَ تي هنجڻي حق آهي. هو شل وڏي حياتي
 ماڻي ۽ سڀني جي پيءُ وانگر پالنا ڪري. تون هنجي راجگديءَ جي
 ڳالهه ٻڌي ڇو ٿي جلين؟ چيل آهي ته ڪاٿي، لنگڙي ۽ ڪپي کي کوٽو
 ۽ ڪمڻ سمجهجي ۽ جي اهي دوش استريءَ هر هجن ته اُن جهڙي کوٽي
 ڪانه سمجهڻ گهرجي. تون اسانجي ڪل هر ڏيڍ روجهي رهي آهين!
 منٿرا چيو ته تنهنجي جيڪو خوشامد ڪري سگهي ٿو کي وڻي وڻي
 ٿو ۽ منهنجي سڄي ڳالهه به توکي ڪڙڙي ٿي لڳي! هڪ ته وڏا
 مون کي ڪيو ڪروپ، پر منهنجو ڇا؟ ڪير به وڃي راجا ٿئي، مان
 ڪو داسيءَ مان رائي ڪونه ٿينديس. مون کي ته ڏک اهو آهي جو
 تون رائيءَ مان ٿي داسي ٿين، مون کان ڀرت جي ۽ تنهنجي برائي
 سڀي ٿئي وڃي. توکي پنهنجي سهاڳ جو ڪوڙو ايمان آهي ۽ راجا
 جي مٿين مٿين ڳالهيون تي پٺيلجي سمجهين ٿي ته راجا تنهنجي
 وس آهي! هوڏانهن ڪوشليا آهي چالاڪ ۽ گنپير، هن جي تاهه پائڻ
 مشڪل آهي. هو ڏسي ٿي ته ٻيون بهاجون ته سندس آگيا موجب
 هلن ٿيون ۽ رڳو تون ئي پتي پير جي گهٽڻ ۾ ڀرجي هنجي ڪا
 نٿي ڪرين ۽ راجا جو رڳو توکي ئي پيار ڪري ٿو، سو هن کان
 . انلاءِ هن راجا کي صلاح ڏيئي ڀرت کي ناناڻي موڪلايو ۽

۽ دڪر ۾ ڀرجي چوڻ لڳي: - اڙي پورڙي! ايڏي وڏي خطري جي ويجهي اچڻ تي به توکي شوڪ جي بدلي آئندڙي رهيو آهي! بهاج جو پٽ ته سدائين دشمن آهي، اُنجي ڀلائي ڏسي ڪا سياڻي زال خوشي منائيندي؟ هن راج ٽي-رام کان وڌيڪ ڀرت جو حق آهي. اهو سمجهي ڀرت ڀاڻ بي فڪر ٿي نڪرڻ لڳو راج ڪرڻ لاءِ ڀرت کي سدائين لاءِ گم ڪندو. ڀرت جي راجا ٿيڻ تي ڀرت جي جان جو وڏو خطرو آهي. وڏي ڀاڳ ٿي ته آهي ڪوشليا، جو ڀرتس راجا ٿي ٿو ۽ هوءَ راج ڀاڳي ماڻيندي ۽ ٽون به اسان وانگر سندس داسي ٿي هئجي اڳيان هٿ جوڙي بيهندڙين ۽ تنهنجي پٽ ڀرت کي به ڀرت جي شيوا ڪرڻي پوندي.

ڪن ٻين رامائين ۾ لکيل آهي ته راجا دشرت کي جڏهن ڪوشليا يا ٻين راڻين مان ڪا پٽ سنتان پيدا ڪانه ٿي ته هن ڪيڪئي جي سندرڻا تي موٽ ٿي ۽ پٽ سنتان جي منشا سان هن سان شادي ڪرڻ چاهي. ڪيڪئي هڪ وڏي راج وٽس جي راجڪماري هئي ۽ هئجي پٽ، دشرت کان اهو وڃن وٺي پنهنجي ڌيءَ ڌني هئي ته ڪيڪئيءَ جو پيٽ ڄاول پٽ ٿي دشرت کانپوءِ راجڪڏي ٿي ويهندو. اُن وقت دشرت کي ٻين راڻين سان واهه ڪئي گهڻو وقت ٿي چڪو هو پر ته به کيس ڪا سنتان ڪانه ٿي هئي، ۽ هو فراس ٿي چڪو هو، انڪري راجا دشرت بنا ڪنهن هٿڪ جي ڪيڪئي جي پيءُ کي اهو وڃن ڏيئي ڪيڪئي سان واهه ڪيو هو.

پر ڪئين ورهيه گذري ويا ته راجا دشرت کي ڪيڪئيءَ مان به ڪا سنتان ڪانه ٿي. اُن کانپوءِ پٽريشنِي يگيه ڪيو ويو هو ۽ اُن ڪري تنهي راڻين کي پٽ ڄاوا هئا ۽ اُنهن ۾ پٽ راڻي ڪوشليا جو پٽ ٿي سڀني کان وڏو هو. شري ڀرت راجا جي گڻن ۽ ڀاڳ ڪم جي ڪاڻ هوءَ ڀرت ۽ منٿري منڊل به هنڪي راجا جي لائق ٿي سمجهيو. اهڙيءَ حالت ۾ پنهنجي وڏي پٽ ڀرت کي ريتي راجا ڀرت کي ڪيئن پوڄا ٻڌائي ها! هوڏانهن ڪيڪئي کي به رواجي ريت پٽ نه ڄاڻو هو ۽ اُن وڃن جي ڳالهه کي به گهڻي ورهيه ٿي چڪا هئا ته ڪنهن

هنجي ڪٻي ۽ نالو هوس منٿرا. تنهن جڏهن شري رام جي راجڻڪ
لاءِ ايوڊيا ۾ اُتسو منگل ٿيندا ڏٺا ۽ ڏٺائين ته ڪوشليا پنهنجن
سيني داسين کي نوان ڪپڙا ۽ مٿيا انعام ڏيئي رهي آهي، تڏهن
هو ڄلي خاڪ ٿي ويئي. هنکي ان ۾ ڪيڪڙي لاءِ خرابي سمجهه
۾ آئي ۽ هو ۽ اهو ڪم بگاڙڻ جا ٻه پڇايندي ڪيڪڙي وٽ آئي.
ڪيڪڙي کيس اداس ڏسي سبب پڇيو پر هن ڪو جواب ڪونه
ڏنس ۽ ڊگها ساهه کڻي لڙڪ وهائڻ لڳي. پوءِ جڏهن راڻي ۽ گهڙو
پڇيس تڏهن چوڻ لڳي: هي ديوي! مهاراجا دشرٽ سپاڻي رامچندر
کي راجگدي تي ويهاري ڏنو، جو ٻڌي مان ته ڊپ ۽ ڳٽي ۾ ڀرجي
ويئي آهيان. تنهنجي دڪم سڪ ۾ ئي منهنجو دڪم سڪ آهي. تنهنجو
پتي توهان ٻاهرون ته مٺيون مٺيون ڳالهيون ٿو ڪري پر آهي اندر
جو ڪارو جو ڀرت ڪي. نانائي هوڪلي رام کي تخت تي ٿو وهاري!

منٿرا جي ڳالهه، ٻڌي ڪيڪئي حوشيءَ ۾ پرجي. پنهنجو هار
لاهي منٿرا کي ڏنو، چيائينس: منٿرا! مان ته ڀرت ۽ رام ۾ ڪو فرق
نٿي سمجهان سو رام جي راجتڪ جو ٻڌي مان ڏاڍو خوش ٿي
آهيان. ان خوشخبري ٻڌائڻ لاءِ هيءُ قيمتي هاروڻ ۽ پيو به جيڪي
توڪي گهرجي سو گهر. شري رام نه مون کي پراڻن کان به وڌيڪ پيارو
آهي. هن جي راجتڪ جو ٻڌي توڪي چوڻو دک نٿي؟
اهو ٻڌي منٿرا اهو هارو وٺي زور سان ٻري ڦٽو ڪيو ۽ ڪروڙ

راجا دشرت پنهنجن چئن پٽن کي پريم ڪندو هو. پر انهن ۾ جو شري رام سڀني کان وڌيڪ گهڻو، پراکرمي ۽ نڌرت وارو هو، سو راجا جو رامچندر ۾ ته ساهه هوندو هو. اهڙي تيجسوي ۽ سلڇڻي پٽ ڪري ڪوشليا جو به مان مٿي هو. رامچندر اهڙو ته سوروير ۽ هٿيار هلاڪڻ ۾ نهڻ هو جو دنيا ۾ هن جي برابر ڪرڻ وارو ڪونه هو، پر ته به هٿ يا وڏائي ته رتي مائڻ به ڪونه هوس. هوسدا ۽ وڏن جي ادب ۾ رهندو هو ۽ سڀ سان منو ڳالهائيندو هو. هو اندر ۽ ٻاهر سدا پوتر رهندو هو، ڪڏهن ڪنهن تي ڪروڌ نه ڪندو هو، پر دشمن کي ڏند ڏيڻ، هيٺن جي همراهي ڪرڻ ۽ ودوانن ۽ تپسوين جي عزت ڪرڻ به هو خوب ڄاڻندو هو. انهن گهڻن ڪري پرڃا جو رام ۾ ڏاڍو پريم هوندو هو ۽ رام به سدائين پرڃا جي پلائيءَ ۾ لڳو رهندو هو. مطلب ته وڏا سڀني گهڻن جو نچور آڻي شري رام ۾ گهڻو ڪيو هو.

هڪ ڏينهن راجا دشرت جي پياري راڻيءَ ڪيڪئيءَ جو ڀاءُ يڏاجيت راجا وٽ آيو ۽ اچي چيائينس ته ڪرمڪ نالي راکشس سندس پٽا جي راڄ ۾ تباهي مچائي ڏني آهي، انلاءِ کيس مدد گهرجي. راجا دشرت پنهنجن پٽن ۾ پرت ۽ شتروگهن کي لشڪر ڏيئي مامي سان موڪليو. انهن وڃي راکشس کي جيتيو ۽ ناني جي ڪيڪم ديش ۾ شانتِي قائم ڪرڻ لاءِ ڪجهه وقت رهي پيا.

جڏهن سينا ارڙهن ورهين جي ۽ رامچندر ستاويهن ورهين جو ٿيو، تڏهن هڪ ڏينهن راجا دشرت آرسيءَ ۾ ڏٺو ته ڪن جي ڀرسان سندس وار اڇا ٿي ويا آهن ۽ چڻ ته اهو اُپديش ڏئي رهيا اٿس ته ”هي راجا! هاڻي اچي ٻڌو ٿيو آهين، ان لاءِ راجگدي رامچندر کي ڏيئي تون وڃي پنهنجو ڀرلوڪ سڌار.“ ان وقت رامچندر جي پراکرم ۽ گهڻن جي واکاڻ سڀني جي وات هئي، ان لاءِ راجا دشرت پنهنجي جيئري ئي شري رام کي تخت تي وهارڻ جو ارادو ڪيو. هن پنهنجي گرو وشت ۽ ٻين منترين سان به ان

شري ٽلسي رامائن

ايوڊيا ڪانڊ

رامچندر جي راجڻڪ جون نياريون

प्रसन्नतां या न गताभिषेकतस्तथा न भस्ते वनवासदुःखतः ।

मुखाम्बुज श्री रघुनन्दनस्य मे सदास्तु सा मञ्जुलमङ्गल प्रदा ॥

شري رامچندر جي مک جي شوييا، جا راجڻڪ جي ڳالهه، ٻڌي نه
پر سن ٿي ۽ نه بنواس جي دڪ سان رنج ٿي، سا شوييا منهنجي لاءِ سڌاءِ
سند رچڻائي ۽ پلائي ڪرڻ واري ٿئي.

नीलाम्बुजश्यामलकोमलाङ्ग सीतासमारोपितवामभागम् ।

पाणौ महासायकचारुचार्यं नमामि रामं रघुवंशनाथम् ॥

نيل ڪمل سمان جنهنجا سانورا ۽ ڪومل انگ آهن، جنهنجي ڪپي
سي سيتا براجمان آهي ۽ جنهنجي هٿن ۾ سندر ديش ۽ اهو گهه پاڻ آهي،
جي ناٺ شري رام کي مان نهسڪار ڪريان ٿو.

انهي موقعي تي راجا دشرت جاجين کي. ۽ پڻ ايوڌيا واسين کي
گهوڙا، رت، ڪپڙا ۽ گهڻا ڏنا ۽ جنهن جيڪي گهريو تنهن کي سوڌو
ويو. انريٽ چئني راجڪمارن جا واهه آندڙ منگل پوروڪ نروگهن
سماپت ٿيا. چارئي راجڪمار پنهنجي پتا جي آڳيا موجب راڄ جي
سنبال ڪرڻ لڳا ۽ سدائين اهڙا ڪم ڪندا هئا جنهن ۾ پرڄا جي پلائي
ٿئي. انڪري سڄي پرڄا راجڪمارن مان ڏاڍو خوش رهندي هئي
۽ کين پائيندي هئي. راجڪمارن ۽ سندن استرين جو به پاڻ ۾ ڏاڍو
پريم هوندو هو ۽ خاص ڪري سيتا جي من ۾ ته سڌا رام پيو وسندو
هو ۽ شري رام جو من به سيتا ۾ سمايل هوندو هو. انريٽ انهن ٻنهي
هڪ ٻئي جي پريم ۽ آندڙ ۾ گهڻي مندون گذاريون.

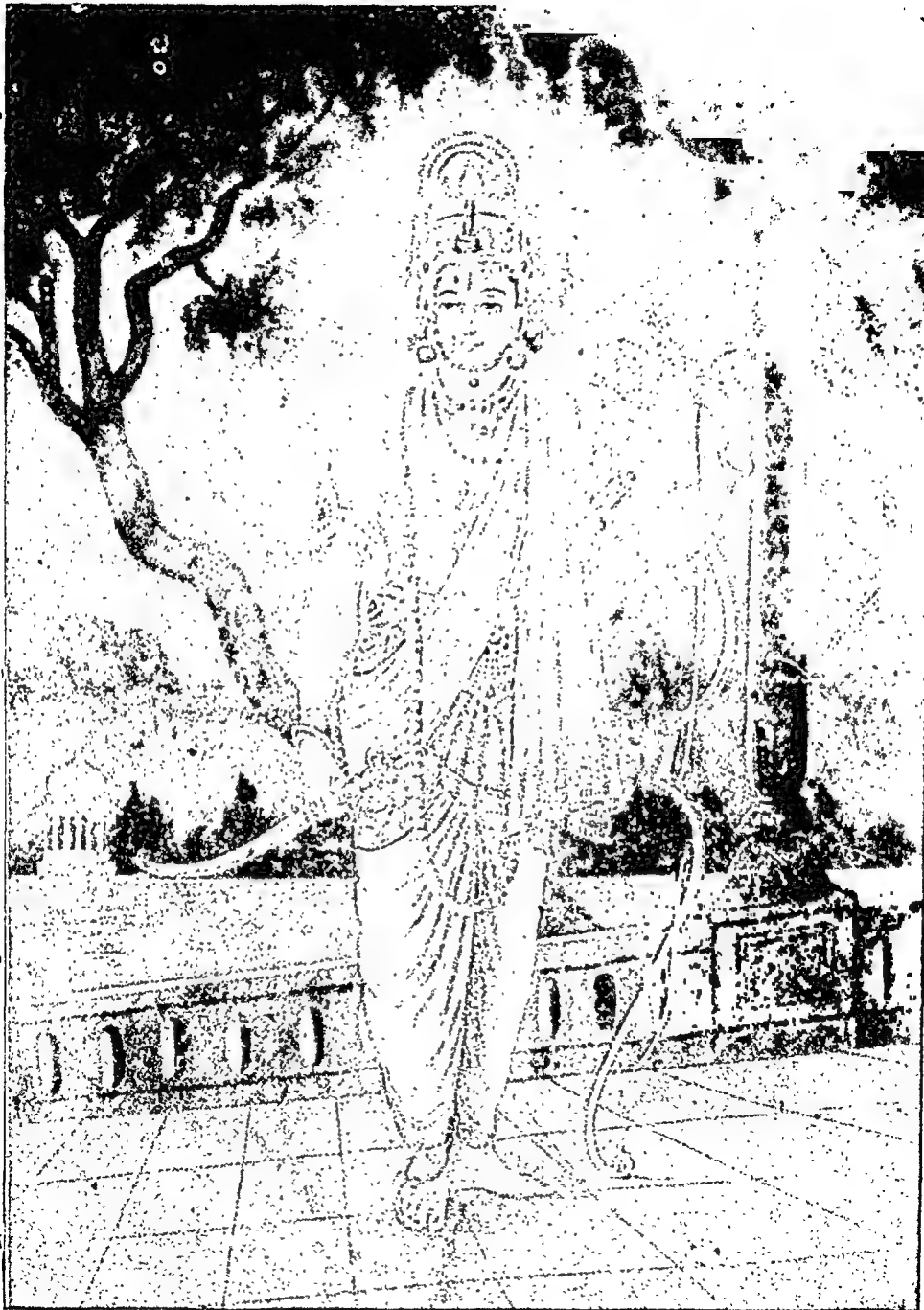
A decorative horizontal line with a central floral motif and symmetrical patterns on either side.

بال کا ذب سہاڈت

—

شپ مهوڙ تي وواهن جا منگل ڪارج ٿيڻ لڳا ۽ خوب
 را، شرنايون ۽ باجا وڃڻ لڳا. راجا دشرت ڇڻي ڪمارن کي
 وٺڻ لائڻ ويس ڪڙائي ڇڄ وئي واه منڊپ ۾ آيو، جتي وسشت
 شوامتر ۽ ٻين ڀروهن وڍ منتر اُچاريندي واه جو ڪارج شروع
 ڪرايو. انوقت راجا جنڪ، ديؤ ڪنڀائن سان پنهنجن ٻنهي ڌيئرن ۽
 ڀائرين کي ڳهه ڳڻا پارائي واه منڊپ ۾ وئي آيو جتي ڪل جون ريتيون
 رسمون پوريون ڪري، ويدن جي وڌي ۾ موجب سڀتا جو رام سان،
 ارملا جو لڪهن سان، مابڙي جو ڀرت سان ۽ شرت ڪيرٽي جو
 شتروگهن سان واه ٿيو. انوقت چوڻي خوشيون ٿيڻ لڳيون:
 ٻئي ڌيئهن صبح جو مني وشوامتر، راجا جنڪ ۽ دشرت کان
 موڪلائي ٽپسيا ڪرڻ لاءِ هليو ويو ۽ راجا دشرت به ايوڌيا وڃڻ جي
 تياري ڪئي. انوقت راجا جنڪ پنهنجن ڌيئرن جي ڏيب ۾ ڪٽين
 لڪه گئو، انيڪ اوني ڪهبل ۽ ڪروڙين ريشي ۽ سوني ڪپڙا،
 سينگاريل هاڻي، گهڙا، وغيره ڏنا ۽ هٿ جوڙي راجا دشرت کي
 وينتي ڪئي: - مهاراج! توهان جيتري جا لائڻ آهيو، اها خاطري
 مون کان ڪجهه ٻئي ناهي ۽ جيڪي ڏنل سو پتر پشپ سمجهجو
 ۽ هيءُ سڄو راج پنهنجو ڪري سمجهجو ۽ اسان کي پنهنجو شيوڪ
 ۽ ڪنڀائن کي داسيون سمجهي ٻالڻا ڪيو.
 راجا دشرت به جنڪ کي جوڳي ورائي ڏني ۽ ڪالونس موڪلائي
 پنهنجن نونهن کي پالڪين ۾ چاڙهي ڇڄ سميت ڏاڍي ۽ دوم ڌام سان
 ايوڌيا واپس وريو. ايوڌيا ۾ پهچڻ مهل اُتي جا رهواسي آجيان ڪرڻ
 لاءِ آيا ۽ خوب دوم ڌام سان راجا ۽ ڇڄ کي شهر ۾ وٺي آيا. اُن
 موقعي تي ايوڌيا کي جهنڊن وغيره سان خوب سينگاريو ويو هو ۽
 چوڻي دهل داما ۽ نارا وڃي رهيا هئا.
 جڏهن راجا دشرت پنهنجن راجڪمارن ۽ نونهن سميت مغلان
 تڏهن ڪوشليا، ستر ۽ ڪيڪي آڏي راتيون ڏاڍيون
 ۽ چانگت وٽ اچي پنهنجن نونهن کي پالڪين مان هيٺ

رامچندر سان پرڻائيندو ته راجا دشرت ۽ سڀ درباري ڏاڍو پرسن ٿيا. جڏهن اهو شپ سماچار راجا راڻين کي وڃي ٻڌايو ۽ اڀوڏيا واسين به ٻڌو تڏهن گهر گهر ۾ آئند منگل ٿيڻ لڳا. راجا دشرت ٻڌي ڏينهن ئي پنهنجي گرو وسشت، پروهتن، منترين، سردارن ۽ نگر واسين جي هڪ وڏي چچ ڏاڍي دوم ڌام سان وٺي مٿلا پوريءَ لاءِ روانو ٿيو.

راجا جنڪ ان چچ لاءِ رستي تي ڳوٺ ڳوٺ ۾ سڀ قسم جا سهنج ڪرائي رکيا هئا، جنهن ڪري چچ کي واٽ تي ڪابه تڪليف نه ٿي. جڏهن اها چچ مٿلا پوريءَ جي ٻاهران اچي پهتي ته راجا جنڪ پنهنجن مٿن مائٽن سهيڻ اڳواڻيءَ لاءِ آيو ۽ سندن آڇيان ڪري آڻي سينگاريل مڪلا تن ۾ رهايا ٿين، جتي هر قسم جو سڪم ۽ آرام ڏسي گهوڻيٽا پنهنجا گهر به پاهجي ويا. ان وقت وشوامتر مني شري رام ۽ لڪشمڻ کي وٺي راجا دشرت وٽ آيو، جنهن ڏندوت پرڻام ڪري منيءَ جي چوڻن جي ڏوڙ پنهنجي سر تي رکي. منيءَ به آشورواد ڏيئي سڪم ڪلياڻ پچيس ۽ ٻنهي راجڪمارن کي صحيح سلامت واپس ڏنائين. راجا دشرت شري رام ۽ لڪشمڻ کي پريم سان هردي سان لڳايو ۽ وچوڙي جو دم مٽايو. ٻئي راجڪمار گرو وسشت آڏي برهمڻن کي پيرين پيا ۽ پنهنجن ڀائرن ۽ ٻين چاچين سان به ڀٽا يوگيه مليا. ان وقت راجا دشرت جي اڳيان ويٺل چارئي پٽ اهڙي شوڀيا ڏيئي رهيا هئا، جو جڻ ته ڌرم، آرٽ، ڪام ۽ موڪش چارئي ساڪيات منس روپ ڌاري آيا آهن.

ٻئي ڏينهن راجا جنڪ جي اهڙي مرضي ڏسي مني وشوامتر ۽ گرو وسشت راجا جنڪ جي ننڍيءَ ڌيءَ اُرملا جو مڱڻو لڪشمڻ سان ۽ جنڪ جي ڀاءُ ڪش ڌوج جي ڌيءَ مانڊويءَ جو ڀرت سان ۽ ٻيءَ ڌيءَ شرت ڪيرتيءَ جو شتروگهن سان مڱڻو ڪرايو. انريڪ جڏهن چڱئي راجڪمارن جو مڱڻو ٿي ويو تڏهن راجا دشرت خوشيءَ ۾ پرڇي هر هڪ پٽ جي ڪلياڻ لاءِ هڪ هڪ لک گهو ۽ ٻيو به گهوڻي ڏن ۽ ڪپڙا لڻا برهمڻن کي ڏان ڪيا.

ان ريت پورٺاڙي راجپوتن جي جڳهه ڏانهن هليو ويو ۽ اهو ڏسي دشت راجپوتن به دهشت جهلي نه سگهيا ۽ آهستي آهستي ڪسڪي ڀڄي ويا. چئني طرفن خوشيون مناجيٽ لڳيون ۽ دهل سرنايون ۽ نارا وڃڻ لڳا ۽ گورگور ۽ استريون منگل سميت ڄاڻڻ لڳيون.

دشوت جو مٿا اچڻ ۽ چٽي راجڪمارن جا وواهه.

راجا جنڪ هٿ جوڙي وشو متر ڪي چيو:- هي ڀڳون! مون
رامچندر جو ٻراڪرم چڱيءَ ريت ڏٺو ۽ هاڻي منهنجي سڀني سندس
ڌرم ٻڌائي ٿي هتي ڪل جي ڪير تي وڌا ٻڌي. هاڻي توهان
آيا ڪريو ته مهاراجا دهرت ڪي مٿا ٻوري ۽ گهرائجي ۽ واپس جي
تياري ڪجي.

وشو! مٽر چيو: - هي راجن! ائين ته دش جي ڀڄندي ئي وراه
ٿي چڪو، پر تهن هوندي به ڪل ٻڌا هجڻ برهمڻن کي مھراڻي
ويد وڌي انوسار وراه ڪرڻ مڃري، ان لاءِ بهاراجا دشوت کي ايڏا
مان گھراڻي وڌو ته اچي پنهنجي پٽ جي وراه جو سعيو ڪري.

راجا جنڪ پنهنجي منترين کي سمجائي ايڏو ڀروانو ڪيو ۽ پاڻ
وٺاءُ جون تياريون ڪرڻ لڳو. وٺاءُ لا-عڪ مها سندر مندپ ٺاهيو
ويو ۽ راجا جي مٿس تن ۽ مٽيءَ مثلاً پوريءَ کي ايترو ته سينگار يو ويو
جو شهر جا گهات اندر پوريءَ سال ياسڻ لڳي. راجا جنڪ پنهنجي ڀاءُ
ڪئن دوج کي به سانڪڻا لڳويءَ پاڻ گهرائي ورتو.

هيڏانهن وڃا جنڪ هي مٿيون جڏهن راجا دشت جي دربار
 ۾ اچي سروري حقيقت ٻڌائي ته ڪنهن راجپوت اندر اهڙو پراڳرہ
 ٺيڪو ڪو به نٿو ٿي سگهي ڇو ته راجا دشت جو وڏا ڏاڪڻا ڪارا سروري
 ۾ به نٿي ٿين. ان ڪري راجا جنڪ پنهنجي ڪنيا سيتا

تہ توهان ناحق ٿا ڪٽي گهمو. انهيءَ ڏنش ٻاڻ کي ڏسي جي مون ڪجهه گهٽ وڌ ڳالهائڻو هجي تہ معاف ڪجو.

پر شرار ٽپي ٿامون ٿي ويو ۽ وشوامتر کي چوڻ لڳو: هي وشوامتر! هيءُ ٻالڪ ڏاڍو مورڪ ۽ اڍنگو آهي ۽ ڪن پل ۾ ڪال جو گرهه ٿي ويندو. جي هن جو خير ٿو گهرين تہ هن کي ٻاڻ وٽ گهرائي منهنجي پل، پوڻاپ ۽ ڪروڙ بابت ٻڌائي هن جي زبان روڪ نه تہ مون کي ڏوهه نه ڏج.

اهو ٻڌي لڪشمڻ چيو: هي مني! توهان پنهنجي وڏائي پاڻي پٽي ڪئي آهي. اڃا ٻڌائڻي هجيؤ تہ ٻڌايو ۽ ڪروڙ روڪي ڊک نه سهو. توهان سوروير ٿي ڳاريون ڏيئي رهيا آهيو، سي توهان کي نه ٿيون سهاڻين. سوروير ڀڄ ۾ ويڙتا ڏيکاريندا آهن ۽ چوندا ٺاهن، ڪانڌر پنهنجي پراڪرم جي لٻاڙ هڻندا آهن.

لڪشمڻ جا اهي ڪٺور وچن ٻڌي پر شرار پنهنجو ڪهاڙو ٺاهي هٿ ۾ کنيو ۽ لڪشمڻ کي مارڻ لاءِ تيار ٿيو. تنهن تي وشوامتر سمجهائيس: ”هن جو اپراڻ معاف ڪريو جو ٻالڪن جي ڪٺ دوش کي هٿمائون نه ڏسندا آهن.“ پر شرار چيس: ”تنهنجي شيل کي ڏسي هن اپراڻيءَ کي ڇڏي ٿو ڏيان، نه تہ سؤ لوئي کيس هن ڪهاڙي سان ڪاٽي ڇڏيانس.“ وشوامتر دل ۾ چيو: منيءَ کي سڀ سؤ لوٽو لڳي. نٿو سمجهي تہ هيءُ فولاد جي لٺ آهي ۽ نه ڪمند جي. اڃا به سڃاڻي نٿو.

لڪشمڻ وري به کلي چوڻ لڳو: هي مني! ڪروڙ پاپ جو مول آهي. مان توهان جو داس آهيان، انلاءِ توهان ڪروڙ نه ڪريو. ڪروڙ ڪرڻ سان تہ ڀڳل ڏنش سڄو ٿي ڪين سگهندو. انلاءِ تہ ڪنهن ڪاريگر کي گهرائي مرمت ڪرائجي. لڪشمڻ جا نريٽا جا وچن ٻڌي پر شرار جاي رهيو هو ۽ سندس پل ۽ ٽيڇ گهٽجي رهيو هو. جڏهن رامچندر پر شرار کي ششدر ٿيل ڏٺو تڏهن لڪشمڻ کي اشارو ڪيائين جو ڳالهائڻ بند ڪري وڃي گروءَ وٽ وينو.

Shree Ramakrishna

12 KHANNA & CO

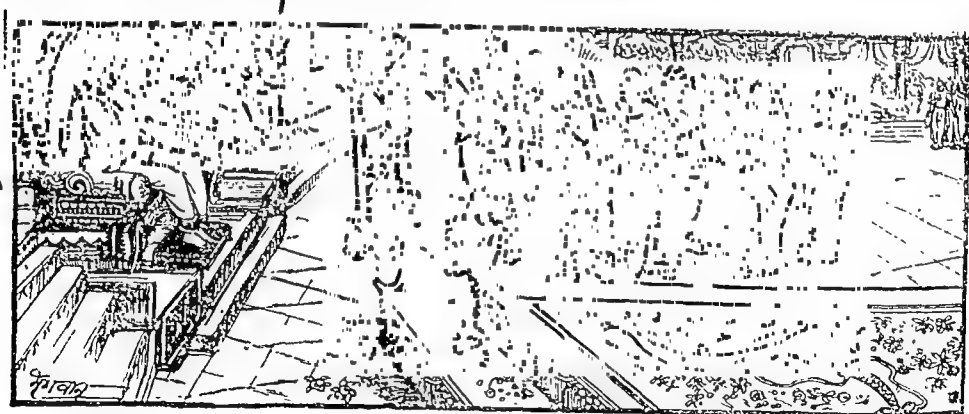
شڪي ورائيو: ”
 رائي دنش پيڻ
 ڪو قصور ناهي جو
 پيا ڪروڙ
 اهو
 دشت! تو
 مڻو ماريان
 پيا ويري
 مون انيڪ
 هيءَ برتوي
 راجائن کان
 ڪري ب
 ڪي دان
 ڏني آهي
 ڪهاڙي ڏا
 نهار، جنبر
 مون سسر
 جون پا
 ڪيون ۽ جا
 ڪروڙ
 ڪي چيو

روڙ ڪري
 اڏائڻ چاهي

روڪي توڙان جو سڀ ڪجهه بيان ٿو. ڇو جو اسانجي ڪل ۾
 برحق، ڀڳت ۽ گهڻو تي ويڙها ديکارڻ جو دستور ڪونهي. انهن کي
 ۽ ته، پاپ ۽ ڇاڙڻ تي اڄس علي ٿو. هي منيشور! توڙانجا
 اختيارن مٿل آهن، سو رڳو دنش پاڻ ۽ ڪهاڙي جو پوڄو

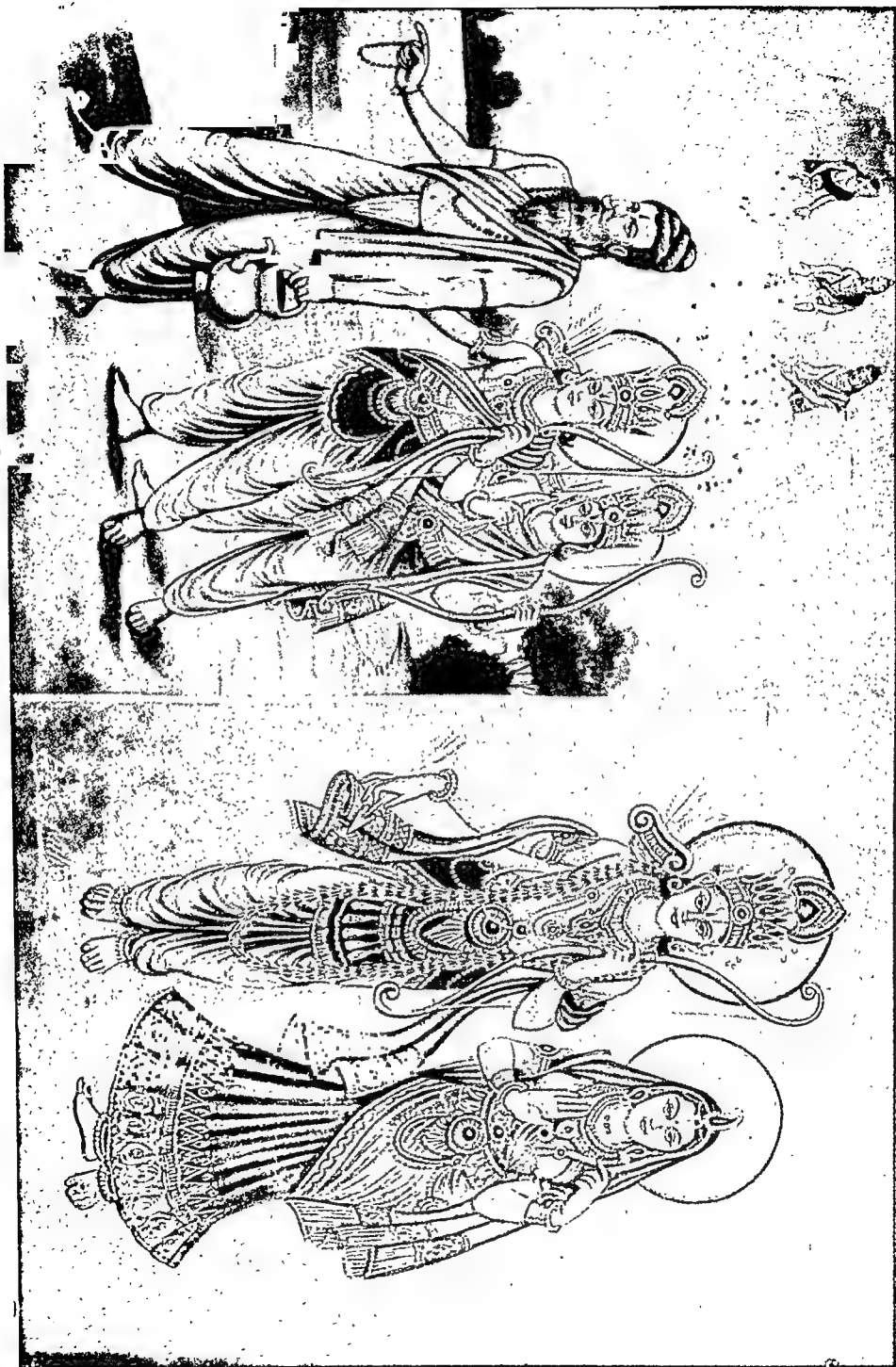
جو چڻ ڪو جبل ڦاٽو هجي ۽ ڪن ٿورن ڪانسواءِ سڀ حاضرين بي سرت ٿي ويا. ٿوريءَ دير کانپوءِ جڏهن سڀ سامهه ۾ آيا ته رامچندر جو آڏيٽ پراڪرم ڏسي ٽپرس ۾ بڻجي ويا. پوءِ ته سڀيئي خوشيءَ ۾ ڀرجي جڻ جهڻ ڪار ڪرڻ لڳا ۽ جهانجهه، مردنگه، شنڪه، شرنايون ۽ نغارا وڄائڻ لڳا. استريون منگل گيت ڳائڻ لڳيون ۽ سيتا ته چڻ ٻڌندي ٻڌندي اچي ڪناري لڳي. اڀماني راجائون ته ائين ڦڪا پاسجن لڳا جنهن سورج جي اڳيان ڏيٿا.

پروھت شتانند جي آڳيا تي سيتا رامچندر کي ورمالا پھرائڻ هلي. ان وقت گيت ڳائيندڙ سهيلين جي وچ ۾ سيتا جي اهڙي شوڻيا ٿي رهي هئي جڏهن تارن جي وچ ۾ چندرمان بهڪي رهيو آهي. هن جي هٿن ۾ هئي جڻ مالا ۽ انگ انگ ۾ هٿس اُٻار شوڻيا، سرير ۾ هوس سنڪوچ ۽ هن ۾ هوس اُٿساهه. هوءِ رامچندر جي سانوري سندر چيبي

ڏسي مورت بڻجي بيهي رهي ۽ ورمالا پھرائڻ به وسري ويس. اهو ڏسي سڪين ورمالا رامچندر جي گلي ۾ وجهڻ لاءِ چيس ۽ پاڻ وري به گيت ڳائڻ لڳيون ته سيتا رڳھوناٺ جي گلي ۾ کڻي مالا وڌي. اهو ڏسي سڀيئي نرناريون خوش ٿي جڻ جهڻ ڪار ڪرڻ لڳا.

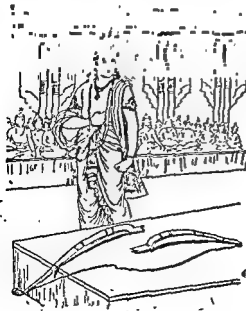

ڪومل شرير راجڪمار کي چڱي رهيو آهي ! ڇا مندر اچل ڀرت کي هڪ هنس جو پڇو ڪندڙ ؟

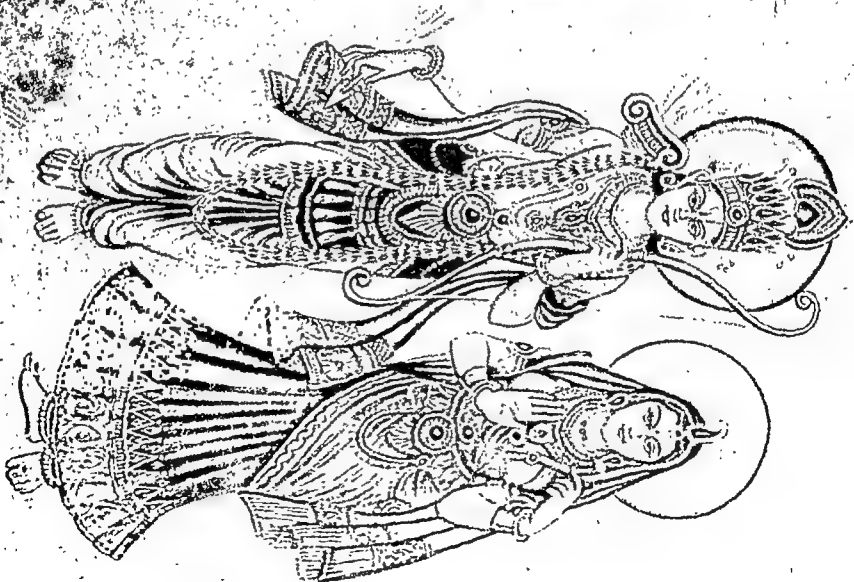
اهو ٻڌي راڻيءَ جي ساڳيڙين چيو :- هي راڻي ! تيجوان کي ننڍو سمجهڻ نه گهرجي . سورج ڪيترو نه ننڍو آهي پر اُڀرڻ سان ٿلهي لوڪن جو اندڪار دور ٿو ڪري ! مٿس ڪيترو نه ننڍو آهي پر ان سان وڏا وڏا ديوتاڪون به وس ٿيون ! مهان هاڻيءَ ڪي هڪ ننڍو ڪنڊو قابو ۾ ٿوري ڪري . تون هڪ ڄاڻ ته رامچندر ئي ڏنڻ پڇندو .

اهو ٻڌي راڻيءَ کي ڏيرج آيو ۽ من ۾ ڏاڍو اخوڻ ٿي . سڀني به رامچندر کي ڏسي هن ئي هن ۾ سڀني ديوتائن کي منائي رهي هئي ته هي شڙ ڀار ٻڌي ! هو ٿئي پوسن ٿيو ۽ ڏنڻ جي ڳرائيءَ کي هلڪو ڪريو . هي سمجھائڻ ڪٽيش ! مون اڄوڪي ڏينهن لاءِ ئي تنهنجي شيوا ڪئي آهي . هي ههاريو ڇا ڏنڻ ! آءٌ تنهنجي شرط آهيان . شري رام جو ڪومل سريو ڏسي به تون اوترو ئي هلڪو ٿي پئي . پوري ورور ڏئي رامچندر ڏي نهاري لڄ وڃان ڪنڌ هيٺ ڪري ، هن ئي من ۾ چوڻ لڳي ” ڀڳوان ضرور مون کي رامچندر جي داسي بڻائيندو ڇو جو جنهنجو جنهن تي سڄو ڀر ڀر هوندو آهي سو تنهن کي ملندو آهي .“

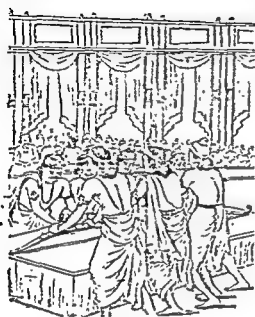
رامچندر سڀني جا اهي منورث سهي ڪري ويو ۽ ڏٺائين ته سڀ آدمي ٽڪڻي لڳائي ڏانهس نهاري رهيا آهن ۽ سڀني جي پيٽ ۾ ٻڻ ساھ ڪونهي ، سو اُمالڪ وڃي ڏنڻ مٿي ڪٽيائين ۽ اُن کي نمائي ڏوري به ڇاڙهيائين ۽ جيئن اُن کي ڇڪ ڏٺائين ته ڏنڻ به ٽڪر ٿي پيو . اُنوقت ڏنڻ پڇڻ جو اهو ڏوٽ ڪڙ ڪاٺ ٿيو

गीतगोप, गोरखपुर विश्वामित्र, श्रीराम और लक्ष्मण

‘नलह राम सीय डलही नी’

انوقت پنج اڙار جوان هڪ اٺن ڦيٽن واريءَ لوهه جي گاڏيءَ
کي چڪيندا آيا جنهن تي مهاديو جوڳرو ڏنڻ رکيل هو. ان وقت
راجا جنڪ جي آڳيا موجب سندس ڀٽ هنريٽ هوڪو ڏيڻ لڳا: ”هي

راجائون! جيڪو جوڌو، مهاديو
جو هيءُ ڳرو ڏنڻ کڻي سگهندو،
تنهنڪي سیتا بنا ڪنهن هٿ
جي وريندي. هاڻي سڀڪو
پنهنجو پواڪرم ڏيکاري.“

اهو ٻڌي جي راجائون
پنهنجي اشتهاديو جو سر
ڪري ڏنڻ ڏانهن هليا ۽
کيس جهلي ڏاڍي جوش
سان زور لڳائي کڻڻ جي
ڪوشش ڪرڻ لڳا، پر
ڏنڻ ڏاڍو ڳرو هو سو چريو

به ڪين. جيڪي سياڻا هوا سي ٻين جو حال ڏسي پنهنجو شرم
بچائڻ لاءِ اٿيائي ڪين. ڪيترائي ديوتائون، اس، راکشس ۽ گندرو،
جيڪي راجائن جو ويس ڪري آيا هئا، تن به ڪيئيئي هليا ويا
ڪيا پر ڏنڻ ڪنهن کان به ڪين ڪڍيو. ان وقت ڪيترن راجائن
ڀاڻ ۾ ٺهراءُ ڪيو ته هو گڏجي ڏنڻ کڻن ۽ سیتا هٿ ڪن ۽ پوءِ
جيڪو ڏاڍو ڦٽي سو سیتا کڻي. پر راجائن جي گڏيل طاقت به ڏنڻ
چوري نه سگهي ۽ جڏهن ٿڪا ٿي موتي آيا تڏهن حاضرين نرنايون
مٿان چٽرون ڪرڻ لڳا.

راجا جنڪ اهو حال ڏسي ڏاڍو نواس ٿيو ۽ ڏکي ٿي چوڻ لڳو ته
ڪهڙي نه شرم جي ڳالهه آهي جو هيٺن جوڌن مان ڪوبه ڏنڻ کڻي
نٿو سگهي! اڳتي ڪوبه ڀاڻ کي سرور نه سڏائي! ڏسڻ ۾ اچي ٿو ته
پرڻيءَ تي ڪوڪٽري پڇو پڇي ڪونهي. مونکي اڏڙي سڌ هجي

ٻا ته اهڙو ڪنڻ پوڻ ڪين ڪريان ها، پر ٺهيو، هاڻي به اهو پوڻ
ڪين پڇندس، سيتا ويڇاري سڄي عمر ڪناري رهندي!
راجا جنڪ جا اهي وڇن ٻڌي سڄي منڊپ ۾ ماٺ ٿي ويئي ۽
روڪو سيتا جي حال تي ارمان ڪرڻ لڳو. اُن وقت لڪشمن ڪي
اجا جنڪ جا اهي وڇن ٻاڻن مٿل لڳا ۽ ڪروڙ ۾ هن جا نيتري لعل ٿي
ٻا ۽ چپ ٿرڪڻ لڳا. هو هٿ جوڙي رامچندر کي چوڻ لڳو:-
هي پراڻا! اسان رڳو ونسين جي روبرو راجا جنڪ هيءُ بيواجبي لفظ
ٻڌي رهيو آهي! مان ايمان نٿو ڪريان، پر جي آڳيا ڪريو ته انهيءَ
ننڍن کي ڪمڻ جي ڏانڊيءَ مٿل پيئي ڇڏيان. جي ائين نه ڪيم ته
پوهانجي چوڻن جو قسم کڻي ٿو چوان ته جيسين جيئرو رهندس تيسين
ڪنهن ڏنڻن کي هٿ به ڪين لڳائيندس.

لڪشمن جا اهي تپسوي وڇن ٻڌي حاضرين نر نارين، وشوامتر
پيا رشي مٺي، سيتا ۽ رامچندر هن ۾ خوش ٿيا. رامچندر اشارو
ڪري لڪشمن کي پنهنجي ڀرسان وهاري ڇڏيو. اُن وقت وشوامتر
نري رام کي چيو:- هي رام! اُتي شري مهاديو جو ڏنڻ ڪٿ ۽ راجا
جنڪ جو دڪ دور ڪر.

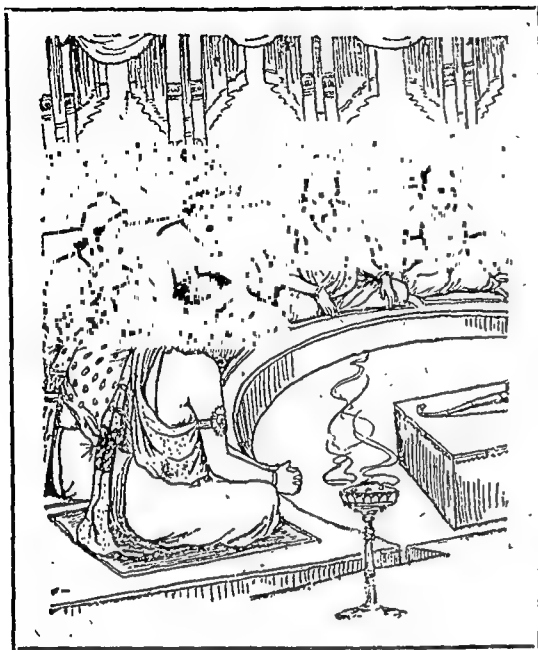
گروءَ جي آڳيا ٻڌي
نري رام يڪدم اُٿيو ۽ گروءَ ۽
بين مهاتمانن کي مٿو نوائي
سٺ هاڻيءَ وانگر ڏنڻ ڏانهن
ڇڻ لڳو. اُن وقت سيتا
جي ماما چوڻ لڳي:- ڏسو ته
شوامتر ڪهڙي نه اجوڳهه آڳيا
ڪئي آهي! جنهن ڏنڻن کي
اوڻ ۽ ٻاڻاسريا پيا انيڪ ٻوان
اجاڪون گڏجي به کڻي نه
سگهيا، سو ڪم ڪرڻ لاءِ هو

شوپيا ڪري هيءُ باغ به ٻهڪي رهيو آهي ۽ کيس ڏسي منهنجو من به ٻانوا ڊول ٿي رهيو آهي. رڳو وٽس ڇو اهو ڪم آهي ته هو من سان به ڪڏهن ڪمار ۾ ڪين وڃن. مون کي پنهنجي من جو ڀروسو آهي جو مون ڪڏهن سڀني ۾ به ڀرائيءَ استريءَ جي چاهنا نه ڪئي، آهي. ان پٽ شري رام ڳالهيون ته ڀاءُ سان ڪري رهيو هو پر من سڀني جي روپ ۾ لويائي رهيو هوس.

هو ڏانهن سڀني رامچندر کي ڏسي اهڙو ته آند ۾ ڀرجي ويئي ڇڻ ته پنهنجو ڀڙاڻو خزانو مليو هجي. شري رام جي ڇڏي ڏسي ڪجهه وقت نه اڪيون ڇڏيئي ٿي بند ٿي ويس پر پوءِ اڪين رستي رامچندر کي دل ۾ اٿي ڇڏڻ جا دروازا بند ڪيائين (يعني اڪيون ٻوٽي ڏيان ۾ مڱن ٿي ويئي). سندس ساهڙيون به رامچندر کي ڏسي پاڻ وساري ويئيون. نيٺ هڪ سڪي ڇيو ته ڏاڍي دير ٿي آهي. هاڻي هلو، سڀاڻي وري هن وقت اينديون سين. ساهڙيءَ جي مطلب پري ڳالهه ٻڌي سڀني شرمائجي ويئي ۽ سڀيئي هلڻ لڳيون پر سڀني هڻ پڪي ۽ ٻوٽا ڏسڻ جي بهاني، بار بار پٺيان منهن ڏورائي رامچندر کي ٿي ڏٺو ۽ ڏسي سندس پٽ پڻي وڌي.

سڀني ديويءَ جي مندر ۾ اچي ڏاڍي شوق سان ڀارتنا ڪرڻ لڳي ته هي جڳت جنني ماما! هي ڀڳتن جي منوڪامنا پوري ڪرڻ واري! اڄوڪي ڏينهن لاءِ ئي مون تنهنجي پوڄا پئي ڪئي آهي ۽ تون منهنجي من جي ابلاڪا سمجهين ٿي. سڀني جو پرير ۽ مدد ڏسي ديوي مٿس پرسن ٿي ۽ سندس مالها، گسڪي آئي جا سڀني ڪري مٿي تي لڳائي. سڀني پرير ۾ اهڙو ته مڱن ٿي ويئي جو سمجهيائين ته هورتي هرڪي کيس ڇڏي رهي آهي. ”هي سڀني! تنهنجي منو ڪامنا پوري ٿيندي. جنهن ۾ تنهنجو من لڳو آهي سوئي تنهنجو ور توکي ملندو.“ ديويءَ کي پاڻ تي پرسن ڏسي سڀني خوش ٿيندي سهيلين سميت پنهنجي محل ڏانهن موٽي ويئي.

رامچندر جو ڏنڻ پيڇڻ.

ٻڌي ڏينهن مني وشوامتر
رام لڪشمڻ کي ساڻ وٺي
جڏهن سويهبر سڀا ۾ آيو تڏهن
اُتي ڏاڍي پيهه لڳي پيئي
هئي ۽ راجا جا ڪرم چاري
نهرتا ۽ آدرپاو سان سڀني
کي ڀٽا يوگيه جڳهين تي وهاري
رهيا هوا. وشوامتر ۽ راجڪه ارن
کي ڏسي راجا جنڪ اچي
منيءَ کي پرڻام ڪيو ۽ هڪ
مٿاهين اسٿان تي وهاريو.
اُن وقت جنهنجي جهڙي

ڀاونا هئي، اُن کي رامچندر اهڙو ڏسڻ ۾ آيو. پهلوان راجائن کي
مها پراڪرمي ڏسڻ ۾ آيو، نگر واسين کي نيٽرن کي سڪه ڏيڻ وارو ۽
راجا جنڪ جي عزيزن کي پنهنجو سنڀندي مائٽ ڏسڻ ۾ آيو. شري
رام جي سوڀاويڪ ٽيڇ کي ڏسي چٽا پيئيءَ لاءِ آيل راجائون ۽ جوڌا ائين
نراس ۽ بي همٿ ٿي پيا جڏهن چنڊرمان جي اُڀرڻ تي تارن جو تجلو
ڦڪو ٿي ويندو آهي.

جڏهن سڀيئي ويهجي ويا تڏهن راجا جنڪ جي آگيا موجب
ساهيڙيون راڳه ڳائينديون سيتا کي رنگه پوهي ۽ وٺي آيون. اُن
وقت سندس الوڪڪ شوپيا ڏسي سڀ ويٺل اچرج ۾ پئجي ويا.
ايڏي وڏي ميڙ کي پاڻ ڏي نهاريندو ڏسي سيتا شرمائجي سڪين
ڏي منهن ڪري بيٺي. رام ۽ سيتا جي من پاوندڙ جوڙي ڏسي
سڀ نرناريون من ئي من ۾ ڀارتنا ڪرڻ لڳا ته شل راجا پنهنجو
هٿ ڇڏي سيتا رام سان پرڻائي.

شوپيا ڪري هيءُ باغ به ٻهڪي رهيو آهي ۽ کيس ڏسي منهنجو من به ڊانوا ڊول ٿي رهيو آهي. رگڙون سين جو اڏوڪڻ آهي ته هو من سان به ڪڏهن ڪمار ۾ ڪين وڃن. هونڪي پنهنجي من جو ڀروسو آهي جو مون ڪڏهن سڀني ۾ به ٻرائي ۽ استريءَ جي چاڻا نه ڪئي آهي. انڀريت شري رام ڳالهيون ته پاءُ سان ڪري رهيو هو پر من سیتا جي روپ ۾ لوڀاڪجي رهيو هوس.

هوڏانهن سیتا رامچندر کي ڏسي اڏرو ته آند ۾ ڀرجي ويئي ڇڻ ته پنهنجو پراڻو خزانو مليو هجييس. شري رام جي ڇپي ڏسي ڪجهه وقت ته اکيون ڇنڀڻ ٿي بند ٿي ويس پر پوءِ اکين رستي رامچندر کي دل ۾ آئي ڇهن جا دروازا بند ڪيائين (يعني اکيون ٻوٽي ڏيان ۾ مڱن ٿي ويئي). سندس ساهيڙيون به رامچندر کي ڏسي پاڻ وساري ويئيون. نيٺ هڪ سڪيءَ ڇپيو: ڏاڍي دير ٿي آهي. هاڻي هلو ۽ سڀاڻي وري هن وقت اينديون سين. ساهيڙيءَ جي مطلب پري ڳالهه ٻڌي سیتا شرمائجي ويئي ۽ سڀيئي هلڻ لڳيون پر سیتا درٻڙ پکي ۽ ٻوٽا ڏسڻ جي بهاني، بار بار پٺيان منهن ٽورائي رامچندر کي ٿي ڏٺو ۽ ڏسي سندس ڀريت پئي وڌي.

سیتا، ديويءَ جي مندر ۾ اچي ڏاڍيءَ شرڏا سان ڀارتنا ڪرڻ لڳي ته هي جڳت جنني مانا! هي ڀڳتن جي منوڪامنا پوري ڪرڻ واري! اڄوڪي ڏينهن لاءِ ئي مون تنهنجي ٻوڇا پئي ڪئي آهي ۽ تون منهنجي من جي اڀلاڪا سمجهين ٿي. سیتا جو پريم ۽ مدد ڏسي ديوي مٿس پرسن ٿي. ۽ سندس مالها گسڪي آئي جا سیتا ڪري مٿي تي لڳائي. سیتا پريم ۾ اڏرو ته مڱن ٿي ويئي جو سمجهيائين ته مورتِي هرڪي کيس چئي رهي آهي: ”هي سیتا! تنهنجي منو ڪامنا پوري ٿيندي. جنهن ۾ تنهنجو من لڳو آهي سوئي تنهنجو ور توکي ملندو.“ ديويءَ کي پاڻ تي پرسن ڏسي سیتا خوش ٿيندي سهيلين سميت پنهنجي محل ڏانهن موٽي ويئي.

ڏاڪن ۾ سون چاندي ۽ قيمتي پٿرن سان گمان ڦاٽن جا چتر اُڪريل
هئا ۽ اُنهي نرمل جل ۾ انيڪ ڪم لڙي رهيا هئا. اُن فرحتي باغ ۾
ٻئي راجڪمار مالھين کان آڻيا وٺي گروءَ لاءِ گل چونڊڻ لڳا.
انوقت راجڪماری سيتا به پنهنجن ساهيڙين سميت اُن باغ ۾

آئي ۽ ڏٺو ۾ سنان ڪري ڀرسان گرجا جي مندر ۾ وڃي ٻوڙا ڪوڙ لڳي.
سيتا جي ڪن ساهيڙين جو شري رام ۽ لڪشمڻ کي باغ ۾ ڏٺو، تن سيتا کي
اچي چيو: جن راجڪمارن جي الوڪ ڪ شوپيا ڏسي سڄو شهر موھت
ٿي پيو آهي سي راجڪمار باغ ۾ گل چونڊي رهيا آهن. هلو تہ هلي
کين ڏسون. سيتا کي اها ڳالهه وٺي ۽ هو سڀني ساهيڙين سميت باغ
ڏانهن هلي.

نورن ۽ ڪنگڻين جي ڪٽڪڻ جو آواز ٻڌي رامچندر چوڻ
لڳو: هي لڪشمڻ! هيءُ آواز تہ ٻڌ! جڻ تہ ڪامڊو جڳت کي
جيئڻ لاءِ نڱارو وڄائيندو پيو اچي. ائين چئي اُن آواز ڏانهن نھاريائين
تہ ساهيڙين جي وچ ۾ سيتا ڏسڻ ۾ آيس. هو سيتا جي چندرمان سمان
منهن کي چڪور وانگر ٽڪڻ کي لڳائي ڏسڻ لڳو. سيتا جي شوپيا
تہ سونهن کي بہ سهڻو ٿي ڪيو جو وڏا پنهنجي سموري هوشيارِي
اُن کي گھڙڻ ۾ ويهي خرچي هڻي. رامچندر جي هردي ۾ اها شوپيا گهر
ڪري ويئي ۽ هو لڪشمڻ کي چوڻ لڳو: هيءُ راجا جنڪ جي ڌيءُ
سيتا ٿي ڏسجي جنهن لاءِ هي ڏنڻس يگم رچايل آهي. هنجي الوڪ

ڪيترائي ڪوٺ، تلاؤ ۽ واه هئا، جن جي نومل جل ۾ رنگين ڪنولن جا گل ٿريل هئا، جن تي رس جا لويي پنور چوڌاري گونجار ڪري رهيا هئا. شهر واري سڀڻا، درماتما، گياني ۽ فضيلت وارا هئا.

راجا جنڪ جو محل به ڏاڍو عاليشان هو، جنهنجي سوني جسي دروازن تي ماڻڪ ۽ جواهر ڪٽل هئا. شاهي فيلخانن ۾ شاندار هاڻي، گهوڙا ۽ اٺيڪ ڀرڪارن جا رت هوا. راجا جي سردارن، سڻاڀتين ۽ وزيرن جا محل به ڏاڍا شاندار هوا. ڏنڻش يگيه جو منڊپ به ڏاڍو عمدو سينگاريلو ويو هو. وچ ۾ ڏنڻش رکڻ لاءِ هڪ ڇن جي گچ ۾ جوڙيلو ٺهيل هو جنهن جي چوگرد راجائن لاءِ سونا سنگهاڻن رکيل هوا. انهن جي ٻوٽن مٿي ڳولائيءَ ۾ عام ماڻهن لاءِ سندر ٿلها ٺهيل هئا. هڪ پاسي استرين جي وهڻ لاءِ جدا اسٽان جو بندوبست هو. سڄي رنگ ڀروي ريشمي ڪپڙن ۽ طرحين طرحين جي گلن سان سينگاريل هئي.

انڊس سمورو شهر گهڻي ڦري ٻئي ڀائر موٽي آيا ۽ گروهه ڪي مٿو نواڻي اچي ويٺا. تنهن کانپوءِ سنڌيا وڌن ڪري گروهه کان ڀراڇين ڪٽائون ۽ اتهاس ٻڌائون ۽ جڏهن مني وڃي سهيو ته ٻئي ڀائر سندس پيرن کي زور ڏيڻ لڳا. ڏسو ته جنهن ڀريو جي چوڻ ڪنن جي ڇوڻ ڪاڻ ڀوڳي ۽ رشي مني اٺيڪ جپ ٿپ ڪن ٿا سو مريادا ڀروشو ڀريو پاڻ لوڪن جي سکيا لاءِ ڪرو وڌو مترجي چوڻن کي پيڙون ڏيئي رهيو آهي! مني جڏهن وار وار آيا ڏنڻ تڏهن ٻئي ڀائر به وڃي سهيا.

صوبو جو سويل اُڻي نتيه ڪرم ۽ سنڌيا وڌن ڪري پنهني راجڪمارن اچي وڌو متر مني اڳيان سر نواڻو ۽ سندس ڀوڄا لاءِ گل چنڻ لاءِ راجا جنڪ جي باغ ۾ ويا. ان باغ ۾ نون پنن، ڦلن ۽ گلن سان ڀريل اٺيڪ رنگه، برنگي ٻوٽا، وڻ ۽ وليون هيون جن تي ڪوئل، ٻيٻيا، طوطا ۽ ٻيا پکي مٿيون لائيون لٽي رهيا هوا ۽ مور نچي رهيا هوا. باغ جي وچ ۾ هڪ سندر تلا هو جنهنجي سنگهه رمرجي

سانوري ۽ گوري رنگ جي انهيءَ من موهيندڙ جوڙي جي الوڪڪ شوبيا شهر واسين جو من وس ڪري ڇڏيو. شهر ۾ يڪدم اها خبر ڦهلجي وئي ته هڪڙا ٻه وڏا سهڻا راجڪمار شهر ڏسڻ آيا آهن. پوءِ ته سڀ نرناريون پنهنجا ڪم ڪاريون ڇڏي سندن درشن ڪرڻ لاءِ ائين ٻوڙي آيا جڻ ڪي ڪنگال ڪو خزانو ميڙڻ لاءِ ٻوڙندا هجن.

جنڪ پوريءَ جون استريون ڪنهن تان بهي رامچندر جي روپ کي ڏسي پريم ۾ ڀرجي هڪ ٻئي کي چوڻ لڳيون: هي سڪي! ديوتائن، منشن، اسرن، ناگن ۽ منين ۾ اهڙي شوبيا ڪنهن جي نه ٻڌي نه ڏٺي! هنن جي ته هڪ هڪ انگ تي ڪروڙين ڪاهديون ڪي به گهري ڇڏجي. ڀلا اهڙو ڪير هوندو جو هنن جي صورت ڏسي موهيت نه ٿي وڃي؟ راجا جنڪ هن سانوري رامچندر کي ڏسندو ته پنهنجي ڀرتگيا ڇڏي به جانڪيءَ جو واهه رام سان ڪندو. تنهن تي پيءُ چيو: راجا هن کي ڏٺو آهي پر اڃا پنهنجي هوڏ تي قائم آهي. ڪٿي هيءَ نازڪ بدن راجڪمار ۽ ڪٿي مهاديو جو ڳرو ۽ سخت ڏنش! ڪنهن پيءُ چيو: چون ٿا ته ڏسڻ ۾ سونڊڙو ۽ ڪومل انگن وارو آهي پر هن جو ٻل ۽ پراڪرم تمام وڏو آهي. هي ضرور شوجيءَ جو ڏنش پڇندو ۽ سڀتا جو ور ٿيندو. جي ائين ٿيو ته اسان جا به ڀاڳ ڪلندا جو انهيءَ بهاني هي ڪڏهين ڪڏهين ته هتي ايندو ۽ اسين سندس درشن ڪنديون سين. تنهن تي ٻين چيو: ورڏاڻا! جهڙيءَ چترائي سان سڀتا ڪي سنواري سڊول رڃيو آهي، تهڙوئي هيءَ سانورو سندرور به اُن لاءِ ئي جوڙيو اُٿاين. هنن جو واهه ضرور ٿيندو. اهو ٻڌي سڀيئي خوش ٿيون ۽ ڪومل واڻيءَ ۾ چوڻ لڳيون ”شل ائين ٿئي.“

هيءُ ٻئي ننڍا بانڪا بهادر راجڪمار اوچي ڳاٺ هلي مشڪندي مشڪندي جنڪ پوريءَ جون شاندار بزاريون ۽ عاليشان محل ڏسڻ لڳا. دڪانن ۾ شاهوڪار واپاري قسمن قسمن جا مال رکي واپار ڪري رهيا هئا ۽ گهرن جي ٻاهران سهڻا سهڻا چتر چٽيل هئا. جتي ڪٿي

هوشي وشوامتر جيڙي ڪنن ٽپسيا ٻئي ڪنهن به نه ڪٿي آهي ۽ هو
ساڪيات ٽپسيا ۽ ٻراڪرو جو پندار آهي.

مها مني وشواهتر جي ڪٽن ٽپسيا ۽ ورت جون ڪٿائون ٻڌي
سڀ وسهه ۾ پئجي ويا ۽ سندن جڳهه جڳهه ڪرڻ لڳا. راجا جنڪ
چوڻ لڳو: هي مني ورا! توهان جيڙن مهرشين ۽ مهايمانن جي اچڻ
ڪري منهنجو ڏنش بگيه سٿو ٿيو آهي ۽ منهنجو گهر ٽپوڻ سمان
ٻوٽو ٿيو آهي.

ائين چئي راجا جنڪ مها مني وشوامتر جي پرڪرما ڪٿي ۽
سندس منڊليءَ جي پوڄن ۽ هون سامگريءَ وغيره جو بندوبست
ڪري ڪائونس موڪلائي پنهنجي مهلات ڏانهن ويو.

رام لڪههڻ جو جنڪ پوري گههڻ ۽ سينا رام جو
هڪ ٻئي کي ڏسڻ.

ٻئي ڏينهن وشوامتر پڻ رشين مٺين سميت پوڄن ڪري جڏهن
آرام سان ويٺو هو ته لڪههڻ جي دل ٿي ته جيڪر جنڪ پوري گهه
ڏسجي، پر وشوامتر ۽ رامچندر جي حجاب ڪري ڪڇي نٿي
سگهيو. رامچندر ننڍي ڀاءُ جي دل جو مطلب سمجهي، وشوامتر کان
شهر گههڻ جي موڪل ورتي ۽ پوءِ ٻئي ڀائر گروءَ کي نمسڪار ڪري
شهر ڏسڻ لاءِ نڪتا.

ٻنهي ڀائرن کي ٻياي رنگه جا وستر ڏيل هوا ۽ چياوه ۾ پوڄڻ
سان ترڪش ٻڌل هون ۽ هٿن ۾ هين ڏنش. هنن جا شينهن سمان
مخلبوط ڪلها، ڊگهيون ٻانهون، ڪنول سمان اکيون، چندرمان
سمان ۽ ڪشاديءَ چاٽيءَ تي موئين جي مالها ڏاڍي سندر
ٿي. نندن ڪنن ۾ سوني جا ڪنڊل، ڏنش سمان ڏنگيون
راڳههءَ ال وارءَ چتون (نگاهه) ڏاڍي منوهر هئي.

سانوري ۽ گوري رنگه جي انهيءَ من موهيندڙ جوڙي جي الوڪڪ شوييا شهر واسين جو من وس ڪري ڇڏيو. شهر ۾ يڪدم اها خبر ڦهلجي وئي ته هڪڙا ٻه وڏا سهڻا راجڪمار شهر ڏسڻ آيا آهن. پوءِ ته سڀ نر ناريون پنهنجا ڪم ڪاريون ڇڏي سندن درشن ڪرڻ لاءِ ائين ڊوڙي آيا جڻ ڪي ڪنگال ڪو خزانو ميڙڻ لاءِ ڊوڙندا هجن.

جنڪ پوريءَ جون استريون ڪٽهڙن تان بهي رامچندر جي روپ کي ڏسي پريم ۾ ڀرجي هڪ ٻئي کي چوڻ لڳيون: هي سڳي! ديوتائن، منشن، اسرن، ناگن ۽ منين ۾ اهڙي شوييا ڪنهن جي نه ٻڌي نه ڏٺي! هنن جي ته هڪ هڪ انگهه تي ڪروڙين ڪاهديون ڪي به گهوري ڇڏجي. ڀلا اهڙو ڪير هوندو جو هنن جي صورت ڏسي موهيت نه ٿي وڃي؟ راجا جنڪ هن سانوري رامچندر کي ڏسندو ته پنهنجي ڀرتگيا ڇڏي به جانڪيءَ جو واهه رام سان ڪندو. تنهن تي ٻيءَ چيو: راجا هن کي ڏٺو آهي پر اڃا پنهنجي هوڏ تي قائم آهي. ڪٿي هيءَ نازڪ بدن راجڪمار ۽ ڪٿي مهاديو جو ڳرو ۽ سخت ڏنڻ! ڪنهن ٻيءَ چيو: چون ٿا ته ڏسڻ ۾ سو ننڍڙو ۽ ڪومل انگن وارو آهي پر هن جو ٻل ۽ پراڪرم تمام وڏو آهي. هي ضرور شوجيءَ جو ڏنڻس پيچندو ۽ سڀتا جو ور ٿيندو. جي ائين ٿيو ته اسان جا به ڀاڳم ڪلندا جو انهيءَ بهاني هي ڪڏهين ڪڏهين ته هتي ايندو ۽ اسين سندس درشن ڪنديون سين. تنهن تي ٻين چيو: ورتاڻا! جهڙيءَ چترائي سان سڀتا ڪي سنواري سڍول رچيو آهي، تهڙوئي هيءَ سانورو سندرو به اُن لاءِ ئي جوڙيو اُٿائين. هنن جو واهه ضرور ٿيندو. اهو ٻڌي سڀيئي خوش ٿيون ۽ ڪومل واڻيءَ ۾ چوڻ لڳيون ”شل ائين ٿئي.“

هيءَ ٻئي ننڍا بانڪا بهادر راجڪمار اوچي ڳاٺ هلي مشڪندي مشڪندي جنڪ پوريءَ جون شاندار بڙاريون ۽ عاليشان محل ڏسڻ لڳا. دڪانن ۾ شاهوڪار واپاري قسمن قسمن جا مال رکي واپار ڪري رهيا هئا ۽ گهرن جي ٻاهران سهڻا سهڻا چتر چٽيل هئا. جتي ڪٿي

مال ڏسي وشوامتر حيرت ۾ بڻجي ويو ۽ وسشت کان اُنچو راز پڇيائين.
رشيءَ ٻڌايس ته وٽس جيڪا ڪپلا گڻو آهي سا کيس سڀ گهربل پڌارت
ميسر ڪري ڏيندي آهي.

ڪپلا گڻو جو اڌ وڃمٽڪار ڏسي وشوامتر چيو: هي رشي! اڌ ڏين
شڪتيران ۽ ڪرامتي شين رکڻ جو حقدار ته راجا ئي آهي، انلاءِ توهان اِها
گڻو مون کي ڏيو. اِها گڻو مون وٽ وڌيڪ ڪارائتي ٿيندي. اُنجي
بدلي توهان کي ٻيو ڪجهه گهڻو ئي ڏيندس.

مهرشي وسشت پنهنجي اِها ايشوري وسڻو ڏيڻ کان انڪار ڪيو
پر راجا به پنهنجو جيت نه ڇڏيو. جڏهن وشوامتر گڻو ڏيڻ لاءِ وسشت
کي هر ڪاٺي نه سگهيو تڏهن پنهنجن آدمين کي حڪم ڏيئي زوريءَ
گڻو گهلي وٺي وڃڻ لڳو. اُنوقت وسشت جي آڱيا ڪرڻ تي پنهنجي
شرير مان بيشمار جوڌا پٽا ڪيا، جن راجا وشوامتر جي سموري پٽرن کي
سڱنا کي ماري مات ڪيو. وشوامتر ٻاڻ ڪروڙ ۾ ڀرجي ڪپلا گڻو جي
ڀوڌن تي انيڪ پرڪار جي هٿيارن جو وسڪارو ڪندو رهيو پر اُنهن
ڀوڌن سان ٻڇي نه سگهيو ۽ هن کي پوري شڪست ملي.

وشوامتر ڏاڍو شرمسار ٿيو ۽ پنهنجو راج پنهنجي پٽ کي سونپي
ٻاڻ هماليه ڏانهن ٽپسيا ڪرڻ لاءِ هليو ويو. اُتي هن انيڪ ورهيه تپ
ڪري ڀڳوان شنڪر کي ڀرسن ڪيو ۽ اُن کان انيڪ اموگهه استر شستر
پراپت ڪيا. اُهي هٿيار حاصل ڪري وشوامتر جو هن ايمان ۾ ڀرجي
ويو ۽ دوزوم مان ڪاهيندو وري وسشت جي آشرم تي آيو. هن
ايندي شرط اگني استر هلائي وسشت جو سارو آشرم جلائي پسم ڪري
ڇڏيو. وسشت جا شش ۽ پاليل جانور هالاڪار ڪندا هيڏانهن هرڏانهن
پڇڙ لڳا.

هيءَ حال ڏسي مهرشي وسشت پنهنجو برهم ڊنڊ کڻي شانتيءَ
سان اچي وشوامتر جي سامهون ٿيو. راجا ڪروڙ ۾ ڀرجي رشيءَ تي
خوفناڪ ٻاڻن جو وسڪارو شروع ڪيو. پر جيئن اُهي ٻاڻ وسشت جي
دٻي ڏنڊي جي ويجهو ٿي آيا، تيئن اُن لٽ ۾ سماي ٿي ويا. آخر

وشوامتر وسشت تي برهم استر به چوڙيو پر اهو به برهم ڏنڊ ۾ لين ٿي ويو ۽ وسشت کي ڪو جوکو نه پهتو. تڏهن وشوامتر پنهنجي هار ڏسي سمجهو ته برهمڻن جي شڪتيءَ اڳيان ڪترين جوڀل ڪنهن ڪم جو ناهي. اهو ڄاڻي هو وسشت جهڙو برهم رشي ٿيل لاءِ بن ۾ وڃي گهور ٽپسيا ڪرڻ لڳو.

وشوامتر ڪڏهن ورهيه گهور ٽپسيا ڪئي جا ڏسي ديوتائن کي انديشو ٿيو ته هو اندر ديوتا جي پدوي حاصل ڪرڻ لاءِ اهڙي ڪنن ٽپسيا ڪري رهيو آهي. هنن وشوامتر جي ٽپسيا کي ڀنگڻ ڪرڻ لاءِ مينڪا نالي هڪ مها سندر اپڇرا کي موڪليو. وشوامتر پشڪو سرور (ٽلاءِ) جي ڪناري پنهنجي ڌيان ۾ ويٺو هو ته مينڪا هن جي اڳيان اچي ناز نڪرا ڪري ننگن سنان ڪرڻ لڳي. ان گلن جهڙي نرم بدن واريءَ اپڇرا جي عجيب سونهن ڏسي وشوامتر ڪام وس ٿي پيو ۽ پنهنجي ٽپسيا وساري، مينڪا سان ڀوڳ ولاس ۾ لڳي ويو. مينڪا وشوامتر وٽ ڏهه سال رهي ۽ جڏهن هنکي شڪنتلا نالي ڌيءَ ڄائي تڏهن وشوامتر کي ساڄو آئي ۽ هو پنهنجي ٽپسيا ڀنگڻ ٿيل تي ڏاڍو پڇتاءُ ڪرڻ لڳو. هنجو پڇتاءُ ڏسي مينڪا هنکي ڇڏي اندر لوڪ هلي ويئي ۽ هو پاڻ به هماليه تي وڃي گهور ٽپسيا ڪرڻ لڳو. مائتا پتا کان ڇڏيل بالڪيءَ شڪنتلا جي مهرشي ڪٿو پالنا ڪئي ۽ سندس رواه مهاراج دشينت سان ٿيو، جنهنجي ڪٿا جڳهه پرست آهي.

وشوامتر مون ورت ڌاري، اندرين کي وس ڪري هڪ هزار ورهيه ڪنن ٽپسيا ڪئي ۽ جڏهن پنهنجو ورت پورو ڪري کاڌي کائڻ لاءِ تيار ٿيو ته ان وقت اندر هڪ برهمڻ جو روپ ڌاري اچي کائونس اهو ان گهريو. وشوامتر بنا ڪنهن سنڪوچ يا ناراضگيءَ جي کيس اهو ان ڏيئي ڇڏيو ۽ پاڻ وري پراڻ چاڙهي ٽپسيا ڪرڻ لڳو. منيءَ جي اهڙي ڪنن ٽپسيا ۽ ورت تي سڀ ديوتائون پرسن ٿيا ۽ کيس برهم رشي ڪري مڃڻ لڳا. مهرشي وسشت به وشوامتر کي برهم رشي ڪري مڃيو ۽ ساڻس مڙتا ڳنڍي. انریت هي رام!

مال ڏسي وشوامتر حيرت ۾ پئجي ويو، وسشت کان اُنجو راز پڇيائين.
رشي ۽ ٻڌايس ته وٽس جيڪا ڪپلا گئو آهي سا کيس سڀ گهريل ٻڌارت
ميسر ڪري ڏيندي آهي.

ڪپلا گئو جو اڏو ڇمڪار ڏسي وشوامتر چيو: هي رشي! اڏڙين
شڪتيون ۽ ڪرامتي شين رکڻ جو حقدار ته راجا ئي آهي، انلاءِ توهان اِها
گئو مون کي ڏيو. اِها گئو مون وٽ وڌيڪ ڪارائتي ٿيندي. اُنجي
بدلي توهان کي ٻيو ڪجهه گهڻو ئي ڏيندس.

مهرشي وسشت پنهنجي اِها ايشوري وسٽو ڏيڻ کان انڪار ڪيو
پر راجا به پنهنجو جٺ نه ڇڏيو. جڏهن وشوامتر گئو ڏيڻ لاءِ وسشت
کي هر ڪا ئي نه سگهيو تڏهن پنهنجن آدمين کي حڪم ڏيئي زوريءَ
گئو گهلي وٺي وڃڻ لڳو. اُن وقت وسشت جي آڻيا ڪرڻ تي پنهنجي
شرير مان بيشمار جوڌا پگدا ڪيا، جن راجا وشوامتر جي سموري ڇترنگي
سڻا کي ماري مات ڪيو. وشوامتر پاڻ ڪروڌ ۾ ڀرجي ڪپلا گئو جي
ڀڙدن تي انيڪ پرڪار جي هٿيارن جو وسڪارو ڪندو رهيو پر اُنهن
ڇوڏن سان پڇي نه سگهيو، هن کي پوري شڪست ملي.

وشوامتر ڏاڍو شرمسار ٿيو ۽ پنهنجو راج پنهنجي پٽ کي سونپي
پاڻ هماليه ڏانهن ٽپسيا ڪرڻ لاءِ هليو ويو. اُتي هن انيڪ ورهيه تپ
ڪري ڀڳوان شنڪر کي ڀوسن ڪيو ۽ اُن کان انيڪ امڱهه استر شستر
پراپت ڪيا. اُهي هٿيار حاصل ڪري وشوامتر جو من ايمان ۾ ڀرجي
ويو ۽ هو زور مان ڪاهيندو وري وسشت جي آشرم تي آيو. هن
ايندي شرط اگني استر هلائي وسشت جو سارو آشرم جلائي پسر ڪري
ڇڏيو. وسشت جا شش ۽ پاليل جانور هاهاڪار ڪندا هيڏانهن هوڏانهن
پڇڻ لڳا.

هيءَ حال ڏسي مهرشي وسشت پنهنجو برهم ڊنڊ کڻي شانتيءَ
سان اچي وشوامتر جي سامهون ٿيو. راجا ڪروڌ ۾ ڀرجي رشيءَ تي
خوفناڪ ٻاڻن جو وسڪارو شروع ڪيو. پر جيئن اُهي پاڻ وسشت جي
دٻي ڏنڊي جي ويجهو ٿي آيا، تيئن اُن لٺ ۾ سمالبا ٿي ويا. آخر

سائس آيل مهاڻائن جو به ڀڻا ڀوڳيم آدرستڪار ڪيو. جڏهن سڀيئي ويهجي ويا تڏهن راجا جنڪ وشوامتر جي پاسي ۾ ويٺل رام ۽ لڪشمڻ جي چڀي ڏسي اچرج ۾ پئجي ويو ۽ منيءَ کان پڇڻ لڳو: هي ڀڳون! هيءُ ٻئي راجڪنور ڪير آهن؟ هيءُ ٻئي ڪومل انگ ۽ سندر هوندي به ديوتائن سمان ڪهڙا نه تيجسوي ۽ پراڪرمي ٿا ڏسجن! هنن کي ڏسي منهنجو من سڀاويڪ ڀريم ۾ ڀرجي ويو آهي جو کين نهاريندي نيترو ڍاڀن ٿي ٿا.

وشوامتر ورندي ڏني: هي راجن! اهو سچ آهي ته هي ٻئي سڀني جيون جا پيارا آهن ۽ رگهوڪل شرومڻي مهاراج دشرت جا ڪمار آهن. اُن کانپوءِ هن راجا کي سموري حقيقت ڪري ٻڌائي ته هو ڪيئن نه کين پنهنجي آشرم ۾ وٺي آيو هو، جتي هنن پيانڪ راڪشنن کي ناس ڪيو ۽ ڏنڻس يگيم لاءِ مٽلاپوري آيندي اهلپا جو اُڏار ڪيو هو.

شري رام ۽ لڪشمڻ جي پراڪرم جون ڳالهيون ٻڌي راجا جنڪ ۽ ٻيا وسڻ ۾ پئجي ويا ۽ راجا جنڪ جو گرو شتاند جيڪو مهرشي گوتم جو پٽ هو سو اهلپا جي اُڏار جو ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيو. هو رامچندر کي چوڻ لڳو: هي رگهونندن! اسانجا وڏا ڀاڳ آهن جو مني وشوامتر سان گڏ ٽوهان هتي پڌاريا آهيو. مهرشي وشوامتر جي موما اُڀار آهي ۽ هن ڏاڍي تپسيا ڪئي آهي. هيءُ مهاڻا اصل ۾ اوچ ڪٿري ڪل ۽ راجائي گهراڻي مان آهي ۽ پنهنجي پٽا مهاراجا گاڏيءَ جي ديهانت کانپوءِ راجگديءَ تي ويٺو. هن پنهنجي راجائي ڇڏي ڪيئن هڪ برهم رشيءَ جي ڀڌوي پاتي سا ڪٿا هنريٽ آهي. هڪ دفعي راجا وشوامتر پنهنجي لشڪر سميت بنن ۾ گهمندي گهمندي مهرشي وسنت جي آشرم ۾ اچي نڪتو. رشيءَ، راجا ۽ سندس سٿا جو ڏاڍو آدرستڪار ڪيو ۽ سندس سڳ سهنج لاءِ طرحين طرحين جا طعام، پلنگ، بسترا ۽ هر پرڪار جا ڀيا آرام جا سامان موجود ڪري سندن ڏاڍي مومانوازي ڪيائين. ٻن جي هڪ آشرم ۾ هيٺرو اڪيچار

اڪشس ئي آهن. هو ڏورن وانگر کاڌي کائڻ ۽ پوڳ ڪرڻ ۾ ئي مڱن رهندا آهن. بڻي جي ساراهه ٻڌندا ته ٽپ چڙهي ويندن ۽ جي بڻي لي مصيبت ۾ ڏسندا ته اهڙو خوش ٿيندا چڻ ڪا راجائي ملي اٿن. اُهي سوار ٿي، ڪاهي، لويي، ڪروڌي ماڻا پتا ڳرو براهمن ڪنهن کي نه مڃيندا آهن. پاڻ ته ناس ٿيندا آهن پر پنهنجي سنگ ۾ ٻين کي به ناس ڪندا آهن. اُهي ويد شاسترن جا ڏروهي سنتن جي سنگ ۽ پڇن کان سڌاءِ بيمڪ رهيا سندر سندر ڪپڙا پائي ويرت جي دنيوي شوقن ۾ لڳا رهندا آهن.

पर हित सरिस धर्म नहिं भाई । पर पीड़ा सम नहिं अधमाई ॥
निर्नय सकल पुरान बेद कर । कहेडं तात जानहिं कोविद नर ॥
नर सरीर धरि जे पर पीरा । करहिं ते सहहिं महा भव भीरा ॥
करहिं मोह बस नर अध नाना । स्वार्थ रत परलोक नसाना ॥

هي ڀراڻا! ٻين جي ڀلائي سان ڪوئي ڌرم ناهي ۽ ٻين کي پيڙا بهچائڻ سان ڪا ئي نيچتا (پاپ) ناهي. سڀني ڀراڻن ۽ ويدن جو اهو نر ٿي (پڪو سڌانت) مان توکي ٻڌايو آهي، جو پنڊت لوڪ ڄاڻن ٿا. منس شريداري جيڪي لوڪ ٻين کي دڪ بهچائين ٿا، تن کي جهڙ مڙ ۽ سنسار جا مها سنڪٽ ڀوڳڻا پون ٿا. منس موه جي وس ٿي، سوار ٿي ۽ پر جي انيڪ پاپ ڪري ٿو، انڪري اُنجو پرلوڪ ناس ٿئي ٿو.

وڏي ڀاڳ سان منس جو شريدار ملين ٿو جو ڏيوڻائين کي ملڻ به مشڪل آهي. هن شريدار سان سڀ ساڌن ڪري سگهجن ٿا ۽ انلاءِ هيءُ موڪي جو دروازو آهي. اهڙو شريدار پراپت ڪري به جيڪو منس پرلوڪ نٿو بڻائي، سو ڀوءِ پنهنجو مڙو پتي پڇتائي ٿو.

هي ڀراڻا! هن شريدار کي وڃي پوڳ ۾ وڃائڻ نه گهرجي. هن جڳت جي پوڳن جي ڪهڙي ڳالهه ڪجي، سرڳم جي پوڳن سان به من جي تروپتي نٿي ٿئي ۽ پوڳ اُنت ۾ ڊڪڏائي آهن. جيڪي جيءُ منس شريدار پائي وڃي پوڳن ۾ من لڳائين ٿا، سي مورڪ اُمرت جي

نجهي ٿو پوي. توهان ڌرم جي تتو جا ڄاڻو آهيو، سو ڪرپا ڪري
سانگي سنڪيپ ۾ سمجهايو ته پاپ ۽ پڇڻ جا اهي؟ پر پهريائين سنتن
آسنتن جا لڇڻ ٻڌايو.

رامچندر جيوت. هي پيارا! سنت ۽ آسنت چندن ۽ ڪهاڙي
ٽل آهن. ڪهاڙي جو سوڀاءُ آهي چندن کي ڪٽڻ ۽ چندن جو سوڀاءُ
هي اُن ڪٽڻ واري ڪهاڙي کي به خوشبودار ڪرڻ. ان مڻ ڪري
چندن ديوتائن جي مٿي تي چڙهي ٿو ۽ ڪهاڙي کي اها سزا ٿي
هلي ته باهه ۾ گرم ڪري انکي مٽڪن سان چٽيو وڃي ٿو. سنت
وشيه واسنائن کان پري رهندا آهن ۽ نورثا ۽ سد مڻن جي ڪاڻ ٿيندا
آهن. هو پراڻي دڪ ۾ دڪي ۽ سڪ ۾ سڪي رهندا آهن. هو سدائين
سڀني کي هڪ جهڙو برابر ڪري سمجهندا آهن ۽ انهن لاءِ ننڍا يا
آسنتي هڪ سمان آهي. انهن جو ڪوبه دشمن ناهي. انهن جو چت
ڏاڍو ڪومل ٿيندو آهي. هو سدا غريبن ۽ نماڻن جي سڀوا ڪندا
رهندا آهن. هو سڀني کي مان ڏيندا آهن پر پاڻ مان پاڻ جي
ضرورت نه رکندا آهن. هو شائقي، وٺراڳ، سنٽوش، نورثا، پرست،
سرلڻا ۽ شيتلڻا جا پندار ٿيندا آهن، سڀني سان مٽرڻا رکندا آهن ۽
ڪڏهن به ڪو سخت ٻول نه ٻوليندا آهن. هي ڀرت! اڏرا سنت
مولڪي پراڻن کان به وڌيڪ پيارا آهن ۽ هو به سدا منهنجو پيچن
سموڙ ڪندا رهندا آهن.

هاڻي آسنتن جا لڇڻ ٻڌو. ڪڏهن ڀلجي ڪري به انهن جو سنگم
ڪرڻ نه مهرباني. هو پراڻي سهڻي سڪ ڏسي جلندا رهندا آهن ۽
ٻئي جي ننڍا ٻڌي ڏاڍو پرسن ٿيندا آهن. هو ڪام، ڪروڙ،
اهنڪار ۽ لوڻ ۾ ڦاٿل، نورثي، ڪپڻي، چالاڪ ۽ پاپ جا گهر ٿيندا
آهن. هو سڀ ڪنهن سان وڃر رکندا آهن. ڀلائي ڪندڙ سان به برائي
ڪندا آهن. هو اُٺندي ويهندي ڪائيندي پيئندي سدا ڪوڙ ڳالهائين
۽ ڪوڙ جي هلت هلندا آهن. هو ايرڪالو، پراڻي استري، پراڻي ڌن،
۽ پراڻي ننڍا ۾ ئي لڳا رهندا آهن. اهي پاڻي جيو منڻ جي شرير ۾

جو، هن جو، پوت پشاج يا ديوتائن جو يا قدرتي (زلزلي، بود،
ڏڪار وغيره) ڪشت نه ٿيندو هو. ڌرم پنهنجي چڻي پيرن
(سچ، مٺائي، ديا ۽ تياڳ) سان سڄي جڳت ۾ ڦهليل هوندو
هو ۽ ڪوئي سڀني ۾ به پاپ نه ڪندو هو.

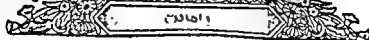
شهر جي اُتر ۾ سرجو ندي وهندي هئي، جنهنجو جل اونهو ۽
نرمل هوندو هو. نديءَ جي ڪناري سنگمرمر جا گهاٽ ۽ ڏاڪڻيون
ٺهيل هيون. استرين جي سنان ۽ پاڻي ڀرڻ لاءِ جدا گهاٽ هئا، پرشن
جي لاءِ جدا گهاٽ هئا. ڪناري تي انب، ڀيل ۽ ٻڙ جي وڏن چايدار
وڏن جي هيٺان گيانِي مٺي ۽ سنياسي ويٺا چپ تپ ڪندا هئا.
مطلب ته ”يٿا راجا تٿا پرڃا“ جي انوسار راجا کي ڏسي پرڃا به
پنهنجي ڌرم ڪرم ۽ فرض تي دري هئي. ان سبب ايوديا ۾ چوڻ طرف
سڪم شانتِيءَ جو واسو هو ۽ ديش ۾ اُٺ سڌيون ۽ نو ٺڌيون هيون جو
ڪنهن قسم جي اثاٺ نه هئي ۽ سڀ ڪجهه جهجهو هئو.

شري راه-چندر جو اُپديش.

شري رام پراڻه ڪال جو اُٿي، سنان سنڌيا آدي ڪري، درٻار ۾
ويهي راج جو ڪاروبار هلائيندو هو ۽ تنهي ڀائرن سان صلاح مصلحت
ڪري معاملن جا فيصلا ڪندو هو. هو گرو وسشت ۽ ٻين ڌرم آچارين ۽
تپسوين کان ڌرم اُپديش ٻڌندو هو ۽ ساڻن گيان گوشٽ ڪندو
هو. هڪ ڏينهن رامچندر تنهي ڀائرن ۽ هنومان سان گڏ پنهنجي سندر
باغ ۾ ويو جتي سڀيئي تلاؤ جي ڪناري رتنن جڙيل ساگمرمر جي
ٿلهن تي وڃي ويٺا. تلاؤ ۾ نيرن، ڳاڙهن، اڇن ڪملن جا وڏا وڏا
گل ٽڙيل هئا ۽ راج هنس شانتِيءَ سان توري رهيا هئا. انوقت ڀرت
هٿ جوڙي راه-چندر کي چيو: هي ٻوجيه پراڻا! ڌرم جي وياڪيا
ڏاڍي گنجير آهي ۽ وڏا وڏا انيڪ شاستر پڙهي ساڌارڻ منس جو هن

نه ڪو روڳ. نه ڪو ڪنگال هو، نه ڊکي هو ۽ نه مورڪ هو. سڀيئي
استري ڀرڻ چٽ، مٿو، ودوان ٻوان، سداچاري، پراڻڪاري، سخي
۽ ڌرمادما هوندا هئا. سڀيئي استريون پتورڻاڻون هيون ۽ ڀرڻ به
ايڪ پٺي-ورتي ۽ اندرين کي قابو رکندڙ هئا. ڏڪار، مينهن نه
پوڻ يا گهڻو پوڻ، گهڻي گرمي يا گهڻي سردي جو نه نالو به نه هو.
ڀرڻي خوشيءَ سان گهڻو ان پيدا ڪندي هئي ۽ گايون مينهن به
جهجهو ڪير ڏينديون هيون. سڀ وٽ به سٺا عهدا ڦل ۽ گل ڏيندا
هئا. مطلب ته هي ڀرڻي ساڪيات سرڳپوريءَ سان آندڙ مٿه
ٿي وئي.

سڀني جي گهرن ۾ شاسترن ۽ ڀراڻن جون ڀرڻ ڪٿائون ٿينديون
هيون ۽ استريون ۽ ڀرڻ پگتي ۽ گيان ۾ رتا رهندا هئا. ايوديا
نگريءَ جي شوييا ڏسي وٺراڳ به پلجي ويندو هو. سوني ۽ رتن
سان جڙيل ڪٽڙا هئا ۽ هيٺان فرش ۾ به ماڻڪ ۽ انيڪ رنگين
ڇمڪندڙ پٿر پيل هوندا هئا. اونچا اولچا محل چٽ ته آڪاش کي
ڇهي رهيا هئا ۽ انهن محلن مٿان رنگين رتن سان جڙيل سوني
جا ڪلش (گولا) سورج يا چنڊ جي ڌنڌلي ۾ رنگ ٻرنگي ڪرڻا
ڦهلائي هڪ عجيب اندر ڏٺس جي رونق ڪندا هئا. ايوديا جا
اهي گهر ڏاڍا ڪشادا، سندر ۽ من پائونڊڙ هئا. سنگهه به جو فرش،
سوني ۽ ماڻڪ ۽ ڀنا اُڪريل چٽرن سان پٽيون ۽ طرحين طرحين
جي گلن جا ٻوٽا، رنگ ٻرنگي باليل پڪين جي ڇهڇاٽ انهن محلن
جي شوييا کي وڌايو ٿي. گهرن مٿان مور پيا نچندا هئا ۽ سندر
تلاون ۽ هنس مرحل سان ٽرندا هئا.

ڀلا لکشي پتي جنهن ايوديا جو راجا ٿيڻ جي سميتي ۽ دولت
جي ڪهڙي ڪٿ؟ ڀرتن مان هيرا ماڻڪ رتن ۽ سمنڊ مان موتي
۽ غيرهم اڻ ميا پيا نڪرندا هئا. بزارين ۾ قيمتي مالن جا ڍڳ لڳا پيا
هوندا هئا ۽ دڪاندار ڪبير سمان ڌنوان هوندا هئا. سڀيئي سڪي،
سداچاري، سندر ۽ ٻوان هوندا هئا. راج ۾ ڪنهنڪي به شرير

انڪري ڀرت کي ڀُڙاڇ جي ڀڌوي ملي ۽ رامچندر کانپوءِ
 راڄ جو حقدار هو ليکيو ويو. سگريو، ويڻش ۽ ٻين کي ايوڌيا ۾ آڻي
 ڇهه مهينا گذري ويا، پر هو اُٺي اهڙي آندڻ ۾ رهيا پيا هئا جو کير
 پنهنجا گهر به وسري ويا. هڪ ڏينهن رامچندر سڀني مٿن کي پار
 وٺ گهرائي چيو: هي مٿو! توهان منهنجي ڏاڍي سهائتا ڪئي
 آهي ۽ مان توهانجي روبرو توهانجي وڏائي ڪيئن ڪريان! توهان
 مونلاءِ پنهنجا گهر ٻار، راڄ پاٽ ۽ آرام تياڳي، پنهنجي جان جو ڪم
 وجهي منهنجو ڪارج ڪيو آهي. توهان مونکي ڀرت، ايوڌيا،
 جانگيءَ ۽ پنهنجن پراڻن کان به وڌيڪ پيارا آهيو، پر ته به هاڻي
 توهان پنهنجي پنهنجي گهر وڃو. جيئن مان سڌاءِ توهانکي ياد ڪندو
 رهندس، تيئن توهان به مونکي نه وسارجو ۽ مونسان ملڻ لاءِ
 ڪڏهن ڪڏهن ايوڌيا اچجو.

رامچندر جا اهي مٿر وڃن سڀني کي ڏاڍو وڻيا پر هنن شري
 رام کان پري رهڻ نٿي چاهيو. نيٺ هو پنهنجا ڪرتوبه نباهڻ لاءِ
 پنهنجي راڄڌانيءَ وڃڻ لاءِ تيار ٿيا. تڏهن رامچندر انيڪ رنگين عمدا
 عدا وستر ۽ قيمتي آڀوش گهرايا ۽ پنهنجن هٿن سان سڀني مٿن
 کي پهرايا. هوڏانهن مهاراڻي سيتا به سڀني وائڻ جي، استرين کي
 قيمتي ڪپڙا گهڻا ۽ ٻيون انيڪ سوکڙيون ڏنيون. انريٺ رامچندر
 ڏاڍي پريم سک ۽ آدر سان پنهنجن مٿن کي سندن گهرن ڏانهن
 راهي ڪيو، رڳو هنومان پنهنجي راجا سگريو کان موڪل وٺي،
 رامچندر جي سڀوا لاءِ ايوڌيا ۾ رهڻ لڳو.

رامچندر جي راڄ ۾ سڄي پرڄا پنهنجي ورڻ ۽ آشرم انوسار
 ڌرم ۾ تپڻ رهڻ لڳي، جنهنڪري چوٽوڙف سک ۽ شانتي ڄاڻائجي
 ويئي. ڪوئي ڪنهن سان ويڙيا ڌوڙش نه رکندو هو ۽ نه ڪنهن کي
 ڪو ڊپ، شوڪ يا روڳ رهندو هو. سڀني جا شرير سندر ۽ نروڳ
 رهندا هئا ۽ سڀيئي هڪ ٻئي کي پريم ڪندا هئا ۽ نيٺي مريادا
 موجب هلندا هئا. ننڍي اوستا ۾ نه ڪنهن جي مڙيو ٿيندي هئي ۽

شري رامचندر ۽ सीता.

نارا ۽ شرنابون وڃائڻ لڳا. گورو وسڻ پهرين رامچندر کي
راڄتڪ ڏنو ۽ هڪ راج مڪت جنهن سان سدائين اڪيوڪو وٺس جي

راجان جو راڄتڪ ٿيو هو، سو رامچندر جي مٿي تي رکيو. ان وقت
ڇو طرف شڪ ۽ ناد وڃڻ لڳا. اڀرائون نچڻ لڳيون ۽ ڀٽ ۽ چارڻ
استي ڪرڻ لڳا. ڀرت، لڪهڻ، شتروگن، وپيشڻ، سگريو ۽
هنومان آڏي رامچندر مٿان چٽ، چنور، پنڪا، ڏنڻ، تلوار ۽ ٻڌا
ٿي بيٺا. رامچندر جي راڄتڪ جي آئس جي اها انڊر سوڀيا ڏسڻ
۽ خود ديوتائون به اچي آئي حاضر ٿيا. ڇو طرف آئند منگلاچار ٿيڻ
ٿي. رامچندر کي راڄگڏي ڪسي ويٺل ڏسي ڪوشليا، سمورا ۽
جڳي آڏي مائون ڏاڍو پوسن ٿيون ۽ گهرون گهرون لڳيون.
سڄي رات ان موقعي تي ايترو دان ڪيو جو ايوڌيا ۾ ڪوبه غريب

پنڌ وقت رامچندر سينا کي هڪ هيرن جو هار ڏنو.
هنومان کي ڏيئي ڇڏيو، ڇو ته ڏکڻ ويل هنومان
ڪڏهن به ڏٺو هو. شري رام لڪهڻ کي چيو ته تون هنومان
کي ڇڏي وڃ پيوڳڻ ۽ شريڪ ٿي پر لڪهڻ اهو قبول نه
ڪيو. انهيءَ اوج پدوئي جي يوهي ٻياريءَ ڀرت
ڏيک ۾ رهي ٿي ۽ ڏيک ۾ ڪريان.

کي به اسنان ڪرائي راجائي وستر پهراڻي هار سينگار ڪرايا. تنهن کانپوءِ سڀني رتن تي سوار ٿي ايڏيا نگرِيءَ ۾ پرويش ڪيو. شري رام جي رت جي گهوڙن جون واڳون ڀرت جهليون، شتر وڳهن ڇٽ، لڪشٽ پٺڪو ۽ وڀيشٽ چنور جهولائڻ لڳو. انڙيت رامچندر دوم ٿام سان چوٽرف سينگاريل ايڏيا ۾ پرويش ڪيو. ايڏيا واري آئند ۾ ڀرجي رامچندر جي جڳم جڳم ڪار ڀڪارڻ لڳا ۽ ڪٽهڙن تي بهي شوپنيڪ اسٽريون رامچندر جي سواريءَ مٿان گلن جي ورکا ڪرڻ لڳيون. انوقت ايڏيا ۾ چوٽرف خوشيون ٿيڻ لڳيون ۽ جتي ڪٿي اڀرائن جا ناچ ۽ راڳ رنڱ ٿيڻ لڳا.

رامچندر محلات ۾ پهچي، پهريائين ماڻا ڪيڪڙي جي محل ۾ وڃي سندس پيرن تي سڀس نوايو. ڪيڪڙي ڏاڍو شرمسار ٿي رهي هئي پر رامچندر ڀوالبت تي ڏوهه رکي کيس مڌر وڇن سان سمجهائي سگهي ڪيو. ڀرت ۽ رام ميلاپ ۾ جيڪو الوڪ ڀريم هو سو دسي ماڻا ڪيڪڙي کي ڀرم آند ٿيو. هن محسوس ڪيو ته شري رام جي چرڻن ۾ ڀرت ڪي جيڪو آند مليو ۽ راجائي تياڳڻ ۾. هنڪي جيڪو ڳوڙو ۽ امٽ جس مليو سو راجائي ڇٽ پهڙ سان کيس بنهه ڪين ماري ها. تنهنڪانپوءِ رامچندر ۽ سيتا پنهنجي محل ۾ پرويش ڪيو ۽ رامچندر جي مٿن يعني سگرڊو وڀيشٽ آڏي جي رهڻ جو اُتم ڀرڻڌ جدا محلاتن ۾ ڪيو ويو.

رامچندر جو راجتڪ.

گرو وسشت ۽ برهمڻ شپ مهورت ڏسي رامچندر ۽ سيتا کي راج سنگهاسن تي وهاريو. رتنن ۽ هيرون سان جڙيل سوني جي سنگهاسن تي جڏهن رامچندر ۽ سيتا دويه آڀوش ۽ راجائي وستر پهري اچي ويٺا، تڏهن انهنجي شويپا ڏسي ڪروڙين ڪامڊيو به لهجي ٿيڻ لڳا. برهمڻ ويد منتر اُچارڻ لڳا ۽ آڪاش ۾ ديوتائون

رامچندر ۽ ڀرت جو اڀورو ميلاپ ۽ ڀرير ڏسي وپيشڻ، سگريو
پڻ جي اکين مان آنسو وهڻ لڳا. چاريئي پاڻر جڏهن هڪ ٻئي
ن گلي لڳي مليا تڏهن سندن گهڻي وقت جي وڇوڙي جي دڪ
ناس ٿيو. رامچندر، لڪشمڻ ۽ سيتا، سڀني ماڻهن جي چوڻ
سڙ نوالي کين مڻا وڃن چيا. ڀرت ۽ شتروگهن رامچندر جي مٿن
گريو، جاموٽ، وپيشڻ ۽ انگڊ آڏي سان به گلي لڳي مليا ۽
سندن آدرستڪار ۽ سواڪت ڪيائون. سگريو، وپيشڻ آڏي ٻيڙي ڪرو

پيشه ڪي ٻيرين پيا ۽ پوءِ ڪوشليا آڏي ماڻهن جي چوڻ تي
ڪي ٻيڙي ٿيڻ ورتائون.

رامچندر ۽ ٻيا سڀئي نند يگراڻ ڀرت جي آشرم آيا ۽ اتي
پنهنجي پنهنجي ريت رمان کي ان جي املي مالڪ ڪيڙي ڏي موڪلي
ڏني. ڀرت شري رام کي چيو ته هي پوجيه پراڻا 1 توهان هيءَ راج
پونگي سنڀالڻ ۾ ڏٺو هو، سو هاڻي مان توهان کي واپس ٿو
ڪريان. مان توهانجو آڳاٽو آڳاٽو آهيان ۽ هاڻي آڳاٽو ڏيو ته
توهانجو راج ٿيڻ ٿئي.

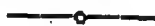
ڀرت جي چوڻ موجب رامچندر راجا ٿيڻ سوچڻ ڪيو.
تڏهن گانڊيو ۽ رامچندر ڀرت جون چٽيون کوليون ۽ چٽي پاڻن پنهنجون
چٽيون ڪيون ۽ انهن ڪري راجاڻي وستر ڌار ڪيا. ماڻهن سيتا

کي به اسنان ڪرائي راجائي وستر پهراڻي هار سينگار ڪرايا. تنهن کانپوءِ سڀني رتن تي سوار ٿي ايڏيا نگرِيءَ ۾ پرويش ڪيو. شري رام جي رت جي گهوڙن جون واڳون ڀرت جهليون، شتر وگهن چٽ، لڪشمن پٺڪو ۽ وڀيش ڇنور جهولائڻ لڳو. انريت رامچندر دوم قام سان چوٽر سينگاريل ايڏيا ۾ پرويش ڪيو. ايڏيا واسي آند ۾ ڀرجي رامچندر جي جٽ جٽڪار پڪارڻ لڳا ۽ ڪنهن تي بهي شوپنيڪ استريون رامچندر جي سواريءَ مٿان گلن جي ورکا ڪرڻ لڳيون. انوقت ايڏيا ۾ چوٽر خوشيون ٿيڻ لڳيون ۽ جتي ڪٿي افسران جا ناچ ۽ راڳ رنڱ ٿيڻ لڳا.

رامچندر محلات ۾ پهچي، پهريائين ماڻا ڪيڪڙي جي محل ۾ وڃي سندس پيرن تي سيس نوايو. ڪيڪڙي ٿاڍو شرمسار ٿي رهي هئي پر رامچندر ڀرالبڙ ٿي ڏوهه رکي کيس مٿر وڇن سان سمجهائي سگهي ڪيو. ڀرت ۽ رام ميلاپ ۾ جيڪو الوڪ ڀريو هو سو دسي ماڻا ڪيڪڙي کي ڀرم آند ٿيو. هن محسوس ڪيو ته شري رام جي چرٽن ۾ ڀرت ڪي جيڪو آند مليو ۽ راجائي تياڳڻ ۾ هنکي جيڪو ڳوڙو ۽ امت جس مليو سو راجائي چٽ پهرڻ سان کيس بنهه ڪين ملي ها. تنهن کانپوءِ رامچندر ۽ سيتا پنهنجي محل ۾ پرويش ڪيو ۽ رامچندر جي مٿن يعني سگريو وڀيش آڏي جي رهڻ جو اُتم ڀرنبڙ جدا محلاتن ۾ ڪيو ويو.

رامچندر جو راجتڪ.

گرو وسشت ۽ برهمڻ شپ مهورت ڏسي رامچندر ۽ سيتا کي راڄ سنگهاسن تي وهاريو. رتنن ۽ هيرن سان جڙيل سوني جي سنگهاسن تي جڏهن رامچندر ۽ سيتا دويه آڀوش ۽ راجائي وستر پهري اچي ويٺا، تڏهن انهنجي شويپا ڏسي ڪروڙين ڪامديو به لهجي ٿيڻ لڳا. برهمڻ ويد منتر اُچارڻ لڳا ۽ آڪاش ۾ ديوتائون

رامچندر ۽ ڀرت جو اڀورو ميلان ۽ ڀريم ڏسي وپيش، سگريو ۽ ٻين جي اکين مان آنسو وهڻ لڳا. چاريئي پاڪر جڏهن هڪ ٻئي سان گلي لڳي مليا تڏهن سندن مڙهي وقت جي وچوڙي جي دڪ جو ناس ٿيو. رامچندر، لڪشمي ۽ سيتا، سيني ماڻان جي چرڻ ۾ سونائي کين مٺا وڃن چيا. ڀرت ۽ شتروگهن رامچندر جي مٿن سگريو، جامونت، وپيش ۽ انگڊ آڏي سان به گلي لڳي مليا ۽ سندن آڏر ستڪار ۽ سواکت ڪيائون. سگريو، وپيش آڏي اسپيتي ڪرو

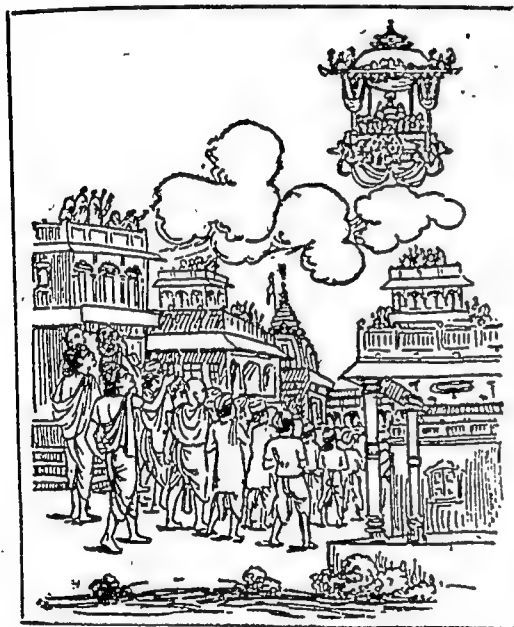
وسهند ڪي پورين ڏيا ۽ ٻوڙ ڪوشليا آڏي ماڻان جي چرڻ تي ڪري آسپس ورتائون.

رامچندر ۽ ٻيا سپيتي نند يگرم ۾ ڀرت جي آشرم ۾ آيا ۽ اُتي بهجي رامچندر پشپڪ ومان کي ان جي اصلي مالڪ ڪپيرڏي موڪلي ڏنو. ڀرت شري رام کي چيو: هي ڀوجيه ڀوانا! توهان هيءَ راج مونکي سنڀالڻ لاءِ ڏنو هو، سو هاڻي مان توهان کي واپس ٿو ڪريان. مان توهانجو آميا ڪري سڀوڪ آهيان ۽ هاڻي آميا ڏيو ته توهانجو راجتڪ ٿئي.

ڀرت جي چوڻ موجب رامچندر راجا ٿيڻ سوڪار ڪيو. تنهن کانپوءِ رامچندر ڀرت جون جڻايون کوليون ۽ چٽني پاڪرن پنهنجون جڻايون کڻيون ۽ اسنان ڪري راجاڻي وستر ڌارڻ ڪيا. ماڻان سيتا

الوڪ ٻرير جي ڳالهه ٻڌائي، تڏهن رامچندر ومان تي چڙهي
ايوڌيا ڏانهن هليو.

ٻئي صبح دينهن جو ڀرت گرو وسشت، مائٽن، منترين
۽ مکيه مکيه نگرواسين کي وٺي رامچندر جي اڳواڻي ڪرڻ لاءِ شهر
کان ٻاهر نڪتو. ڀرت پنهنجي مٿي تي رامچندر جون چاڪڙيون
رکيئون ۽ شتروگهن انهن مٿان چنور جهولائيندو هليو. ڀت ۽ چارڻ
استوڙ پڙهندا هليا ۽ چو طرف ناد ۽ توتارا وڃڻ لڳا. رامچندر ومان

مان سگريو آدي منرن کي
ڀوٽر ۽ پياري ايوڌيا نگري
ڏيکاري ۽ ڀرت ۽ نگرواسين
کي اڳواڻيءَ لاءِ ايندو ڏسي
رامچندر ومان کي هيٺ لائو.
ومان مان هيٺ
لهي رامچندر سڀني کي
نمسڪار ڪيو ۽ گرو وسشت
۽ ٻين برهمڻن جي چرڻن تي
سپس نوايو. رامچندر کي
ڏسي سڀيئي آندڙ ڀرجي ويا
۽ ڀرت ته هٿ جوڙي ڇپ
ڇاپ کيس هڪ ٿڪ نهاريندو

رهيو. جڏهن ڀرت وڃي رامچندر جي چرڻن کي پڪڙيو ته رامچندر
ڏاڍي ٻرير سان کڻي ڇاڻيءَ لائس. ٻنهي ڀائرن جي ڪمان سمان
نيٽرن مان جل وهڻ لڳو ۽ گهڻي ٻرير ڪري روم روم ۾ آندڙ ڇانڻجي
ويو. شري رام ڀرت کان ڪشل منگل پچڻ لڳو پر ڀرت جي مک
مان ڪو وڃڻ ئي نٿي نڪتو. ٻنهي جي ماڻ جو اهو سڪم من ۽ وڃڻ
کان ڀري آهي، جنهن لاءِ ڪنهن ڪويءَ چيو آهي ته ”پنو ڀرتوي
جي ڪجي ۽ سمندر ڪجي مس، ته به ڀورو ٿئي نه رس، انهيءَ
ڀرت ميلاب جو.“

شري رام جي بنواس جي مدي پوري ٿيڻ جو باقي هڪ دينهن وڃي رهيو هو. ايوڌيا واسي چنتا ۾ ڀرجي جتي ڪٿي ايوڌي سوچ ڪري رهيا هئا ته اڃا رامچندر ڇو ڪين آيا رامچندر جي ويوڪه ۾ سڀيئي ڏهرا ٿي ويا هوا ۽ ڀرت جي دشا جو نه ورڻن ئي نٿو ڪري سگهجي. هنجي مٿي تي جتانون ٻڌجي ويون هيون. هو ايوڌيا کان ٻاهر بن ۾ ڪتيا ٺاهي رهندو هو ۽ راجائي وستر ٿياڳي هرڻ جي گل اويڻدو هو. هرڻ گل کائي گذران ڪندو هو ۽ هڪ بنواسي جي نينهن ۾ هلندو هو. ڀرت گوبا ساڪيات ڌرم، ٿياڳه ۽ پرائري پريم جو پتلو هو. جڏهن شري رام جي وڇوڙي جي سمنڊ ۾ ڀرت جو من ٻڏي رهيو هو، تڏهن هنومان اچي سهڙيو، جيئن ٻڌندڙ کي بچائڻ لاءِ ڪا ٻيڙي اچي پهچي.

ويوڪه جي دڪ ۾ لڙل ٿيل ڀرت کي رام رام چيوندو ۽ پريم جا لڙڪ ڳاڙيندو ڏسي، هنومان به پريم ۾ ڀرجي گدگد ٿيو ۽ رومانچ ڪڙا ٿي ويس. نيٺ هنومان ڀرت کي پوڻام ڪيو ۽ رامچندر جي اچڻ جو شب ساجار سڻايو. ڀلا انسان وڌيڪ ڀرت لاءِ ٻي ڪهڙي خوشي ٿيندي! آندڙ جي جوش ۾ هن جو بدن ڏڪڻ لڳو ۽ مڪه مان آواز ئي لٿي لڪٽس. هن هنومان کي گلي لڳايو ۽ آندڙ جا آنسو واهيندي کائڻس سهرو ورتالتا پڇيو. هنومان به ڀرت کي رامچندر جي بنواس جو سهرو اتهاڻس ٻڌايو. تڏهن ڀرت شتروڪهن کي آڻيا ڏني ته رامچندر جي موٽڻ جي خوشيءَ ۾ خوشيون مڻايون وڃن ۽ شهر سينگارڻ وڃي. ايوڌيا ۾ جڏهن اها خوشخبري ٺهڻ لڳي ويلي تڏهن مهر مهر ۾ راڌايون ورڻ لڳيون ۽ استريون منگليڪ مڃت ڳاڻڻ لڳيون. سڄي نگر کي جهنڊن ۽ گلن سان سينگارڻ ويو، مهند مهر پال وڃڻ لڳا ۽ ديوتائن جي پوڄا ٿيڻ لڳي. هنومان ڀرت کي چيو ته شري رامچندر ڀرت کي پراڻن کان به وڌيڪ پيار ڪندو آهي. نيٺ هنومان پيرين پلي ڀرت کان موڪلايو. هنومان مڻڪا ڪناري پهچي جڏهن رامچندر کي ڀرت ۽ ايوڌيا واسين جي

एहि ते तब सेवक होत मुदा । मुनि त्यागत जोग भरोस सदा ॥४॥

गुन सील कृपा परमायतन । प्रनमामि निरंतर श्रीरमन ॥

रघुनंद निकंदय द्वंद्वघन । महिपाल विलोक्य दीन जन ॥५॥

दोहा—बार बार बर मागउं हरषि देहु श्रीरंग ।

पद सरोज अनपायनी भगति सदा सतसंग ॥

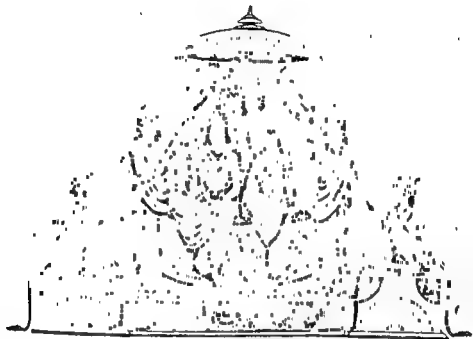
هي رام! هي لكشمي رمڻ! هي جنم مرڻ جي دڪم ڪي ناس
ڪوڙ وارا! توهانجي جنم ٿئي؛ آواڻن جي ڊپ کان وياڪل هن
داس جي رکيا ڪريو. هي اڏ پتي! هي ديوتائن جا سوامي! هي رماپتي!
هي وشو روپ ڀرپو! مان توهانجي شرڻ آيل توهان کان اهوئي ٿو گهران
تہ منهنجي رکيا ڪريو! (۱) ڪاهه ڏيو روپي شڪاري منش روپي
هرڻن جي دلين ۾ وشي وائين روپي ٻاڻ هڻي انهن کي ليتائي رهيو
آهي. هي ناٺ! اُن (شڪاري) کي ماري، وائين جي ٻن ۾
پڻڪندڙ انهن پامر اناٺ جيون جي رکيا ڪريو! (۲) جنجي توهانجي
چرڻ ڪمان ۾ ڀريت ناهي، اُهي سڌا دين، اڀو تر ۽ دڪي رهندا
آهن؛ پر جن کي توهانجي سهرڻ جو آڌار آهي؛ انهن کي سنٺ ۽
ڀڳوان سڌا پيارا لڳندا آهن. (۳) توهانجي سيوڪن (ڀڳتن) کي
نہ آهي ڪا لاڳيتي (چاهنا)، نہ لالچ، نہ وڌائي، نہ اهنڪار. انهن
لاءِ سمپتي (سڪ) يا وپتي (دڪم) هڪ برابر آهي. انڪري مني
لوڪ يوگ سڏن جو آسرو ڇڏي سڌا پرسن ٿي توهانجا سيوڪ ٿي
رهندا آهن (توهانجوئي پڇن ڪندا آهن) (۴) توهان ڪنن شيل ۽
ڪرپا جا ڀرم اسٿان آهيو. هي لكشمي پتي! مان توهان کي نت
نرتنڙ ڀرڻام ڪريانٿو. هي رگهونندن! توهان منهنجي دوند (جنم-
مرڻ، سڪ-دڪم، ڀریم-نرت، وغيره ٻئيون ڀاونائون) کي ناس
ڪريو. (۵) مان توهان کان وارنوار اهوئي ور ٿو گهران تہ مون کي توهان
جي چرڻ ڪمان جي اچل ڀريت ۽ توهانجي ڀڳتن جو ست سنگم
سڌا ملي. هي لكشمي پتي! مون کي پرسن ٿي اهو ور ڏيو.

॥ ॐ ॥

شـري تـلسـي رامائـرط

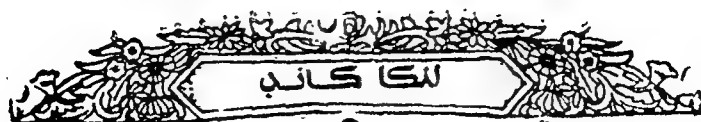

اترکانب

رامچندر ۶ یرت جو ۵ ملاپ

छंद—जय राम रमारमनं समनं । भव ताप भयाकुल पाहि जन ॥
अवधेस सुरेस रमेस विभो । सरनागत मागत पाहि प्रभो ॥१॥
मनजात किरात निपात किए । मृग लोग कुभोग सरेन हिए ॥
हति नाथ अनाथनि पाहि हरे । विषया बन पावैर भूलि परे ॥२॥
अति दीन मलीन दुखी नितहीं । जिन्ह के पद पंकज प्रीति नहीं ॥
अवलंब भवंत कथा जिन्ह के । प्रिय संत अनंत सदा तिन्ह के ॥३॥
नहिं राग न लोभ न मान सदा । तिन्ह के सम वैभव वा ॥

گنگا جي ۽ پوڄا ڪئي. هوڏانهن نشاد راج گهر رامچندر جي اچڻ جو
 ٻڌو ته پريم وس ٻوڙندو آيو. رامچندر هن جو اهڙو پريم ڏسي هنڪي
 ڇاڻي سان لڳايو ۽ ڀرسان وهاري سندس سهورو احوال ورتو. تلسيداس
 ٿو چوي ته اهڙو ڪرڻاڻو پڳوان رامچندر جيڪو نيچ اوج جو ڪجهه
 فرق نٿو رکي ۽ سڀني لاءِ سڪدام آهي، تنهن پوڄوءَ کي مان هور ڪم
 وساري ويندو آهيان. وڏي ڀاڱي آهن اهي منش جيڪي شري رام جو
 رات ڏينهن سهرڻ ڪن ٿا. سنسار ساگر پار ڪرڻ لاءِ رام نام هڪ پڪي
 جهاز مثال آهي. شري رام جي هيءَ وجهه ڪٿا جيڪو پريم ۽ شردا سان
 پڙهندو تنهن کي سدائين وجهه، ويڪ ۽ ويڙهيءَ جي پراپتي ٿيندي.

यह कलिकाल मलायतन मन करि देखु बिचार ।

श्री रघुनाथ नाम तजि नाहिन आन अघार ॥

اڙي من! ويچار ڪري ڏس! هيءَ ڪلجڪم پاپن جو گهر آهي
 اُن ۾ شري رگھونات جي نام کي ڇڏي (پاپن کان بچڻ جو) ٻيو
 ڪوئي اپاءُ ڪونهي.

لکا کاند سہایت

ڪوليون ۽ ايوان هوا ۽ پنهنجي انڇا انوسار ڪيڏانهن به هلائي سگهيو
هو. ان زمان تي چڙهڻ مهل شري رام جڏهن ويڻيش، سگريو ۽ ٻين
مٿن کان هڪلائي لڳو، تڏهن اُهي چوڻ لڳا: هي سوامي!
اسانجي ڏاڍي مرضي آهي ته توهان سان ايوديا، هلون ۽ پوڄا جوڳ
ڀرت ۽ ڪوشيا کي هلي پوڻام ڪريون. اسان توهانجو راجتڪ ۽
راجڌاني ڏسي پوءِ پنهنجي پنهنجي گهر موٽون.

رامچندر کي به اها ڳالهه ڏاڍي وڻي. وانرن، لنگورن ۽ رڇن
جون سينائون پنهنجي پنهنجي گهر راهي ٿيون ۽ سگريو، انگد،
جاهولت، ويڻيش، هنومان، نل نيل ۽ ٻيا سردار شري رام سان گڏ
پشهه ومان تي ويهي ايوديا لاءِ روانا ٿيا. سمنڊ مٿان اُڏامي جڏهن
اُهو ومان راميشور وٽ آيو تڏهن رامچندر ۽ سيتا بهاديو جي هور تي
کي پوڻام ڪيو. جڏهن ومان ڪشڪندا مٿان پهتو ته سيتا جي مرضي
موجب سگريو آڏي وانرن جي استرين کي به ومان ۾ چاڙهيو ويو. ومان
مان ويئي ويئي رامچندر جانڪيءَ کي رشي هڪ ڀرت، شهري
جو آشرم، گوداوريءَ جي ڪنڌي تي پنهنجي ڪتيا وغيره سڀ
جڳهون ڏيکاريندو ۽ ڳالهيون ٻڌائيندو اچي ڊريا ڪم راج جي تيرت اسٿان
تي پهتو. اُتي ومان کي هيٺ لائڻ ويو ۽ سيني شري گنگا ڄمنا ۽ سرسوتي
جي ڍور ڍور سنگم اسٿان تي اسٿان پوڄا ڪري برهمڻن کي دان
ڏيو ڪيا. رامچندر بهرشي ڀردواج سان به مليو ۽ کائونس ايوديا ۽
ڀرت جو حال احوال ورتائين. پوءِ رامچندر هنومان کي ايوديا روانو
ڪري ڇڏيو. هي مهاوير! تون ايوديا ۾ پهچي پياري ڀاءُ ڀرت کي
اسانجي اهڙ جو ۽ راڻ جي موت جو سهڙو احوال وڃي ٻڌاءِ.
انوقت تون هن جي چيري کي چڱيءَ طرح ڄاڻي ڏسج ڇو جو ته
ڀرت کي راج ڪرڻ جي مرضي هئي ته مونکي راج ڪرڻ کپي.
... هنومان کي ايوديا موڪلي، شري رام بهرشي ڀاردواج
۽ سيني - ائين سميت ومان تي چڙهي روانو ٿيو.
ن کي ڏٺو ويو، جتي سيتا پنهنجي باس موجب

سڀني وانرن کي به خوشيءَ سان ورهائي ڏيو. هي ناڪ! مان سڀ پرڪار سان توهانجو آگيا ڪاري داس آهيان. توهان ڪرپا ڪري ڪجهه ڏينهن لڙڪا ۾ رهي آرام ڪريو ته جيئن مان توهانجي ڪجهه سڀوا ڪري سگهان.

شري رام چيو:- هي مٿرا! پتا جي آگيا موجب مان ڪنهن به شهر ۾ رهي نٿو سگهان ۽ هاڻي چوڏهن ورهين جو مدو به اچي پورو ٿيڻ تي آهي سو مون کي جلد ايوديا وڃڻ گهرجي. پياري ڀاءُ ڀرت جي ڀريت ياد ڪري هڪ هڪ ڀل مون کي ڪاپ وانگر ٿو پاسي. تون ڀلي ومان تي چڙهي ڪپڙا ۽ مٽيا وائر سڏنا مٿان رساءِ ۽ اسانجي ايوديا موٽڻ جو جلد ڪو پربنڌ ڪر.

رامچندر جي آگيا موجب وپيشٿ هڪ ودي ومان ۾ انيڪ پرڪارن جا وسٽو ۽ سوني هيرن جواهرن جا مٽيا ڀري اچي وائر سڏنا مٿان ورکا ڪئي. وانرن کي جيڪي وڻيو سو کنڀائون. هو ماڻڪن کي کاڌي جي شين سمجهي مک ۾ وجهڻ لڳا ۽ انيڪ طرح جا ڪپڙا

اُبتا سبتا پائڻ لڳا. اهو ڏسي شري رام، لڪشٿ ۽ سيتا گلڻ لڳا. انوقت رامچندر جي ايوديا موٽڻ لاءِ وپيشٿ پشپڪ ومان اُتي آندو. اهو ومان ڏاڍو سندر، سون ۽ جواهرن سان جڙيل هو ۽ اُن ۾ انيڪ اُتر چتر چٽيل هئا. اهو ڏاڍو ڪشادو هو جو اُن ۾ هيٺ مٿي گهڻي

توهان سيوڪن کي آئندڙ ڏيڻ وارا، شوڪ ۽ ڊپ کي ناس ڪرڻ وارا، سدا ڪروڙ رهن ۽ نقيميان سروب آهيون. توهانجو اوتار سريشت، اپار دويو مٿن وارو، پوڻوي ٽان بار لاهڻ وارو ۽ ڪيان جي بادلن جو ميڙ آهي. (۲) هي مٿ ۽ ڪيان جا پنڊارا هي مان رهن! جي اجنما، وياپڪ ۽ مايا جي وڪارن کان رهن شري رام! مان سدا توهان کي نمسڪار ڪريائون. توهانجي ٻانهن جو پوڻاپ ۽ ٻل پرچند آهي. دشمن جي ٽولن کي ناس ڪرڻ ۽ توهان ڏاڍا ڪشلا آهيون. (۳) هي دين ديال! هاڻي ديا ڪريو ۽ منهنجي پيد ڪندڙ ٻڌي کي دور ڪريو، جنهنجي ڪري مان اُبتا ڪم ڪريائون ۽ جيڪي دڪ آهي تنهن کي سڪهه مڃي آئندڙ رهائون. (۴) توهان دشمن کي ڪنڊن ڪندڙ، پوڻويءَ جا منوهر پيوش آهيون. شو پاريتي به توهانجا چرن پوچين ٿا. هي راجائن جا مهاراج! مون کي اهو وردان ڏيو ته توهانجي ڪلياڻ دانه ڇوڻ ڪمن ۽ سدا منهنجي پريت رهي. ديوراڄ اندر ڇوڻ لڳو. هي رهونائڪ! توهان مهاڀلي راکشس راوڻ کي ٻاري هڪ وڏي بلا ٺاري آهي ۽ اسان سڀني ديوتائن کي نروڙ ڪيو آهي. هاڻي ڪريا ڪري ٻڌايو ته مان توهانجي ڪهڙي سيوا ڪريان؟

رامچندر ورائيو: هي ديوراڄ! جن وانرن منهنجي ڀڃ ۽ پراڻ ڏنا آهن، تن سڀني کي جيئرو ڪريو ۽ جن جا ڪي به عضوا پيچي پيا آهن تن کي به نوبنو ڪريو.

اهو ٻڌي اندر ديو وانرن کي اهرت جي ورکا ڪئي ته مڱل وانرالنن اٿي ويٺا جيئن ڪو گهريءَ ننڊ مان اُٿندو آهي، ۽ ٻين وانرن جا پڳل انگ به ٽيڪ ٿي ويا. تنهن کانپوءِ ديوراڄ اندر پنهنجي سارڻي مائلي سميت پنهنجي لوڪ پڌاريو. تنهن کانپوءِ وپيشڙ هٿ جوڙي رامچندر کي ويٺي ڪري ڇوڻ لڳو. هي نائڪ! هن داس کي هلي پوتر ڪريو، سنان آدي ڪري راجالي وستر ڌارڻ جو خزانو مال ملڪيت ڏسو ۽ پاڻ به ڪٿو ۽

— 卷之六 —

जय राम सदा सुख धाम हरे । रघुनायक सायक चाप धरे ॥
भव बारन दारन सिंह प्रभो । गुन सागर नागर नाथ बिभो ॥१॥
जन रंजन भंजन सोक भयं । गतक्रोध सदा प्रभु बोधमयं ॥
अवतार उदार अपार गुनं । महि भार बिभंजन ग्यानधनं ॥२॥
गुन ग्यानं विधान अमान अजं । नित राम नमामि बिभुं विरजं ॥
भुज् दंड प्रचंड प्रताप बलं । खल बृंद निकंद महाकुसलं ॥३॥
अब दीनदयाल दया करिए । मति मोरि बिभेदकरी हरिए ॥
जेहि ते बिपरीत क्रिया करिए । दुख सो सुख मानि सुखी चरिए ॥४॥
खल खंडन मंडन रम्य छमा । पर पंकज सेवित संभु उमा ॥
नृप नायक दे बरदानमिदं । चरनांबुज प्रेमु सदा सुभदं ॥५॥

هي سڌاءِ سڪم جا ڌام ۽ (ڏک ڪٽڻ وارا) هري! هي ڏنڻ ٻاڻ
ڌارڻ ڪندڙ رگهونات! توهانجي جنم ٿئي. هي ڀرپو! توهان ڀڄو (جنم
مرڻ) روپي هاڻيءَ کي چيرڻ لاءِ شينهن سمان آهيو. هي نانڻ! هي
سرو وياپڪ! توهان گڻن جا سمندر ۽ ڏاڍا چتر آهيو. (۱) هي ڀرپو!

ڪٿي ۽ ائين چوندي اگنيءَ ۾ پرويش ڪيو ته: جيڪڏهن منهنجو
 هردو سڌاءَ رڳھون ٿا ۾ لڳل آهي ته سڀ جو ساڳي اگني ديوتا
 منهنجي رکيا ڪري! جي مون من، وڃن ۽ ڪرم سان پنهنجي
 پتيءَ کانسواءِ ٻئي ڪنهن جو ديان نه ڪيو آهي ته اگني ديوتا منهنجي
 رکيا ڪري! جي مان پتور ۽ نڪلنگ آهيان ته اگني ديوتا
 منهنجي رکيا ڪري!

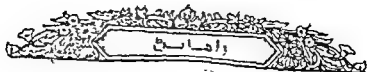

الين چئي اگني ديوتا کي هٿ جوڙي، جڏهن سڀا ان اگنيءَ
 جي پٺي ۾ گهڙي ويئي ته اُتي بيٺل وائرن ۽ راکشن ۾ هاهاڪار
 مچي ويو. پر سڀني جي اچڻ جي حد نه رهي جڏهن ان اگنيءَ
 مان ساڳيائون پاڻ اگني ديوتا سڀا کي صحيح سلامت وٺي ٻاهر
 نڪتو ۽ چوڻ لڳو: هي رڳھو! ڄاڻي بلڪل نردوش ۽ نڪلنگ
 آهي. راڻ هن کي انيڪ لالچون ۽ ڌمڪيون ڏنيون، پر هن
 ستيءَ جو من ڪڏهن به وڃل نه ٿيو ۽ هو سڌاءَ توهانجي پريم
 ۽ پگھتيءَ ۾ دريڊ رهي. هيءَ نشاپ آهي ۽ هن کي سوڪار ڪريو.
 اگني ديوتا جا وڃن ٻڌي چوڌاري خوشي چاندي وڃي ۽
 شري رام به پرسن ٿيو: هو چوڻ لڳو: اگني ديوتا! مون کي چئي
 ته آهي ته ڄاڻي جو من سڌاءَ مون لڳل آهي، پر راڻ جي
 ڪا... لوڪن جي درستيءَ ۾ سندس پريڪيا ٿيڻ ضروري

ڪندس ته عام پرڄا لاءِ اهو خراب مثال ٿيندو. انلاءِ هن سينا کي چيو:- ڪلياڻي! سنگرام ۾ شتروءَ کي جيتي مون توکي هن جي چنبي مان ڇڏايو ۽ پنهنجي آڀمان جو بدلو چڪايو. مون جو هيڏو ڪشالو ڪري هنن مٿن جي پراڪرم ڪري ڏي ۽ سوپ پاڻي، سو رڳو توکي موٽائي هٿ ڪرڻ لاءِ ڪين ڪيم، پر سداچار ۽ نيتيءَ جي رکيا لاءِ، اٿياچاريءَ کي ڏنڊ ڏيڻ لاءِ ۽ پنهنجي اوچ ڪل جو منهن مٿي ڪرڻ لاءِ ڪيم. تون پراڻي مرد وٽ رهي آهين ۽ تنهنجو هن سان سپرڻ ٿيو هوندو. انلاءِ هاڻي توکي جتي وڻي ٿي وڃي ره ۽ منهنجو توسان ڪوبه ڀرڇون ڪونهي.

ايترن ماڻهن جي اڳيان پٽيءَ جي مک مان اهڙا ڪٺور وڇن ٻڏي سينا جي اکين مان جل جي ڌارا وهڻ لڳي. جنهن سينا پٽيءَ جي ڀرڀ ڪري ڪيترا سنڪٽ سٺا هوا ۽ اڇل ايڪنشنا ڌاري پٽيءَ جي ٽپسيا ڪئي هئي، تنهنڪي اهو پٽي اڄ چيندڙ وڇن چئي رهيو هو! انوقت هن سورهيءَ جو تيج ظاهر ٿيو ۽ هو ڇوڻ لڳي:- هي پراڻاٺا! توهان منهنجي سيل، ست ۽ ڀرڀ کي ڄاڻندي به اهڙا ڪٺور ۽ اڻ سھائيندڙ وڇن چئي رهيا آهيو! راوڻ مون کي زوريءَ کڻي ڀڳو، انوقت جو هن جي سرڀر سان منهنجي سرڀر جو سپرڻ ٿيو، تنهن ۾ منهنجو ته ڪو وس ڪونه هئو. منهنجو وس ته پنهنجي من تي آهي جو سڌا توهانجي ڌيان ۾ لڳل آهي. ان هوندي به جو توهان منهنجي سداچار ۾ سنڌيه ڪريو ٿا ته منهنجي جيئڻ مان ڪهڙو سودا! هي لڪشمڻ! تون منهنجي لاءِ چڪيا تيار ڪر ته مان اڳنيءَ ۾ ڀرڀ ڪري هن شرڀر کي ڀسم ڪري ڇڏيان.

لڪشمڻ سينا جو آڀمان سهي ٿئي سگهيو، پر انوقت رامچندر جو تيج ساڪيات يهراج سمان هو جو هن کي ڪجهه ڇوڻ جي ڪنهنڪي به همٿ نه ٿي. سينا جا وڇن ڏي لڪشمڻ رامچندر ڏانهن ٺهاريو ۽ اشاري مان سندس مطلب سمجهي هن وڏي چڪيا تيار ڪري ان ۾ اڳني لڳائي. سينا هٿ جوڙي رامچندر جي پرڪرما

ٻيو. رامچندر ڪجهه وقت مؤن ڌاري وڻجار ۾ ويٺو رهيو ۽ پوءِ
و سامه ڪئي. وپيش ۽ انگڊ ڪي آگيا ڪيائين ته سیتا ڪي سنان
برائي ۽ راجائي ڪپڙا ۽ گهڻا پارائي وئي آهي. جيتوڻيڪ جانڪي ۽ جي
مڙهي هئي ته هو سنان کانسواءِ هيرن ڪپڙن ۾ ئي پتيءَ وٺ وڃي،
ته به هن پتيءَ جي آگيا موجب سنان ڪيو ۽ راجائي وستر بهريا
هنجي ڪوميل سريو ۽ آسائيل منهن ۾ پائي آيو. پوءِ هنڪي هڪ
بينگاريل پالڪيءَ تي چاڙهيائون، جنهنجي چوگرد سوني چون
ٿيون ڪئي دربان هلڻ لڳا. جڏهن اها پالڪي وائر سٺا مان لنگهي،
جنهن سیتا لاءِ هيڏو سنگرام لڳو هو تنهن جو درشن ڪرڻ لاءِ، وائر
جا حشام اچي مڙيا ۽ هڪ ٻئي کي ڏکا ڏيڻ لڳا. تڏهن سگريو ۽
وپيش سڀني کي چيئي ۽ پالڪيءَ کان پري ڪرڻ لڳا. اهو ڏسي
رامچندر چيو: هنن وائرن کي چوڻا پري ڪريو؟ هي سڀ منهنجا
مائٽ ۽ ڀائر آهن. جانڪيءَ کي چئو ته پالڪيءَ مان لهي پتلڊل اچي
ته جيئن سڀيئي کيس ڏسي سگهان.

رامچندر جا اهي گليپروڇن ٻڌي لڪشڻ، وپيش ۽ سگريو ڪي
ڏاڍو ڏک ٿيو پر هو ڪجهه ڪچي ڪين سگهيا. سیتا لڄ ۾ ڀڄي
پتلڊل وائرن جي سٺا مان لنگهي پنهنجي پرائنٽ وٽ آئي. هنجي
من ۾ پتيءَ سان ملڻ جي جا اڪير هلي تنهن جو ته ورڻن ڪري
ٿڌو سگهجي. هن وسيم، آند ۽ ڀرڻ ڀريل نيٺن سان رامچندر جو
منهر منهن ڏنو ته هن جي گهڻي وقت جي من جي پيڙا دور ٿي.
انوقت جانڪيءَ جو مک ڀرڻ ٿي نورمل چندرمان سان ٻهڪڻ لڳو.
پنهنجي اڳيان جانڪيءَ کي نورما سان بيٺل ڏسي رامچندر
کيس ڪجهه وقت ته نهاريندو رهيو. ڪارن گهنگرال وارن واريءَ
سندر ڪمل نيٺيءَ پياريءَ پئي ڪي گهڻي عرصي کانپوءِ ڏسي هنجي
هردي ۾ ڀرڻ ڀري آيو، پر لوڪ مريادا جي رکيا لاءِ هن پنهنجي
ڀرڻ کي به ڏي ڇڏيو. هن سوچيو ته پراڻي مرد جي گهر رهيل استري
... سڌ ڪرڻ کانسواءِ، جي مان ڀرڻ جي وس ٿي سوڀڪار

سيتا جي اگني پريڪيا.

شري رامچندر هنومان کي چيو ته هو، وپيشڻ کان آڀيا وئي سيتا کي وڃي سموري حقيقت ٻڌائي ۽ سندس نياپو وٺي اچي. هن پيري هنومان لڙڪا ۾ ويو ته راکشن سندس آدرستڪار ڪيو ۽ هو لڙڪا نريش وپيشڻ کان موڪل وٺي اشوڪ وانگي ۾ آيو. اتي اچي هنومان ماما سيتا کي پرڻام ڪيو ۽ راوڻ جي موت ۽ رامچندر جي ڪشل منگل جو ڀرپور سماچار سڻايو. اهو ٻڌي سيتا کي گهڻي خوشي ڪري ڪجهه اُجهيوي نٿي، پر جڏهن سامڪ ۾ آئي، تڏهن چيائين: هي مهاوير! مونکي توڙيڪو سماچار سڻايو آهي تنهن جي بدلي توکي ڏيڻ لائق مونکي ڪا يوگيه وسڻو ڏسڻ ۾ نٿي اچي! تنهي لوڪن جو راڄ به انجي بدلي ٿيڻ آهي.

هنومان چيو: هي ديوي! اوهانجي لوڪ ڀتورت ڌرم ڪريڻي رامچندر جي جيت ٿي آهي. توهان جهڙي سٽيءَ جو ۽ ڀرپور رامچندر جو درشن مونءَ سڄي پرڻوي جي راڄ کان به وڌيڪ آهي. هاڻي توهان مونکي آڳيا ڏيو ته مان هنن نرڏي پهريندار راکشسيائين کي ماري ڇڏيان جو هيءُ توهانکي ڏمڪائينديون ۽ ستائينديون هيون.

اهو ٻڌي سيتا واريءَ سيتا ورندي ڏني: نه، نه، هرگز نه! هنن ويچارين جو ڪوبه ڏوهه ڪونهي. هيءُ ته ويچارين فقط حڪم جون بنديون هيون ۽ راوڻ جي حڪم موجب هلنديون هيون. مونکي جيڪو دڪم پراپت ٿيو سو منهنجي پرابڌ ۾ لکيل هو. دڪم ڏيندڙ ته هڪ وسيلو آهي، انءَ اُن تي ڪروڙ ڪرڻ نه گهرجي. پيو ته اپڙاڌ سڀ کان پيا ٿين، تنهن ڪري اپڙاڌي سان به برائيءَ عيوض ڀلائي ڪرڻ گهرجي. هاڻي تون جلد منهنجي سواميءَ وٽ موٽي وڃ جو مان سندس درشن جي پياسي آهيان. هنومان سيتا کان موڪلائي شري رام کي اچي سندس نياپو

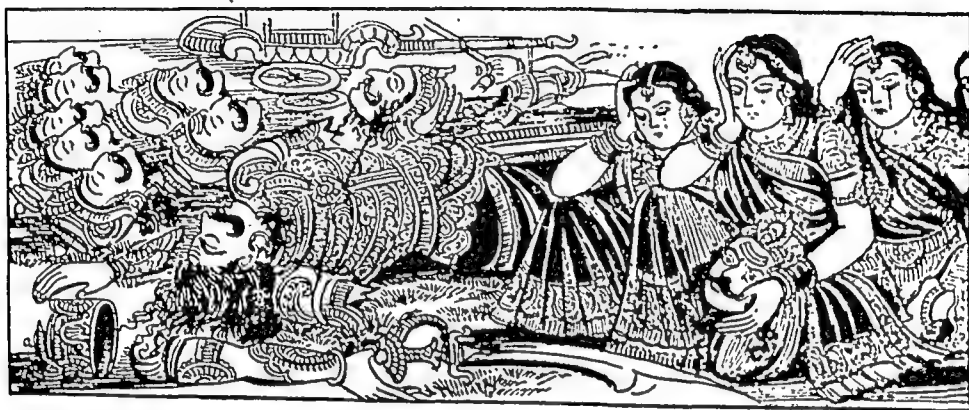
راوڻ جي موت تي اسانجو وڍڙاءُ به پورو ٿي چڪو. هاڻي جيئن هو تنهنجو ڀاءُ آهي، تيئن مونکي به پيارو آهي. هو سنگرام ۾ شورو ڀر ۽ پراڪرمي هو ۽ ٻڌ ۾ هري هن ڪٿين جي اُڪم ڪٿي کي پراپت ڪيو آهي. انلاءِ ڌرم انوسار توکي هن جو اگني سنسڪار ڪرڻ گهرجي، جنهن توکي جس ملندو.

شري رام جا اهي وڃن ٻڌي، وپيش ۽ وڌي ۽ انوسار راوڻ جو اگني سنسڪار ڪيو، تڏهن مندودري آڏي راڻيون به راوڻ کي تلاءُ ڇڏي ڏيئي محلات ڏانهن موٽي ويون. پوءِ وپيش ۽ رامچندر جي اڳيان هٿ جوڙي اچي بيٺو. تڏهن رامچندر لڪشمي کي آڳيا ڪٿي: هي پراڻا! تون وانرن جي راجا سگريو، ڇراج جامونت، انگد ۽ هنومان آڏي ويون کي لنڪا ۾ وٺي وڃي وپيش ڪري راجگديءَ تي ويهار.

رامچندر جي آڳيا موجب سڀني لنڪا ۾ ويا ۽ وپيش ڪري راجتلڪ ڏٺائون. سڀني هٿ جوڙي وپيش اڳيان سر نوابو ۽ پوءِ وپيش سڀني منتوين کي وٺي رامچندر وٽ آيو ۽ اچي کيس پيرين پيو. رامچندر کيس اُتاري کڻي ڇاڪي سان لائو ۽ پوءِ سڀني وانرن کي پاڻوٽ گهرائي چوڻ لڳو: هي وانر ويرو! توهانجي پراڪرم ڪري ئي پرڳڻو سترو مارجي ويو ۽ وپيش کي لنڪا جو راڄ مليو. توهان مونتي جيتري ڀلائي ڪئي آهي سا مان ورڻن ڪري نٿو سگهان. توهان مونکي پنهنجن ڀائرن سان پيارا آهيو ۽ مان توهانجي آپڪار جو بدلو ڏيئي نٿو سگهان.

رامچندر جا مڙ وڃن ٻڌي وانرن جي اکين مان ڍڍو ڀريل لڙڪ وهڻ لڳا ۽ هو شري رام جي پيرن تي ڪري چوڻ لڳا: هي ناٺ! اسان ڪهڙي سهرڻي آهي جو خيس وانرن کان مهاپينڪر ۾ ماري وڃن! اهو سڀ توهانجو ئي پراپ آهي. اسان وانرن (نماڻو) ڇاڻي توهان اسانکي ڪنارٽ ڪيو آهي.

لڳيون. راوڻ جون راڻيون، جن کي ڏسڻ به درلپ هو، سي اڄ وار چوڙي، چاٽي پٽي، اوچنگارون ڏيئي روڊن ڪري رهيون هيون. مندودري چوڻ لڳي: هي سوامي! ورڻ ڪپير ۽ اندر آدي ديوتائن کي به توهان جيتو هو، پر توهان کي هڪ بنواسي منڻ ڪيئن ماري سگهيو؟ نشچيم سان شري رام وڻو ڀڳوان آهي ۽

ستي سيتا لڪشي آهي. انهنجو ايمان ڪري، توهان هيءُ ڦل پالڻ ۽ مون کي وڌو ٿيڻو پيو. ميه دانڻو منهنجو پٽ، راوڻ منهنجو پٽي ۽ اندرجيٽ منهنجو پٽ، انهن تي مون کي ڪيترو نه گيرب هو! پر هاءِ، زمانو ساڳيو نٿو رهي. مان اڀاڳڻ توهان لاءِ رڙان پئي ۽ توهان جو پيون پياريون راڻيون به اناڪ ٿي وريلاپ ڪري رهيون آهن. هي ناڪ! هنن کي ته اُتي ڏيرج ڏيو. توهان سوني جي پلنگن تي سهڻ وارا اڄ ڌوڙ ۾ ڪيئن پيا آهيو!

پنهنجي گهر جي استوين کي روڊن ڪندو دسي، وپيشڻ جي من ۾ به ڏاڍو دک ٿيو ۽ هو به روئڻ لڳو. تڏهن رامچندر جي آگيا موجب لڪشمن وپيشڻ کي گهڻي قدر سمجهائي ڏيرج ڏنو. راڻين جا وريلاپ ٻڌي وپيشڻ کي دک ته ٿيو پر ته به هن اتي اڃا پاءُ جو اگني سنسڪار ڪرڻ واجب ٿئي سمجهيو. انوقت رامچندر کيس چيو: هي وپيشڻ! دشمني جيئن ٿي تائين ٿيندي آهي ۽

لڳو ۽ اُن کي ڌاري ڇڏيائين. اُهو پاڻ راوڻ جا ڀرائ ڪڍي وري

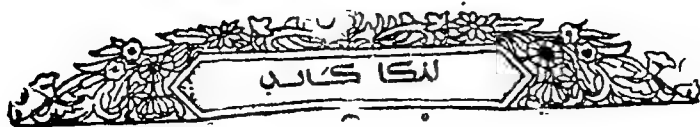

اهي رامچندر جي ترڪش ۾ پيو.
راوڻ جي مرڻ تي چوڻف رامچندر جي جڳهه ڇڪار ٿيڻ لڳي
۽ ديوتاڪون پڻ جي ورکا ڪرڻ لڳا. شتروءَ کي ماري ۽ پنهنجي
پرڻيا پوري ڪري شري رام به ڏاڍو ڀرسن ٿي. مشڪل لڳو. ان
وقت هنجي وچتر ڇڏي به ڏاڍي منوهر هئي. جتانوڻ مٿي تي،
هٿن ۾ ڏنڻس پاڻ، شيام سندر بدن تي رت جون بولدون ۽ سندس
ڀرسن مڪه ڇڏي مان وڌيڪس ٿيڪي رهيو هو. انوقت وائرن جي
سڻا ۾ هو ائين شري ۾ رهيو هو، جيئن ديوتاڪن جي وچ ۾ اندر.

— — — — —

راوڻ جو اڳي سلسڪار ۽ ويهڻ جو راجڪلڪ.

راوڻ جي هرڏيوءَ جو ٻڌي سندس راڻي ملودوري وياڪل ٿي
مورچت ٿي ڪري پئي. سندس ٻارن ۽ اڳيون کيس اڳاري ۽ بورلاب
ڪندا. ان ٻڌ پوءِ روائي آيون. اهي راڳيون پنهنجي پرڻاپ شالي
ڪٽيل ڏي، اهي لاڙ ۾ ڪڍڻ ۽ ٻجهن جي وچ ۾
جل وهائڻ ۽ بورلاب ڪرڻ لڳيون. هوراوڻ
اهي هندي ٿان ۽ دل جو ورڻن ڪري اوسارڻ

ڪڍڻ جو راوڻ جي هٿن مان ڏنڻس ٻاڻ ڪري پيو ۽ هو ڊانوا ڊول ٿي رت ۾ ڪري پيو. اهو ڏسي راوڻ جو سارڻي ڊپ ۾ ڀرجي راوڻ جو رت ڀڙ ڇوميءَ کان ٻاهر هڪلي ويو. راوڻ جڏهن هوش ۾ آيو، تڏهن ٻاڻڪي ڀڙ ڇوميءَ کان ٻاهر ڏسي پنهنجي سارڻيءَ تي ڏاڍو ڏمريو. راوڻ جي مٿان ته ڪال سوار هو ۽ سندس وويڪ شڪتي ناس ٿي ويئي هئي. هو سارڻيءَ کي چوڻ لڳو: اڙي مورڪ! تو مونکي گيدي سمجهي ڀڙ ڇوميءَ مان هيڏي آئي منهنجي عمر ڀر جو جس ۽ ڪيرتي ٻوڙي ڇڏي. هيئنڙ سيگهه مان واپس وڃ، جو ائين نه ٿئي ته مٿان منهنجو شترو پڇي وڃي.

سارڻيءَ ورائيو: مهاراج! مان توهانجو هٿ ڇڻڪ آهيان ۽ شتروءَ جو وڌيل ڀراڪرم ۽ ٽيڇ ڏسي توهانکي ٻچائڻ لاءِ هيڏي ڀري وئي آيو آهيان. هاڻي توهانجي آڳيا موجب ڀڙ ڇوميءَ تي وري هلائڻو انريٽ جوش ۾ ڀرجي راوڻ جڏهن ٻيهر ڀڙ ڇوميءَ تي آيو ته پيٺڪر استرن شسترن جي ورڪا ڪرڻ لڳو. رامچندر انهن هٿيارن کي ڪٽڻ لاءِ ٻيا استر هلائڻ لڳو ۽ اهي استر شسترن ٻاڻ ٽڪڙجي اهڙو پيٺڪر آواز ڪرڻ لڳا جڏهن ته بارود سان ڪو ٻيڙ ڌري رهيو هجي. راوڻ ڀانت ڀانت جا هٿيار، گدا، چڪر، پالا، ترشول آدي هلائيندو رهيو جي رامچندر ڪاٿي پنهنجن ٽڪن تيرن سان راوڻ جا سر، ٻانهون ۽ ٻيا انگ ڪاٽڻ لڳو. راوڻ جا اهي سر يا انگ ڪٽجي وري به نوان ٿي ٿي پيا، جو ڏسي رامچندر چنتا ۾ پئجي ويو ته هيءُ شترو ته مرڻ سان به نٿو مري. انوقت ماڻهيءَ کيس صلاح ڏني ته برهم استر جو ڀريو ڪريو.

ماڻهيءَ جي ياد ڏيارڻ تي رامچندر اگست منيءَ جو برهم استر ڪڍيو. اهو اموگهه استر سڀني ٿٽون جي سار ٽيڇ مان ٺاهيو ويو هو ۽ ڀريل ڪال جي اگنيءَ سمان ٽيڇسوي ۽ پسم ڪندڙ هو. شري رام انهيءَ استر کي وڌي ڀورو ڪ ڏنڻس تي چاڙهي راوڻ کي هنيو. اهو ٻاڻ وڃ سمان پيٺڪر ڪڙڪاٽ ڪندو راوڻ جي چاڻيءَ تي وڃي

اهو ڏسي وپيش ڪڍا کڻي وڃي راوڻ سان ٻڌ ڪرڻ لڳو. جنهن وپيش ڪي راوڻ اڳيان اڪيون مٿي کڻڻ جي جرئت ڪين ٿيندي هئي، سڀني وپيش اڄ رامچندر جي پوتا ڪري راوڻ سان دٻو ڪڍا ٻڌ ڪرڻ لڳو. وپيش راوڻ جي چاٽيءَ ۾ اڏڙي زور سان ڪڍا هڻين ته راوڻ جي ڏهن ئي مڪن مان رت جون آڻيون ٿيڻ لڳيون. راوڻ اُنجي ڪجهه پرواهه نه ڪري وپيش سان ڏاڍي ڪروڌ ۾ ڀرجي وڙهڻ لڳو جو وپيش جلد ئي ساڻو ٿي پيو. تڏهن هنومان وڃي راوڻ جي سامهون ٿيو ۽ ٻيا وانر به راکشس سڻا سان لڙڻ لڳا. وري به اچي مها سنگرام مٿو. تڏهن راوڻ هڪ مايا رچي ۽ هڪ اڏڙو آستر هلايو جو چو طرف اڇو ڪهاڻو دونهن ڦهلجي ويو جو سڀئي هڪ ٻئي کي ڏسي ٿڌي سگهيا. پوءِ جڏهن اهو دونهن دور ٿيو ته چو طرف لکين ڪروڙين راوڻ ڏسڻ ۾ آيا جيڪي وانرن سان وڙهڻ ۽ مڙجڻ لڳا. تڏهن وانر ڏاڍو ڏکي ٿيا ۽ چوڻ لڳا ته هاڻي جيت جي آشا رکڻ لڳائي آهي جو هڪ راوڻ کي جيتڻ ئي مشڪل هئو سو انهن بيشمار راوڻن کي ڪيئن ماري سگهيو!

انوقت رامچندر سرجيت ٿيو ۽ پنهنجي سڻا کي وياڪل ڏسي، جي سڄي مايا جو ناس ڪيائين جو رڳو هڪ راوڻ وڃي بچيو. ۽ راوڻ کي اڏڙي زور سان آستر شستن جو ڀرڻو ڀريو.

رامچندر جا وڃڻ ٻڌي. راوڻ تهڪ ڏيئي کڻ لڳو ۽ پوءِ ڪروڙ ۾
 ڀرجي رامچندر مٿان هڪ ساهي ۽ ايترا ته تير هلايائين جو بادلن ۾ سورج
 وانگر، رامچندر تيرن ۾ ڍڪجي ويو. ڏڏهن رامچندر هڪ ئي اڱني
 ٻاڻ هلائي سڀني تيرن کي کن ڀل ۾ ناس ڪري ڇڏيو. راوڻ هڪڙو
 استر اهڙو هلايو جو اُن مان سورج سمان انيڪ تيز چڪر پرڳهت ٿي
 رامچندر کي ناس ڪرڻ لاءِ آيا، پر رامچندر وايو ۽ استر هلائي اُن
 استر ۽ چڪرن کي ناس ڪري ڇڏيو. رامچندر راوڻ جي گذرڻ
 استر جو جواب گذرڻ استر سان ڏنو ۽ جڏهن راوڻ نانگ استر جو
 ڀريو ۽ ڪري اسنڪيم زهريلو نانگ پيدا ڪيا ته رامچندر گرڙ استر هلايو
 جنهن سان سڀ نانگ ڪاڇي ويا. پنهنجن ڏٺي استرن کي بيڪار
 ٿيندو ڏسي راوڻ پنهنجن تڪن تيرن سان رامچندر جي گهوڙن کي
 زخمي ۽ سارڻي کي مورچت ڪري ڇڏيو.

رامچندر پنهنجي سارڻي کي سرجيت ڪيو ۽ ڪروڙ ۾ ڀرجي
 راوڻ تي اهڙي زور سان تير هنيو جو هن رت ڀرڙا ڀرڙا ٿي پيو ۽
 گهوڙا مري ويا. راوڻ اُمالڪ وڃي ٻئي رت تي چڙهيو ۽ هڪ مهاڀاري
 ترشول رڳو ناک مٿان اُڇلايائين. رامچندر اندر جي ڏنل شڪتي
 سان اُن ترشول کي ڀرڙا ڀرڙا ڪري ڇڏيو. رامچندر راوڻ جي
 ڏهن ئي سرن ۾ ڏهه تير هنيو جنهنڪري راوڻ جي سسپن مان رت لائون
 ڪري وهڻ لڳو. راوڻ رامچندر تي به اسنڪيم ٻاڻ هلايا پر رامچندر
 اُنهن ٻاڻن کي کائيندو، ڀرڀت سمان اڇل ۽ اڏول بيٺو رهيو. سڀيئي
 وانر ۽ وڀيشڻ آڏي راڪشس رام راوڻ جي اها وڃڻ ڏسي اُچڙج
 ۾ ڀرجي ويا. اُنوقت راوڻ هڪ مهاڀينڪر اموگه شڪتي وڀيشڻ تي
 هلائي. اُن شڪتي کي مهاڪال جي ڏنڊي سمان وڀيشڻ جا ڀراڻ وٺڻ
 لاءِ ايندو ڏسي شرڻا گت وتسل ڀريو رامچندر وڀيشڻ کي پٺيان
 ڪري پاڻ تي اُن شڪتي جو وار ٿيڻ ڏٺو. انلاءِ شري رام ٿوري دير
 لاءِ مورچت ٿي ڪري پيو.

ٻڌڻ هو هڪ اُتم رڻ ٿي سوار ٿي ٻيهر يڌ پوهي ٿي آيو.
وقت اندر رامچندر کي ٻڌل ٿي سوچيو ته اهو برابر جو مقابلو
ڇڏيو ۽ انلاء هن پنهنجو تيجسوي رڻ ۽ سارڻي رامچندر ٿي

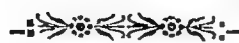
وڪليو. جڏهن اندر جو
مارڻي مائي، اندر جا ڏنل استر
سترو ۽ شڪتيون رڻ ۾ رکي
آئي رامچندر اڳيان حاضر ٿيو،
تڏهن رامچندر ديو راج اندر
جو احسان مڃي، ان رڻ ٿي
سوار ٿي راوڻ سان يڌ ڪرڻ
لڳو. هن پنهنجي سڄي سڻا
کي ڇڏيو. هي سورويرو
هاڻي توهان ٿڪا هوندا، انلاء
هاڻي توهان وڌيڪ يڌ نه
ڪريو ۽ منهنجي ۽ راوڻ
جي لڙائي ٿڌو.

راوڻ رامچندر جي سامهون اچي چوڻ لڳو: اڙي ٿڌسوي!
ياد رک، تون هيل ٽائين جن جو ڌن کي ماريو آهي، مان انهن جهڙو نه
آهيان. مان تنهن لوڪن ۾ پرست راوڻ آهيان ۽ منهنجي کي قيد خاني
۾ وڌا وڌا راجائون ۽ لوڪ پال بند آهن. منهنجو نالو ٻڌندي ئي
وڌا وڌا شور وڀر ٿر ٿر ڪنبدن آهن ۽ اڄ جي تون يڌ پوهي کان ڀڄي
نه وين ته مان توکان اڳوڻو بدلو چڪائي ضرور تنهنجا پراڻ ڪيندس.
تون مها ڪال راوڻ جي هٿ چڙهيو آهين.

راوڻ جا دروڇن ٻڌي رامچندر کيس کلي جواب ڏنو: تو
پنهنجي وڏائي ڪٿي سا بلڪل سچ آهي. پر هن وقت پاڻ نه
بل ڏيکارا

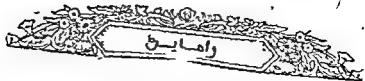
”هء رام! رڪيا ڪريو“ پڪاري هيڏي هودي ڀڄڻ لڳا. تڏهن رامچندر اڳني استر هلايو جنهنڪري آڪاش ۾ سورج جهڙو پوکاش ٿي ويو جنهن ۾ اُهي سڀ ماياوي جيو گهر ٿي ويا.

انڌڪار ناس ٿيو ته وانرن همڪ ٻڌي راڪشس سڏنا تي زور سان حملو ڪيو. ٻنهي پاسن ۾ گهور ڍٽ مچي وئي. ڪرپاڻ ۽ تلوارون ائين ڇمڪڻ لڳيون ڄڻ ڏهن ئي [ڏسائن ۾ وڃ ڪنوي رهي آهي. هاڻين، گهوڙن ۽ سانڊن جي اهڙي چيٽڪار ٿيڻ لڳي جو ڄڻ اٺيڪ بادل گرجي رهيا آهن. رامچندر ۽ ٻين شورويڙن جي تڪن تيڙن سان سر ڌڙن کان ڌار ٿي برف جي ڳڙن وانگر وسڻ لڳا. ٻاٽن، تلوارن ۽ ڪهاڙن جي لڳڻ ڪري شريڙن مان رت ائين وهڻ لڳو جيئن چشمن مان جل وهندو آهي. ڪانڌرن کي ڌڪاڻڻ واري رت جي پينڪر ندي وهڻ لڳي، جنهن ۾ هاڻي، گهوڙا، گڏهه جل جي جيون وانگر وهڻ لڳا. وڏا وڏا جوتا جنگه ۾ ڪٽجي ائين ڪرڻ لڳا، جيئن اُن نديءَ جي ڪناري مينل وڏا وڏا وڻ ٻهي ڀوندا آهن. انهي جي چرٻي اُن نديءَ ۾ جل جي ڦيڻ وانگر ٿي لڳي. ڀوت پشاج ۽ بيمٽال اُن پينڪر نديءَ ۾ سنان ڪري ٽهڪ ڏيڻ لڳا. ڪانو ۽ سرڻيون اُن نديءَ ۾ وهندڙ هٿ، ٻانهون وغيره عضوا ڪٽي اُڏامڻ لڳيون ۽ هڪ ٻئي کان چٽي ڪاڻڻ لڳيون. ڀوتڻيون ۽ پشاجڻيون ڪوپرڙين ۾ ڀري ڀري رت ۽ چرٻي پي ڏي ڪري، ڪوپرڙين جا جهانجهه وڃائي، نچڻ ۽ ٽهڪ ڏيئي پينڪر گيت ڳائڻ لڳيون. چوٽرف هءَ هءَ ۽ مارو ڪاٺو جي گرجنا ۾ راڪشس ۽ وانرن جي اُها مها پينڪر ڍٽ گهڻو وقت هلندي رهي.

راوڻ جو هوت.

راوڻ جو رت، سارڻي ۽ گهوڙا رامچندر هٿان ناس ٿي چڪا هئا ۽ هن جڏهن ڏٺو ته سندس سڀني سردارن جو انٺ ٿي چڪو

هڪ خسيس جيڙ آهي. رامچندر جا اهي ڌرم مڻ وڃن ٻڌي، ويڻش سندس چرڻن
 ي ڪري ويو. انوقت ٻنهي سڻائڻ ۾ مها سنگرام شروع ٿي ويو.
 ٻنهي پاسن جا جوڌا متوالا ٿي هڪ ٻئي کي ڪٽڻ ۽ مارڻ لڳا. راکش
 پنهنجن پينڪر هٿيارن سان وائرن کي ڪٽڻ لڳا ۽ وائر انهن کي
 هيٺ ڏسي پنهنجن ٽڪن ننهن سان پيٽ چيري آندا اوجھريون
 ڳچي ۾ پائي سڙجڻ لڳا. سگريو راوڻ جي سڻاڻ تي وروپاڪيه جي
 هاڻي جي منڙ تي ڏاڍي زور سان هڪ پٿر جي ڇپ هڻين جو اهو
 هاڻي پوئتي پڇي راکشن جي سڻا کي ئي لتاڙڻ لڳو. وروپاڪيه
 ٽپ ڏيئي هاڻي ٿان هيٺ لٿو ۽ سگريو تي تلوار جو وار ڪيائين.
 سگريو جو رت وهڻ لڳو ته به هن گدا جي هڪ ڀرپور ڌڪ سان
 وروپاڪيه جو منڙ ڌاري ڇڏيو ۽ هو مري ويو. وروپاڪيه کي مڱل
 ڏسي مهوڊر نالي وڏي پيٽ واري مها بلوان راکش سگريو تي حملو
 ڪيو، پر لينٽ سگريو تلوار سان سندس سر ڪپي ڇڏيو. پوءِ مها پارشو
 ۽ انگڊا جي پاڻ ۾ گدا ڀڌ ٿي جنهن ۾ مها پارشو مارجي ويو.
 پنهنجن ٽنهي سڻاڻين جي مارڻ تي راوڻ ڪروڙ ۾ ڀرجي
 هڪ ٿامس نالي اڇڙو استر هلايو جو وائر سڻا ۾ چو طرف باهه جا مڇ
 ٻرڻ لڳا ۽ وائر ان ۾ جلڻ ۽ ڪيڪون ڪري هيڏانهن هوڏانهن پڇڻ
 لڳا. انوقت رامچندر ورڻ استر هلايو جنهنڪري اها اڳتي شانت
 ٿي وئي ۽ چو طرف ٿڌي هير لڳڻ لڳي. راوڻ رامچندر تي زهريلن
 ٻاڻن جي ورڻا ڪوڙ لڳو. پر شرعي رام انهن کي وڃهر کي ڪٽيندو
 ٿي ويو. ٻنهي طرفن کان ايترا ته ٻاڻ هليا جو آڪاش ٻاڻن سان ڀرجي
 ويو ۽ اونداهه ٿي وئي. پر جڏهن سورج است ٿيو تڏهن ته چو طرف
 مهاڻو انڌ ڪار ٿي ويو ته به ٻنهي سينان جي وچ ۾ لڙائي وڌيڪ پينڪر
 وئي. انوقت راوڻ اڇڙي مايا پکيڙي جو بيشمار شينهن،
 ۽ اڃا ۽ واسينگ نانگ اچي ٻڌا ڏيا. پوءِ ته چو طرف
 ۽ وائر ڏاڍا وياڪل ٿي ”هه رام! رکيا ڪريو.“

”هائ رام! رکيا ڪريو“ پڪاري هيٺي هودي ڀڄڻ لڳا. تڏهن رامچندر اڳني استر هلايو جنهنڪري آڪاش ۾ سورج جهڙو پوکاش ٿي ويو جنهن ۾ اُهي سڀ مايوي جيو گم ٿي ويا.

اندڪار ناس ٿيو ته وانرن همڪ ٻڌي راکشس سڻا ٿي زور سان حملو ڪيو. ٻنهي پاسن ۾ گهور ڍڻ مڇي وئي. ڪرپاڻ ۽ تلوارون ائين ڇهڪڻ لڳيون ڄڻ تڏهن ئي [ڏسائن ۾ وڃ ڪنوي رهي آهي. هائين، گهوڙن ۽ سانڊن جي اهڙي چيٽڪار ٿيڻ لڳي جو ڄڻ انيڪ بادل گرجي رهيا آهن. رامچندر ۽ ٻين شورويڙن جي تڪن تيڙن سان سر ڌڙن کان ڌار ٿي برف جي ٻڙن وانگر وسڻ لڳا. ٻاڻن، تلوارن ۽ ڪهاڙن جي لڳڻ ڪري شريڙن مان رت ائين وهڻ لڳو جيئن چشمن مان جل وهندو آهي. ڪانڌرن کي ڏڪاڻڻ واري رت جي پينڪر ندي وهڻ لڳي، جنهن ۾ هائڻي، گهوڙا، گڏهه جل جي جيون وانگر وهڻ لڳا. وڏا وڏا جوڏا جنگ ۾ ڪٽجي ائين ڪرڻ لڳا، جيئن اُن نديءَ جي ڪناري بيٺل وڏا وڏا وڻ ٻهي پوندا آهن. انهي جي چرٻي اُن نديءَ ۾ جل جي ڦيڻ وانگر ٿي لڳي. پوت ۽ بيمثال اُن پينڪر نديءَ ۾ سنان ڪري ٽهڪ ڏيڻ لڳا. ڪانو اُن نديءَ ۾ وهندڙ هٿ، ٻانهون وغيره عضوا ڪٽي اڏامڻ ٿي کان چني ڪاڻڻ لڳيون. پوٽيون ۽ پشاجڻيون ت ۽ چرٻي پي ڏي ڪري، کوپڙين جا جهانجهه پينڪر گيت ڳائڻ لڳيون. چو طرف راکشس ۽ وانرن جي اُها مها پينڪر

—:~::~~::~~:—

راوڻ جو هوت.

—o—

جو رت، سارڻي ۽ گهوڙا رامچندر هٿان ناس ٿي چڪا. جڏهن ڏٺو ته سندس سڀني سردارن جو انت ٿي چڪو.

سو ناسوان ۽ بدل سدل ٿيڻ وارو آهي ۽ اٽلاءِ دم ڪرڻ نه جڳالي.
سنت کلسيداس ٿو چوي ٿي.

तिन्हहि ग्यान उपदेसा रावन। आपुन मंद कथा सुभ पावन ॥

पर उपदेस कुसल बहुतेरे। जे आचरहि ते नर न घनेरे ॥

راوڻ انهن کي ڳيان اُپديش ڏنو. پاڻ نيچ، پر وڃن ڏاڍا شپ
۽ پوکر. ٻين کي اُپديش ڪرڻ ۾ نه گهڻي هوشيار ٿيندا آهن، پر
اُن اُپديش تي هلت ڪرڻ وارا گهڻا نه ٿيندا آهن.
انريت راوڻ استرين کي سمجهايو پر پنهنجي من ۾ نه ڏاڍو
شوڪ ۽ ڪروڙ ڀريل هوس. هو سوچڻ لڳو ته سڄي جڳت کي
جيتيلندڙ منهنجو سورمو پٽ به مارجي ويو! هاڻي منهنجي لاءِ هي
سنسار سچ ٿي ويو. هاڻي هيءُ راج منهنجي ڪهڙي ڪم جو آهي. پراڻ
پياري پٽ کانسواءِ مان هن جيون کي ڇهتي ڇو پوان؟ هاڻي منهنجي
لاءِ بدلي وٺڻ ۽ نراشا کانسواءِ ڪجهه به بچيو ناهي. منهنجي پياري
پٽ ڇڙو ٺهيل سیتا کي ناس ڪيو هو پر مان هاڻي سڄيءَ سیتا کي
ناس ڪندس. هوءِ اڃا تائين منهنجي ڀرڀر ۽ راجاليءَ جو نرادر ڪري
بن بن پئڪندڙ رام کي ٽن من ارڻ ڪيو ويٺي آهي. انريت جنهن
سیتا لاءِ سندس پاءُ ڪنيڪرڻ ۽ پياري پٽ ميگهندا جو موت
ٿيو هو، تنهنکي مارڻ جو پڪو ارادو ڪري راوڻ تلوار اُگهاڙي
ڪري اشوڪ راتڪا ڏي ويو. اهو ڏسي سندس منٿري پٺيان
ويا ۽ کيس گهڻولي روڪيائون پر هن جو جوش نه گهٽيو. نيٺ
سپارشو نالي منٿري، جيڪو سندس مٿر هو ۽ ڏاڍو سياڻو ۽ سيلولٽ
به هو تنهن هٿ جهلي وڃي کيس جهليو ۽ سمجهايو: مهاراج!
توهان ههڙا پراڪرمي ۽ ڌرم جا ڄاڻو ٿي هڪ نرادر اڀلا استريءَ کي
ماري پنهنجي بي داغ ڪيوتيءَ کي ڪلنڪ نه لڳايو! توهان ڪپير
۽ برهم رشين جي سنتان آهيو، ويد شاسترن جا ڌرندڙ وڌران
مها ڪنن ٽپسيا ڪئي اٿو، پوءِ توهان ڌرم جو ٿياڳ ڪيئن
پيو؟ سیتا جي سندرگا کي ڏسي توهان مٿس ديا ڪريو ۽

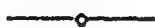

ٻاٺ لڪشمن ڪي هنياين. اهو ڏسي لڪشمن به ڦڙتيءَ سان ساڳئي قسم جو پينڪر ٻاٺ هنيو جو اُهي ٻئي ٻاٺ پاڻ ٽڪريا، جنهن مان بجلي جهڙو ڪڙڪاٽ ۽ باهه جا شعلا ڀڳدا ٿيا. پوءِ ميگهندا اڳني استر چوڙيو، جنهنڪي لڪشمن سوريه استر سان شانت ڪري ڇڏيو. لڪشمن وارن استر جو وار ڪيو پر ميگهندا روڊر استر سان اُنڪي ٽڏو ڪري ڇڏيو. انريٽ گهڻوئي وقت انهن جي وچ ۾ موٽمار جنگ ٿيندي رهي پر نيٺ مهاڀراڪرمي لڪشمن اندر استر هڻي ميگهندا جو سر ڌڙ کان ڌار ڪري ڇڏيو.

انريٽ مهاڀرتاڻيالي اندرجيٽ، ميگهندا، جنهنجي ٻل ڪري راوڻ به نروڙهه رهندو هو ۽ جنهن پنهنجي پراڪرم سان چوڏهن لوڪن کي جيتي وڏو ناموس پاتو هو، تنهن کي مئل ڏسي رشي مٺي ۽ ديوتائون ڏاڍو خوش ٿيا ۽ لڪشمن مٿان گلن جي ورڪا ڪرڻ لڳا. وانر ۽ رڇ وغيره لڪشمن جي چوڌاري اچي نچڻ ۽ سندس جڳهه جڳاڪار مٺائڻ لڳا. انوقت هنومان ميگهندا جو لاش کڻي لنڪا جي ٿاڻڪ ٻاهران رکي آيو.

راوڻ جو شوڪ ۽ رام راوڻ جي پينڪريڏ.

راوڻ جڏهن پنهنجي پياري ۽ پراڪرمي مربي ٻيٽ يوراج ميگهندا جي موت جو ٻڌو ته شوڪ ۾ وياڪل ٿي مورچيت ٿي زمين تي ڪري پيو. مندودري ۽ ميگهندا جي استري سلوچنا پنهنجن ڇاتين تي ڌڪ هڻي اوچنگارون ڏيئي ورلاپ ڪرڻ لڳيون. سڄي لنڪا نڪري ۾ ڊپ ۽ شوڪ ڇانيل هو ۽ هر هڪ گهر ۾ استريون پنهنجي پنهنجي هڙسن، پٽن ۽ ڀائرن وغيره کي اوساري ورلاپ ڪري رهيون هيون. راوڻ سامت ۾ اچي محلات جي سڀني استرين کي گيان اُڀديش ڏيئي چوڻ لڳو ته هن قسم جي روج راڙي مان ڪهڙو لاپ؟ جهڳٽ ۾ جيڪي ڪجهه به ڏسڻ ۾ اچين

ويشٽ ورائيو. هي ايماني چوڪرا! تون ڪال جي لاسي
۾ ڦاٿل اڃا بڪواد ڪري رهيو آهين. جيتوڻيڪ مان راکشس جاتيءَ
جو آهيان ته به اڻياچار ۽ اڌرو مونکي نٿو وڻي. تنهنجو پيءُ
نردوش رشين مٺين کي قتل ڪريٿو، ديوتائن سان ويڙهه رکيٿو ۽
سڀني جيون کي ستائي ٿو. جيڪو پاڻي پرائو ڏن ۽ پراڻي استري
چورائي ٿي تنهنڪن نانگ وانگر پري پڇڻ گهرجي. انلاءِ مون تنهنجي
پيءُ جو تياڳو ڪيو ۽ ديش ۽ جاتيءَ سان ڊوڙ نه ڪيو آهي. هاڻي
تون بڪواد ڇڏي پراڻي لڪشٽ سان ڀڏ ڪر.

اڌو ٻڌي اندرجيت لڪشٽ تي ٻاڻن جي ورڪا ڪرڻ لڳو
جي لڪشٽ ويو ڪٽيندو. لڪشٽ پنهنجن ٽڪن ٽيرن سان ميگهناڊ
جي سولي جي زهره پيچي ڇڏي ۽ هن کي زخمي ڪري ڇڏيو.
اندرجيت به لڪشٽ جو ڪوچ ٽوڙي جنجي شير ۾ گهٽي گهاو ڪيا.
ٻنهي جي شير مان رت جون لائون وڃڻ لڳيون ته به انهي ڪجهه
پرواهه نه ڪري ٻئي پينڪريٽ ڪندا رهيا. لڪشٽ ميگهناڊ جي سارڻيءَ
کي ماري ڇڏيو ته ميگهناڊ پاڻ گهوڙا به پٽي هڪليا ته ڏنڻ سان
ٻاڻ به پٽي ڇوڙيا، هن جي اڇڙي هوشياري ڏسي سڀ وسهه ۾ پڙجي
هن جي واهه واهه ڪرڻ لڳا. پر جلد ئي چار سوروڀر وانر سندس
ڇڪلي گهوڙن تي وڃي ڪڙڪيا ۽ انهن کي ماري رت کي پيچي
پوري ڇڏيائون.

رت جي پڇڻ تي اندرجيت به لڪشٽ وانگر زمين تي بهي
هٿيار هلائي لڳو. انوقت هو اونداهه ۽ لڙائيءَ جي گهمسان جو وڃي وئي
لنگا ۾ هليو ويو ۽ هڪ نئين اٽل رت تي سوار ٿي اچي لڪشٽ جي
سامهون ٿيو. اچڻ سان هن هزارين وانرن کي ماري ڇڏيو ۽ چوڌر
هاڻاڪار مچائي ڏنو. هن ويڙهه کي مارڻ لاءِ هڪ مها پينڪر شڪتي
هلائي جا لڪشٽ پنهنجن ٽيرن سان آڪاس ۾ ئي ڏهه ٽڪر ڪري
ڌنڌي ڪڍا سان ميگهناڊ جي رت جي گهوڙن کي ماري
ڏيڳي رت تان هيٺ لٿو ۽ هڪ مها ڪال سمان

ٻاٺ لڪشڻ کي هنيائين. اهو ڏسي لڪشڻ به ڦڙتيءَ سان ساڄي
قسم جو پينڪر ٻاٺ هنيو جو اهي ٻئي ٻاٺ پاڻ ٽڪريا، جنهن مان
بجلي جهڙو ڪڙڪاٽ ۽ باهم جا شعلا پيدا ٿيا. پوءِ ميگهندا اڳني
استر چوڙيو، جنهنڪي لڪشڻ سوريه استر سان شانت ڪري ڇڏيو.
لڪشڻ وارڻ استر جو وار ڪيو پر ميگهندا روڊر استر سان اٺڪي
ٿڌو ڪري ڇڏيو. انريٽ گهڻوئي وقت انهن جي وچ ۾ مومار جنگ
ٿيندي رهي پر نيٺ مهاڀراڪرمي لڪشڻ اندر استر هڻي ميگهندا جو سر
ڌڙ کان ڌار ڪري ڇڏيو.

انريٽ مهاڀرتاڻيالي اندرجيت، ميگهندا، جنهنجي ٻل ڪري
راوڻ به نريٽ رهندو هو ۽ جنهن پنهنجي پراڪرم سان چوڏهن لوڪن
کي جيتي وڏو ناموس پاتو هو، تنهن کي مٿل ڏسي رشي مٺي ۽
ديوتائون ڏاڍو خوش ٿيا ۽ لڪشڻ مٿان گلن جي ورکا ڪرڻ لڳا.
وانر ۽ رچ وغيره لڪشڻ جي چوڌاري اچي نچڻ ۽ سندس جڳ
جڳ ڪار منائڻ لڳا. انوقت هنومان ميگهندا جو لاش کڻي لڙڪا جي
ڦاٽڪ ٻاهران رکي آيو.

راوڻ جو شوڪ ۽ رام راوڻ جي پينڪريٽ.

راوڻ جڏهن پنهنجي پياري ۽ پراڪرمي مڙهي پٺت يوراج
ميگهندا جي موت جو ٻڌو ته شوڪ ۽ وياڪل ٿي مورچت ٿي زمين
تي ڪري پيو. مندودري ۽ ميگهندا جي استري سلوچنا پنهنجن
ڇاتين تي ڌڪ هڻي اوچنگارون ڏيئي ورلاپ ڪرڻ لڳيون. سڄي
لڙڪا نڪري ۽ هر ٻي ۽ شوڪ چاٺيل هو ۽ هر هڪ گهر ۾ استريون
پنهنجي پنهنجي مڙهن، پٽن ۽ ڀائرن وغيره کي اوساري ورلاپ
ڪري رهيون هيون. راوڻ سامت ۾ اچي مڪلات جي سڀني
استرين کي گيان آڏيش ڏيئي چوڻ لڳو ته هن قسم جي روچ
راڙي مان ڪهڙو لاپ؟ جڳت ۾ جيڪي ڪجهه به ڏسڻ ۾ اچين

وڀيشٽ ورائيو: هي ايماني چوڪرا! تون ڪال جي ڦاسي ۾ ڦاٿل اها بڪواد ڪري رهيو آهين. جيتوڻيڪ مان راکشس ڄاڻي ۽ جو آهيان ته به اتيچار ۽ اڌرم مونکي نٿو وڻي. تنهنجو پيءُ نردوش رشين مڻين کي قتل ڪريٿو، ديوتائن سان ويڙهه رکيٿو ۽ سڀني جيون کي ستائي ٿو. جيڪو ٻاڻي پرائو ڏن ۽ ڀرائي استري چورائي ٿو تنهنڪان نانگ وانگر پري پڇڻ گهرجي. انلاءِ مون تنهنجي پيءُ جو تياڳ ڪيو ۽ ديش ۽ ڄاڻي سان ڊوهه نه ڪيو آهي. هاڻي تون بڪواد ڇڏي پراڪرمي لڪشٽ سان ڀڏ ڪر.

اهو ٻڌي اندرجيت لڪشٽ تي ٻاڻن جي ورڪا ڪرڻ لڳو جي لڪشٽ ويو ڪٽيندو. لڪشٽ پنهنجن ٽڪن ٽيون سان ميگهندا جي سوني جي زرهه پڇي ڇڏي ۽ هن کي زخمي ڪري ڇڏيو. اندرجيت به لڪشٽ جو ڪوچ ٽوڙي جنجي شير به گهٽي گهاو ڪيا. ٻنهي جي شير مان رت جون لائون وهڻ لڳيون ته به انجي ڪجهه پرواهه نه ڪري پئي پڙڪري ڪندا رهيا. لڪشٽ ميگهندا جي سارڙي کي ماري ڇڏيو ته ميگهندا پاڻ گهوڙا به پئي هڪليا ته ڏنڻس مان ٻاڻ به پئي چوڙيا، هن جي اڏري هوشياري ڏسي سڀ وسهه ۾ ڀڄي هن جي واهه واهه ڪرڻ لڳا. پر جلد ئي چار سورويرو وانر سندس چڻلي گهوڙن تي وڃي ڪڙڪيا ۽ انهن کي ماري رت کي پڇي پوري ڇڏيائون.

رت جي پڇڻ تي اندرجيت به لڪشٽ وانگر زمين تي بهي هٿيار هلائڻ لڳو. انوقت هو اوندهه ۽ لڙائي جي گهمسان جوڳهه وٺي لنگا ۾ هليو ويو ۽ هڪ نئين اٽل رت تي سوار ٿي اچي لڪشٽ جي سامهون ٿيو. اچڻ سان هن هزارين وانرن کي ماري ڇڏيو ۽ چوگرد هاءِ ڪار مچائي ڏنو. هن وڀيشٽ کي مارڻ لاءِ هڪ مهاڀينڪر شڪتي هلائي جا لڪشٽ پنهنجن ٽيون سان آڪاس ۾ ئي ڏهه ٽڪر ڪري ڇڏي. وڀيشٽ پنهنجي گدا سان ميگهندا جي رت جي گهوڙن کي ماري ڇڏيو ته ميگهندا ٽپ ڏيئي رت کان هيٺ لٿو ۽ هڪ مها ڪال سان

وڌ ڪر. تڏهن لڪشڻ، وپيشڻ، انگڊ، هنومان آڏي ساڻ ڪري
 اُن جڳه تي آيو جتي ديويءَ جي مندر چوگرد راکشسن جي وڏي سڻا
 مورچي بندي ڪيو بيٺي هئي ۽ اندر مندر ۾ ميگهندا اچي يگيم ڪري
 رهيو هو. هو آهستيون ڏٺي پوئن پشاجن ۽ ٻين مها وڪرال شڪتين
 کي پنهنجي مدد لاءِ ڪوٺي رهيو هو. انوقت وائرن جي سڻا ڏاڍي
 جوش سان وڃي راکشسن جي مورچي تي ڪڙڪي ۽ لڪشڻ لکين
 ٻاڻن جي ورڪا ڪري راکشسن جو قتلام ڪرڻ شروع ڪيو. انلاءِ
 راکشسن ۾ اچي ٽاڪوڙو پيو ۽ هو مندر جي رکيا ڇڏي اُتي
 پڳا. تنهنڪنپوءِ وائرن مندر ۾ وڃي ميگهندا جو يگيم ڪنڊن ڪيو.
 انهن يگيم جي سامگري اُڇلائي ڇڏي ۽ جپ ڪندڙ اندرجيت کي
 وائرن کان پڪڙي گهلڻ ۽ لتون هڻڻ لڳا. تڏهن لاچار ميگهندا کي
 انوشنان پوري ڪرڻ کانسواءِ اُٿڻو پيو ۽ هو جوش ۾ ڀرجي وڃي
 پنهنجي رت تي ويٺو.

انوقت وپيشڻ، لڪشڻ کي ڀرسان هڪ وڏي بڙ جي وٽ هيٺ
 وٺي ويو ۽ ٻڌايائينس: - آريه! اندرجيت جو اهو راز آهي ته هو هن
 وٽ جي هيٺان پوئن کي ٻلي ڏيئي پوءِ ڍڪڻ ويندو آهي ته
 سنگرام ۾ انترڌان ٿي سگهندو آهي. توهان کيس هن وٽ جي هيٺ
 اچڻ نه ڏجو. نه ته پوءِ غائب ٿيل شتروءَ سان ڍڪڻ ۾ توهان کي
 ڏاڍي مشڪلات ٿيندي.

ايتري ۾ ميگهندا به اچي اُتي پهتو ۽ لڪشڻ ۽ وپيشڻ کي اڳڀر
 اُتي بيٺل ڏسي، هو وپيشڻ کي چوڻ لڳو: - هي ڏيش دروهي
 راکشس! توکي لعنت هجي! تو جنهن ڀومي تي جنم ورتو ۽ پرورش
 پاتي، تنهنسان ئي دوه ڪري رهيو آهين! ڌڪار آهي توکي، جو
 پنهنجي اوچ راکشس جاتيءَ جو سومان وساري ۽ پنهنجن کي ڇڏي
 وڃي ڌارين جو داس بڻيو آهين! ڌاريا نيٺ به ڌاريا ٿيندا، جو ڌارين
 جو پاسو وٺي پنهنجن جو پڪيم ڇڏيڻو سو پنهنجن جي مارجي وڃڻ تي
 ڌارين کان ماريو وڃيڻو.

ميگهناد ورائيو: اي وانرا! توهان سڀيئي جنهن سڀيتا لاء هتي آيا آهيو، انکي ئي مان ماري ٿو ڇڏيان ته توهانجي ڀڌ ڪرڻ ئي اجائي ٿي. استرين کي مارڻ ڌرم نه آهي، پر جنهن استري ڪري منهنجا پيار، چاچا، ماما ۽ ٻيا وڏا وڏا وڃن ٿا، پر مري چڪا آهن ۽ جنهن ڪم ڪئي توهان سڀني کي ڪشت پهچي سو ڪم ته هونڪي ضرور ڪرڻ گهرجي.

ائين چئي ميگهناد تلوار سان ان طلسمي سڀيتا جو سر ڪهي ڇڏيو ۽ ٽهڪ ڏيندو، ٽڪيلا ڏيو ۽ جي مندر ۾ وڃي اچي بيگه ڪرڻ لڳو. سڀيتا جو قتل ڏسي وائو سٺا ۾ ڊڪ ۽ نراسائي جي لهر چاندي وڃي ۽ هو سمجهڻ لڳا ته هاڻي وڌيڪ لڙائي ڪرڻ اجائي آهي. جنهن سڀيتا کي ڇڏائڻ لاء اسان هيء ڀڌ ڪري رهيا آهيون ساڻي جيئري نه رهي ته وڌيڪ ويڙهه جو ڪهڙو مطلب؟ اهو سوچي وانرا اڏاس ٿي ويهي رهيا. هنومان ڇڏهن شري رام کي سڀيتا جي موت جي خبر ٻڌائي ته هو شوڪ ۾ وياڪل ٿي مورچت ٿي ڪري پيو. پاڻ جي اها حالت ڏسي لکهن ڪپس ڏيرج ڏيڻ لڳو. انوقت وپيش ٻه اٺي اچي پهتو ۽ سڄي احوال کان واقف ٿي چوڻ لڳو: هي ڀروڙا راڻ جو سڀيتا لاء جيڪو ڀاڙو آهي، تنهن لاء هو ڪڏهن به سڀيتا کي ڪسڻ نه ڏيندو. هي رڳو ميگهناد طلسمي سڀيتا کي ماري، اسان سڀني کي شوڪ ۾ ساڻو ۽ نڪو ڪري، پاڻ نروگن ٿي اچي بيگه ڪري رهيو آهي. جي هو اهو بيگه ڀورو ڪري اٿندو ته پوء هنکي بلهه جيتي نه سگهيو. الله هاڻي هلي هنجي بيگه ۾ وڃن وڃڻ گهرجي. هي ٻراڪري رکيوڙا هيء وقت آدم ۽ ٻراڪرم جو آهي ۽ شوڪ جو نامي. اندرجيت مٿو ته راڻ کي سڀني سميت مڱل سمجهو.

وڃڻ جي ائين سمجهائڻ تي رامچندر ۽ وانرا سٺا جو شوڪ ڏور ٿيو ۽ اٽاهه ۾ ڀرجي ميگهناد جو بيگه ڪڍڻ ڪرڻ لاء تيار ٿيا. انوقت رامچندر لکهن کي آيا ڪئي ته وڃي اندرجيت جو

آدي بلوان وانرن کي ٿڪا ٿڪا ٿيو هڻي وياڪل ڪري ڇڏيو. تنهن کانپوءِ ميگهندا اهڙي ته مايا پکيڙي جو آسمان مان زهريلن نانگن جو مينهن وسڻ لڳو ۽ وانرن جي سڻا ۾ نانگ ۽ ڦهليجي ويا. انريت وانرن جي سڻا کي وياڪل ڪري ميگهندا آخر ظاهر ٿي بيٺو ۽ وانرن کي ڪاريون ڏيڻ لڳو. اُنوقت جامونٽ جوش ۾ ڀرجي وڃي کيس گردن کان جهليو. ميگهندا جامونٽ تي ترشول هلايو پر جامونٽ اُهوئي ترشول کسي ميگهندا جي ڇاتي ۾ ٽوڪي هنيو جو هو زمين تي ڪري پيو. پوءِ جامونٽ کيس پيرن کان پڪڙي گهمائي گهمائي زمين تي ٽهڪايو پر ميگهندا وردان جي ڀرتاپ ڪري نه مڻو. تڏهن جامونٽ هن کي کڻي زور سان لنڪا ۾ اندر ڦٽو ڪيو. هيڏانهن ديوتائن وانرن جي سڻا کي نانگن کان وياڪل ڏسي گرڙ کي موڪليو جنهن سڀني نانگن کي کائي ڇڏيو. شري رام جي ڀرتاپ سان وانرن جي سڻا ۾ وري اُتساه وڌڻ لڳو. هوڏانهن لنڪا ۾ جڏهن ميگهندا مورچا مان سجاڳ ٿيو تڏهن هن پنهنجي پتا کي ڳڻتيءَ ۾ ٻڌل ڏٺو.

راڪشس جي طرف جا وڏا وڏا جوتا مارجي چڪا هئا ۽ جيئن پنهنجي مک سان چوڻ ڪري ڪيل پڇن جو ڦل گهٽجي ويندو آهي، تيئن راڪشس سڻا به گهٽجي ويئي هئي. انلاءِ رامچندر جي ڪرپا سان وانر سڻا جو زور ڏاڍو وڌي ويو هو. ميگهندا هڪ وڏي تجويز سٽي ۽ پنهنجي رت ۾ هڪ مايوي سيتا ويهاري، هو لنڪا جي قلعي کان ٻاهر نڪتو. اُن استريءَ جا وار ڇڙيل هئا ۽ بدن تي ميرا ڪپڙا هوس ۽ هوءَ شوڪ ۾ ڀريل، اُداس ۽ زبان سان ”ههءِ رام! ههءِ رام!“ پڪاري رهي هئي. ميگهندا هن کي وارن کان چڪي تلوار سان مارڻ لاءِ تيار هو. اهو ڏسي هنومان چيس: هي دراڻا! تون برهمڻن جي اُتم ڪل ۾ پيدا ٿئي هڪ نراڀراڻا اڀلا کي نردئا سان ماري رهيو آهين؟ انجو ڦل توکي اوس پوڳڻو پوندو.

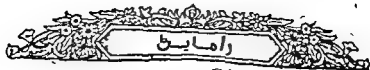
اؤ ۽ ڪٿڻ جو تصور

هڪ دلبي رامچندر جي مرضي ٿي ته اڃسوءِ يگيه ڪڍي ۽
انلاءِ هن لڪشمن ۽ ڀرت کان صلاح پڇي. ڌره ٿي چيون. ”مهاراجا!
سڄي ۽ ڀرتويءَ جا راجاڻن توھان کي پتا نٿو ڪن ٿا ۽ آڳيا
مڃين ٿا. انلاءِ اسان کي اڏرو يگيه ڪرڻ نه ڏکڻ ٿا ۽ آڳيا
جي ٻين راجوسين جي گهٽتالي ٿئي يا اسانجي جنهن ڀرتويءَ
ٿيڻ جو ڪو سبب بڻجي. تنهنڪري منهنجي ۽ انهنجي ناس
يگيه ڪرڻ گهرجي.“

رامچندر ۽ لڪشمن کي ڀرت جي ڳالهه پسند
آيو ۽ انهن ٻنهي جو ڏيک ڏيکيو. سڀني ڏيک ڏيکيو
يگيه لاءِ هڪ عاليشان منڊپ ٺاهيو ويو ۽ مٿان لاءِ ڪناري
هنيو ويا. سڱريو، ويڻ، راجا جنڪ ۽ ٻين مٿر راجائن ۽ ٻين
مهرشين ۽ ڌرمچارين ڏانهن قاصد موڪليا ويا. جڏهن سڀئي
ڌرم ڌار سان اچي پهتا، تڏهن طرحين طرحين جا ساز، شرنابور
دلديون وڄڻ لڳيون. ويد پاڻي بواڻن جون ٽولين جون
ساهون ڇوڪرين ڪرڻ لڳيون.

جڏهن گرو وسشٽ جي هدايتن موجب يگيه جو آرنڀ ٿيو
دستور موجب يگيه ڪندڙ جي استريءَ جو هجڻ ضروري سمجهيو
مريادا پرشوتم رامچندر ته ايڪ پتني ورت ڌاري هو، انلاءِ
وواهه ڪرڻ نه قبوليو. تڏهن سيتا جي هڪ سوني جي ڀرتي
ٺهراي وئي، جنهن کي وسر آڏي پهرائي سيتا جي اسٿان تي

* راجسوءِ يگيه ۾ ٻيا راجاڻن يگيه ڪندڙ مهاراجا کي ڏي
ڀاڱي سندس زبردست اقرار ڪندا آهن، پر اشوميت يگيه ۾ جا
ڪي يگيه ڪندڙ مهاراجا کان وڌيڪ پراڳمڻي سمجهي
ٿا ۽ چاهي سوسندس گهرو ۽ جهلي ڏي ڪري.

پنهنجي مهendar جو موت ڏسي راکشن ۾ اچي ٿاڪوڙو پيو ۽ هو ڊپ ۾ ورلاپ ڪندا لنڪا ڏي پڇي ويا. هيڏانهن چو طرف لڪهڻ جي جڳهه ڄاڻڪار ٿيڻ لڳي.

لڪهڻ ۽ ميگهندا جي ڀڄ ۽ ميگهندا جو موت.

راوڻ جڏهن پنهنجي پراڪرمي پٽن جي موت جو ٻڌو، تڏهن سندس اکين مان لڙڪ وهڻ لڳا. راوڻ جي محلات ۾ سندس نهر ۽ ٻيون استريون پنهنجي ملڻ پٽين لاءِ دل ڌاريندڙ ورلاپ ڪرڻ لڳيون. اهو ڏسي راوڻ ڏاڍو وياڪل ۽ نراس ٿيو. انوقت ميگهندا اچي کيس دلداري ڏني ۽ چيو: هي پتاجي! توهان چنتا نه ڪريو. سڀاڻي منهنجو پراڪرم دسجوه آءُ پنهنجي مک سان پنهنجي وڏائي ڇا ڪريان.

انريت ٻڌائون هئي ميگهندا پنهنجي ٻيءَ کي دلچاءِ ڏني. مباح ٿيندي ئي وانرن جي سڻا مڃوڻ ڪندي چو طرف لنڪا کي وڪوڙي ويئي ۽ قلعي کي ڀاڄڻ لڳي. ميگهندا به سڀي سنيري پنهنجي سڻا کي وٺي ڀڄ ڪرڻ لاءِ نڪتو. هو طلسمي ڀڄ ڪرڻ ۾ ڏاڍو ڀروپڻ هو. ٻيا راکشن ٻوڏا به پنهنجا اهوگهه استر شستر کڻي وانرن سان ڀڄ ڪرڻ لڳا. ميگهندا پنهنجي غالب ٿيندڙ ومان تي چڙهي آڪاش ۾ تهڪ ڏيئي مڙجڻ لڳو جو ٻڌي وانرن جي سڻا ۾ ڊپ ڄاڻجي ويو. پوءِ ته هو ومان مان ڀالا، تير، ڪهاڙا، ڪرپاڻ آدي هٿيارن جو ۽ وڃر آدي گولن جو اٿڙو ته وسڪارو ڪرڻ لڳو جو ڄڻ ته ساوڻ جو مينهن وسي رهيو آهي. چو طرف ”پڪڙيو، پڪڙيو، ماريو، ماريو“ جا لفظ وانرن کي ٻڌڻ ۾ ٿي آيا پر اهي ڪير ٿو چوي ۽ ڪير ٿو هٿيارن وسڪارو ڪري سو ڪجهه به ڏسڻ ۾ نٿي آيو. وڏا وڏا سوروير ن ۽ وڻ کڻي آڪاش ۾ ڊوڙيا پر ڪنهن کي نه ڏسي پيگهندا، هنومان، انگد، نل، نيل، سگرديو ۽ ڄامونت

اسين هاڻي وڃي وانر سڱنا جو ناس ٿا ڪريون.

ائين چئي اُهي راجڪمار پنهنجي پتا جي آڳيا وٺي سهي سنڀري
 ٻڌ ڀوميءَ ڏانهن هليا. اُهي سڀيئي آستر شستر وڌيا جا ڌرندڙ جوڌ
 ۽ مها ٻلوان هئا. اُهي پاڻ سان راڪشن جو وڏو ڪٽڪ وٺي نڪتا
 وانرن سان سخت جنگ جوڻيائون. راڻ جي پٽن نوانتڪ، ديوانتڪ
 ۽ ترشرا ڏاڍي برجستانيءَ سان لڙيا، پر انگڊ ۽ هنومان اڏيت ڀراڪرم
 ڏيڪاري انهن ٽنهي کي ماري ڇڏيو. ڪنڀڪرڻ جي پٽ ڪنڀ
 کي سگريو ماريو، تڏهن ڪنڀ جو ڀاءُ نڪنڀ جوش ۾ ڀرجي تلوار
 کڻي سگريو تي ڪاهي ويو. انوقت هنومان جي وچ ۾ ڀوڻ ٿي اُها
 تلوار هنومان کي لڳي، پر هنومان پنهنجي وهندڙ خون جي پرواهه نه
 ڪري وڃي نڪنڀ جي مٿان پيو ۽ کيس زمين تي ڪيرائي سندس
 ڇاتيءَ تي چڙهي گلو مروڙي ساهه ڪڍي ڇڏيائينس.

راڻ جو پٽ اتيڪايه ڀرپٽ جي قد جو ۽ ڏاڍو ٻلوان هو سو
 پنهنجي ڀائرن ۽ سوتڻ جو موت ڏسي ڪوپ ۾ ڀرجي ويو ۽ لڳو
 وانر سڱنا جو سنهار ڪرڻ. وانر سڱنا ۾ چو طرف هاهاڪار مچي ويو ۽
 ڪنڀڪرڻ جهڙي ٻڙي دٻيت سان نه ڀڄي وانر رامچندر کي رکيا
 لاءِ پڪارڻ لڳا. انوقت رامچندر کان آڳيا وٺي لڪشمن ۽ ڇي
 اتيڪايه جي سامهون ٿيو. هن کي ڏسي اتيڪايه چوڻ لڳو: هي
 لڪشمن! تون اڃا ٻالڪ آهين ته به توکي مان جهڙي مهاڪال سان
 لڙڻ جي جرئت ڪيئن ٿي ٿئي؟

لڪشمن چيس: ”مان ننڍو آهيان يا وڏو، پر تنهنجو ڪال
 آهيان.“ ائين چئي لڪشمن هن تي تيرون جي ورڪا ڪرڻ لڳو، پر
 اُهي تير اتيڪايه جي فولادي زره سان ٽڪري زمين تي ڪرڻ لڳا.
 اتيڪايه به آستر شستر هلايا سي لڪشمن پنهنجن ٻاڻن سان نسقل
 ڪرڻ لڳو. ٻڙي ويهرڪ ٻڙي جي مٿ هئا ۽ انهن جي اها
 جنگ اُت ڏينهن هلندي رهي ۽ نيٺ لڪشمن بهرهم آستر هلائي
 اتيڪايه جو مڪت سان سينگاريل مستڪ جسي کان ڌار ڪري ڇڏيو.

سرپر کي ڏوڏي به نه سگهيو. ٿڌهن هنومان پنهنجو وجر جهڙو ٺٽشو راوڻ کي چاليءَ ۾ هنيو جو هن جي اکين، ڪنن ۽ وات مان رت وهڻ لڳو. هنومان پوءِ لڪشمن کي کڻي رامچندر وٽ آيو.

لڪشمن وري به سنجيوڻي پوئيءَ سان هوش ۾ آيو ۽ پنهنجي وشڻو پگوان جي انس هجڻ جو ڏيان ڪيائين، ته اها برهم شڪتي کيس ڇڏي واپس راوڻ وٽ هلي وئي ۽ لڪشمن نوبنو ٿي پيو. پوءِ رامچندر ڏٺو لاءِ نڪري نروار ٿيو. هن جي اموگه، ٿيڻ سان راوڻ جو رت، گهڙڙا ۽ سارڻي پرزا پرزا ٿي ويا ۽ هن جو سونهري هڪٽ به اڌ ٿي ڪري پيو. شري رام جو هڪ طرفان جهڙو ٻاڻ راوڻ جي چاليءَ ۾ اڏرو وڃي لڳو جو هن جي هٿن مان ڏنڻس ٻاڻ ڪري پيو ۽ هو ڏاڍو ساڻو، رڳو ۽ زخمجي ڪري پيو. انوقت رامچندر ٻاڻ هڻڻ بند ڪيا ۽ راوڻ کي گنيپير وائيءَ ۾ چيائين: هي راوڻ! توکي ڪيترا اٽل ڪيرڻي وارا چڱا ڪم به ڪيا آهن ۽ هاڻي به منهنجا مکيه سڻاڻپتي توکان هارائجي پڌ ڏيومي ٿي پيا آهن. پر تون هن وقت ٽڪل آهين، انلاءِ مان هاڻي توکي به پوريءَ نه موڪليندس. تون هاڻي وڃي آرام ڪر ۽ پوءِ جڏهن تازو توانو ٿي پير ايندين، تڏهن مٻان توکي پنهنجو ٻل ڏيکاريندس.

شڪر ٿو چوي ته هي گرجا! راوڻ جيڪو مهانج پاپي هو ۽ رامچندر جو وڏو اپراڌ ڪيو هئائين تنهن تي به ڪرپانڌان ايڏي ديا ڪئي! انلاءِ اهي منش نشچيءَ ۾ منڍ ٻڌي. وارا آهن جي اهڙي دين ديال ڪرپانڌان پريو جو پيچن ٿا ڪن.

رامچندر جو ٻاڻ تي قياس ڏسي راوڻ ڏاڍو شرمسار ٿيو ۽ لنڪا ڏانهن موٽي ويو. اهڙي مهاپرتابي راوڻ جو اهڙو ايمان ٿيو ته هن جي همت خارجي ويئي ۽ جو ٻي ۾ پوڄي هيڏانهن هوڏانهن نهارڻ لڳو. انوقت هن جا ڪنڀ ڪرڻ جا پوکرمي نوجوان پٽ اچي آسپاس ۽ کيس دللاسا ڏيئي چيڻ لڳا ته هي پتاجي! توهان ڪجهه به ڪريو ته ڪي ضرور سوڀ ٿيندي.

انهيءَ تي راوڻ جو رت ٽهڪي ويو ۽ هن اهڙي ته زور سان هنومان تي گدا جو وار ڪيو جو هو مورچت ٿي وڃي پري پيو.

تنهن کانپوءِ مها ٻلوان نيل راوڻ تي ڪاهي آيو پر اهو به نيٺ راوڻ جي ٻاڻن کان گهايل ٿي بي سرتيو ٿي ڪري پيو. ٻيا به گهڻيءَ وانر جوڌا راوڻ جي سامهون ٿيا پر راوڻ سڀني کي لپٽائي ڇڏيو. مها ڪال سمان راوڻ جي سنهار ليلا ڏسي وانرن ۾ گهڻا رهاڻ ٿيل هي وئي ۽ هو شري رام جي شرڻ ۾ ڊوڙيا. تڏهن لڪشمڻ شري رام کان راوڻ جي سامهون ٿيڻ جي آڱيا ورتي.

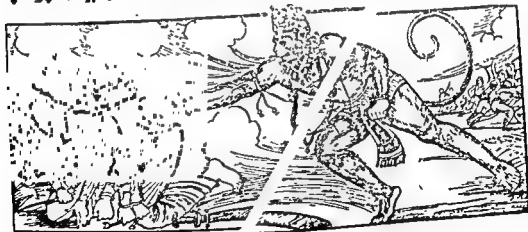
جڏهن لڪشمڻ راوڻ جي سامهون ٿيو تڏهن راوڻ لڪشمڻ تي ٻاڻن جي ورڪا ڪري ڏني، پر لڪشمڻ سڀني ٻاڻن کي اڌ ۾ ڪٽيندو ويو ۽ پاڻ راوڻ کي اهڙا ته ٻاڻ هنيائين جي هن جي سوني جي زهره کي چيريندا ٻڙي پاسي نڪري ويا. راوڻ زخمي ڪري پيو ۽ لڪشمڻ جو الوڪ ٻاڪرم ڏسي اچرچ ۾ ڀرجي ويو. پوءِ ته ٻئي جوڌا اهڙي جنگ جوڙڻ لڳا جو انهن کي ڏسي ٻڙي سڏائون به جوش ۾ ڀرجي هڪ ٻئي کي ناس ڪرڻ لڳيون. سورويڻ جون گدائون ٽڪرڻ سان اُڻمان ائين چڻگون نڪرڻ لڳيون، جيئن بادلن جي ٽڪرڻ سان وچ پٽدا ٿيندي آهي. بهادرن جا سر تلوارن سان ڪٽجي ائين ڪرڻ لڳا جيئن آسمان مان برف جا ٻڙا وسندا آهن. يڌ پوهي ۾ جتي ڪٿي ڪٽيل عضوا، ٻانهون، جنگهون، پيٽ، آندڙا ۽ اوجھريون ٿي ڏسڻ ۾ آيون. هاڻي، گهوڙا، گڏهه ۽ سانڍ سوارن کانسواءِ هيڏانهن هوڏانهن ڊوڙي راکشسن ۽ وانرن کي چيٽاڙڻ لڳا. چو طرف رت ۽ ڪٽيل ماس جي گپ ٿي وئي.

راوڻ جڏهن ڏٺو ته لڪشمڻ سان ائين پڇي نٿو سگهان تڏهن برهم شڪتي هلايائين، جا لڪشمڻ جي چاٽيءَ ۾ گهڙي وئي ۽ هو مورچت ٿي ڪري پيو. انوقت راوڻ چاهيو ته لڪشمڻ جي سرير کي لنگا ڪٽي وڃان ته جيئن لڪشمڻ جو وري علاج ٿي نه سگهي، پر جنهن راوڻ ڪٽلاش کي به ڏو لائي ڇڏيو هو سو راوڻ لڪشمڻ جي

پيل هئا سي سورج سان پئي چلڪيا. راوڻ پنهنجي سٺا ڪي
هڪ طرف بهاري پاڻ يڪي سر شتون جي سٺا ۾ ڪاهي پيو ۽
ساڪيات بهراج وانگر چو طرف خونريزي ڪندو هليو. انوقت سگريو
هڪ وڏو بهاءُ کڻي راوڻ کي هٽائڻ آيو پر راوڻ هڪ ٻاڻ هڻي اهو بهاءُ
هوا ۾ ئي ٽڪر ٽڪر ڪري ڇڏيو ۽ پيو ٻاڻ هڻي سگريو کي هورچت
ڪري ڇڏيائين.

پنهنجي راجا جي اها حالت ڏسي هنومان وڃي راوڻ کي
للاڪاريو، جو ٻڌي راوڻ چيس: اي وانرا مان توکان ٿڌو ڏکان.
تون جلدي هونتي وار ڪري جس پراپت ڪري وٺ. مان
تنهنجي طاقت ڏسي پوءِ توکي ناس ڪندس.

اهو ٻڌي هنومان چيو: ”ياد ڪر مان تنهنجي پٽ اڪيه
کي اڳ ئي ماري چڪو آهيان.“ انهيءَ تي راوڻ هنومان کي هڪ
مڪ هنئين ۾ هنومان به راوڻ کي اهڙي زور سان ٽوڻو هنيو
جو هو زلزلي وانگر لڏي زمين تي ڪري پيو. سنگرام ۾ مها پرتاب

ط ڪي ڏک لڳندو ڏسي سڀ ڏيو ٽائون ۽ وانر ”واهه! واهه!“
هن راوڻ ٻاڻ سڀيالي چيو: ”شاباس وانرا!
تن ۽ موڻسان يڌ ڪرڻ لائق آهيان.“ هنومان
کي ڏڪار آهي جو ٻون اڃان جيئرو آهيان!

شا

رڻ ۾
پراڻ
..”منهن

پوءِ ڪنپڪرڻ پنهنجو منهن کولي رامچندر کي ڳرڪاڻ جي ڪٿي
 ته رامچندر يڪ ساهيءَ سوين ٻاڻن سان سندس منهن ڀري ڇڏيو.
 تنهن کانپوءِ شري رام هڪ اڱني ٻاڻ اهڙي زور سان هنيو جو هن جو سر
 ڌڙ کان جدا ٿي وڃي لنگا ۾ ڪريو. اُن ڀرپٽ جيڏي سر هيٺان
 ڪيترا مڪان ڏهي پيا ۽ لنگا ۾ ڊپ جي لهر ڇانڻجي وئي. سر
 جي ڪٽجڻ کانپوءِ ڪنپڪرڻ جو ڌڙ ڊوڙڻ لڳو، تڏهن رامچندر
 تير هڻي اُن کي به ٻه اڌ ڪري ڇڏيو. اُهي ٻه اڌ ائين ڪريا جو ڄڻ
 آڪاس مان به ڀرپٽ ڪريا هجن، جنهن هيٺان ڪيترا وانر ۽ راکشس
 ڊٻجي مري ويا. انريت ڪنپڪرڻ جو انست ٿيو. اهڙي پيانڪ
 شتروءَ جي موت تي ديوتائون، رشي مني ۽ وانر خوش ٿي شڪه ۽
 ترهيون وڄائي رامچندر جي جڳار منائڻ لڳا.

رام-راوڻ ڀٽ ۾، راوڻ جي هار ۽ سندس پٽن جو موت.

راوڻ کي جڏهن پنهنجي پراڪرمي ڀاءُ جي موت جي خبر
 پيئي تڏهن هو شوڪ ۾ وياڪل ٿي مورچت ٿي ڪري پيو.
 ڪنپڪرڻ ۽ راوڻ جي محل جون استريون اوچنگارون ڏيئي
 روئڻ لڳيون، جو ٻڌي راوڻ هوش ۾ آيو ۽ ڪروڙ ۾ ڀرجي چوڻ
 لڳو: هاڻي مان پاڻ ڀٽ ڇوڻي ۾ وڃي پنهنجي ڀاءُ جي مڙهه جو
 بدلو ٿو چڪاڻان ۽ پنهنجن ٻاڻن جي اڱيءَ ۾ رام لڪهه ۽ وانر سڻا
 کي وڃي ٿو ڀسم ڪريان.

ائين چئي هن پنهنجي جوڌن کي ڪوچ ڪرڻ جي آڳيا
 ڏني. راوڻ کي جنگه تي چڙهندو ڏسي چارڻ اُستتي ڪرڻ لڳا ۽
 راکشن جا وڏا وڏا وير کي هاڻين تي، ڪي گهوڙن تي ۽ ڪي
 رٿن تي سوار ٿي وڏا وڏا هٿيار کڻي لنگا جي قلعي کان ٻاهر
 نڪتا. راوڻ هڪ اُتم رت تي سوار هو ۽ هن کي جي جنگي زره پوش

جهلي ائين ڳرڪاڻڻ لڳو جو چڻ مڪڙن جو ڪٽڪ هن جي مڪر روپي
غنا ۾ داخل ٿيندو هجي. هو هزارين وانرن کي پيرن هيٺان لتاڙي
مارڻ لڳو. وانر سردارن مان هنکي ڪوبه روڪي نٿي سگهيو.
سموريءَ وانر سٺا ۾ هاهاڪار مچي ويو ۽ راکشن جي سٺا ڪنيڪرڻ
جي پراڪرم ڪري وئي زور پوندي.

جڏهن رامچندر ڏٺو ته ڪنيڪرڻ وانر سٺا کي نهوڙي
ليون آهي، تڏهن هٿ ۾ ڏنڻس پاڻ ۽ ڪهر ۾ ٽرڪش ٻڌي اچي
ڪنيڪرڻ جي سامهون ٿيو. ايندي شرط رامچندر ڏنڻس جي ٽنگار
ڪئي، جنهنجي ٻڌندي دشمنن جون دليون دهلجي وييون. انوقت
ڪنيڪرڻ رامچندر کي چوڻ لڳو: هي رام! تون مونکي ڪهڙو
يا ڪردوش نه سمجهه. مان ڪنپ ڪرڻ آهيان ۽ اٺيڪ دفا
ديوتائن ۽ داننن کي شڪست ڏني اٿم. مونتي پهريائين تون وار
ڪر ته مان تنهنجو پراڪرم ڏسي پوءِ توکي ماري ڪاوان، ڇو جو هڪ
تنهنجي مرڻ تي هيءَ سڄي وانر سٺا هاريل ۽ مٿل سمجهبي.

اڄو ٻڌي رامچندر ڪنيڪرڻ تي پاڻن جي ورڪا ڪرڻ
لڳو پر هو اڻڙي طرح پنهنجي گدا کي ڦيرائڻ لڳو جو کيس هڪ به پاڻ
نٿي لڳو. تڏهن رامچندر وايو به نالي استر هڻي هن جي سڄي
پاڻن ڪپي ڇڏي. گدا سميت اُن پاڻن جي ڪرڻ تي ڪيترا
راڪشن ۽ وانر اُنجي هيٺان چيپاڻجي مري ويا. رامچندر جا ٽڪا تير
هن جي شير ۾ ائين پروش ڪرڻ لڳا، جيئن وچ بادلن ۾ گهرندي
آهي. هن جي ڪاري وڏي شير مان رت ائين وهڻ لڳو، جيئن
ڪنهن سروي جي جبل تي ڳاڙهي گيروءَ جون ڪسيون وهنديون
هجن. تڏهن ڪنيڪرڻ شينهن جهڙي مڪڪار ڪري ڪپي هٿ
۾ هڪ وڻ پٽي رامچندر کي هڻڻ لڳو ته شري رام سندس ڪپي
پاڻن به ڪٽي ڇڏي.

جڏهن پوءِ به ڪنيڪرڻ رامچندر ڏانهن ڌوڪيندو آيو،
تڏهن رام اڌ چنڊ جهڙا ٻه پاڻ هڻي سندس پير ڪپي ڇڏيا.

پوءِ ڪنپڪرڻ پنهنجو منهن کولي رامچندر کي ڳرڪاڻڻ جي ڪٿي ته رامچندر يڪ ساهيءَ سوين ٻاڻن سان سندس منهن ڀري ڇڏيو. تنهن کانپوءِ شري رام هڪ اڱني ٻاڻ اهڙي زور سان هنيو جو هن جو سر ڌڙ کان جدا ٿي وڃي لنڪا ۾ ڪريو. ان ڀرپٽ جيٽي سر هيٺان ڪيترا مڪان ٻهي پيا ۽ لنڪا ۾ ٻپ جي لهر ڇانڻجي وئي. سر جي ڪٽجڻ کانپوءِ ڪنپڪرڻ جو ڌڙ ٻوڙڻ لڳو، تڏهن رامچندر تير هڻي ان کي ٻه ٻه اڌ ڪري ڇڏيو. اُهي ٻه اڌ ائين ڪريا جو ڄڻ آڪاس مان ٻه ڀرپٽ ڪريا هجن، جنهن هيٺان ڪيترا وانر ۽ راکشس دٻجي مري ويا. انڀيٽ ڪنپڪرڻ جو انٽ ٿيو. اهڙي پيانڪ شتروءَ جي موت تي ڏيوٽائون، رشي مني ۽ وانر خوش ٿي سٺڪ ۽ ترهيون وڃائي رامچندر جي جڳار منائڻ لڳا.

رام-راوڻ ٻن ٻن جي هار ۽ سندس ڀٽن جو موت.

راوڻ کي جڏهن پنهنجي پراڪرمي ڀاءُ جي موت جي خبر پيئي تڏهن هو شوڪ ۾ وياڪل ٿي مورچت ٿي ڪري پيو. ڪنپڪرڻ ۽ راوڻ جي محل جون استريون اوچنگارون ڏيئي روئڻ لڳيون، جو ٻڌي راوڻ هوش ۾ آيو ۽ ڪروڙ ۾ ڀرجي چوڻ لڳو: هاڻي مان پاڻ ٻڌ ڇوڪريءَ ۾ وڃي پنهنجي ڀاءُ جي مڙهه جو بدلو ٿو چڪايان ۽ پنهنجن ٻاڻن جي اڱيءَ ۾ رام لڪهه ۽ وانر سڻا کي وڃي ٿو پسم ڪريان.

ائين چئي هن پنهنجي جوتن کي ڪوچ ڪرڻ جي آڱيا ڏني. راوڻ کي جنگهه تي چڙهندو ڏسي چارڻ اُستتي ڪرڻ لڳا ۽ راکشس جا وڏا وڏا وير کي هاڻين تي، کي گهوڙن تي ۽ کي رٿن تي سوار ٿي وڏا وڏا هٿيار کڻي لنڪا جي قلعي کان ٻاهر نڪتا. راوڻ هڪ اُٺ رت تي سوار هو ۽ هن کي جي جنگي زره پوش

نه توهانجي دشمنن جو خاتمو ٿي چڪو آهي. هن دنيا ۾ ڪير آهي جو مونسان مقابلو ڪري سگهي؟

ائين چئي ڪنڀ ڪرڻ وري به گهڻو ئي ماس کائي ۽ مدر ٻي ڏاڍو مست ٿيو ۽ هڪ سوني جي زره ڍڪي ۽ وڏو ترسول کڻي ٻڌ ڪرڻ هليو. هو قلعي جي ديوار کي اورانگهي ٻاهر نڪتو ۽ بجليءَ جي ڪڙڪاٽ جهڙي گرجنا ڪيائين. هنجو ڀربت جيڏو ڏيل ۽ هيبتناڪ دهشت ڏسي وانر ڊپ ۾ ڀرجي هيڏي هوڏي پيچڻ لڳا.

انوقت وپيشڻ پنهنجي وڏي ڀاءُ کي ٻڌي جي مٿان ۾ آيل ڏسي وڃي سندس پيرن تي ڪريو ته ڪنڀڪرڻ به ڀرڻ سان کڻي چاٽي لائس. وپيشڻ چيس: - دادا! مون راڻ کي هٽڪاري وڃن چيا ۽ پنهنجو ويچار ٻڌايو ته هن منهنجو اڀمان ڪري ديش نيڪالي ڏني. جنهن کان پوءِ مون وڃي شري رامچندر جي شوق ورتي آهي.

ڪنڀڪرڻ چيس: - هي ڀراتا! راڻ جي سر تي ڪار نه نچي انلاءِ هن کي چڱي صلاح به خراب پئي لڳي. تون ڏنيه آهين جو تون راکشس ڪل کي روشن ڪندين ۽ ٻڌندڙ ڪل کي تاريندين. هي ڀاءُ! هاڻي تون وڃ، ڇو جو مان به ڪال جي وس ٿي ويو آهيان ۽ مونکي به پنهنجو پرائو نٿو سمجهي.

ڀاءُ جي ڳالهه ٻڌي وپيشڻ موٽي رامچندر وٽ آيو. انوقت يوراج انگڊ ۽ هنومان پنهنجي پڇندڙ سٺا کي روڪيو ۽ شرمايو، تڏهن سڀني ملي ڪري اٽساه سان متروءِ تي حملو ڪيو ۽ کيس

وڏا وڏا پٿر ۽ وڻ هڻل لڳا. اُهي پٿر ۽ وڻ ڪنپڪرڻ کي ڪسڻ پٺن مٿل ائين ٿي لڳا، جيئن ڪنهن هاڻيءَ تي گلن ڦٺڻ جي ورڪا ٿيندي هجي. هو ڪيترن وانرن کي پري سمند ۾ اُڇلائڻ لڳو ته ڪن کي پيرن هيٺان چپپائي مارڻ لڳو. وانرن جي درد شا ٿيندي ڏسي هنومان ڪنپڪرڻ کي هڪ لفتي اهڙي زور سان هنئين جو هو زمين تي ڪري سر ڌوڻ لڳو. پر هو وري جلدي اُٿيو ۽ هنومان کي اهڙو زور سان ڌڪ هنياين جو هو ساڻو ٿي وڃي پري پئجي رهيو. پوءِ ڪنپڪرڻ انگڊ نل نيل آدي ڪيترن ئي جوڏن کي ڌڪ هڻي بيهوش ڪري وڌو. اهو ڏسي سگريو هڪ ٻهڙ کڻي ڪنپڪرڻ جي ڇاتي تي هنيو، پر ڪنپڪرڻ جو شرير هو رک جهڙو سو ٻهڙ اُن سان لڳي پڇي پري ڪري پيو. ڪنپڪرڻ پنهنجو ڀالو سگريو تي اُڇايو، پر هنومان ٽپ ڏيئي اُهو ڀالو جهلي ورتو ۽ گوڏن تي رکي پڇي ڇڏيو. تڏهن ڪنپڪرڻ زور سان ڌڪ هڻي سگريو کي بي سرتيو ڪري ڇڏيو ۽ هنڪي ڪڇ ۾ کڻي اڳتي هليو ته کيس راوڻ کي سوکڙيءَ طور ڏٺي. پنهنجي راجا کي آڀدا ۾ آيل ڏسي وانر ڪيڪون ڪندا ٿڙي پڪڙجي ويا ۽ راکشس جوش ۾ ڀرجي ڪنپڪرڻ جي جڻهه ڇڪار پڪارڻ لڳا.

انهيءَ گوڙ گهمسان ۾ سگريو کي هوش آيو ته هن پنهنجن نڪن نهن ۽ ڏنڊن سان ڪنپڪرڻ جي ڪڇ جو پاسو چيري وڌو ۽ ٽپ ڏيئي هنجو نڪ ۽ ڪن به ڦاڙي ڇڏيائين جيئن ڪو ماڻهو چڪ پائيندڙ ڏينپوءِ کي پري ڪندو آهي تنهن ڪنپڪرڻ به سگريو کي جهلي پٺ تي اُڇلايو. هن چاهيو ته سگريو کي ڌرتيءَ تي پيرن ۽ لٽن هيٺ چپپائي ڀورو ڪريان، پر سگريو ڦڙتيءَ سان اُڇانگهه ڏيئي پڇي ويو. ڪنپڪرڻ جي شڪل ته اڳ ۾ ئي پوائتي هئي ۽ وري جو نڪ ۽ ڪن ويڊجڻ ڪري رت سان منهن ٽٽجي پيس ته هيڪاري هيبتناڪ ٿي پيو، جنهن کي ڏٺي ئي وانر پڇڻ لڳا. پر هو ڪروڌ ۽ جوش ۾ ڀرجي مهاڪال وانگر وانر سڏنا ۾ ڪاهي پيو ۽ وانرن کي

توهانجي دشمنن جو خاتو ٿي چڪو آهي. هن دنيا ۾ ڪير آهي جو مونسان مقابلو ڪري سگهي؟
 ائين چئي ڪنڀ ڪرڻ وري به گهڻوئي ماس کائي ۽ مدرابي
 ڏاڍو مست ٿيو ۽ هڪ سولي جي زري ڍڪي ۽ وڏو ترسول کڻي
 پڌ ڪرڻ هليو. هو قلعي جي ديوار کي اورانگهي ٻاهر نڪتو ۽ بجليءَ
 جي ڪڙڪاٽ جهڙي سرڃنا ڪيائين. هنجو ڀرپٽ جيڏو ٿيل ۽
 هيبتناڪ دهشت ڏسي رانو ڊپ ۾ ڀرجي هيڏي هوڏي پهچڻ لڳا:

انوقت وپيشڻ پنهنجي وڏي
 پاڙ کي پڌ جي مٿان ۾ آيل
 ڏسي وڃي سندس پيرن تي
 ڪريو ته ڪنڀڪرڻ به ڀريم
 سان کڻي چائي لاس. وپيشڻ
 چيس:- دادا! مون راوڻ کي
 هٽڪاري وڃن چيا ۽ پنهنجو
 ويچار ٻڌايو ته هن منهنجو
 ايمان ڪري ديش نيڪالي
 ڏني. جهن کان پوءِ مون وڃي
 شري رامچندر جي شرڻ
 ورتي آهي.

ڪنڀڪرڻ چيس:- هي ڀرانا! راوڻ جي سر تي ڪار نه نجي
 انلاءِ هن کي چڱي صلاح به خراب پئي لڳي. تون ڏنيه آهين جو تون
 رامشس ڪل کي روشن ڪندين ۽ پڌندڙ ڪل کي تاريندين.
 هي پاڙ! هاڻي تون وڃ، ڇو جو مان به ڪال جي وس ٿي ويو آهيان
 ۽ مونکي به پنهنجو ڀرائو ٿڌو سڄي.
 پاڙ جي ڳالهه ٻڌي وپيشڻ هوڻي رامچندر وٽ آيو. انوقت
 پوراڄ انگڊ ۽ هنومان پنهنجي پڇندڙ سٺا کي روڪيو ۽ شرمايو،
 آڏهن سڀني ملي ڪري آڪساه سان ختروءِ تي حملو ڪيو ۽ کيس

وڏا وڏا پٿر ۽ وڻ هڻڻ لڳا. اُهي پٿر ۽ وڻ ڪنپڪرڻ کي ڪنن پٺن مٿل ائين ٿي لڳا، جيئن ڪنهن هاڻيءَ تي گلن ڦٽڻ جي ورڪا ٿيندي هجي. هو ڪيترن وانرن کي پري سمنڊ ۾ اُڇلائڻ لڳو ته ڪن کي پيرن هيٺان چپيائي مارڻ لڳو. وانرن جي دردشا ٿيندي ڏسي هنومان ڪنپڪرڻ کي هڪ لفتي اهڙي زور سان هنئين جو هو زمين تي ڪري سر وٺڻ لڳو. پر هو وري جلدي اُٿيو ۽ هنومان کي اهڙو زور سان ڌڪ هنياين جو هو ساڻو ٿي وڃي پري پئجي رهيو. پوءِ ڪنپڪرڻ انگڊ نل نيل آدي ڪيترن ئي جوڌن کي ڌڪ هڻي بيهوش ڪري وڌو. اهو ڏسي سگريو هڪ بهار ڪڍي ڪنپڪرڻ جي ڇاتي تي هنيو، پر ڪنپڪرڻ جو شير هو رک جهڙو سو بهار اُن سان لڳي پڇي پري ڪري پيو. ڪنپڪرڻ پنهنجو ڀالو سگريو تي اُڇليو، پر هنومان ٽپ ڏيئي اُهو ڀالو جهلي ورتو ۽ گوڏن تي رکي پڇي ڇڏيو. تڏهن ڪنپڪرڻ زور سان ڌڪ هڻي سگريو کي بي سرتيو ڪري ڇڏيو ۽ هنڪي ڪڇ ۾ ڪڍي اڳتي هليو ته کيس راوڻ کي سوکڙيءَ طور ڏٺي. پنهنجي راجا کي آڀدا ۾ آيل ڏسي وانر ڪيڪون ڪندا ٺڙي پڪڙجي ويا ۽ راکشس جوش ۾ پرڃي ڪنپڪرڻ جي جڻم جڻڪار پڪارڻ لڳا.

انهيءَ گوڙ گهمسان ۾ سگريو کي هوش آيو ته هن پنهنجن ٽڪن نهن ۽ ڏندن سان ڪنپڪرڻ جي ڪڇ جو پاسو ڇيري وڌو ۽ ٽپ ڏيئي هنجونڪ ۽ ڪن بم ٿاڙي ڇڏيائين جيئن ڪو ماڻهو چڪ پائيندڙ ڏينپوءِ کي پري ڪندو آهي تنهن ڪنپڪرڻ به سگريو کي جهلي پٺ تي اُڇلايو. هن چاهيو ته سگريو کي ڌرتيءَ تي پيرن ۽ لٽن هيٺ چپيائي پورو ڪريان، پر سگريو ڦڙتيءَ سان اُڇانڱ ڏيئي پڇي ويو. ڪنپڪرڻ جي شڪل ته اڳ ۾ ئي پوائتي هئي ۽ وري جو نڪ ۽ ڪن ويڄڻ ڪري رت سان منهن ٽڙجي پيس ته هيڪاري هيٺناڪ ٿي پيو، جنهن کي ڏٺي ئي وانر پڇڻ لڳا. پر هو ڪروڙ ۽ جوش ۾ پرڃي مهاڪال وانگر وانر سڻا ۾ ڪاهي پيو ۽ وانرن کي

ٽه توهانجي دشمنن جو خاتمو ٿي چڪو آهي. هن دنيا ۾ ڪير آهي جو مونسان مقابلو ڪري سگهي؟

اين چئي ڪنڀ ڪرڻ وري به گهڻوئي ماس کائي ۽ مدرابي ٻڌايو مست ٿيو ۽ هڪ سوني جي زره ڍڪي ۽ وڏو ترسول کڻي ڀڏ ڪرڻ هليو. هو قلعي جي ديوار کي اورانگهي ٻاهر نڪتو ۽ بجليءَ جي ڪڙڪاٽ جهڙي گرڃنا ڪيائين. هنجو ڀرپٽ جيڏو ڏيل ۽ هيبتناڪ دهشت ڏسي وانڊپ ۾ ڀرجي هيڏي هوڏي پڇڻ لڳا:

انوقت وپيشڻ پنهنجي وڏي ڀاءُ کي ڀڏ جي مٿان ۾ آيل ڏسي وڃي سندس پيرن تي ڪريو ٽه ڪنڀڪرڻ به ڀريم سان کڻي چاليءَ لاس. وپيشڻ چيس: - دادا! مون راوڻ کي هٿڪاري وڃن چيا ۽ پنهنجو ويچار ٻڌايو ته هن منهنجو ايمان ڪري ديش نيڪالي ڏني. جنهن کان پوءِ مون وڃي شري رامچندر جي شرن ورتي آهي.

ڪنڀڪرڻ چيس: - هي ڀراتا! راوڻ جي سر تي ڪار ٿي لڇي انلاءِ هن کي چڱي صلاح به خراب پئي لڳي. تون ڏنيه آهين جو تون راکشس ڪل کي روشن ڪندين ۽ ٻڌندڙ ڪل کي تاريندين. هي ڀاءُ! هاڻي تون وڃ، ڇو جو مان به ڪال جي وس ٿي ويو آهيان ۽ مونکي به پنهنجو ڀرائو ٿڌو سڄهي.

ڀاءُ جي ڳالهه ٻڌي وپيشڻ موٽي رامچندر وٽ آيو. انوقت ٻُراج انگڊ ۽ هنومان پنهنجي پڇندڙ سڻا کي روڪيو ۽ شرميو، ڏهن سڀني ملي ڪري اتساه سان متروءِ تي حملو ڪيو ۽ کيس

هو. هن جو سواسن ئي اهڙو هوندو هو جنهن ۾ گهلجي ڪيترا جيو هن جي نڪ ۾ چڪجي ويندا هئا. ننڊ مان اُٿندو هو ته ايتري بڪ لڳندي هئس جو ساري دنيا کي بڪ ڪري وڃي. راوڻ جي دوتن ڪنپڪرڻ کي جاڳائڻ لاءِ دهل وڄايا، شڪم ڦوڪيا ۽ گدائون هنيون ۽ ڪليون ڇپايون ته به هو سانت ۾ سهيو رهيو. پوءِ جڏهن هنن جي ڪنن ۾ پاڻي جا دلا وڌائون ۽ هن جي مٿان مست هاڻي ڊوڙايائون تڏهن مس مس هن اکيون پٽيون ۽ اُٻاسيون ڏيئي جاڳيو.

ڪنپ ڪرڻ ننڊ مان سجاڳهه ٿي انيڪ هرڻ، مينهنون ۽ اُن جا ڍڳهه ڪائي مٿان رت، چرٻيءَ ۽ شراب جا دلا ۽ مٽ ۽ پنهنجي بڪ ۽ اُڇ لائي. پوءِ هو راوڻ جي نياڻي تي درٻار ۾ آيو، جتي راوڻ پنهنجي سنگهاسن تان اُٿي کيس گلي لڳايو ۽ آدرستڪار ڪري کيس پنهنجي ڀر ۾ وهاري ڇيو. هي ڀرانا! مون کي اڄ تنهنجي سهائتا جو ڪم ڏنو آهي، جنهن لاءِ مون توکي ننڊ مان اُٿاريو آهي. ديوتائن، گذارون ۽ دڻيٽن کان به جيڪي ٿي نه سگهيو سو پراڪرم هڪ منڻ رام ڏيکاري چڪو آهي. منهنجا مکيه مکيه سردار مري چڪا آهن، وانر سڏنا لنڪا کي ويڙهي وئي آهي ۽ قلعي جي مورچي بندي ڀڄي رهيا آهن. تون هن وقت اسانجي رکيا ڪر ۽ منهنجي شترن جو ناس ڪر.

راوڻ جڏهن ڪنپ ڪرڻ کي لنڪا جي مٿان آيل آڀدا جو وستار سان ورڻن ڪري ٻڌايو، تڏهن هن کيس ڇيو. توهان جيڪو ڪڪرم ڪيو آهي تنهنجوئي ڦل ڀوڳي رهيا آهيو. ننڍي ڀاءُ وڻيشڻ توهان کي سهڻي صلاح ڏني، جا توهان نه مڃي. پر هاڻي اُهي ڳالهون ڪرڻ وڌو آهن جيڪي ٿيو سو ٿيو. سڄو مٽر پا مائت ته اهو آهي جيڪو اڻڪي ويل ڪم اچي ۽ پنهنجي مورڪنا ڪري مصيبت ۾ پيل مٽر يا مائت کي اوڙاه مان ڪڍي. مان اڄ ڪم ڪري رهيو آهي، سڏنا سميت ناس ٿو ڪريان. توهان پڪ سمجهو

قلبي کان ٻاهر نڪتو ۽ هنجي مهاڀلوان نيل جي سٺا سان ڏاڍي
 گھوڙيڏ لڳي. اها لڙائي اهڙي ته جوش سان لڳي جو ڀڏ ڀوڙي ٿي
 رت جون نھرون وھڻ لڳيون. جيئن ڌرتيءَ جي زلزلو ڪري
 ڪنھن ٻيلي جا سمورا وڻ ڪري پوندا آهن. ڪنن سمورو لڙائيءَ جو
 مٿان لاشن جي ڍيرن سان ڍڪجي ويو، پرھست ۽ نيل جي وچ
 ڪيترو وقت پينڪو لڙائي هلندي رھي. نيٺ پرھست لوھ جي
 هڪ ڳوري گدا کڻي نيل تي ڪاهي ويو، پر نيل ڦڙٽيءَ سان هڪڙي
 وڏي چپ سان پرھست جو مٿو ڌاري وڌو ۽ هو ڏيري ٿي ڪري
 پيو ۽ هري ويو. جامونٽ ۽ ٻين ٻلوان جوڌن به پرھست جي مکيه
 سردارن کي ماري ڇڏيو، جنھنڪارو باقي بچيل راکشس پڇي ويا.
 انوقت مها پراڪرمي نيل ۽ جامونٽ جي جڻجنگار ٿيل لڳي.

ڪنڀ ڪرڻ جي ڀڏ ۽ رامچندر هٿان موت.

جنھن راوڻ کي اهو گھمڻو هو ته بالدرن ۽ منشن سان وڙھڻ
 ۽ پنھنجي گھٽتائي آھي جو هو ته ٻلوان راکشن جو ڪاڄ آهن ۽
 هڪ ئي راکش جي ڪجگوڙ ٻڌي وانريو ۽ ڀڄي پڇي ويندا آهن،
 ۽ وانر آهن بي هنر ڀسون جنکي ڀڏ وڌيا يا هٿيارن جي ڪا ڄاڻ
 ڪانهي، تنھن راوڻ جڏھن پنھنجي مکيه سڻاڀتي پرھست جي موت
 جو ٻڌو. تڏھن هو ٻپ ۽ هونجھاري ۽ پڇي ويو. هو سوچڻ لڳو
 ته جنھن مها پراڪرمي پرھست ديوراج اندر، ڪپير ۽ ديوتائن جي
 سموريءَ سٺا کي شڪست ڏني هئي، تنھنکي وانرن ڪنھنجي
 شڪتيءَ سان ماري ڇڏيو؟ ضرور وانرن کي ادڀت ايشوري شڪتي
 ملي رھي آھي. اهو سوچي هن ٻپ ۽ ڀڄي پنھنجي ڀاءُ ڪنپڪرڻ
 کان مدد وٺڻ جو تشجيھ ڪيو. هن ڪنپڪرڻ کي ڄاڻائي وٺي اچڻ
 لاءِ ڪيترن راکشن کي موڪليو. جيئن هڪ ڏونگر ليٽيو پيو هجي
 تيئن ڪنپڪرڻ هيٺن جا هيٺا هٿ پير ڊگھا ڪيو. ننڊ ۽ پيو هوندو

جي وڃڻ ڪهه سان لڙائي مڃي ويئي ۽ ڏاڍو ڪوس ٿيو. ڪمل، نل،
 نيل ۽ منيل آدي بلوان وانر جوش ۾ ڀرجي راکشس جو سنهار ڪرڻ
 لڳا، پر اڪهين پنهنجن زهريلي ٻاڻن سان انهن کي گهايل ڪري
 سڄي وانر سڻا ۾ ٽاڪوڙو وجهي ڇڏيو. اهو ڏسي هنومان هڪ وڏو
 ٻهاڙ کڻي اڪهين ڏي ڌوڪيندو آيو، پر اڪهين هڪ ئي ٻاڻ سان
 ان ٻهاڙ کي ڀرڙا ڀرڙا ڪري رکيو. تڏهن هنومان هڪ وڏو وڻ کڻي
 زور سان گهمائڻ لڳو ۽ اُن سان هن انيڪ گهوڙيسوار ۽ رت وارن
 راکشس کي لپٽائي وڌو. انوقت هنومان ساڪيات ڪال ٿي لڳو ۽
 اهو وڻ اهڙي تـ زور سان اڪهين جي سر تي ٽهڪائي ڌنائين جو هو
 ڪري پيو ۽ مري ويو. پوءِ تـ ٻيا راکشس لڙاڪا به هنومان ۽ ٻين
 وانرن جي جوش اڳيان بهي نه سگهيا ۽ اُتي پڳا. تڏهن وانر سڻا
 مهاوير هنومان جي چوڌاري بهي سندس جڳهه ڪار مائڻ لڳا.

اڪهين جي موت جو ٻڌي راوڻ کي قدر گهٻرائجي ويو
 پر پوءِ هن دل جهلي پنهنجي مکيه سڻاڀڻي پرهست کي گهرائي
 چيو: هي سوروير! اڪهين آدي بلوان سردار مري ويا ۽ هاڻي تـ
 رڳو چار چٽا بچيا آهيون جي ڪم پورو ڪري سگهن. مان، تون،
 ڪنڀ ڪرڻ ۽ اندرجيت. سو تون وڏي سڻا وٺي وڃ ۽ مونکي
 پڪ آهي تـ تنهنجي ضرور سوڀ ٿيندي.

پرهست چيو: مهاراج! جيتوڻيڪ مون توهانکي اڳهر ئي چيو
 هو تـ سيتا کي موٽائي ڏيڻ گهرجي، ڇو جو پراڻي استري زوريءَ
 کڻڻ اڌرم ۽ انيتي آهي ۽ ڌرم جي سڌاءِ جڳهه ٿيندي آهي؛ پر تـ به
 توهانجا مونتي احسان آهن جو توهان سڌاءِ انعام اڪرام مال ملڪيت
 ۽ آدرستڪار ڏيئي مونکي سڪي ڪيو آهي. پوءِ ڀلا مان توهانجي
 آڇيا مڇڻ کان نابري ڪيئن واريندس؟ اڄ مان پنهنجي استري
 پٿرن جو موھ تياڳي پنهنجا پراڻ جنم ۾ هوم ڪندس تـ جيئن
 توهانجو ڪارڄ سڌ ٿئي.

اڳين چئي پراڪرمي پرهست هڪ وڏو ڪٽڪ وٺي لنڪا جي

نر ڏاڍا وياڪل ٿيا. شڪر ٿو چوي ته هي پارو ٿي! شري رامچندر
ادوتيه ۽ اڪنڊ برهم، سڪ دم ۽ موه کان ڀري آهي. آهوي
مڪت وٽس پڪوان منس ليلا جو ناتڪ ڪري ڏيکاري رهيو آهي ته
انرن جو پاڻ ۾ ڪهڙو پريم هئڻ گهرجي.

انوقت هنومان به ٻوئين واري ڀرت سنيت اُٿي اچي پهتو
جنهنڪي ڏسي سڀيئي ڏاڍو خوش ٿيا ۽ رامچندر سندس اڳڪار
مڃي کيس چاٽي سان لڳايو. سڀيئي وٽ گهريل سنجيوڻي ٻوٽي ۽
سان لڪهڻ جو علاج ڪيو، جنهنڪان لڪهڻ چڱو ڀلو ٿي اُٿي ويٺو.
رامچندر لڪهڻ کي هودي سان لڳايو ۽ سڀ وانرخوشي ۾ ڀرجي
جڳم جڳم ڪرڻ لڳا. پوءِ هنومان وٽ کي اهڙي ريت لنڪا ۾
پهچائي آيو جهڙي ريت کيس کڻي آيو هو، پوءِ ته وائر سڻا اُتساه
۾ ڀرجي لڙائي لاءِ راکشن کي للڪارڻ لڳي.

هوڏانهن لنڪا ۾ جڏهن راوڻ وائر جي مڙجنا ۽ خوشي جا
آواز ٻڌا تڏهن سندس عجب جي حد ڪين رهي. ايتري ۾ سندس
جاسوس اچي کيس سموري احوال کان واقف ڪيو جو ٻڌي راوڻ
جي سڀ خوشي دور ٿي ويئي ۽ هن ڏوهراڪيه نالي هڪ مهاڀوان
سڻاڻي سان وڏو ڪٽڪ چاڙهي موڪليو. گهر ڀڃي کانپوءِ هنومان
هڪ چپ کڻي ڏوهراڪيه کي ماري ڇڏيو ۽ ٻين وائر بهادرن به راکشن
سڻا جو انت آندو. ڏوهراڪيه کانپوءِ راوڻ وجودنشت نالي وڏن
ڏنڊن واري راکشن کي ڀڃي موڪليو. وڌيڪا رتو ۾ وڃ سان گڏ
مڃندڙ ڪارن ڪارن بادلن سمان راکشن جي پينڪر سڻا لنڪا
جي ڏاکڻي ڦاٽڪ کان نڪري انگڊ جي سڻا مٿان اچي ڪڙڪي.
ٻئي لشڪر اچي پاڻ ۾ سوڙها ٿيا ۽ بهادري ڏيکارڻ ۾ گهٽايائون ڪين،
پر نيٺ انگڊ پنهنجي تلوار سان وجودنشت جو سر ڪٽي ڇڏيو،
جو دسي باقي بچيل راکشن ٻپ ۾ اٿي پڳا.

انکانپوءِ اڪهين نالي هڪ پراڪرمي راکشن سردار انيڪ
وجودن ٿي وئي لنڪا کان ٻاهر نڪتو. پوءِ ته ٻنهي سڻائن

ڪاٻو ۽ هوش ۾ آيو. هن جڏهن پنهنجي پياري ڀاءُ لڪشمن
 سشپٽ وٽ ڪي پلنگه سميت ئي آئي ڪوٺ لڳو. ايتري ۾ ه
 جڏهن پاٽ ڪي شري رام ۽ وپيش جي اڳيان ڏٺو تڏهن انهن
 چرڻ ۾ مٿو نمايائين ۽ جڏهن وپيش هنڪي لڪشمن جو علاج
 لاءِ چيو تڏهن هو رامچندر کي چوڻ لڳو. هي ڌرماتما رڳهو
 مان راوڻ جي گهر جو وڏو آهيان ۽ جيڪڏهن مان سندس دشمن
 علاج ڪندس ته انهيءَ ۾ هن جو وڏو نقصان ٿيندو. توهان ڌرماتما
 آهيو سو مون کي ٻڌايو ته مان پنهنجي راجا جي ورور ۾ نه ڪه حرامي
 ڪري توهانجو ڪم ڪيئن ڪريان؟
 رامچندر وراڻيو. هي وڏراج! تون برابر راوڻ ۽ وپيش جي
 راجگهراڻي جو وڏو آهين ۽ هاڻي به توکي لنگا نريش وپيش گهرايو
 آهي. هو هڪ منس جو ساڌارڻ (انسانيت) ڌرم ۽ وشيش (خاص)
 ڌرم ٿيندو آهي جو سوچي ڪم ڪوٺ گهرجي. جنهن ڌرم لاءِ مان
 مائتا پٽا ڪان جدا ٿي بنواس قبوليو، پياريءَ سينا تي آپدا پئي ۽
 راڻن کان پياري ڀاءُ جي هيءَ دشمني ڪري ٿي، تنهن ڌرم جي هيٺ،
 منهنجا يا لڪشمن جا پراڻ به ويا ته به مان ڌرم کي نه ڇڏيندس.
 شري رام جا اهي ڌرم ۽ نيتيءَ جا وچن ٻڌي سشپٽ وڏو گد
 هن جي چرڻ تي ڪري چوڻ لڳو. هي ناٺ مان وڏو آهيان
 رڳو ڌرم تي ڪرڻ منهنجو پهريون ڌرم آهي اهو جيڪي مون
 کي سخت ٿي وارنالاپ ٿي ڪيو، جنهن لاءِ مون کي ڪميا ڪندا
 اها ٻوٽي آهي تمام پري هڪ ڀرت تي ۽ لڪشمن جي نازڪ
 گهرجي به جلد ان ٻوٽيءَ آڻڻ جو جلد ڪو تدارڪ ڪريو ڇاڪاڻ
 تہ لڪشمن جي بچڻ جو پيو ڪو چاڙهو ڪونهي.
 مان کي سمورٽ سمجهي سونپيو ويو.
 نشانين ۽ جنهن ڀر تي

وڏي واڪي چوڻ لڳو. ڏسوا ڏسوا ڪر ۽ دوشڻ جو وڌ ڪرڻ وارن ٻنهي ڀائرن کي مون ماري ڇڏا. اهو ڏسي ۽ ٻڏي واڪشس سٺا ۽ خوشي جي لهر ڇانئجي وئي ۽ هو شري رام ۽ لڪشمڻ کي مٿل سمجهي شڪ ۽ توتارا وڃائيندا، ميگهند جي جٽڪار جا نورا هڻندا لنگا ۾ هڻي ويا. اندرجيت درٻار ۾ وڃي پنهنجي پتا کي هٿ جوڙي پرڻام ڪيو. رام لڪشمڻ جي مرڻيو جو سماچار ٻڌايو. دشمنن جي مرڻيو جو ٻڌو، سماچار سڻي راوڻ خوشيءَ ۾ ڀرجي پتر کي مٿي لڳايو ۽ سموريءَ گهٽنا جو پورو پورو احوال پڇڻ لڳو. اندرجيت کيس سموري حقيقت وستان سان ڪري ٻڌائي. اهو ٻڌي راوڻ ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ پٽ کي ڏاڍو ساراهڻ ۽ وڏائي ڏيڻ لڳو.

هو ڏانهن رامچندر ۽ لڪشمڻ کي مورچيت ارستا ۾ مٿل وانگر پرڻويءَ تي پيل ڏسي وانر سٺا ۽ شاهڪار مڇي ويو. سگريو به ڊڄي ويو ۽ روڻ لڳو. اهو ڏسي ويڻيش کيس چيو: هي سگريو! هيءَ وقت روڻ ۽ ٻڄڻ جو ٺاهي. ڀڄ ته اهي لاهيون ڇاڙهيون ٿينديون آهن. ڏکڻي وقت ۾ گهٻرائجي وڃڻ سان ڪم خراب ٿيندو آهي. سٺا جي اساهه جو به ڪجهه خيال ڪر. هي ٻئي ڀائر اڃا جيئرا آهن ۽ جيستائين هوش ۾ اچن تيستائين هنن جي سرير جي رکيا ڪريو. سڄام ٿيل تي هي ٻئي اسانجو سڀ ڀڻم ۽ چنتا دور ڪندا. هن وقت آدم ڪرڻ گهرجي. لنگا ۾ سڻي نالي هڪ ڏاڍو هوشيار ولد نندو آهي. ڪوئي وڃي هن کي وٺي اچي ته انهي علاج سان هيءَ به ڀائر بون ٿي پوندا.

انوقت اچي رات پئي. رڃن جي راجا جامونت چيو ته اهو سمورا ڇڏي طرح ڪري سگهندو. ويڻيش هنومان کي سڻي سمجهي جو ڏس پتو ڏيئي روانو ڪيو. انوقت جيتوڻيڪ شري ڀڄي رهيا هئا، پر زهريلي ڀڄڻ جا انيڪ زخم هئا ۽ انهن مان خون نڪرڻ به هو پنهنجي سپاڙيڪ شڪتي ڪري ٿوري دير

پئاجي! توهان ڪجهه چنتا نه ڪريو. مان اجهو وڃي ٻنهي ٽپسوي
ڀائرن کي ماري ٿو اڃان.

ائين چڻي اندرجيت ميگهندا پنهنجي لشڪر کي وٺي پينڪر
گرڃنا ڪندو ان کال راتريءَ ۾ اچي وانر سڻا جي مٿان ڪڙڪيو.
هو هڪ ئي وقت هزارين تير هلائي وانرن کي مارڻ لڳو. ان وقت
مها پراڪرمي لڪشٽ وڃي هن جي سامهون ٿيو ۽ هن جا سڀ ٻاڻ
نڪما ڪرڻ لڳو. اهو ڏسي ميگهندا مياوي يڌ شروع ڪئي. هو پاڻ
انتردان ٿي ويو ۽ اهڙي ته ڪري ميا پڪيڙيائين جو آڪاش مان باهه
جا مچ ۽ ٿانڊا ڪرڻ لڳا، جنهنڪري وانر سڻا ۾ هاهڪار مچي ويو.
تڏهن لڪشٽ جل استر هلايو ته زمين مان ۽ آڪاش مان جل وهڻ
شروع ٿيو جنهنڪري ميگهندا جي اها ميا به تسقل ٿي. انريڪ ميگهندا
جيڪا به ميا رچيندو ٿي ويو سا لڪشٽ ڪائيندو ٿي ويو. جڏهن
ميگهندا ڏٺو ته مياوي يڌ ۾ به لڪشٽ اڳيان منهنجي دال نٿي ڳري،
تڏهن پرگهت ٿي لڪشٽ سان يڌ ڪرڻ لڳو. ان وقت پيا سڀيئي
انهن ٻنهي يوڌن جي اها مهاپرليہ سمان گهور يڌ ڏسڻ لڳا. انريڪ
وڙهندي وڙهندي جڏهن ميگهندا ڏٺو ته ايتري وقت جي سنگرام
کانپوءِ به هو لڪشٽ سان پورو پڻي نٿو سگهي تڏهن هن برهم استر
چوڙڻ جو خيال ڪيو. اهو استر ته اهڙو هو جو پرليہ ڪرڻ لاءِ
چڏجي ته هوند سڄي دنيا به ناس ڪري ڇڏي. جڏهن اهڙو اموڳه
برهم استر ميگهندا لڪشٽ جي چاٽي ۾ هنيو، تڏهن اُنجي لڳندي ئي
دهن ئي دشائن ۾ وڃ جهڙي ڪڙڪاٽ ٿيڻ لڳي، پر ٿوري ڪنڀڻ
لڳي ۽ لڪشٽ مورچت ٿي ڪري پيو.

لڪشٽ کي پرڻويءَ تي ڪرندو ڏسي شري. رامچندر اچي
کيس هنجه ۾ کنيو. انوقت ميگهندا زهريلي نانگن جا انيڪ تير
رامچندر تي هنيا جنهنڪري هن جي سڙيو ۾ زهر ٽهائجي ويو ۽ ايترو
ته خون وهڻ لڳو جو چڻ ته خون ۾ سنان ٿي ڪيائين ۽ هو به بيهوش
ٿي ڪري پيو. اهو ڏسي اندرجيت خوشي وڃان گرڃنا ڪرڻ لڳو.

ر سڻا ڪي مات ڪري رهيو هو ته سگريو ڦڙتيءَ سان هڪ وڻ تي ڪيس ماري ڇڏيو. وروپاڪيءَ ۽ ٻين ڪيترن ٻلوان راکشن ڪي پنهنجن تڪن ڪيرون سان ناس ڪري ڇڏيو.

انريت وانر ۽ راکشن سڻائڻ ۾ مھاپينڪر سنگرام ويو زور مندو ۽ مٿان اچي رات پئي ته به لڙائي هلندي رهي. ٻڌ ڀومي نالن هاڻين، مٿان گهوڙن، راکشن، وانرن، لنگورن، رچن، ٻلن-رٿن سان ڏاڍي پيانڪ ٿي لڳي. چو طرف هاهاڪار جا آواز ڪي رهيا هئا ۽ جتي ڪٿي رت جون ڪسيون وهي رهيون هيون. ڏڪار گهاٽو ٿي ويو جو هڪ ٻئي کي سڃاڻي نٿي سگهيا ۽ ”تون وانر ٻين؟“ ۽ ”تون راکشن آهين“ ائين پڇي وانر ۽ راکشن هڪ ٻئي کي مارڻ لڳا.

رات جو راکشن جو ٻل وڏي ويندو آهي. ان ڏڪار ۾ اوڻ جا ڇهه مھاپلوان سڻايتي ويوه رچنا ڪري ٻاڻن جي ورشا ڪندا شري رام جي مارڻ لاءِ مٿس چڙهي آيا. انهن جي لشڪر جي رچنا پوريه ڪال جي سمنڊ جي ڪجڪار مٿل ٿي لڳي. ان وقت رامچندر اڪه چنپ ۾ اڪلي سمان اهوڪه ٻاڻن سان چين ٿي راکشن سڻايتي ماري ڇڏيو ۽ راکشن جي سڻا جو سنهار ڪوڙ لڳو. ٻيڪي ۽ راکشن شري رام وڃي اڪليءَ جي سامهون ٿيا سي پتنگن مٿل چين ڪري ويا. انريت رامچندر راکشن جي لشڪر ۾ ٽاڪوڙو جهپ ڇڏيو ۽ هو وياڪل ٿي پنهنجي جان بچائڻ لاءِ رڻ اڀوميءَ مان پڇڻ لڳا.

مکيندات حمان لڪشون جو مورچت ٿين.

ڪي جڏهن خبر پئي ته سندس لشڪر هار کائي پئتي مهل جو چنٽا ۾ پوڄي پنهنجي چوگرد ٺهارڻ لڳو. ۽ ٻاڪرمي پٽ مکيندات هٿ جوڙي چوڻ لڳو:-

اُٿو، ٻلوان سردارو! پنهنجي سڻا کي وٺي وڃي وائرن جو ناس ڪريو.
وڌا اڄ گهر وٺي اسان کي ڇوڄن موڪليو آهي.

انريٽ راکشس جي دليين مان ٻپ ڪڍي ۽ انهن کي اُٿساهه
ڏياري راوڻ راکشس سڻا کي ڍڏ ڇوڄي ۽ ٽي موڪليو. راکشس اچڻ
سان هڪ خوفناڪ گرجنا ڪئي، جنهنجي جواب ۾ وائرن به پيانڪ
گرجنا ڪئي، سڄي ملياچل ڀرپٽ ۽ اُنجي غنائن مان هڪ گچندڙ
ڀرڏو اُٿيو. بس پوءِ ته وائرن ۽ راکشس جو اهڙو سنگرام مڇي
ويو، جهڙو ڀراڇين ڪال ۾ ديوتائن ۽ دڻيٽن جي وچ ۾ لڳو هو. لڙائيءَ
جي وڃڻ، نگران، شڪن ۽ توتارن جو اهڙو ته پينڪر آواز ٿيڻ لڳو،
جو ٻڌندي ئي ڪانٽرن جا هيٺان ٿي ڦاٿا. هڪ پاسي ”رامچندر
جي جڳهه“ ۽ ٻئي پاسي ”راوڻ جي جڳهه“ منائينديون ٻئي سڻائون
سرتان آهه لاهي وڙهڻ لڳيون. وائرن جي هٿن ۾ هٿا وڻ ۽ ڇيڙون،
راکشس وٽ هٿا تير ڪمان، تلوارون، ڀالا، ڪاٺ ۽ ڪهاڙا. راکشس
جي ٻاٽن جي جواب ۾ وائرن پٿرن جي ورڪا ٿي ڪئي.

ڪي راکشس قلعي جي ڀت تي بهي هيٺ بيٺل وائرن کي ڀالا
۽ برچا هڻي ڇيڙ لڳا، جنهن تي وائر جوش ۾ ڀرجي انهن راکشس
کي پيرن کان جهلي هيٺ ڪيرائڻ لڳا ۽ پاڻ به ٽپ ٽپ ڪندي
اچي مٿان ٿي پيا ۽ پنهنجن ٽڪن نهن سان انهن کي ڇيڙي ڦاڙي
ٿي ڇڏيائون. ٻنهي پاسن کان تيرن جو اهڙو وسڪارو ٿيڻ لڳو جو
ڄڻ ته سارو جو مينهن ٿو وسي. چوٽرڻ اهڙي ته پينڪر مارڪٽ
مڇي ويٺي جو اُٿي رت ۽ ماس جي گپ ٿي ويئي.

وڌا وڌا وير هڪ ٻئي سان دٻدٻو لڙڻ لڳا. ميگهندا انگڊ تي
گدا جو وار ڪيو، پر انگڊ ڦٽي سان پاسي ٿي ويو ۽ ڪائونس گدا
ڪسي اُن سان ميگهندا جو سونو رت ۽ گهوڙا پڇي پوري ڇڏيائين.
پر تپن نالي راکشس ٽڪن تيرن سان نل کي زخمي ڇڏيو، پر نل به
جوش ۾ ڀرجي وڃي مٿان ڪڙڪيو ۽ پنهنجن ٽڪن نهن سان
هنجئون اکيون ئي ٻاهر ڪڍي ڇڏيائين. هڪ ٻيو پرگهس نالي راکشس

آهي. تون ڪو فڪر نه ڪر. مان انهن ٻنهي ٽپسوي ڀائرن کي سولائيءَ سان ماري ڇڏيندس.

انريٽ راوڻ پنهنجي استري کي پيار ڪري آتڪ ڏنڊ. هوڏانهن جڏهن انگڊ سهڻي وارتا اچي رامچندر کي ٻڌائي تڏهن رامچندر سگريو ۽ ٻين منترين جي صلاح موجب لنڪا تي ڪاهه ڪرڻ جي آڳيا ڏني. وانر سڏنا جا چارئي ڀاڱا لنڪا جي چڱي ڦاڙڪن تي وڃي ڪڙڪيا ۽ لنڪا کي چوڌرڻ وڪوڙي ويا. وانر ڌرماتما رامچندر لاءِ پنهنجا ڀراڻ نچاور ڪرڻ لاءِ به تيار هئا. سڀني ۾ اٽساهه ڀريل هو ۽ هونچندا ٿيندا، پٿر ۽ وڻ هٿن ۾ کڻي، رامچندر ۽ سگريو جي جڳم ڄڳار جي نادر سان اُپ ڦاڙيندا وڃي لنڪا جا برج ۽ دروازا ڀڃڻ لڳا. قلعي جي چوگرد جيڪا پاڻي جي ڪاهي هئي، تنهن ۾ مٽي، ڪاٺ ۽ پٿر وڃي اُن کي ڏئي ڇڏيائون. پوءِ هو ٽپ ڏيندا ڪوٽ جي ڪنگرن تي چڙهي ويا ۽ راکشن راڳن کي ماري

ڇڏين. وانرن مان ڪي قلعي جي ديوار ڀڃڻ لڳا ته ڪي وري ڪو به ڪم نه ڪيو.

ڪو به ڪم نه ڪيو ۽ وانرن جي مها ڪجڪار ٻڌي لنڪا ۾ ڪوهرام مڇي جي راندي ٿيڪ ڏيئي ڇوڻ لڳو. باندر ۽ لنگور ته راکشن ۽ ڪال جي وس ٿي پاڻ اسان وٽ آيا آهن. اٿن،

ناٿ! ڪرڻا ڪري رام سان جنگ نہ ڪريو. هو ساڌارڻ منڻس نہ آهي پر
 رشين منين جي ٽپسيا ۽ ڀرار ٿنا ڪري ساڪيات وڻڻو ڀڳوان منڻس
 ڏيھ ڌاري آيو آهي. انلاءِ هي سوامي! توهان سڀيتا هن کي موٽائي
 موڪليو ۽ هن سان صلح ڪريو. جي توهان هن کي ڀڳوان جو روپ
 ٿنا سمجھو تہ بہ مهاڀراڪرمي منڻس سمجھي هن سان صلح ڪريو.
 راجا جنڪ جي سپا هر جيڪو مهاڀاري ڏنڻس توهان چوري بہ نہ سگھيا،
 سوئي ڏنڻس رامچندر سولائيءَ سان کڻي ڀڄي ڇڏيو. جنهن شري رام

اڪيلي سر ڏنڊڪ بن هر ڪر دوشڻ ۽ چوڏهن هزار ڀلوان راڪشن کي
 ناس ڪري ڇڏيو، جنهن هڪ ئي ڀاڻ سان مهاڀلوان ٻاليءَ جو آنت
 آندو، اهڙو مهاڻيجسوي رام سان توهان وڃر نہ رکو. سڀني رشين
 منين جي ڪيل ٽپسيا ۽ آشيرواد هنجي طرف آهي ۽ هو ڌرم تي بہ
 آهي. انلاءِ مان توهان کي هٿ اڇوڙي وينتي ٿي ڪريان تہ توهان
 رامچندر سان جنگ نہ ڪريو جو مٿان منهنجو سهاڳ نہ هليو وڃي.
 مندودريءَ جا اهي وڃن جيتوڻيڪ راوڻ لاءِ ڏاڍا هٿڪاري هئا
 پر هنجي من هر نہ ٿڪيا، جيئن اونڌي دلي تي پاڻي نہ ٿڪندو
 آهي. جنهن کي ڪال ڀيوسڌ ڪندو آهي تنهن کي ڪوبہ ڀرپوءِ اثر
 نہ ڪندو آهي. هن پنهنجي پياريءَ استريءَ کي اٿاري هردي سان
 لڳايو ۽ چيو: هي مرگهو ڇڏي! تو اڃا ئي ڊپ هر پنهنجو جيءُ خراب ڪيو

ڪير جو اسانجي سامهون ٿي ٻڌو ڪري؟ جنهن رام ڪي تون هيٺو
 ٻڌائين ٿو سو پنهنجي استريءَ جي چنٽا ۾ چڪنا چور آهي ۽ سندس ننڍو
 ڀاءُ هن جي دڪم ۾ دڪي آهي. سگريو ته آهي رڳو ڏسڻ جو بٽل ۽
 منهنجو ڀاءُ وڌيڪ آهي ڊڄڻو. جامونٽ ته ويچارو ٻڌو ٿي ويو
 آهي ۽ نل نيل آهن ڪاريگر! اڙي بڪواڊي باندر! ٻڌاءِ ته سهين ته
 اسان سان وڙهندو ڪير؟

انگد جواب ڏنو: هي راوڻ! ٻڌاءِ ته ڀلا راوڻ سنسار ۾ آهن گهڻا؟
 رڳو تون هڪ آهين ڪين ٻيا به ڪي آهن؟ هڪ راوڻ ته مون ٻڌو
 ته راجا ٻليءَ کي پاتال ۾ جيتڻ ويو ته اُتي ڪن چوڪرن کڻي کيس
 گهوڙن جي ڪڙھ ۾ ٻڌو هو. ٻيو راوڻ اهو هو جنهن کي سهرس ٻاهوءَ
 وڃي پاڻ وٽ قيد ڪيو هو ۽ ڀلاستيم منيءَ کيس ڇڏايو هو. ٽيون راوڻ
 منهنجي پٽا ٻاليءَ ڪڇن ۾ جهليو هو. هاڻي ٻڌاءِ ته تون انهن مان
 ڪهڙو راوڻ آهين؟ هي اڳماني راوڻ! ٻريو رامچندر جي اڳيان
 تنهنجو اهو ڪوڙو ٻل يا مٺ مائٽ ڪنهن به ڪم نه ايندا. وانر
 سڏا ڪي هوند ٿوسان مقابلي ڪرڻ جي ضرورت ئي نه پوي، مان
 اڪيلو ئي جيڪر توکي يملوڪ پهچائي، راکشن ڪي ماري، مانا
 سيتا کي ٻريو رامچندر وٽ وٺي وڃان پر تنهنجي رت جا پياسي
 شري رامچندر جا ٻاڻ آهن. مان ته اُنجو ٽچ ۾ ٽچ داس آهيان ۽
 جي تون پنهنجن راکشن ۽ وانرن جو ٻل ڏسڻ ٿو چاهين ته ڏس!
 آهي ڪو تو وٽ اهڙو جوڌو جو منهنجو هيءُ ڌرتيءَ تي ڪوڙيل پير
 ڪجهه ڌرو به هٽائي سگهي؟ جيڪڏهن ڪو اُن کي ڌرو به هٽائي
 سگهيو ته هيءُ لڙائي هرگز نه ٿيندي ۽ شري رامچندر سيتا کانسواءِ
 سڏا سميت موٽي ويندا.

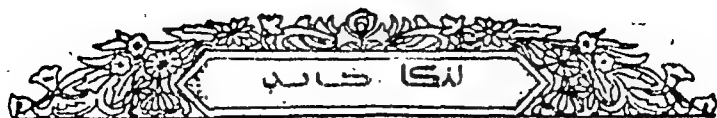
ائين چئي انگد شري رامچندر جو سهرڻ ڪري پنهنجو ٻيو
 زمين تي جمايو. انوقت ميگهند ۽ ٻيا اٺيڪ جوڌا لڙائي کٽڻ جو
 اهو سولو اُڀاءُ سهجهي ڏاڍو خوش ٿي اُٿيا ۽ انگد جي پير کي هٽائڻ
 ۾ لڳي ويا. گهڻي زور لڳايائون ۽ جهٽڪا ڏنائون پر انگد جو پير

توهان کان ڊڄي مون کي صلح لاءِ نه موڪليو آهي. هڪڙي ٻڪري کي مارڻ ۾ جيئن شينهن لاءِ ڪا وڏائيءَ جسي ڳالهه ناهي، تيئن توکي مارڻ به هن لاءِ هڪ خسيس ڪم آهي.

راوڻ چيو: اي باندرا! سچ پچ باندرون جو اهو گس آهي ته جنهن جو ڪاٺين تنهن جو ڳاٺين. جيڏانهن ملين ڏيري تيڏانهن پالين ڏيري. مان گس گراهي آهيان، انلاءِ تنهنجي اهڙين ڳالهين تي ڪروڙ ٺٽو ڪريان. پيو ته توکي دوت سمجهي ڌرم ۽ نيتي انوسار ڇڏي ٿو ڏيان. توکي منهنجي پراڪرم جي سڌ ناهي انلاءِ تون ائين ڳالهائي رهيو آهين.

انگد چيو: واه توهانجو ڌرم ۽ نيتي! پراڻي استري چورالي بيشڪ توهان پنهنجي ڌرم ۽ نيتيءَ جو مثال ڏنو آهي! هڪ اهلا کي اڪيلو ڏسي ان کي زوريءَ آڻي پنهنجو پراڪرم ڏيکاريو اٿو! باقي رهي گس گراهڪتا جي ڳالهه، سو جيتوڻيڪ هنومان توهانجو سڄو نگر جلائي خاک ڪيو ۽ توهانجو هڪ پٽ به ماري ڇڏيو تنهن هوندي به توهان کيس ڇڏي ڏنو! اهو ڏيکاري ٿو ته توهان کي نه آهي له ۽ نه سڙ مان! اڃا پوڻيا پنهنجي ڌرم کي پرڇايو. انلاءِ توهانجي چڱائي انهي آهي ته اها اجالي هوڏ ڇڏي وڃي پريو رامچندر جي شرڻ پئو.

راوڻ ڪروڙ ۾ پرڄي چيو: اڙي بڪواڊي باندرا! توکي منهنجي ٻانهن جي ٻل جي سڌ نه آهي سو وڃي ڪٺلاس پرڀت کان پڇ ته مان ڪيئن نه کيس پنهنجن ٿرين تي کنيو. منهنجو پراڪرم وڃي تنهي لوڪن جي دڳپالن، ديوتائن ۽ گندروئن جي راجائن کان پڇ جي منهنجو نالو ٻڌي ٿر ٿر ڪنبن ٿا. تنهي لوڪن ۾ اهڙو ڪو ڪونهي جو منهنجو مقابلو ڪري سگهي. اهڙو مان پاڻ! وري ڪنڀ ڪرڻ جهڙو مها پراڪرمي منهنجو ڀاءُ! اندرجيت جهڙو جڳت وڪيٽ منهنجو پٽ! تنهن سواءِ جڳهه جيتيندر مها ٻوان راکشن جي لشڪر سترن سان تيار منهنجي سڱا!!! سو اسان هڪ ساڌارڻ ٿي ٿڪي وينداسين؟ اهو ته ٻڌاء ته توهانجي سڱا ۾ آهي

تون منهنجي دشمن جي وڏائي ڪري هنجي ٻل ۽ ٻراڪرم جي واڪاڻ ڪري رهي آهين .

پتيءَ جون ڳالهيون ٻڌي مندودريءَ جي من ۾ نشچيم ٿي ويو ته سندس پتيءَ جي سر تي ڪال سوار آهي جو ٻڌي ئي ڦري ويئي اٿس . جيتوڻيڪ بادل گهڻو ئي جل وسائين ته به ڪاٺي ۾ ڪل پڻدا نٿو ٿئي، تيئن برهما جهڙو ڳرو ملڻ تي به مورڪه جي من ۾ سمجهه پڻدا نٿي ٿئي .

انگد جو راوڻ وٽ دوت ٿي وڃڻ .

رامچندر ۽ سندس سڻا اها رات سويل پهاڙ تي ڪاٺي . مڀج جو جبل تي بهي هنن لنڪا جو نظارو ڏٺو . ترڪوٽ ڀرپٽ جي چوٽيءَ تي ٺهيل سوني جي لنڪا اهڙي سندر پئي لڳي چٽڪ ديوتائن جي راجڌاني الڪا پوري آڪاش ۾ لٽڪي رهي هئي . ڀرست ميه دانو دواران ٺاهيل لنڪا جي شاندار مڪلن ، عاليشان بناوت ۽ سمپتي ڏسي شري رام لڪشمڻ کي چيو :- لڪشمڻ ! هن ڏکريءَ جي شويپا ڏس ! هڪ منٺ جي پاپ ڪري هن ساري سمپتي ۽ راکشس جانيءَ جو ناس ٿيندو . هيءُ پاپي راوڻ پنهنجي گهمند ۽ واسنا جي وس ٿي پنهنجن هٿن سان پنهنجي پرڄا مٿان آڻي رهيو آهي ! هاڻي اسان کي پنهنجو خيال پنهنجي ڪاريءَ ۾ لڳائي لڙائيءَ ۾ سوڀ پائڻ گهرجي . ڀڏ هلندي وڏو گهمسان مڇندو ۽ ان ۾ راکشس طرحين طرحين جا روپ بڻائي اسان کي گمراهه ڪرڻ جي ڪوشش ڪندا . انڪري لڙائي وقت وانر پنهنجي اصلي روپ ۾ هجن چوڄو راکشس وانرن جو روپ ڌارڻ ۾ پنهنجي گهمڻائي سمجهندا . انهن اسان کي پنهنجي ۽ پراڻي جو پتو پئجي سگهندو .

انوقت وانر سڻا لنڪا جي قلعي جون ٿلهيون ٿلهيون ديوارون ۽ اُن جي چوگرد اونهيون ڪاهيون ، لنڪا جي برجن تي رکيل پٿرن

ڇٽ ۽ مڪٽ ڪٽجي زمين تي ڪري پيا ۽ اهو ٿير وري اچي
رامچندر جي ترڪش ۾ پيو. هوڏانهن راوڻ جي مڃڻ ۾ ويٺل سڀ
ٻڃي ويا ۽ چوڻ لڳا ته نڪا ڌرتي ڏڏي ۽ نه طوفان لڳو پوءِ به
ڇٽ ۽ مڪٽ ڪيئن ڪريا! هو انڪي اڀسڻ سمجهڻ لڳا. تڏهن
راوڻ ڳالهه ٺاهي سڀني کي سمجهائي گهر موڪليو.

راوڻ جو ڇٽ ۽ مڪٽ ڪريل ڏسي سندس استري مندوڊري
ٽپرس ۾ ڀرجي کيس هٿ جوڙي چوڻ لڳي ته هي ڀريتو! توهان
رامچندر سان دشمني نه ڪريو. توهان سیتا کي ڏولي ۽ ڇاڙهي
شري رام ڏي هڻائي موڪليو ۽ توهان به وڃي سندس شرڻ پئو.
هو نشچيم سان توهانجو ڪيل پاپ توهانکي ڪميا ڪندو. توهان
هن کي منڻ سمجهي هن ۾ هٿ نه ڪريو. سڀيتي وڏا وڏا رشي
مٺي چئي رهيا آهن ته هو وڻو روپ وٺڻو ڀڳوان جو ساڪيات
اوتار آهي. جنهن وارا ۽ نرسنگهه روپ ڌاري مهان شوروبرهڻا ڪيه
۽ هرڻ ڪشپ جوناس ڪيو، جنهن واهن روپ ڌاري راجا ٻليءَ کي
ٻڌو ۽ پرشرام روپ ڌاري سهسرهو آدي ظلمي راجائن جو انٽ
آندو، اهوئي ڀڳوان برهڻيءَ جو بار لاهڻ لاءِ هاڻي رام جي روپ
۾ پرگهٽ ٿيو آهي. انلاءِ هي سوامي! توهان هن سان وروڌ نه ڪريو.
جنهن جي هٿ ۾ ڪال، ڪرم ۽ جيون جي ڏور آهي، تنهن رام جي
وڃي شرڻ پئو.

سوياو کان ئي بي پئو ۽ گهمندي راوڻ پنهنجي ڌرماتما استريءَ
جا اهي وڃن ٻڌي کلي چوڻ لڳو ته هي پياري! توهان اڃا پوءِ ڪٿي
پنهنجو ڇٽ ڏپ ۾ خراب ڪيو آهي. ٻڌاءِ ته مون جهڙو ٻلوان هن
وقت سنسار ۾ پيو ڪير آهي؟ مون ئي پنهنجي ٻانهن جي ٻل سان
سڀني ديوتائن ۽ داننن کي جيتي قبضي ڪيو آهي. پوءِ به خبر ناهي
ته توکي ڇا جو ٿو ڏپ لڳي؟ تون منهنجي ڀرپور وس اڃا پوءِ ڏپ
نه ڪر! سڄي ترلوڪي منهنجي وس ۾ آهي. هي مرگهلوچني!
تنهنجي ن جي چترائي ۽ رهسيه مون کي هاڻي سمجهه ۾ آيو جو

تون منهنجي دشمن جي وڌائي ڪري هنجي بل ۽ پراڪرم جي واڪاڻ ڪري رهي آهين .

پتيءَ جون ڳالهيون ٻڌي مندوديءَ جي من ۾ نشچيم ٿي ويو ته سندس پتيءَ جي سر تي ڪال سوار آهي جو ٻڌي ئي ڪري ويئي اٿس . جيتوڻيڪ بادل گهڻوئي جل وسائين ته به ڪاٺي ۾ گل پڌا نٿو ٿئي، تيئن برهما جهڙو گرو ملڻ تي به مورڪه جي من ۾ سمجهه پڌا نٿي ٿئي .

انسڱد جو راوڻ وٽ دوت ٿي وڃڻ .

رامچندر ۽ سندس سڻا اها رات سويل پهاڙ تي ڪاٺي . صبح جو جبل تي بهي هنن لنڪا جو نظارو ڏٺو . ترڪوٽ پرڻت جي چوٽيءَ تي ٺهيل سوني جي لنڪا اهڙي سندر پئي لڳي جڏڪ ديوتائن جي راڄڌاني الڪا پوري آڪاش ۾ لٽڪي رهي هئي . پرست ميه دانو دوران ٺاهيل لنڪا جي شاندار مڪان، عاليشان بناوت ۽ سمپتي ڏسي شوي رام لڪشمڻ کي چيو: لڪشمڻ! هن ٺڪريءَ جي شوپيا ڏس! هڪ منس جي پاپ ڪري هن ساري سمپتي ۽ راکشس ڄاڻيءَ جو ناس ٿيندو . هيءُ پاپي راوڻ پنهنجي گهمند ۽ واسنا جي وس ٿي پنهنجن هٿن سان پنهنجي پرڄا مٿان آڏا آڻي رهيو آهي! هاڻي اسانڪي پنهنجو خيال پنهنجي ڪاريه ۾ لڳائي لڙائيءَ ۾ سوڀ پائڻ گهرجي . ڀڏ هلندي وڏو گهمسان مڇندو ۽ ان ۾ راکشس طرحين طرحين جا روپ بڻائي اسانڪي گمراهه ڪرڻ جي ڪوشش ڪندا . انڪري لڙائي وقت وائر پنهنجي اصلي روپ ۾ هجن ڇو جو راکشس وائر جو روپ ڌارڻ ۾ پنهنجي گهٽتائي سمجهندا، انهن اسانڪي پنهنجي ۽ پراڻي جو پتو پئجي سگهندو .

انوقت وائر سڻا لنڪا جي قلعي جون ٿلهيون ٿلهيون ديوارون ۽ اُنجي چوگرد اونهيون ڪاهيون، لنڪا جي برجن تي رکيل پٿرن

ڇٽ ۽ مڪت ڪٽجي زمين تي ڪري پيا ۽ اهو نير وري اچي
رامچندر جي ترڪش ۾ پيو. هوڏانهن راوڻ جي مڃڻ ۾ ويٺل سڀ
ڊڄي ويا ۽ چوڻ لڳا ته نڪا ڌرتي ڌڌي ۽ نه طوفان لڳو پوءِ به
ڇٽ ۽ مڪت ڪيئن ڪوبا! هو انکي آپسوڻ سمجهڻ لڳا. تڏهن
راوڻ ڳالهه ٺاهي سڀني کي سمجهائي گهر موڪليو.

راوڻ جو ڇٽ ۽ مڪت ڪريل ڏسي سندس استري مندوڊري
تپرس ۾ ڀرجي کيس هٿ جوڙي چوڻ لڳي: هي ڀريتو! توهان
رامچندر سان دشمني نه ڪريو. توهان سیتا کي ڏولي ۽ ڇڏي
شري رام ڏي موٽائي موڪليو ۽ توهان به وڃي سندس شرڻ پئجو.
هو لشچيم سان توهانجو ڪيل ڀاپ توهانکي ڪهيا ڪندو. توهان
هن کي منس سمجهي هن ۾ هٿ نه ڪريو. سڀيئي وڏا وڏا رشي
مني چئي رهيا آهن ته هو وشو روپ وٺڻو پگهان جو ساڪيات
اوتار آهي. جنهن واراڻ ۽ نرسنگه روپ ڌاري مهان شور و برهاڻا ڪيا
۽ هرڻ ڪشپ جوناس ڪيو، جنهن وامن روپ ڌاري راجا ڀليءَ کي
ٻڌو ۽ پرشرام روپ ڌاري سهر ڀاءو آدي ظلمي راجائن جو انت
آندو، اهوئي پگهان ڀڙڙيءَ جو بار لاهڻ لاءِ هاڻي رام جي روپ
۾ ڀوڳهٽ ٿيو آهي. انلاءِ هي سوامي! توهان هن سان وروڻ نه ڪريو.
جنهن جي هٿ ۾ ڪال، ڪرم ۽ جيون جي ڏور آهي، تنهن رام جي
وڃي شرڻ پئجو.

سوپاڻ کان ئي بي پئجو ۽ گهمندي راوڻ پنهنجي ڌرماتما استريءَ
جا اهي وڃن ٻڌي. کلي چوڻ لڳو: هي پياري! تون به اجايو ڪٿي
پنهنجو ڇٽ ڊپ ۾ خراب ڪيو آهي. ٻڌاءِ ته مون جهڙو ڀلوان هن
وقت سنسار ۾ پيو ڪيو آهي؟ مون کي پنهنجي ٻانهن جي ڀل سان
سڀني ديوتائن ۽ داننن کي جيتي قبضي ڪيو آهي. پوءِ به خبر ناهي
ته توکي ڇا جو توڏي لڳي؟ تون پنهنجي ڀريءَ وس اجايو ڊپ
نه ڪرا! سڄي ترو لڪي منهنجي وس ۾ آهي. هي مرگهلوچني!
تنهنجي ڳالهين جي چترائي ۽ رهسيءَ وٺي هاڻي سمجهه ۾ آيو جو

ماليوان جي سٺي صلاح ڪين آڙي. هو ڪارڙجي چوڻ لڳو: تون شتروءَ جو طرف وٺي منهنجي گهٽتائي ڪري رهيو آهين! مان آهيان ٻلوان راکشن جو راجا جنهن کان وڏا وڏا لوڪپال به ٿرڙڙ ڪنهن ٿا. مان اهڙو ڀرتاپي هوندي به بن بن پٽڪندڙ رام جي ڊپ کان ساڪيات لڪشي سمان سينتا موٽائي ڏيان؟ هرگز نه! مان جلد رام، لڪشمڻ، سگريو ۽ ٻين وانرن کي ماري ڇڏيندس.

ماليوان راوڻ کي ناراض ڏسي وڌيڪ ڪين ڪڇيو ۽ کيس آسيس ڏيندو پنهنجي گهر هليو ويو. تنهن کانپوءِ راوڻ سڏاپتئين سان صلاح ڪري لڙڪا جي رکيا جو ڀرپٽ ڪيو. هن سڀني کي جدا جدا ڪم سونپيا ۽ اندرجيت ۽ ٻين ٻلوان راکشن کي لڙڪا جي چئن ڦاٽڪن جي رکيا لاءِ مقرر ڪري پنهنجي راڄ مهل ۾ هليو ويو.

راکشن جي دلين مان ڊپ ڪيڏ لاءِ ۽ اهو ڏيکارڻ لاءِ ته رامچندر جهڙو ڀرپل شترو سر تي سوار هوندي به کيس ڏرو به چٽا نه آهي، راوڻ هميشه وانگر پنهنجي پياري استري مندودريءَ سان گڏ جي پنهنجي راڳ رنگ واري سڀا ۾ آيو. اهو آکاڙو سندس مهل جي سپڪان مٿين ڇٽ تي هو ۽ راوڻ جي اچڻ تي اُٿي ڪنڊ ۽ گندرو سندس اُستتي ڪرڻ لڳا ۽ اڀرائون ناچ ڪرڻ لڳيون. طرحين طرحين جا ساز مردنگ ۽ واڳا وڇڻ لڳا ۽ سنگيت جي مهل مچي ويئي. راوڻ جو دٻڊو ته ديوتائن جي راجا اندر کان به ڪنهن دفعا وڌيڪ هو، سو هو ان آکاڙي ۾ سڪه ڀوڳڻ لڳو.

هوڏانهن رامچندر هڪ مرڱ چالا تي لڙڪيو پيو هو ته ڏکڻ ڏسا ۾ بادلن جي گجگور جو عجيب آواز ۽ وچ جي کنوڻ ڏسي اچرچ ۾ پيو. انوقت وپيشڻ چيو: هي سوامي! اهي بادل يا وچ ناهن پر راوڻ پنهنجي مهل جي ڇٽ تي جا سنگيت سڀا لڳايو ويٺو آهي تنهن ۾ مردنگ جو وڇڻ آهي جڻ بادلن جي گجگور ۽ راوڻ جي ڇٽ ۽ مڪت جا هيٺا ماڻڪ وچ سمان ڇڪي رهيا آهن.

اهو ٻڌي رامچندر مشڪي هڪ تير اهڙو هلايو جو راوڻ جو

ڪانڊن جهڙيون ڳالهيون ڪري رهيا آهيو. هن ڪئين دنيا ديوتائن
۽ دانن سان جنگيون جوڙي کين شڪستون ڏنيون آهن، سورام ڪهڙي
شيءَ آهي جو مون سان رڻ ڀومي ۾ مٽ پوندو! مان ڪنهن به ڊپ
ڪري لڪهيءَ سمان سندر سیتا کي هٿان کڻڻ چڏيندس.

اٺين چڙهي راوڻ شڪ ۽ سارڻ کي وٺي پنهنجي محلات جي
ڇوٽ تي چڙهيو جتان سمنڊ تائين سڄي ڀرتوي دسڻ ۾ ٿي آئي.
اُتي ٻي راوڻ ڏٺو ته سڄي زمين، ٻن ۽ ڀرتي اسنڪيم وانر سڻا
سان ڀرجي ويا آهن. شڪ ۽ سارڻ راوڻ کي وانر سڻا جي سهوري
جوڙجڪ ۽ ويوهه رچنا سمجهائي ۽ اها سڻا جنهن ريت جدا جدا مهندارن
هيٺ وراهيل هئي. سڀ سڀ ٻڌايو. اهو ٻڌي ۽ ڏسي راوڻ جي
من ۾ ٿورو هونجهارو نه ٿيو، پر جلد ئي همت ڪري هن ڀڄڻ
ڪئي ڪرڻ جي آڳيا ڏني.

وانر سڻا جي شڪن ۽ ترهن جو ڪولاھل جڏهن لڳا ۽ راکشن
ٻڌو تڏهن انهنجو اُتساهه گهٽجڻ لڳو ۽ ٻڌ سڀا ۾ حوڪ ٻڌي جا منهن
ٽڪڻ لڳا. راوڻ سڀني کي اُتساهه ڏيارڻ لڳو، پر سندس نالو ماليوان
ڏاڍو سياڻو هو. تنهن چيس: - راجن! نيتيءَ ۾ چيل آهي ته جي
دشمن جي طاقت پاڻ جهڙي هجي ته اُن سان صلح ڪرڻ گهرجي.
سیتا سندر نه آهي، پر اهو سون ئي ڳوڙيو جو ڪن چئي. هن وقت
سڀ ديوتائن، رشي ۽ منڌرو رامچندر جي جيت لاءِ ڀارڻا ڪري
رهيا آهن ۽ حوڏرم ڪي به آهي. اسانجو اڏرم روپي نانگ ئي
اسان کي ڏنگيندو. جيئن اڱر ڪوسا ته هٿ ساڙين ۽ جي ٿڌا ته هٿ
ڪارا ڪن، تيئن اڏرم جي ڪم مان ڪڏهن به چڱائي ڪين ٿيندي.
اپسوڻ به ڏاڍا پيا ڏسجن. توهان جيڪو ور ڀاربت ڪيو آهي سو
ديوتائن، دانن ۽ منڌرون کان توهانجو بچاءُ ڪندو، پر هتي ته
منش ۽ رچ ۾ رچي رهيا آهن. هو ڏاڍا ٻلوان ۽ ڀواڪري به
ان کي رامچندر سان صلح ڪرڻ گهرجي.

ن ڪال جي وس ٿي رهيو هو. انڪري هن ڪي

راڪشن ٿي ملين ته اُنڇو نه ڪن ڪٻي لڙڪا ڏي ٿي. هر ڪاٺيون انهن راڪشنن کي ڏسي ۽ وانر سڻا کي لڙڪا جي چوڌاري ڏسي لڙڪا نڱريءَ ۾ ڪولاھل مڇي ويو. رامچندر يڌ جي نيم پٽاندر سڻا کي جدا جدا حصن ۾ ورهائي، سگريو، انگڊ، جامونٽ ۽ گڏ ماڊن آڏي سڻا پتين جي رکيا ۾ سونپيو. وانر وڏيون وڏيون پٿر جون چيون ۽ وڻ ڪٽي لڙڪا جي ناس ڪرڻ لاءِ تيار ٿي بيٺا.

رامچندر جي ساگر پار ڪرڻ جو ٻڌي، راوڻ پنهنجن ٻن جاسوسن شڪ ۽ سارڻ کي موڪليو ته وانر سڻا جي سنڪيا ۽ شڪتيءَ جو پتو لڳائي اچن. اها آڱيا ٻڌي شڪ ۽ سارڻ باندرن جو روپ ڏاري وانر سڻا ۾ گهڙي پيا ۽ سڄي جوڙجڪ جاچي چوچي ڏسڻ لڳا. وانر سڻا ايڏي وڏي هٿي جو هو اُن جو ڳاٽو ڪري ڪين سگهيا. اُنوقت ويڙهڻ ٻنهي راڪشنن کي باندرن جي روپ ۾ سڃاڻي ورتو ۽ ڪين پڪڙي آڻي رامچندر جي اڳيان حاضر ڪيو پر ديالو رامچندر چيو: جيتوڻيڪ هيءُ ٻئي جاسوس اسانجي سڻا جو پيداهڻ آيا آهن ته به هنن کي آزاد ڪريو ته پل جيڪي ڏٺو اٿائون سو وڃي راوڻ کي ٻڌائين. هي ڊوٽو! توهين راوڻ کي اهو به چئجو ته جنهن ٻل جي ڀروسي تو منهنجي سڀني چورائي آهي، سو ٻل يڌ جي مڏان ۾ اچي ڏيکارڻ. سڀاڻي کان وٺي لڙڪا ۽ راڪشنن کي منهنجي ٻائڻ سان ناس ٿيندو ڏسندا.

شڪ ۽ سارڻ لڙڪا ۾ اچي راوڻ کي سهوري حقيقت ۽ رامچندر جو سنديش سڻايو. هو راوڻ کي چوڻ لڳا: هي مهاراج! رامچندر جو تيج ۽ گنڀيرتا، استر شستو ۽ پراڪرم ڏسي اسان سمجهو ٿا ته هو اڪيلوئي لڙڪا کي ناس ڪرڻ ۾ سهرت آهي. هن جو ڀاءُ لڪشمڻ به اُن جهڙوئي پراڪرمي آهي. وانر سڻا جا مهندار به ڏاڍا سوروير آهن ۽ سندن من ۾ يڌ جو ڏاڍو چاهه آهي. انلاءِ توهين رامچندر سان صلح ڪريو ۽ سڀني واپس ڪريو. راوڻ چيو: توهان کي وانرن شايد تنگ ڪيو ٿو ڏسجي جو

پوئڻو ۽ اُنڪي سڪائي نٿو سگهان . جي مان پاڻ مان توهانڪي رستو
 ڪڍي ڏيندس ته توهانجي سرشتيءَ جو قانون ڀڃي پوندو . پر توهان
 وٽ نل ۽ نيٺ نالي وانر وشو ڪرما جا پٽ آهن، جي منهنجي مٿان ڀل
 ٻڌي سگهندا، پوءِ توهان وانر سڱنا سوڌو لنگهي پار پئججو. انريت
 ڀل ٻڌڻ سان توهانجو جس به ڳاڻبو. مونتي ڪرپا ڪريو ۽ مونڪي
 وڌيڪ نه جلايو.

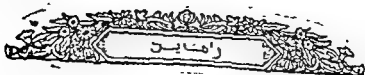
سمندر ديوتا جي اها صلاح رامچندر کي پسند آئي ۽ هن اڳني
 آسٽر هلائڻ بند ڪيو. سمندر ديوتا به رامچندر جو ڀراڪرم ڏسي
 ڏاڍو خوش ٿيو ۽ کيس انيڪ ڀرڪارن جون پيڻائون ڏيئي پنهنجي
 گهر هليو ويو. تلسيداس چويٿو ته شري رگهونات جو ڪڙ ڳان سڀ ڪلياڻ
 ڪندڙ آهي. جو اهو ڀرير ڀوروڪ ٻڌندو سو بنا ڪنهن جهاز (يعني
 ساڌن) جي ڀڄو ساگر ٿري پار پوندو.

सकल सुमंगल दायक खुनायक गुन गान ।
 सादर सुनहिं ते तरहिं भव सिन्धु बिना जल जान ॥

سند ارڪاڻڊ سهايت.

استر سان سمنڊ کي سڪائي ڇڏيان. مونکي نورثا سان ڀريل ڏسي
سمنڊ مونکي اسمرت ٿو سمجهي: چيل آهي ته:-

सठ सन विनय कुदिल सन प्रीती । सहज कृपन सन सुंदर तीती ॥
ममता रत सन ग्यान कहानी । अतिलोभी सन बिरति बखानी ॥
क्रोधहि सम कामिहि हरि कया । ऊसर बीज वएं फल जथा ॥

مورڪ سان نيزاري، دوکيباز سان ڀريت، ڪنجوس کي ادارڪا
جو اُپديش، مٿا ۾ ڦاٿل کي ڪيان جي ڪٿا، لويي سان وٺراڻ ۾ جو
ورٿن، ڪروڙي کي شانتِي جي ڳالھ، ڪامي کي ڀڳدان جي ڪٿا
ٻڌائڻ جو اهڙوئي ڦل ٿيندو آهي جو ڪلڙائي زمين ۾ ٻج ڀوڪڻ جو
ٿيندو آهي يعني اهو سڀ اڃا پو ٿيندو آهي. انلاءِ اڄ مان هن اڳي
سمنڊ جو هوش ٺڪائي آڻيندس. مان اڳي آستر سان جن مها ساگر
کي سڪائي ڇڏيندس، هن ۾ جيڪي به جيو جنتو آهن سي ناس ٿيندا ۽ جل
جي جاءِ تي واريءَ جا ڍڳ هوندا، جو ان ۾ بدل ٿي پئي ڪناري پهچندا.
ائين چئي مها ٽيمجسوي رامچندر برهم دند سمان هڪ اُڏيت
آستر ڏنڻس تي چاڙهيو. جيئن ئي هن آستر هلائڻ شروع ڪيو ته
اهڙو ۾ پيانڪ آواز ٿيو جو چڻ آڪاش ۽ ڀرڻي ڦاٽڻ لڳا ۽ ڀريت ٽرڪم
لڳا. چو طرف ڪولاھل مچي ويو ۽ آڪاش ۾ تارا هڪ ٻئي سان
ٽڪر چڻ لڳا ۽ وجر جهڙا مها شبد ٿيڻ لڳا. سمنڊ ۾ ڀريل ڪال وانگر
مها گهور ۾ ڇڪار ڪري هڪ هڪ بوجن هيڏانهن هوڏانهن ٽهائجي ويو.
سمنڊ اندر لوڙو پئجي ويو ۽ ان اندر جيڪي به ڪجهه جيو هئا سي
ڄلي ۾ وڻ لڳا ۽ ٽپت جي ٻيڙا کان وياڪل ٿي سمورو جل ٽهڪڻ
لڳو. سمنڊ ديوتا وڌيڪ ست سهي نه سگهيو ۽ هڪ سندر روپ ڌارڻ
ڪري ڀرڪٽ ٿيو ۽ شري رام وٽ اچي چوڻ لڳو: هي ناڪ! مون تي
ڪريا ڪريو. سرشتي جي آڌان وٺي ڀرڻي، وايو، آڪاش، جل ۽
جي قدر کي سڀا کي ٺٽا ڇڏين ۽ سرشتي جي نيمن آڌان آهن.
جي انهن اٽل نيمن موجب ئي هن جڪت جو سلسلو روو سو
ان وقت مونکي به اٿاه ۽ اونهي جل سان ڀريل ٿيڻو ٿي

نراڌار ٿي توهانجي شرط آيو آهيان. مان توهانجو داس آهيان ۽
 مون تي ڪرپا ڪري پنهنجو آجھو ڏيو. اها ڳالھ پرسڌ آهي تہ توهان
 دڪين جو دڪ دور ڪرڻ وارا ۽ شرڻاڻڪت کي سڪ ڏيڻ وارا آھيو. اھو
 ڄاڻي مان توهانجي شرط آيو آهيان. جيتوڻيڪ منهنجي جيوٽ
 راکشن جي سنگ ۾ ئي گذري آهي ۽ منهنجي قامسي شري ڪي
 پاپ ۽ اڻپاچار ڪرڻ سوڀاڻو کان ئي پيارا آهن پر توهان ڏيا جا ساگر ۽
 نراڌارن جا آڌار آھيو، سو هي ڀرو! منهنجي رکيا ڪريو! رکيا ڪريو!
 وپيشڻ اهي دين وچن چڱي شري رام جي چرڻن ۾ ڪري پيو
 تہ ڀڳوان هنڪي اڏاري پنهنجي هردي سان! لڳايو ۽ پنهنجي ڀر ۾
 ويهاري چوڻ لڳو: هي لنڪاپتي! تنهنجي ڪنڻ ۾ تہ سڀ خوش
 راضي آهن؟ تون رات ڏينهن دشتن جي صحبت ۾ رهين ٿو، تنهن
 هوندي بہ تنهنجي ٻڌي ڌرم ۽ نيتي ۾ دريد آهي. هي پيارا! نرڪ ۾
 رهڻ چڱو پر وڌاڻا شل نہ ڪنهن دشت جو سنگ ڏي! پر مان ڏسانٿو
 تہ جڳن گپ مان پڇندا ٿيندي بہ ڪمل گل نرمل آهي تين تون! ۽
 راکشن جي سوڀاڻو نردڻا ۽ پاپ کان پري آھين. جيڪو منڻ
 ماما پتا پائر پٽ استري شريڌرن گهر مٿي ۽ پروار جي ممتا روپي
 ڏاڳن جي هڪ نوڙي وٺي اُن سان پنهنجي من کي ڀڳوان جي
 چرڻن ۾ ٻڌي ٿو، جيڪو چڱي ۽ مدي لاءِ سمدرشي آهي، جنهنجو
 من وشڻ وائڻن کان پري آهي ۽ جنهنجي من ۾ هرش، شوڪ ۽
 ڊپ ناهي؛ اهو سنت ڀڳوان کي ڏاڍو پيارو آهي! هي پيارا! تون ۾
 اهي سڀئي گل آهن ۽ تون نيتي ۽ ڌرم تي قائم آھين ۽ پراڻڪار ۾
 تنهنجي من جي ورتي آهي، انلاءِ تون مونکي پيارو آھين.
 وپيشڻ چوڻ لڳو: هي نات! ڪام ڪروڌ لوپ موھ اهڙڪار
 ۽ ايرڪا روپي ڊاڪو تيستائين من ۾ رهن ٿا جبستائين ڏنش باطن ڌارڻ
 ڪيل توهان هردي ۾ نٿا رهو. مونکي بهوشي پلستيم مان معلوم
 ٿيو آهي تہ توهان ئي ساري جڳت جا ڪرتار وشتو ڀڳوان آھيو.
 توهان ئي ست چٽ آندڙ پرماتما آھيو ۽ اڄ توهانجو ساڪيات درشن
 ڪري منهنجو جنم سڦلو ٿيو. اڄ منهنجا سڀ دڪ ۽ پيم دور ٿيا.

اهي ڳالهيون ٻڌي رامچندر ڇڏيو. توهان سڀني جيڪي ڇڏيو
سو منهنجي پلائيءَ لاءِ ئي آهي، پر هاڻي منهنجي راءِ به ٻڌو. سمجهه جي
ڦيري تي مٿو ۽ مائٽ به دشمن ٿي بيهندا آهن. انوجب راوڻ جو
به درياڳهر اچي چڪو آهي ۽ راکشن جي پاڻ ۾ ڦوٽ پئي ٿي
ڏسجي ۽ وپيشڻ راج ملڻ جي مطلب لاءِ اسانوت آيو آهي. هي
سگريو ڀرت سمان سڀ پالو ناهن. مون سمان سڀ پتا جا پتو ناهن
۽ تو سمان سڀ مٿو به نه ٿيندا آهن. ٻيو ته وپيشڻ هن وقت منهنجي
شرڻ آيو آهي ۽ منهنجو اهو نير آهي ته مان شرڻا مٿس ڪي سڌاءِ آڻيم
دان ڏيندو آهيان. جي خود راوڻ به شرڻ اچي ته اُنهي به مان
نواس نه ڪندس. وپيشڻ ته منهنجو ڪو اڀراڻ ڪونه ڪيو آهي،
تنهنڪي مان شرڻ ڪيئن نه ڏيندس؟

شري رام جا اهي وڃن ٻڌي سگريو مدد گد ٿي ڇڏيو. هي ڏرمائهن!
توهان راجائن ۾ شرو مٿي، سمريت ۽ ست مارڻ ته ڪي آهيو. وپيشڻ
هاڻي ڀلي اچي اسانجي مٿو
پراپت ڪري.

تنهنڪانهوءِ وپيشڻ اُٿي
آيو ۽ شري رامچندر جي
چوڻن ۾ ڪري هٿ جوڙي
چوڻ لڳو. هي ديا ساگر!
مان لنگاپتي راوڻ جو ننڍو
ڀاءُ وپيشڻ توهانجي شرڻ آيو
آهيان. مون پنهنجي ڀاءُ کي
مڃڻو ئي سمجهايو ته هو اڏو
۽ باب کان باز اچي ۽ مان
سيتا کي هونائي هوڪلي،
ي منهنجي نصيحت

۽ ۽ اٽلاءِ هن مونکي ديش ڪيڪالي ڏني. مان هن وقت

گدڙ ڄائو آهين، جو ڏکي ٿي ڪري دشمنن جي وڏائي ڪري رهيو آهين! ويري پوي لڏڪا ۾ تو جهڙي گيديءَ جو رهڻ نٿو سونهين، انلاءِ تون هتان نڪري وڃ! زهريلي نانگ سان تہ رهي سگهجي ٿو پر مٿي چوائيندڙ شتروءَ جي حمايتي سان نٻاھڻ ممڪن ناهي. پيو تہ برادرِيءَ وارا سدا پنهنجي پاءُ جي اُتتي ڏسي پوسرندا آهن ۽ مٿس آپدا پوڻ مهل خوش ٿيندا آهن. تون بہ منهنجي وڏائي ۽ سهپدا ڏسي ايرڪا ۾ جلي رهيو آهين. سچو سنسار منهنجي پراڪرم ڪري منهنجو سمنان ڪري ٿو، جا ڳالهه توکي ٿئي وئي. تون پنهجن سان وير ۽ پراون سان مير ڪري رهيو آهين. اڙي ڪل ڪلڪ! جيڪڏهن پيو ڪو اهڙيون ڳالهيون ڪري ها تہ اُنجي سسي ڌڙ کان ڌار ڪري ڇڏيان ها. تون راجدروهي ۽ ديش دروهي آهين ۽ موت جي سزا لائق آهين پر ڇاڪاڻ تہ منهنجو پاءُ آهين، انلاءِ توکي رڳو ديش نيڪالي ٿو ڏيان.

ايتريء بي عزتي ٿيڻ کانپوءِ وپيشڻ آئي بيٺو ۽ چوڻ لڳو:-
هي راجن! هن وقت توهانجي ٻڌيءَ تي پڙدو چڙهيل آهي جو مٿر
کي شترو ۽ شتروءَ کي مٿر سمجهي رهيا آهيو. مٺيون ڳالهيون
ڪندڙ خوشامندڙيا ته گهڻيئي ملندا، پر اڻوڻندڙ ۽ هٽڪاري ڳالهيون
چوندڙ ۽ ٻڌندڙ ورلي لپندا. مون سمجهيو هو ته هن گهرج جي وقت
مان توهانجي شيوا ڪريان، ۽ انڪري مون توهانجي پلي لاءِ صلاح
ڏني ۽ توهان مونکي انلاءِ ديش نيڪالي ڏني! چڱو هاڻي مان
رامچندر جي شرط وڃانئو.

ائين چڙي وڀيشڻ راوڻ ۽ سپاسد مٿرن ۽ ماڻهن کي ڀٽا يوگه
پرڻام ڪري موڪليو ۽ پنهنجن چڻن پوئلڳ، سردارن سميت سڀا
چڙي هليو ويو.

اپسوں تي ايسوڻ ڏسڻ ۾ اچن ٿا. جوتشي به درياڳيه جون اڳڪٿيون
ڪري رهيا آهن. سڀني کي اٿي توهان پنهنجي قوم لاءِ موت کڻي
سڏي آيا آهيو. راجا جو پورو فرض اهو آهي ته پنهنجي واسن ۽
ڇاهنا کي وساري اهو ڪي ڪري جنهن سببس ڀرجا جي ڀلائي ۽
بچاءَ ٿئي. توهان کي ڪهڙجي ته توهان سڀني رام کي موٽائي موڪليو
۽ اڃا ئي لڙائي ٿيڻ نه ڏيو. ڏڏهن ميگهناڊ چيو: ڇاڇا! توهان ڪاٺڙن
جهڙيون ڳالهيون ڪري اسان کي ڇو ڏکائي رهيا آهيو؟ ٺهڻي لوڪن
جي سواهي اندر کي به جيتي مون قيد ڪيو. اندر جي مهاڀوان هاڻي
ايراون کي زمين تي ڪيڙائي، سندس ڏند پاڙون پٽي، مون ديوتائن
کي ڏهڪائي ڇڏيو! پوءِ ڀلا هنن ٻن پتلن ۽ سادن-هين، راجا جي
ڇوڪرن کي ڇو ڪين ماري سگهيو. اڄ سڄو سنسار اسان کان ڪٽبي
رهيو آهي ۽ هنن ٻن منهن کان ڊڄڻ جو ڪو سبب ڪونهي.

ويڻس جواب ڏنو: هي پيارا! شاسترن ۾ چيل آهي ته سمي
۽ ڪم تي هر هڪ منهن ۾ آهن پر جتي سمي ۽ جو انش واداري هوندو
تتي رڌي سڌي لڪهي ۽ سڀ سڪ اچي واسو ڪندا ۽ جتي ڪم تي
وڌيڪ هوندي تتي ڏک، درد ٿئي ۽ مصيبت اچي پوندي. هن وقت
تو ڪم تي ۽ جو انش وڌيڪ آهي ۽ پيو ته تون اڃا پالڪ آهين ۽ تو
۾ ڪابه دورانديشي ناهي. تون پٽ تي ڪري به پتا ڪي شترو
سمان صلاحون ڏيئي رهيو آهين. اي منترپو! توهانجو ڌرم آهي ته
راجا کي ليڪ صلاح ڏيو. پر توهان ڦڙپاٽون هڻي ۽ خوشامد ڪري
راجا کي درد شا جي راهه ڏانهن نئين رهيا آهيو! هي لنڪا نريش!
اسانجي ڀلائي لاءِ آهي ته پراڪرمي رامچندر کي پنهنجو شترو نه
ٻڌايون، هنجي سڀني هڪي موٽائي موڪليون ۽ ڪائونس پنهنجي
ڀل بخشايون.

اهو ٻڌي راوڻ ڏاڍو ٽپي ويو ۽ چوڻ لڳو: ويڻس! مون
هو ته تون منهنجو ڀاءُ ٿي منهنجو ڀلو ڇاهيندين، پر تون انڊي
تون پراڪرمي راڪشن جي ڪل ۾، شينهن ۾ هڪ

مڊڙ ڄائو آهين، جو ڏيکي ٿو ڪري دشمنن جي وڏائي ڪري رهيو آهين! ويڙهي لڏڪا ۾ ٿو جهڙي گيديءَ جو رهڻ نٿو سونهين، انلاءِ تون هتان نڪري وڃ! زهريالي نانگ سان تڻهه رهي سگهجي ٿو پر مٿي چوائيندڙ شتروءَ جي حمائتي سان نٿو ٻاهڙ مهڪن ناهي. پيو ته برادرِيءَ وارا سدا پنهجي پاءُ جي آڻي ٿي ڏسي پوسرندا آهن ۽ مٿس آپڊا پوڻ مهل خوش ٿيندا آهن. تون به منهنجي وڏائي ۽ سهڻپا ڏسي ايرڪا ۾ جلي رهيو آهين. سڄو سنسار منهنجي پراڪرم ڪري منهنجو سمنان ڪري ٿو، جا ڳالهه توکي ٿئي وڻي. تون پنهجن سان ويڙهي پراون سان مير ڪري رهيو آهين. اڙي ڪل ڪلڪ! جيڪڏهن پيو ڪو اهڙيون ڳالهيون ڪري ها ته اُنجي سسي ڌڙ کان ڌار ڪري ڇڏيان ها. تون راجدروهي ۽ ديش دروهي آهين ۽ موت جي سزا لائق آهين پر ڇاڪاڻ ته منهنجو پاءُ آهين، انلاءِ توکي رڳو ديش نيڪالي ٿو ڏيان.

ايتريءَ بي عزتي ٿيڻ کانپوءِ ويڻيڻ اُٿي بيٺو ۽ چوڻ لڳو:-
هي راجن! هن وقت توهانجي ٻڌيءَ تي پڙدو چڙهيل آهي جو مٿو
ڪي شترو ۽ شتروءَ ڪي مٿس سمجهي رهيا آهيو. مٿيون ڳالهائون
ڪندڙ خوشامندڙ يا ته گهڻيئي ملندا، پر اڻوڻندڙ ۽ هٽڪاري ڳالهائون
چوندڙ ۽ ٻڌندڙ ورلي پيندا. مون سمجهيو هو ته هن گهرج جي وقت
مان توهانجي شيوا ڪريان، ۽ انڪري مون توهانجي پلي لاءِ صلاح
ڏني ۽ توهان مونکي انلاءِ ديش نيڪالي ڏني! چڱو هاڻي مان
رامچندر جي شرڻ وڃانٿو.

اٺين ڇڏي وڃيڻ راول ۽ سياستد متون ۽ ماڻهن کي ڏنا يوگه
پرڻام ڪري موڪليو ۽ پنهنجن ڇڏن پوئلڳن سردارن سميت سيا
ڇڏي هليو ويو.

ايسوڻ تي ايسوڻ ڏسڻ ۾ اچن ٿا. جوڻشي به درياڳيه جون اڳڪٿيون
ڪري رهيا آهن. سڀني کي اٿي توهان پنهنجي قوم لاءِ موت کڻي
سڏي آيا آهيو. راجا جو پورو فرض اهو آهي ته پنهنجي واسن
چاهنا کي وساري اهو ڪي ڪري جنهن سببس ڀرجا جي ڀلائي ۽
بچاءُ ٿئي. توهان کي گهرجي ته توهان سڀني رام کي موٽائي موڪليو
۽ اڃا ئي ٿيڻ نه ڏيو. ڏهن ميگهناڊ چيو: ڇاڇا! توهان ڪانڌرن
جهڙيون ڳالهيون ڪري اسان کي ڇو ڏکائي رهيا آهيو؟ ٿئي ٿئي لوڪن
جي اسوامي اندر کي به جيتي مون قيد ڪيو. اندر جي مهاڳوان هاڻي
ايرادت کي زمين تي ڪيرائي، سندس ڏند پاڙون پٽي، مون ديوتائن
کي ڏهڪائي ڇڏيو! پوءِ ڀلا هنن ٻن پتل ۽ ساڌن-هين، راجا جي
ڇوڪرن کي ڇو ڪين ماري سگهيو. اڄ سڄو سنسار اسان کان ڪنهي
رهيو آهي ۽ هنن ٻن منهن کان بچڻ جو ڪو سبب ڪونهي.

۽ پيش ڇوڏ ڏنو. هي پيارا! شاسترن ۾ ڇيل آهي ته سڀني
۽ ڪم تي هر هڪ منهن ۾ آهن پر جتي سڀني جو انش واداري هوندو
تتي رڳو سڏي لکهي ۽ سڀ سڳا اچي واسو ڪندا ۽ جتي ڪم تي
وڌيڪ هوندي تتي ڏک، درد ۽ مصيبت اچي پوندي. هن وقت
تو ڪم تي جو انش وڌيڪ آهي ۽ پوءِ ته تون اڃا پالڪ آهين ۽ تو
۾ ڪابه دوراندوشي ناهي. تون پٽ تي ڪري به پتا ڪي شترو
سمان صلاحون ڏيئي رهيو آهين. اي منٿو! توهانجو ڌرم آهي ته
راجا کي ليڪ صلاح ڏيو. پر توهان ڦڙهائون هڻي ۽ خوشامد ڪري
راجا کي درد شا جي راه ڏانهن نئين رهيا آهيو! هي لنڪاريش!
اسانجي ڀلائي لاءِ آهي ته پراڪرمي رامچندر کي پنهنجو شترو نه
ٻڌايو، جنهي سڀني هن کي موٽائي موڪليون ۽ کائونس پنهنجي
ڀل بخشايون.

اڄ ٻڌي راوڻ ڏاڍو ٿي ويو ۽ چوڻ لڳو: وڃي! مون
ڀانيو هو ته تون منهنجو ڀاءُ ٿي منهنجو ڀلو چاهيندين، پر تون انڊي
۾ ٿانڊو آهين! تون پراڪرمي راکشن جي ڪل ۾، شينهن ۾ هڪ

وشتو ڀڳوان شري رام جي روپ ۾، گڏو براهمن ۽ رشين منين جي رکيا لاءِ، منش ديھ ڌارڻ ڪئي آهي، ان لاءِ هن سان ويورڪڻ سان چڱو نتيجو نه نڪرندو. جنهن رام اڪيلي سر ڪر، دوشڻ ۽ چوڏهن هزار ٻارن راکشن ڪي ۽ ڪٻنڌ ۽ ٻاليءَ جهڙن دهشتناڪ جوتن کي سولائيءَ سان ماري ڇڏيو، تنهن کي ساڌارڻ منش سمجهڻ وڌي پل آهي. رامچندر جي وڃڻ سان تيرن جي جن کي خبر ناهي سي ڦڙبانئون هڻي توهان کي کوٽيون ملاحون ڏيئي رهيا آهن. سچو منٿري اهو آهي جيڪو شتروءَ جي طاقت جي پوري ڌڪ تور ڪري مالڪ کي نيڪ صلاح ڏي. رامچندر توهانجي ڪا هاڃي ڪين ڪئي هئي جو توهان سندس استريءَ کي زوريءَ کڻي آيا! دٻڙڪ بن ۾ جڏهن ڪر دوشن هن کي مارڻ لاءِ سنڀري ڪاهي ويا تڏهن هن پنهنجي بچاءُ ۾ انهن کي ماريو هو. رامچندر ڌرماتما ۽ ڀراڪرمي آهي، ان سان ويورڪڻ نه چڱائي. توهان سندس استري موٽائي موڪليون ته اسان سڀني مٿان وڏي آڀڏا اچي پوندي.

ماليونٽ نالي هڪ سياڻي ۽ آزمودگار منٿريءَ به وپيشڻ جي ڳالهه ڪي ٽيڪو ڏيئي چيو: هي راجن! توهانجو ڀاءُ راجنيتيءَ جو ويوشڻ آهي. هن جا وچن بيشڪ امرت سان هٽڪاري آهن.

ويپيشڻ ۽ ماليونٽ جا وچن جيتوڻيڪ راوڻ لاءِ هٽڪاري هئا، پر ڪسي مرچ ٿي لڳا. هن ڪروڙ ۾ ڀرجي چيو: هيءُ ٻئي مورڪ منهنجو ان کائي ۽ منهنجي ڇايا هيٺ رهي، منهنجي دشمن جي ساراهه ڪري رهيا آهن! انهن کي منهنجي منهن تان دور ڪريو.

راوڻ جا اهي لفظ ٻڌي ماليونٽ ته پنهنجي گهر هليو ويو پر ويپيشڻ وري به هٿ جوڙي وٺي پوروڪ ڀاءُ کي سمجهائي چوڻ لڳو: هي راجن! منهنجي صلاح توهان کي سٺي نٿي لڳي انلاءِ ڪريا ڪري ڪميا ڪجو. منهنجي اهاڻي چاهندا آهي ته مان توهانجي ڀلائي ڪريان ۽ نه لنڊي خوشامد. توهان کي اهڙو قدم کڻڻ نه گهرجي جنهن ۾ اسان سڀئي برباد ٿي وڃون. لنڪا ۾ سينا جي اچڻ کانپوءِ

راجن ! اسان وٽ انيڪ پينڪراسترو شسترو آهن ۽ جنگي سکيا ۾ آزموڊگار
 ٻلوان سڏنا موجود آهي، پوءِ اسان چئنا ڇا لاءِ ڪريون ؟ ديوتاگون
 ۽ دانو مها ٻلوان آهن ۽ انهن کي ور به مليل آهن، جڏهن اسان انهن
 کي به انيڪ دفعا شڪست ڏني آهي ته پوءِ هيءُ خسيس رام ۽ وٽن
 کي ٿيندڙ باندر اسانکي ڇا ڪري سگهندا؟ انهن لاءِ ته اڪيلو
 اندر جيت ئي ڪافي آهي.

ڪنڀ ڪرڻ چيو: - سيتا کي کڻي اچڻ کان اڳ توهانکي اسان سان
 صلاح ڪرڻ گهربل هئي. توهانکي گهربو هو ته سيتا کي کڻي اچڻ کان اڳ
 توهان رام لکشف ڪي دوبر لڙائيءَ ۾ شڪست ڏيئي ماريو هئا. پوءِ جيڪر
 سيتا جي هن ۾ توهانجي پراڳرم ڪري آدر ٿئي ها ۽ هو توهان
 جي قبضي ۾ اچي ها. پر هاڻي جيڪي ٿيو سو ٿيو. توهان پراڻيءَ
 استريءَ کي آڻي ڪم ته کوٽو ڪيو آهي، پر ته به توهان اسانجا
 راجا ۽ ڀائر آهيو ۽ توهان جي ڀلائيءَ جو ڪم ڪرڻ اسانجو فرض
 آهي. مان توهانجي دشمنن کي ناس ڪندس. توهان ڪنهن قسم
 جي چئنا نه ڪريو.

ڪنڀ ڪرڻ جو پٽ نڪنڀ ۽ ٻيا ٻلوان راکشس چوڻ لڳا ته
 هو اڪيلائي رام ۽ اُن جي سڏنا کي ناس ڪرڻ ۾ سمرت آهن.
 هڪ هڪ ٻلوان راکشس سردار اُٿيو ٿي ۽ پنهنجي سورهيائي جي
 وڏائي ڪري راوڻ کي تسلي ۽ آئت ٿي. ڏٺائين. پوءِ سڀني
 سردارن اُٿي ڪري، پنهنجا هٿيار مٿي ڪيا ۽ گرجنا ڪرڻ لڳا. اهي
 ٻالهيون ريپشڻ کي ڪين اُٿريون، ڇاڪاڻ ته جيتوڻيڪ هو راکشس
 هو ته به سندس من سداچار ۽ ڌرم ڏي مائل هو. جڏهن راوڻ هن
 کان صلاح پڇي، تڏهن هو چوڻ لڳو: هي ڀرانا! جيڪو منهن پنهنجو
 ڪلياڻ، ڪيرت، سڀڌي ۽ سڪ چاهي، سو پراڻيءَ استريءَ کي زهر
 سمجهي ڇڏي ڏي. ڪام، ڪروڙ، اهڻڪار ۽ لوپ، اهي سڀ ترڪ
 جا دروازا آهن، جن کي ڇڏي ڀڳوان جو پڇڻ ڪرڻ گهرجي. هي
 نات! مهرشي پلستيم پنهنجي چيلي هٿان چوڻي موڪليو آهي ته

آواز ٿي رهيو هئو تنهن سمنڊ جي گجگوڙ کي به جهڪو ڪري ڇڏيو. سڄي سڱا کي سمنڊ جي ڪناري واري پيلي ۾ ڇانوڻي هڻي آرام ڪرڻ جي آڱيا ڏني ويئي. اڳاڏ سمنڊ جو انت ڏسڻ ۾ نٿي آيو ۽ اُن جون اُڏاهيون چوليون اهڙيءَ گجگوڙ سان هيٺ مٿي ٿي ٿيون جو پيڙين جو سمنڊ ۾ سلامتيءَ سان هلاڻ ممڪن نه هو. انوقت شري رام، لڪشمڻ، سگريو ۽ ٻيا وائر سيناپتي سمنڊ کي پار ڪرڻ جي تجويز لاءِ پاڻ ۾ صلاحون ڪرڻ لڳا.

~*~*~*~*~

وڃي رهيو جو راوڻ کي سمجهائڻ ۽ راوڻ جو کيس ڪڍي ڇڏڻ.

هوڏانهن لنڪا ۾ جو هنومان اهڙي خوفناڪ ليلا ڪري ويو هو انڪري لنڪا جي گهر گهر ۾ ڏهڪاءُ پئجي ويو. سڀڪو اکين چوڻ لڳو ته ڇڏهن رڳو هڪ باندر شهر کي ايتو نقصان پهچائي سگهيو، تڏهن ڇڏهن سڄي باندر سڱا چڙهائي ڪري ايندي ته لنڪا جو ۽ راکشن جو ختم ڪونهي. ڇڏهن راوڻ جي راڻيءَ مندودري، پنهنجين داسين ۽ ساهيڙين جي واٽان، شهر ۾ هلندڙ اهي ڳالهون ٻڌيون تڏهن هوءَ ڏاڍيءَ چٽتا ۾ ڀرجي راوڻ کي سمجهائڻ لڳي. راوڻ چيس: - پياري! ڪهڙي نه عجب جي ڳالهه آهي ته وڏا وڏا لوڪپال به جنهن جي ڊپ کان ٿر ٿر ڪنڊن ٿا، اُن جي استري خسيس وائرن کان ٿي ڏڪي! سچ آهي ته استرين جو سڀاڙي ڊڄڻو ٿيندو آهي. اڙي ڊڄڻي! جي وائرن جي سڱا ايندي ته راکشن انهن کي ڪائي پنهنجو پيٽ ڀريندا.

ائين چئي راوڻ کلي ڪري مندودريءَ کي آڏت ڏنو ۽ پوءِ هو ڪچهريءَ ۾ آيو. اُتي اچڻ سان خبر پيس ته شترو سڱا سمنڊ جي ٻيءَ ڀر پهچي ويئي آهي. تڏهن هو پنهنجن منترين ۽ مائٽن سان اها صلاح ڪرڻ لڳو ته هاڻي ڇا ڪرڻ گهرجي. راکشن کي شتروءَ جي ٻل جي ته ڪا ڄاڻ هئي ڪانه، سو هو چوڻ لڳا: - هي

هنومان چيو: هي ناٿ! لنڪا جو قلعو ڀريت تي ٻڌل آهي ۽
 اُن جي چوڌرڻ گهاٽو ٻيلو آهي. قلعي کي چار مضبوط ڦاٽڪ آهن
 جن جي مٿان لوهه جون سوين توبون ۽ اڀل ڀنڀر (هڪ وقت ئي هزارين
 وڏا پٿر زور سان دشمن تي اڇلائڻ جون ڪلون) رکيل آهن. قلعي جي
 ٿاڻي ۽ مضبوط ديوار جي چوڌرڻ اوڻهي ۽ جل سان ڀريل ڪاڏي آهي
 جنهن ۾ مگر مچ واکو ۽ ٻيا خونخوار جل جا جيو آهن. انهيءَ ڪاڏي ۽ مٿان قلعي
 جي دروازن تائين پهچڻ لاءِ چار هيٺ مٿي ٿيندڙ ڀليون آهن جي گهرج
 مهل ۽ شتروءَ جي سڻا ڀل تي هجڻ وقت اوڻهيءَ ڪاڏي ۽ هر ڪيرائي سگهڻيون
 آهن. قلع جي ڀرجن تي هر سهي انيڪ ٻلوان راکشس ٻهري سڃاڻ رهڻ ٿا.
 مون جيتوڻيڪ لنڪا کي ڄاڻيو آهي، ته به اُن ۾ لکين سوربیر راکشس
 آهن. پر اسان جا جوڌا انهن کان وڌيڪ طاقتور آهن. اسان رڳو ڪنهن
 طريقي سمند پار ڪريون ته پوءِ لنڪا کي نابود ٿيل سمجهبو. هاڻي ڪرپا
 ڪري جلد ڪوچ ڪرڻ جي آڱيا ڏيو.

شري رام چيو: مهاوير! تو جنهن درگم لنڪا پوريءَ جو ورڻ
 ڪيو آهي تنهن کي راوڻ سميت مان جلد ئي ناس ڪندس. سگريو!
 تون هن وقت ئي سڻا کي رواني ٿيڻ جو حڪم ڏي. لشڪر کي
 ساوڏائيءَ سان هاڻ گهرجي ته جيئن دشت راکشس اسانجي ڪاڏي ۽
 پاڻيءَ ۾ زهر هلائڻ جي ڪوشش نه ڪن. سڻا جي چڱي طرف
 لنگهڻيءَ ۽ رکيا جو ڀرپند ڪري جلد ڪوچ ڪريو. سڀني کي چٽاڻ
 ڪريو ته رستي ۾ ڳوٺن ۽ شهرن ۾ ڪنهن قسم جو نقصان نه ڪن.
 راهچندر جا اهي وڃن ٻڌي سگريو سڀني وانرن ۽ رڃن کي
 يڪدم ڏکڻ طرف ڪوچ ڪرڻ جي آڱيا ڏني. ان وقت اها اسنڪيه
 سڻا اُمنڱ ۾ ڀرجي، هڪ مها ساگر مٿل، مها ڪوڪٽ شبد ڪندي،
 هٿن ۾ ورڪش ۽ پٿرن جا ٽڪر کڻي ڏکڻ ڏسا ڏانهن هلڻ لڳي.
 رستي تي انيڪ ننڍيون ۽ جهنگل لتاڙيندا ۽ رات ڏينهن هلندا هو
 جلد اچي سمند جي ڪناري پهتا. اها وصال سڻا هڪ ٻئي سمند
 مان ئي لڳي جو اُنڊجي هاڻ ڇاڻ ۽ ڳالهائڻ ڪري چڪو، گهسان

توهانجو پڄڻ سهرڻ نه ٿئي. ماڻا سڀيتا ته رات ڏينهن توهانجي چرڻ
 ڪمڻ جي ڌيان ۾ مڱن آهي. توهانجو سهرڻ ۽ ڌيان ئي هن جي
 رکيا ڪري رهيو آهي. موڪلائڻ وقت هن مونکي چيو ته تون
 منهنجي سواميءَ جي چرڻ تي هٿ رکي چئج ته هي دينا ناٿ!
 توهان هن اڌين کي ڇو وساري ويٺا آهيو؟ جڏهن "جينٽ هڪ ڪانو
 جي روپ ۾ مونکي ڇهنب هنڱين هئي تڏهن توهان هنکي جوڳي سزا ڏني
 هئي، سو پاڻي راوڻ جو مهان اپراڌ ڪيئن وساري ويٺا آهيو! اهو پڻ
 چيائين ته لڪهڻ کي چئج ته هي ناٿ! مون جو توکي بنا اپراڌ ڪٿور
 وڃن چيا سو ڪرڻا ڪري ڪميا ڪج. هي ڪروڻانڌان! سڀيتا جو
 هڪ هڪ پل هڪ هڪ ڪاپ سمان گذري رهيو آهي، انلاءِ هي ناٿ!
 جلد هلو، دشتن کي سزا ڏيئي ماڻا سڀيتا کي آزاد ڪريو.

رامچندر چيو:- هي هنومان! تو مونتي وڏو اڳڪار ڪيو آهي.
 تنهنجي ان اڳڪار جي بدلي مان توکي ڪجهه ڏيئي نٿو سگهان ۽
 تنهنجو اهو وڏو قرض ڇڪائي نٿو سگهان. ائين چئي شري رام هنومان
 کي پريم ڀريل نگاهن سان ڏسڻ لڳو ۽ پڇيائينس:- هي ويرا! تو
 لڪا جهڙي مضبوط قلعي کي جيڪو وڏن وڏن بهادرن سان ڀريل
 آهي، تنهن کي ڪيئن جلايو؟

تڏهن هنومان پريم ۾ ڀرجي ڀريو رامچندر جي چرڻ تي ڪري
 پيو ۽ چوڻ لڳو:- هي ناٿ! مون جو سمند اورانگهي راکشسن کي ماري
 لڪا کي جلايو سوسپ توهانجو ئي پرڻاپ آهي. هي ڀريو! توهان
 جنهن تي پرسن ٿيو تا تنهن لاءِ ڪجهه به ڪئن ناهي. انلاءِ ناممڪن
 به سولو ٿيو پوي. هي ناٿ! مونکي پنهنجي ڪرڻا ۽ پڳتيءَ جو دان ڏيو.
 شري رام هنومان جي مٿي تي هٿ رکي چيو "ايور استو" (ائين ئي
 ٿيندو) ۽ پوءِ سگريو کي چيائين:- هي مٿرا! مان سڀيتا جو سماچار ٻڌي
 هڪ کن به هتي رهي نٿو سگهان. اسانکي هاڻي جلد لڪا تي چڙهائي
 ڪرڻ لاءِ ڪوچ ڪرڻ گهرجي. هي هنومان! هاڻي تون اسانکي لڪا
 جي قلعي جو سمورو احوال ٻڌاء.

کي پرڻام ڪيو. پوءِ هنومان شري رام کي چيو: هي سوامي! مان

ماتا سیتا جو درشن ڪري آيو آهيان. هوءَ لنڪا جي اشوک واٽڪا
۾ دڪيا ڏينهن ڪاٿي رهي آهي. هنجومن رات ڏينهن توهانجي ڌيان
۾ ئي مڱن آهي. هن نشانيءَ طور هيءُ چوڻي ٿول توهان لاءِ ڏنو آهي.
ائين چئي هنومان جائڪيءَ جي ڏنل چوڙامڻي رامچندر کي ڏني
۽ سهڻائيءَ سان ملاقات کان وٺي بچاڙيءَ جو لنڪا جي جڙ ۽ سیتا
کي سلامت ڏسڻ تائين سڀ وارا وستار سان رامچندر کي ڪري
ٻڌائي. رامچندر هنومان جي ڀرسم ڀريل سبوا ڪري کيس ڏاڍي
ستيه سان هڙدي سان لڳايو ۽ پوءِ کانئس سیتا جو چوڻيءَ ٿول
ورکو. اها چوڙامڻي ڏسي شري رام جي اکين مان آنسن جي ڌارا
وهڻ لڳي ۽ هو شوڪ ۽ وياکل ٿي چوڻ لڳو: ها! سیتا کانسواءِ
هيءَ مڻي ڏسي منهنجو هڙدو ڳري رهيو آهي. ڪوئل شرير واري
سیتا پيانڪ راڪشسيائين جي وچ ۾ ڪيئن رهندي هوندي ۽ انهنجون
ڌمڪيون سهندي هوندي! هنومان! تون وري به مونکي سیتا جون
ڳالهيون ٻڌاء ته جيئن روڳي دوا جي زور تي جيئندو آهي تيئن
مان به سیتا جون واراڻون ٻڌي جيئندو رهان. ها! منهنجي سیتا
۾ ڪيئن گذاريندي هوندي!

مان چيو: هي ناڪ! سچي ابتدا ته ڏهڻ آهي جڏهن

توهانجو پڇڻ سهرڻ نه ٿئي. مانا سينا ته رات ڏينهن توهانجي چرڻ ڪمڻ جي ڌيان ۾ مڱن آهي. توهانجو سهرڻ ۽ ڌيان ئي هن جي رکيا ڪري رهيو آهي. موڪلائڻ وقت هن مونکي چيو ته تون منهنجي سوايءَ جي چرڻ تي هٿ رکي ڇڻج ته هي دينا نات! توهان هن اڌين کي ڇو وساري وينا آهيو؟ جڏهن "جينت هڪ ڪانو جي روپ ۾ مونکي جهنب هنڱين هئي تڏهن توهان هنکي جوگي سزا ڏني هئي، سو پاپي راوڻ جو مهان اپراڻ ڪيئن وساري وينا آهيو! اهو پڻ چيائين ته لڪشڻ کي ڇڻج ته هي نات! مون جو توکي بنا اپراڻ ڪٺور وڃڻ چيا سو ڪرڻا ڪري ڪميا ڪج. هي ڪروڻا ڏان! سينا جو هڪ هڪ پل هڪ هڪ ڪاپ سامان گذري رهيو آهي، انلاءِ هي نات! جلد هلو ۽ دشمن کي سزا ڏيئي مانا سينا کي آزاد ڪريو.

رامچندر چيو:- هي هنومان! تو موٽي وڌو اڻڪار ڪيو آهي. تنهنجي ان اڻڪار جي بدلي مان توکي ڪجهه ڏيئي نٿو سگهان ۽ تنهنجو اهو وڏو قرض چڪائي نٿو سگهان. ائين چئي شري رام هنومان کي پريم ڀريل نگاهن سان ڏسڻ لڳو ۽ پڇيائينس:- هي ويرا! تو لنگا جهڙي مضبوط قلعي کي جيڪو وڏن وڏن بهادرن سان ڀريل آهي، تنهن کي ڪيئن جلايو؟

تڏهن هنومان پريم ۾ ڀرجي ڀريو رامچندر جي چرڻ تي ڪري پيو ۽ چوڻ لڳو:- هي نات! مون جو سمند اورانگهي راکشسن کي ماري لنگا کي جلايو سو سڀ توهانجو ئي ڀرتاپ آهي. هي ڀريو! توهان جنهن تي پرسن ٿيو تنهن لاءِ ڪجهه به ڪئن ناهي. انلاءِ ناممڪن به سولو ٿيو پوي. هي نات! مونکي پنهنجي ڪرڻا ۽ پڳتيءَ جو ڏان ڏيو. شري رام هنومان جي مٿي تي هٿ رکي چيو "ايوم استو" (ائين ئي ٿيندو) ۽ پوءِ سگرڊو کي چيائين:- هي مٿرا! مان سينا جو سماچار ٻڌي هڪ کن به هتي رهي نٿو سگهان. اسانکي هاڻي جلد لنگا تي چڙهائي ڪرڻ لاءِ ڪوچ ڪرڻ گهرجي. هي هنومان! هاڻي تون اسانکي لنگا جي قلعي جو سمورو احوال ٻڌاء.

کي پرڻام ڪيو. پوءِ هنومان شري رام کي چيو: هي سوامي! مان

مانا سیتا جو درشن ڪري آيو آهيان. هوءَ لنڪا جي اشوک واکا
 ۾ ڊکيا ڏينهن ڪاٽي رهي آهي. هنجور من رات ڏينهن توهانجي ڌيان
 ۾ ئي مڱن آهي. هن نشانيءَ طور هيءُ چوڻي ڦول توهان لاءِ ڏنو آهي.
 اکين چڱي هنومان ڄاڻڪيءَ جي ڏنل چوڙامڻي رامچندر کي ڏني
 ۽ سمبائيءَ سان ملاقات کان وٺي پڇاڙيءَ جو لنڪا جي ڄڻ ۽ سیتا
 کي سلامت ڏسڻ تائين سڀ واکا وستان سان رامچندر کي ڪري
 ٻڌائي. رامچندر هنومان جي پريم ڀريل سبوا ڪري کيس ڏاڍي
 سنيهم سان هردي سان لڳايو ۽ پوءِ کانئس سیتا جو چوڻيءَ ڦول
 ورتو. اها چوڙامڻي ڏسي شري رام جي اکين مان آنسن جي ڌارا
 وهڻ لڳي ۽ هو شوڪ ۾ رڳو ٿي چوڻ لڳو: ها! سیتا کانسواءِ
 هيءَ مڻي ڏسي منهنجو هردو ڳري رهيو آهي. ڪوئل شير واري
 سیتا پيانڪ راکشسيائين جي وچ ۾ ڪيئن رهندي هوندي ۽ انهنجون
 ڌمڪيون سهندي هوندي! هنومان! تون وري به مونکي سیتا جون
 ڳالهيون ٻڌاءِ ته جيئن روڳي دوا جي زور تي جيئندو آهي تيئن
 مان به سیتا جون واکائون ٻڌي جيئندو رهان. ها! منهنجي سیتا
 هن آپدا ۾ ڪيئن گذاريندي هوندي!
 هنومان چيو: هي ناٺ! سچي آپدا ته ڪڏهن آهي جڏهن

ڪي ڪا لھس بہ نہ آئي. اُنوقت سڄيءَ لڻڪا ڪي جلدو ڏسي،
 هنومان ڪي اچي چٽا لڳي تہ مٿان سیتا مائا بہ انهيءَ اڳئيءَ ۾ جلي
 نہ وئي هجي. تڏهن هو وري اشوڪ واڻڪا ۾ آيو ۽ وٺ هينان جانڪيءَ
 ڪي سلامت ويٺو ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو. هنومان هٿ جوڙي سیتا
 کان موڪلايو، جنهن کيس آشورواد ڏني ۽ وري بہ رامچندر جي جلد
 اچڻ جي تاڪيد ڪئي. هنومان جانڪيءَ جي دل ڪي آڻت ڏيئي،
 سمنڊ جي ڪناري اچي هڪ ٻهڙ تي چڙهي ويو. هو چلانگہ ڏيئي
 وري بہ آڪاس ۾ اُڏامڻ لڳو ۽ ڪڏهن بادلن جي اندر ٿي اُڏاڻو تہ
 ڪڏهن بادلن جي ٻاهر ٿي نڪتو. اڌ رستي تي وري بہ مڱناڪ
 ڀربت تي هٿ رکيائين ۽ نيٺ اچي ٻئي ڪناري تي پهتو.

هنومان ڪي واپس آيل ڏسي سڀيئي وانر ڏاڍو خوش ٿيا ۽ هن
 ڪي چوڌرڻ وڙهي ويا. هنومان انگڊ ۽ جامونٺ ڪي ڀرڻام ڪيو ۽
 سڀني وانرن ڪي لڻڪا جي سهوري حقيقت ٻڌائي تہ هن ڪيئن سمنڊ
 پار ڪيو ۽ لڻڪا ۾ جيڪي بہ ڪجهہ وهيو واپريو هو سو سهورو سماچار
 هنومان سڀني ڪي سڻايو. ستي سیتا جي مھان پتور ٻڌي جو ورڻ
 ڪري هنومان جي سرير ۾ رومانچ ٿيڻ لڳو. پوءِ سڀيئي وانر ٿيڙي
 سان ڪشڪندا ڏانهن راهي ٿيا ۽ واٽ تي سگريو جي مڌو بن مان
 خوب ميوا پٽي کاڌائون ۽ ماڪي پينائون. جڏهن باغ جي راڪن وانرن
 ڪي روڪيو تڏهن هو راڪن ڪي مڪون اُلاڻ ۽ مارڻ لڳا. اُهي راڪا
 ڏانهن ڏيڻ لاءِ ڊوڙي اُٿي آيا جتي سگريو، رامچندر ۽ لڪشمڻ ويٺا
 هئا. راڪن جي ڏانهن ٻڌي سگريو چيو: انهن وانرن پڪ سان ڀرپو
 رامچندر جو ڪم ڀورو ڪيو آهي تہ تہ انهن ڪي ايتري جرئت نہ
 ٿئي ها جو منهنجو پيارو بن ناس ڪن ها. انلاءِ توهان جلد وڃي
 انهن وانرن ڪي هيڏانهن موڪليو.

جڏهن مڌو بن جي راڪن سگريو جي آڳيا وانرن ڪي اچي ٻڌائي
 تہ سڀيئي وانر خوشيءَ جي گرجنا ڪندا جلدئي ڀرور وڻ ڀربت تي
 اچي پهتا. انهن هنومان ڪي اڳيان ڪري شري رام لڪشمڻ ۽ سگريو

انوقت پون ديوتا به مدد ڪئي جو زبردست واڌ اچي لڳو ۽ ساري
لنڪا ۾ اڳتي ڦهلجي وئي. ائين پئي پانيو ته آڪاس مان ٿڪا اڳتي ۽

جي ندي وڃي رهي آهي. ڪاٺ جا گهر مشالن وانگر جلڻ لڳا ۽
سوني چانديءَ جا در دريون پگهرجي پائي ۽ وانگر وڃڻ لڳا. ست-اٺ
مٺڙا مڪان ٽوڙو ڪندا اچي هيٺ ٿي ڪريا. سڄي لنڪا ۾
هاهاڪار مچي ويو ۽ سڀڪو پنهنجن ٻارن ۽ ماڻن کي بچائڻ ۾ لڳي
ويو. چوڻ ٿي ته ڏسڻ ۾ آيا ۽ باهه جي ڏوٺي
ڪري انڌڪار ڇانگجي ويو. گهوڙا، هاٿي، خچر، گائيون ۽ ميهون
ڇيڻگهاٽ ڪندا هيڏانهن هوڏانهن پڇي ماڻهن کي ڇيٽارڻ لڳا.
سيڌو سامان ڪپڙا، پلنگه آدي ٻيا مال مٽاع ائين جلڻ لڳا. جڏهن هون
۾ جو تر ٻرندا آهن. انرٻت بچرنگه بلي هنومان لنڪا کي جلائي
اُنجي سوپيا ڇت ڪري ڇڏي.

هنومان جو واپس اچي راجندر کي سڃاڻي سمجھڻ لڳو.

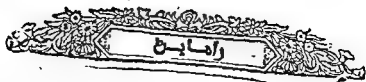
لنڪا کي آگه لڳائي، هنومان جلدي وڃي سمجھڻ جي. جل ۾
پڇي پڇي ڇي باهه وسائي. سڃاڻي سان هنومان جي پڇي

کٽي آيا ۽ اُنهنکي پڇڻ جي چوگرد ويڙهي مٿان تيل ڇٽڪڻ لڳا.

پوءِ دهل ڊاما وڄائيندا، هنومان کي نوڙين سان ٻڏي هنڪي لٽڪا ۽ گهمائڻ لڳا. ساڻ ساڻ هُو هنومان جي گناهن جو ڍنڍورو به گهمائيندا ٿي ويا ته لٽڪا واسي هنڪي ڇٽرون ڪري ڇيڙائڻ لڳا. هنومان سوچيو ته اهو به ڇڱو ٿيو جو ڏينهن ڏٺي جو دشمنن جي قلعي جا چٽ جو موقعو مليو ۽ هاڻي هنن راکشن ۽ وڌيڪ ڏهڪاءُ وجهڻ گهرجي. اُنوقت راکشن هنومان جي پڇڻ کي باهه ڏئي ۽ تيل سان ٻڌل ڪپڙا پٽيٽ وانگر ٻوڙ لڳا. تڏهن هنومان پنهنجو سرير اُمال ڪ ٺنڍو بڻائي اُنهن نوڙين جي بند مان نڪري آيو. هن گرجنا ڪري پنهنجو آڪار وڌو ڪري ڇڏيو ۽ هڪ مڪان مان هڪ لوهه جو ٿنڀو پٽي ڪڍيائين. پوءِ هن اُهو ٿنڀو ڦيرائي ڦيرائي ڪيترن راکشن تي ٽهڪائي هنيو ۽ اُنهنکي ڇٽي ماري ڇڏيائين.

اُنوقت هنومان جي پڇڻ بهه جو پٽيٽ ٻري رهيو هو. هو ٿپ ڏيئي هڪ اونچي مڪان تي چڙهي ويو. پوءِ هو هڪ محل کان ٻئي محل تي ٿيندو ڪٽندو اُنهنکي باهه لڳائيندو ويو. هو پنهنجي پڇڻ کي چوگرد ڦيرائي ڇنڊڻ لڳو ته اُمان ٽانڊن ۽ باهه جي مڇن جي ورڪا ٿيڻ لڳي. انريٽ لٽڪا جي وڌڻ وڌڻ محفلن ۽ ماڙين کي باهه وڇڙي وئي ۽ چوگرد باهه جا پٽيٽ ٿي پٽيٽ ٿي ڏنا.

سگهي، سو هو جڏهن سگريو جي سٽنا سميت لنڪا تي چڙهائي
ڪندو ته توهان ٻنهي بچي نه سگهندا. هاڻي توهانجي ڀلائي انهي
آهي ته توهان سينا جي ٻانهن سري رام کي موڪلي ڏيو ۽ پنهنجي
ڪيل گناهه جي معافي وٺو.

هنومان اهي سياڻپ جا وڃن نريڻا ۽ بلند آواز سان چيا پر
راوڻ اهو چٽا ٻڌي ڪروڙ ۾ ڀرجي ويو ۽ هنجون اڪيون ڳاڙهيون
لعل ٿي پيون. اهو ڏسي هنومان وري چيو: سچ چيل آهي ته
विनाश काले विपरीत बुद्धि: جڏهن مائو ناس ٿيڻ تي هوندو آهي ته
هنجي من مارجي ويندي آهي. ڳوهه کي کڻي کڻندي آهي ته
شڪارين جا گهر ڳوليندي آهي.

اهو ٻڌي راوڻ آهي باقي چلي ويو ۽ ٻڪدم آگيا ڏٺائين ته
هن وانگر کي ماري ڇڏيو. اُنوقت سندس اڀاءُ ۽ منٿري ۽ پيشڻ چيو:
هي راجا راجپوتيءَ جي نيم انوسار دوتن ۽ قاعدن کي ماري ٿو
سگهي ڇو جو ته هو ٻين جي آگيا انوسار ڪم ڪري رهيا آهن.
پر هن جيڪو ٻيو گناهه ڪيو آهي انلاءِ هنکي سزا ڏئي سگهجي ٿي پر
هنکي مارڻ واجب ناهي.

جيتوڻيڪ راوڻ ڪروڙ ۾ ڀريل هو ته به وپيشڻ جي لپتيءَ جي
ڄاڻ سان شامل راءِ ٿيو. هن چيو: وپيشڻ تنهنجو چوڻ بلڪل ٺيڪ
آهي. هنکي پوري پوري سزا ملڻ گهرجي. باندري پنهنجي ڀڄ
کي هڪ ڳوٺي مثل سمجهندا آهن، انلاءِ هنجي ڀڄ کي باهه ڏئي
سازي ڇڏيو. لنڊي ڀڄ ڪري هنکي مٿن مائٽن ۽ دوستن اڳيان
شرمار ٿيڻو پوندو. نگرواسين تي هن پنهنجي ٻل جي دهشت
به وهاري آهي سو هنکي بي عزتو ڪري لنڪا جي رستن تان به
گهرايو ته جڏهن لنڪا واري هنجي درد شا جو تماشو به ڏسن.

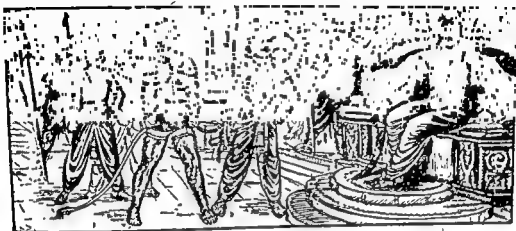
راجا جي آگيا موجب راکشن هنومان جي ڀڄ کي اڳڙيون
ٽڪڙيون اُٿي ٻڌڻ لڳا. اُنوقت مهاوير پنهنجو ڀڄ ڪري وڌيڪ
ڪيو. جڏهن ڀڄ وڌندو ويو ٿڌن راکشن وڌيڪ پراڻا ڪهڙا

ڪي ڇو ماريو سو به سچ سچ ٻڌاءُ.

هنومان ڇيو. مان ديوتا نه آهيان ۽ جنم کان ئي وانر آهيان
منهنجو نالو هنومان آهي ۽ مان توهان وٽ شري رامچندر جي
دوت جي حيثيت ۾ آيو آهيان. مان سينا ڪي ڳولڻ لاءِ لنڪا ۾
ايس ۽ ساڻس مليو آهيان. مون کاتي لاءِ اشوڪ واڻڪا مان ميوا
پٽيا ۽ پنهنجي بچاءُ ۾ راکشن ڪي ماريو آهي. مون کي توهانجي
ڇوٽڪاري جي ڪا پرواهه ناهي ڇو جو ته مان هاڻي ئي ڇٽل آهيان.
مون رڳو پاڻ کي ٻڌل انلاءِ ڏيکاريو آهي ته جڏهن راکشن جي پرست
راجا راوڻ وٽ اچي ڪجهه ڳالهائي سگهان. انلاءِ هي راجن منهنجا
وڃن ڌيان ڏيئي ٻڌو.

پوءِ هنومان راوڻ ڏانهن سنئون سڌو نھاري ڇيو. توهان
مهرشي پاستيم جي اوچ ڪل ۾ جنم ورتو آهي ۽ سڀني ويد شاسترن
جا ڄاڻو آهيو. توهان ڌرم مريدان ڪي به چڱي طرح سمجهو ٿا ۽
ان هوندي به جو پراڻي استريءَ کي چورائي کڻي آيا آهيو سو اڌرم
۽ ڪانگرتا جو ڪم ڪيو اٿو. انجو توهان کي خراب نتيجو ڏيکاريو
پوندو. توهان کي شايد شري رامچندر جي شڪتيءَ جي پوري ڄاڻ
ناهي. تنهن لوڪن ۾ اهڙو ڪوبه ناهي جو رامچندر سان برابر
ڪري سگهي. تنهن کانسواءِ منهنجو راجا سگريو به رامچندر جي
آڱيا آڌين سڀوا ۾ آهي. مان اڪيلوئي لنڪا ڪي ناس ڪري
سگهان ٿو ۽ مون کان به وڌيڪ ٻلوان انيڪ وانر سگريو جي سڻا ۾
آهن. توهان گهور ٽپسيا ڪري پنهنجي شرير ڪي سدائين جوان ۽
ٻلوان رکڻ جي شڪتي پراپت ڪئي آهي. اهڙي شرير ڪي ناس
ڪرڻ واجب نه اٿو. جنهن کي توهان سينا سمجهيو آهي سا حقيقت
۾ توهان لاءِ ڪال جي ڦاسي آهي ۽ توهانجي سموري ڪٽنب قبيلي
۽ پوئلڳن جو انت آڻيندي. اهي آهن رڪ جا چٽا جي آندا چيرين.
توهان پنهنجي هيڏي وڏي راج ۽ سهڻا ڪي نشت نه ڪريو. اڪيلي
شري رامچندر ۾ ايتري سهڻي آهي جو تنهن لوڪن جو سنهار ڪري

۽ راکشن هنڪي آئي راوڻ جي درٻار ۾ آنجي سامهون بيهاريو.
راوڻ جي درٻار جو دٻدٻو ۽ شان ڏسي هنومان وسمه ۾ پنهنجي

ويو. ساري درٻار، سوني چانديءَ ۽ عاج ۾ جڙيل ڇمڪندڙ هيرن
جواهرن سان ٻڪي رهي هئي. راوڻ کي سونهري رنگ جا فيلم ۽
ماڻڪ جڙيل ريشمي وسترييل هئا ۽ هنجي راجاڻي مڪت ۾ املهه
جواهرات چاڪا ڏئي رهي هئي. هو پنهنجي شاندار سگهاسن تي
اڏڙي تيج ۽ حشمت سان ويٺو هو جو ڏانهنس ٺهاري ٻڌي اڪيون ئي
جيونجهار جي ٿي ويون. هنجي اڳيان ڪيترائي ديوتاڻون ۽ راجاڻون
مٿون ڪيو با ادب بيٺا هئا. هنومان سوچيو ته راوڻ پنهنجي پراڪرم
ڪري ديوتائن جي رکيڪ ٿيڻ جي بيشڪ لائق آهي پر هنن پاپ
جي وات ورتي آهي. پنهنجي ٿپو ٻل ڪري وردان وٺي هن سڀني
کي آزار ۽ هيسالڻ ۾ ئي شڪتي لڳائي آهي.

هنومان کي بندي حالت ۾ ڏسي راوڻ جي مکيه منتريءَ
پر هسٽ کانئس پڇيو: اي بلوان وانرا! سچ ٻڌاءِ ته تون ڪير
آهين ۽ توکي ڪنهن لنڪا ۾ موڪليو آهي؟ تنهنجو پراڪرم ته وانرن
جيترو ناهي ۽ تون ضرور ڪو ديوتا ٿو ڏسجين. هنريت روپ بدلائي
۾ اچڻ جو تنهنجو ڪٿڙو پريوڄن آهي. سو سچ ٻڌائيندين ته
حوٽڪارو ٿيندو. تو اشوڪ وانگا ڇو برباد ڪئي ۽ راکشن

چڙهي ويو ۽ جيڪي به سامهون ٿي آيس سو ويو پڇندو ڀو ريندو. هو وڏي واڪي رامچندر جي جنم جيڪار پڪارڻ لڳو. هو چوڻ لڳو: ”مان رامچندر جو داس هنومان آهيان. مان لنڪا ۾ سينا سان مليو آهيان. اڙي راکشسو! توهانجي پاپ جو دلو ڀرجي چڪو آهي. توهانجو انت ويلو اچي پهتو آهي. منهنجي راجا سگريو جي سڻا ۾ مون کان به وڌيڪ بلوان وانر آهن. توهان راکشسن مان ڪنهنڪي به جي منهنجي سامهون ٿيڻ جي جرئت هجي سو نڪري نروار ٿئي.“ اهو ٻڌي ڪيترائي گهمندي بلوان راکشس جوڌا هڪ ٻئي پٺيان مهاوير هنومان سان وڙهڻ لاءِ آيا، پر هنومان سڀني کي ماري ڇڏيو. هنومان جي گرجنا ۽ مارڪٽ ڪري لنڪا ننگريءَ ۾ وڏو گهمسان مچي ويو ۽ راکشسن جا هرڊا ڪنٺ لڳا.

راوڻ کي جڏهن انهن ڳالهين جي خبر پئي ۽ هن پنهنجن سورويرن جي موت بابت ٻڌو، تڏهن هن سمجهو ته هيءُ وانر ڪو رواجي باندر ڪونهي پر منهنجن پراڻن دشمن ديوتائن منهنجي هيسائن لاءِ ڪو نئون شڪتي شالي پراڻي پڌا ڪيو آهي. انوقت هن پنهنجي نوجوان پٽ اڪيه ڪمار ڏانهن ٺهاريو. اڪيه ڪمار مها بلوان ۽ جنگ جوئل جو شوقين هئو. هن سمجهيو ته کيس ناماچار ڪيڏ جو سنو وجهه مليو آهي. هو پنهنجي سڻا وٺي ۽ پاڻ هڪ دويه رت تي سوار ٿي اچي هنومان جي سامهون ٿيو. اڪيه ڪمار جو اهو رت آڪاس ۾ به هلي سگهندو هو. انوقت هنومان ۽ اڪيه ڪمار جي وچ ۾ گهور سنگرام مچي ويو. هنومان هڪ وڏي چپ ڪٽي اڪيه ڪمار تي هنڏين، جا هن پنهنجن ٻاڻن سان آڪاس ۾ ئي ڀرڙا ڀرڙا ڪري ڇڏي. هن پيا تير هڻي هنومان کي زخمي ڇڏيو ۽ سڄي شير مان رت وهڻ ڪري مهاوير جو ڳاڙهو شير وڌيڪ ڳاڙهو ٿي ويو. انوقت هنومان ڪروڙ ۾ ڀرجي پنهنجو لوهه جو شستير اهڙي ته زور سان اڪيه ڪمار جي رت تي ٽهڪائي ڏنو جو اهو چيهون چيهون ٿي پڇي پيو، پر اڪيه ڪمار ٽپ ڏيئي پاڻ بچائي ورتو.

من ۾ دهڪا ٻيڙا ٿيندو ۽ آئينده مٿن جيڪا آنت اچي آهي تنهنجو
اهڃاڻ ٿيندو. انهنجو ڪجهه گهمنڊ به ٿيندو ۽ منهنجي هتي اچڻ
جي ڪا يادگيري به رهندي.

اهو سوچي هن پنهنجو شريرو ۽ آڪار وڌائي ڇڏيو ۽ اشوڪ
واٽڪا مان مٺا مٺا ميوا پئي کائڻ لڳو. هن ڪيترا ڪيلن جا ۽ ٻيا
وڻ پئي ڪيرائي ڇڏيا، منهنجي ڇڏيائين، وليون ۽ ٻوٽا پئي اچي
ڇڏيائين، تلاءُ ۽ ڪسيون پڇي پوري چوڌر طرف بربادي مچائي
ڏنائين. رڳو وڻن جي جنهن جهڙي به سڀتا وٺي هئي، ان ڪلج
۾ ڪجهه به خرابي ڪن ڪيائين. باغ جي رڪوارن جڏهن هنڪي
اُٻاندي مچائيندو ٿئي تڏهن هنڪي مارڻ لاءِ آيا. انوقت هنومان
ڦاٽڪ جو هڪ شستير پئي ڪڍيو ۽ اهو ڦيرائي ۽ ٽپڪائي سڀني رڪوارن
کي ماري ڇڏيائين. پوءِ هو هڪ پٽ تي ويهي پينڪر مڙجنا ڪرڻ ۽
ڏنڊ ڪرڻ لڳو.

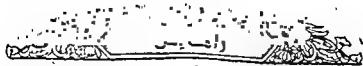
اهو ڏسي سڀتا جون ڪي بهرپدار راکشسيائون اُٿي ڀڳيون ۽ راوڻ
کي وڃي چيائون ته هڪ مهاڀاران وانڻ اشوڪ واٽڪا ۾ آيو آهي جنهن
سڀتا سان ڪيترو وقت پئي ڳالهايو ۽ پوءِ اشوڪ واٽڪا کي ڀرپاڻو
ڪري ڇڏيو اٿس. هن باغ جي سڀني رڪوارن کي به ماري ڇڏيو
آهي. اهو ٻڌي راوڻ کي ڏاڍو عجب ۽ ڪرود لڳو. هن
پنهنجي منڀري پردهست جي پٽ مهاڀاران جهڙو ماليءُ ۽ ٻين پنجن
ٻوان سردارن کي آڻيا ٿئي ته وڃي ان وان کي سزا ڏيو.

هنومان جڏهن جهڙو ماليءُ ۽ ٻين راکشس جوڌن کي پاڻ ڏانهن
اڻندو ٿئي تڏهن هو ”شري رامچندر جي جڻه“ ”مها راجا سگريو
جي جڻه“ جي مڙجنا ڪرڻ لڳو. هن پريائين وڏا وڏا پٿر هڻي
راڪشن کي زخمي ڇڏيو ۽ لوه جو هاپاري شستير ايسن ڦيرائڻ
لڳو ڇڻ ته اها ڪا بانس جي لٺ هئي. هن ان لوه جي ٽپي سان
جنهن کي به ڏسي هنومان ٽپ ڏيئي لنگا جي عاليشان محلن مٿان
تنهنڪري هنومان ٽپ ڏيئي لنگا جي عاليشان محلن مٿان

چيو:- هي هنومان! تون رگھونات کي چئج تہ هڪ کان منهنجي پير ۾ ٺونگو هڻي هڪ خبيس اپراڌ ڪيو هو تہ توهان مٿس برهم استر هلائي کيس سيڪٽ ڏني هئي، پوءِ ڀلا راوڻ اجو هيڏو وڏو اپراڌ توهان ڪيئن ڪندا؟ جنهن جانڪيءَ جا توهان نات آهيو، سا اڄ راوڻ جي بند ۾ نراڌار اناٺ جيان روڊن ڪري رهي آهي. هاڻي جلد اچي مون نمائيءَ جو اُڌار ڪريو! لڪشمن کي به منهنجي آشيرواد ڏج. شڌ هردي وارو نسوارڻي وڃي لڪشمن پنهنجي استريءَ ۽ ماما کي ۽ پنهنجي سڪ ۽ آرام کي ڇڏي اسان ساڻ بنواس جا ڪشت پوڳڻ آيو ۽ ماما سان منهنجي شيوا ڪيائين. هنڪي چئج تہ مون جو توکي بنا اپراڌ اڃوڳ وڃن ٻوليا سي ڪرپا ڪري ڪميا ڪج. لڪشمن جهڙو ڀاءُ سڄيءَ پرڻيءَ تي ملڻ مشڪل آهي. هي وانر سریشٺ! تون هاڻي اهڙو آدم ڪر تہ جئن هن دڪ جي سمند مان منهنجو ٻيڙو جلد پار ٿئي. تنهنجي هتي اچڻ ڪري منهنجي دل کي ڏيڍ مايو آهي ۽ تنهنجي وڃڻ کانپوءِ مان وري چنٽا ساگر ۾ غلطان ٿي وينديس. هنومان! مان توکي پنهنجي چوڻيءَ جو هيءُ ڦل چورامڻي به نشانيءَ طور لاهي ڏيان ٿي سا به منهنجو پراڻ پتي چڱيءَ طرح سڃاڻندو. هاڻي وڃ، تنهنجو ڪلياڻ ٿيندو.

جانڪيءَ کان چوڻيءَ ڦل وٺي هنومان چيو:- هي ماما! تون همٿ نه هار ۽ پنهنجي دل کي خوش رک. مون وٽان سماچار سٽنديئي شري رام لڪشمن ۽ سگريو سٽا سميت روانا ٿيندا ۽ راوڻ ۽ لنڪا کي ناس ڪري تنهنجي دڪن جو انٽ آڻيندا.

ائين چئي سيتا کي ٺٽڙت سان ڏنڊوت پرڻام ڪري هنومان موڪلايو. هو پوءِ سوچڻ لڳو تہ جانڪيءَ جو درشن تہ ٿيو پر جي مان دشمن جي طاقت جو پتو لڳائي سگهان تہ ٻنهي ڌرين ۾ ڪير وڌيڪ طاقتوار آهي تہ سواميءَ جي آڻيا جو پوريءَ طرح پالڻ ٿيندو. مونکي ٿوري يڌ ڪري، راکشن سان جيتڙي جي سوسڙي دڪائي، سندن طاقت ڏسي پوءِ لنڪا ڇڏڻ ٻڌجي. انريٽ راکشن جي

ته هيءَ نگري، راوڻ ۽ سندس سموري سڻا نشت ٿي ويندي.
 لڪشمن مونکي توهان لاءِ گهڻي قدر پرائم ڏنا ۽ اُنجي پاران مان
 وارنوار توهانجي چرڻ وندنا ڪريائڻو. پريو شري رامچندر ته رات
 ڏينهن توهانجو ئي چنتن ڪندو رهي ٿو ۽ نڊهر به ”سيتا! سيتا!“
 چونڊو چرڪ پري اُٿيٿو. هو توهانجي جدائيءَ ۾ ڏاڍو وياڪل
 رهيو. توهان جي منهنجي پٺيءَ تي سوار ٿيو ته مان اڇ کي
 توهانکي شري رامچندر وٽ ڪشڪندا ۾ پهچايان. توهانجا هيءَ
 ڏک مونکان ڏنا نٿا وڃن، توهان هلي پريو شري رام سان ملو ۽
 وڌيڪ ڪشت نه سهو!

پنهنجي پرائيپٽيءَ جي ڏک ۽ شوڪ جي ڳالهه ٻڌي سيتا پاڻ
 به شوڪ ساگر ۾ ٻڏي وئي. وري ٿوري دير کانپوءِ چيائين: هي
 مهاويرا! مان توسان هلي نٿي سگهان جو مان ٻئي ڪنهن به پرش
 جو سپرڻ ڪين ڪنديس. ٻيو ته مان جنهنجي آسيان اهوئي اچي
 مونکي هن بلڌ مان ڇڏائي ۽ پنهنجي عزت جو بدلو وٺي راوڻ کي
 سزا ڏي. جيڪڏهن تون مونکي هتان ڇورائي کڻي هلندين ته انهر
 منهنجي پراڪرمي پٽيءَ جي ۽ هنجي اوچ ڪٽري گهراڻي جي گهٽتائي
 ٿيندي. انهر کي وڏائي آهي ته هو هتي اچي راکشن کي جيتي
 مونکي سوڀ جي سوکڙيءَ طور حاصل ڪري. هو ضرور سوڀارو
 ٿيندو. جن باهه جو پٺيڪ پلال کي جلائي پسم ڪندو آهي تنهن
 شري رام جا پاڻ راکشن جاتيءَ کي ناس ڪندا. هاڻي تون جلد
 وڃي منهنجي جيون آڌار کي منهنجو ساڄار سٿاءِ ته جنهن جلد لنڪا
 تي چڙهائي ڪريو.

هنومان هٿ جوڙي چيو: هي مانا! ڌرماتما شري رام جي
 نڪتلڪ استريءَ جي مڪر مان اهڙائي وڃن نڪرڻ ڪيندا رهڻا.
 هاڻي ڪوپا ڪري مونکي اهڙي ڪا نشاني ڏيو ته پگوان رام سمجهي
 مون توهانجو روشن ڪيو آهي.
 سيتا نشانيءَ طور هنومان کي جينٽ جي ڳالهه ٻڌائي

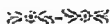
اها منڊي نشاني طور ڏني هئي جا مون توهان اڳيان اڇلائي.

اهو ٻڌي جانڪي ڏاڍو پرسن ٿي ۽ چيائين: هي پٽرا! سچ پچ مان وديهم ديش جي راڄڪماري ۽ رامچندر جي ارڏانگني آهيان. اڄ پنهنجي پراڻ پياري جي قاصد کي ڏسي ڏاڍو پرسن ٿي آهيان. پر تون هڪ وانر ٿي شري رام جو دوت ڪڏن ٿئين؟ مون کي ڪرڻا ڪري ٻنهي راڄڪمارن جو سهورو سماچار سٺاء.

تڏهن هنومان سيتا کي سموري پيرائتي ڳالهه ڪري ٻڌائي ته ڪيئن رامچندر ۽ لڪشمڻ جي سگريو سان مڙتا ٿي، ۽ ڪيئن رامچندر باليءَ کي ماري سگريو کي وانرن جو راجا بڻايو، ۽ ڪيئن سگريو بيشمار وانرن کي سيتا جي ڳولها لاءِ ڀرتويءَ جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾ موڪليو آهي، ۽ ڪيئن نه ڏکڻ ۾ آيل وانرن جي ٽولي کي سمهائيءَ لڙڪا ۾ سيتا جو هجڻ جو ڏس ڏنو ۽ نيٺ ڪيئن هو سمند پار ڪري سيتا کي ڳوليندو ڳوليندو اچي وٽس پهتو آهي. اهو سهورو سماچار ٻڌي سيتا جي دل کي آڏت آيو ۽ هوءَ چوڻ لڳي: هي سرپشت وانر! شل سڌاءِ تنهنجو ڪلياڻ ٿئي! اڄ تو منهنجي سواميءَ جو سماچار سڏائي منهنجي چنتا روپي اگنيءَ تي پاڻي وڌو آهي، نه ته اڄ مان انهيءَ اگنيءَ ۾ پاڻ کي ناس ڪري ڇڏيان ها. سچ چيل آهي ته جيسين ساس ٽيسين آس. ماڻهو جيئرو هوندو ته ڪڏهن نه ڪڏهن اوس سڪه ڏسندو. هاڻي تون وڃي منهنجي پراڻ پٽيءَ کي ڇڏ ته سگهو اچي مون بند پاڻيءَ کي بند مان آزاد ڪريو. مون کي هنڪان سواءِ هڪ ڏينهن جيئڻ به محال آهي. ڇا منهنجو سوامي مون کي به ڪڏهن ياد ڪندو آهي؟ ۽ منهنجو سداچاري ڏير ته خوش راضي هو؟

هنومان ورائيو: هي ماما! منهنجي وڃڻ شرط شري رامچندر باندرن ۽ رڇن جي وڏي سڱنا وٺي لڙڪا تي چڙهائي ڪندو. بس پوءِ توهان سڀني راکشن کي مڙل سمجهو. جڏهن ها پراڪرمي رامچندر ۽ لڪشمڻ جي تڪن ٿيرون جي لڙڪا مٿان ورشا ٿيندي

وڃي. پر جڏهن آسمان مان به ڪو جواب نه مليس تڏهن ويچار
ڪيائين ته پنهنجن ڊگهن وارن جي ڦاسي ٺاهي پاڻ لٽڪائي ماريان.
هو سوچي هو، پهريدارئين کان ٿورو پري اشوڪ وڻ جي ٺاري
پڪڙي اُٿي بيٺي.

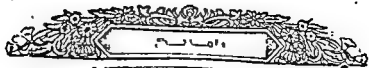
سيتا ۽ هنومان جو وارثالپ.

سيتا کي آپگات ڪرڻ لاء تيار ڏسي، وڻ تي ويٺل هنومان
سوچڻ لڳو ته هاڻي ته منهنجو سهرو ڪشائو ٿي ورت ٿو وڃي.
هن وقت مونکي سيتا سان ڳالهائڻ گهرجي ۽ هنجي انڌاري هردي
۾ آشا ۽ آندڙ جي جوت جا ڳاڙاڻ گهرجي. پر مونکي هنجي اڳيان
الين پاڻ ظاهر ڪرڻ گهرجي ته جن هنجي دل ۾ مولاء ڪو سنسو
يا سنديھ پيدا نه ٿئي. اهو سوچي هن رامچندر جي ڏنل منڊي
جانڪيءَ جي اڳيان اڇلائي. ڪا ڇهڪندڙ شے مٿان ڪرندي ڏسي
سيتا سمجهيو ته آڪاس ديوتا کي مٿس ڪو قياس پيو. آهي جو
هنجي ويٺي اڳيائي ڪو ٿانڌو ڪيرايو اٿس. پر جان اما هڪ ۾
ڪنڀاڪين ته پنهنجي جيون آڌار جي منڊي ڏسي وسهه ۾ پئجي وئي
۽ اهڙي ته خوشي ٿيس جو چڻ ته شري رام پاڻ مليو اٿس. پوءِ ڪنڌ
مٿي کڻي ڏٺائين ته وڻ تي هڪ ڳاڙهي منهن واري پلوان وانر تي
نظر پيس. جانڪيءَ کي اشچرچ ۾ ڀريل پاڻ ڏي ٺهاري ڏسي،
هنومان وڻ تان لهي اچي سندس اڳيان ڏنڊوت ڀرڻام ڪيو. هن
هڪ جوڙي جيون هي ديوي! مان رامچندر جو دوت هنومان
ٺالي وانر آديان. مان سمجهان ٿو ته ڪوهانتي شري رام جي ڌرم پٽي
سيتا ماڻا آهيون. ڪوهانجي نلاش ۾ لکين وانر سڄي ڀرتويءَ تي
گهمي رهيا آهن. انهن ۾ مان ئي ذيب آهيان جو مونکي ڪوهانجو
... ٿيو آهي. ڀرپور رامچندر پنهنجي هڪ سان مونکي

جانڪيءَ کي ڏکي نه ڪريو. اُهو وقت ايندو جو هيءُ ئي اسانجي رکيا ڪندي. مون گذريل رات هڪ سڀنيو ڏٺو ته هڪ باندرا اچي لٽڪا ڄلائي آهي ۽ راکشن جي سڄي سڱا مارجي وئي آهي؛ وپيش ڪان سواءِ سڀيئي راکشن يهڙي ڏانهن وڃي رهيا آهن ۽ سيتا، رام ۽ لڪشمي پشپڪ ومان تي اُتر دشاڊي وڃي رهيا آهن. تنهن ڪري مان سمجهانتي ته رامچندر سڀني راکشن کي ناس ڪندو ۽ انوقت جانڪي اسانجي رکيا ڪري سگهندي. انلاءِ توهان جانڪيءَ کي نه رنجايو.

ترجنا جي ڳالهه ٻڌي ٻيون راکشسيائون ٻپ ۾ ماٺ ڪري وڃي ويئيون پر سيتا جي آڌر مانڌ نه گهٽي. هوءَ سڌاءِ اهو ويچار ڪندي هئي ته سندس پراڳرمي پٽي ڏيو سندس ڏس پتو ڪڍي اچي کيس بند مان ڪڍندو. هوءَ پواڻين راکشسيائن جي وچ ۾ اڪيلي رهي، آشا رکي رکي نيٺ نراڻس تي پئي هئي. هوءَ سوچڻ لڳي ته: ٻن مهينن کانپوءِ ته راڻ مونکي اوس مارائيندو، انلاءِ جي هنن دڪن کان چٽڻ لاءِ مون اڄ ئي آپگهات ڪيو ته اُن ڪو دوش نه لڳندو. مان هنديت پئي ڏک ڏوريان ۽ منهنجو پراڻي منهنجي طرفان لاڳو ڪيو ڇو ٿيو وينو آهي؟ شايد هنڪي اڃا پتو نه پيو آهي ته مان ڪٿي آهيان! پر نيٺ به هو ضرور منهنجو ڏس پتو ڪڍندو. راڻ ۽ سندس همائتي ڪيترو وقت بچيا رهندا؟ پڪ سان شري رام جي ٻاڻن سان هيءُ لٽڪا نڪري نشت ٿيندي ۽ راکشن جي هر هڪ گهر ۾ وڌائون ۽ يتيم ٻار پيا رڙندا. هن منهنجي شري لاءِ وڏو ماڻاڻ مڃندو ۽ لکين جانيون ناس ٿينديون، انلاءِ جي هن پتلي کي پنجن تتون ۾ لين ڪري ڇڏيان ته ڏاڍو چڱو ٿيندو. مونکي جيڪر ڪوئي زهر، يا ڇرو آڻي ڏي ته مان پنهنجي جيوٽ جو انت آڻيان. اي آسمان! تو ۾ ته سورج، تارا، وچ ۽ ٻيا انيڪ باهه جا پنڊار آهن. تون ئي هن نمائيءَ اٻلائي ڪا ڪهل ڪر ۽ ٿوري اگني اُڇلا ته منهنجو هيءُ سرير سڙي پسم ٿي

اين چئي راوڻ ڏاڍا اُخار کائيندو هليو ويو پر وڃڻ کان اڳ
پهريدار ٿين کي پاسيرو حڪم ڏيئي ويو ته پيار سان يا ڌمڪين سان
هو سڀيتا کي باز آئين. انڪري راوڻ جي وڃڻ کانپوءِ راکشسيائون
سڀيتا کي ڏاڍي ميناج سان سمجهائڻ لڳيون. هو راوڻ جي ٻل،
پراڪرم ۽ اڪٽ ڏن دولت جو بيان ڪري سڀيتا کي هروڪاڻ لڳيون.
جڏهن انهيءَ تي به سڀيتا تي ڪو اثر ڪين ٿيو، تڏهن کيس پنهنجا
پيالا ڏنا ۽ ڪاٺ ڏيکاري چوڻ لڳيون: اسان تنهنجي ڀلي خاطر
نرمائيءَ سان توکي سمجهايو پر تون نه ٿي سمجهين ته توکي ٿڪر ٿڪر
ڪري تنهنجو ماس کائينديون سين ۽ خون پيئنديون سين.
راکشسيائون مان هڪ چيو: هونڪي گرپ آهي ۽ آدهيءَ جي
ماس کائڻ تي ڏاڍي دل آهي. مان هنجو نرم نرم ماس کائينديس
ته منهنجو من ٽرپت ٿيندو.
ٻيءَ چيو: اچو ته اسان هنڪي گهڻا ڏئي ڀورو ڪريون ۽ پوءِ
راجا کي هلي چئون ته پنهنجي ڏکڻ ويهي مري وئي. هن هليليءَ
استريءَ ڪري راجا به اڃا ٻوڏ ۾ ورهڻ آهي. هيءَ مردئي ته
هو به وڃي سگهي ٿيندو.
وري ٻيءَ چيو: هنجو جورو ڏاڍو سواڊي هوندو. سڀيتا کي
گهڻا گهٽا ڪري، چٽيءَ ۽ شراب سان هنجي ماس جي مجلس
ڪريون ۽ هنجي رت جا ڍڪ پيئون. پوءِ نچون ۽ ڳايون.
اهڙا ڀوانتا ٻول ٻڌي ۽ انهن راکشسيائن جا دل ڪبايندڙ ڪا
ڪاٺ ۽ ڏن ڏسي نراڌار سڀيتا جي دل ڌڙ ٿي وئي. هوءُ سڌڪا پري
روئڻ لڳي. پر انوقت به هن ستيءَ ائين چيو: توهين ڀلي مون کي
ڪاٺي ڇڏيو جو مان موت کان ٿڌي ڊڄان، پر مان راوڻ کي پير جي
آڱوٺي سان به ڪين ڇهنديس. منهنجو پتي چاهي نرڌن راج رهن
آهي ته به منهنجي لاءِ منهنجو ايشور آهون آهي.
انهن راکشسيائين ۾ ترجنا نالي هڪ پهريدار ٿي نرم دل ۽ پريو
هئي. اها پين کي چوڻ لڳي: آڙي ساهڙيون! توهان

جانڪيءَ کي ڏکي نه ڪريو. اهو وقت ايندو جو هيءُ ئي اسانجي رکيا ڪندي. مون گذريل رات هڪ سڀنيو ڏٺو ته هڪ باندر اچي لڏڪا. ڄاڻي آهي ۽ راکشن جي سڄي سڱنا مارجي وئي آهي؛ وپيشڻ کان سواءِ سڀيئي راکشن ڀڄي پوريءَ ڏانهن وڃي رهيا آهن ۽ سيتا، رام ۽ لڪشمڻ پشپڪ ومان تي اُڏرڻ لڳا وڃي رهيا آهن. تنهن ڪري مان سمجهائڻي ته رامچندر سڀني راکشن کي ناس ڪندو ۽ انوقت جانڪي اسانجي رکيا ڪري سگهندي. انلاءِ توهان جانڪيءَ کي نه رنجايو.

ترجما جي ڳالهه ٻڌي ٻيون راکشسيائون ٻپ ۾ ماڻ ڪري وڃي ويئيون پر سيتا جي آڌ مائت نه گهٽي. هوءُ سدائِ اهو ويچار ڪندي هئي ته سندس پراڳرمي پتي ڏيو سندس ڏس پتو ڪڍي اچي کيس بند مان ڪڍندو. هوءُ پوائتئين راکشسيائون جي وچ ۾ اڪيلي رهي، آشا رکي رکي نيٺ نراڻن تي پئي هئي. هوءُ سوچڻ لڳي ته: ٻن مهينن کانپوءِ ته راوڻ مون کي اوس مارائيندو، انلاءِ جي هنن ڏکڻ کان چٽڻ لاءِ مون اڄ ئي آپگهات ڪيو ته اُن ڪو دوش نه لڳندو. مان هنريٽ پئي ڏک ڏوريان ۽ منهنجو پراڻي منهنجي طرفان لاپرواهه ڇو ٿيو ويٺو آهي؟ شايد هن کي اڃا پتو نه پيو آهي ته مان ڪٿي آهيان! پر نيٺ به هو ضرور منهنجو ڏس پتو ڪڍندو. راوڻ ۽ سندس همائتي ڪيترو وقت بچيا رهندا؟ پڪ سان شري رام جي ٻاڻن سان هيءُ لڏڪا نڪري نشت ٿيندي ۽ راکشن جي هر هڪ گهر ۾ وڌائون ۽ يتيم ٻار پيا رڙندا. هن منهنجي شري لاءِ وڏو ماڻاڻ مڃندو ۽ لکين جانيون ناس ٿينديون، انلاءِ جي هن پتلي کي پنجن تڙن ۾ لين ڪري ڇڏيان ته ڏاڍو چڱو ٿيندو. مون کي جيڪر ڪوئي زهر، يا چرو آڻي ڏي ته مان پنهنجي جيوٽ جو انت آڻيان. اي آسمان! تو ۾ ته سورج، تارا، وڃ ۽ ٻيا انيڪ باهه جا پندار آهن. تون ئي هن نمائيءَ اٻلا تي ڪا ڪهل ڪر ۽ ٿوري اڳني اڇلاءِ ته منهنجو هيءُ سرير سڙي پسر ٿي

اٺين چئي راوڻ ڏاڍا اُخار کائيندو هليو ويو پر وڃڻ کان اڳ بهر بدار ٿيڻ کي پاسيرو حڪم ڏيئي ويو ته پيار سان يا ڌمڪين سان هو سڀيتا کي باز آڻين. انڪري راوڻ جي وڃڻ کانپوءِ راکشسيائين سڀيتا کي ڏاڍي مينج سان سمجهائڻ لڳيون. هو راوڻ جي ٻل، ٻراڪرم ۽ ٻاڪٽ ڌن دولت جو بيان ڪري سڀيتا کي هر کان لڳيون. جڏهن انهيءَ تي به سڀيتا تي ڪو اثر ڪين ٿيو، تڏهن کيس پنهنجا پيانڪ ڏند ۽ ڪاٺ ڏيکاري چوڻ لڳيون ته اسان تنهنجي ڀلي خاطر نرمائيءَ سان توکي سمجهايو پر تون نه ٿي مڃين ته توکي ٽڪر ٽڪر ڪري تنهنجو ماس کائينديون سين ۽ خون پيئنديون سين.

راکشسيائين مان هڪ چيو ته مون کي گرپ آهي ۽ آڏهيءَ جي ماس کان لڳڻ تي ڏاڍي دل آهي. مان هنجو نرم نرم ماس کائينديس ته منهنجو من ٽرپت ٿيندو.

ٻيءَ چيو ته اڄو ته اسان هن کي گهڻا ڏئي ڀورو ڪريون ۽ پوءِ راجا کي هلي چئون ته پنهنجي ڏکڻ وڳهي مري وئي. هن هٽيليءَ استريءَ ڪري راجا به اڃا ڊوڪهه ورتل آهي. هيءَ مرندي ته هو به وڃي سگهي ٿيندو.

وري ٻيءَ چيو ته هنجو جيو ڏاڍو سواڌي هوندو. سڀيتا کي گهڻا گهٽا ڪري، چٽئي ۽ شراب سان هنجي ماس جي مجلس ڪريون ۽ هنجي رت جا ڍڪ پيئڻون. پوءِ نچون ۽ ڳايون.

اهڙا پوائنٽا ٻول ٻڌي ۽ انهن راکشسيائن جا دل ڪبايندڙ ٿي ڪاٺ ۽ ڏند ڏسي نراڌار سڀيتا جي دل ڏوڙ لڳي. هوءُ سڌڪا ڀري روئڻ لڳي. پر انوقت به هن ستيءَ اٺين چيو ته توهين ڀلي مون کي ڪائي ڇڏيو جو مان موت کان ٿئي ڊڄان، پر مان راوڻ کي پير جي آڱوٺي سان به کين ڇهنديس. منهنجو پتي چاهي نرڌن راج رهن آهي ته به منهنجي لاءِ منهنجو ايشور اهوئي آهي.

انهن راکشسيائن ه ترچڻا نالي هڪ بهر بدار ٿي نرم دل ۽ پريو جي بيماري هئي، اها پين کي چوڻ لڳي ته اڙي ساهڙيون! توهان

روئندي روئندي ماندي ٿيل سيتا راوڻ جون. ڳالهيون ٻڌي
 کيس پٺ ڏيئي ويئي پر هيسجي کين وئي. هن وراڻي ڏنيس:-
 هي راوڻ! تون منهنجي لاءِ اها پاپ پاڻا ڇڏي ڏي ۽ پنهنجو
 من مون مان هٽائي پنهنجن استرين ۾ رک. مان پتورت ناري
 آهيان ۽ تنهنجي ڌن ۽ راڄ جي لالچن ۾ پئيءَ کين اينديس. مون
 اڳيان پنهنجي ٻل جي بٽاڪ به نه هڻ. تون کانئڙن جيان مون کي
 اڪيلو ڏسي کڻي آئين. تون جي شري رام ۽ لڪشمڻ جي اڳيان اچين
 ها ته توکي انهيءَ جو ڦل انوقت ئي ملي وڃي ها. ڀلا هڪ ڪٿو به
 ڪڏهن ٻن شينهن جي اڳيان بهي سگهندو؟ تون چاهي پاتال ۾ وڃي
 لڪندين ته به رامچندر هٿان بچي کين سگهندين ۽ سڀني راڪشن
 سميت اوس ناس ٿيندين. تنهنجو ڪلياڻ انهيءَ ۾ آهي ته تون شري
 رامچندر کان وڃڻ معافي گهر. هو شرط وٺس اوس ٿوئي ڏيا ڪندو
 جي ائين تون نه ڪندين ته تنهنجي هيءَ سوني جي لنڪا ۽ سهرو
 ڌن ۽ سميتي ناس ٿي ويندا. تون مهرشي وشروا جو پٽ ۽ ڪبير
 ڏيوڻا جو ڀاءُ آهين، تنهنجو جنم پرست براهمن گهراڻي ۾ ٿيو آهي.
 پراڻي استريءَ ۾ پاپ جي چاهنا رکڻ توکي نٿو سونهين. ڇا تنهنجو
 اهڙو ڪو مٽر ڪونهي جو توکي هن پاپ کان بچائي. پر توکي ڪٿيءَ
 کٽيو آهي جو توهيءَ ڪڏو ڪرم ڪيو آهي.

سيتا جا اهي ڪٽور وڃن ٻڌي ڪام ۽ ڪروڙ ۾ ڀريل راوڻ
 کيس چوڻ لڳو:- هي سيتا! جيئن جيئن مان توکي پيار ڀريا مٺا
 مٺا وڃن چوانٿو، تيئن تيئن تون منهنجو ايمان ڪرين ٿي. تون
 منهنجي پريم ۽ نرمائيءَ جو اڄوڳم ڦاڻو وٺي رهي آهين انڪري
 نوسان جبري جنف ڪرڻ گهرجي، پر توکي مارڻ سان دل ۾ ارمان
 رهجي ويندو. توکي جيڪو اڳ ۾ هڪ سال جو مدو ڏنو هو تنهنجي
 پوري ٿيڻ ۾ باقي به مهينا آهن. ان وڃڻ جي تو منهنجي ڳالهه نه
 مڃي ته منهنجو رسويو توکي منهنجي نيرڻ لاءِ ٽڪر ٽڪر ڪري
 ڪٽي ڇڏيندو.

جيتوڻيڪ هو ڏاڍي نمائيءَ حالت ۾ ڏکڻ ڏيڍل هئي ته به سندس
 سوپاويڪ سندرتا اڃا به اهڙي هئي جو اکيون چڪا چونڌ ٿي وڃن.
 هنجون اکيون ڪمان ڪمان وڌيون ۽ روپ ماڌري شري رام جي
 روپ ماڌريءَ سمان منوهر هئي. انلاءِ هنومان کي پڪ ٿي ته اها
 چنتا مڱن تپسوت ئي شري رام جي پياري سيتا آهي. هنجي ڪشطن
 جو ويچار ئي رامچندر جي سڀني ۾ سل ڪري رهيو آهي. شري
 رام سدائِ سيتا جي هردي ۾ وسي رهيو آهي ۽ سيتا به رامچندر جي
 هردي ۾ سمائي پئي آهي.

سيتا کي ناهاري هنومان جي دل ۾ شرڌا ۽ پوڄيه پائو سان
 گڏوگڏ ڪهل ۽ قياس به پيدا ٿيو. هن سوچيو ته هن ديويءَ لاءِ ئي
 رامچندر ها بلوان ٻاليءَ جو گهاٽ ڪيو، هنجي لاءِ ئي ڪٻڌا ۽
 وراڻ جو موت ٿيو، هنجي لاءِ ئي دندڪ بن جي حاڪم ڪوڊوشن
 سان گڏ چوڏهن هزار راکشسن جو ناس ٿيو، هنجي لاءِ ئي لڪين
 وانڍ پرتويءَ تي ڳولها ڪري رهيا آهن، هنجي لاءِ ئي اٿاهه سمند
 لتاڙي مان هتي اچي پهتو آهيان. پر هن الوڪه ديويءَ لاءِ انڪان
 به وڌيڪ جيڪي به ڪجهه ڪجي سو هنلاءِ ٿورو آهي. پراڪرمي
 رامچندر جي پٿورن ارڏانگني اشوڪ وانکا ۾ رهندي به شوڪ
 جي سمند ۾ ٻڌل آهي.

هنومان ماما سيتا کي من ئي هن ۾ پرتام ڪري هڪ وٺ ٿي
 ويهي اهو سوچڻ لڳو ته جانڪيءَ سان ڪيئن ڳالهائين، ڇو جو ته هنجي
 چوگرد پيانڪ راکشسيائن جو سخت پهرو هو. انهن مان ڪي ٿلهيون هيون
 ته ڪي سنهيون، ڪي ڊگهيون هيون ته ڪي منڍريون، ڪن جا پيٽ
 لڙڪي رهيا هئا ته ڪن جا وڏا چپ يا ڪن ڏاڍا بدزيبا ٿي لڳا. انهن
 بدشڪل پوائنڊن راکشسيائن جي هڻن ۾ ڀالا ۽ تلوارون هيون. انهن شراب
 پيئي پيٽا ۽ ڪچوماس پيئي ڳر ڪايو، ۽ انهيءَ پيانڪ کاڌي کان ڪري
 انهنجو بدن زت سان ٿڌيو پيو هو. اهڙين پيانڪ راکشسيائن جي وچ ۾
 راجا جنڪ جي دلاري مهاپراڪرمي رامچندر جي ارڏانگني سيتا،

لڳو. هنومان اُن محل جي اندرين ڪمرن ۾ ويو ته هر هنڌ سوني
۽ چانديءَ جي ڇمڪ، عاج، هيرن ۽ جواهرن جي جهاڪ، عجيب
غريب غالبچا پلنگه ۽ عيش آرام جا پڌارٽ ڏٺائين ته سمجهيائين
ته هيءُ محل لاشڪر جيڪو جيتئيندر راڻ جي شڪستيءَ ۽ شان
وڌان آهي.

هنومان نيٺ راوڻ جي خانگي ڪمرن ۾ داخل ٿيو جتي سونهن
سڪم ۽ آئند چاٺيو پيو هئو. اُن ڪمري ۾ اٺڪ سندر استريون
بيپرواهيءَ سان خمار ۾ الوپ پيون هيون. منجهان ڪيتريون سنگيت
ڪنديئي سهي پيون هيون ۽ اڃا تائين پنهنجن سازن کي جهٽيون
پيون هيون. هو هڪ ٻئي کان وڌيڪ ناز نخري ۽ شوپيا واريون
آئند ۽ پريم جون پٽليون هيون. انهنجي روپ رنگ مان ائين پئي
معلوم ٿيو ته اهي جدا جدا ديشن مان چونڊي پڇاڻي آيل استريون
آهن. انڪري سڄو ڪمرو ائين پئي لڳو ته جڻڪ رنگ برنگي
گلن وارين ولين سان چاٺيل ڪو بغيچو هجي. انهنجي وچ ۾ هيرن
جواهرن سان جهنگهيل هڪ سوني جي پلنگه تي راوڻ سهيو پيو هو.
هنومان هڪ ٺڪ راوڻ ڏانهن نهارڻ لڳو. هنجي سندر شاهائيءَ ڏيهه
مان پراڪرم، هشت ۽ دهشت پئي بڪي. هنومان وري به اُٺي
سهيل استرين تي نظر ڦيرائي ۽ بيءَ کن ۾ پاڻڪي ٺنڊڻ لڳو ۽ دل
۾ چيائين ”اڙي مان ڪهڙو نه مورڪ آهيان جو ستي سيتا کي هنن
اپسرائن جي وچ ۾ ڳولي رهيو آهيان! مائٽا سيتا لاءِ هتي هجڻ جو
ويچار ڪرڻ به پاپ آهي.“

اھو سوچي ھنومان راوڻ جي معلات جا ٻيا سڀئي ڪم ۽ ڪنڊ
ڪنڊ ڪري ٻڌاس ڪٿي پر سڀيتا ڪٿي به ڏسڻ ۾ نه آيس. ان وقت
ھنومان ڏاڍو نراس ۽ اداس ٿي سوچڻ لڳو ته هاڻي وڌيڪ ڇا
ڪرڻ گھرجي.

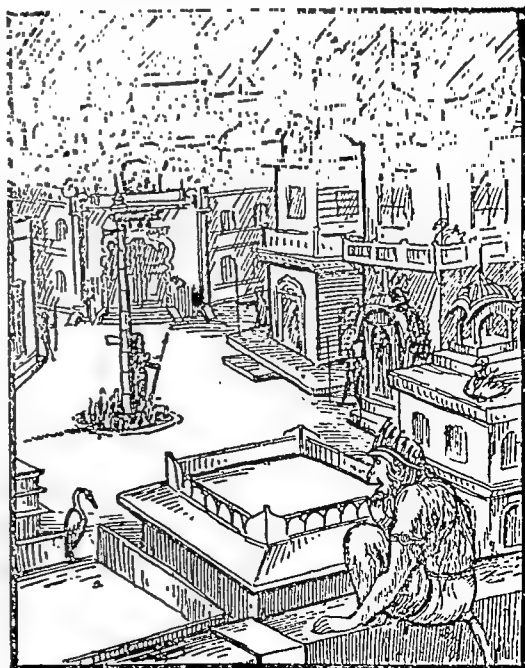
پيئي. پوءِ هنومان لنڪا جي قلعي جي ڀت تي شهر ۾ داخل ٿيو. هنومان لنڪا جو سندر سروب ڏسي وسهه ۾ پئجي ويو. اها نيري ديوتائن جي اڪاڀوري سمان شوينيڪ هئي. سندس ڪشاديون سڙڪون، طرحين طرحين جي مالن سان ڀريل بازاريون، ستن ۽ اٺن منزلن وارن معلائن جون قطارون، انهن معلائن اندر عاليشان ساڄ سامان، سولي چانديءَ جا ٿنڀ، ڊرين تي هونين جون جھلرون ۽ چترڪاريءَ جا عجيب سندر ڪم ڏسندو هنومان جتي ڪٿي سڀتا کي ڳولڻ لڳو. هن ڏٺو ته ڪي راکش شاسترن تي وارا لاپ ڪري رهيا آهن، ته ڪي ٻڙهڻ ۽ ڪوئا ڦاٽڻ ۾ رڌل آهن ۽ ڪي گيان وڃيان جي مسئلن تي بحث ڪري رهيا آهن. هنومان لنڪا جي محلن مٿان لپندو ۽ انهنجي اندرين سندر ۽ سجاوت ڏسندو سڀتا کي ڳولڻ لڳو. هن ڪيتريون ئي سندر نوجوان استريون ڏٺيون جي سوني جي رنگ واريون پوريون پئي لڳيون. انهن جي سندر ۽ پيرن ۾ نوڀرن جي جهنگار سان، انهنجي رنگ ٻرنگي ٺاٺ ٻاٺ وارن ڪپڙن ۽ زيورن سان اهي محل ٻيڪي رهيا هئا. لنڪا جون استريون ناز نخري ۽ ڀرير جي ڪيلن ڪيلڻ ۾ قابل ۽ ڳاڻڻ وڃاڻ ۾ به پرهيون. انهنڪي پنهنجي پتين وانگر شراب جو به شوق هئو. مڌر سنگيت جي آلاپن ۽ ويٺا ۽ مردنگ جي ڌنين سان جتي ڪٿي روح رهاڻ ٿي رهي هئي. سڀني محلن ۾ خوشي ۽ آندڙ ٿليل هو. انريت هنومان گهڻي گهر ڳهيو پر هن کي ڄاڻڪيءَ جو پتو ڪين پيو.

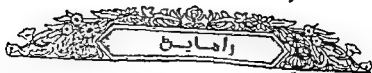
گهمندي گهمندي - هنومان هڪ اونچي عاليشان محلات وٽ اچي پهتو جيڪو بين سڀني محلات کان وڌيڪ رملڪ ۽ شاندار هو. اتي بيٺل هائين، ڳوڙن، سوني چانديءَ جي رتن ۽ پيريدار فوجي سپاهين کي ڏسي هنومان سلجبي ورڻو ته اهوئي راول جو محلات لنڪا پوريءَ جو ڳڻو آهي. اهو محل پنهنجي عاليشان اڌاوت ۽ ٺاٺ ٻاٺ واريءَ سجاوت ڪري هن ڀرتويءَ تي سر ڳهه سمان پئي

ڪي واري هنومان اچي لنڪا پيٽ تي لٿو. سچ ڇيل آهي ته جنهنڪي ڏيرج، بل ۽ ٻڏي آهي، سو سڌاءِ ڪامياب ٿئي ٿو.

لنڪا جي ڪناري ناريلن ۽ ڪيلن جي وڻن جا جهڳٽا هئا ۽ بهائڻ تان ڪي ڪسيون وهي اچي سمنڊ ۾ ٿي پيون. هنومان پنهنجو آڪار گهٽائي هڪ رواجي وانر جيئرو ڪيو ۽ هڪ بهائڻ تي چڙهي لنڪا کي چڱيءَ طرح جاڇڻ لڳو ته ڏٺائين ته اُن عاليشان شهر کي چوڌاري هڪ مضبوط ڪوٽ آهي، ۽ اُن جي بچاءِ لاءِ ڪنگورن تي توبون رکيل آهن. ڪوٽ جي چوگرد اونهيون ڪاهيون آهن ۽ جتي ڪٿي اسنڪيم هٿيار بند فوجي راکشس پهرو ڏيئي رهيا آهن. اهو ڏسي هنومان کي اها چٽا ٿي ته ههڙيءَ فوجي طاقت ۽ سهڻا شالي لنڪا کي ڪيئن جيتي سگهيو! ڪهڙي سٺا اهو اٿاهه مها سمنڊر پار ڪري سگهندي! سمنڊ پار ڪري به هن ڪوٽن اندر لنڪا جي ڪوٽ کي ۽ هٿيار بند پهلوان راکشن کي بي هٿيار وانر ڪيئن جيتي سگهندا! پر هنوقت ته اهڙي ڪا تجويز ڪري سڀنا جي ڳو لا ڪجي

جنهن ۾ راکشن کي ڪا ٿيٽ نه پئجي وڃي. انلاءِ جيستائين سچ لٿو تيستائين هنومان ان بهائڻ تي رهيو ۽ پوءِ هو ٻليءَ جي قد جو روپ ڌاري لنڪا ۾ داخل ٿيو ته لنڪي نالي هڪ پهريدار راکشس هنومان کي ڏسي ورٽو ۽ ڏند ڪرٽيندي هٿس ڪاهيندي آئي. انوقت هنومان کيس اُمالڪ اهڙي ته مڪ وڃائي جو هن جي منهن مان خون وهڻ لڳو ۽ هوءِ زمين تي بيھوش ٿي ڪر

آهي جو تو جهڙو ٿلهو هتارو باندر پوڄن لاءِ موڪايو آٿس. هاڻي مان توکي ڪائينديس.

هنومان چيس: ”هي ماما! مان توکي پڙڻ ٿو ڪريان ۽ توسان لڙڻ نٿو چاهيان. تون مونکي هينئر ڇڏ ٿو مان وڃي ڀرپور رامچندر جو ڪم ڪريان.“ سرسا چيس: ”مونکي اورانگهي تون اڳتي وڌي نٿو سگهين. تون هڪ واري منهنجي وات ۾ پئجي پوءِ بلاشڪ اڳتي وڌ.“

ائين چئي سرسا پنهنجو مک هڪ پوڄن ٿاڻين وڌائي هنومان اڳيان ٿي بيٺي. تڏهن هنومان پنهنجو شير وڌائي ۽ پوڄن بڻايو. اهو ڏسي سرسا پنهنجو مک پنج پوڄن وڌايو، ته هنومان پنهنجو آڪار ڏهه پوڄن وڌايو. تڏهن سرسا پنهنجو مک ويهه پوڄن وڌايو. انوقت هنومان پنهنجو سر ڀر امالڪ نديو ڪري هن جي مک ۾ پيهي اوري ٻاهر نڪري آيو. انرڀت هنومان جڏهن سرسا جي ڳالهه ٻوري ڪئي يعني هنجي مک ۾ ڀرويش ڪيو، تڏهن سرسا ڀرسن ٿي پنهنجي اصلوڪي روپ ۾ ڀرڳهت ٿي هنومان کي چيو: ”هي پٽو! تون ڏنيه آهين. مون ته رڳو تنهنجي ڀل ۽ ٻڌي جي ڀرڳيا ٿي ورتي. تون رامچندر جو ڪم ضرور سڌ ڪري موٽيندين.“

ائين چئي سرسا انتوڌان ٿي وئي ۽ هنومان اڳتي وڌيو ته وري هڪ ٻي زڪاوت سامهون آيس. اُتي سمنڊ ۾ سنهڪا نالي هڪ هٿبت ناک جيو رهندو هو جو آڪاس ۾ گهمندڙ جيون جي ڇاپا کي پڪڙي سٿل ڪري ڇڏيندو هو ۽ پوءِ انهن کي پاڻ ڏي ڇڪي ڳهي ويندو هو. هن جڏهن هنومان جو پاڇو پڪڙيو ته هنومان کي ائين معلوم ٿيو ته ڄڻ کيس ڪنهن سوگهو ڪري جهليو آهي. هن جڏهن پنهنجي نظر هيٺ ڪئي ته سنهڪا کي پاڻ ڏي گهوريندو ڏٺائين. پوءِ ته هنومان گرجنا ڪري وڃي ان دعيت جي مٿان ڪڙڪيو ۽ پنهنجن تکن نهن سان سندس اکيون پٽي ڪڍيائين ۽ ڇاتي ٽاڙي وڌائينس. سنهڪا سمنڊ ۾ ڪري وئي. انرڀت وات جي وگهن

ديوتائن ۾ سيڪان وڌو، ميا سان منس روپ ۾ ڏيڪارجڻ وارو،
سڀني ڀاڻن کي هرڻ وارو، ديا جو ڀنڊار، رگهوڪل ۾ سریشٺ،
راجائن جي شرومڻي، رام چوائڻ واري جڳديشور جي مان وندنا
ڪريان ٿو.

هنومان سمنڊ جي ڪناري مهيندر ڀرٻت جي چوٽيءَ تي
چڙهي ويو. هن شري رام جي پوڻاپ جو سمورڻ ڪيو ته سندس شري ۾
ائين ٻل وڌڻ لڳو جيئن پورٽماسيءَ ڏينهن سمنڊ ۾ ويو وڌندي
آهي. هن سڀني ساڻين کان موڪلائي، ديوتائن کي پرڻام ڪيو ۽
ايڪاگرچت سان پنهنجي ماڳ ڏانهن نھاري، پيرن ۽ هٿن سان
ڀرٻت کي دٻائي زور سان ڇلانگه ماري. پوءِ ته هو سمنڊ جي مٿان ائين
اڏامڻ لڳو جيئن گرڙ گڳن منڊل جو سڙ ڪندو آهي. سندس رفتار
جي تيزي ڪري ڪيترا وڻ پاڙون پئجي، هنجي پٺيان ائين اڏامڻ
لڳا جن کي مٿر ڪنهن مانواري مهمان کي ٿوري پنڌ تائين ڇڏڻ
ويندا آهن. اهي وڻ به هنومان جي ڪڍ هلي هڪ هڪ ڪري سمنڊ
۾ ڪري پيا. هنومان آڪاش کي ائين ٿي پار ڪندو ويو جنهن ڪو
پڇو تارو هلندو آهي هو ڪنهن وقت بادلن جي هيٺان، ڪنهن وقت
مٿان ۽ ڪڏهن انهنجي وچان نڪري ائين ٿي لڳو جڻ چندرمان
آڪاس ۾ هلي رهيو آهي.

هنومان سمنڊ جي وچ ۾ ميناک ٻهاڙ ڏٺو جنهن تي ڀانٽ ڀانٽ جا
سواڊي ٿل هوا، جڻ ته اهو ٻهاڙ هنومان کي وشارم ڪرڻ لاءِ ڪوٺ
ڪري رهيو هو. پر، هنومان کي ته رامچندر جو ڪارج جلد پوري
ڪرڻ جي اُمنگه هئي، انلاءِ هو ان ٻهاڙ تي ڪين ٿرسيو، رڳو اُن تي
هٿ رکي اڳتي وڌيو.

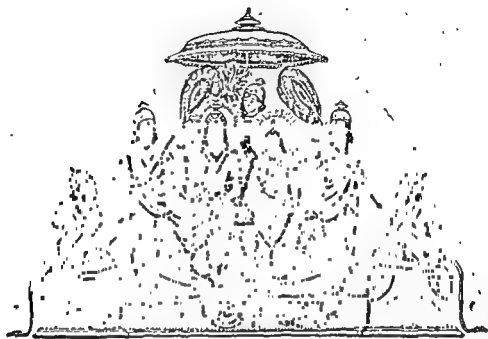
انوقت ديوتائن جي اها انڇا ٿي ته هنومان جي ٻل ۽ ٻڏي
جي آزمائش وٺڻ گهرجي، انلاءِ اُنهن نانگن جي ماتا سرسا کي
موڪليو. سرسا هڪ مها پينڪر روپ ڌاري هنومان جو رستو روڪي
اڳيان اچي کيس چوڻ لڳي: هي وانرا! آڇ وڌاتا مون تي ڪرڻا ڪئي

॥ ॐ ॥

شري تلسي رامائڻ

—❧—

سندر ڪانڊ

—❧—

هلومان جو سمنڊ ڀار ڪري لڳا ٻهڙو.

—❧—

शान्तं शाश्वतमप्रमेयमनघं निर्वाणशान्तिप्रदं
ब्रह्माशम्भुक्षणीन्द्रसेव्यमनिशं वेदान्तवेद्य विभुम् ।
रामाख्यं जगदीश्वरं सुगुरुं मायामनुष्यं हरिं
वन्देऽहं करुणाकरं रघुवरं भूपालचूडामणिम् ॥

شانت، سنان (آدي)، اڀرميه (دلپان کان ڀري)، نشاپ،
نرواڻ روپ ڀرم شانتِي ڏيڻ وارو، برهما شنيو، شيشنامر جنهنجي
سڌاءِ سيوا ڪن ٿا، ويدانت سان جنهنڪي ڄاڻجي ٿو، سرووپاڪ،

ڪريو! مان شري رامچندر جي ڪرپا سان سندن ڪارج پورو ڪري موٽندس. مان پڪ سان آڪاش مان اڏامي لنڪا پهچندس ۽ اُتي جانڪيءَ کي ڳولي لهندس. مان جلدي واپس اچي توهان کي اهو شپ سماچار سٿائيندس. ” ائين چئي هن پنهنجو سرير وڌايو ۽ پنهنجي ڇت کي ايڪاگر ڪري پنهنجي من جي ورتي لنڪا ڏانهن ڪڍي. انريت هنومان کي سمند اورانگهڻ لاءِ تيار ڏسي وائر خوشيون ڪرڻ لڳا. وائر جي ڏسندي ڏسندي هنومان جو قد ڏاڍو وڌي ويو ۽ هنجي شير جو ٻل ۽ تيج جهلڪا ڏيڻ لڳو. اهو ڏسي انگد ۽ ٻيا وائر ۽ رڇ آندڻ ۽ اچر ۾ ڀرجي هنومان جي جڻ جهڪار ڪرڻ لڳا. جيئن جيئن هو هنومان جي اُستتي ڪرڻ لڳا، تيئن تيئن هن ۾ اپار تيج ۽ ٻل پٽدا ٿيڻ لڳو ۽ هو سمند مٿان ڇلانگ مارڻ لاءِ مهيندر ڀرپٽ تي چڙهي ويو.

ڪشڪندا ڪانڊ سماپٽ.

ڪروڙ لڳو ۽ چيائينس۔ اڙي دشت! تون ڪير آهين جو هنريت
مونکي پرشت ڪري رهيو آهين؟

اها ٻڌي ٻون ديوتا چيون۔ هي سندري! تون ناراض نه ٿي؟
منهنجي ڇوڻ ڪري تنهنجي شير کي ڪو دوش ڪونه لڳندو۔
منهنجي هن مانسڪ ميلاپ ذريعي توکي جيڪو پٽ پيدا ٿيندو سو
شڪتي ۽ ڀراڪرم ۾ منهنجي مٿ ٿيندو ۽ سڀني کان وڌيڪ ٻوان
۽ ٻڌوان ٿيندو۔ ائين چئي وايو ديوتا انجنا کي سرچائي پريم
ڪيو ۽ انٿرڊان ٿي ويو۔

هي ٻون پتر هنومان! تون جڏهن ننڍو ٻالڪ هئين ته اڀرندڙ
سورج کي هڪ ڳاڙهو ڦل سمجهي اُنکي پٽڻ لاءِ پنهنجي پتا وايو
سمان اُڏاهي وئين۔ توکي سورج ڏانهن ويندو ڏسي ديوراج اندر
توڪي بچر هنيو۔ اُن لڳڻ ڪري تنهنجي سڄي پاسي واري ڏاکڻ
ڀڄي پئي ۽ تون هڪ ٻهاڙ تي ڪري پئين۔ اهو ڏسي تنهنجي
پتا وايو ديوتا کي ڏاڍي ڪاوڙ لڳي ۽ هن پنهنجي هٿ ڀڄل بند ڪري
ڇڏي۔ انڪري سڀني جيوساھ نٿي سگهيا ۽ ترلوڪيءَ ۾ هاشاڪار
مڄي ويو۔ ان وقت سڀني ديوتائن ٻون ديوتا کي ڀرسن ڪرڻ
لاءِ آراڌنا ڪئي ۽ توتي آسيسن جي ورکا ڪئي۔ برهما ۽ اندر
توڪي ور ڏنا جنهنڪري ٻون امر آهين، توکي ڪنهن به طرح ماري
نٿو سگهجي، ٻون ٻل ۽ ٻڌيءَ ۾، تيج ۽ اوج ۾ پنهنجي پتا ٻون
ديوتا سمان آهين۔

هي بچرنگه بلي هنومان! تون ڌرماتمان ۾ سريشت آهين ۽
تون ئي شري رام جو ڪارج سڌ ڪري سگهندين۔ توکسي وڏن
ديوتائن کان ايشوري شڪتي ۽ وردان مليل آهن۔ تون پنهنجي
شڪتيءَ کي سڃاڻ ۽ پنهنجي ڀراڪرم کي جاڳائي اسان سڀني کي
نراشا ۽ چلتا جي سمنڊ کان پار ڪرا

جامونت جا وڃن ٻڌي هنومان پنهنجو ڀراڪرم ڀرڻ ڪيو ۽
لنڪا وڃڻ لاءِ تيار ٿيو۔ هو چوڻ لڳو۔ ”هي پاڻرو! مٿان ڪا ٻڌنتي

پنهنجو ٻل ورڻن ڪرڻ لڳو. ڪو ٻيو چوي ته مان ويه يوجن وڃي
سگهان ٿو ۽ ڪنهن چيو مان پنجاهه يوجن وڃي سگهان ٿو. انريٽ
هرهڪ چوڻ لڳو پر ڪنهنڪي به سو يوجن چلانگه مارڻ جي همت
ڪين ٿي. انگڊ چيو ته مان سو يوجن ٿي ته ويندس پر واپس موٽڻ
جي طاقت رهندي يا نه تنهنجي مونڪي پڪ ناهي.

اهو ٻڌي رچن جي راجا
سياڻي جامونت چيو ته يوراج!
تون پڪ سان موٽي سگهندين.
پر تون ته اسانجو مهندار
آهين ۽ توکي موڪاڻ ٿيڪ
ناهي. پوءِ هن هنومان کي
چيو ته هي مهاوير! تون
چو مان ڪيو ويٺو آهين؟
تون پنهنجي پراڪرم ڪي
ياد ڪر! تون وايو ديوتا
جو مانسڪ پٽر آهين ۽ هلڻ
جي شڪتي ۽ ويڳهه
پنهنجي پٽا وايو جي سمان

آهين. تنهنجي ڪلهن ۾ گرڙ جي ڪنڀن جيتري شڪتي آهي. هتي
سڀني ويڻن ۾ تنهنجو پراڪرم ۽ ٻڌي سڀني کان سرس آهي.
تون پنهنجي شڪتيءَ ۽ تيج جو سهڙ ڪر! هن سنسار ۾ ڪوبه
اهڙو جيئو ڪونهي جو تنهنجي مٿ پئجي سگهي. تنهنجي ماما انجنا
سرڳهه لوڪ جي ديو ڪنيا هئي جا هڪ رشيءَ جي سراپ ڪري
هڪ وانريءَ جي روپ ۾ هن پرڻويءَ تي پٽدا ٿي. هنجي سندرڻا
۽ جواني ڏسي وايو ديوتا مٿس موهت ٿي پيو ۽ هڪ ڏينهن ٻيهر
جي مند ۾ هنکي گلي لڳايائين. تنهن تي ديوي انجنا ڪي ڏاڍو

هيڏانهن نهار! ساڪيات ڄم ڏپوڻا به اچي پهتو آهي. اسين ته شري رام جو ڪجهه ڪارج ڪري نه سگهياسين. ڏنيه آهي جڻايو جو سيتا کي بچائيندي مارجي ويو. پر اسانجي ته جيوت ئي ويوڻ وئي.

وانرن جي واٽان پنهنجي پياري ڀاءُ جڻايو جو نالو ٻڌي سمپاتي اچرج ۾ پئجي ويو. وانرن وٽ اچي چوڻ لڳو. مون اڄ گهڻي وقت کانپوءِ پنهنجي پياري ڀاءُ جڻايو جو نالو توهانجي واٽان ٻڌو

آهي. منهنجو پيارو ڀاءُ ڪيئن مارجي ويو سو ڪرپا ڪري مونکي ٻڌايو.

تڏهن انگد کيس سڄو ورثا ٻڌايو ته ڪيئن نه سيتا کي بچائڻ لاءِ جڻايو راتو سان ڍڪي هئي ۽ انهن مارجي ويو ۽ ڪيئن شري رامچندر پنهنجي هٿن سان جڻايو جو پنهنجي مائٽ وانگر ڪرپا ڪرم ڪيو هو ۽ کيس پنهنجي اچڻ جو ڀريوڄن به ٻڌايائين پنهنجي پياري ڀاءُ جي موت جو ٻڌي سمپاتي جي اکين مان لڙڪ وهڻ لڳا ۽ هو چوڻ لڳو. ها! مان اهڙو ته پڊو ٿي ويو آهيان جو پنهنجي ڀاءُ جي موت جو بدلو به چڪائي نٿو سگهان. مان شري رام سان رامچندر جي سڀوا ڪري نٿو سگهان پر وڃن سان ته اوس ڪندس هڪ وار مون ڏٺو هو ته راتو هڪ سندر استريءَ کي زور ڏئي وٺي

سمپاتيءَ جو وانرن کي سیتا جو دس ڏينهن ۽ هنومان جو جيون چتر

ڏکڻ ڏسا دانن ويل سڀيئي وانر سگريو جي ٻڌايل ديشن، بهارن ۽ جهنگن ۾ سیتا کي ڳوليندا ڳوليندا نيٺ اچي سمنڊ جي ڪناري پهتا. سیتا جو هنن کي ڪو پتو ڪونه پيو هو انلاءِ هو نااميد ۽ اُداس ٿي پيا هئا ۽ سمنڊ جي ڪناري پهچي اڳتي وڌي به نه ٿي سگهيا. هو سوچڻ لڳا ته اسان کي اڃا سڻا ناهي ملي آهي ۽ مقرر ڪيل مهينو به اچي گذريو آهي. انڪري راجا سگريو اسان کي ماري ڇڏيندو. سگريو جي هٿان مرڻ کان نه اڀواس رکي. هري وڃڻ نه اهو بهتر ٿيندو. اهو سوچي سڀني وانرن سمنڊ جي ڪناري ڀرائ ٿيا ڳڻڻ جو پڪو به پڇايو ۽ هو نراسائيءَ ۾ ساڻا ٿي پئجي رهيا.

اٺي جڻايو جو وڏو ڀاءُ سمپاتي هڪ غنا ۾ رهندو هو. سمپاتي ۽ جڻايو ارڻ جا پٽ هئا. جيڪو وشتو ڀڳوان جي واهن ڳوڙ جو ڀاءُ هئو. ننڍي هوندي کان ئي سمپاتي ۽ جڻايو جو ڀائڻ ڏاڍو پريم هوندو هو. هو ٻئي ٻاران به ڏاڍا هئا ۽ هڪ دفعي ڀائڻ شرط پڇاڻائون ته کير ٿو آسمان ۾ وڌيڪ مٿي پهچي سگهي. هو ٻئي جڏهن سورج جي ويجهو پهتا ته تابش ڪري جڻايو جلڻ لڳو. انوقت سمپاتي پنهنجا ٻه پکيري جڻايو کي ٽپت کان بچايو. جڻايو نه بچي ويو پر سمپاتيءَ جا ڪنڀر ڄلي ويا ۽ دوهيٺ هن بهار تي اچي ڪريو. هو اڏامي ڪوئي شڪار ڪري نه سگهندو هو ۽ ٿورو چرندي پرندي جيڪو ڪو جيو ملندو هوس تنهن تي گذران ڪري، بکن ۾ پاهه ٿيندي، حياتيءَ جا ڏينهن ڪاٽيندو هو. هن جڏهن وانرن جي هيڏي ڪٽڪ ڪئي ساڻو ٿيل هڪ هنڌ ويٺل ڏٺو، جڏهن خوش ٿي من ۾ چوڻ لڳو ته اڄ منهنجي قسمت کلي آهي جو پر بيت عمدو پوڄڻ ۾ ويٺي ئي مليو اٿم جو گهڻيئي ڏينهن هلندو.

ان هبت ناڪ ڳجهه پکيءَ کي ڏسي انگهه هنومان کي چيو: هنومان!

ٿيندو. اهو ڄاڻي رامچندر
پنهنجي هڪ منڊي لاهي
هنومان کي ڏني ۽ چيو:-
هنومان! تنهنجي ٻڌي، ڌيرج
۽ پراڪرم ڏسي ۽ سگريو جي
وشواس ڪري مونکي پوري
آشا آهي ته تون جانڪيءَ
کي ڳولي لهندين. تون هيءَ
منڊي جانڪيءَ کي ڏيکاريندين
ته هن کي پڪ ٿيندي ته
تو برابر مونوٿان آيو آهين.
تو چڻجائس ته هوءُ ڪو
اُڪون ڪري ۽ اسانجو سڄو
ورثانت کيس ڪري ٻڌائج.

شري رام جو پنهنجي لاءِ ايڏو پزير ۽ وشواس ڏسي هنومان به
پنهنجي من ۾ دريد سنڪلپ ڪيو ته هو ڀرپوءِ جي آشا ۽ آگيا پوري
ڪرڻ ۾ ڪڍاڇت نه ڪندو. هن منڊي وٺي ڏاڍيءَ شردا ۽ ڀڳتيءَ
سان رامچندر کي پرڻام ڪيو. پوءِ ته وائرن جي اُها بيشمار سڻا
ڪشڪندا جي پهاڙن مان نڪري چئني ڏسائن ۾ ٿلهجي ويئي. سڀني
جي دلين ۾ اهائي اُمنگ ۽ اُڻ تل هئي ته ڪيئن به سڻا جو سماڻ لهجي.
سڀني جي وچڻ کانپوءِ شري رام ۽ لڪشمڻ پرشروڻ ڀرپٽ تي رهي
وائرن جي واپس اچڻ جو انتظار ڪرڻ لڳا. نيٺ هڪ مهيني گذرندي
اوپر اولهه ۽ اُتر طرفن کان وائر سڻائون واپس موٽي آيون جو اُنهن
کي سڻا جو ڪجهه پتو نه پيو هو.

ڪوڄنا ڪر: اُتر ۾ مليج، شوسين، ڀارت، ڪرو-ڪامبوج، يون
۽ شڪن جي ديسن ۾ جانڪيءَ جي ڳولا ڪج. هماليه ڀرپٽ ٿي يوگين
۽ سڌ ڀرڻ جا آدرم آهن. اهي ٻهاڙ لنگهي توکي هڪ سؤ بوجن وارو
اٿائون ميدان ملندو. اتي ڪيلاس ڀرپٽ آهي جنهنجي ڀرسان
مانسروور ۾ چانديءَ جي رنگ جا وڏا وڏا ڪم ڪم آهن. اهي ڀرپٽ
ڀار ڪري توهان اُتر ڪروڙ ديش ۾ پهچندا، جتي جا ماڻهو ڏاڍا مٿوڻ
۽ خوش مزاج سپاءَ جا آهن. اهو ديس ڏاڍو آباد آهي ۽ اتي رحل سان
وديا ۽ مٺ وڌندا آهن. اهي ديس لنگهي توهان هڪ مها سمند جي
ڪناري اچي پهچندا، جتان سورج پکوان اُڏيه ٿئيٿو. توهان به انهن
ديسن ۾ سيتا جي ڪوڄنا ڪري هڪ مهيني اندر موٽي اچجو.

تنهنڪانهو سگريو پنهنجن چونڊيل سردارن کي ڏکڻ ڏسا ڏانهن
موڪليو جو هن کي خبر هئي ته راوڻ جو ديس ڏکڻ ڏسا ۾ آهي.
هنومان، نيل، ڄامونت ۽ انگد آڏي سوروڀرن کي سگريو چيو:-
توهان ڏکڻ ڏسا ۾ نرمداءَ، گوداوري، ڪرشنا، مهاندي آڏي نديون
۽ اٽڪل، وڏيپ، متسي، ڪلنگ، آنڌر، ڇول، ڪيرل ۽ ٻين
ديسن ۾ وڃي جانڪيءَ جي ڪوڄنا ڪريو. چندن جا بن، مليا ڇل
ڀرپٽ، ڪاڙيري ندي ۽ انيڪ ڀرپٽ ۽ ديس لنگهي توهان وڃي
سمند جي ڪناري پهچندا. ان مها سمند جي وچ ۾ سوني جي لنڪا
آهي جنهن ۾ راوڻ راج ڪندو آهي. توهان پنهنجي سڄي شڪتي
لڳائي اتي سيتا جي ڳولا ڪجو. ان ڀيٽ کان پري پشپتڪ نالي سؤ
بوجن جو هڪ ٻهاڙ آهي، جنهن کان پري سوريوان نالي هڪ وڏو ڀيٽ
آهي. تنهن کان پوءِ بهراج جو ڀتري لوڪ آهي. توهان اوتاهن نه
وڃجو ۽ هڪ مهيني اندر موٽي اچجو. جيڪو مهيني اندر موٽي
نه ايندو تنهن کي مان موت جي سزا ڏيندس. جيڪو سڀ کان پهريائين
پونڪي اچي چوندو ته ”مان سيتا جو درشن ڪيو.“ تنهن کي مان
خوب مال ڪندس.“

سگريو کي پڪ هئي ته هنومان جانڪيءَ جي ڳولا ۾ ڪامياب

ٿي. هن ڄاڻو ٿي ته ڌرماتما پوڻس استرين تي ڪڏهن ڪروڙ نه ڪندا آهن ۽ هنومان تي شري رام ۽ لڪشمڻ جو خاص سنيهه آهي، انلاءِ هن تارا ۽ هنومان کي لڪشمڻ وٽ موڪليو.

تارا، هنومان ۽ انگڊا اچي لڪشمڻ کي پرڻام ڪيو ۽ نمرتا ڀريل مڌروچنن سان سندس ڪروڙ شانت ڪيو. هو لڪشمڻ کي سگريو وٽ اندر وٺي ويا، جتي سوني جي پلنگه تي سگريو ويٺو هو ۽ ڪيتريون سندر استريون سندس شيوا ۾ بيٺيون هيون. لڪشمڻ کي ڏسي سگريو يڪدم اچي کيس ساڻسنانگهه پرڻام ڪيو. ان وقت لڪشمڻ چيس: هي واندر راج! جيڪو پاڻي منشن پنهنجي ڪيل پرڻگيا پلجي ٿو وڃي، اهو ڪرتگهن مارڻ جوڳو آهي. چيل آهي ته گڻو هچاري، شرابي ۽ چور جو ته اُڌار ٿي سگهي ٿو، پر ڪرتگهن جي اُڌار جو ڪو اُٻاءُ ڪونهي. توهين جي ڳولا ڪرڻ جي پرڻگيا ڪئي آهي سا توکي وسارڻ نه گهرجي نه ته توکي به وڃي ٻاليءَ جو درشن ڪرڻو پوندو.

سگريو هٿ جوڙي جواب ڏنو: هي آريه! مان توهانجو داس آهيان. ڪرپا ڪري منهنجو اپراءُ ڪهيا ڪريو. اهڙو ڪوبه سيوڪ ڪونهي، جنهن کان ڪڏهن ڪا غلطي نه ٿي هجي. سنسار جي مايا روپي مد جو نشو اهو ته مها ڪنن آهي جنهن ۾ وڏا وڏا آڱيان ۽ پنڊت به پلجي وڃن. پوءِ ڀلا مان جهڙو آڱيان باندرو، جنهن کي ورهين جي واجهائڻ کانپوءِ راج ڀاڳهه ۽ سندر استريون مليون، سو جي ڪام جي موهم ۾ پنهنجو فرض وساري ويٺو ته عجب ناهي ۽ ڪهيا جوڳهه آهي، انلاءِ هي ديالو! هن دين تي ديا ڪريو ۽ جا آڱيا ڪريو سا مان بجا آڻيان! شري رامچندر مون سان جيڪي ڀال ڀلايا آهن سي مان ڪيئن وساري ويهندس؟

سگريو جا اهي نمرتا ڀريل وچن ٻڌي لڪشمڻ جو ڪروڙ شانت ٿيو ۽ هن سگريو کي چاٽيءَ سان لائي چيو: هي متر، رامچندر سينتا جي ويوگه ۾ ڏکي ٿي رهيو آهي. تون مونسان گڏ هلي هنکي آت

ڪم ۾ توهانڪي دير مدار ڪرڻ نه گهرجي .

اهو ٻڌي سگريو سڀني ٻوان وانر سردارن کي پنهنجي پنهنجي لشڪر سميت ڪشڪندا ۽ اچي حاضر ٿيڻ لاءِ حڪم نامان جاري ڪيا پر سڀني جي ڳولڻ جو وڌيڪ سعيو ڪونه ڪيائين ۽ نڪي رامچندر وٽ ويو . هو پنهنجن محلاتن ۾ عيش عشرت ۾ مڪور رهيو .

هوڏانهن رامچندر سڀني جي وڇوڙي ۾ وياڪل هو ۽ هن کي برسات جا چار مهينا سؤ ورهين کان به وڌيڪ ٿي گذريا هئا . جڏهن بادل الپ ٿيا ۽ نرمل نپ ۾ چندرما ڇمڪڻ لڳو، تڏهن شري رام جي هردي ۾ چندرهمي سڀني جو جهرو وڌيڪ چٽي ريت اچڻ لڳو . هو چوڻ لڳو: هي لڪشڻ! سگريو به پنهنجو مطلب پورو ڪري وڃي سگهي ٿي ويٺو ۽ هنڪي منهنجي ڪا ياد به ڪانهي . تون وٽس وڃي سندس وڃڻ ٻاڙڻ جي يادگيري ڏيار .

رامچندر جا وڃڻ ٻڌي لڪشڻ کي سگريو تي ڏاڍو ڪروڙ لڳو ۽ هو پنهنجو ڏنڻ ٻاڙ کڻي جڏهن وڃڻ لڳو تڏهن شري رام کيس چيو: هي لڪشڻ! اهو ياد رکڻ ته سگريو منهنجو مٿو آهي ۽ انلاءِ تون مٿس ڪروڙ نه ڪج . رڳو کيس پڻ ڏياري مونوٺ وٺي اچينس .

ڪروڙ ۾ پريل لڪشڻ ڪشڪندا پوري ۽ آيو ۽ راجمحل جي اڱڻ ۾ اچي ويٺو . اندران گاني بجائي، ناچڻ ۽ جشن جي بهاري جا مڌر آواز اچي رهيا هئا . هن ڏٺو ته وانر راج سگريو پنهنجي پرڻگيا وساري پيو ۽ وٽس ۾ پئجي ويو آهي . هنڪي ڏاڍو ڪروڙ لڳو پر ته به هو استرڻ جي ڪري نه ويو . هن ٻاهران بهي ڏنڻ جي تنڪار ڪئي . پيداوڻ وڃي سگريو کي هن جي اچڻ ۽ ڪروڙ جي سڌ ڏنڻ . هو ٻڌي سگريو ڏاڍو منجهي پيو ۽ وري جو لڪشڻ جي ٻڌا . ڊپ ۾ سندس نشوونو ۽ منهن ٻڌا . اڳيان وڃڻ جي همڪ ڪين ٿا .

بوليو، جتي ڪٿي رنگه رنگي ڇهڪندڙ پٿر ۽ وري هيٺان وهندڙ
گنگا سمان تنگه پدرا نديءَ جي ڪري اهو ڀرپٽ ڏاڍو منوهر ۽ شوپنيڪ
لڳندو هو. پر ته به رامچندر کي سڪه ڪين هو ڇو جو هن جو من سڌاءِ
سيتا جي برهم ۾ وياڪل رهندو هو. رات جو ته کيس نندئي ڪپڻ
ايندي هئي. انوقت لڪشمن کيس ڀانت ڀانت ڄاڻا پرڻوڻ ڏيئي
ڌيرج ڏيندو هو.

هڪ ڏينهن ورکا رتوءَ جي شوپيا ڏسي رامچندر چوڻ لڳو:-
هي لڪشمن! هيڏانهن نهار ته ڪيئن نه ندي موج سان تيز ۽ ڀريل
وڻندڙ گجگوڙ ڪري وهي رهي آهي! بادلن مان وسندڙ بوندون
موتين جيان پاڻيءَ تي نچي رهيون آهن؛ مست هاڻي سونڊيون
لوڏي جهولي رهيا آهن، ڀنورا ويٺا جي جهنگار سمان ڳائي رهيا
آهن، ڏيڌر ڪنٺ ٿال هلائي رهيا آهن ۽ بادلن مان گجگوڙ جي
روپ ۾ چٽ مردنگه وڃي رهيا آهن. مور نچي رهيا آهن ۽ مٿا ٻول
ٻوليندڙ پکي ٻرانا آلاپي رهيا آهن. ائين ٻيو پاسي ته هنن سڀني
ملي هن ڀرپٽ تي ناچ ۽ راڳ جي محفل لڳائي آهي پر مونکي نه
ڪجهه به مٿو ٿڌو لڳي ۽ ڄاڻڪيءَ کانسواءِ اها سنگيت سڀا مورڳو
دڪاءُ ڪ پئي پاسي. مان چاهيان ٿو ته هيءَ ورکا رتو اڄ ئي سماپت
ٿئي ته اسان سيتا جي پراپتيءَ لاءِ ڪو آدم ڪري سگهون.

پنهنجي پوڄيه ڀرانا جو اهڙو شوڪ ڏسي لڪشمن کيس ڌيرج
ڏيندو رهيو. انريت چوماسو اچي پورو ٿيو پر سگريو پنهنجي ڀوڳ
ولاسن ۾ ئي مڱن رهيو ۽ شري رام جي ڪم جي ياد وساري ڇڏيائين.
هن پنهنجو راجائي ڪاروبار منترين جي حوالي ڪري ڇڏيو هو ۽
باط موجن ماڻڻ ۾ لڳي ويو هو. رڳو هنومان کي ئي رامچندر جي
ڪم جي ياد هئي ۽ هن سگريو وٽ وڃي نمونن سان کيس چيو:- هي
راجن! توهان رامچندر سان جيڪا پرڻگيا ڪئي آهي سا توهانکي
پوري ڪرڻ گهرجي ۽ سيتا جي ڳولڻ جو سعيو ڪرڻ گهرجي. شري
رام جي ڪرپا ڪري ئي توهان هيءَ راڄ هٿ ڪيو آهي ۽ اُنهي

وڃڻ! جنهن پاڻ سان تو منهنجي پراڻ پياري جو گهات ڪيو آهي
تنهن سان مونکي به مارڻ مان وڃي ساڻس ملان. هو مونکانسواءِ
سڄي ۾ به سڪي ڪونه ٿو ڏندو. ٿو لکي ڪري منهنجي پتيءَ کي
ماريو آهي ۽ هاڻي به استري هٿيا جي پاپ جو ويچار نه ڪر.
وڃڻ! استري پوش کي ملائڻ ته بچ جو ڪم آهي. مونکي مارڻ
سان تنهنجو اڳيون پاپ به ڌوپجي ويندو.

سڀني جا ورلاپ ٻڌي رامچندر سڀني کي ميان واراڻون ٻڌائي
شانت ڪيو ته شوڪ ڪرڻ سان مڱل پراڻيءَ جو ڪلياڻ نٿو ٿئي.
شوڪ ڪرڻ سان ته هو جيئڻو ٿي ڪين سگهندو؟ جيڪو جهيٽو تنهن
جو مڙيو ته اوس ٿيڻو آهي. اهڙيءَ اڻ ٿرندڙ ڳالهه لاءِ زور ڏيڻ اڃا به
آهي. هاڻي وڃي پراڻيءَ جو اڳي سنسڪار ڪريو.

اهو ٻڌي انگد شاسترن جي وڏيءَ موجب پنهنجي پٽا جو
ڪريا ڪرم ڪيو. تنهن کانپوءِ رامچندر جي آڱيا موجب لڪشمڻ
ڪشڪندا پوريءَ ۾ وڃي سگريو کي راجگديءَ تي ويهاريو ۽ انگد کي
انجو وارث مقرر ڪيو. انریت سگريو کي رامچندر جي ڪريا سان
وانرن جو راڄ ۽ پنهنجي استري ملي ۽ هو ڪشڪندا ۾ آندو ۽ رهڻ
لڳو. انوقت برساتيون شروع ٿي ويون هيون ۽ سیتا جي ڳولا ورکا
وڌو کانپوءِ ٿي سگهندي، انلاءِ ڏيستانين شري رام ۽ لڪشمڻ ڪشڪندا
جي ويجهو پرورش پهاڙ تي رهڻ لڳا.

لڪشمڻ جو سگريو کي سیتا جي ڳولا ڪرائڻ لاءِ چوڻ.

رامچندر ۽ لڪشمڻ پرورش پربت تي هڪ سندر غنا ۾ رهڻ
لڳا. انهيءَ پربت جو پرورش نالو انلاءِ پيو هو جو اتي گهڻو ڪري
برسات پوندي رهندي هئي. اهو پربت اهڙو ته ساوڪ سان ڀريل
۽ سندر هڪو جو انجي شوييا جو ورڻ نٿو ڪري سگهجي. قسمن
قسمين گلن واريون وليون، مڇاڻا وڻ، سانهن وڻ ۽ پکين جون مڇيون

رامچندر جا وڃڻ ٻڌي ٻاليءَ جو ڪروڙ شانت ٿيو ۽ هن شري رام کان معافي گهري. پوءِ هن سگريو کي چيو: هي پراڻا! مون توتي جيڪو اتي اچار ڪيو آهي، سو معاف ڪج. تون اڄ ئي راجڪڏي ٿي ويهه ۽ انگڊ جي سڳي پٽ جيان سنڀال لهج. ائين نه ٿئي ته جڏهن سڪل سرور ۾ ڪم ڪل ڪومائجي ويندو آهي تڏهن انگڊ جي حالت ٿئي. اڄ منهنجو پيارو انگڊ اناڪ ٿي پيو آهي. تارا ڏاڍي سياڻي اٿئي. مان جي هن جي صلاح موجب هلاڻ ها ته منهنجي هيءَ دردشا نه ٿئي ها. سو تون هن جي صلاح موجب هلج.

ٻاليءَ جا پراڻي پريم سان ڀريل وڃڻ ٻڌي سگريو جو دويش شانت ٿي ويو. انوقت ٻالي مريو جي ويدن ۾ ورٽل هئو. هن جي سرير مان ٻاٺ ڪڍيو ويو ته اُنمان رت جي ڌارا ائين وهڻ لڳي، جيئن ڪنهن پرڻت مان گيرو مليل جل جي ڪسي وهندي هجي. ٻاليءَ جو سڄو سرير رت سان رنگجي ويو ۽ پراڻ پڪيڙو پرواز ڪري ويو.

جڏهن ڪشڪندا ۾ ٻاليءَ جي موت جي خبر ٿي هئي تڏهن چوڌر هاهڪار مڃي ويو. پوءِ ٻاليءَ جي استري تارا ۽ ٻيا سڀئي رڻدا پٽيندا ٻاليءَ جي لاش وٽ آيا. تارا پنهنجي پٽيءَ جي مڱل سرير کي جهٽي اهڙا ته ورلاپ ڪرڻ لڳي جو سڀني جو هردو چيرجڻ لڳو ۽ سڀئي اوچنگارون ڏيئي روئڻ لڳا. سڀني جا ورلاپ ٻڌي سگريو به روئي ۽ پڇتائي چوڻ لڳو: هاءِ! هاءِ!! مان ڪهڙو نه نردئي ۽ ڪل گهاٽڪ آهيان جو مون پنهنجي گڻران ڀاءُ کي مارائي ڇڏيو! منهنجي وڏي اپراڻ هوندي به هن مون کي نه ماريو ۽ مان هن کي مارائي ڇڏيو. هن سنسار ۾ مون کان وڏو ڀائي پيو ڪير هوندو! ڌڪار آهي منهنجي جيئڻ کي!!

جڏهن بن ۾ ڪنهن ڪريل وٺ تي ڪا سندر گان جي ول ويڙهيل پئي هوندي آهي، تڏهن تارا ٻاليءَ جي شير کي چنڀري روڊن ڪري رهي هئي. رامچندر کي سامهون بيٺل ڏسي هوءَ چوڻ لڳي: اي

توهان هيءَ آدم جو ڪم ڪيئن ڪيو؟ مون سان پرڳهت هر يڌ چونه ڪيو، لکي ڪري مون کي پاڻ ڇو هنيو؟ هنريت ٺهي ڪري جو

تنهنجو گھات ڪيو اٿو تنهنجو مهاڀاپ توهان کي لڳندو. مون کي پتڻجي مرڻ جو ذڪر ناهي ڇو جو سڀني کي نيٺ ته مرڻو آهي. جيڪو ٿيندو آهي سو ٻڌندو، جيڪو ڄاڻو آهي سو نيٺ موندو، پر توهان وٽن پٺيان لڪي مون کي ٿير هنيو آهي تنهن وسواس گھات جو انجس توهان تي لڳندو.

شري راترو رائيوت هي وانرا هيء سچي پرڻوي منهنجي اڪشواڪو
ونش جي راجائن جي اڌڪار آهي. ۽ انجي سڀني نواسين کي اسان
وٽان انصاف ملندو آهي. اڀراڌين کي سزا ڏيڻ ۽ ڌرم جي رکيا ڪرڻ
اسانجو ڪم آهي. پيو ته

अनुज बधू भगिनी सुत नारी । सुन सठ कन्या सम ए चारी ॥

इन्हहि कुट्टि विलोकई जोई । ताहि त्रयें कछु पाप न होई ॥

هي مورڪو! ٻڌ، ننڍي ڀاءُ جي استري، ڀيڻ، پٽ جي استري ۽ ڌيءُ، اهي چارئي هڪ سمان آهن. انهن کي جيڪو خراب نظر سان ڏسڻو، اُنکي مارڻ ۽ ڪوئي ڀاپ ناهي. تون پنهنجي ننڍي ڀاءُ جي استري ۽ ڪي پنهنجي استري بڻائي ويٺين، تنهنجي ان اپراڌ لاءِ مون توکي راجا ڀرت جي عيوض سزا ڏني آهي ۽ نه يودي وانگر لڙيو آهيان. اها سزا ڀوڳي تنهنجو ڀاپ ناس ٿيو.

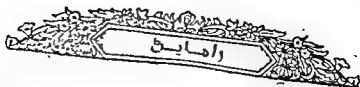
جو هو مونکي ماريندو؟ مان سگريو کي جان کان نه ماري ٿو سندس
پر رڳو سندس گهمند ٿو ڏيندس.

ائين چئي اڳوڻي ٻالي ڪشڪندا کان ٻاهر نڪتو ۽ ايندي شرط
سگريو کي اهڙي ته زور سان هڪ مک اچي هنيائين جو هن جي وات
مان رت وهڻ لڳو. سگريو به هڪ وڻ ٻاليءَ تي ٽهڪائي ڏنو
پر ٻالي اُنچي ڪجهه پُرواهه نه ڪري سگريو کي ٺوڻا هڻندو رهيو.
سگريو سان جيڪي جنميون ٿيون هيون، تنکي ياد ڪري هوبالڪل
جوش سان لڙندو رهيو، پر هو ٻاليءَ جي مٿ ڪونه هو. پوءِ هو

ٻئي گدا يڌ ڪرڻ لڳا، جنهن ۾ به سگريو کي ڏاڍي مار ملي ۽ هو
بنا پتوار پيڙيءَ ۾ مثل لڙهڻ لڳو. سگريو پي واهه نه ڏسي رامچندر
جي سھائتا لاءِ ٽڪڻ لڳو. انوقت رامچندر هڪ ٻاڻ ٻاليءَ جي
چاليءَ ۾ هنيو، جو لڳنديئي هو زمين تي ائين ڪري پيو جئن
ڪو ڪهاڙيءَ ڪٽيل وڻ اچي پٽ پوندو آهي.

جڏهن ٻاليءَ کي ڪريل ڏسي سڀيئي هن جي ويجهو آيا،
تڏهن ٻالي رامچندر کي چوڻ لڳو: هي راڄڪمار! توهان جو
نڪو واسطو نڪو پريوڄن، پوءِ توهان اسان ٻنهي ڀائرن جي وچ ۾
ڇو ٿپي پيا؟ مون نڪي توهانجي راڄ ۾ ڪا اُڀاڏي مچائي ۽
نڪي توهانجو ڪو قصور ڪيو، پوءِ توهان مون نراڻوڌيءَ کي ڇو
ماريو؟ چوندا آهن ته توهان سداچاري ۽ ڌرماتما آهيو، پر پوءِ

ٿڙو! انلاء مان پاڻ نه هلايو ته متان ڀل ۾ توکي نه ماري ڇڏيان!
 ٿي تون ڪو نشان ڌارڻ ڪري وڃي ٻاليءَ سان پيو لڙ.
 ائين چئي شري رام سگريو جي شير تي پنهنجو هٿ گهمايو ته
 ن جي شير مان سڄي پيڙا دور ٿي ويئي ۽ هونو بنو ٿي پيو. انوقت
 ڪشمڻ سگريو جي کلي ۾ هڪ گلن جي ول نشانيءَ طور ٻاليءَ ۽ پوءِ
 سڀيئي وري ڪشڪندا ڏانهن هليا. اُتي اچي سگريو ٻاليءَ کي پيو
 ڏٺو لاءِ للڪارڻ لڳو ۽ ٻيا سڀيئي وٿن جي پٺيان ٿي پيا.
 سگريو جي پيو گرجنا ٻڌي ٻاليءَ کي ڏاڍو ڪروڙ لڳو پر سندس
 سياڻي راڻي تارا اچرچ ۾ پوڄي ڇوڻ لڳي. هي سوامي! هاڻي توهان
 سگريو سان ڀڄ ڪرڻ نه وڃو. منهنجي من ۾ ڀاري شنڪا پکڙائي آهي
 ته هيءُ جو هو اڃا هاڻي توهانجي هٿان مار کائي پڄي ويو سو وري
 توهان کي ڇا لاءِ للڪاري رهيو آهي؟ انهن اوس ڪو راز سڀايل آهي
 ۽ هو ڪنهن ٻلوان سهاڪ جي زور تي آيو آهي. هو اڻڙو مورڪ
 ناهي جو هاڻي ئي مار ڪاڻڻ کانپوءِ به وري اچي توهان کي وڙهڻ لاءِ
 للڪاري. هنجي للڪار ۾ هاڻي خاطريءَ ۽ پڪ جا آثار آهن.
 مون کي خبر ملي آهي ته ايوڌيا جي ٻن مها ٻلوان راجڪمارن سگريو
 سان مٽرنا ڳنڍي آهي ۽ هن کي سهايتا ڏيڻ جي پرڳيا ڪئي آهي.
 تنهنڪري توهان هاڻي تڪڙ ڪري سگريو سان لڙڻ نه وڃو. هونئيت
 به توهانجو پاڻ آهي. توهانجو پاڻ ۾ ڪيترو نه پري پري ٿيو هو.
 توهان گذريل ڳالهين کي وساري هن سان سٺو سلوڪ ڪريو ته هو
 توهانجو هڪ ٻلوان ساڻي ٿي ٻوندو. هن سان پرڇا ڪرڻ ۾ ئي
 چڱائي آهي.

ٻاليءَ کي تارا جي سٺي صلاح نه آئي ڇو ته هن جي ناستي
 سمجهي وڃي ويجهو پهتو هو ۽ ڪروڙ ڪري هنجي ٻڌي پريشت
 ۾ هئي. هو ڇوڻ لڳو. هي سندري! تون ته ڪا ڊڄڻي
 لاءِ ڀڄ جو ڏونڪو نه اوائل موت کان به وڌيڪ خراب
 ماڻها آهي. مون سندس ڪٽڙو ڏرو ڪيو آهي

رامچندر هتان ٻاليءَ جو هون ۽ سگريو جو راجڪارڪ.

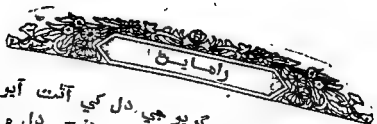
سگريو جي ڳالهه، رامچندر قبول ڪئي ۽ اها رت رڙي ويئي ته سگريو ٻاليءَ کي دوبرو لڙڻ لاءِ ڪوٺي ۽ جڏهن ٻئي ڀائر پاڻ ۾ لڙندا ته شري رام ٻاليءَ کي تير هڻي ماري ڇڏي. اهو سوچي سڀيئي ڪشڪندا پوري جي ٻاهران آيا، جتي بهي سگريو ٻاليءَ کي ڏک لاءِ للڪارڻ ۽ گرجنا ڪرڻ لڳو.

رامچندر ۽ لڪشمڻ وٽن جي پٽيان ٿي پيا. سگريو جي گرجنا ٻڌي ٻالي ڪروڙ ۾ ڀرجي ٻاهر نڪتو ۽ پوءِ ته ٻنهي جي خوب لڙائي لڳي. ٻالي سگريو کي مڪن ئي مڪن سان ڪٽڻ لڳو، جا مار سگريو سهي نه سگهيو ۽ اُٿي پڳو. ٻاليءَ هن جي پٺ نه ورتي ۽ پنهنجي مصلحت ڏانهن موٽي ويو. جڏهن رامچندر، لڪشمڻ ۽ هنومان سگريو وٽ آيا، تڏهن هو قنيل، ٿڪل، مايوس ۽

نراس ٿي ڊڳها ڊڳها ساهه کڻي رهيو هو. هو چوڻ لڳو: هي رگهونندن! توهانجي چوڻ تي مون ٻاليءَ سان وڃي ڏک ڪئي پر جي خبر هجي ها توهان کيس ڪين ماري ڇڏي ها، ته مان کيس للڪاريان ها ۽ نه منهنجي درگتي ٿئي ها جو پنهنجا هڏ گڏ پڇاير.

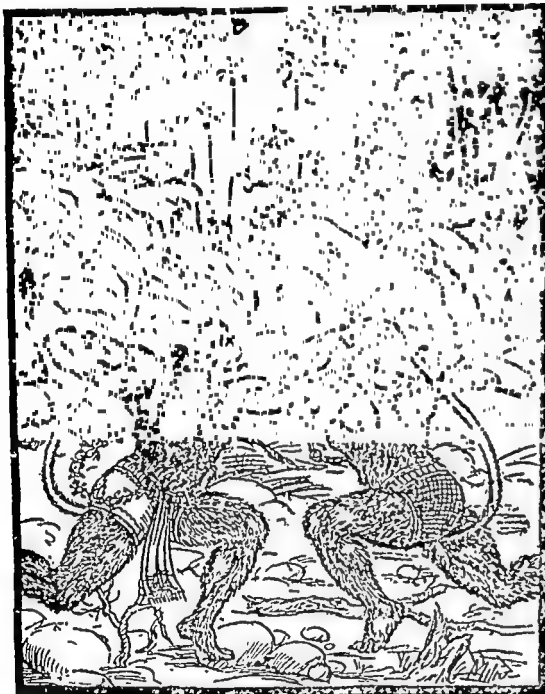
شري رام ورائيو: هي مٿر! ڪروڙ نه ڪر ۽ منهنجي ٻاڻ نه هلائڻ جو ڪارڻ ٻڌ. توهان ٻئي ڀائر روپ ۾، رنگ ۾، قد ۾ ۽ چال ۾ ساڳيا ئي ڏسڻ ۾ پئي آيا جو اهو پتو ئي نٿي پيو ته تون ڪهڙو ۽ ٻالي

رامچندر جا وڃن ٻڌي سگريو جي دل کي آئت آيو پر ٻاليءَ
 اٿاهه ٻل جي هنڪي ڄاڻ هئي، الڪري هنجي دل ۾ سنسوپندا
 پيو. هو چوڻ لڳو: هي رهيو ٻالي مها ٻوان ۽ سوروير آهي. هڪ
 دٻي جبل جيڏي دندپي نالي دڻيت کي به ٻاليءَ هڪ ٺوڻو هڻي
 ماري ڇڏيو. اُن دڻيت جو سرير ايڏو وڏو هو جو اُن جي هيٺان
 اليڪ پسون پڪي ۽ وڻ ڊهجي ويا، پر ٻاليءَ هنجي ايڏي لوڪ
 کي چار ڪوهه پري اُڇلايو. زور سان اُڇلاڻ ڪري اُن دڻيت جو
 ڪجهه خون رشي موڪ ڀرت ٿي مٿن ۾ رشيءَ جي ڪتيا ۾ رجي
 ڪريو، جنهن تي رشيءَ سراپ ڏٺو ته ”جنهن هيءَ رت ڪيرائي
 منهنجو آشرم اپوتر ڪيو آهي سو جي هن ڀرت ٿي ايندو ته سندس
 مڙيو ٿيندو.“ انهيءَ سراپ جي ڳالهه ٻڌي ٻاليءَ هن ڀرت ٿي اچڻ
 ڇڏي ڏنو آهي ۽ مان هتي سلامت رهي سگهيو آهيان. هي مٿرا
 دندپي دڻيت جي هڏن جو هيءَ ڍير ڏسو جو ٻالي اُڇلائي سگهيو.
 هو اهڙو ٻوان آهي جو وڏن وڏن وڻن کي ڪاهه وانگر پاڙون پئي سگهندو
 آهي ۽ هڪ ٻاڻ هڻي ڪجور جو هڪ وڻ وڍي سگهندو آهي. اهڙي
 ٻوان ٻاليءَ کي توهان ڪيئن ماري سگهندا؟
 اهو ٻڌي لڪشمان ڪل نڪري ويئي، پر سگريو جو شڪ
 سپاويڪ هو جو هن اُڻا رامچندر جو پراڪرم ڏٺو هو. ٿڌهن سندس
 شڪ مٽائڻ لاءِ رامچندر هنجي پيو جي آڻوڻي جي ٺونگي سان دندپيءَ
 جي هڏن جو پيڇرو ٽهه ڀرجن پري وڌندو، بهار کي ڌاريندو
 اهڙو هنيو جو ڪجين مڙين وڻن کي وڍندو، رامچندر جي ٽوڪش ۾ پيو.
 زمين ۾ بيٺي ويو ۽ ٻاڻس اچي سگريو جي اُڇر جي حد نه
 رامچندر جو اهڙو ڀرڪرم ڏسي مٿو ٻالي چوڻ لڳو. هي
 ٿي. هو وارنوار رشيءَ جي چرڻن ۾ مٿو ٻالي چوڻ لڳو. هي
 ٿي. سان ٻاڻس ۾ اڻو ڪري ٺاهي. توهان اچ ٿي

رامچندر هٿان ٻاليءَ جو هوت ۽ سگريو جو راجڻاڪ.

سگريو جي ڳالهه رامچندر قبول ڪئي ۽ اها رت رڻي ويئي ته سگريو ٻاليءَ کي دودو لڙڻ لاءِ ڪوٺي ۽ جڏهن ٻئي ڀائر پاڻ ۾ لڙندا ته شري رام ٻاليءَ کي تير هڻي ماري ڇڏيو. اهو سوچي سڀيئي ڪشڪندا پوري جي ٻاهران آيا، جتي بهي سگريو ٻاليءَ کي ڏٺو لاءِ للڪارڻ ۽ گرجنا ڪرڻ لڳو.

رامچندر ۽ لڪشمڻ وٽن جي پٺيان ٿي پيا. سگريو جي گرجنا ٻڌي ٻالي ڪروڙ ۾ ڀرجي ٻاهر نڪتو ۽ پوءِ ته ٻنهي جي خوب لڙائي لڳي. ٻالي سگريو کي مڪن ئي مڪن سان ڪٽڻ لڳو، جا مار سگريو سهي نه سگهيو ۽ اُٿي پڳو. ٻاليءَ هن جي پٺ نه ورتي ۽ پنهنجي مڪلات ڏانهن موٽي ويو. جڏهن رامچندر، لڪشمڻ ۽ هنومان سگريو وٽ آيا، تڏهن هو قتل، ٽڪل، مڍوس ۽

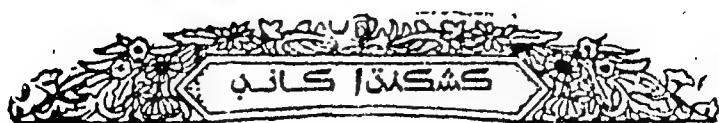
نراس ٿي ڊگها ڊگها ساهه کڻي رهيو هو. هو چوڻ لڳو: هي رگهو نندن! توهانجي چوڻ تي مون ٻاليءَ سان وڃي ڏک ڪئي پر جي خبر هجي ها توهان کيس کين ماري ڇڏين ها ته مان کيس للڪاريان ها ۽ نه منهنجي درگتي ٿئي ها جو پنهنجا هڏ گڏ ڀڄايم.

شري رام وراڻيو: هي مترو! ڪروڙ نه ڪر ۽ منهنجي ٻاڻ نه هلائڻ جو ڪارڻ ٻڌو. توهان ٻئي ڀائر روپ ۾، رنگ ۾، قدر ۽ چال ۾ ساڳيا ئي ڏسڻ ۾ پئي آيا جو اهو پتو ئي ٿئي پيو ته تون ڪهڙو ۽ ٻالي

رامچندر جا وڃن ٻڌي سگريو جي دل کي آئت آيو پر ٻاليءَ جي اٿاهه ٻل جي هنڪي ڄاڻ هئي، انڪري هنجي دل ۾ سنسپڻدا ٿيو. هو چوڻ لڳو: هي رڳو ٻرا ٻالي مها ٻلوان ۽ سورور آهي. هڪ دٻئي جبل جيڏي دندپي نالي دٻيت کي به ٻاليءَ هڪ ٽونشو هڻي ماري ڇڏيو. ان دٻيت جو سرير اڏو وڌو هو جو ان جي هيٺان انيڪ پسون پڪي ۽ وڻ دٻجي ويا، پر ٻاليءَ هنجي اڏي لوڪ کي چار ڪوهه پري اڇلايو. زور سان اڇلائڻ ڪري ان دٻيت جو ڪجهه خون رشي موڪل پربت تي مٿنڱهه رشيءَ جي ڪتيا ۾ وڃي ڪريو، جنهن تي رشيءَ سراپ ڏٺو ته ”جنهن هيءَ رت ڪيرالي منهنجو آشرم اپور ڪيو آهي سو جي هن پربت تي ايندو ته سندس موٽيو ٿيندو.“ انهيءَ سراپ جي ڳالهه ٻڌي ٻاليءَ هن پربت تي اچڻ ڇڏي ڏنو آهي ۽ مان هتي سلامت رهي سگهيو آهيان. هي مٿرا دندپي دٻيت جي هڏن جو هيءَ ڍير ڏسو جو ٻالي اڇلائي سگهيو. هو اڏو ٻلوان آهي جو وڏن وڏن وڻن کي ڪاهه وانگر پاڙون پٽي سگهندو آهي ۽ هڪ ٻاڻ هڻي ڪجور جو هڪ وڻ وڍي سگهندو آهي. اهڙي ٻلوان ٻاليءَ کي ٿوهان ڪيئن ماري سگهندا؟

اڻوڻدي لڪشڻ کان ڪل نڪري ويئي، پر سگريو جو شڪ
سپارڪ ٺوڙو ڇو هن اڃا رامچندر جو پراڪرم نه ڏٺو هو. تڏهن سندس
شڪ مٽائڻ لاءِ رامچندر پنهنجي پير جي آڱوٺي جي ٺونگي سان ڏنڊي
جي ڏٺن جو پڇرو ڏهه جوجن پري ڪري اُڇلايو. پوءِ هن هڪ ٻاٺ
اهڙو هنيو جو ڪڇين جي ستن وٿن کي ويڙيندو، ٻهاڙ کي ڌاريندو
زمين ۾ بيهي ويو، وري واپس اچي رامچندر جي ترڪش ۾ پيو.
رامچندر جو اڏڙو ادڀت پراڪرم ڏسي سگريو جي اُچر جي حد نه
رهڻي. هو وارنوار شري رام جي چرٿن ۾ مٿو نٽائي چوٽ لڳو. هي
ناٽڪ! توهان سان برابر ڪوٺ وارو ڪوئي ناهي. توهان اڄ ئي
منهنجي شتروءَ جو وڏو ڪريو.

دين ديال رامچندر پنهنجي مٿو سڳريو جي دڪم جي وارڻا ٻڌي
چوڻ لڳو: هي مٿر! تون دڪم جو تياڳم ڪر جو مان ڪنهنجي شتروءَ جو
اوس وڌ ڪندس ۽ توکي پنهنجي اسٽري ۽ راڄ واپس ملندا.

जे न मित्र दुख होहि दुखारी । तिन्हहि बिलोकत पातक भारी ॥
निज दुख गिरि सम रज करि जाना । मित्रक दुख रज मेरु समाना ॥
जिन्ह केँ असि मति सहज न आई । ते सठ कत हठि करत मितार्ई ॥
कुपथ निवारि सुपंथ चलावा । गुन प्रगटै अवगुनन्हि दुरावा ॥
देत लेत मन संक न धरई । बल अनुमान सदा हित करई ॥
बिपति काल कर सतगुन नेहा । श्रुति कह संत मित्र गुन एहा ॥
आगे कह मृदु बचन बनाई । पाछें अनहित मन कुटिलाई ॥
जाकर चित अहि गति सम भाई । अस कुमित्र परिहरेहिं भलाई ॥
सेवक सठ नृप कृपन कुनारी । कपटी मित्र सूल सम चारी ॥
सखा सोच त्यागहु बल मोरें । सब बिधि घटब काज मैं तोरें ॥

جيڪو منش مٿر جي دڪم ۾ ڊڪي نٿو ٿئي، تنهن جو منهن ڏسڻ
۾ پاپ آهي. جيڪو پنهنجي ٻهاڙ جيڏي دڪم کي ڪٽو ۽ مٿر جي
ڪٽي جيڏي دڪم کي ٻهاڙ جيڏو دڪم ڪري نٿو سمجهي، سو مورڪ
هٿ ڪري ڪنهن سان دوستي ڳنڍي چوڻو؟ مٿر کي ڪمارڪم کان
روڪڻ، چڱي ڊڳ لڳائڻ، اُن جا ڪٽ پرگهٽ ڪوڙ ۽ خرابيون لڪائڻ،
ڏٺڻ وٺڻ ۾ من ۾ سنڪوچ نه ڪوڙ، پنهنجي طاقت موجب هن جي
پلائي ڪوڙ، آپدا مهل ته ستوڻو وڌيڪ پريم ڪوڙ؛ چڱي مٿر جا
اهي لڳڻ شاسترن ۾ ڇپيل آهن. پر جي منش روبرو ته مٿيون ڳالهائون
ڪن ٿا، پر پٺ من ۾ ڪٽلٽا رکي ڪڏون ڪوٺين ٿا، جنهنجو من نانگ
جي چال سان ڏنگو آهي؛ هي ڀاءُ! اهڙي ڪوٺي مٿر کي تياڳڻ ۾ ئي
پلائي آهي. مورڪ نوڪر، ڪنجوس راجا، خراب زال ۽ ڪپٽي مٿر
ڪنڊي سان (دڪم ڏيڻ وارا) آهن. هي مٿر! منهنجي ٻل جي
پروسي تون هيئن چٽا جو تياڳم ڪر. مان تنهنجا سڀ ڪارج
پورا ڪندس.

ڪشڪندا واپس موٽي آيس. منترين ۽ پوڄا جڏهن
ڄاڻا هوندي تڏهن سڀني کي دڪن ٿيو. جنهن ديش جو راجا ڪونه
پندرو آهي ته ان ديش جو انتظام ۽ امن امان ناس ٿي ويندو آهي
انجي مٿان اڀدالون اچي ڪڙڪنديون آهن. اهو سوچي سڀني
مونکي راجگدي تي وياريو ۽ ٻاليءَ جي پٽ انگڊ کي پورا
قور ڪيائون.

اڃا مونکي راجا ٿئي به ٿي ڏينهن مس ٿيا هئا ته ٻالي پرڳهت
ٿيو. ڇو جو حقيقت ۾ ماياويءَ ٻاليءَ کي نه ماريو هو پر ٻاليءَ هٿان
ماياويءَ جو موت ٿيو هو. غنا مان ٻاهر نڪرڻ مهل جو ٻاليءَ غنا جو
منهن چپ سان ڍڪيل ڏٺو ته هن کي مون تي ڍاڍو ڪروڙ لڳو.
نيٺ ڏاڍيءَ ڏکيائيءَ سان هو ان غار مان ٻاهر نڪتو ۽ وري جو
مونکي راجگديءَ تي ويٺل ڏٺائين ته سندس ڪروڙ جي ڪا حد نه
رهي. هن مون تي اهو الزام رکيو ته مان پنهنجي ڀاءُ ۽ راجا سان
ڊوهه ڪيو آهي ۽ مان پاڻ راجا هٿ ڪرڻ لاءِ غار جو منهن بند
ڪري مان ٻاليءَ کي جيئري دٺن ڪيو هو. مان ٺهڻا سان هنکي
سڀ سچ سچ ٻڌايو پر هو ڪروڙ ۽ جوش ۾ ڀريل هو ۽ هن منهنجي
ڪابه سمجهائي نه ٻڌي. هن مونکي ماري ڪٽي، بيغزو ڪري
ديش نيڪالي ڏني ۽ منهنجي گهرو ملڪيت ۽ استري به ضبط
ڪيائين. هن مونکي موت جي سزا ڏني جو مان نيٺ
به سندس ڀاءُ هوس. انريت مان اُٻرو ٿي ٻاليءَ کي مٿل سمجهڻ
جي غلطي ڪئي، پر هن ته مونسان وڏو اڻڀاءُ ڪيو آهي. مونکي
هڪ مٿل انسان کان به بدتر ڪيو آهي. الوقت کان وٺي مان گهر ٻار
کان سواءِ ڀٽڪندو پيو وٿان ۽ هن رهي موڪل پرڳهت تي اچي رهيو
آهيان. جيتوڻيڪ مٿنڱ رشيءَ جي سراپ ڪري ٻالي هتي اچي نٿو
ٿين هوندي به مان سڌاءِ ٻاليءَ جي ڊپ ۾ وياڪل رهائڻو. هي
انريت بنا ڪنهن اپراڌ جي مان دڪن پوڳي رهيو آهيان. ٻاليءَ جو
منهنجي دڪن جي نور تي ڪندو. توهان مون تي ڪرپا ڪريو.

دين ڊيال رامچندر پنهنجي مٿو سڳريو جي دڪم جي وارڻا ٻڌي
چوڻ لڳو: هي مٿو! تون دڪم جو تياڳم ڪر جو مان ٽنهنجي شتروءَ جو
اوس وڌ ڪندس ۽ توکي پنهنجي استري ۽ راڄ واپس ملندا.

जे न मित्र दुख होहि दुखारी । तिन्हहि बिलोकत पातक भारी ॥
निज दुख गिरि सम रज करि जाना । मित्रक दुख रज मेरु समाना ॥
जिन्ह कें असि मति सहज न आई । ते सठ कत हठि करत मिताई ॥
कुपथ निवारि सुपथ चलावा । गुन प्रगटै अवगुनन्हि दुरावा ॥
देत लेत मन संक न धरई । बल अनुमान सदा हित करई ॥
बिपति काल कर सतगुन नेहा । श्रुति कह संत मित्र गुन एहा ॥
आगे कह मृदु बचन बनाई । पाछें अनहित मन कुटिलाई ॥
जाकर चित अहि गति सम भाई । अस कुमित्र परिहरेहि भलाई ॥
सेवक सठ नृप कृपन कुनारी । कपटी मित्र सूल सम चारी ॥
सखा सोच त्यागहु बल मोरें । सब बिधि घटब काज मैं तोरें ॥

جيڪو منش مٿر جي دڪم ۾ ڊڪي ٿو ٿئي، تنهن جو منهن ڏسڻ
به پاپ آهي. جيڪو پنهنجي بهار جيڏي دڪم کي ڪٽو ۽ مٿر جي
ڪٽي جيڏي دڪم کي بهار جيڏو دڪم ڪري ٿو سمجهي، سو مورڪ
هٿ ڪري ڪنهن سان دوستي ڳنڍي چوڻو؟ مٿر کي ڪمارگ ڪان
روڪڻ، چڱي ڊگهه لڳائڻ، اُن جا ڪُڻ پرگهت ڪرڻ ۽ خرابيون لڪائڻ،
ڏٺڻ وٺڻ ۾ من ۾ سنڪوچ نه ڪرڻ، پنهنجي طاقت موجب هن جي
پلائي ڪرڻ، آپدا مهل نه ستوڻو وڌيڪ پير ڪرڻ؛ چڱي مٿر جا
اهي لچڻ شاسترن ۾ ڇيل آهن. پر جي منش رو برو نه مٺيون ڳالهيون
ڪن ٿا، پر پٺ من ۾ ڪٽلڻا رکي ڪڏون ڪوٺين ٿا، جنهنجو من نانگ
جي چال سمان ڏنگو آهي؛ هي پاڻ! اهڙي ڪوٺي مٿر کي تياڳڻ ۾ ئي
پلائي آهي. مورڪ نوڪر، ڪنجوس راجا، خراب زال ۽ ڪپٽي مٿر
ڪنڊي سمان (دڪم ڏيڻ وارا) آهن. هي مٿو! منهنجي بل جي
پروسي تون هيئن ڇڻتا جو تياڳم ڪر. مان تنهنجا سب ڪارج
پورا ڪندس.

سان لڳائي لڪهڻ کي چوڻ لڳو:- لڪهڻ! جانڪيءَ جي هيءَ چادر
مٿيا ڏس جي هن زمين تي اُڇلايا آهن.

لڪهڻ چيو:- هي پراڻا! مان جانڪيءَ جا ڪنگڻ ۽ ڪنڊل تہ
سڃاڻي نٿو سگهان، پر هر روز جو سندس چوڻ ۾ نمودو هوس انلاءِ
سندس نوڀر برابر سڃاڻانٿو. *

رامچندر جي اکين مان لڙڪ وهندا ڏسي سگريو چوڻ لڳو:-
هي ناٺ! توهان ايترو شوڪ نہ ڪريو. مونکي هيئن خبر ناهي تہ
اُهو راکشس ڪير هو ۽ سیتا کي ڪيڏانهن کڻي ٿي ويو. پر مان توهان
سان پرڳيا ٿو ڪريان تہ جانڪي توهانکي اوس ڳولهي ڏيندس.
هي مٿر! جڏهن توهانجي استريءَ کي ڪو کڻي ويو آهي ۽ توهانکي
دیش نيڪالي ملي آهي، تڏهن منهنجي استري بہ ڪسي ويئي آهي
۽ مونکي بہ ديش مان لوڏي ڪڍيو ويو آهي. جي ٺيڄ ڄاڻيءَ جو
مان هڪ وانر اهو ڏک سھائو ۽ ھمڪ ٿو ھاريان تہ توهانکي بہ
ايترو واکل ٿيڻ نہ گھرجي. ڏک تہ آتما کي نرڀل ڪندو آهي. اُ

سگريو جا اهي آڻت ڏيندڙ وڃن ٻڌي رامچندر کيس چيو:- مٿر!
تو سیتا جو سھاءُ ٿرت ڪڍ. هاڻي اهو ٻڌاء تہ مان تنهنجي ڪهڙي
سھائتا ڪريان ۽ تنهنجو وڏي ڀاءُ ٻاليءَ سان ڪهڙي سبب وير ٿيو
آهي سو مونکي وستار سان وڻن ڪري ٻڌاء.

سگريو ۽ ٻاليءَ جي وير جو سبب ۽ رامچندر جو ٻاليءَ کي

بارڻ جي پرڳيا ڪرڻ.

سگريو چوڻ لڳو:- هي رڳو ناٺ! منهنجا وڏا ڀاڳ آهن جو توهان
جڙو مهاڻا ۽ مها پراڪرمي پرش منهنجو مٿر ٿيو آهي. توهانجي سھائتا

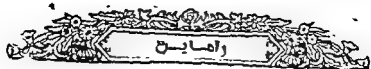
● नाहं जानामि केयूरे नाहं जानामि कुण्डले ।

नूपरे त्वमिजानामि नित्यं पादामिवन्दनात् ॥

سان ته ديوتائن جو راج به هڪ ڪري سگهجي ٿو، پوءِ پنهنجو وڃايل راج هڪ ڪرڻ مونءَ ڪهڙي وڏي ڳالهه آهي؟ منهنجي وڏي ڀاءُ ٻاليءَ مونکي گهر مان لوڏي ڪڍيو آهي ۽ منهنجي استري به ڪسي ويٺو آهي، مان انڪري سڌاءِ ڏکي ۽ مايوس ٿو گذاريان. ٻاليءَ سان دشمني پوڻ جي ڳالهه هنريٽ آهي.

پتا جي مرڻ کان پوءِ ٻاليءَ کي وڏو سمجهي وائون کيس ڪشڪندا جو راجا ٿاڀيو ۽ مان به سندس آڳيا رهڻ جي سبب ڪرڻ لڳس. اسانجو ڀاڻڙ ڏاڍو پريم هوندو هو پر هڪ اهڙي غاڻهه ٿي جو اسان هڪ ٻئي جا شترو ٿي پياسين. ان ۾ منهنجو ڪو ڏوهه ڪونهي. ڳالهه هئن آهي ته هڪ دفعي ڪنهن سندر استريءَ جي ڳالهه تان ٻاليءَ جي ماياري نالي ڏانءُ سان اچي دشمني پيئي. هڪڙي رات جو اهو ماياري ڏانءُ دروازي تي بيهي ٻاليءَ کي دٻڊو لڙڻ لاءِ لڪارڻ لڳو. ايمانيءَ ٻاليءَ لاءِ اها لڪار نه اٿائڻ ناممڪن هو. هو جوش ۾ ڀرجي ماياريءَ سان لڙائي ڪرڻ لاءِ ٻاهر نڪتو ته مان به ڀرپورس هن سان گڏ نڪتس. اسان ٻنهي کي ڏسي ماياري اُٿي ڀڳو ته اسان ٻنهي به سندس پٺ ورتي. اهو ڏانءُ ڊوڙندو ڊوڙندو جهنگل ۾ ڇڏهن هڪ غفا ۾ گهڙي ويو، تڏهن ٻاليءَ مونکي چيو ته مان ماياريءَ جي پٺيان وڃانٿو ۽ جيستائين مان هوڻي اچان تيستائين تون هن غار جي منهن جي رکيا ڪڇ ۽ هتان نه هٽج.

ائين چئي ٻالي اڪيلوئي اُن اونداهيءَ غفا ۾ پنهنجي شتروءَ پٺيان ڏوڪيندو ويو ۽ مان اُتي بيٺو رهيس. ائين اُتي ترسندي مونکي هڪ مهينو گذري ويو، پر ٻالي اُن غار مان ٻاهر نه نڪتو. نيٺ هڪ ڏينهن اُن غفا مان ڏانهن ڪوڪون اچڻ لڳيون ۽ رت جي ڌارا وهي ٻاهر آئي ۽ اُنوقت ماياريءَ جي گرجنا به منهنجي ڪن تي پيئي. مونکي خاطري ٿي ويئي ته ٻالي ماياريءَ هتان مارجي ويو آهي ۽ مونکي اچي ڊپ لڳو ته متان هو ٻاهر نڪري مونکي به نه ماري وجهي، سو مان پٿر جي هڪ وڏيءَ چپ سان اُن غفا جو

سان لڳائي لڪهڻ کي چوڻ لڳو. لڪهڻ! جانڪيءَ جي هيءَ چادر
۽ مٿيا ڏس جي هن زمين تي اُڇايا آهن.

لڪهڻ چيو: هي پراتا! مان جانڪيءَ جا ڪنگڻ ۽ ڪنڊل ته
سڃاڻي نٿو سگهان، پر هر روز جو سندس چرڻ ۾ نمودو هوس انلاءِ
سندس نوڀر برابر سڃاڻائڻو. *

رامچندر جي اکين مان لڙڪ وهندا ڏسي سگريو چوڻ لڳو:
هي ناٺ! توهان ايترو شوڪ نه ڪريو. مونکي هينئر خبر ناهي ته
اهو راکشس ڪير هو ۽ سیتا کي ڪيڏانهن کڻي ٿي ويو. پر مان توهان
سان پرڻگيا ٿو ڪريان ته جانڪي توهانکي اوس ڳولهي ڏيندس.
هي مٿر! جئن توهانجي استريءَ کي ڪو کڻي ويو آهي ۽ توهانکي
دیش نيڪالي ملي آهي، لکن منهنجي استري به ڪسي ويئي آهي
۽ مونکي به ديش مان ٻوڏي ڪڍيو ويو آهي. جي نيچ ڄاڻيءَ جو
مان هڪ وانرا هو ڏک سهاڻو ۽ همٿ نٿو هاريان ته توهانکي به
ايترو ويانڪل ٿيڻ نه گهرجي. ڏک ته آتما کي ٺهڻ ڪندو آهي. †
سگريو جا اهي آئت ڏيندڙ وڃن ٻڌي رامچندر کيس چيو: مٿر!
تون سیتا جو سماءُ ٿوت ڪڍ. هاڻي اهو ٻڌاء ته مان تنهنجي ڪهڙي
سهاڻا ڪريان ۽ تنهنجو وڏي پاڻ ٻاليءَ سان ڪهڙي سبب ويڙهيو
آهي سو مونکي وستار سان وڻڻ ڪري ٻڌاء.

سگريو ۽ ٻاليءَ جي ويڙه جو سبب ۽ رامچندر جو ٻاليءَ کي
ڄاڻڻ جي پرڻگيا ڪرڻ.

سگريو چوڻ لڳو: هي رڳو ناٺ! منهنجا وڏا ڀاڳ آهن جو توهان
۽ مها ٻراڪرمي پرش منهنجو مٿر ٿيو آهي. توهانجي سهاڻا

† नाहं जानामि केयूरे नाहं जानामि

नूपरे त्वमिजानामि नित्यं पादा

رشي موڪ ڀرڻ جي چوڻيءَ تي سگريو وٺي آيو. سگريو پنهنجي منترين سميت شري رام جي چوڻن تي سر نواڻي ٻنهي ڀائرن جو ڏاڍو آدرستڪار ڪيو. انوقت هنومان ٻنهي طرفن جو هڪٻئي کي حال احوال ٻڌايو ۽ اڳتيءَ کي ساڳي رڪي سندن مٿوڻا استاڻن ڪئي.

پوءِ لڪشمڻ پنهنجو سارو ورتانت يعني ٻن ۾ اچڻ جو ۽ سیتا جي گم ٿيڻ جو سنڪيڀ ۾ ڪري ٻڌايو جو ٻڌي سگريو چوڻ لڳو. هي رڳو نندن! توهان ڪو فڪر نه ڪريو. مان اوس توهان کي سیتا هٿ ڪري ڏيندس. هڪ ڏينهن مان پنهنجن منترين سان هتي ويٺو هوس ته ڏٺم ته هڪ راکشس ڪنهن سندر استريءَ کي آڪاس مارڻ ۾ زوريءَ وٺيو ٿي ويو ۽ اها استري ”هه! رام! هه! رام!“ پڪاريندي ٿي ويئي. ان استريءَ اسان کي ڏسي وڌيڪ زور سان ڏانهن ۽ ڪيڪڙن ڪيون ۽ پنهنجو هڪ وستر ۽ ڪي گهٽا اسان ڏانهن هيٺ اڇلايا. آءٌ پايائڻو ته اها اوهانجي استري سیتا هئي ۽ وڌيڪ خاطريءَ لاءِ آءٌ توهان کي اهو ڪپڙو ۽ گهٽا ڏيکارين ٿو.

ائين چئي سگريو پنهنجي غنا مان اها پوتي ۽ ڳهر کڻي آئي شري رام جي اڳيان رکيا. پنهنجي پياريءَ سیتا جي پوتي ۽ مٿيا ڏسي رامچندر کي سیتا جي ڏکڻ ڏاکڻن جي تصوير اکين اڳيان ڦرڻ لڳي ۽ هنجي نيٺن مان نير وهڻ لڳو. هوانهن گهٽن کي ڇاڻي

جي روپ ۾ آيو آهيان.

هنومان پاڻ لکائي ٻين جو حال معلوم ڪرڻ ويو هو پر شري رام جي اڳيان هن پاڻ کي وساري ڇڏيو. هنجا اهڙا سڀيتا ڀريل وڃن ٻڌي رامچندر لکشمڻ کي چيو: ”پراڻا! هنومان ڇا وڃن ٻڌي مون کي هن تي ڀورڻ وشواس ٿيو آهي. هنجي ڳالهائڻ جو سندر لمونو، اچارڻ جو شڌ ۽ سويلو ڍنگ ڏسي سمجهجي ٿو ته هو ويدن ۽ وياڪرڻ جو ڀورو ڄاڻو آهي. وڏي ڀاڱي آهي اهو راجا جنهن وٽ اهڙو آدرشي ۽ قابل ايلچي آهي.“

اهو ٻڌي لکشمڻ هنومان کي چيو: هي برهمن! هي مهاراجا دشرت جو ڌوڌ پٽ شري رامچندر آهي ۽ مان سندس آڻياڪاري ننڍو ڀاءُ لکشمڻ آهيان. منهنجي وڏي ڀاءُ جي ڌرمپٽيءَ کي اڪيلو ڏسي ڪو راکشس کڻي ويو آهي. اسان ٻڌو آهي ته سگريو انهيءَ راکشس جو پٽو لهي سگهندو ۽ اسان کي ٻي مدد به ڪندو. انلاءِ اسين سگريو سان ملڻ لاءِ هتي آيا آهيون.

لکشمڻ جا اهي سڃا ۽ سرل وڃن ٻڌي ۽ پنهنجي پياري ڀريو شري رام کي سڃاڻي هنومان هنجي چرڻن ۾ ڪري پيو. هو گد گد واڻيءَ سان هٿ جوڙي چوڻ لڳو: هي رڳو نندن! مون کي چڱيءَ طرح خبر آهي ته توهان ڀورڻ ڀرماتا آهيو ۽ ڀڙٽويءَ جو بار لاهڻ لاءِ منڻس ليلا ڪري رهيا آهيو. اڄ منهنجي جنم جنماترن جي پجن جو ڦل مليو آهي جو توهانجو درشن ٿيو اٿس. هي ناٺ! مون کي پنهنجو ڀڳت ۽ داس سمجهي سڌاءُ پنهنجي چرڻن ۾ اسٿان ڏيو. هي ڪرپانڌان! سگريو جي استريءَ کي به ٻالي ڦهائي ويٺو آهي ۽ هو ٻاليءَ کان ٻڄي هن پربت تي رهندو آهي. هن کي پڻ توهانجي سهائتا جي ضرورت آهي ۽ هو پنهنجا اسڪيه باندو موڪلي مائا سڀيتا جي ڳولا ڪرائيندو. هاڻي توهان ڪرپا ڪري سگريو سان هلي هترتا ٻنڌيو.

هنومان ٻنهي ڀائرن کي پنهنجي ڪلهي تي چاڙهي

ڪشڪندا جي راجا ٻاليءَ جو پنهنجي ننڍي ڀاءُ سگريو سان وڃي پيل هو ۽ هن سگريو کي ديش نيڪالي ڏني هئي. سگريو رات ڏينهن ٻاليءَ جي ڊپ ۾ رهندو هو. ڪنهن رشيءَ جي سراپ ڪري راجا ٻالي رشي موڪل ڀرت تي اچي نه سگهندو هو. تنهنڪري سگريو پنهنجن ڪن چونڊ وفادار سردارن سان رشي موڪل ڀرت تي رهندو هو. رامچندر ۽ لڪشمڻ کي هٿيارن سميت رشي موڪل ڀرت جي ويجهو آيل ڏسي سگريو هيٺسڄي ويو، جو اچي پڙ لڳس ته مٿان ٻاليءَ هنن ٻن سورويڙن کي مونکي مارڻ لاءِ موڪليو هجي. هن پنهنجي ٻڌيمان ۽ ٻلوان منٿري هنومان کي چيو: هي منٿري! ڏس ته سهين ته سامهون جيڪي ٻه قدار جوان، جي روپ ۽ ٻل جا پندار آهن، سي ڇا لاءِ هن ڀرت تي اچي رهيا آهن! تون هڪ برهمڇاريءَ جو روپ ڌاري کانئن وڃي حال احوال پڇهه ۽ جلدي اچي مونکي ٻڌاء. جي هي ٻئي جوڌا ٻاليءَ جا موڪليل هجن ته مان هيءَ بهار يڪدم ڇڏي ٻئي ڪيڏانهن هليو وڃان.

سگريو جي انهيءَ آڳيا موجب هنومان هڪ برهمڇاريءَ جي روپ ۾ ٻنهي راجڪمارن وٽ آيو ۽ کين ٻه رٿا ڪري پڇڻ لڳو: آريه! توهين ٻئي مها ڀراڪرمي ۽ برهما وشنو مهيش سمان مها تيجسوي ڪير آهيو ۽ هن ٻن ۾ ڇا لاءِ آيا آهيو؟ مها ٻلوان هوندي به توهان ڪومل سرير آهيو. توهان راجائي ڪرڻ يوگيه آهيو، پوءِ به توهان گيرو ڪپڙا پهرين هن ٽڪيءَ اُس ۾ ڇا لاءِ گهمي رهيا آهيو؟ توهانجي سر تي آهن جٿائون ۽ توهان ٽپسوين جي ويس ۾ آهيو ته به توهان اسٽر شسٽر ڇا لاءِ ڪنيا آهن؟ ديوتائن سمان توهانجي شوييا، تيج ۽ ڀراڪرم ڪري هن اسٿان جي شوييا وڌي ويئي آهي. ظاهر آهي ته توهانجو جنم ڪنهن راجائي ڪل ۾ ٿيو آهي پر توهانجو ٽپسوين جو ويس ڏسي عجب ٿو لڳي. مان هڪ وائر آهيان ۽ منهنجو نالو هنومان آهي. منهنجو سواهي سگريو ڏکڻ ڀريا ڏينهن گذاري رهيو آهي. مان هنجي آڳيا موجب ئي توهان وٽ برهمڇاريءَ

श्री तलसि रामाष्ट

कश्कडा कान

श्री राम लक्ष्मण जो सगरो सान म्हरा रक.

कुन्देन्दीवर सुन्दरावतिवलौ विज्ञानधामावुमौ
शोभाद्वयौ वरचन्विनौ अतिनुतौ गोविप्रवृन्दप्रियौ ।
मायामानुपरुषिणौ रघुरौ सद्धर्मवर्मा हितौ
सीतान्वेषणतत्परौ पथिगतौ मुक्तिप्रदौ तौ हि नः ॥

कंद पशु ५ निल कमल समान सन्दर गुरी ५ सानुरी रंग
वार, महाबलान, वग्यान जा दाम, शोबिया जा पन्दार, दन्त दारिन ५ सरिश्त,
जन्मिनी रीद अस्ति कन ता, गळु ब्रह्मन् जा पियारा, माया सान मनश
जो रूप दारु किल, सरिश्त दाम जा कोच, सिनी जा हिकारी,
सिता जी ललाश ५ गेमन्दर, रगळु कल श्रोमळी श्री राम ५ लक्ष्मण
सानकी पळ्ळी दान कन.

ڪشڪندا جي راجا ٻاليءَ جو پنهنجي ننڍي ڀاءُ سگريو سان ويو پيل هو ۽ هن سگريو کي ديش نيڪالي ڏني هئي. سگريو رات ڏينهن ٻاليءَ جي ڊپ ۾ رهندو هو. ڪنهن رشيءَ جي سراپ ڪري راجا ٻالي رشي موڪ ڀرت تي اچي نه سگهندو هو. تنهنڪري سگريو پنهنجن ڪن چونڊ وفادار سردارن سان رشي موڪ ڀرت تي رهندو هو. رامچندر ۽ لڪشمڻ کي هٿيارن سميت رشي موڪ ڀرت جي ويجهو آيل ڏسي سگريو هيسجي ويو، جو اچي ڀڄو لڳس ته مٿان ٻاليءَ هنن ٻن سورويڙن کي مونکي مارڻ لاءِ موڪليو هجي. هن پنهنجي ٻڌيمان ۽ ٻلوان منٿري هنومان کي چيو: هي منٿري! ڏس ته سهين ته سامهون جيڪي ٻه قداور جوان، جي روپ ۽ ٻل جا پندار آهن، سي ڇا لاءِ هن ڀرت تي اچي رهيا آهن! تون هڪ برهمڇاريءَ جو روپ ڌاري ڪانئن وڃي حال احوال پڇهه ۽ جلدي اچي مونکي ٻڌاءِ. جي هي ٻئي جوڌا ٻاليءَ جا موڪليل هجن ته مان هيءُ بهار يڪدم ڇڏي ٻئي ڪيڏانهن هليو وڃان.

سگريو جي انهيءَ آڳيا موجب هنومان هڪ برهمڇاريءَ جي روپ ۾ ٻنهي راجڪمارن وٽ آيو ۽ کين ڀرڻام ڪري پڇڻ لڳو: آريو! توهين ٻئي مها ڀراڪرمي ۽ برهما وشنو مهيش سمان مها تيجسوي ڪير آهيو ۽ هن بن ۾ ڇا لاءِ آيا آهيو؟ مها ٻلوان هوندي به توهان ڪومل سرير آهيو. توهان راجائي ڪرڻ يوگيه آهيو، پوءِ به توهان گيرو ڪپڙا پهري هن ٽڪيءَ اُس ۾ ڇا لاءِ گهمي رهيا آهيو؟ توهانجي سر تي آهن جٿائون ۽ توهان تپسوين جي ويس ۾ آهيو ته به توهان اسٽرشنسٽر ڇا لاءِ ڪنيا آهن؟ ديوتائن سمان توهانجي شوييا، تيج ۽ ڀراڪرم ڪري هن اسٿان جي شوي وڌي ويئي آهي. ظاهر آهي ته توهانجو جنم ڪنهن راجائي ڪل ۾ ٿيو آهي پر توهانجو تپسوين جو ويس ڏسي عجب ٿو لڳي. مان هڪ وانر آهيان ۽ منهنجو نالو هنومان آهي. منهنجو سوامي سگريو ڏکڻ ڀريا ڏينهن گذاري رهيو آهي. مان هنجي آڳيا موجب ئي توهان وٽ برهمڇاريءَ

شري ٿلسي رامائين

ڪشڪڙا ڪانڊ

شري رام لڪشمڻ جو سگريو سان هٿوڙا رڪڻ.

कुन्देन्दीवर सुन्दरावतिवलौ विज्ञानधामाबुभौ
शोभाह्यौ वरघन्विनौ अतिनुतौ गोविप्रवृन्दप्रियौ ।
मायामानुषरूपिणौ रघुरौ सद्धर्मवर्मा हितौ
सीतान्वेषणतत्परौ पथिगतौ मुक्तिप्रदौ तौ हि नः ॥

ڪنڊ پشپ ۽ نيل ڪمل سمان سندر گوري ۽ سانوري رنگ
وارا، مها بلوان، وگيان جا ڌام، شوييا جا پندار، ڌنڌن ڌارين ۾ سریشٺ،
جنهتي جي ويد آستتي ڪن ٿا، گڏو برهمڻن جا پيارا، مايا سان منش
جو روپ ڌارڻ ڪيل، سریشٺ ڌرم جا ڪوچ، سڀني جا هٿڪاري،
شري سیتا جي ڦلاش ۾ گهمندڙ، رڳو ڪل شرومڻي شري رام ۽ لڪشمڻ
نشچير سان اسانکي ڀڳتي دان ڪن.

آهن. انهن ۾ شردا ڪميا، مٿوڻا، ديا، پوسنتا ۽ منهنجي چوڻن ۾
نشڪپت پريم رهندو آهي ۽ پلجي ڪري به ڪمارگه ڏانهن پير نه کڻندا
آهن. هو سڌاءِ منهنجا ڳڻ ڳائيندا رهندا آهن ۽ بنا ڪنهن مطلب جي
پين جو اُپڪار ۽ سيوا ڪندا رهندا آهن.

دين بندو ڀڳوان جي مک مان ڀڳتن جا ڳڻ ٻڌي نارد ڏاڍو پرسن ٿيو
۽ شري رامچندر جي چوڻن ۾ وارنوار سر نوائي بوهه لوڪ ڏانهن روانو
ٿيو. ڏلسيداس ٿو چوي ته اهي منش ڏنيه آهن جي سڌاءِ رام جي رنگه ۾
رڌل رهن ٿا. جيڪي شري رام جو ڀڄڻ ڪن ٿا سي وٽراڳه جپ ۽ جوڳ
ڪماڻ ڪانسواءِ ڀڳوان کي پراپت ڪن ٿا.

दीप सिखा सम जुबति तन मन जनि होसि पतंग ।

भजहि राम तजि काम मद करहि सदा सतसंग ॥

جوان استرين جو شرير ڏيئي جي لاٺ مٿل آهي ۽ هي من! تون
انهن جو پٽنگ نه بڻج. ڪام ۽ اهڙڪار ڇڏي شري رام جو ڀڄڻ ڪر
۽ سدائين ست سنگهه ڪر.

اڙٽيم ڪانڊ سڀايت.

آهي. پر ڪام ڪروٽ آدي دشمن نه ٻنهي کي ڏسڻ لاءِ ساڳيائي
 ٿيڻا آهن. ڀڳت جي دشمنن کي مارڻ جي ذميواري مون تي آهي
 پر ڳيائيءَ جي دشمنن کي ناس ڪرڻ جي ذميواري مون تي ناهي.
 انڪري ٻڌيمان منش ڪيان پراپت ڪري به منهنجي ڀڳتي ڪندا
 رهندا آهي.

هي نارا ڪام ڪروٽ لوپ موھ اهنڪار جي ڀرڀل سٿنا آهي
 ٽنهن ۾ مايا جي ساڪيات هورتي آهي استري جا مها دم دائي آهي.
 جپ ٽپ ٽپ ليم ۽ ٻيا ڌرم اُنجي ڪري ناس ٿين ٿا. جوان استري
 سڀني اوڳڻن جو مول ۽ دڪن جي ڪاڻ آهي. انڪري مون توکي
 وواهه ڪرڻ کان روڪيو هئو.

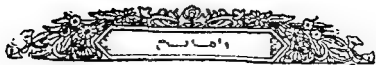
شري رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي نارڊ جو هن ڀرجي آيو ۽ هو
 سوچڻ لڳو ته آها! اڏڙو ٻيو مالڪ ڪهڙو هوندو جيڪو پنهنجي سيوک
 جي ڀلائيءَ لاءِ ايتري ڀڳتي رکندو هجي. جيڪي منش اهڙي مالڪ جو
 ڀڄڻ لٿا ڪن سي سچ پچ مورڪ ۽ اڀاڳا آهن. پوءِ هڪ جوڙي چوڻ
 لڳو: هي جنم مرڻ جي چڪر کي ناس ڪرڻ وارا منهنجا ناٺ! هاڻي
 ڪرپا ڪري سنڌن جا لڪش ٻڌايو.

شري رامچندر چيو: هي مني! ٻڌ ته مان سنڌن جي ڪهڙن
 مڱڻن ڪري انهن جي وس ۾ رهائڻو. اهي سنت، ڪام، ڪروٽ، لوپ،
 موھ، اهنڪار ۽ ايرڪا انهن ڇهن وڪارن کي جيتين ٿا. پاپ رھت،
 اڇا زھت، سڀ ڪجهه تياڳ ڪندڙ، اندر ٻاهر پوتر، آندڻ مڱن،
 اٿاهه ڪيان وارا، لوپ رھت، ٿورو ڪاليندڙ، سڇا، ڪوي، ودوان،
 يوگي، من جي مٿان سدائ ساوڌان، ڀڳي کي مان ڏيندڙ، ڌير جوان،
 ڌرم جي ڀر ۾ ڪي ڄاڻندڙ، مڱڻ جا پندار، سنساري پر پنجن کان پري
 آهن. منهنجي چرڻ ڪمن کانسواءِ انهن جي پنهنجي ديهه ۽ گهر ۾
 به ممتا نٿي رهي. هو نيتي ۽ نياءَ جو ڪڏهن به تياڳ نه ٿا ڪن.
 هو سرل سپاءَ جا، هيٺن جا هوراھ ۽ سڀني سان ڀرپور رکندڙ آهن! هو
 جپ، ٽپ، ورت، سنجر ۽ نيم سان ڀڳوان جي رنگ ۾ رتا رهندا.

عجيب اسرار مايا ۾ منجهي نٿو. هيءُ جڳت سڀني ۽ هڪ طلسم مثل ڪوڙو آهي ۽ اُن ۾ هريءَ جو ڀڄڻ ئي ستم آهي.

اُنوقت نارد ويچار ڪيو ته منهنجي سراپ ڪري ئي ڀڳوان هيڏا ڏک ڏاڪڙا ڏسي رهيو آهي انڪري هن وقت اهڙي ڀڳت وٽس ڀڳوان سان لامل گهرجي. اهو سوچي نارد ويٺا وڃائيندو اچي اُن وٽ هيٺ پهتو جتي رامچندر ۽ لڪشمڻ ويٺا هئا. نارد کي ڏاڍي آدر ستڪار سان شري رام پنهنجي پاسي ۾ ويهاريو ۽ لڪشمڻ سندس چرڻ ڏوٽا. نارد هٿ جوڙي ڀڳوان جي اُستتي ڪري چوڻ لڳو: هي سوامي! مونکي هڪڙو ورڏيو ته جيئو ٿيڪ ڀڳوان جا انيڪ نالا آهن ۽ اُهي هڪ ٻئي کان وڌيڪ آهن پر هي ناٿ! اُنهن سڀني ۾ رام جو نالو سڀني نالن کان سرس ٿئي. توهانجي ڀڳتي پور ٿا جي رات آهي جنهن ۾ ”رام“ جو نام پورڻ چنڊ سمان ٿئي ۽ ٻيا نالا تارن سمان ٿي ڀڳتن جي هردي روپي نرمل آڪاش ۾ واسو ڪن.

اهو ٻڌي ڪرپا ساگر رڳھونات هرکي چيو ”ائين ئي ٿيندو.“ اُنوقت ڀڳوان کي پرسن ڄاڻي نارد پڇيو: هي ڀڳون! جڏهن مان توهانجي مايا ۾ ڦاسي واه ڪرڻ ٿي چاهيو تڏهن مونکي واه ڪرڻ چو نه ڏنڻ؟ ناحق پاڻکي سراپ ڏکاري هن مصيبت ۾ ڦاسايو. شري رامچندر وراڻيو: هي مني! ٻڌ، جيڪو منش ٻيا سڀ آسرا ڀروسا ڇڏي هڪ منهنجي ئي شرڻ وٺي ٿو، تنهن جي مان اهڙيءَ ريت سنڀال ڪندو آهيان جڏهن مان پنهنجي ننڍي ٻار جي ڪندي آهي. اڻڄاڻ ننڍڙو ٻالڪ جڏهن باهه يا نانگ ۾ هٿ وجهندو آهي ته مان ٻوڙي وڃي هن جي رکيا ڪندي آهي. سڀاڻو ٿيڻ تي مان پٽ سان پيار ته ڪندي آهي پر ننڍي ٻار وانگر هن جي بچائڻ جي چنتا نه رکندي آهي، ڇو جو هو ماءُ تي ڀروسو نه رکي پنهنجي رکيا پاڻ ڪندو آهي. گياني منش منهنجي وڏي پٽ سمان آهن ۽ تو جهڙا ڀڳت منهنجي ننڍي ٻالڪ سمان آهن. منهنجي ڀڳت کي رڳو منهنجو ئي ٻل ۽ ڀروسو آهي ۽ گيانيءَ کي پنهنجي ٻل جو ڀروسو

تلسيداس چويئون۔ هي منشو! انيڪ قسمن جي ڪمن ۾ پاڻ اڻڪاڻ
ڪري، اڌرم ۽ نانا پرڪارن جي مت متانتون ڪري نيٺ شوڪ پئدا
ٿئي ٿو، سو به تياڳيو ۽ درد و شواس رکي شري رام جي چرٽن ۾ ڀرير
رکو. ڀلا! جنهن نيچ ذات واريءَ ۽ ڀاڻن جي ڪاڻ استريءَ کي به
تاري ڇڏيو، اڙي مها مورڪ من! تنهن سڪ داتا ڀرپوءِ ڪني وساري
توڪي شانتِي ڪٿان ملندي؟ اُهي لوڪ ڪهڙا نه نياڳا آهن جي ڀڳوان
کي ڇڏي وڃن ۽ ڦاٿا رهن ٿا.

تنهنڪانپوءِ رامچندر ۽ لڪشمڻ اهو آشرم ڇڏي ڀمپاسر جو ڪنارو
وٺي رهي موڪ ڀرڻ ڏي هليا. ڀمپاسر جي ڪناري تي انيڪ
گهاتا وٺ هئا جن تي ويهي پڪي سندر ٻوليون ٻولي رهيا هئا. اُهي
وٺ ميون جي بار سان ڀرڻوئي تي ائين ڇهي رهيا هئا جئن ست
ڀرڻن کي ڏن سمپدا ملندي آهي ته نڙت سان جهڪجي ويندا
آهن. سرور ۽ رنگ ٻرنگي ڪمل گل ٽڙيل هئا ۽ بدڪون ۽ هنس
ٿري رهيا هئا. اڙي من موچيندڙ سرور جي نرمل جل ۾ شري
رامچندر ۽ لڪشمڻ سنان پاڻي ڪري هڪڙي وڏي وٺ جي ڇاڙ ۾
آرام سان اچي ويٺا. شري رام چوڻ لڳو: هي لڪشمڻ! ڏس ته سهين
ته جا استري پاپ ۽ دک جو مول آهي سا به ٽپسيا ۽ سمان جي ڪري
ڪيئن نه سڪ جو روپ ٿي پاڻ تاري ۽ ڀڻن کي به تاري ٿي.
ڪامديو استريءَ روپي دور ۽ رشين منين ۽ سنساري جيون کي ٻڌي
نرڪ ڏانهن گهلي رهيو آهي. استري هڪ اها اگني آهي جنهن انيڪ
جوڳين جا جپ ٽپ جلي خاک ٿي وڃن ۽ رواجي منش به ڪام جي مد
۾ جلندا رهن ٿا. پر اها ئي استري شريءَ لاءِ پنهنجي ٽپسيا ۽ ڀڳتيءَ
ڪري ڀرم ڀڌ پائي ٿي ۽ ڀڻن استرين کي به مارڻ ديکاري ٿي.

شوجي ٿو چوي ته هي پاروئي! شري رامچندر تنهي گڻن کان
سرووپاڪ انٽريامي ۽ سڄي جڳت جو مالڪ آهي. هن جي
ڪا ڪروٽ، لوپ، موه، اهڻڪار ۽ مايا کان جيئو آجورهي
راج ڀڳوان جنهن تي ڀرڻن ٿيئو سو ان جي

عجيب اسرار مايا ۾ منجهي نٿو. هيءَ جڳت سڀني ۽ هڪ طلسم مثل
ڪوڙو آهي ۽ اُن ۾ هريءَ جو ڀڄڻ ئي سٺو آهي.

اُنوقت نارد ويچار ڪيو ته منهنجي سراب ڪري ئي ڀڳوان
هيڏا ذڪر ڏاڪڙا ڏسي رهيو آهي انڪري هن وقت اهڙي ڀڳت وٽس
ڀڳوان سان لامل گهرجي. اهو سوچي نارد ويٺا وڃائيندو اچي اُن
وٽ هيٺ پهتو جتي رامچندر ۽ لڪشمڻ ويٺا هئا. نارد کي ڏاڍي آدر
ستڪار سان شري رام پنهنجي پاسي ۾ ويهاريو ۽ لڪشمڻ سندس چوڻ
ڏوٽا. نارد هڪ جوڙي ڀڳوان جي اُستتي ڪري ڇوڻ لڳو. هي
سوامي! مون کي هڪڙو ورڏيو ته جيتوڻيڪ ڀڳوان جا انيڪ نالا آهن
۽ اُهي هڪ ٻئي کان وڌيڪ آهن پر هي ناٺ! اُنهن سڀني ۾ رام جو
نالو سڀني نالن کان سرس ٿئي. توهانجي ڀڳتي پورڻا جي رات
آهي جنهن ۾ ”رام“ جو نام پورڻ چنڊ سمان ٿئي ۽ ٻيا نالا تارن سمان
ٿي ڀڳتن جي هردي روپي نرمل آڪاش ۾ واسو ڪن.

اهو ٻڌي ڪرپا ساگر رڳهونائت مرڪي چيو ”ائين ئي ٿيندو.“
اُنوقت ڀڳوان کي پرسن ڄاڻي نارد پڇيو ته هي ڀڳون! جڏهن مان
توهانجي مايا ۾ ڦاسي واهم ڪرڻ ٿي چاهيو تڏهن مون کي واهم
ڪرڻ چو نه ڏٺو؟ ناحق پاڻ کي سراب ڏکاري هن مصيبت ۾ ڦاسايو.
شري رامچندر ورائيو ته هي مني! ٻڌ، جيڪو منش ٻيا سڀ آسرا
پروسا ڇڏي هڪ منهنجي ئي شرڻ وٺي ٿو، تنهن جي مان اهڙي
ريٽ سنڀال ڪندو آهيان جڏهن مان پنهنجي ننڍي ٻار جي ڪندي
آهي. اڻڄاڻ ننڍڙو ٻالڪ جڏهن باهه يا نانگ ۾ هڪ وجهندو آهي ته
ماتا ڊوڙي وڃي هن جي رکيا ڪندي آهي. سڀاڻو ٿيڻ تي ماتا پٽ
سان پيار نه ڪندي آهي پر ننڍي ٻار وانگر هن جي بچائڻ جي چنتا
نه رکندي آهي، ڇو جو هو ماءُ تي ڀروسو نه رکي پنهنجي رکيا پاڻ
ڪندو آهي. گياني منش منهنجي وڏي پٽ سمان آهن ۽ ٿو جهڙا
ڀڳت منهنجي ننڍي ٻالڪ سمان آهن. منهنجي ڀڳت کي رڳو
منهنجي ئي ٻل ۽ ڀروسو آهي ۽ گيانيءَ کي پنهنجي ٻل جو ڀروسو

رهندو هو ۽ مان سندس سڀوا ڪندي هئس. هو ترڪال درشي هو ۽ مونکي چٽي ويو ته ڀڳوان وشتو ڌرم جي رکيا لاءِ رامچندر جي روپ ۾ اوتار ڌارڻ ڪيو آهي ۽ هو منش ليلا ڪندو هن آشرم ۾ به پڌار بو. تڏهن کان وٺي مان توهانجي راهه ٽڪيندي رهي آهيان. اڄ منهنجا پاڳم اُڏيه ٿيا آهن جو ساڪيات پرماتما مون وٽ آيو آهي. مان نيچ ذات، مورڪه ۽ اڌم استري ڪهڙي زبان سان توهانجي اُستتي ڪريان؟

اهاو ٻڌي شري رام چيو:- هي ڏيوي! تنهنجي گروءَ جي مهما بيشڪ مهان آهي جنهنڪري هن آشرم ۾ هرڻ ۽ شينهن به رلي ملي گهمي رهيا آهن. اها به اچرج جهڙي ڳالهه آهي جو ٽپسيا ۽ گيان سان گڏ تو ۾ ڀڳتي پڻ آهي. ڀڳوان وٽ ته جات، پات، ڪل، ڌرم وڌائي، ڌن، ٻل، گڻ ۽ چترائيءَ جو ويچار آهي ئي ڪونه. اُنهي پراپت ڪرڻ لاءِ ته رڳو ڀڳتي گهرجي. ڀڳتي نئون پرڪارن جي آهي، هڪ سنئين جو سڻڻ، ٻيو ڪٿائن ٻڌڻ ۾ ڀريت ۽ ٿيون گروءَ جي چرڻن جي سڀوا، چوڻون ڀڳوان جا گڻ ڳائڻ، پنهنجون نام جو چپ ۽ پڇڻ ڪرڻ، ڇهون اندر ڏين جو دمن ۽ ويراڳ، ستون سڄي جڳت کي ڀڳوان ۾ واپڪ ڏسڻ، اٺون سنئوش ۽ نائون پرڪار آهي هردي ۾ ڀڳوان تي ڀروسو رکڻ ۽ ڪنهن به حالت ۾ خوشي يا رنج نه ڪرڻ. انهن نون پرڪارن مان جي هڪ پرڪار جي ڀڳتي به ڪنهن ۾ هوندي سو ڀرم ڀڌ ۽ شائتيءَ کي پراپت ڪندو. تو ۾ ته نون پرڪارن جي ڀڳتي آهي انلاءِ جا گتي يوگين لاءِ درلپ آهي سا اڄ تلاءِ سولي ٿي پيئي آهي. هاڻي ٻڌائينم ته سڀتا جو توکي ڪو سڌ سماءُ آهي ڇا؟

رامچندر جا اهي وچن ٻڌي شري ڏاڍو پوسن ٿي ۽ کيس رشي موڪل پرڻ تي وڃي سگريو سان مٿرنا ڳنڍڻ جي صلاح ڏنائين. ڀڳوان جو درشن ڪري شريءَ جو منورث پورو ٿيو هو ۽ هو ڀڳوان جي چرڻ ڪلمن کي هردي ۾ ڌارڻ ڪري پنهنجي ٽپسيا جي ٻل سان يوگه اڳنيءَ سان ديهه کي تياڳي ڀڳوان ۾ لڳن ٿي ويئي.

والدین و اولاد

و از سکراد

شرعی را در هر سوره ای می بینیم

اٿين ڇڻي ڪٻنڌ پنهنجي اصلوڪي گنڌرؤ جي سندر ڏيهه ڌاري
گنڌرؤ لوڪ پڌاريو.

سمان هٿ گهمايو، جنهنڪري جٽايوءَ جي سڀ ٻيڙا دور ٿي ويئي
هو چوڻ لڳو:- رگهونندن! سيتا کي راوڻ زوريءَ کڻي وڃي رهيو ه
نه مون کيس ڇڏائڻ لاءِ هن سان گهرو ريت ڪئي، پر هڪ طرف هي
هيءُ ٻيو شير، ٻئي پاسي هو جڳهه وڃي راوڻ. منهنجي هئي جهنب
۽ چنبا، هن وٽ هئا تيز هٿيار ۽ رک جي زهر سان ڍڪيل برجستو
شير. هن منهنجا کنڀ ۽ پير ڪڍي ڇڏيا ۽ سيتا کي کڻي آڪاش
۾ ڏکڻ ڏسا ڏي اُڏاهي ويو. سيتا راوڻ جي اڳيان ڪرڙي وانگيان
ڏکي رهي هئي. توهين ڏکڻ ڏسا ڏانهن وڃي سندس رکيا ڪريو.
مان توهانکي اهو سماچار ٻڌائڻ لاءِ پنهنجا پراڻ روڪي رکيا هئا.
۽ هاڻي مان وڌيڪ نه جيئندس.

اهو ٻڌي رامچندر جي اکين ۾ جل ڀرجي آيو ۽ هو چوڻ لڳو:-
تو پنهنجي سریشٺ ڪرم ڪري اُٿم گتي پائي آهي.

परहित बस जिन्ह के मन माहीं

तिन्ह कहुं जग दुर्लभ कुछ नाहीं ॥

جنجي هردي ۾ ٻين جو اُپڪار وسيتو اُنهن لاءِ جڳت ۾ ڪجهه
به درلي ناهي. هي پيارا! توهان بلاشڪ هيءُ شير ڇڏي سورڱ
ٻڌاريو پر اُتي پتاجي کي سيتا هرڻ جي ڳالهه نه ڪجو. جي مان رام
آهيان ته راوڻ پنهنجي ڪٽنبين سميت پاڻ وڃي اها خبر پهچائيندو.
اُنڪانپوءِ جٽايوءَ رامچندر جي هٿن ۾ ئي پراڻ ڏنا ۽ رامچندر
سندس ڪيل اُپڪار لاءِ پنهنجي مائٽ سمان سندس اگني سنسڪار
ڪيو. پوءِ هو ٻئي ڀائر سيتا جي ڳولها ۾ ڏکڻ ڏسا ڏانهن هليا ته هڪ
گهاٽي جهنگل ۾ ڪنڊت نالي هڪ مٿن ڪاڪشس ڏٺائون. اُن ڪاڪشس
کي رڳو ڏٺو هو، جنهن ڪنڊن جهڙا ٽڪا وار هئس. هن جي ڇائيءَ
۾ هڪ اڪه هئي ۽ هنجو منهن اڏو ته وڏو هو جو رڇن، شينهن ۽
ٻين کي پڪڙي وات ۾ وجهي ڇٻاڙي کائيندو هو. هو پنهنجن
گهين ٻانهن سان شري رام ۽ لڪشمڻ کي پڪڙي پنهنجي وات

ڊمبر ڪري سٺي سنٺ ٿو چوائي. جيڪو ٻين جو ڌن ڪسي سگهي
 مٺي عقلمند آهي ۽ جيڪو پاڪند ڪري ٿو سٺي ڀرتيران ٿو چوائي.
 جيڪو ڪوڙ ڳالهائي ۽ ڇرچا مسخري ڪري سٺي مٿوان سمجهو
 ٿو وڃي.

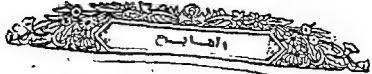
ڪلجڳ ۾ جيڪو وڏا وڏا ننهن ۽ جتانون رکي منڊي سان
 رهي سٺي مشهور ٿيسوي سمجهو وڃي ٿو، جيڪو من، وچن ۽ ڪرم
 سان لڳائي هجي، انهنجوئي مان ٿو ٿئي. مرد زالن جا مجبور آهن ۽
 النون مردن کي باندرون وانگر نچائين ٿيون. شودر برهمڻن کي
 پدپش ڪن ٿا، گلي ۾ جڻيو وجهي ڏان وٺن ٿا ۽ پروهتيءَ جا ڪم
 ڪن ٿا. سڀ نوراريون ڪام، ڪروڙ ۽ لوپ ۾ غلطان آهن.
 پاڳڻيون استريون پنهنجي سندر پتيءَ کي ڇڏي پر-پوش سان
 ستو رکن ٿيون. سهاڳڻين کي ته مٿيا ناهن ۽ وڏوالن لت نوان
 هار سينگار پيون ڪن.

گروشن جو ڌن ته لٽين ٿا پر اوديا دور نٿا ڪن ۽ ماءُ پيءُ
 به بالڪن کي اهي ڪرم سيکارين ٿا جنهنمان رڳو ڏيت ڀرجي. سڀ
 لنڊا وڏا نوراريون ڳالهيون ته ڪنن ۽ ويدانت، وٿراڳ ۽ سڀني سمان
 سنسار جون، پرلوپ وس ڪوڏين لاءِ به ڪنهنجي هتيا ڪندي
 اهم نٿا ڪن. ٿيلي، ڪنڀر، چنڊال ۽ حنجر به زال جي مرڻ تي
 ڌن ناس ٿيڻ تي وار ڪوڙائي سنڀالي ٿيو پون. ويراڳي ۽ سنڀاس
 ته خوب ناڻو خرچي گهر سينگارين ٿا پر گرهستيءَ جي گهر جو
 لڪاڻو ناهي. پٽ ٿيسن ٿا پيءُ ماءُ کي مڃين ٿا جيستائين زال
 جو منهن نه ڏٺو اٿائون. راجائون برج کي پيڙين ٿا ۽ انهن جي
 دردشا ڪن ٿا. نيچر هوندي به ڌنوان کي مٿوان ۽ وڏ گهراڻو
 سمجهيو وڃي.

هي گرو! ڪلجڳ ۾ ڪوڙ، ڪپٽ، هٿ، پاڪند، ايرڪا
 اهنگار، لوپ، ڪام ڪروڙ ۽ موهه سڄي سنسار ۾ ڀرجي وڃي ٿو
 مان ائين سان ڏکي آهن پر ته به بنا سبب امان، ۽ وروڙ ڪر

اڳلن جنمن جو ورقانت ۽ ڪلجڳم ڀرپاءِ

ڪاڪيشنڊي چوڻ لڳو۔ هي پڪين جا راجا گزڙا! مان توکي پنهنجي پهرين جنم جي ڪٿا ٻڌايانٿو. ستنجڳ، تريتيا جڳ، دواپور ۽ ڪلجڳ، اهي چارئي جڳ رت جي هڪ ڦيٽي وانگر ڦرندا رهڻا. اهڙي هڪ ڪاپ جي ڪلجڳ ۾ مان ايوديانگريءَ ۾ هڪ شودر جي گهر ۾ جنم ورتو هو. مان شنڪر جو ڀڳت هوس ۽ ٻين سڀني ديوتائن جي ننڍا ڪندو هوس. مان ڌن جي گهمند ۾ مست، بڪوادي ۽ سدا ترڪ ڪترڪ ۾ لڳو رهندو هوس. اُن گهور ڪلجڳ ۾ سڀ نور ناري پاپن جي سمند ۾ غلطان هوا. سچو ويدڪ ڌرم لوپ ٿي ويو هو ۽ پاڪنڊي لوڪن پنهنجا ڪلپت نوان نوان مت متانتر پرڳهت ڪيا هئا. ڪلجڳ ۾ ورڻ ۽ آشرم موجب آچرڻ ڪرڻ وارو نٿو رهي. برهمڻ ويد (وديا) وڪڻن ٿا ۽ راجائون پرجا جا رڪيڪ ٿيڻ بدلي پڪيڪ ٿين ٿا. جيڪو ٻڌاڪون هڻي سوئي پنڊت آهي، جيڪو

مونڪي پنهنجو داس ڄاڻي ٻڌايو ته توهان هيءُ ڪانگه جو شرير
 ڇا لاءِ ڌارڻ ڪيو آهي؟ توهانڪي ڀڳوان رام جي اتل ڀڳتي ڪيئن
 پراپت ٿي؟ توهانجي آشرم ۾ اچڻ سان منهنجو موهر ۽ ممتا مٽي
 ويئي، اُنجو ڪهڙو سبب! هي ڀريو! ڪرپا ڪري اهو سڀ مونڪي
 و ستار سان ٻڌايو.

اهو ٻڌي ڪاڪپشندي چوڻ لڳو ته هي گرڙا هيءُ ڪانگه جو شرير
 مون انلاءِ ڌارڻ ڪيو آهي جو هن شرير ۾ مونڪي شري رام جي
 ڀڳتي پراپت ٿي آهي، انلاءِ هن شرير ۾ منهنجي خاص ممتا آهي.
 جنهن کي سوارت هوندو آهي تنهنڪي سڀڪو چاهيندو آهي. پنهنجي
 فائدي لاءِ نيچ سان به ڀريم ڪرڻو پوندو آهي، جيئن ريشم جي ڌاڳي
 لاءِ ماڻهو ريشم جي ڪيئنن کي به (جوکندو آهي) سانڍيندا آهن. جيئو
 جو سڄو سوارت اهو آهي ته من، وڃن ۽ ڪرم سان شري رام جي
 چرڻن ۾ پراپت هجي ۽ اهوئي شرير ڀوتڙ ۽ سندر آهي جنهن سان
 رگھونات جو پيچن ڪجي. هن شرير سان منهنجي دردي ۾ رام ڀڳتي
 پندا ٿي ۽ منهنجي سڄي سوارت جي پورتي ٿي انلاءِ هيءُ نيچ
 جوڻ به مونڪي ڏاڍي پياري آهي.

هي گرڙا ٻڌجيءُ جي وڙدان ڪري منهنجو موت منهنجي
 ڇا جي آڌين آهي، ته به مان هيءُ شرير نٿو ڇڏيان، ڇا لاءِ جو بنا
 نرير جي پيچن نٿو ٿئي. مان اٺيڪ جنمن ۾ اٺيڪ پرڪارن جا
 جپ ٽپ جوڳه دان آڏي ڪرم ڪيا آهن ۽ اُنهن جوڻين ۾ بار بار ڀڳتي
 ٿيڪيو آهيان. مونڪي سڀني جوڻين جي يادگيري آهي ۽ مون سڀ
 جا چڱا مدا ڪرم سڀني جوڻين ۾ ڪري ڏنا آهن پر هن جوڻ
 مان ڪڏهن به اڄل شانتِي ۽ سم کي پراپت نه ڪيو آهي.
 هن جوڻ ۾ رام ڀڳتي پراپت ٿي، انلاءِ مان هن شرير
 نٿو.

هيءُ ڪانگه جي نيچ جوڻ انڪري به پياري آهي
 مچندر منش اوتار ڌارڻ ڪندو آهي،

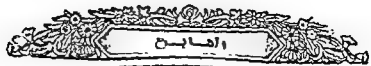
تڏهن تڏهن مان ايوڌيا ۾ وڃي سندس ٻال ليلا ڏسي آندو ۽ ڀرجي ويندو آهيان ۽ پنج سال ايوڌيا ۾ ئي رهندو آهيان. ڪروڙين ڪامديون ڪي به لڳي ڪندڙ ٻال روپ شري رام ئي منهنجو اشت ڏيو آهي ۽ اُن ڀرپوءِ جو درشن ڪري مان پنهنجو جيون سڦل ڪندو آهيان. بالڀٽ ۾ ڀڳوان جتي جتي گهمندو آهي ته مان به نڌڙي ڪاڻو جي روپ ۾ هن سان ساڻ ساڻ اُڏاهي هن جا ٻال چوڙ ڏسندو آهيان ۽ اڻڻ ۾ پيل هن جي جوڻ ڪاڻي ڪوٽارڻ ٿيندو آهيان. اُن سڪ جي هڪ رتي به جي ڪنهنڪي سڀني ۾ به نصيب ٿئي ته اُن سڪ جي اڳيان برهم آندو به ٿيڻ آهي. انريٽ مان ڪجهه وقت ايوڌيا ۾ رهي، ڀڳوان جون ٻال ليلائون ڏسي، ڀرپوءِ جي چوڙن ۾ وندنا ڪري پنهنجي آشرم ۾ موٽي ايندو آهيان.

—:~::~~::~~:—

ڪاڪيشنديءَ اڳلن جنمن جو ورتانت ۽ ڪلجڳ ڀروءَ

—o—

ڪاڪيشندي چوڻ لڳو: هي پکين جا راجا گزڙ! مان توکي پنهنجي ٻهرين جنم جي ڪٿا ٻڌائينٿو. ستجڳ، ٿريٽا جڳ، دواپور ۽ ڪلجڳ، اهي چارئي جڳ رت جي هڪ ڦيٽي وانگر ٿرندا رهنٿا. اهڙي هڪ ڪاپ جي ڪلجڳ ۾ مان ايوڌيانگريءَ ۾ هڪ شودر جي گهر ۾ جنم ورتو هو. مان شڪر جو ڀڳت هوس ۽ ٻين سڀني ڏيوڌائن جي ننڍا ڪندو هوس. مان ٽن جي گهمند ۾ مست، بڪوادي ۽ سدا ترڪ ڪترڪ ۾ لڳو رهندو هوس. اُن گهور ڪلجڳ ۾ سڀ ٻن ناري ڀاڻن جي سمنڊ ۾ غلطان هوا. سڄو ويدڪ ڌرم لوڀ ٿي پيو هو ۽ پاڪندي لوڪن پنهنجا ڪلپت نوان نوان مٿاڻا رجهت ڪيا هئا. ڪلجڳ ۾ ورڻ ۽ آشرم موجب آچرڻ ڪرڻ وارو رهيو. برهمڻ ويد (وديا) وڪڻن ٿا ۽ راجائون پر جا جا رکيڪ ٿيڻ لڳي پکيڪ ٿين ٿا. جيڪو ٻڌاڪون هڻي سوئي پندت آهي، جيڪو

ونڪي پنهنجو داس ڄاڻي ٻڌايو ته توهان هيءُ ڪانگه جو شري
 لاءِ ڌارڻ ڪيو آهي؟ توهانڪي ڀڳوان رام جي اتل ڀڳتي ڪيئن
 پراپت ٿي؟ توهانجي آشرم ۾ اچڻ سان منهنجو موهر ۽ مهتا مٽي
 بڻي، انجو ڪهڙو سبب آهي پرڀوا ڪريا ڪري اهو سڀ مونڪي
 ستار سان ٻڌايو.

اهو ٻڌي ڪاڪيشنڊي چوڻ لڳو: هي گرڙا هيءُ ڪانو جو شري
 بن انلاءِ ڌارڻ ڪيو آهي جو هن شري ۾ مونڪي شري رام جي
 تي پراپت ٿي آهي، انلاءِ هن شري ۾ منهنجي خاص مهتا آهي.
 نهڻ ڪو سوارٿ هوندو آهي تنهنڪي سپڪو چاهيندو آهي. پنهنجي
 لڏي لاءِ نيچ سان به ڀرڻ ڪرڻو پوندو آهي، جيئن ريشم جي ڌاڳي
 ۽ ماڻهو ريشم جي ڪيٽن کي به (جوڳندو آهي) سانڍيندا آهن. جيڏ
 وسڇو سوارٿ اهو آهي ته من، وڃن ۽ ڪرم سان شري رام جي
 رڻن ۾ پريت هجي ۽ اهوئي شري ڀوٽر ۽ سندر آهي جنهن سان
 مڻوناٿ جو پيچن ڪجي. هن شري سان منهنجي هڙدي ۾ رام ڀڳتي
 ڏاڻي ۽ منهنجي سڄي سوارٿ جي پورتي ٿي انلاءِ هيءُ نيچ
 پڻ به مونڪي ڏاڍي پياري آهي.

هي گرڙا شوجيءَ جي وردان ڪري منهنجو موت منهنجي
 ا جي آڌين آهي، ته به مان هيءُ شري ڀوٽر ڇڏيان، ڇا لاءِ جو بنا
 پر جي پيچن نٿو ٿئي. مان اٽڪ ڇڏڻ ۾ ابڪ ڀرڪارن جا
 پ ٽپ جوڳهه دان آڏي ڪرم ڪيا آهن ۽ انهن جوڳين ۾ بار بار پئي
 ڪيو آهيان. مونڪي سڀني جوڳن جي پالڻي آهي ۽ مون سڀ
 ۾ جا چڱا مڌا ڪرم سڀني جوڳن ۾ ڪري ڏنا آهن پر هن جوڳ
 نگر مان ڪڏهن به انهن جي سڀني ۾ سڀني پراپت نه ڪيو آهي.
 مونڪي هر ڳالهه ۾ رڻي پراپت ٿي، انلاءِ مان هن شري

هيءُ ڪانو جي نيچ جوڳ انڪري به پياري آهي
 شري رامچندر منش اوتار ڌارڻ ڪندو آهي

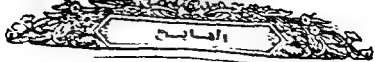
ٿڌهن ٿڌهن مان ايوديا ۾ وڃي سندس ٻال ليلا اڏسي آندو ۾ ڀرجي ويندو آهيان ۽ پنج سال ايوديا ۾ ئي رهندو آهيان. ڪروڙين ڪامديون ڪي به لڳي ڪندڙ ٻال روپ شري رام ئي منهنجو اشت ديواهي ۽ اُن ڀرپوءِ جو درشن ڪري مان پنهنجو جيون سڦل ڪندو آهيان. ٻالڀڻ ۾ ڀڳوان جتي جتي گهمندو آهي ته مان به ننڍڙي ڪاٺو جي روپ ۾ هن سان ساڻ ساڻ اڏامي هن جا ٻال چرڻ ڏسندو آهيان ۽ اڻڻ ۾ پيل هن جي جوڻ ڪاٺي ڪرٽارٽ ٿيندو آهيان. اُن سڪه جي هڪ رٿي به جي ڪنهنڪي سڀني ۾ به نصيب ٿئي ته اُن سڪه جي اڳيان بوهه آندو به ٿڃي آهي. انريٽ مان ڪجهه وقت ايوديا ۾ رهي، ڀڳوان جون ٻال ليلائون ڏسي، ڀرپوءِ جي چرڻ ۾ وندنا ڪري پنهنجي آشرم ۾ موٽي ايندو آهيان.

ڪاڪيشنديءَ اڳلن جنمن جو ورتانت ۽ ڪلجڳهه ڀرپاءِ

ڪاڪيشندي چوڻ لڳو: هي ڀڪين جا راجا گرڙا مان توکي پنهنجي پهرين جنم جي ڪٿا ٻڌايانٿو. ستجڳهه، تريتا جڳهه، دواپور ۽ ڪلجڳهه، اهي چارئي جڳهه رت جي هڪ ڦيٽي وانگر ڦرندا رهنٿا. اهڙي هڪ ڪاپ جي ڪلجڳهه ۾ مان ايوديانگريءَ ۾ هڪ شودر جي گهر ۾ جنم ورتو هو. مان شڪر جو ڀڳت هوس ۽ ٻين سڀني ديوتائن جي ننڍا ڪندو هوس. مان ڌن جي گهمندو ۾ مست، بڪوادي ۽ سدا ترڪ ڪترڪ ۾ لڳو رهندو هوس. اُن گهور ڪلجڳهه ۾ سڀ نر ناري ڀاڻن جي سمنڊ ۾ غلطان هوا. سڄو ويدڪ ڌرم لوپ ٿي پيو هو ۽ پاڪندي لوڪن پنهنجا ڪلپت نوان نوان مٿاڻا رهت ڪيا هئا. ڪلجڳهه ۾ ورڻ ۽ آشرم موجب آچرڻ ڪرڻ وارو رهيو. برهمڻ ويد (وديا) وڪڻن ٿا ۽ راجائون پرجا جا رکيڪ ٿيڻ ڪيڪ ٿين ٿا. جيڪو ٻڌاڪون هڻي سوئي پنڊت آهي، جيڪو

ونڪي پنهنجو داس ڄاڻي ٻڌايو ته توهان هيءُ ڪانگه جو شرير
 لاءِ ڌارڻ ڪيو آهي؟ توهانڪي ڀڳوان رام جي اتل ڀڳتي ڪيئن
 پراپت ٿي؟ توهانجي آشرم ۾ اچڻ سان منهنجو موهه ۽ ممٽا مٽي
 ٿي، اُنجو ڪهڙو سبب! هي پريو! ڪرپا ڪري اِهو سڀ مونڪي
 ستار سان ٻڌايو.

اِهو ٻڌي ڪاڪيڻدي چوڻ لڳو: هي ڳرڙ! هيءُ ڪانگه جو شرير
 مون انلاءِ ڌارڻ ڪيو آهي جو هن شرير ۾ مونڪي شري رام جي
 ڀڳتي پراپت ٿي آهي، انلاءِ هن شرير ۾ منهنجي خاص ممٽا آهي.
 جنهن ڪو سوارٿ هوندو آهي تنهنڪي سڀڪو ڄاڻيندو آهي. پنهنجي
 ڦاٽڻ لاءِ نيچ سان به پير ڪوڙو پوندو آهي، جيئن ريشم جي ڏاڳي
 لاءِ ماڻهو ريشم جي ڪيئن ڪي به (جوگندو آهي) سانڍيندا آهن. جيئ
 جو سڄو سوارٿ اِهو آهي ته من، وڃن ۽ ڪرم سان شري رام جي
 چرڻن ۾ پراپت ٿجي ۽ اِهو ئي شرير پوتر ۽ سندر آهي جنهن سان
 رگھونات جو پيڇن ڪجي. هن شرير سان منهنجي هڙدي ۾ رام ڀڳتي
 پگدا ٿي ۽ منهنجي سڄي سوارٿ جي پورتي ٿي انلاءِ هيءُ نيچ
 جوڻ به مونڪي ڏاڍي پياري آهي.

هي ڳرڙ! شوجيءَ جي وردان ڪري منهنجو موت منهنجي
 اڃا جي آڌين آهي، ته به مان هيءُ شرير نٿو ڇڏيان، ڇا لاءِ جو بنا
 شرير جي پيڇن نٿو ٿئي. مان اٽڪل جنم ۾ اٽڪل پرڪارن جا
 چپ ٽپ جوڳهه دان آڏي ڪرم ڪيا آهن ۽ اُنهن جوڳين ۾ بار بار پئي
 آهيان. مونڪي سڀني جوڳين جي يادگيري آهي ۽ مون سڀ
 جا ڄڻا مڏا ڪرم سڀني جوڳين ۾ ڪري ڏنا آهن پر هن جوڻ
 ۾ ڪڏهن به اڄل شانتِي ۽ سک ڪي پراپت نه ڪيو آهي.
 هن جوڻ ۾ رام ڀڳتي پراپت ٿي، انلاءِ مان هن شرير
 ورهائڻو.

! مونڪي هيءُ ڪانگه جي نيچ جوڻ انڪري به پياري آهي
 جو - شري رامچندر منش اوتار ڌارڻ ڪندو آهي،

ڀڳوان کي وڌيڪ سٺو لڳندو آهي. انسانن ۾ به ويد شاسترن جا ڄاڻو ۽ اُن قدر موجب همت ڪندڙ برهمڻ ۽ اُنهن ۾ به وئراڳي ۽ تياڳي ڀڳوان کي وڌيڪ پيارا آهن. وئراڳين کان وڌيڪ گياني، گيانيئن کان وڌيڪ وگياني ۽ سڀني کان وڌيڪ ڀرپوءِ کي پنهنجا داس ڀڳت ئي پيارا آهن. پوٽن، سڻيل، صاف ۽ سندر ٻڌي ۽ وارو نوڪر سڀني کي وڻندو آهي. انريٽ جيڪو منشن پاڻکي ڀرپوءِ جو داس سمجهي ٿو ۽ پنهنجو گهر ٻار ڪٽنب قبيلو ڏنڌو وڌيا آدي سڀ پڌارٽ اُن مالڪ جي مالڪيت سمجهي اُنهن ۾ موهه نٿو رکي، سو ڀرپوءِ کي سڀڪان وڌيڪ پيارو آهي. اهڙي داس جو سمورو ٻوجھو ڳڻتيون ۽ جوابداريون ڀرپوءِ پاڻ تي هوار ڪري ٿو.

هڪ ٻيءَ جا گهڻي پٽ جدا جدا قابليت، سڀاڻ ۽ چريتر وارا ٿيندا آهن. ڪو ودوان، ڪو ٽپسوي، ڪو گياني، ڪو سوروي، ڪو ڌني ۽ ڪو ڌاني. پتا جو ڀريم سڀني تي هڪ جهڙو ٿيندو آهي. پر جي ڪو مورڪ پٽ به من، وڃن ۽ ڪرم سان پتا جو آڳيا ڪاري ڀڳت ٿيندو آهي ته اهو ٻيءَ کي سڀني کان وڌيڪ ۽ پراڻن سمن پيارو ٿيندو آهي. انريٽ هن سنسار جي سڀني جيون تي مالڪ جي مهر آهي پر انهن ۾ به جيڪو اوچ يا نيچ جيئو سڄي هردي سان ڀڳوان کي سڀڪجهه ارڀڻ ڪري ڀڳوان جي ڀڳتي ڪريٽو سو ڀرماڻا کي سڀني کان وڌيڪ پيارو آهي. ڀڳوان جي ڪرپا کانسواءِ منشن کي سڀني ۾ به شانتِي نه ملندي. انلاءِ هي گرڙا جي توکي سڄو سڪ ۽ شانتِي گهرجي ته ٻين سڀني جيون ۽ پڌارتن جي موهه مهتا ڇڏي ۽ دنيا جي ڀرپنڇ کان منهن موڙي ڀڳوان شري رام جو ڀڄڻ ۽ سمور ڪرا!

ڪاڪڀشنڊيءَ جا سندر وڃن ٻڌي گرڙ جي نيترن ۾ ڀريم جو جل ڀرجي آيو ۽ هو ڀشنڊيءَ جي چرڻن تي بار بار سرنوائي لڳو: هي سنگرو! توهانجي ڪرپا سان منهنجو سڀ شڪ شهبه ۽ ناس ٿيو. مان شري رام جي رهسيه کي ڄاڻو. هاڻي ڪرپا

موه ۽ اندو نه ٿيو هجي؟ جيتوڻيڪ اڏرو ڪيو آهي جنهنڪري ڪام نچايو نه هجي؟ توشن ڪنهنڪري مٿوالو نه بڻايو آهي؟ ڪروڙ ڪنهن جي هوندي کي جلايو ناهي؟ سنسار ۾ اڏرو ڪيو آهي جنهنجي لوپ مٽي پليٽ نه کڻي هجي؟ دولت جي نشي ڪنهنڪري ڏنگو ۽ ٻرو نه ڪيو آهي؟ سندر ۽ جوان استريءَ جي فيٽ - ٻائڻ سان ڪير ٺاهيل نه ٿيو آهي؟

هي مرڙا مايا جي انا ۾ چنڊ سٺا سڄي سنسار ۾ ٽٻليل آهي. ڪام، ڪروڙ، لوپ، موه، اهلڪار انجا سٺا پتي آهن ۽ ڪوڙ ڪٽ پاڪڻي آهي انجا انيڪ پوڏا آهن. انا مايا شري رام جي داسي آهي. جا مايا سڄي سنسار کي نچائي رهي آهي سا پاڻ ڀرپوءِ جي اڳيان نچي رهي آهي. ويچار ڪري ڏسجي ته انا مايا مٽيا ته آهي پر ته نه شري رام جي ڪوپا بنا ان مان چوٽڪارو نٿو ملي. شري رام سچا نند سروي، اجنما، سرووپاڪ، سرووپ، اڪند، اننت، نرگ، مهان، واڻيءَ ۽ ٻڌيءَ کان پري، نراڪار، آند جو پندار، پرڪرتيءَ کان پري، سدا سڀني جي هوندي ۾ وسڻ وارو، وڪار رهت، ابناشي برهم آهي. ان ڀڳوان ڀڳتن جي رکيا ۽ ڌرم جي رکيا لاءِ راجا جو شريو ڌاري منس جهڙا انيڪ چرتر ڪيا. جيئن ڪوئي ڪيل ڪرڻ وارو نت اليڪ ويس ڌارڻ ڪري ناک ۽ انهن موجب ڪم ڪري ڏيکاريندو آهي؛ پر پاڻ انهن مان ڪوئي به نه هوندو آهي، تيئن شري رڳو ناک ساڌارڻ منس ڪي سکيا ڏيڻ لاءِ انهن جهڙا چرتر ڪيا آهن. جنهنجي ٻڌيءَ تي مايا ممتا ۽ اڳيان ۽ جا انيڪ پوڏا چڙهيل آهن، اهي مورڪ ڀرپوءِ کي سڃاڻي ٿي.

۲. سڄو سنسار ڀڳوان جي سرشتي آهي. انهن انيڪ پرڪار جا ڀڳت (آڪاش ۽ ڀرڻويءَ تي ۽ ڀرڻويءَ جي اندر) جيو آهن بيٺل (وڻ ٿڻ وغيره) جيو به آهن اهي سڀيئي ڀرپوءِ جا جو سڀيئي هنجائي پٽا ڪيل آهن. انهن سڀني ۾ انسان

مان ڪٽائڻ تي موٽي آيس ۽ اچي سمانڊي ۾ مڱن ٿيس .
 هي گرجا ! انريٽ مون ڪاڪپشنڊي ۽ جي واٽان شري رام
 ڪٿا ٻڌي ۽ هاڻي ٻڌ ته گرڙ ڪاڪپشنڊي ۽ وٽ ڪيئن ويو . هڪ
 دفعي گرڙ کي اچي شنڪا ٿي ته جيڪو ڳوٺ وڪار رهت، سروپاڪ،
 سروشڪتيمان ۽ مايا موھ کان پري پرميشور آهي، سو هڪ منڻس ٿي
 استريءَ لاءِ بن ۾ ورلاپ ڪيئن ڪندو ۽ خسيس راڪشن جي ٻڌ
 ۾ گهاٽل ۽ مورچت ڪيئن ٿيندو ! گرڙ پنهنجي هن کي گهڻوئي سمجهايو
 پر هنجي من جو پرم نور نه ٿيو . نيٺ هن نارد منيءَ وٽ وڃي
 پنهنجي شنڪا ٻڌائي، جنهن برهما وٽ موڪليس . برهما وري گرڙ
 کي مون وٽ موڪليو . مان ڀرپوءِ جي مايا ڀرڀل ڄاڻي گرڙ کي
 چيو :- هي گرڙ ! جڏهن گهڻو وقت سنٿن جو سنگ ڪپو آهي تڏهن
 شنڪائن جو سمانڊان ٿيندو آهي . سنٿن جي سنگ ۾ هري ڪٿا ٻڌڻ
 جو موقعو ملندو آهي ۽ هري ڪٿا ٻڌڻ سان ڀرپوءِ ۾ پريم ۽ شردا
 پيدا ٿيندي آهي . انلاءِ مان توکي اٽي موڪليائون جتي هر روز ڪٿا
 ٿيندي آهي . تون نيلگري ڀرڀت تي وڃي گيان ڪاڪپشنڊي ۽ جي
 واٽان هري ڪٿا ٻڌ ته تنهنجي من جو دم دور ٿيندو .
 اهو ٻڌي گرڙ نيلگري ڀرڀت تي ويو ۽ تلاؤ مان سنان آچن ڪري
 ٻڙ جي وٽ هيٺ آيو جتي ڪيترائي گيان ۽ ٻڌا پڪي ڪٿا ٻڌڻ لاءِ
 ويٺا هئا . پنهنجي راجا گرڙ کي آيل ڏسي سڀني پڪين سندس
 آدرستڪار ڪيو ۽ گرڙ به ڪاڪپشنڊي کي پنهنجي اچڻ جو مطلب
 ٻڌايو . تڏهن ڪاڪپشنڊيءَ ڏاڍي پريم ۽ اُتساه سان گرڙ کي شري
 رام ڪٿا ٻڌائي . ڪاڪپشنڊيءَ جي پرم پوتر آشرم ۾ رهي، سنٿن
 جو سنگ ڪري ۽ هري ڪٿا ٻڌي گرڙ ڪوٽارٽ ٿيو ۽ سندس پرم
 ۽ شنڪا مني ويئي . ڪٿا جي سماپت ٿيڻ تي ڪاڪپشنڊي گرڙ
 کي چوڻ لڳو :- هي پڪيراج ! توهان پنهنجي پرم ۽ موھ جي ڳالهه ڪرڻ
 سو ڀرپوءِ جي مايا ڏاڍي ڀرڀل آهي . برهما، نارد، شنڪر ۽ ٻيا
 ديوتائون ۽ گيان مهاتماون ۽ رشي مني، انهن اهڙو ڪير آهن، جو

سندر ڪٿا ٻڌائي جا ڪاڪپشنديءَ گرڙ کي ٻڌائي هئي، پر راهچندر
 جا ڪٽ، ڪرم ۽ سپارو بي انت آهن جنجو ورڻن هزار چين وارو شيش
 ۽ شارداه ٺٽا ڪري سگهن. سمندر جي پاڻيءَ جا ڦڙا يا پرتويءَ جي
 واريءَ جا ڪٿا ڀلي ٻڌي سگهجن پر شري رام جا چرتر پوريءَ طرح ورڻن
 ڪري ٺٽا سگهجن. هي ڀواني! هاڻي ٻڌاء ته توکي وڌيڪ ڇا ٻڌايان؟
 ٻاروئي ڪومل راڻيءَ سان چوڻ لڳي ته هي ناک! شري
 راهچندر جي ڪاڀائڪاري ڪٿا ٻڌي مان ڌنڌي ٿيس ۽ اڀار سڪ پاتم.
 منهنجو موه ۽ سڀ شڪالون نورت ٿي ويون. هاڻي باقي اڌو
 ٻڌايو ته ڪاڪپشندي نالي ڪاٺو کي اڙي پگتي، ويراڳ، گمان ۽
 وگيان ڪيئن پراڻ ٿيو جو پڪين جي راجا گرڙ کي، جيڪو پاڻ وڏو
 گمان ۽ ڀڳوان جو واهن (سواري) آهي، تنهنڪي به پرڀوءَ جي اها
 ڪٿا ٻڌايائين ۽ گمان اُڀريش ڏنائين. توهان به اها ڪٿا ڪاڪپشندي
 کان ڪيئن ٻڌي سو به ڪرڻا ڪري ٻڌايو.

شڪر چوڻ لڳو ته هي بيماري! تو اڳئين جنم ۾ ڄڏهن پنهنجي
 پتا جي بگهه ۾ پنهنجي ديهه، پسر ڪري ڇڏي، ڏڏهن مان تنهنجي
 ويوگهه ۾ اڙو ويا ڪل ٿيس جو ڪجهه به نٿي سمجهيو ۽ ڏکي سماڏي ٿي
 لڳي. مان شرڪ ۽ ويراڳهه جي بن، برت، نديون، سروور ۽
 ٻيا نظارا ڏسندو ۽ مندر ڦرندو رهيس، پر هونڪي ڪٿي به شانتِي
 نه ملي. نيٺ سمورو برت جي هڪ نيل چوڻيءَ جي رملڪ
 سندرتا هونڪي ڏاڍي وڻي، جو اُن چوڻيءَ تي هڪ نرم لاءِ
 هو، جنهن رنگه برنگي ڪمل ٽريل هوا. اُن لاءِ جي ڪناري ٻڙ جو
 هڪ وڏو وڻ آهي جنهنجي هيٺان ويهي اهو ڪاڪپشندي کانگهه پرڀوءَ
 جي ڌيان ۽ چپ ۾ مڱن رهندو آهي. هريءَ جي پڇڻ کانسواءِ هن کي
 ٻيو ڪو ڌم ڪونهي ۽ انيڪ پکي اُن وڻ جي هيٺان ويهي کائونس
 هري ڪٿا ٻڌندا آهن. مان اهو درشيه ڏسي آندو ۽ پرڀوجي ويس ۽
 پاڻ به هڪ هنس جو روپ ڌاري ڪاڪپشنديءَ کان شري رام جي
 اها ڪٿا ٻڌم. اها ڪٿا ٻڌي منهنجي من ۾ شانتِي ۽ سک آيو ۽ پوءِ

پنهنجي راڄ جا ٻه حصا ڪيا ۽ اُتر ۾ لو ڪي ۽ ڏکڻ ۾ ڪش ڪي
 راڄگديءَ تي وهاريائين. اهو ٻڌي وانراڄ سگريو به انگڊ ڪي راڄگديءَ
 تي ويهاري اچي رامچندر وٽ حاضر ٿيو. شري رام هندجو پريم ڏسي
 هن ڪي به پاڻ سان مهاياترا ڪرڻ جي موڪل ڏني. ايوڌيا واسين
 جو پريم ۽ شردا ڏسي، رامچندر انهنڪي به انڪار ڪري نه سگهيو ۽
 رڳو هنومان کي سنسار ۾ رهڻ جي آڱيا ڪيائين. ڇو ته هو چرنجيو
 آهي. هن رامچندر کي هٿ جوڙي چيو: پڳوان! هن سنسار ۾
 جيستائين جبل، نديون، سورج ۽ چنڊرما آهي، تيستائين توهانجي
 پوتر ڪٿا جو پرچار ٿيندو رهندو. مان توهانجي سروپ جو ڌيان
 هڙدي ۾ ڌارڻ ڪري توهانجي ڪٿا روپي اميرت پيئندو رهندس،
 ٻڌي ڏينهن صبح جو شري رام هٿن ۾ ٻيپ کڻي ويد منترن
 جو اُچار ڪندو سرجو نديءَ ڏانهن هليو. سندس اڳيان اڱني هوتر
 جي بوندڙ اڱني هڻي ۽ پٺيان ڀرت، شتروگهن، سگريو ۽ ايوڌيا جا
 نر ناري هئا. سڄيءَ ايوڌيا ۾ ڪوبه ڪونه رهيو ۽ سڀيئي رامچندر
 سان گڏ سرجو نديءَ تي اچي پهتا. رامچندر پنهنجن ٻنهي ڀائرن
 سميت سرجو نديءَ ۾ پرويش ڪيو ۽ وشتو پڳوان جي تيج ۾
 سمائجي ويو. انوقت ديوتائون ومان وٺي آيا ۽ رامچندر جي سڀني
 پڳتن کي برهمڻ لوڪ وٺي ويا.

شنڪر ٿو چوي: هي پاروتي! شري رام پنهنجي وشتو سروپ
 ۾ هن برهمانڊ جي هر جڳهه ۽ هر وسڻيءَ ۾ رهي رهيو آهي. هر هڪ جيو جو
 ڀرم پرشارت اهو آهي ته هو سڀ هنڌ رام کي وياپڪ ڏسي ۽ انپڙ
 ڪري. رامائڻ جي هيءَ ڪٿا ويد سمان آهي ۽ جيڪو به پڳتيءَ ۽
 شردا سان هيءَ ڪٿا پڙهندو ۽ ٻڌندو تنهن جا سڀ ڊڪ دور ٿيندا.

گورڙ جو اڳيان ۽ ڪاڪڀشنديءَ وٽان رام ڪٿا ٻڌڻ.

شنڪر چوڻ لڳو: هي گرجا! مون توکي رامچندر جي اها

آسن جي ڌارا وهڻ لڳي. ٿوريءَ دير کانپوءِ هو ٽڙ ٽپي چوڻ لڳو. اڄ منهنجي اکين اڳيان منهنجي لکشي پرڻي ۽ رالپ ٿي وئي. جنهن مولاءِ سڀ سڪ تياڳي بن جا ڪشت به مٽا ڪري پوڳيا، سائي اڄ مونکي ڇڏي وئي. هي ماما پرڻي يا نه مونکي سڀئي موٽائي ڏي يا نه مونکي به پنهنجي گود ۾ جڳهه ڏي. مان سڀئي کان سواءِ ڪڏهن به سڪي رهي نه سگهندس.

رامچندر جادل ڌاريندڙ ورلاپ ٻڌي سڀني جي نيٺن مان نير ٽهڻ لڳو. انوقت مهرشي والميڪ ۽ ٻين رامچندر کي سمجهائي ڏيڇڙ ڏنو. پوءِ سڀيئي لوڪش کي وٺي يگيه جي گهوڙي سهيت ايوڊيا هوٽي آيا. رامچندر جو اڻسويهه يگيه سڪ سان ڀورو ٿيو. پر سڀئي کان سواءِ هنکي سڄو سنسار سڄو ٿي لڳو.

~*~*~*~

رامچندر جو لکشدن کي تياڳڻ ۽ پاڻ به وڻڻو ڀڳوان جي تهن ۾ سمنائجڻ.

— — —

رامچندر پرڻي تان اٿياچار جونالوئي پٽي ڪڍيو جو چو طرف ڀرجا ۽ سڪ شائتي سندرتا چالنجي وئي. سندو نديءَ جي ملڪ ۾ گندرون ظلم ٻاري ڏنو هو، تنکي رامچندر جي آڳيا موجب ڀرت جي ٻن پٽن وڃي دٻايو ۽ اُتي آريه سڌانتن موجب راڄ ڪرڻ لڳا. ڀرت جي وڏي پٽ ڪي جي راڄڌاني ڪي به شلا ٿي ۽ ننڍي پٽ پشڪل گنڌار (گنڌار) ديش ۾ پشڪلاوت نالي شهر وسائي اُنکي پنهنجي راڄڌاني بڻايو.

رامچندر لکشمي جي ٻن پٽن انگد ۽ چندر ڪيتو کي ڪارو پٽ ۽ ملهه ڏيسن جو راڄ ڏنو. شتروگهن جي ٻن پٽن سباهو ۽ شتروگهائيءَ کي اڳ ۾ مدرديش جو راڄ وراهي ڏنو ويو هو. انريٽ رامچندر پنهنجن ڀائرن جي پٽن کي جڏهن ديش وراهي ڏنا تڏهن پنهنجي چوڻش ۾ ڏيڻ. اهو چاڻي ڌرم راڄ مها ڪال هڪ مٺيءَ

پنهنجي راڄ جا ٻه حصا ڪيا ۽ اُتر ۾ لو ڪي ۽ ڏکڻ ۾ ڪش ڪي
 راڄگڏي ٿي وهاريائين. اهو ٻڌي وانڙاج سگريو به انگڊ ڪي راڄگڏي
 ٿي ويهاري اچي رامچندر وٽ حاضر ٿيو. شري رام هنجو پريم ڏسي
 هن ڪي به پاڻ سان مهاياترا ڪوڙ جي موڪل ڏني. ايوڌيا واسين
 جو پريم ۽ شردا ڏسي، رامچندر اُنهنڪي به انڪار ڪري نه سگهيو پر
 رڳو هنومان ڪي سنسار ۾ رهڻ جي آڱيا ڪيائين. چو ته هو چرنجيو
 آهي. هن رامچندر کي هٿ جوڙي چيو: پڳوان! هن سنسار ۾
 جيستائين جبل، نديون، سورج ۽ چنڊرما آهي، تيستائين توهانجي
 پوتر ڪٿا جو پرچار ٿيندو رهندو. مان توهانجي سروپ جو ڌيان
 هرڏي ۾ ڌارڻ ڪري توهانجي ڪٿا روپي امڀرت پيئندو رهندس.
 ٻڏي ڏينهن صبح جو شري رام هٿن ۾ ٻي ڪٿي ويد منترن
 جو اُچار ڪندو سرجو نديءَ ڏانهن هليو. سندس اڳيان اڳتي هوتر
 جي ٻوندڙ اڳتي هڻي ۽ پٺيان ڀرت، شتروگهن، سگريو ۽ ايوڌيا جا
 نوراري هوا. سڄيءَ ايوڌيا ۾ ڪوبه ڪونه رهيو ۽ سڀئي رامچندر
 سان گڏ سرجو نديءَ تي اچي پهتا. رامچندر پنهنجن ٻنهي ڀائرن
 سميت سرجو نديءَ ۾ پرويش ڪيو ۽ وشتو پڳوان جي تيج ۾
 سماجي ويو. انوقت ديوتائون ومان وٺي آيا ۽ رامچندر جي سڀني
 پڳتن کي برهمڻ لوڪ وٺي ويا.

شنڪر ٿو چوي: هي ڀاروتي! شري رام پنهنجي وشتو سروپ
 ۾ هن برهمڻ جي هر جڳهه ۽ هر وستو ۾ رمي رهيو آهي. هر هڪ جيو جو
 ڀرم پرشارت اهو آهي ته هو سڀ هنڌ رام کي وياپڪ ڏسي ۽ انڀڙ
 ڪري. رامائڻ جي هيءَ ڪٿا ويد سمان آهي ۽ جيڪو به پڳتيءَ ۽
 شردا سان هيءَ ڪٿا پڙهندو ۽ ٻڌندو تنهن جا سڀ ڊڪ دور ٿيندا.

گرڙ جو اڳيان ۽ ڪاڪيشنديءَ وٽان رام ڪٿا ٻڌڻ.

شنڪر چوڻ لڳو: هي گرڙا! مون توکي رامچندر جي اها

سيتا جو پوڙي ۽ ٻرويش ڪرڻ.

هوڏانهن لو ۽ ڪش لڙائي ۽ جوانت ٿيل سمجهي ۽ رات پوڻ ڪري
يگيه جو سينگاريل گهوڙو وٺي پنهنجي ڪٽيا ۾ آيا ۽ مانا سيتا کي
اچي ڀڏي جي حقيقت ٻڌائي اهو گهوڙو ڏيکاريائون. سيتا جڏهن ان
گهوڙي تي پنهنجي سامي ۽ پراڻاٺاٺ جي پتريڪا ڏسي تڏهن
وياڪل ٿي مورچت ٿي ڪري پئي. اهو ڏسي لو ۽ ڪش ٻٽا ۽ مانا
کي هوش ۾ آڻي سندس ان دشا جو ڪارڻ پڇڻ لڳا. تڏهن سيتا
چين: هي پترو! توهان پنهنجي پتا جي يگيه جو گهوڙو آندو آهي ۽ جن
چاچن کي نمرتا سان پرڻام ڪرڻ گهرجيون تن سان جنگ جوڻي اٿو.

اهو ٻڌي پئي ٻالڪ ڏاڍا شدر ٿيا ۽ مهرشي والميڪ وٽ وڃي
پنهنجي غلطي جي سموري حقيقت ٻڌايائون. صبح ٿينديئي مهرشي
والميڪ لو ڪش ۽ سيتا کي وٺي ان اسٿان تي آيو جتي ڪالهه ڀڏي
لڳي هئي ۽ هاڻي راجا رامچندر پاڻ ڀڏي ڪرڻ لاءِ آيل هو. انوقت
ڀرت، لڪشمڻ ۽ شتروگهن به سجاڳ ٿيل هوا ۽ سڀيئي پئي رشي
ڪمارن جي پراڪرم جي ساراهه ڪري رهيا هوا. سڀني جي وسيله
جي حد نه رهي جڏهن ڏٺائون ته اُهي پئي رشي ڪمارهڪ جوڙي
يگيه جي گهوڙي، مهرشي والميڪ ۽ گيرو وٽل وسترن ۾ هڪ ٽپسوي
استري سميت، ڏاڍي نمرتا سان اچي رهيا آهن.

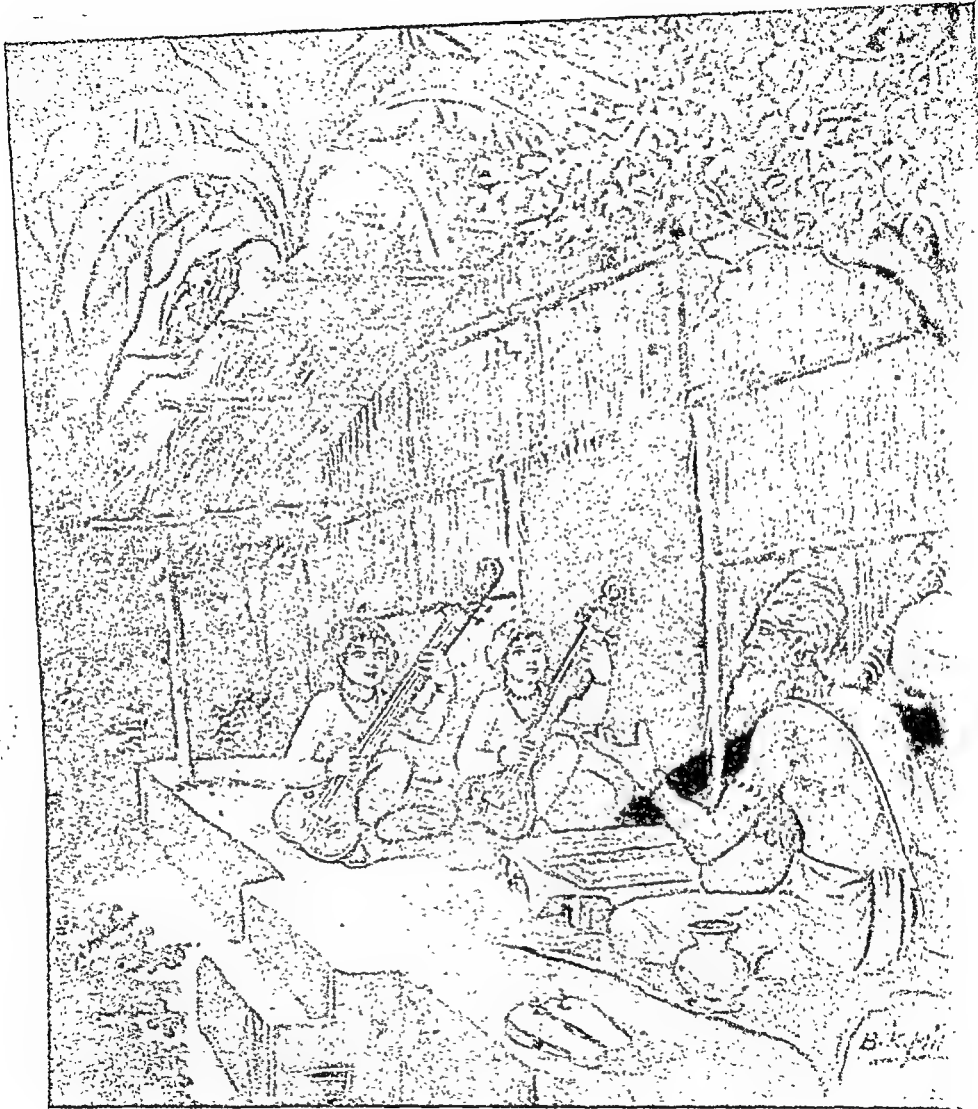
جڏهن مهرشي والميڪ کي رامچندر ۽ ٻين ڏٺو ته ڀرتام ڪيو
تڏهن مهرشي ۽ چيون: هي رگهروڪل شرومڻي شري راما هي پئي
ٻالڪ جيڪي توهان اڳيان هڪ جوڙي بيٺا آهن سي توهانجا ئي
پتر لو ۽ ڪش آهن، جن کي پتورنا سيتا منهنجي آشرم ۾ جنم ڏنو
آهي. توهانجي ٻانهن پنهني ڪمارن کي سندن مانا ۽ مان سڀني
وديان ۾ نپڻ ڪيو آهي. هنن پنهني ٻالڪن اڻڄاڻائيءَ سبب توهانجو
گهوڙو جهليو ۽ پنهنجن پوجن ۾ چاچن سان ڀڏي جوڻي، انلاءِ هي پئي
پڇتائي رهيا آهن. هي آهي توهانجي ڌرم پٽي سيتا جا پوتر شت

اسانڪي موٽائي ڏيو ۽ وڃي گهر خوش ٿيو.

اهو ٻڌي ڪمار لڏ ورائيو: هي آريه! توهان اسان تي ديا نه ڪريو ڇو ته اسان ڄاڻي وائي دعوڄڻ جو گهوڙو جهليو آهي. توهان سمجهو ٿا ته توهان کانسواءِ ڀرتوي جوڌن کان خالي آهي، انلاءِ هاڻي مڙس تي اچي گهوڙو وٺو. ڏک ڪرڻ کانسواءِ توهانڪي گهوڙو کين ملندو، اهو ٻڌي شتروگهن انهن ٻالڪن سان ڏک ڪرڻ شروع ڪئي، پر لڏ ۽ ڪش اهڙا ته ڀراڪرمي هوا جو تيرن جي ورڪا ڪري ڪيتري سڱنا ماري ڇڏيائون ۽ خود شتروگهن کي مورچت ڪري ڇڏيائون. تڏهن لشڪر مٿان بچيل ڪن سپاهين وڃي رامچندر کي سڃي حقيقت ٻڌائي. رامچندر ڀرت ۽ لڪشمڻ کي وڏي سڱنا سان ڏک جي جي مڱدان تي موڪليو. ڀرت ۽ لڪشمڻ جڏهن اچي انهن ٻنهي رشي ڪمارن کي ڏٺو ۽ سندن ادب ڀرت ڀراڪرم ڏٺو تڏهن هو ٻئي وسڻ ۾ ڀرجي ويا. هو کين چوڻ لڳا: اڙي ٻالڪو! توهانڪي شايد هن ٻالڪي اوستا ۾ ئي ڪال جي ڪوٺ ٿي آهي. پر اسين توهانڪي ماريون تنهن کان اڳ ۾ پنهنجي ماما پٽا جو نالو ته ٻڌايو.

اهو ٻڌي لڏ ڪمار ورائيو: هي آريه پرشوا! توهانڪي به پنهنجي ڀاءُ وانگر پنهنجي بل جو ڏاڍو ايمان آهي ۽ واک ڏي ۾ ڏاڍا چتر ٿا ڏسجو. پر زبان سان جنگ زالن ڪنديون آهن نه ڪيتري وڻجڻ ڀرڻ. اسانجو خيال نه ڪريو ۽ اچي ڏک ڪريو. اسانڪي پنهنجي پٽا جي نالي جي خبر نه آهي ۽ اسانجي ماما ۽ رشي اسانجي پالنا ڪندا آهن.

ائين چئي لڏ ۽ ڪش ڀرت ۽ لڪشمڻ جي سڱنا تي تيرن جي ورڪا ڪرڻ شروع ڪئي ۽ گهڻي لڙائيءَ کانپوءِ سڃي سڱنا کي گهايل ڪري ڀرت ۽ لڪشمڻ کي به مورچت ڪري ڇڏيائون. تڏهن وري به باقي بچيل سڱن ڪن وڃي رامچندر کي سڃي حقيقت ٻڌائي. ٻن رشي ڪمارن جي اهڙي ادب ڀرت ڀراڪرم جي وارڻا ٻڌي ۽ پنهنجي ڀائرن جي مورچت اوستا جو ٻڌي رامچندر وسڻ ۾ چٽا ۾ ڀرجي وڏي سڱنا وٺي پاڻ ڏک ڀريو ۽ ڏانهن روانو ٿيو.

والهڪ رشيءَ جو اڙ ۽ ڪش ڪي سڊگيت سيڪارڻا.

اڇاڻڻ لڳو، پر وڏو شتروگهن پنهنجن ٻاڻن سان اهي وڻ ويو ڪٽيا.
لوٽاس جو بدن پٿر سمان سخت هو جو شتروگهن جي ٻاڻن جو ان تي
ڪوبه اثر نٿي ٿيو. لوٽاس هڪ وڏو وڻ شتروگهن جي مٿي تي هنيو
ته ان مان رت رٿا ڪري وهڻ لڳو ۽ هو مورچيت ٿي ڪري پيو.
لوٽاس سمجهيو ته شتروگهن مري ويو ۽ پنهنجا وکريل جانور گڏ
ڪرڻ لڳو. پر ٿوري ويرو کانپوءِ شتروگهن کي جڏهن هوش آيو
تڏهن هو جوش ۾ ڀرجي اٿي کڙو ٿيو ۽ راکشس کي ڏٺو لاکارڻ
لڳو. لوٽاس هڪ وڏي چپ کڻي ڪاهي آيو ته شتروگهن ان وقت
شري رام جو ڏنل اموگه ٻاڻ ان راکشس کي هنيو. اهو ٻاڻ وڃ وانگ
تجولو ڪري وڃي لوٽاس تي ڪڙڪيو ۽ سندس چاٽي ڏري پيئي
هو زمين تي ڪري هڙي ويو.

لوٽاس جي موت ڪري سڄي ڀرجا ۾ خوشي ڄاڻجي ويئي
ماڻهن وري اچي پنهنجا گهر ۽ دڪان وسايا. ويران ٿيل شهر وري
ماڻهن سان ڀريل ڏسڻ ۾ اچڻ لڳا ۽ سڀيئي شتروگهن جي پراڪر
جي ساراهه ڪرڻ لڳا. جڏهن ان ديش جي راڄ جو انتظام ڇڻيءَ طرح
هڻڻ لڳو تڏهن شتروگهن ابوڌيا موٽي آيو. ابوڌيا ۽ سندس ڏاڏي
آجيان ٿي ۽ سندس ماضي نه هوندي به کيس مدرا ديش جو راجتلا
ڏنو ويو. شتروگهن رامچندر کي هٿ جوڙي ڇڏيو. هي پراڻا! هو
توهانجي آڱيا موجب لوٽاس کي ماري مدرا ديش وسايو، پر توهان
توهان کان جدا رهڻ جي سهڻي ڪانهي. مونکي توهان پنهنجي شين
۾ هتي رهڻ جي آڱيا ڏيو.

رامچندر چيو: هي پيارا! تون وقت به وقت مونسان ملڻ لا
ابوڌيا ايندو رهج. تون ته مونکي پراڻن کان به وڌيڪ پيارو آهين
پر پرڄا جي رکيا ۽ ديش ۾ انتظام رکڻ راجا جو بهرون ڌرم آهي.
شتروگهن کي رامچندر جا اهي ڌرم انوسار وڃن قبول ڪرڻا پيا.
ڪجهه وقت ابوڌيا ۾ رهي پنهنجي راجڏانيءَ مدرا ڏانهن موٽي ويا.

والهڪ رشيءَ جو لڙڪو ڪش ڪري سڏيڪي سڏيڪار ٿو.

۱. لڳو، پر وڃڻ شتروگهن پنهنجن ٻائڻ سان آهي وٺڻ ويو ڪٿيندو.
 ۲. جو بدن پٿر سان سخت هو جو شتروگهن جي ٻائڻ جو ان تي
 ۳. اتر ٿي ٿيو. لوٽاسو هڪ وڏو وٺڻ شتروگهن جي مٿي تي هنيو
 ۴. ان مان رت رڻا ڪري رهڻ لڳو ۽ هو مورچت ٿي ڪري پيو.
 ۵. لوٽاسو سمجهيو ته شتروگهن مري ويو ۽ پنهنجا وڪريل جانور گڏ
 ۶. ڪرڻ لڳو. پر ٿوري ويڙهه کانپوءِ شتروگهن کي جڏهن هوش آيو
 ۷. تڏهن هو جوش ۾ پڄي اٿي کڙو ٿيو ۽ راکشس کي ڏٺو لاکار
 ۸. لڳو. لوٽاسو هڪ وڏي چپ کڻي ڪاهي آيو ته شتروگهن انوک
 ۹. هري رام جو ڏنل امونگه ٻاڻ ان راکشس کي هنيو. اهو ٻاڻ وچ و
 ۱۰. تڄلو ڪري وڃي لوٽاسو کي ڪڙڪيو ۽ سندس چاٽي ڏري پيو.
 ۱۱. هو زمين تي ڪري هري ويو.
 ۱۲. لوٽاسو جي موت ڪري سڄي ڀرجا ۾ خوشي چانچي ويئي ۽
 ۱۳. ماڻهن وري اچي پنهنجا گهر ۽ دڪان وسايا. ويران ٿيل شهر وري
 ۱۴. جي ساراهه ڪرڻ لڳا. جڏهن ان ديش جي راڄ جو انتظام چڱيءَ طرح
 ۱۵. هلائڻ لڳو تڏهن شتروگهن ابوڌيا موٽي آيو. ابوڌيا ۽ سندس ڏاڏي
 ۱۶. آجيان ٿي ۽ سندس مرضي نه هوندي به کيس مڌرا ديش جو راڄتڪ
 ۱۷. ڏنو ويو. شتروگهن رامچندر کي هڪ جوڙي چيو: هي پراڻا! مون
 ۱۸. توهانجي آڱيا موجب لوٽاسو کي ماري مڌرا ديش وسايو، پر مون
 ۱۹. توهان کان جدا رهڻ جي سهڻي ڪانهي. مون کي توهان پنهنجي شيو
 ۲۰. ۾ هتي رهڻ جي آڱيا ڏيو.
 ۲۱. رامچندر چيو: هي پيارا! تون وقت به وقت مونسان ملڻ
 ۲۲. ابرڌيا ايندو رهج. تون ته مون کي پراڻن کان به وڌيڪ پيارو آهي.
 ۲۳. پر ڀرجا جي رڪيا ۽ ديش ۾ انتظام رکڻ راجا جو بهريون اڌرم آهي.
 ۲۴. شتروگهن کي رامچندر جا اهي ڌرم انوسار وڃن قبول ڪرڻا پيا
 ۲۵. ڪجهه وقت ابوڌيا ۽ رهي پنهنجي راڄڌانيءَ مڌرا ڏانهن موٽي و

والهڪ رشيءَ جو اٽو ۽ ڪش ڪي سڱيٽ سيڪارو.

اچاڻ لڳو، پر ويرو شترو گهن پنهنجن ٻاڻن سان اهي وڻ ويو ڪٽيندو. لوئاسر جو بدن پٿر سان سخت هو جو شترو گهن جي ٻاڻن جو ان تي ڪوبه اثر نٿي ٿيو. لوئاسر هڪ وڏو وڻ شترو گهن جي مٿي تي هنيو ته ان مان رت ريل ڪري وهڻ لڳو ۽ هو مورچيت ٿي ڪري پيو. لوئاسر سمجهيو ته شترو گهن مري ويو ۽ پنهنجا وڪريل جانور گڏ ڪرڻ لڳو. پر ٿوريءَ ويدم کانپوءِ شترو گهن کي جڏهن هوش آيو، تڏهن هو جوش ۾ ڀرجي اٿي کڙو ٿيو ۽ راکشس کي ڏٺو ته لڪارڻ لڳو. لوئاسر هڪ وڏي چپ ڪٽي ڪاهي آيو ته شترو گهن ان وقت شري رام جو ڏنل اموگه ٻاڻ ان راکشس کي هنيو. اهو ٻاڻ وچ وانگر تجلو ڪري وڃي لوئاسر تي ڪڙڪيو ۽ سندس چاٽي ڌري پيئي ۽ هو زمين تي ڪري مري ويو.

لوئاسر جي موت ڪري سڄيءَ ڀرجا ۾ خوشي چاندي وئي ۽ ماڻهن وري اچي پنهنجا گهر ۽ دڪان وسايا. ويران ٿيل شهر وري ماڻهن سان ڀريل ڏسڻ ۾ اچڻ لڳا ۽ سڀيئي شترو گهن جي ٻراڪرم جي ساراهه ڪرڻ لڳا. جڏهن ان ديش جي راڄ جو انتظام ڇڻيءَ طرح هلائڻ لڳو تڏهن شترو گهن ابوديا موٽي آيو. ابوديا ۾ سندس ڏاڍي آجيان ٿي ۽ سندس مرضي نه هوندي به کيس مڌرا ديش جو راجتڪ دٺو ويو. شترو گهن رامچندر کي هٿ جوڙي چيو ته هي ڀرائو! مون توهانجي آگيا موجب لوئاسر کي ماري مڌرا ديش وسايو، پر مون توهان کان جدا رهڻ جي سهڻي ڪانهي. مون کي توهان پنهنجي شيوا ۾ هتي رهڻ جي آگيا ڏيو.

رامچندر چيو ته هي ڀيڙا! تون وقت به وقت مون سان ملڻ لاءِ ايرديا ايندو رهج. تون ته مون کي ڀرائن کان به وڌيڪ پيارو آهين، پر ڀرجا جي رکيا ۽ ديش ۾ انتظام رکڻ راجا جو ٻهريون ڌرم آهي. شترو گهن کي رامچندر جا اهي ڌرم انوسار وڃن قبول ڪرڻا پيا. هو ڪجهه رقت ابوديا ۾ رهي پنهنجي راجڌانيءَ مڌرا ڏانهن موٽي ويو.

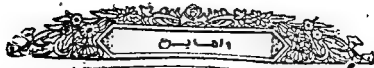
شٽروگهن پنهنجي سٽنا ڪي
 ڳٽي روانو ڪيو ۽ پاڻ واٽ
 تي مهرشي والهيڪ جي آشرم ۾
 نوسي پيو. اتفاق سان انوقت سیتا
 تي به جازا پٽ ڄاوا. مهرشي
 نهن مان وڏي جو نالو لڳو ۽
 ننڍي جو نالو ڪش رکيو. اهو
 ڏسي شٽروگهن ڏاڍو ڀرسن
 ٿيو ۽ ماما سیتا ڪي پرڻام
 ڪري ۽ سندس آشيرواد وٺي
 مڌرا ديش ڏانهن روانو ٿيو.

شٽروگهن ڄمنا ندي پار ڪري وڃي مڌرا شهر جي ڦاٽڪ وٽ
 پهتو. انوقت لوٽاسر پنهنجي ڪاڇ لاءِ جهنگل مان سوين جانور گڏ
 ڪري پنهنجي نگر ۾ موٽي رهيو هو ته هڪ هٿيار بند سورمي ڪي
 سامهون ڏنائين. شٽروگهن کيس چيو: هي راکشس! مان مهاراج
 رامچندر جي آگيا انوسار توکي مارڻ لاءِ هتي آيو آهيان، جو تو ڏاڍا
 ظلم ڪيا آهن. هاڻي اچي مون سان مقابلو ڪر.

اهو ٻڌي اهو هيبت ناک دٻيٽ چوڻ لڳو: اڙي چوڪرا! راجا
 ته توکي منهنجي پوڄن لاءِ موڪليو آهي. مون ته تو جهڙن گهڻن ئي
 کي ڪم پڻ مٿل مٽيءَ ۾ ملائي ڇڏيو آهي. هاڻي ترس ته مان
 پنهنجو ترشول کڻي اچان.

شٽروگهن چيس: سامهون آيل دشمن کي ڇڏي ڏيڻ ٻڌيمان
 ماڻهوءَ جو ڪم ناهي. جيڪو دشمن کي وجهه ۽ سهوليت ڏئي ٿو، سو
 مورڪ پنهنجي مشڪلات وڌائي ٿو. انلاءِ تون جادي ڄم لوڪ وڃڻ
 لاءِ تيار ٿي.

اهو ٻڌي لوٽاسر ڏاڍو تپي ويو ۽ هو وڻ پٽي شٽروگهن تي

ڪندو، استريءَ جي تياڳ جو سبب هيءُ آهي ته اڳئين زماني
ديوتائن ۽ دڻيٽن جي جنگ ۾ هڪ دفعي دڻيٽن کي ڀرڳو رشيءَ ۽
استريءَ شرن ڏيئي رکيا ڪئي هئي. انوقت ڀڳوان وشتوءَ پنهنجو
سدرن چڪر سان ڀرڳوءَ جي استريءَ جو سر ڪٽي ڇڏيو هو. مهڙو
ڀرڳوءَ کي جو ڀڳوان وشتوءَ ڪري استريءَ جو ويو ۾ سهڻو ڀيو ه
انلاءِ هاڻي ڀڳوان وشتوءَ کي به استريءَ جي ويو ۾ جو دک سهڻو پوند
سيتا جي گرپ مان رامچندر کي ٻه پٽ پندا ٿيندا. انلاءِ سيتا ۽
تياڳ ڪري توهان وياڪل نه ٿيو. ڀڳوان کان وٺي ڪٿيءَ تان
سڀني کي پنهنجو ڪم ڀرڳوءَ ڀرڳوءَ ٻوي ٿو. انڪري جا ڳالهه اوس ٿيا
آهي انلاءِ سوچ ڪرڻ نه گهرجي ۽ سڌاءِ شپ ڪرڻ ۾ لڳو رهجي
اهڙيون ڳالهيون ڪندا، هو ٻئي ڏينهن اچي ابوڌيا پهتا. لکڻ
محلات ۾ اچي ڏٺو ته رامچندر شوڪ ۾ ٻڌل ۽ اداس ويٺو آهي
لکشمي اچي کيس ڀرڳام ڪيو ۽ سيتا جو نياپو ڏئي کيس ڏيرج ڏا
چئن ڏينهن کان رامچندر راڄ جو ڪوبه ڪم ڪار ڪين ڪيو ه
پر هاڻي پنهنجي دل کي ڏي ڏيئي راجائي ڪاروبار ۾ لڳو. پر
جي تياڳ جي ڳالهه ٻڌي ماڻهن جي دل کي اهڙو صدمو رسيو ۽
ڪوشليا، ڪيڪٽي ۽ سمورا جلدي ڀرلوڪ ڀڌاريون.

ڪجهه وقت کانپوءِ، جڏا جي ڪناري رهندڙ ڪيترا رشي م
رامچندر جي درٻار ۾ آيا ۽ لوٽاس نالي دڻيٽ جي اڻڀاڄ جي اڻ
دانن ڏنائون. اهو لوٽاس راڻ جي ماسات ڪنڀينسيءَ ۽ مڌو ڏئي
جو پٽ هو ۽ هن مڌو (مٿرا) ديش کي پنهنجي ظلمن سان ويران ڪر
ڇڏيو هو. اهو پيانڪ دڻيٽ ٿيسوين جو ماس ڪالي رت ٻيڻدو ه
هن کي شڪر ڀڳوان جو ڏنل هڪ اهڙو اموگه ترشول هو جنهن ڪر
هن کي ڪوبه جيتي نٿي سگهيو.

رامچندر آيل رشين کي آئت ڏيئي لوٽاس جي مارڻ ج
پرگيا ڪئي. شتروگهن جي مرضي ڏسي رامچندر کيس امو
امتر شتر ۽ هڪ وڏي سگنا ڏيئي لوٽاس جي مارڻ لاءِ روانو

امچندر جي پتور ٿا استري اسان وٽ آئي آهي. شڌ ۽ پوتر چتر اري هوندي به، هنجي پتي ۽ پنهنجي پرڄا جي هٿ لاءِ، هنجو ياڳهه ڪيو آهي. هن وقت اسان کي ئي سندس پالنا ڪرڻي آهي، نلاءِ توهان پنهنجي ڪنيا سان هن جي پرڳڻو ۽ پري ۽ شڌا مان هن جي شيوا ڪجو ته جيئن هنجو من سڌاءِ خوش رهي.

مهرشيءَ جا وڃن ٻڌي انهن پوتر استرين سڀني کي هردي سان ڳايو ۽ کيس ڏاڍي آدرش سان پاڻ وٽ رهايو. مهرشي والميڪ ۽ پنهنجي ڪنيا ۾ موٽي ويو ۽ سڀني کي انهن ٽپسوي استرين جي سنگ ۾ پنهنجي هن کي آت ڏيئي ڌرم وارتا ۽ ٽپسيا ۾ جيوت نڌارڻ لڳي.

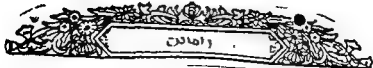

لو ڪش جو جنم ۽ شترو گهن هٿان لوٽاسر جو موت.

هوڏانهن گنگا جي ڀرين ڪناري تان جڏهن لڪشمڻ ڏٺو ته مهرشي والميڪ سڀني کي پنهنجي آشرم ۾ وٺي ويو. تڏهن هن پنهنجي سارڻي سمٽ کي واپس هلڻ جي آڳيا ڏني ۽ چيو: هي سمٽ! رامچندر لاءِ انڪان وڌيڪ ڏک جي ڳالهه ڪهڙي ٿيندي جو پنهنجي پراڻ ۽ پاري استريءَ جو تياڳهه ڪرڻو پيس! اڳي ڇوڏهن ورهيه بنواس ڀوڳي ته پتا جي آڳيا جو پالن ڪيائين، پر هاڻي ننداخور ماڻهن جي بڪواد ڪري پتور ٿا استريءَ کي گهر مان ڪڍي ڪهڙو پڇ ڪمايائين؟

سمٽ وراڻي ڏني: هي آريه! توهان رامچندر ۽ سڀني لاءِ ايڏو ڏک نه ڪريو، ڇو ته پنهنجن ڪرمن جو ڀوڳهه سڀني کي اوس ڀوڳڻو پوئڻو. ڏک نه ڪريو، ٿيا ته گرو وشنو جي آشرم تي درواسا رهي آيو هو، جنهن ڪهڻي ورهيه ٿيا ته گرو وشنو جي پوڻي (آئينده) لاءِ پڇيو هو. درواسا کان راجا دشرٽ پنهنجي پٽن جي پوڻي (آئينده) لاءِ پڇيو هو. درواسا چيو هو ته رامچندر پنهنجي پياري استري ۽ پياري ڀاءُ لڪشمڻ جو تياڳهه

لڪشڻ جا وڃڻ ٻڌي جانڪي مٿان چڻ ته اچي وڃ ڪڙڪي
 هوءَ ڪجهه دير نه وساهي وئي، پر پوءِ دل جهلي چوڻ لڳي :- ه
 لڪشڻ! مون اڳي جنم ۾ اهڙو ڪوپاپ ڪيو ٿو ڏسجي جو نراڻو
 هوندي به مونکي پٽيءَ جو ويوگه سهڻو ٿو پوي. مون کان جي ه
 پڇي ته پٽيءَ توکي گهر مان ڇو ڪڍي ڇڏيو، تنهنڪي مان ڪه
 جواب ڏينديس! انکان ته مان جيڪو گنگا ۾ ٻڏي ميران! پر اڄ
 ڪرڻ سان رامچندر جو ونس به ناس ٿي ويندو. استريءَ لاءِ پا
 ئي ديوتا آهي ۽ پراڻ ڏيئي به پٽيءَ جي ڀلائي ڪرڻ گهرجي. ٿو
 سسڻ کي منهنجو پرائم ڪڇ ۽ رگھونات کي چٽج ته هي سوامي
 توهانکي سڏ آهي ته مان پوڪر آهيان ۽ منهنجي پريت ۽ پڳهتي ر
 توهان ۾ آهي. توهان لوڪ ننڍا جي ڊپ کان جو منهنجو تياڻو ڪ
 آهي، تنهنڪي دور ڪرڻ منهنجو به ڌرم آهي. توهان سدا ۾ چاڊ
 ڀلائي ۾ لڳا رهجو ۽ منهنجي ڪا چٽا نه ڪجو.

سيتا جا وڃڻ ٻڌي لڪشڻ ڏاڍو وياڪل ٿيو پر ڪجهه ڪه
 نه سگهيو. هو جانڪيءَ کي پرائم ڪري، گوريءَ دل سان، نيٺن ه
 نير وهائيندو، پيڙيءَ تي چڙهي پيءُ ۾ هليو ويو. ان وقت
 گهر بن ۾ پاڻ کي اڪيلو ڏسي، سيتا جو هنيون ٿئي پيو ۽ ه
 گهرالجي روئڻ لڳي. هنجو روڊن ٻڌي، پرسان راند ڪندڙ ڪ
 رشي ڪمار ڊوڙندا آيا ۽ هڪ مها سندر استريءَ کي قيمتي سام
 سميت بن ۾ اڪيلو روئندو ڏسي اچرچ ۾ پرجي ويا ۽ وڃي ههر
 والميڪ کي سڏ ڏنائون. والميڪ پنهنجي ٽپو ٻل سان ڌيان لڳا
 ڏٺو ته اها استري ههراچا رامچندر جي پتور ٿا استري سيتا آهي
 هن جي بن ۾ هجڻ جو سبب به معلوم ٿيس. تڏهن والميڪ
 سيتا وٽ آيو ۽ مٿن وڃڻ سان سندس آڌر ۽ سواڪٽ ڪري ڪي
 سانت ۾ آنداء. ههرشي جي آشرم ۾ هڪ پاسي سندس ششٽيون ٽپسيا
 ساڌنا ۾ لڳل رهنديون هيون. والميڪ سيتا کي وٺي انهن ٽپسو
 استرين وٽ آيو ۽ انهن کي چيائين ته هي ديويون آهي ۽ ههرا

تياڳه ٿو ڪريان ۽ لڪشڻ سڀاڻي ئي سڀيتا کي والميڪ رشيءَ جي
آشرم ٻاهران ڇڏي اچي.

انريت ڀرجا کي ڀرسن ڪرڻ لاءِ رامچندر ايڏو وڏو تياڳهه
پنهنجي جيون ۾ ڪيو. انوقت نراڀڙا ۽ ستي سادوي سڀيتا کي
تياڳڻ ۾ سندس اکين مان آنسن جي ڌارا وهڻ لڳي. سندس ٽنهي
ڀائرن به انهيءَ ڪم جو وروڌ ڪيو پر ته به هو پنهنجي نشچيم تي دري
رهيو ۽ راجائي مريادا کي نباهڻ لاءِ پنهنجي شخصي ڀريم ۽ سڪم کي
قربان ڪري ڇڏيائين. ٻئي ڏينهن لڪشڻ سڀيتا کي بن ۾ ڇڏي
اچڻ لاءِ رت تيار ڪري سڀيتا وٽ آيو. جانڪي ڏاڍو خوش ٿي ۽
رشين جي استرين لاءِ گهڻي ڪپڙا ۽ مٽيا کڻي اچي رت تي ويٺي،
پر جلد ئي کيس اڀسڻ ڏسڻ ۾ آيا ۽ هوءَ گهٻرائجي چوڻ لڳي: هي
لڪشڻ! منهنجي ڏاڻي اک ڦڙڪي رهي آهي ۽ جڻ ته سچ ئي سچ
ٿي نظر اچي. شل تنهنجو ڀاءُ خوش رهي ۽ ڀرجا سڪي رهي.

اهو ٻڌي به لڪشڻ کي ڪين ڪڇيو جو هن جو من به ڏاڍو
اُداس هو. ٻنهي اُها رات گومتِي نديءَ جي ڪناري گذاري ۽ ٻئي
ڏينهن رت تي چڙهي گج وقت کانپوءِ اچي گنگا ڪناري پهتا.
جڏهن هو پيڙي تي چڙهي گنگا جي ٻيءَ ڀر والميڪ رشيءَ جي آشرم
اڳيان اچي پهتا، تڏهن لڪشڻ پاڻ جهلي ڪين سگهيو ۽ اچي روئڻ
۾ چٽڪيو. پنهنجي ڏير کي روئندو ڏسي سڀيتا گهٻرائجي وئي ۽
عجب ۾ ڀرجي سندس ڏم جو سبب پڇڻ لڳي. تڏهن لڪشڻ
چيو: هي ستي سادوي ديوي! راجا مون کي اهڙو ڪم سونپيو آهي،
جنهن ڪرڻ کان بهتر ته مان جيڪر مري وڃان. ديشواسين کي
توهان تي ڪلڙڪ هڻندو ڏسي، رامچندر رگهوڪل جي آبرو بچائڻ
لاءِ ۽ لوڪن جي استرين جي نيتي جي رکيا لاءِ توهانجو تياڳهه ڪيو
آهي. مان راجا جي آڳيا انوسار ۽ توهانجي به اهڙي اڃا ڄاڻي،
توهان کي هتي ڇڏڻ آيو آهيان. هي ويجهو مهرشي والميڪ جو آشرم
آهي ۽ هو پتا سمان توهانجي پالنا ڪندو.

توهانجي اُپديش تي آچرڻ ڪرڻ سان اسانجو ڀرم ڪلياڻ ٿيندو. هي
دين وٽسلا دين ٻنڌو ڀڳوان! اسان توهانجي شرط آهيون.
انريت ڀريم ۽ شردا سان ڀرت لڪشمن شتروگهن ۽ هنومان آدي
ڀڳتن ڀڳوان رامچندر کان گيان جي پراپتي ڪئي.

رامچندر جو سڀتا کي ٻن ڏوڪڙ.

شوپيا جي ڪاڻ، شيل ۽ نمرتا واري سڀتا سڌاءِ پئيءَ جي
مريض ۽ موجب هلندي هئي. گهر ۾ انيڪ نوڪرن چاڪرن هوندي
به سڀتا پنهنجي پئيءَ جي شيوا پاڻ ڪندي هئي. هوءِ راڻي هوندي
به سس جي شيوا ڪندي هئي جو هن کي هٿ يا وڏائي ته پئيءَ
ڪين هو. ڪجهه سمي ڪانپوءِ سڀتا کي گرپ ٿيو، جنهن ڪري سندس
سسون ۽ رامچندر ڏاڍو خوش ٿيا. شري رام ڏاڍي پيار مان جانڪيءَ
کي چيو: هي پراڻ پياري! تنهنجي جيڪا به اڃا هجي سا مونکي ٻڌاءِ
ته مان تڪال پوري ڪريان.

سڀتا مشڪي چيو: هي ناٺ! منهنجي اها اڀلاڪا آهي ته مان
گنگا ڪناري وڃي رشين منين جي شانت آشرمن ۾ ڪجهه وقت
رهان. اڳي جڏهن اسان بنواس پئي پوڳيو تڏهن اڃو مان تپسوي
استرين سان ڌرم چرچا ۽ سندن ساڌنا بابت وارتا لاپ ڪندي هئس
ته منهنجو من ڏاڍي آند ۽ شانتِيءَ ۾ رهندو هو. هاڻي انهيءَ سماگر
ڪانسواءِ محلاتن ۾ به مان اُڀاڻڪي پيئي رهان.

جانڪيءَ جي اهڙي اڀلاڪا ڏسي رامچندر سندس منورث
پوري ڪرڻ جو وڃن ڏٺو. اُن ڏينهن اهڙو اچي سنجوڳهه بڻيو جو
جڏهن شري رام پنهنجي دستور موجب پنهنجن ڌوٽن کان پرڄا جو
احوال پڇڻ لڳو ته عام ماڻهو منهنجي لاءِ يا منهنجي عمادارن لاءِ
ڪهڙي چڱي مٺي ڳالهه ٻولهه ڪري رهيا آهن ته اُن ڳالهه کي سڌاريو

هن هڪ جوڙي شري رام چندر جي اُستتي ڪئي ۽ سڀني جو آدرستڪار
 ڪيائين. ان کان اڳ اھليا ڪنھن جي نظر نہ ايندي هئي، پر هاڻي
 سراپ سميت ٿيل ڪري ۽ پنهنجي ٽپسيا ڪري هوءَ شڌ ۽ ٻوٽر ٿي ۽
 هنججي مود پاونا ۽ جڙٽا ناس ٿي ۽ اڳئين وانگر وهنوار ڪرڻ لڳي.
 ڪنھن کانپوءِ هوءَ گوتم رشيءَ وٽ هماليه جي آشرم ويئي ۽ اڳئين وانگر
 پنهنجي پتيءَ سان پريم ڀروڪ رهڻ لڳي.
 ان ريت اھليا جو آڌار ڪري شري رام سڀني سميت اچي
 مثلاً پوري پھتو.

مهرشي وشوامتر جو جيون ورتانت

جڏهن مها ماني وشوامتر ۽ سندس منڊلي جنڪ پوريءَ اچي
 پهتا تڏهن ان شهر جي سوپيا ڏهڻي ڏاڍو پرسن ٿيا. خاص ڪري
 جوسينا سويمبر ڪري انيڪ راجائون ۽ ٻيا ڪتري شور وڀر اُٿي آيل
 هوا، انلاءِ شهر ۾ ڏاڍي رونق، پيڙ لڳي پيڙي هئي. ڏنڻس يگيه لاءِ
 ڏاڍيون شاندار تياريون ٿيل هيون. جتي ڪٿي انيڪ ديشن جا
 برهمڻ ۽ ودوان ويد ڏئي ۽ گيان وارتائون ڪري رهيا هئا. وشوامتر

مانيءَ به انهن جي هڪ عمدي
 باغ ۾ ايڪانت اسٿان ڏسي
 اچي ڏيرو ڪيو.

راجا جنڪ کي جڏهن
 سڌ پيڙي ته مها ماني وشوامتر
 پنهنجي منڊليءَ سميت پڌارو
 آهي تڏهن پنهنجي گرو
 شتاند ۽ ٻين برهمڻن ۽ منترين
 کي وٺي وشوامتر وٽ آيو ۽
 اچي کيس پوڻام ڪيائين.
 وشوامتر راجا جنڪ کي آشيرواد
 ڏيئي ڪشل منگل پڇيو ۽

اُن وقت گوتم رشيءَ ڪروڙ ۾ ڀرجي اندر کي سراپ ڏٺو. هي ڊراچاري! تو هڪ ڀڳ (ڀوڳ ڪرڻ جي اسٿان) لاءِ هيءَ ڀاپ ڪرم ڪيو آهي، انلاءِ تنهنجي شريهر هزارين ڀڳ ٿي پوندا، جن جي پيڙا ڪري تون ڏاڍو وياڪل ٿيندين. مهرشيءَ جي انهيءَ سراپ ڏيڻ تي اندر جي سرير ۾ هزارين تنگ ٿي پيا جنهن ڪري هو ڏاڍو ڊڪي ٿيو. گوتم پنهنجي استريءَ کي به سراپ ڏٺو. هي ڀاپ! تون پنڊ بهڻ ٿي پوءِ ۽ سيءَ، هوا ۽ برسات سهندي بک ۽ رک ۾ پئي ره. تون سڀني جيون کان پاڻ لڪائي پئي هوندين ۽ جڏهن دشرت ڪمار شري رام هتي ايندو تڏهن اُنجو درشن ڪري تنهنجي مڪتي ٿيندي ۽ تون پنهنجو اڳيون شري دري هون سان اچي ملين؟

هي رام! انريت سراپ ڏيئي مهاٿما گوتم هيءَ آشرم ڇڏي هماليه جي چوٽيءَ تي وڃي تپسيا ڪرڻ لڳو. هنجي وڃڻ کانپوءِ ٻيا رشي مٺي به هن پرشت ٿيل آشرم کي ڇڏي ويا، رڳو پنڊ بهڻ سمان ويچارڻ اهلڀا پنهنجو سراپ ڀوڳيندي تنهنجي درشن جو رستو ڏسي رهي آهي. هاڻي تون اُن تي مهر ڪر.

وشوامتر جي چوڻ موجب رامچندر اُن آشرم ۾ ويو. پٿت پاون شري رام جي پرويش ڪندي ئي اُن پرشت آشرم جو پاراڻو پورو ٿيو. جا اهلڀا پنهنجي پشچاڻاپ ۽ رشيءَ جي سراپ ڪري ورهين جا ورهيه پنن ۽ ولين هيٺان منهن لڪائي پنڊ پٿروانگر پئي هوندي هئي، سا ڀڳوان جي چوڻ جو سپرش ڪري پنهنجي اڳلي سندر سروب ۾ اُٿي ويئي.

سگهي. گنگا جو چوهه سان ڪريل جل ڀڳوان شو جي ور وڪڙ ڳٽيل وارن جي ڇڳن ۾ ئي بند ٿي ويو جڻڪ ڀڳوان جي جٿائن ۾ هڪ مها سرور ٿي پيو. گنگا گهڻي جتن ڪيا پر ٻاهر نڪري نه سگهي.

انريت گنگا کي ته چڱي سيڪٽ ملي پر ڀاڳيرٿ ڏاڍو مايوس ٿي ويو پر ته به هن اورچائي نه ڇڏي. نيٺ گنگا جي پڇتاءُ ڪرڻ ۽ ڀاڳيرٿ جي وري تپسيا ڪرڻ تي ڀڳوان شڪر پرسن ٿي گنگا کي ٽن ڌارائن ۾ پنهنجي جٿائن مان ٻاهر ڪڍيو. هڪڙي ويٺي آڪاش ۾، جنهنجو نالو ديوتائن پاپ ناشني منڊاڪني رکيو، ٻي ويٺي پاتال ۾، جا دم هرڻ واري ڀرپاوتي نالي سان سڏي ويئي ۽ ٽين اُها، جا سندن کي سڪ ڏيندڙ گنگا ماما ڪوٺجي ٿي. شڪر جي جٿائن مان نڪري گنگا جي بندو سرور ۾ آئي ۽ اُتان نڪري مهاراجا ڀاڳيرٿ جي پٺيان هاڻ لڳي. ڀاڳيرٿ کيس اُن هنڌ تي آندو جتي سندس وڏن جي رڪه پيئي هئي. راجا گنگا جل سان سندن تروپ ڪيو ته هنن جا پاپ ناس ٿيا ۽ هوسرگهه ۾ ويا. تنهن کانپوءِ راجا ڀاڳيرٿ هوا مٿل ٿڪي هلندڙ رت تي اڳيان شنڪه وڄائيندو هليو ۽ اُنهي پٺيان گنگا ناچ ڪندي ڪڏهن ٿڪي، ڪڏهن ماني، ڪڏهن گسڪندي ڪڏهن ٽپندي هاڻ لڳي. رستي ۾ ايندڙ سڀني ديشن کي گنگا جي پوٽر ۽ آباد ڪندي سمند سان وڃي ملي.

راجا ڀاڳيرٿ ڏاڍي مشڪلات ۽ اورچائيءَ سان گنگا جي ڪي هماليه تان هن ديش ۾ آندو ۽ جيڪي ملڪ اڳ ۾ ويران رڻ پٽ هوندا هئا ۽ رعيت ڏڪر ۾ پئي مرندي هئي، سي ملڪ سرسبز آباد ٿيا ۽ پرڄا جو دم دور ٿيو. ان وڏي جتن ڪري راجا ڀاڳيرٿ جو جس ۽ ڪيرتِي سدائين قائم رهندا ۽ ان لاءِ گنگا کي ڀاڳيرٿي به ڪري چئبو آهي. گنگا جو جل سدائين پاپن کي ناس ڪندو آهي ۽ سندس ڪناري تي رشي مٺي پراچين زماني کان وٺي آشرم ٺاهي تپسيا ڪندا آهن.

بھاریو. راجا پنهنجن سٺ هزار پٽن کي گهوڙي جي تلاش ۾ موڪليو، جن ٻوليندي ٻوليندي اچي ڪپل مٺيءَ جي آش ۾ گهوڙي کي ٻڌل ڏٺو. انوقت مهرشي ڪپل سڦاڙيءَ ۾ ويٺو هو. اهو ڏسي، ايماني راجڪمار غصي ۾ پڙجي ڀڳوان ڪپل ڏيو کي بد شد ڳالهائڻ لڳا ته هن ئي اسانجو گهوڙو چورايو آهي ۽ هاڻي اڪيون پوئي ڏونگهه ڪري وينو آهي. هن ڀاڀيءَ کي ماري ڇڏيو. ائين چئي هو ڪپل ڏيو تي اُٿل ڪري آيا. سگر جي پٽن جون ڳالهليون ٻڌي مهاڻيچسوي ڪپل ڏيو کي ڪروڙ لڳو ۽ انهيءَ ڪروڙ ۾ هن جي منهن مان هنڪار نڪتي، جنهن جي

نڪرڻ تي سگر جا سڀئي پٽ جلي رک ٿي ويا.

جڏهن راجا سگر جا پٽ گهوڙو وٺي واپس نه آيا ته راجا سگر اسمنجس جي پٽ انشومان کي انهنجي تلاش ۾ موڪليو. ٻوليندي انشومان انهي جڳهه تي اچي پهتو جتي سندس چاچا رک جو ڍير ٿيا پيا هئا. اهو ڏسي هنکي ڏاڍو ڏک ٿيو ۽ ڀرسان يگيه جو گهوڙو به ڏٺائين جتي ڀڳوان ڪپل ڏيو سڦاڙيءَ لڳائي ويٺو هو.

پنهنجن چاچن جو تڙپڻ ڪرڻ لاءِ انشومان پاڻيءَ جي ٻولا ڪرڻ لڳو. پر هن کي ڪٿي به پاڻي نه مليو جو چوڌر ويران پٽ لڳا پيا هئا. پوءِ انشومان هٿ جوڙي ڪپل ڏيو جي اُستتي ڪئي، تنهن تي ڪپل ڏيو ڀرسان ٿي کيس چيو: انشومان! شوڪ نه ڪر. تنهنجي چاچن جو موت جڳت جي ڪلياڻ لاءِ ٿيو آهي. مون هنن راجڪمارن کي پس ڪيو آهي، تنهنڪري تون هنجو تڙپڻ هاليهه جي وڏيءَ ڌيءَ گنگا جي پوتر جل سان ڪندين ته سڀ سرڳم ويندا. هاڻي يگيه جو گهوڙو وٺي

کائي بي پرسن ٿي مهاڻا. وشوامتر جي چوگرد ڪٿا ٻڌڻ لاءِ اچي ويٺا. مٺي چوڻ لڳو: ههاليه بوبت سڀني بهارن جو راجا آهي ۽ سڀني ڏاتن جو پندار به آهي. اُن راجا ههاليه جون ٻه ڌيئرا آهن، وڏي ههنگا ۽ ننڍي اما. ننڍي اما جو وراه ڪئلاس ناٿ مهاديوسان ٿيو ۽ وڏي ههنگا تنهي لوڪن کي پوتر ۽ آباد ڪرڻ لاءِ ڪيئن پرڻوي تي پڌاري ۽ سمندر سان وڃي ملي، سا ڪٿا مان توهان کي ٻڌايان ٿو.

اڳين زماني ۾ ايوڊيا ۾ سگرنالي هڪ ٻراڪرمي ۽ چڪرورتي راجا راج ڪندو هو. هن ههڻي ڌنڌا سڃي پرڻوي فتح ڪئي ۽ تالجنهه، يون، شڪ، هيپيه ۽ بربر جاتين کي ماري مڃايو پر هنن جو عام قتل نه ڪيائين. هن اُنهن کي ڪروپ بڻايو يعني ڪن کي مٺا وار ڪوڙائڻ جو نه ڪن کي ڏاڙهي مڇڙون رکڻ جو حڪم ڪيائين، ڪن کي ڪپڙن بهرڻ بدران ڪپڙن ڍڪڻ جو حڪم ڏنائين ۽ سدائين اُنهن جاتين کي پوري دٻاڙ ۾ رکندو ايندو هو.

راجا سگرم کي ٻه رائيون هيون اُن مان ڪيڻي مان کيس هڪ پٽ اسمنجس نالي ڄائو ۽ ٻي سمڻي جي گروپ مان هڪ تنبي پڻ ٿي. اُن تنبي مان سٺ هزار جيو ٺڪتا جن کي گيهه جي دٻن ۾ پالي وڌو ڪيو ويو. اُهي سٺ هزار راجڪمار ڏاڍا ڀلوان ۽ ايماني ساماڻا. اسمنجس اڳئين جنم ۾ يوگي هو ۽ هو جڏهن وڏو ٿيو تڏهن ڄاڻي پيئي اهڙا ڪوٺا ڪرم ڪرڻ لڳو جو ٻرجا وڃي راجا کي دانپون ڏنيون. راجا ٻرجا جون دانپون اونائي اسمنجس کي شهر نيڪالي ڏني. هن کي نه ڪنڊرلي اهو هئو، تنهن بن ۾ وڃي پنهنجي اڳئي جنم جي يوگه سڻا پوري ڪئي. بن ۾ وڃڻ کان اڳ اسمنجس کي هڪ پٽ ڄائو هو
سم ڊيالو هو انشومان.

نهم رت کانپوءِ راجا سگرم اشميت يگيه شروع ڪيو. جڏهن هيند ۾ راجا ڪو يگيه ڪندو هو ته ديوراج اندر کي اچي ته متان سندس اوج استان نه ڪسجي وڃي، انلاءِ جو گهوڙو چورائي وڃي ڪپل مٺي جي آشرم ۾

ڪنڌڙو، ناک، يڪير يا پيو ڪوبه ڀڌ ۾ رامجندر کي جيتي نه سگهيو.
تنهن کانپوءِ ٻچ پٺڌ ڪرڻ کانپوءِ هو ٿيٽي اچي وشوامتر جي
آشرم ۾ پهتا. اهو سڌ آشرم وڌن گهاٽن وٽن جي وچ ۾ هڪ ايڪانت
آستان تي هئو جتي ڪئين رشي مٺي يونه سادن ۽ ٽپسيا ۾ لڳا رهندا
هئا. وشوامتر شري رام کي ٻڌايو ته هي رام! پهريائين هيءُ آشرم ڀڳوان
رامن جو هو، جتي رهي هن انيڪ ورهيه ٽپسيا ڪري سڌي پراپت
ڪئي هئي. هن کان پوءِ هن آستان کي انيڪ سڌن ۽ جوڳين پنهنجون
ساداؤون ڪيون آهن. مان به ڀڳوان واهن جو ڀڳت آهيان ۽ هتي ئي
تون منهنجي يگيه جي رکيا ڪري راکشن سان ڀڌ ڪندين.

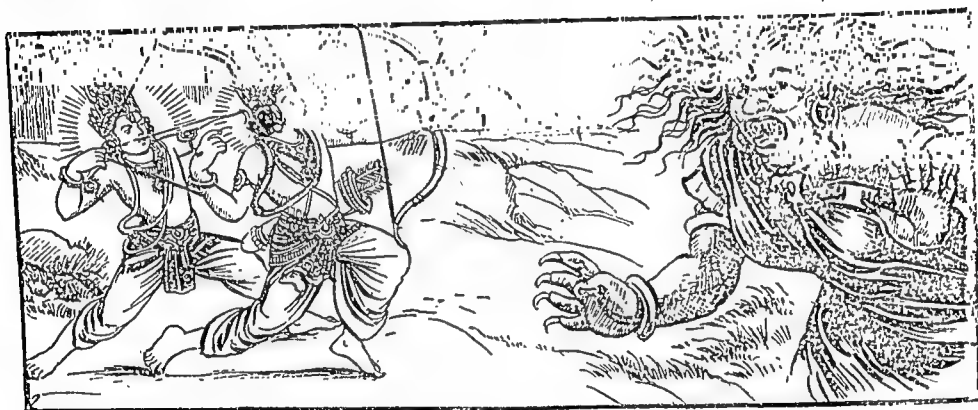
وشوامتر ۽ ٻئي راجڪمارن کي ڏسي آشرم ۾ رهندڙ ٽپسوين
اڳتي وڌي اچي مهرشيءَ کي پوڻام ڪيو ۽ رام لڪشمڻ کي آشيرواد
ڏئي. ٻئي ڏينهن تي وشوامتر مؤن ورت ڌارڻ ڪري پنهنجو انوشنان
شروع ڪيو ۽ رامجندر ۽ لڪشمڻ پنهنجا استر شستر کڻي ساوڌان تي

سندس رکيا ڪرڻ لڳا. ان ريت پنج ڏينهن راتيون گذريون جنهن
ايڪمارن ننڊ به نه ڪئي. ڇهين ڏينهن جڏهن يگيه جي ويديءَ مان
لاٽ ۽ دولهون مٿي ويو ۽ آهستي آهستي شروع ٿيون ته
مڃوڙ ٻڌڻ ۾ آئي. مهاڀلي ماريچ ۽ سڀاهو راکشن
سيت آڪاش ۾ هڪ وڏي چاري ڪڪر مثل چانگجي

سندس نڪ ۽ ڪن ڪپي ڇڏيا. اهو ڏسي مٺي ۽ وشوامتر کين چيو:-
هي رام! هن راکشسيائيءَ کي مارڻ ۾ تون استري هتيا جو خيال
نه ڪر، ڇو جو ته پرڃا جي رکيا لاءِ هن مها پاڻ کي مارڻ اڏرم ناهي.
هاڻي جلد هن کي ماري ڇڏ نه ته رات جو راکشن کي جيتڻ ڏاڍو
مشڪل آهي.

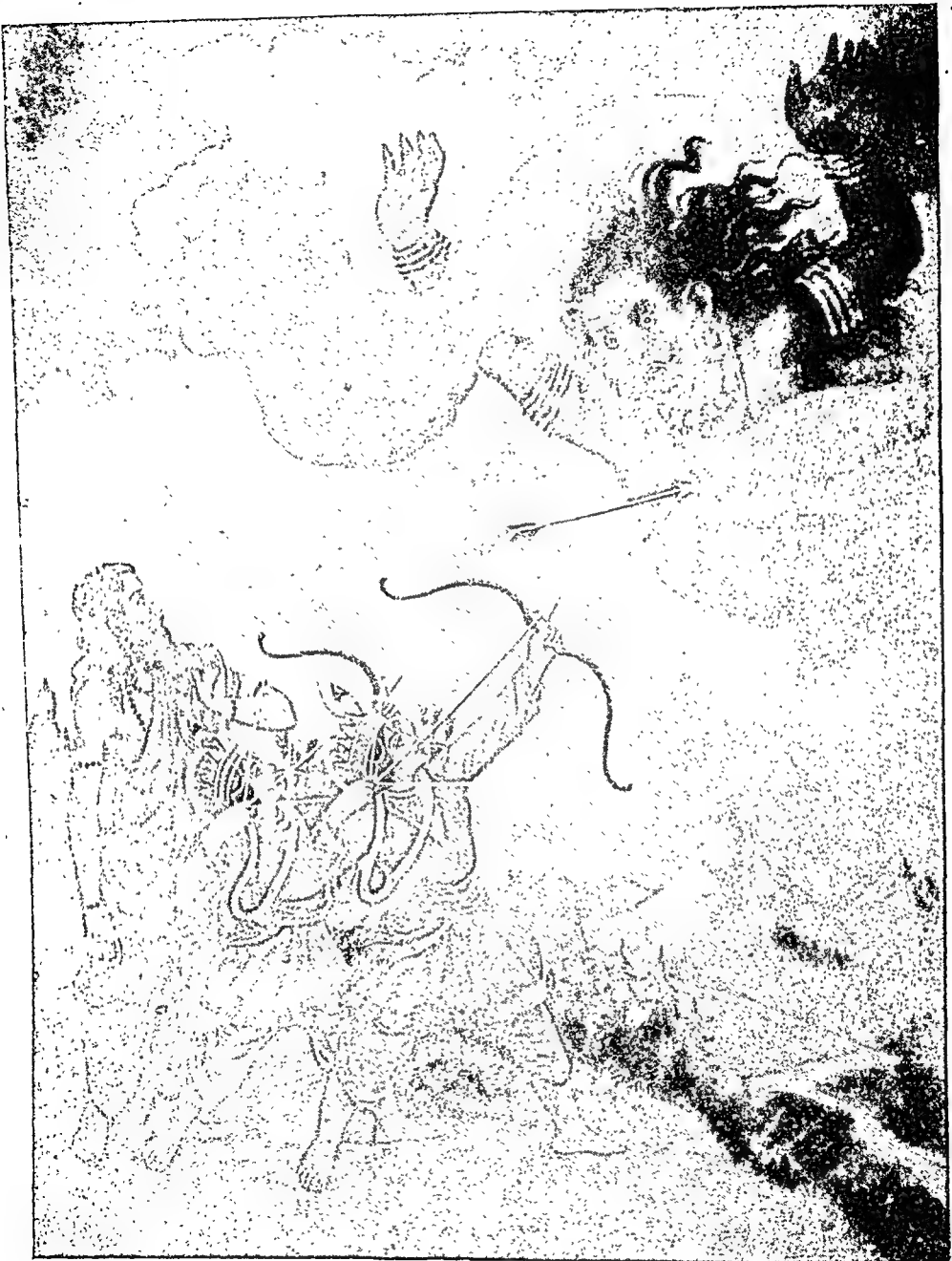
وشوامتر جي انريٽ سمجھائڻ تي رامچندر تازڪا کي مارڻ
لاءِ تيار ٿيو ۽ هوڏانهن تازڪا آڪاس مان پينڪر گرجنا ڪندي رام
لڪشمڻ جي مٿان اچي ڪڙڪي ته جڻن کين گرڪائي وڃي. هن کي

انريٽ پاڻ تي ڪرندو ڏسي، رامچندر هڪ ٻاڻ اهڙي ته زور سان
هنيس جو هنجي ڇاڻي ڦاٽي پيئي ۽ هوءَ زمين تي ڪري مري وئي.
تازڪا کي مڙ ڏسي وشوامتر ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ پوءِ هنن ٽنهي اها رات
ان بن ۾ گذاري.

ٻئي ڏينهن مٺي ۽ وشوامتر رامچندر کي دويه استر شستر سیکاريا.
دند چڪر، ڪال چڪر، وشڻو چڪر، اندر چڪر، مهاديو جو شلوت
استر، اندر جو وڃر، برهما جو برهر استر ۽ وشڻو جو نارائڻ استر ۽ ٻين
اموگه استرن جي وشوامتر رامچندر کي سکيا ڏني ۽ کيس اها ترتيب به
سيکاريائين ته اهي استر واپس موٽي ڪيئن اچن. اهي دويه استر
راکشن کي مارڻ لاءِ شري رام کي ڏاڍا ڪارائتا ٿيا ۽ ان ڪري ديوتا،

شري نلسي راهايڻ

شري رام ۽ لڪشمڻ جو ساڙڪا واڪشڻ ڪي هاريٽ.

نڪتي آهي ۽ سرور کان نڪرڻ ڪري سندس نالو سرجو پيو آهي ۽ اُن
نديءَ جي ڪناري آيو ڏيا ۽ پيا وڏا شهر وسيل آهن.

~~~~~

راه پندر جو ٿاڙ ڪا ۽ سڀاهو آدي راڪشن ڪي هارڻ.

~~~~~

يا ميه واک مٺي چوڻ لڳو: هي يار دواج! وشوامتر مٺي پٺي
راجڪهارن ڪي وٺي گنگا جي پٺي ڪناري تي هڪ گهاٽي پيانڪ بن
۾ اچي پهتو. اُن بن ۾ ماڻهن جي اچڻ وڃڻ جو ڪو نشان به نه هئو.
۽ چوڙف رڳو پيانڪ هٿسڪ جيءَ. شينين، چيتا، سولر، بگڙ ۽
جهنگلي شائي پٺي گهڻيا. اهڙي نرجن بن مان هلندي هلندي شري
رام جي پچڻ تي وشوامتر کيس ٻڌايو: هي رام! هتي اڳ ۾ مله ۽
ڪروڙن نالي ۾ آسودا ۽ پراجين ديش چوندا هئا، جن کي ٿاڙ ڪا
نالي پيانڪ راڪشسيائي ويدان ڪري ڇڏيو آهي. هن جي بدن ۾ ڏهه هزار
شائين جيترو هل آهي ۽ منجهي ظلم ۽ ڏڪاوڙ ڪري هن ديش جا
گهڻا رهواسي پنهنجي جان بچائي پڇي ويا آهن ۽ باقي بچيلن کي
خود کائي ويٺي آهي. خود ماريج جي ماءُ آهي ۽ جي تون هن
ڏانهن راڪشسين جو انت آڻيندين ته پوڄا نريته ٿيندي ۽ هي ويدان
هڪ وري وسندا.

بها ٻراڪريءَ رام هٿ جوڙي جواب ڏنو: ڀڳون! گئو، براهمڻ
۽ درجا خيز رکيا لاءِ پونگي جيڪا آڪيا ڪندا سا مان بچا آڻيندس.
ائين خئي شري رام ڏنل جي ڌوري ڇڪي اهڙي ٽنگار ڪئي
جنهن سان خاڙهي ڏنائون پوڄي ويٺون ۽ بن چاسپ جانور دهليجي
وڃا. لئو آواز پٺي ٿاڙ ڪا ڏوڪيندي آئي ۽ لڳي اهڙي ته ڌوڙ
وسائين جو ڪجهه ڏسڻ ۾ ئي نه ٿي آيو. خود پٺي پالرن تي پٿر
لڳي ۽ پٿر ڪوچتا ڪري ڏڪڻ لڳي. ٿڌس رام پندر
۽ سندس پٺي پٿر ڪپي ڇڏيون ۽ لڪڻ

رام ۽ لڪشمن ٻئي ڏينھن ۾ دستانا پائي، تير کمان کڻي ۽ ڪمر ۾ تلوارون لٽڪائي هلا لڳا. ان ريت سرجو نديءَ جي ڪناري ڪناري هلندي جڏهن هو ڏکڻ ڏانهن ڇهه ڪوهه ويا تڏهن وشوامتر کين چيو: هي رام ۽ لڪشمن! هاڻي توهين ٻئي سرجو نديءَ ۾ سنان ڪري مون کان ٻلا ۽ اٽيٻلا نالي وديائن سڪو جنهنڪري توهان ۾ شڪتيءَ ۽ تيج جو بيهڪ وڌارو ٿيندو ۽ ڪڏهن به توهان کي ٿڪ، چٽا، بڪ ۽ اُڄ نه ستائيندي. انهن وديائن جي اڀياس ڪري توهان تي نند ۾ يا غلٽ ۾ ڪوبه حملو ڪري جيتي نه سگهندو ۽ تنهي لوڪن ۾ توهان جهڙو ٻوان ۽ پراڪرمي ڪونه ٿيندو.

ان موجب شري رام ۽ لڪشمن سنان ڪري پوتو ٿيا ۽ منيءَ کان اهي ٻئي وديائون سکيا، انهن وديائن جو اڀياس ڪرڻ تي هنن کي منيءَ جي ٻڌايل ڦل جي پراپتي ٿي. تنهن کانپوءِ رات ٿيڻ تي تنهي گاهه وڇائي سرجوءَ جي ڪناري آرام ڪيو ۽ ٻئي ڏينهن پرهه ٿئي جو ٻنهي راجڪمارن سنان ٽرپڻ ڪري گائيتريءَ جو چپ ڪيو ۽ پوءِ اچي وشوامتر اڳيان مٿو ٽيڪيائون. وري سندن سفر شروع ٿيو. رستي تي هلندي هلندي وشوامتر کين انيڪ گيان ۽ وديا جون وارتائون ٻڌائيندو هليو ۽ ٻئي راجڪمار به ڏاڍي ادب سان سندس شيوا ڪندا هئا.

سانجهيءَ ٺاڻي هو ٽيئي انهيءَ آستان تي پهتا جتي سرجو ۽ گنگا نديون پاڻ ۾ ملن ٿيون. پرڪرتيءَ جي اُن شونڀنيڪ جڳهه تي هڪ رمڻيڪ آشرم هو جتي ڪئين رشي مني تپسياون ۽ پاڻهر گيان وارتائون ڪندا هئا. انهن مهاڻائن وشوامتر ۽ ٻنهي راجڪمارن کي ڏاڍي آدرپاؤ سان پاڻ وٽ رهايو ۽ پوڄن ڪرايو. ٻئي ڏينهن صبح جو هنن کين آشرم جي ٻيڙي گهرائي ڏني ۽ هو ٽيئي اُن تي چڙهي ندي پار ڪرڻ لڳا. درياھ جي وچ ۾ ٻنهي ندين جو چوهه سان وهندڙ پاڻي پاڻ ۾ ٽڪري گجگوڙ ڪري رهيو هو. وشوامتر ٻنهي راجڪمارن کي ٻڌايو ته ڪٺلاس ڀرت تي مانسروور مان سرجو ندي

لڙائي ڄاڻندو ئي ناهي، سو مان ان کي هرگز نه موڪليندم.
 اهو ٻڌي وشوامتر ڏاڍو ناراض ٿيو ۽ چوڻ لڳو: هي راجن!
 ارمان آهي جو بهر يائين وڃن ڏيئي، هاڻي ڦري ٿا وڃو. اهو توهانجي
 رڳو ڪل جي شان وٽان ناهي. ڇڱو، مان خالي موٽي ٿو وڃان ۽
 توهين پنهنجو وڃڻ پڇي پنهنجن مٿن ۽ ماڻهن سان سڪي رهو!
 وشوامتر جو ڪروڙ ڏسي گرو وسشت راجا کي چيو: مهاراج!
 مهرشي وشوامتر سان رام کي موڪلڻ ۾ توهين ڪنهن قسم جو اُڪو
 نه ڪريو. وشوامتر جي سنڀال هيٺ راکشس سندس وار به ونگو ڪري
 نه سگهندا. وشوامتر ٽپسيا ۽ ڌرم جو پندار آهي، ڪائونس هلندڙ،
 گذريل ۽ ايندڙ وقت جي ڪا به ڳالهه ڳچي نه آهي ۽ هنکي سڀني
 آسترن شسترن جي ڄاڻ آهي. هو پاڻ راکشس کي سولائيءَ سان
 ماري سگهي ٿو پر توهانجي ٻڌڻ جي ڄڻاڻي لاءِ ئي هو توهان کان رام
 جي گهر ڪري رهيو آهي. توهين رام ۽ لڪشمڻ کي رشيءَ سان وڃڻ
 ڏيو ۽ راکشس هنن جي سامهون ٻهي نه سگهندا. مهرشي وشوامتر جهڙا
 مهاٿمئون جيڪي گهرن ٿا سو پنهنجي لاءِ نه، پر جڳت جي ڪلياڻ
 لاءِ گهرن ٿا.

گروءَ جا وڃڻ ٻڌي راجا
 کي دلچسپ ٿي ۽ هن رام ۽
 لڪشمڻ کي پاڻ وٽ گهرايو ۽
 پريءَ سان سندن مٿو ڇهي
 ٻنهي جي پانهن وشوامتر کي
 سونپي ڏنائين. مها ٽپسوي
 وشوامتر راجا کان
 موڪلائي ٻنهي راجڪمارن
 کي روانو ٿيو. اڳيان
 سندس پٺيان

سٺ ڪري رهيا آهن. انهنڪي سراپ به ٿيڻي نٿو سگهان جو يگيه ۾
ڪنهن تي به ڪروڙ ڪرڻو ناهي. انلاءِ توهين پنهنجو وڏو پٽ رام مونسان
يو ته هلي منهنجي يگيه جي رکيا ڪري. هو بلوان ۽ پراڪري آهي
هنجي هٿان بس راکشنن کي مڏل ٿي سمجهو.

راجا کي جا ڳالهه خواب خيال ۾ به نه هئي سا ٻڌي هو اهڙي
ريشانيءَ ۾ پئجي ويو جو دم ساعت وات مان هڪ اڪر به نه پيو
ڪليس. هو پاڻ کي ٻن باهين جي وچ ۾ سمجهڻ لڳو، ڪا به پنهنجن
سڪيلڊن بالڪن کي پيانڪ راکشنن جي منهن ۾ ڏي، ايا ته وشو متر
جو پيانڪ ڪروڙ پنهنجي سر تي کڻي. نيٺ ٿوري دير کانپوءِ
چيائين: هي منيشور! منهنجو بالڪ رام اهڙن پيانڪ راکشنن سان
ڪيئن سامهون ٿي سگهندو؟ مون کي هن ورڏا اوسٽا ۾ سڪي سڪي
پتر ٿيا آهن تنهن مان به سڀني ۾ وڌيڪ مون کي پيارو رام آهي،
تنهن ڪومل شريو رام کي مان هيبتناڪ راکشنن جي مقابلي ۾ ڪيئن
موڪليان! توهان ويچار ڪري وڃن ته ٻوليا آهن. توهين هر ڀيرو
رام کي وٺي وڃڻ چاهيو ٿا ته مان ۽ منهنجو لشڪر به ساڻ هاندو.
اسين سڀئي انهن راکشنن سان لڙنداسين ۽ توهانجو يگيه نروگهن
پورو ٿيندو. هي مني! اهي راکشن ڪير آهن ۽ انهن جو حمايتي
ڪير آهي؟

وشو متر ورائيو: تنهن لوڪن کي آزاريندڙ لنڪا جي راجا راوڻ
جي چيئر تي ماريچ ۽ سباهو منهنجي يگيه ۾ وڃن وڃي رهيا آهن.
اهو ٻڌي راجا دشت ڪنبي ويو ۽ چوڻ لڳو: هي مني سریش!
توهين ڌرماتما آهيو ۽ منهنجي پٽن تي ديا ڪريو! راوڻ سان جنگ
جوڻ جي مون به سمجهي نه آهي، جنهن راوڻ جي اڳيان ديوتائون،
دانو گنڌرو ۽ يگيه به ٿين سامهون ٿيڻ جي همت ڪري نٿا سگهن،
هيڏي لشڪر هوندي به راوڻ
نٿا منهنجو مقابلو
ڪري

شري رامچندر جيتوڻيڪ پاڻ ميان جو ڀنڊار ۽ سڀ ڪجهه
ڄاڻي ڄاڻڻهار هئو پر ته به مريادا جي رکيا لاءِ پنهنجي گروءَ کان ميان
اُڀديش ورتائين ۽ جنهن اُڀديش ڪري انيڪ جيون جو ڪلياڻ ٿيو
آهي. جيڪو سروپاپڪ، اڇا رهت، آجما، فرگڻ، نام ۽ روپ
کان رهت آهي سوئي ڀريو پڳتن جي ڪلياڻ لاءِ اڏيت ليلائون
ڪري رهيو آهي.

—❖—

وشوامتر جو رام لڪشمڻ کي بن وٺي وڃڻ.

هڪڙي ڏينهن راجا دشرٽ پنهنجي گروءَ ۽ منترين سان درٻار ۾
پٽن جي رواهه بابت صلاح ڪري رهيو هئو ته مهرشي وشوامتر راج دوار
تي اچي دوار پالن کي چيو ته منهنجي اچڻ جي خبر راجا کي ٻڌايو.
مٺيءَ جي اچڻ جو ٻڌي راجا ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ منترين سميت اٿي
دروازي وٽ وڃي مٺيءَ کي پرڻام ڪيائين ۽ کيس وٺي اٿي پنهنجي
سنگهاسن تي وهاريائين. راجا مٺيءَ جا چرڻ ڏوٺي ٻوڙا ڪري کيس
پوڄن ڪرايو ۽ پوءِ هٿ جرڙي چيائينس: هي مها مٺيءَ! اڄ منهنجا
ڏنڊ پاڳم آهن جو توهان چرڻ گهمائي منهنجي گهر کي ٻوٽو ڪيو آهي.
توهان جو اهڙي ڪرپا اڳ ڪڏهن نه ڪئي آهي سو ضرور ڪنهن
سبب سان آيا هوندا. هاڻي ڪرپا ڪري ٻڌايو ته مان توهانجي
ڪهڙي شيوا ڪريان؟ مان توهانجي هرڪا ڪامنا پوري ڪندس.
اهڙيءَ طرح بنا ويچار ۽ سنڪوچ جي راجا دشرٽ مٺيءَ کي
خاطري ڏيئي پاڻ کي ٻڌي ڇڏيو ۽ سندس نه رتا ڀريل مٺا وڃن ٻڌي
وشوامتر ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ چوڻ لڳو: هي راجن! جي وڃن توڃا آهن
تن تي شل دريڙ رهي انهن جي پالنا ڪرين. مون يگيه شروع ڪيو آهي
جنهن مان پڇ ۽ سڀاڙ نالي ٻه راکشس وڳهن وڃي رهيا آهن. هو يگيه
يد ۽ ۽ ماس وڃي سڀ اٻوٽو ڪري رهيا آهن ۽ يگيه کي

پرڻت ڪري رهيا آهن. اُنهنڪي سراپ به ڏيئي ٿو سگهان جو يگيه ۾
 ڪنهن تي به ڪروڙ ڪرڻو ناهي. انلاءِ توهين پنهنجو وڏو پٽ رام مونسان
 ڏيو ته هلي منهنجي يگيه جي رکيا ڪري. هو ٻلوان ۽ پراڪري آهي
 ۽ هنجي هٿان بس راکشن کي مڙل ئي سمجهو.

راجا کي جا ڳالهه خواب خيال ۾ به نه هئي سا ٻڌي هو اهڙي
 پرڻائيءَ ۾ پنهنجي ويو جو دم ساعت وات مان هڪ اڪبر به نه ڀريو
 اُڪليس. هو پاڻ کي ٻن باهين جي وچ ۾ سمجهڻ لڳو، يا ته پنهنجن
 سڪيلڏن ٻالڪن کي پيانڪ راکشن جي منهن ۾ ڏي، يا ته وشوامتر
 جو پيانڪ ڪروڙ پنهنجي سر تي کڻي. نيٺ ٿوري دير کانپوءِ
 چيائين: هي منيشور! منهنجو ٻالڪ رام اهڙن پيانڪ راکشن سان
 ڪيئن سامهون ٿي سگهندو؟ مون کي هن ورڏا اوسٽا ۾ سڪي سڪي
 پتر ٿيا آهن تنهن مان به سڀني ۾ وڌيڪ مون کي پيارو رام آهي،
 تنهن ڪومل شريڙ رام کي مان هيٺين راکشن جي مقابلي ۾ ڪيئن
 ڏيان! توهان ويچار ڪري وڃن ته ٻوليا آهن. توهين هر ڀيرو
 اڇا چاهيو ٿا ته مان ۽ منهنجو لشڪر به ساڻ هليدو.
 راکشن سان لڙنداسين ۽ توهانجو يگيه نروڳهن
 راکشن کي ڪير آهن ۽ انهن جو حمايتي

شري رامچندر جيتوڻيڪ پاڻ گيان جو پندار ۽ سڀ ڪجهه
 پاڻي ڄاڻڻهار هئو پر ته به وريادا جي رکيا لاءِ پنهنجي گروءَ کان گيان
 پديش ورتائين ۽ جنهن اُپديش ڪري انيڪ جيون جو ڪلياڻ ٿيو
 هي. جيڪو سرووپاڪ، اڇا رهت، اجما، نرمڻ، نام ۽ روپ
 مان رهت آهي سوئي پريو ڀڳتن جي ڪلياڻ لاءِ اديت ليلائون
 ڪري رهيو آهي.

—><—

وشوامتر جو رام لڪشمڻ کي بن وٺي وڃڻ.

هڪڙي ڏينهن راجا دشرٽ پنهنجي گروءَ ۽ منترين سان درٻار ۾
 پٽن جي وواهه بابت صلاح ڪري رهيو هئو ته مهرشي وشوامتر راج دوار
 تي اچي دوارپالن کي چيو ته منهنجي اچڻ جي خبر راجا کي ٻڌايو.
 منيءَ جي اچڻ جو ٻڌي راجا ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ منترين سميت اُٿي
 دروازي وٽ وڃي منيءَ کي برنام ڪيائين ۽ کيس وٺي اُٿي پنهنجي
 سنگهاسن تي هاريائين. راجا منيءَ جا چرڻ ڏوٺي ٻوڇا ڪري کيس
 ڀوڄن ڪرايو ۽ پوءِ هٿ جوڙي چيائينس: هي مها مني! اڄ منهنجا
 ڏنيه پاڳه آهن جو توهان چرڻ گهمائي منهنجي گهر کي ٻوٽو ڪيو آهي.
 توهان جو اهڙي ڪرپا اڳه ڪڏهن نه ڪئي آهي سو ضرور ڪنهن
 سبب سان آيا هوندا. هاڻي ڪرپا ڪري ٻڌايو ته مان توهانجي
 ڪهڙي شيوا ڪريان؟ مان توهانجي هرڪا ڪامنا پوري ڪندس.

اهڙيءَ طرح بنا ويچار ۽ سنڪوچ جي راجا دشرٽ منيءَ کي
 خاطري ڏيئي پاڻ کي ٻڌي ڇڏيو ۽ سندس نور ٿا پيرل مٿا وڃن ٻڌي
 وشوامتر ڏاڍو پرسن ٿيو ۽ چوڻ لڳو: هي راجن! جي وڃن توڇيا آهن
 من تي شل دري رهي انهن جي پالنا ڪرين. مون يگيه شروع ڪيو آهي
 جنم مارڻ ۽ سبادو نالي ٻه راکشس وڳهن وڃي رهيا آهن. هو يگيه
 وڌيڪ مرس ماس وڃي سڀ اڻوڻر ڪري رهيا آهن ۽ يگيه کي

سي هُو نر آسڪت من سان، ناٿڪ ۾ ڀارت ڪرڻ مڻل ڀوڳي ٿو، استري
آدڪ ڀوڳن جي ڀوڳڻ سان نه هن کي آندڻ اچي ٿو ۽ نه دڪ ٿئي ٿو. هو
نه ڪنهن وشيه جي اڃا ڪري ٿو ۽ نه ڪنهن کان نفرت ڪري ٿو. هو
ڀوڳ ڀوڳيندي به اڀوڳتا آهي. هو سڪ دڪ کي سمان ڄاڻي ٻڌايو ۽
جواني، موت ۽ جيئڻ، راجائي ۽ فقيريءَ کي هڪ جهڙو ڏسي ٿو. هو
سمجھي ٿو ته ديهه ۽ اندريون پنهنجي قدرتي خاصيت موجب پنهنجا
پنهنجا ڪم ڪري رهيون آهن ۽ هو ساڳي ٿي آهي ڪم ڏسي ٿو
۽ اُنهن ۾ لڳاءُ نٿو ٿئي. جڏهن تڏهن ۾ تيل جو هڻڻ قدرتي آهي
۽ تڏهن هن سرير ۾ اندرين جون ڪريائون به قدرتي ٿينديون رهن
ٿيون. انريت ٻاهرين وهنوار ۾ جهڙو ڳيائي آهي تهڙو اڳيائي آهي. تفاوت
فقط واشنا ۾ آهي، چو ته واشنائي ٻڌڻ ۽ موڪلڻ جو ڪارڻ آهي.
اڳيائيءَ جو من سڪ دڪ ۾ لڳيل آهي، جنهنڪري هو ٻڌڻ ۾ ۽
ڳيائون جو من آسنگ آهي، جنهنڪري هو مڪت آهي. اندرين ۽
من جون جيڪي به ڪريائون ڳيائون ڪري ٿو تن ۾ سندس ڪوئا
ٻڌي نه آهي، تنهنڪري ڳيائي ڪم ڪندي به اُڪرتا آهي. پر
جنهنجي چٽ ۾ واشنائون ڀريل آهن سو ڪم نه ڪندي به ڪرتا
ڪري ٿو. ڏاڏو ڪرڻ واري من جي

۽ سڀني پراڻين جي اندر آهي. اُنجي پوڄا جي وڌي آهي. اُن جو پاڻ يعني اُنکي هر هنڌ هروقت محسوس ڪرڻ. اهو ڏيان ڪرڻ ئي سڀ کان وڌي آپاسا ۽ اُتم پوڄا آهي. هلندي، چلندي، ڏسندي، ٻڌندي، ڇهندي، سنگهندي، مطلب ته سڀني ڪريائن ڪندي، آتما جو ڏيان قائم رکڻ گهرجي. انريت نٿ نيم سان ساندهه اڀياس ڪندي ڇٽ ٿئي ٿو ۽ آتما جي پراپتي ٿئي ٿي ۽ اڻپڙ ٿئي ٿو ته هڪ ست ڇٽ آند آتما ئي ڇٽ. ڪٿ اسٽ ٿي رهيو آهي.

هي رام! جڏهن ٺهڻي لوڪن ۾ چيئن آتما کانسواءِ ٻيو ڪجهه ٿيو ئي ڪونه، تڏهن دشمن ۽ دوست ڪنهنڪي چوان! آتما سڀ ڪنهن هنڌ پورڻ آهي ۽ هن کان الڳ ڪابه وسڻو ڪانهي. آتما ۾ نه ٻڌڻ آهي ۽ نه موڪش. جنهن آتما جو ڳيان پاڻو آهي، تنهن کي پوڄا پاٽ جي يا ڏيان لڳائڻ جي ڪهڙي ضرورت؟ هو نه مري ٿو، نه جڳي ٿو، نه ست آهي، نه است آهي، نه سڪي آهي، نه ڊڪي آهي. هي رڳو نندن! تون پاڻ اُتم نشچي کي ڌارڻ ڪر ته سڀ مان ئي آهيان. تون نٿ ٿڌ ٻڌ روپ ۽ برهم آهين. تون ڪيول سروب، جڳت جو سوامي ۽ چيئن سورج سڀني کي ڊرڪاش ڪندڙ آهين.

هي رڳو نندن! گيانوان پرش پاڻ کي سريو کان الڳ سمجهي سريو جي سڪ ڊڪ ڪري سڪي يا ڊڪي نٿو ٿئي، مگر اڳيان پرش لاءِ سريو اڻيڪ ڊڪن جو ڪارڻ بڻجي ٿو، ڇاڪاڻ ته هو سريو جي ناس ٿيڻ ڪري پاڻ ناس ٿيل سمجهي ٿو. گيانوان کي ڏيه، ناس ٿيڻ تي به ڪو ڊڪ نٿو ٿئي ڇاڪاڻ ته هو سدائين اُن پرم ڀد ۾ اسٽ ٿي رهيو ٿو جو پورڻ آهي، شانت آهي، اننت آهي ۽ اڪند آهي. گيانوان جيتوڻيڪ سريو ڌاري آهي تڏهن به سريو سان هنجو سڻهند ناهي، جڏهن سرويواپڪ آڪاس ڊلي ۾ هوندي به ڊلي جي سڻهند کان آجو آهي. گيانوان سڀني ڪرم جي ڪرنا ڏوندي به ڪرم ۾ لپيائمان نٿو ٿئي ۽ سدائين هڪ اُتم ڊيو جي رس ۾ ڀريل رهي ٿو.

هي رام! گيانوان کي سهڄ سڀاءُ جيڪي پوڳه پراپت ٿين ٿا

پٽاندرو سوچ ڪرڻ آهي ”ويچار“. هي رام! جنهن پڇي آتما پرس
گيان جا اهي چار سادن ساڌيا آهن ۽ هر دوشه ڪيو آهي، اُن کي آتما
جو انيو ۽ گيان ٿئي ٿو.

هي رڳو نندن! جڏهن سمند جون لهرون سمند کان جدا نه آهن،
تڏهن جڳت جا سڀ پدارت برهم کان جدا نه آهن. درحقيقت تون
برهم آهين، آءُ برهم آهيان ۽ هيءُ سارو جڙ ۽ چيٽن جڳت برهم آهي.
گياني پرس اُنهم منجهي نٿو، جڏهن هڪ صراف انيڪ گهڻن کي ڏسي به
سڀ سونوئي سونو سمجهي ٿو. هي رام! تون نشچيه سمجهه نه
جڳت ۽ آتما يعني برهم ۾ ڪوئي پيد نه آهي. جڳت جي روپ ۾
برهم ئي ڏيکاري ڏيئي رهيو آهي.

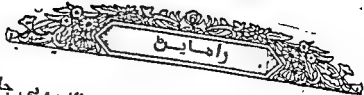
هي رڳو نندن! چشهه مان نڪرندڙ جل مثل من مان واشنائون
۽ سنڪلپ نڪرندا رهن ٿا. انهن واشنائن ۽ سنڪلپن جي چار جيو
اٿين بيوس ٿي رهيو آهي، جيئن ريشم جو ڪينٽون پاڻ کي پنهنجي
تندن تارن جي چار ۾ بند ڪندو آهي. پر جنهن ويچاروان پرس برهم
پاونا جي تلوار سان پنهنجن واشنائن روپي چار کي ڪٽي ڇڏيو آهي،
تنهن لاءِ جڳت جي هستي ئي ڪانهي. هن کي چو طرف مٿي هيٺ،
اوري پري هڪ برهم جي ستا سمايل ڏسڻ ۾ اچي ٿي. هن کي ڪنهن
به وسوءَ جي چاهندا نٿي رهي ۽ نه ڪنهن حالت ۾ خوش ٿئي ٿو ۽
نه رنج ڪري ٿو. هو جنم مرڻ جي چڪر کان چٽي سر، شانت ۽
نروڪلپ روپ موڪل ڇڏي پائيندو. پر جيڪو ائين سمجهي ٿو ته
آءُ سرير آهيان ۽ استري گهرڻ آڌڪ پدارت منهنجا آهن سو پنهنجي
مٿان دنيا جون آپدائون نازل ڪري ٿو. هي رام! اهو پڪ جاڳ ته
جيويٽي جي پاونا بندن آهي ۽ ست چٽ آندو پري پورڻ برهم پٽي
جي پاونا موڪل آهي.

هي رام! ست چٽ آندو برهم ۾ آتما جي پاونا رکي. آتما جي
پوڄا ۽ آرادنا ڪر. اُن ديون جي ديو آتم ديو جي پوڄا لاءِ ڪنهن
مندري يا سامگريءَ جي ضرورت نه آهي. هو ته سڀ جڳهه موجود آهي

کان ٿين ٿا. مان، ايمان، پڏاپو، موت، موھ، بيماري ۽ ٻيا انيڪ پروڪارن جا ڪشت منس کي ديهه جي ڪري پراپت ٿين ٿا. انلاءِ هن دڪه جي گهر شريرو منهنجو موھ ناھي. توهين اهڙو ڪو اُڀاءُ ٻڌايو جنهن کان هن شريرو منهنجو ”مان پڏو“ نه رهي.

هي گرو جي! جيئو جي ٻالڪ اوستا مورڪتا، چنچلنا، دينتا ۽ ٻڌپ ۾ دڪي گذري ٿي ۽ جوڀن اوستا ۾ جيئو وشيم پوڳن جي گپ ۾ ڦاسي پوي ٿو. جوڀن اوستا روپي اونداهيءَ رات ۾ ڪام ڪروڌ آهنڪار روپي چور آتم آندو روپي ڌن کي لٽي وڃن ٿا، جنهنڪري هيءُ جيئو سڪ ۽ شانتِي نٿو پائي. جوڀن اوستا ۾ وويڪ، ويـراگ ۽ سنـتوش ناس ٿي وڃن ٿا ۽ جوڀن اوستا واري منس کي وشين جي بنيان ڊوڙندي ڪڏهن به ترپتي نٿي ٿئي ۽ هو سڌاءِ ترشٽا جي آگهه ۾ جاندو رهي ٿو. نيٺ پڏاپي روپي ٻلي جوڀن روپي ڪوئي کي نائي ڀوسن ٿئي ٿي. پڏي جي نرڀل شريرو سڀ بيماريون اچي گهر ڪن ٿيون ۽ جيئو جنجال ٿيو پوي. اُن وقت استري، پٽ، پيا مت مائٽ به اُن مان ڪڪ ٿيو پون. آخر هڪ ڏينهن اهو شريرو ڪال جي پيٽ ۾ هضم ٿي وڃي ٿو. ڪٽليءَ کان وٺي برهما تائين سڀ ڪال جو بک ٿين ٿا، پر پيٽوڙي ڪال ڪڏهن به نٿو ڏيئي.

هي منيشور! جڳت جا جيترا به ڀدارت آهن سي سڀ ناس ٿي ويندا، تنجو آسرو ڪرڻ يا تن ۾ دل لڳائڻ مورڪتا آهي. هن جڳت روپي بن ۾ پوڳه روپي اگني سڀني جيون کي جلائي رهي آهي. چ جي ڇهڪي منڊل پوڳه ۽ آيو استر نٿا رهن. جڏن هاڻيءَ جي پيرن ميان ٻوٽا چيپاٽجن ٿا، تنهن پوڳن کان جيو پيسجي دڪه پائي رهيا آهن. انلاءِ هي سواهي! مونکي اهو اُپديش ڪريو جنهن کان چت جي شانتِي پراپت ٿئي ۽ شوڪ منجي وڃي. مونکي ٻڌايو ته منهنجو ڪلياڻ ڇا ۾ آهي ۽ هن منجهائيندر سنسار ۾ ترشٽا روپي ڏاڻس کان جوٽڪارو ڪيئن ملي؟ اهو ڪهڙو اُڀاءُ ۽ ڪهڙو سادن آهي، جنهن

ي اهڙو اُڀاءُ ٻڌايو جنهن کان آءٌ هيءَ چٽ روپي جاري ڪئي
مٿي ٿيان.

ترشنا روپي من ۾ وڃڻ وارو من روپي باندس، ڪام روپي
جي انيڪ ٿاڙين تي ٽپي رهيو آهي، جنهن مان ڪجهه به حاصل
ملڻ نٿو ٿئي. سڀني دڪن جو پندار ترشنا ئي آهي. جيو جو شرير
ٻوڏي وڃي ٿو پر ترشنا ٻڏي ٿئي ٿئي. سنتوش آڌڪ سڀ مٿن
ي ترشنا ناس ڪيو ڇڏي ۽ انڪري وڌا وڌا ديريوان ٻڙس به وويڪ
کان انڌا ٿي وڃن ٿا. سڀ ڀوڳ، هٻاروڳ، آهن جي هن کي سنتوش
ڪرائڻ ۾ سهڙت ناهن.

هي مني! جڏهن گهوڙن کي ٻڌڻ لاءِ ڪلا ٿين ٿا ۽ هاڻين
کي ٻڌڻ لاءِ ٿنڀا ٿين ٿا تنهن ٻڙس جي ٻڌڻ لاءِ استري جوڙيل
آهي. ڪام جي ڀوڳ لاءِ ٻڙس جنهن استريءَ جي چاهنا ڪري ٿو سا
وشن ۽ موڪر سان ڀريل، رت ۽ ماس جي پٽلي آهي، جا پراڻن جي
آسري سڀ ڪيل ڪري ٿي. جڏهن نانگ جو بدن تمام ڪومل ڏسڻ
۾ ايندو آهي، مگر هو ڇوڏ سان دنگي ٿي، تنهن استري به ٻڙس
جو ناس ڪري ٿي. جڏهن پتنگ پنهنجي ناس ڪرڻ لاءِ باهه جي اڇا
ڪري ٿو تنهن ڪامي ٻڙس استريءَ جي اڇا ڪري ٿو. نانگ ته
جڏهن ڪڪي ڏڏهن اُنجو زهر ڇڙهي ٿو، مگر استري روپي نانگ
ته ٻريان ڏسڻ ۽ چٽو ڪرڻ سان ئي ڪام روپي زهر ڇڙهي
بي ٿو. انلاءِ جيڪو ٻڙس اڏري دڪالي استريءَ جي چاهنا ڪري ٿو سو
و موڪر آهي.

هي گروجي! هن شرير روپي وٽ ۾ ترشنا روپي زهر سان ڀريل
من روپي نانگ رهيو ۽ جيڪو منهن ڪامنانن جي ڀوري ڪرڻ لاءِ
اُن وٽ جو آسرو وٺي ٿو سو اُن ترشنا روپي زهر کان پيڙجي مري ٿو.
هيءَ شرير وڏو ڳوٺ چور آهي جو هيتري ڪارائت پيٽارڻ تي به انت
سائي نٿو رهي ۽ ناس ٿي وڃي ٿو، انلاءِ هن شرير کي ڀوڳ ڀوڳالي ٿو
۽ ٻي سرد آهي. جيڪو به دڪ آهن سڀ شرير جي سنجوڳ

ٻوڙندي حيران ٿي رهيو آهي. هميشه هڪ روپ ۾ رهڻ وارو ڪوئي پڌارٽ نه آهي. جڏهن خود پنهنجو شير رکي گهٽندو وڌندو رهي ٿو تڏهن ٻين پڌارتن جي ڪهڙي ڳالهه ڪجي! باز ڳروانگرمڻ به ڪٿي ڪٿي ۾ پنهنجا روپ بدلائي ليلائون ڪري ٿو جو ڪٿي ۾ آندو وارو، ڪٿي ۾ شوڪ وارو ۽ ڪٿي ۾ شانت ٿيو وڃي.

هيءُ سنسار جو وهڪرو ڪيئن سڪڙائي مڃجي! هٿ ته جيئو مرڻ جي ٻوٽا ائين ٿين ٿا، سنسار جا سڀ وهنوار چنچل آهن، جيڪي به وڻن ۾ ڳوٺ آهن سي دڪم جو ڪارڻ آهن، سميتي آفت جو روپ آهي، سڪم فقط دڪم لاءِ آهي ۽ جيئڻ مرڻ جي لاءِ آهي. ڪوڙي سڪم لاءِ جيئڻ ائين گهاٽو پيا وڃن، جڏهن رڻ پٽ ۾ پاڻيءَ جي پاڇي پٺيان هرڻ پيو ٻوڙندو آهي. سنسار جي ڪنهن به پڌارٽ ۾ سڪم ناهي. لڪشي (ڏن) به دڪم روپ آهي جو ڏن جي ڪمائن ۾ دڪم، ڏن جي سانڍي رکڻ ۾ دڪم ۽ ڊپ، ڏن جي هڃڻ ڪري پٽ به دشمن ٿيو پوي ته بابو مري ته ڏن مري. ڏن لڪشيءَ سمان منوهر روپ ڌارڻ ڪري هن جي ورهليءَ کي چڪي وٺيو جو ايتري دڪڙائي هوندي به ڏن جي پراپتيءَ لاءِ جيئڻ ائين ڪرڻ ڪري ٻين کي دڪي ڪري ٿو، پر پاڻ کي به سڪم نٿو مليس.

جيئڻ جو چٽ سمنڊ جي لهرين سمان ڌرو به نهر نٿو پائي ۽ وڻن جي پٺيان سڪم لاءِ ائين ٻوڙندو رهي ٿو جڏهن ڪٿو ٽڪر لاءِ در در ڏيون ڏيندو رهندو آهي. هن وري گهڙيءَ ڀل ۾ ئي پڌارتن کان ائين ڪٿو ٿئي ٿو جڏهن بالڪ رانديڪن مان. جڏهن ڇاڻيءَ ۾ پاڻي ڀرجي نٿو سگهي، تڏهن چٽ به ڀوڳن مان ڪڏهن به ڀاڙي نٿو. هي منيشور! وقتي چٽ ۾ گيان اچي ٿو پر وري ڀوڳن کي ڏسي ائين موهجي ٿو وڃي جڏهن سرڻ ماس جي ٽڪر کي ڏسي آسمان مان لامارو ڏيئي زمين تي لهي ايندي آهي. هي گروجي! جڏهن مڇي ڄار ۾ ڦاسي دڪي ٿيندي آهي تڏهن واشنائن روپي ڏاڳن واري چٽ روپي ڄار ۾ مان ڦاسي دڪي ٿيو آهيان، تنهن ڪري توهين ڪرڻا

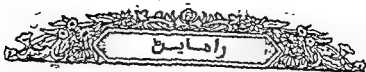
نالا رکيا ۽ انوقت به راجا براهمڻن، نگر واسين ۽ پنهنجن ڪومچارين
 کي پوڄن ڪرايو ۽ وري به براهمڻن کي جهجهو دان ڏنو.
 رامچندر ۽ ڀرت رنگه جا سانورا ۽ لڪشمڻ ۽ شتروگهن رنگه
 جا گورا هوا. جيتوڻيڪ چارئي بالڪ سندر ۽ منوهر ها ته به شري رام
 جو گل ۽ تيج سڀني کان سرس هو ۽ راجا دشرٽ به کيس سڀني
 کان وڌيڪ پائيندو هو. لڪشمڻ ننڍي هوندي کان ئي رامچندر
 جو ڀڳت هو ۽ ٻئي ائين ورتندا هئا ڇوڪر بن ديهن ۾ هڪ جيو هو.
 لڪشمڻ سڌاءِ شري رام جي مرضيءَ موجب هلندو هو ۽ هن بنان نه
 نڀ ڪندو هو ۽ نه ڪو سواڊي ڪاڇ کائيندو هو. انريٽ شتروگهن ۽
 ڀرت به هڪ ٻئي کي پراڻن کان وڌيڪ پيار ڪندا ها. انريٽ
 سانوري ۽ گوري راجڪمارن جون به جوڙيون ڏسي سندن ماتائون
 خوشيءَ ۾ نه ماڻنديون هيون. جڏهن بالڪ ويا وڏا ٿيندا تڏهن
 سڀني جو ڀرپور به مٿن ويو وڌندو. جڏهن چارئي راجڪمار هڻن ۽
 ڏنڻس ٻاڻ کڻي ڪنهن رستي تان لنگهندا هئا ته اُتي جا سڀ استريون
 پرڻس پنهنجا ڪم ڪاريون ڇڏي کين ڀرپور ڀريل نيڻن سان ٺهاري
 لڳندا هئا ۽ پنهنجي ڀاڳهه کي ساراهيندا هئا.
 انريٽ اوڪاري ۽ اڪرتا ڀرماتما رڳوڪل ۾ منڻس اوتار
 وٺي منڻس جهڙا ڪم ڪيا، پر ويچار ڪري ڏسجي ته هو ڪجهه به
 نٿو ڪري.

شري رامچندر جو وٽراڳهه :

— — —

جڏهن چارئي راجڪمار ڪجهه وڏا ٿيا ته ماما پتا کين جڻيا
 پارايا ۽ گورو ششت جي آشرم ۾ وڌيا پرائڻ لاءِ موڪليو. گورو هننکي
 لڪڻ پڙهڻ، سواري ڪرڻ ۽ رت هڪلڻ ۽ سڀ قسم جا استر شستو
 (هٿيار) هلائڻ سيکاريو. شري رام کي ڏنر وڌيا جي اڀياس جو ڏاڍو

ڪوشليا ۽ ڪيڪئيءَ ڏاڍيءَ خوشيءَ سان پنهنجن حصن مان اڌ سمورا
کي ڏنو. ان ريت ٽيئي راڻيون گروپوتيون ٿيون ۽ راجا جو منورث
پورو ٿيو.

يگيه پوري ٿيڻ کان پهرين هيندا پوءِ چيٽ سڌي نوهي
پيهرن جو راڻي ڪوشليا شپ لچڻن واري رام کي جنم ڏنو. انوقت
پنروسو لکترو ۽ ڪرڪ لکن گڏوي رهيو هو ۽ پنج گرهه يعني سورج
منگل، شني، گورو ۽ شڪرو پنهنجن اسٽائن تي هئا ۽ لکن ۾ چندرمان،
سان ورهسپتي گڏ هو. اهڙن شپ لکن ۾ چاڙهڻ ان ٻالڪ جون
اڪيون وڌيون، چپ ٻڙها، ٻانهون ڊگهيون ۽ آواز گنپيو هو. ٻار
جي رڻ جو وڻندڙ آواز ٻڌي محلات جون سڀ راڻيون ڊوڙنديون
آيون ۽ پٽ جي جنم جو ٻڌي راجا دشرت نه چڻ ڀرم آندو ۽ لين ٿي
سڌ ٻڌ وڃائي ويٺو.

راجا جي گهر پٽ جي جنم جو ٻڌي شهر ۾ چؤطرف خوشيون
ٿيڻ لڳيون ۽ نارا، دهل، ۽ شرفايون وڃڻ لڳيون. راجا براهمڻ
کي هزارين گڙ، گهوڙا، هاڻي، رٿ، سون، رکن ۽ ڪپڙا دان ڪيا.
تنهنڪريءَ ڪيڪئيءَ جي گهر مان ڀرت ڄائو ۽ سمورا لڪشمڻ
۽ شتروگهن کي جنم ڏنو. انهنجي جنم جي وارا ٻڌي ايوڌيا جي گهر گهر
۾ خوشيون ٿيڻ لڳيون ۽ جتي ڪٿي راجه ٻڙهڻ لڳا ۽ واڌايون
ورڻ لڳيون. سڄو شهر جهنڊن ۽ بالوڻن سان سينگارايو ويو ۽ گلاب
جل، ڪستوري، چندن ڪيسر ايتري اڏائي وئي جو سڄو رايو منڊل
سگهندڙ سان ڀرپور ٿي ويو. نگر جون استريون هار سينگار ڪري ۽
سوني جي ٿالين ۾ منگل مٿه وسٽو کڻي وڃي ٻالڪن جي
آرتي اُٿارڻ ۽ گهوڙون گهوڙن لڳيون. سڀڪو کليءَ دل سان دان
ڪرڻ لڳو ۽ راجا دشرت کان ته جنهن جيڪي ٿي گهريو سو ٿي هليس.
ڪنهنڪي راضي ڪيو ۽ سڀڪو چڻي راجڪمارن کي آسيون

ڏيندڙ گورو وسشت راجڪمارن جي جنم ۾ ۲۰

ريو ڏس، پر هن سڀني کي انڪار ڪيو جو هن وڻو ڀڳوان کي ئي
منهنجو پتي بڻائڻ ٿي چاهيو. جڏهن منهنجي پتا شناسر نالي دڻيت
ي به انڪار ڪيو ته هن دڻيت منهنجي پتا کي ماري ڇڏيو. پر
مان منهنجي پتا جي مڃاڻڪ وٽ وڃڻ کان نابري واري ۽ وڻو
ڀڳوان جي ماڻ لاءِ هيءَ مها ٽپسيا ڪري رهي آهيان. منهنجو اهو
درد سنڪلپ آهي ته جي وريندس ته وڻو ڀڳوان کي نه ته ساري
نهر ڪناري رهنديس.

ويدوتيءَ جي ايتري چوڻ تي به راوڻ کيس رڳڻ لڳو ۽
جڏهن هن کي هٿ ڪوڙ لاءِ پرسان ويو ته ويدوتيءَ پاڻ بچائڻ
لاءِ ڳيٽ جي اڳتيءَ ۾ پاڻ جلائي ڇڏيو. پاڻ جلاڻ کان اڳ ويدوتيءَ
راوڻ کي چيو: هي پاڻي! هيءَ ديهه ته مان جلائي رهي آهيان پر
مان ٻيو جنم وٺي تنهنجي موت جو ڪارڻ بڻبس ۽ هن ڪيل ٽپسيا
جي ڦل ڪري وڻو ڀڳوان جي پتني ٿينديس.

پارديواج! اها ويدوتي ٻئي جنم ۾ سڀتا ٿي ۽ وڻو ڀڳوان جي
اوتار رامچندر جي ارڏانگي ٿي ۽ راوڻ جي موت جو سبب بڻي.
هاڻي سڀتا جي جنم جو ورتانت ٻڌو. هڪ دفعي راوڻ رشين منين کان
به دل جي طلب ڪئي. ڀلا بنواسي ٽپسوي ڇا ڏيئي سگهندا، انلاءِ
انهن منهنجي سريرن مان رت ڪڍي هڪ دلو پري راجا راوڻ ڏانهن
دل طور موڪلي ڏنو. راوڻ جي درٻار ۾ جڏهن اهو هيبت ناک دلو
پهتو، تڏهن راوڻ حڪم ڏنو ته اهو دلو سندس دشمن راجا جنڪجي
راج ۾ وڃي پوري وڃي. راجا جي حڪم موجب نوڪرن اهو دلو وڃي
جنڪ پوريءَ جي هڪ ٻنيءَ ۾ ڏيڻو.

ان کانپوءِ راجا جنڪ جي ملڪ ۾ مينڻن وسڻ بند ٿي ويو،
ڍنڍون، نديون، تلاءُ ۽ کوھ سڀ سڪي ويا ۽ ملڪ
دايو ڏڪر به. ڏڪر به اڻڙو ٻيو جو ماڻهن جا ڏاڍا برا حال
ٿي ويو. گروءَ جي چوڻ موجب راجا ۽ راڻي
لڳا. هر ڪيڙيندي راجا جنڪ کي ٻنيءَ مان

هڪ ننڍڙي ٻالڪي ماري جا ساڪيات لڪشي سمان سنڌ ر ۽ گڻوان هئي .
 راجا ۽ راڻي هن کي ڏاڍي پيار سان گهر کڻي آيا ۽ ڏاڍي لاڏ ڪوڏ
 سان نپاڻ لڳا . هنن ان شوپياران ڪنيا جو نالو رکيو سیتا ۽ اها
 اهڙي ته سدوري ۽ ڀاڳيوان هئي جو هن جي پيندي ئي برسات جا
 وسڪارا پوڻ لڳا ۽ ماڪ ۾ ڌڪر جو نالو به نه رهيو . انلاءِ راجا جنڪ جو
 سیتا ۾ ڏاڍو پيار هوندو هو .

ڀڳوان رام جو اوتار وٺڻ .

شوجي چوڻ لڳو :- هي پاروتي ! راکشن جڏهن زور ورتو
 تڏهن ڌرم کي پاڙون پٽڻ جا ڪم ڪرڻ لڳا . ڄپ، ٽپ، هوم
 هون ۽ ٻيا شپ ڪرم بند ڪرائي ڇڏيائون ۽ سڄو سنسار آچار ڀرشت
 ٿي پيو . چور، جواڙي ۽ بد معاش وڌڻ لڳا جي پرائو ڌن ۽ استريون
 ڌڪڻ لڳا . پٽ ماءُ پيءُ کي ڌڪارڻ لڳا ۽ ششيم گرن کان ٺهل ڪرائڻ
 لڳا . اهڙن ڪرمن جو ٻوجھو ڀڙٽوي جهلي نه سگهي ۽ گڏو ۽ جو
 روپ ڌاري ، سڀني ديوتائن ۽ رشين کي ساڻ وٺي ڀڳوان وڻو ۽ شٽو ۽ جو
 شرط وئي . جڏهن سڀ ديوتائون ۽ ڀڙٽوي سڄي ڌل سان ڀڳوان
 کي ٻاڏائڻ لڳا ۽ پنهنجي رکيا لاءِ وينتي ڪرڻ لڳا تڏهن آڪاس
 واڻي ٿي ته :- هي ڀڙٽوي ۽ ديوتائون ! توهان هاڻي ڪو ڌڪر نه
 ڪريو . مان ايوديا ۾ راجا دشرت جي گهر جنم وٺي ڀڙٽويءَ جو
 ٻار لاهيندس ۽ راکشن جو آٺ آڻيندس . توهان ديوتائون به
 وڃي وانرن جي روپ ۾ جنم وٺو . اها آڪاس واڻي ٻڌي ديوتائن
 ۽ ڀڙٽويءَ کي دلچاءُ ٿي ۽ ديوتائن وڃي وانرن جي روپ
 ۾ جنم ورتو .

يا گيهه واک مني چوڻ لڳو :- هي پارو واج ! هاڻي ايوديا ۽ اُنجي
 راج وٺڻ جو ورتائن ٻڌ جنهن ۾ رام ڄمڻ ورتو . وصال ڪوشل
 ديش تي آڏ جڳاد کانوڻي مها ڀڙٽوي اڪشواڪو وٺڻ جي سورج وٺي

ڀريو هو، پر هن سڀني کي انڪار ڪيو جو هن وڻو ڀڳوان کي ئي
منهنجو پتي بڻائڻ ٿي چاهيو. جڏهن منهنجي پتا سنڀال نالي دلڙيت
ي به انڪار ڪيو ته هن دلڙيت منهنجي پتا کي ماري ڇڏيو. پر
ان پنهنجي پتا جي گهاٽڪ وٽ وڃڻ کان نابري واري ۽ وڻو
ڀڳوان جي ملڻ لاءِ هيءَ هاڻپسيا ڪري رهي آهيان. منهنجو اهو
ڀڙو سلڪلپ آهي ته جي وڙيندڙس ته وڻو ڀڳوان کي نه ته ساري
هر ڪناري رهنديس.

ڀڙو ٿي جي ايتري جوڻ ٿي به راوڻ کيس رڳهائڻ لڳو ۽
جڏهن هن کي هڪ ڪوڻ لاءِ ڀرسان ويو ته ويدوئيءَ پاڻ بهڃائڻ
لاءِ يڳيءَ جي انگيءَ ۾ پاڻ جلائي ڇڏيو. پاڻ جلائي کان اڳ ويدوئيءَ
راوڻ کي ڇڏيو: هي ڀڙي! هيءَ ديهه ته مان جلائي رهي آهيان پر
مان ٻيو جنم وٺي تنهنجي موت جو ڪارڻ بڻبس ۽ هن ڪيل تهپسيا
جي ڦل ڪري وڻو ڀڳوان جي پتني ٿينديس.

ڀارڍواڻ! اها ويدوئي ٻئي جنم ۾ سڀتا ٿي ۽ وڻو ڀڳوان جي
اوتار راهچندر جي ارڏانگني ٿي ۽ راوڻ جي موت جو سبب بڻي.
هاڻي سڀتا جي جنم جو ورتانت ٻڌو. هڪ دفعي راوڻ رشين منڀن کان
ٻه ڏينهن جي طلب ڪئي. ٻه ڏينهن ٿيسوي ڇا ڏيئي سگهندا، انلاءِ
انهن پنهنجي سرڀرن مان رت ڪڍي هڪ دلو پوري راجا راوڻ ڏانهن
ڏيڻ طور موڪلي ڏنو. راوڻ جي درٻار ۾ جڏهن اهو هيبت ناک دلو
پهتو، تڏهن راوڻ حڪم ڏنو ته اهو دلو سندس دشمن راجا جنڪجي
راج ۾ وڃي پوري وڃي. راجا جي حڪم موجب نوڪرن اهو دلو وڃي
جنڪ پوريءَ جي هڪ پٺيءَ ۾ ڏنو.

ان کانپوءِ راجا جنڪ جي ملڪ ۾ مينڀن وڻن تي وڃي
جنهنڪري ڏيڏون، ڏيڏون، ٽلاؤ ۽ ڪوھ سڀ ڪئي.
ڏڪر ڀڙو. ڏڪر به اڏرو ڀڙو ڇو

سگريو کي گهٽ وڌ ڳالهائي راوڻ ڊڪڻ سمند تي آيو جتي مها بلوان
 بالي سنڌيا اُپاسنا ڪري رهيو هو. راوڻ کي گرجندو ۽ ٻانهون ٺوڪيندو
 ايندو ٿڌي به باليءَ چپ ڪوڙ بند نه ڪيو پر جڏهن راوڻ سندس
 اڳيان آيو ته زور سان چنبو هڻي راوڻ کي ائين ته سوڳو جهليائين،
 جڻن ٻلي ڪوئي ڪي پڪڙيندي آهي. پوءِ باليءَ راوڻ کي ڪٽي
 ڪچ ۾ وڌو ۽ پوڄا ڪندو رهيو، ۽ جڏهن ڊڪڻ سمند تي پوڄا پوري
 ڪري اولهه سمند تي پوڄا لاءِ ويو تڏهن به راوڻ ڪچ ۾ سوڳو
 پيو هوس. انريٽ اُتر ۽ اوڀر سمندن تي به نڪ نيم واري پوڄا
 ڪري بالي آڪاس مارڻ رستي پنهنجي راجڌانيءَ ڪشڪندا ۾ موٽي
 آيو ۽ اُتي اچي راوڻ کي پنهنجي ڪچ مان ڪڍيائين ۽ حال احوال پڇڻ
 لڳو. باليءَ جو اديت بل ٿڌي راوڻ کيس نه رتيا سان چيو: هي
 واندر راج! تون بل ۽ شڪتيءَ جو ساڪيات ڀنڊار آهين. مان لنڪا جو
 راجا راوڻ آهيان ۽ تنهنجي هاڪ ٻڌي تون سان ڏڌ لاءِ آيو هوس، پر
 مون کي ڏڌ ملي چڪي ۽ هاڻي مان تنهنجي مٿي جو ايلاکي آهيان
 تڏهن باليءَ اڳتي ڪي ساڪي رکي راوڻ سان مٿي ڳنڍي ۽ راوڻ
 ڪائونس موڪلائي لنڪا موٽيو.

هڪ دفعي بن ۾ گهمندي راوڻ هڪ مها سندر رشي ڪنيا ٿڌي
 جيڪا هرڻ جي ڪل پوري ٽپسيا ۾ مڱن هئي اُن ڪنيا جي اديت
 شوپيا ٿڌي راوڻ مٿس موٽ ٿي پيو ۽ کيس چوڻ لڳو: هي
 سندري! تون پنهنجي هن ٽئينءَ جوانيءَ ۾ ٽپسيا ڇا لاءِ ڪري رهي
 آهين. تنهنجي سندر تڌي ئي سڀ منش مست ٿي پوندا. ٽپسيا
 ڪرڻ ته ٻين ماڻهن جو ڪم آهي ۽ تنهنجي هيءَ اوسٽا ته موجن
 ماڻن جي آهي. انلاءِ تون هيءَ ٽپسيا ڇڏي، منهنجي راڻي ٿي سنسار
 جا سڀ ڀوڳ پدارت ماڻ ۽ آندڻ ۾ ره.

انهيءَ ڪنيا ورائيو: هي راجن! مان ڪشودج نالي رشيءَ
 جي ڪنيا آهيان ۽ منهنجو نالو ويدوتي آهي. ڪيترن ئي راجائن،

دهشت ناک پراکرم جون ڳالهيون ٻڌي مونکي ڏاڍو اچرج ٿيو.
 ۱. ڇا سنسار ۾ ٻيو ڪو اهڙو ٻلوان ئي ڪونه هو جنهن سندس
 ٿورڙو هجي؟

يا گهرو واک ورائيون. پار دواج! هن سنسار ۾ ڪهڙو به وڏو وڏو
 ۲. پر انسان به وڌيڪ طاقتور ڪونه ڪو ٿيندو ئي آهي. راڻ کي
 سر ٻاهو ارجن ۽ وانراج ٻاليءَ کان هار کائڻي پئي هئي سو ورڪانت
 ان توکي ٻڌايائون. هڪ دفعي نرمداءَ جي ڪناري راڻ ۾ هاديرو
 مورتي بڻائي پوڄا ڪري رهيو هو. هو مٽيءَ مان هاديرو جي
 ٻي ٺاهي انيڪ استوترو ۽ منتر پڙهي مورتيءَ تي ٻل پتر ۽ ٻشپ
 تي پوڄا ڪري رهيو هو. انسان ٿورو پريرو ۽ هشتي نگر جو راجا
 ٻاهو ارجن پنهنجن استوتن سان نرمداءَ ۾ جل ڪريڙا ڪري رهيو
 پنهنجن ٻالن سان جل جي وهڪري کي روڪي چرچا ۽ رانديون
 رهيو هو. وهڪرو رڪجڻ ڪري جل چڙهي آيو ۽ راڻ جي
 ۳. جي سامهري وهائي ويو. ان تي راڻ کي ڏاڍو ڪروڙ لڳو ۽
 ٻاهوءَ سان دودڙو لڙائي شروع ڪيائين، پر نيٺ سندس هار ٿي ۽
 ٻاهو کيس ٿورڙين ۾ ٻڌي پنهنجي راجڌانيءَ ۾ آڻي قيد ڪيو.
 پنهنجي ٻولي راڻ جي قيد ٿيڻ جو ٻڌي پلستيم مٺي مهاراج
 ۴. وٽ آيو، جنهن سندس پوڄا ڪئي ۽ ڏاڍو آدرستڪار ڪيائينس.
 ۵. پلستيم جي چوڻ تي مهس ٻاهو ارجن راڻ کي آزاد ڪيو ۽ اڪهيءَ
 کي رڪني ساڻس مڙتا ڳنڍيائين.

مهس ٻاهو ارجن کان هار کائي به راڻ گهٽ ۾ ڀرجي پرڻويءَ
 ۶. ۾ جهڙو ٻلوان ڳوليندو وڻندو هو. هن ٻڌو ته ڪشڪندا جي
 ۷. و راجا ٻالي ڏاڍو ٻلوان آهي. اهو ٻڌي هو پشپڪ ومان تي
 ڪشڪندا آيو پر ان وقت ٻالي شهر ۾ ڪونه هو. سندس ڀاءُ
 ۸. راڻ جي اچڻ جو مطلب ٻڌي، کيس چيو ته راکشسراج!
 ۹. تڏهن جلد ٻالي پوڄا ڪري موٽندو پر جي مرڻ جي جلدي
 ۱۰. ته ڏکڻ سمنڊ تي وڃي ٻاليءَ جو درشن ڪر!

وراڻيس :- هي راجن ! مونکي ڇڏو هو مان هن وقت
 ڇڏي نل ڪپيرون وڃي رهي آهيان ۽ انڪري مان
 نه ٿيس ۽ تون مونکان پري ٿي. راوڻ چيس :- رڻي ! نه
 ٿيندي آهي جا ڪنهن هڪ پرش جي استري هجي. توهان ا
 جو ته ڪو پتي ناهي. ائين چئي راوڻ رڻيا سان هڪ پٿر جي
 تي ڀڳو ڪيو. رات گذاري جڏهن رڻيا کليل وارن، بگڙيل
 ۽ گهٽن سان وڃي نل ڪپيرون کي سموري واردات ٻڌائي، تڏه
 ڪپيرون راوڻ کي سراپ ڏنو ته جي هو ٻيهر ڪنهن به اه
 جي مرضيءَ برخلاف ساڻس ڀڳو ڪندو ته سندس مستڪ جا
 ٽڪر ٿي ڪري پوندا. اهو سراپ ٻڌي رڻي مني ۽ پتور ٿا اس
 خوش ٿيون ۽ ان کانپوءِ راوڻ ڪنهن به استريءَ سان زوريءَ
 ڪرڻ ڇڏي ڏنو.

جڏهن راکشس ديولڪ ٿي وڃي گهرو ڪيو ته ديوتائ
 ساڻن ڏاڍي گهمسان لڙائي ڪئي ۽ راوڻ جي ناني سمال
 ڪيٽون وڏن جوتن کي ماري ڇڏيو. ان وقت ميگه
 پراڪرم ڏيکاريو جو ديوتائن جي سڃاڻ ۾ ٻاڪر ڪٽو مچائي
 ديوراج اندر کي قيد ڪري وٺي آيو. انهيءَ ديوتائن کي
 راکشس لنگا ۾ موٽي آيا. انوقت برهما جي ميگهند وٽ اچي اند
 ڇڏي ڏيڻ لاءِ چيو. ميگهند برهما جي پوڄا ڪئي ۽ سندس
 موجب اندر کي آزاد ڪيو. برهما جي پوسن ٿي ميگهند کي
 ور ڏنا ۽ کيس اندرجيٽ جي پدوي ڏني. هوڏانهن اندر
 لهي ٿي وڃي ديولڪ ۾ راج ته ڪوڻ لڳو پر سدائ راکشس
 ڊپ ۾ رهندو هو.

ارجن ۽ ٻاليءَ هٿان راوڻ جي هار ۽ سڀني جي جنم ڏيو

پار دلچ ياغيءَ وٽ مٽيءَ کان پڇڻ لڳو ته هي منيشوري

هو ڪنڌ رَوَن تي ڪاهي ويو ۽ ڪپڙن کي لڙائي ۽ ۾ شڪست ڏيئي وٺائڻ.
گهٽي هيرا جواهر ۽ پشپڪ ومان ڦري آيو. پشپڪ ومان هڪ عجيب
ومان هئو جو من جهڙي ٿيڙ رفتار سان اُڏامندو هو ۽ اُنجي ٽپڻ ۾ ه
۽ مٿيون جڙيل هيون. اُن ومان ۾ گرمي يا سردي نه ٿيندي هئي
سڌاءُ هڪ جهڙي وٺندڙ مند رهندي هئي. اُن ومان ۾ هال ۽ ڪوٺيو
ٺهيل هيون ۽ ڪڏهن به ڀڄي پري نه سگهندو هو. اهڙو دويو ومان
پراپت ڪري راوڻ وڌيڪ گهمند ۾ پڙجي ويو.

هڪ ڏينهن راوڻ پشپڪ ومان تي چڙهي ڪيلاس ڀرپٽ وٽار
ٿي لنگهيو ته هماليه جي اوچائيءَ ڪري ومان اڳتي وڌي نه سگهيو
تنهن تي راوڻ چيو ته جنهن ڀرپٽ ڪري پشپڪ ومان جي گت
روڪجي وئي تنهنڪي ئي پتي ڦٽو ٿو ڪريان. جڏهن هو پنهنجن
ويهن ٻانهن جو زور لڳائي ڀرپٽ کي ڪٽڻ لڳو ۽ ڪيلاس کي ڌوڏ
لڳو، تڏهن مهاديو پنهنجي آڱوٺي جي زور سان ڀرپٽ کي دٻايو ته
راوڻ هيٺان چپيائڻ لڳو. اُنوقت راوڻ وياڪل ٿي روئڻ لڳو ۽
مهاديو جي اُستئيءَ ۾ انيڪ استوتر ٺاهي ڀولائت ڪي ڀرسن ڪيائين
اُنوقت شوجيءَ چيس: هي دسگريو! مان ٿوئي ڀرسن ٿيو آهيان
توڪي هيءَ وجهه ڪندڙ تلوار ڏيان ٿو. هيءَ جو ڀرپٽ کان دٻجي ٿو
روئڻ ”راو“ شبد ڪيو، ان لاءِ اڳتي تون راوڻ جي نالي ڀرسڻ
ٿيندين. راوڻ مهاديو کي وارنوار ڀرڻام ڪري تلوار ورتي ۽ پشپڪ
ومان تي چڙهي واپس لنگا موٽي آيو.

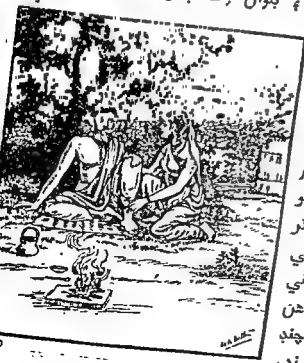
ڪجهه وقت کانپوءِ راوڻ راکشن جو وڏو لشڪر سنڀرائي
سڄي ڀرتويءَ تي دڳو ڪرڻ لاءِ نڪتو. جتي به ديوتائون مليس
تتي کين ناس ڪيائين ۽ دڳيٽن، دانن ۽ منشن جي سڀني راجائن کي
آڻ مچائي پنهنجو زيور دست بڻايائين. سندس ڀيڻ شور ڀنڪا جي پتيءَ
وڌيڪهوءَ سندس اڌڪار مچڻ کان انڪار ڪئي ته اُن کي به ماري
چڏيائين. راکشن جيڪو ملڪ فتح ڪيو، اُنهن جا مال متاع
۽ ڊرلپ شيون، سندر سندر استريون ۽ ڪنڀائون لنگا ۾ کڻي آيا.

ڪسيءَ کان وشروا جڏهن اچڻ جو سبب پڇيو تڏهن هوءَ مڌر
 يءَ ۾ چوڻ لڳي :- هي سندر مني ! منهنجو نالو ڪيڪسي آهي ۽
 پنهنجي پٽا جي رضامنديءَ سان توهان وٽ آئي آهيان. توهان
 رو سوڀيوان ۽ ٽيڪسوي پتي پاڻي مان خوش ٿينديس ۽ پنهنجي
 مٿ ڇڏي سمجهنديس.

وشروامنيءَ کي ڪيڪسيءَ جي سندرتا ۽ مڌر واڻي ڏاڍي
 آي. هو چوڻ لڳو :- هي سندري ! تون پتوسنڌان جي اڀلاڪا رکي
 رت آئي آهين، پر هيءُ جو تون سنڌيا جي هن پينڪر ويالي ۾
 رت آئي آهين، اٽلاءُ تنهنجا پٽ به پينڪر سپاءُ وارا ٿيندا ۽
 جي براهمڻ ڪل کي ڇڏي نودئي راکشن سان پريت رکندا.
 منيءَ جا اهي وڇن ٻڌي ڪيڪسي چوڻ لڳي ته :- مونکي
 اڇاري پٿر نه گهرجن. تڏهن وشروا چيس :- تنهنجو سڀ کان
 وڌيڪ ڌرماتما ۽ منهنجي برهمڻ ونس جي انوسار سڌاڇاري ٿيندو.
 منڪانيپوءِ ڪيڪسي وشروا منيءَ جي استري ٿي اُنجي آشرم ۾
 ٻڌل ۽ وقت پاڻي کيس هڪ پينڪر شڪل وارو عجيب ٻالڪ
 ٺو جنهنکي تڏهه سر ۽ ويهه ٻانهون هيون ۽ رنگه هوس ڪاري سرهي
 ٺرو. اُنجي پيدا ٿيڻ تي بادل پينڪر گرجنا ڪوڙ لڳا، سورج جي
 ت ڦڪي ٿي ويئي، ڌرتي ڌرڪڻ لڳي ۽ سمندر ۾ طوفان لڳڻ
 ا. وشروا منيءَ اهڙي پيانڪ ٻالڪ جو نالو رکيو دڻگرڻو يعني تڏهن
 پين وارو، جو پوءِ راوڻ جي نالي سان مشهور ٿيو.

راوڻ ڪانيپوءِ ڪيڪسيءَ کي ٻيو ٻالڪ ڄائو سو به مهاڀوان هئو
 نچو نالو رکيائون ڪنڀ ڪوڙ. تنهنڪانيپوءِ ڪيڪسيءَ کي شور پٺڪا
 ۽ هڪ ڌيءَ ڄائي ۽ سڀڪانيپوءِ هن ڌرماتما وپيشڻ کي جنم ڏنو.
 ۽ هڪ ڌيءَ ڄائي ڪنڀ ڪوڙ ڏاڍو مست ۽ تامسي هوندو هو
 ۽ چڱي ٻارن مان ڪنڀ ڪوڙ جيڏو ڊگهو ٿي ويو ۽ ڪيترو به گهڻو کائيندو هو ته
 هو جلد ڪجورجي وڻ جيڏو ڊگهو ٿي ويو ۽ ڪيترو به گهڻو کائيندو هو ته
 سندس پيٽ نه ڀرجو هو ۽ هو ٻن ۾ وڃي رئين منڍر
 منڍر هو. اهي ٽيئي ٻالڪ پنهنجي پٽا جي آشرم ۾
 اڀياس ڪندا هئا ۽ راوڻ نه ڏاڍو ودوان ٿيو.

پڇڻ لڳا. ديوتائن ۽ گندرون ۾ به نئون جوش ۽ پل جاڳيو جو انهن
 ۾ به راکشس جي پٽ نه ڇڏي. نيٺ جڏهن ماليوان، سمالي ۽
 ۽ ٽوٽو سندن سڄو لشڪر لڙائي ۽ ۾ مارجي ويو آهي، ۽ لڌڪا کي به
 سون چوگرد ويڙهي ويا آهن تڏهن هو لڌڪا ڇڏي پنهنجن استرين
 بيت پاتال ۾ وڃي اڪا. لڌڪا گندرون جي هٿ آئي ۽ سندن راجا ڪبير
 ۽ راج ڪوٺ لڳو ۽ ديوتائون به نشچنت ٿي پنهنجي ديس ۾ رهڻ لڳا.
 ۽ هوڏانهن پاتال ۾ راکشس انهيءَ ئي چنتا ۾ رهڻ لڳا ته هو پنهنجو
 وڃايل راج ۽ شان شوڪت ڪيئن حاصل ڪن. پر انهن ۾ ڪو اهڙو
 پراڪرمي راکشس ڪونه ٻڃيو هئو جو اهو مها ڪئن ڪم ڪري سگهي
 ڪجهه ورهيه گذرڻ بعد سماليءَ کي هڪ سندر ڪنيا ڄاڻي جنهن
 نالو هن ڪيڪسي رکيو. اها جڏهن جوان ٿي ته سمالي هن کي لڌ
 وٺي آيو، جتي ڪبير جو شان ۽ دٻدٻو ڏسي سماليءَ ڪيڪسي
 کي چيو: هي ڌيءَ! تون هاڻي واهه پوئيه ٿي آهين. تون ڪبير
 جي پٽا مها ٿيڻ سوي وڻرواميءَ کي وڃي پنهنجو پتي بڻاء ته جتن
 توکي به ڪبير سمان پراڪرمي ۽ بلوان پٽ جهڙو جيڪي راکشس-
 ڄاڻيءَ کي ذواليت جي ڪوه
 مان ڪڍي اڳئين اوج تي
 پهچائين.

پٽا جي آسپا موجب
 ڪيڪسي مهرشي پلستيه جي
 پٽ وڻرواميءَ جي آشرم
 ۾ آئي. ان وقت سنڌيا جو
 وقت هو ۽ مني اعني هوٿر
 ڪري ويٺو هو ته ڪيڪسي
 به وڃي سندس پوسان وٺي
 ۽ پنهنجي شرميلي لڳاڻ
 رکيس ڏسڻ لڳي. ڇنڊ
 ۽ c. a. سندر

لنگا ۾ راکشسن جو راڄ ۽ راوڻ جو جنم

يا گهڻو واک مني چوڻ لڳو: ڀارڊ وڃ! هاڻي راوڻ ۽ ڪنڀ ڪرڻ جو جنم ورتائين ٻڌ. راکشسن جي جاتي ۾ ماليوان، سمالي ۽ مالي نالي ٽي مها بلوان راکشس هئا جن گهرو تپسيا ڪري برهما کان وردان ورتا ۽ وڏي طاقت ۽ شڪتي حاصل ڪري سمنڊ جي وچ ۾ وڃي لنگا ٻيٽ وسايو. انهن لنگا ٻيٽ جي توڪوٽ نالي ڀرڻ تي هڪ مطبوط قلعو اڏايو، جنهن ۾ سوني ۽ مٿين سان جڙيل عاليشان مڪانات ۽ گهر ٺاهيائون. ان قلعي ۾ هنن منوهر باغ باغيچا، وڏيون شاندار سڙڪون ۽ آرام گاهه بڻايا جن ۾ خوشبودار پوٽا ۽ گل ڦل هوندا هئا. مطلب ته ناگن جي ڀڳوتي ۽ اندر جي امروتيءَ کان به وڌيڪ سندر ۽ رمڻيڪ لنگا هئي، جتي رهي اهي بلوان راکشس ڀرتويءَ تي راڄ ڪندا هئا.

ماليوان، سمالي ۽ مالي ته اڳ-پري ئي مها بلوان هئا ۽ وري جو لنگا جهڙو اڃيڪ قلعو بڻايائون ته پوءِ هنن کي ڪنهنجو ڀؤ نه رهيو. هو راکشسن جا وڏا وڏا ڪٽڪ وٺي ديوتائن ۽ گنڌرون تي اچڙهايون ڪري انهنجا مالڪ ويران ڪرڻ لڳا. هو رشين منين جا آشرم ڊاهي ۽ انهنجا يگهه بگاڙي سندن تپسيائون ۽ ڌرم ڪريائون بند ڪرائڻ لڳا. هوسا ڪيات ڪال سمان ڀينڪر هئا ۽ مست ٿي سڀني کي ڀڃا آزاريندا هئا، پر ڪنهن کي به سندن مقابلو ڪرڻ جي يا سمنڊ جي وچ ۾ لنگا جهڙي مطبوط قلعي تي چڙهائي ڪرڻ جي جرئت نه ٿيندي هئي.

نيٺ سڀ ديوتائون، گنڌرو ۽ رشي مني وشتو ڀڳوان جي شرڻ وٺا ۽ کيس راکشسن جي اتياچار ۽ پنهنجي دڪ جو ورڻن ڪري ٻڌايائون. وشتو ڀڳوان کين سهائتا ڪرڻ جو وچن ڏنو ۽ سڀني جو پاڻ ۾ سنگهن ڪري ۽ انهن ۾ پنهنجو تيج ۽ ٻل پري راکشسن تي چاڙهي موڪليو. پوءِ ته اچي ڀينڪريڻ لڳي جا ڪيترائي ورهيه هلندي رهي. جڏهن وشتو ڀڳوان ڏٺو ته ديوتائون ۽ گنڌرو پاڻ ۾ ملي ڪري به راکشسن کي جيئي نٿا سگهن تڏهن هو پاڻ وڃي ديوتائن جي طرفان لڙڻ لڳو. پوءِ ته چوڌرڻ راکشسن ۾ هاهاڪار مچي ويو ۽ هو هار

هوڙي کي وڃي طيليائي ۾ ٻڌو. راجا سويل جو جاڳي پاڻ کي مڪلاڻ
۾ ڏسي عجب ۾ پيو ۽ مٺي جي سڌ مهانجا هڃڻ جو پڪو ويساهه ٿيس
هنجي ساراهه ڪرڻ لڳو. تن ڏينهن کانپوءِ ڪهڙي مٺي ۽ ڪال ڪيتو روڊ
بدلي راجا وٽ آيا ۽ اچي کيس سڀ سمجهايائون. انهن جي چوا
موجب راجا هڪ لک براهمن کي پوڄن ڪرائڻ لاءِ پاڻ رت گهرايو
هن ڪهڙي راکشس ۽ مٺي پوڄن تيار ڪيو، جنهن ۾ انيڪ برڪار
جا طعام هئا جنهن ماس ملايو هئائون. راجا اهو پوڄن ڀرجي براهمن
کي ڏنو ته اُنوقت آڪاس وائي ٿي ته هي براهمن اُٿو، اُٿو. هي
پوڄن مٿان کائو جو انهن براهمن جو ماس مليل اٿو.

آڪاس وائي ٻڌي سڀ براهمن اُٿي کڙا ٿيا. راجا به وياڪل نه
ڏاڍو ٿيو پر مٿس اهڙو ڪو جادو چڙهيل هئو جو ڪجهه ڪهڙي نه
سگهيو. تڏهن براهمن انهيءَ پاپ ڪرم لاءِ راجا کي جوابدار سمجهي،
ڪروڙ ۾ ڀرجي کيس سراپ ڏنو ته هي مورڪا جنهن توهڪ راکشس
جو ڪم ڪري سڀني براهمن کي ڪٽنب سميت ناس ڪرڻ ٿي چاهيو،
تنهن شل تنهنجو ٻل ۽ راجائي ناس ٿئي ۽ تون ڪٽنب سميت وڃي
راکشس ٿئي.

راجا اهڙو پيانڪ سراپ ٻڌي بيھوش ٿي پرتويءَ تي ڪري
پيو. ان ريت راجا کي سراپ ڏياري ڪهڙي مٺي ۽ ڪالڪيتو پڇي
ويا ۽ ٻين راجائن کي وٺي آئي مٿس چڙهائي ڪيائون. پر تاپ پائو ۽
اري مردن لڙائيءَ ۾ مارجي ويا ۽ سندس ڪٽنب ۾ به ڪو ڪو نه بچيو.
يا گير ولڪ چوڻ لڳو: هي پار دلواڳ! ڇا براهمن جو سراپ به ڪو
مٺي؟ جڏهن وڌائا ڪنهن سان رسندو آهي ته اُن لاءِ واريءَ جا
ڪٽا به ٻرت، توڙي نانگ ۽ پتا به ڪال ٿي پوندو آهي. ٻئي جن
۾ پر تاپ پائو ڪٽنب سميت وڃي راکشس ٿيو ۽ ڏاڍو ٻلي ساماڻو
هن جو نالو راوڻ ۽ سندس ڀاءُ جو نالو ڪنڪرڻ ٿيو. انهن کي مارا
ان اوتار ڪو.

لاء نرم آسڻ دنو. جڏهن راجا جي ٽڪاوت دور ٿي تڏهن منيءَ کائونس پريچيم پچيو ته راجا چيو: هي مني! مان ڀرتاپ ڀانو نالي راجا جو وزير آهيان ۽ شڪار جي پٺيان ڊوڙندي رستو وڃائي ويٺو آهيان. اهو ٻڌي منيءَ چيو: ٻچا! مون کان پاڻ نه لڪاءِ جو اسان کي پنهنجي تپسيا جي ٻل ڪري سڀ معلوم آهي ته تون پاڻ راجا ڀرتاپ ڀانو آهين. مان تنهنجي شيل سڀاڙ ۽ نهڙا ڪري ڏاڍو پرسن ٿيو آهيان سو تون مون کان ڪو من گهريو ور گهر.

ڪپٽي منيءَ جي ڳالهه ٻڌي راجا جو مٿس وشواس ڇهي ويو ۽ هو کيس سڏي وارو پهتل تپسوي سمجهي چوڻ لڳو: هي ڪرپانڌان! مون کي اهڙو ور ڏيو جو مان اجر اُمر رهي سوين ڪلپن تائين ڀرتوي جو راڄ ڪندو رهان ۽ مون کي ڪوبه جيتي نه سگهي. تپسوي وراڻيو: راجن! اهو ٿيڻ ڏاڍو ڏکيو آهي. تون مها پراڪرمي آهين ۽ ڀرتوي جو ڪوبه ڪتري جوڌو نه ٿو ڪي جيتي نٿو سگهي. مگر ٿو ڪي براهمڻ کانسواءِ ڪوبه آڏين ڪري نه سگهندو. براهمڻ کي آڏين ڪرڻ جو اُڀاءُ هي آهي ته جيڪو پوڄن مان تيار ڪريان سو تون ڀرتي براهمڻ کي ڪاراءِ. جيڪو به اهو ان کائيندو سو تنهنجي آڏين رهندو. تون جڏهن پنهنجي راجڌاني ۾ پهچين تڏهن هڪ لک براهمڻ کي ڏامو ڪرائج ۽ مان انوقت تنهنجي گهر براهمڻ جي روپ ۾ اچي پوڄن تيار ڪندس. پر اها ڳالهه ٻڌي ڪنهن کي به نه ٻڌائج. ڇا لاءِ ته يوگ، يڪتي، تپ ۽ منترن جو پرياءُ تڏهن ٿيندو آهي جڏهن اهي ڪم لکي ڪبا آهن. هيٺ ترئون آرام ڪر ته مان ٿو ڪي پنهنجي يوگ جي ٻل سان تنهنجي گهوڙي سميت محلات ۾ پهچائيندس ۽ تڏهن ڏينهن توسان اچي پروهت جي ويس ۾ گڏبس.

راجا کي ڪپٽي منيءَ تي وڌيڪ ويساهه ڇمي ويو ۽ هن جي آڳيا پائي سمهي پيو. انوقت راکشس ڪال ڪيٽو آيو جنهن کي ڪپٽي منيءَ سڄي حقيقت ٻڌائي، ڇا ٻڌي هو ڏاڍو خوش ٿيو. هن راکشس راجا کي کڻي آئي سندس محلات ۾ پلنگه تي سهاريو ۽ سندس

رامايٹ

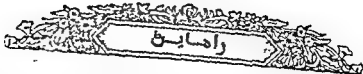
۾ نه ڦاٿو هجي، اهو هن ۾ سوچي مایا جي مالڪ ڀڳوان جي
نوط ۾ هجي. هڪ ٻئي ڪاپ ۾ ڀڳوان جي اوتار وٺڻ جو جيڪو
ڪيڪم ديش جي ستيه ڪيتو نالي راجا کي پرتاپ ڀانو ۽
پ مردن نالي ۾ پٽ هوندا هئا، جي هه ٻوان ۽ مڱوان هئا ۽ پاڻ
۽ ٻياري هوندو هون. ستيه ڪيتو کانپوءِ سندس وڏو پٽ پرتاپ ڀانو
پٽ ٿي ويٺو ۽ هن ڪينون راکشن جو آست آئي براهمڻ ۽
هاتمال جي رکيا ڪئي. اڪري هن ڪال ڪيتو نالي راکشن جي
دس ڀائرن ۽ سؤ پٽن کي به ماريو هو ڇو جو هو رعيت کي آزاريندا
هئا، پر ڪال ڪيتو پاڻ پڇي وڃي جهنگل ۾ لڪو. پرتاپ ڀانو
هڪ ٻئي ظلمي راجا کي جيتي سندس راڄ ۾ شانت ۽ ڌرم جي استاپنا
ڪئي. اهو راجا نه جهنگل ۾ وڃي کپسوي ٿي رهن ڳوڙ ڀرو سداين
پرتاپ ڀانو کان بدلو چڪاڻڻ جي نڪر ۾ رهندو هو.
هڪ دفعي جهنگل ۾ پرتاپ ڀانو جي ٻنهي دشمن يعني اُن راجا
۽ راکشن ڪال ڪيتو جي باڻ ۾ ملاقات ٿي ته ٻنهي هڪ ٻئي سان
پنهجو حال اوريو ۽ پرتاپ ڀانو جي درمٽي ڪرڻ لاءِ هڪ سازش
سئي. هڪ دفعي جڏهن پرتاپ ڀانو جهنگل ۾ شڪار ڪري رهيو
هو تڏهن ڪال ڪيتو هڪ سوکر جي روپ ۾ سندس اڳيان ويو. راجا
کيس نير هڻندو پٺيانئس پيو، پر اهو ڪپتي سوکر اڏري ته رمڙسان
ڊوڙندو پئي ويو جو کيس هڪ به نير نه ٿي لڳو ۽ هو پرتاپ ڀانو کي
ڪپتي ٽپسويءَ جي ڪتيا ڀرسان آئي ڪم ٿي ويو. راجا اُن ڪهاڻي جهنگل
۾ سوکر کي ڳوليندي رستو پلجي پيو ۽ جڏهن کيس اُچ ۽ ٿڪ اچي
وياڪل ڪيو تڏهن اُن مٺيءَ جي آشرم ۾ پهري ويو. پرتاپ ڀانو
جو هارابل راجا هڪ مٺيءَ جي روپ ۾ آئي رهيو پيو هو.
ڪپتي مٺي پرتاپ ڀانو کي پاڻ وٽ ڏسي ڏاڍو ڊرسن ٿي
پر راجا کيس سڃاڻي نه سگهيو ۽ هن کي سچو ٽپسوي سمجهي پرتاپ
۾ به کيس پڻ لاءِ جل، ڪاڻ لاءِ ڦل ڦول ۽ آرام ڪر

ڪٿي . ڪيترن ورهين گذرڻ
بعد ڀڳوان مٿن ڀرسن ٿيو ۽
کين پنهنجو درشن ڏنائين .
شڪم، چڪر، گدا ۽ پدم ڌاري
ڀڳوان کي ساڪيات پنهنجي
اڳيان ڏسي هو ٻئي گد گد ٿي
ڀڳوان کي وارنوار ڀرتام ڪرڻ
لڳا . جڏهن ڀڳوان کين ور
گهر ڏي لاءِ چيو تڏهن هو ٻئي
چوڻ لڳا :- ڀڳوان ! اسان کي
توهان جهڙو پٽ گهرجي .

ڀڳوان چيو :- ٿنهنجو راجن . ڀرمون جهڙو ته ٻيو ڪوبه ڪونهي
انلاءِ مان پاڻ اچي اوهانجو پٽ ٿيندس . هاڻي توهان ٻئي اندر ڀري
هرهي ديوتائن جا سڪه ڀوڳيو ۽ ڀوءِ توهان ٿرپتا جڳهه ۾ جنم وٺي ايوديا
جا راجا دشرت ۽ راڻي ڪوشليا ٿيندڙ تڏهن مان توهانجو پٽ ٿي
توهانجو منورث ڀورو ڪندس . ائين چئي ڀڳوان انٿرڌان ٿي ويو
۽ سوايم ڀو منڻ ۽ شڪ روپا ڪجهه وقت کانپوءِ ڏيهه تياڳي اندر ڀوري
هرجي ديوتائن جا سڪه ڀوڳيا . وقت پائي اهي ٻئي راجا دشرت ۽
ڪوشليا ٿيا ۽ ڀڳوان پنهنجي ڏنل ور کي سڄو ڪرڻ لاءِ انهن جي
گهر اوتار ورتو .

ياگيم واک چوڻ لڳو :- ڀارديواج ! هرهڪ ڪلپ ۾ ڀڳوان جو
اوتار ٿيندو آهي ۽ اوتار وٺڻ جا اٺئيڪ سبب آهن جي سندر ڪٿائون
رشي مني ورڻن ڪندا آهن . جنهن ڀڳوان بي انت آهي تنهن سندس
ليلائن جو به انت ناهي . ڀڳوان جي ميا ڏاڍي ڀرڀل آهي .
सुरनर मुनि कोउ नाहिं, जेहि न मोह माया प्रबल ।
अस बिचार मन मांहिं, भजिय महा माया पतिहि ॥
ديوتا، منش ۽ رشي مني اهڙو ڪوبه ڪونهي جيڪو ميا جي

جڏهن سويڊر سڀا بروخاست ٿي ۽ ٻيا راجالون موٽي ويا تڏهن
 به ڏاڍو نراس ٿيو ۽ پاڻ جو کليل ڏهاڙو هٿو سو پاڻي ۽ هروڃي
 پنهنجي شڪل ڏنائين. پنهنجي باندرو جهڙي شڪل ڏسي نارد ڪي
 ڳوان ٿي ڏاڍو ڪروڙ لڳو ۽ وري جو ساهه وٺڻ ڳوان ڪي ڏنائين ته
 مالڪ سرانپ ڏٺائينس ته هي ڪهڙي! هي منش ڏيهه ڌاري جو مونڪي
 ڳيو اٿئي سو وڃي هرڳيو لوڪ ۾ منش جوڻ وٺ ۽ جتن مونڪي استري
 جو وڇوڙو ڏنو اٿئي تنهن نون به وڃي استري ۽ جي جداليءَ جو دڪ
 ڳوڻ ۽ پنهنجي شڪل جو باندرو جهڙي بڻايو سو باندرو ئي ٿوڪي
 سهاڻا ڪندا.

انوقت ڳوان پنهنجي ماما چڪي ورتي ته اها بگري ۽ وشو
 موهني راجڪماري الوپ ٿي وئي. اها روبرڪار ڏسي نارد ڳوان
 جي ماما ڪي سمجهي ويو ۽ انڪار مڃي ويس. هو ڳوان جي
 چرڻن تي ڪري پنهنجي پيل بختائڻ لڳو ۽ پنهنجي سرانپ لاءِ
 بختائڻ لڳو. ڳوان کيس ڏيڍ ج ڏيئي روانو ڪيو ۽ پنهنجي ڀڳت
 جو سرانپ انگيڪار ڪري شري رام جي روپ ۾ منش لڳو ۽
 اوتار ورتو.

~*~

هو ۽ ٻيا روپا جي ٽپسا ۽ ڀرناپ ڀانوءَ ڪي سرانپ.

شوجي چوڻ لڳو ته هي اما! ڳوان جي اوتار وٺڻ جو ٻيو به
 هڪ سبب ٻڌو ته سوايم ڀوهڙ ۽ سندس استريءَ شت روپا کان هيءَ
 منش سرشتي شروع ٿي آهي. انهن ٻنهي گهڻيئي سنتان پڻ
 ڪئي ۽ گهڻيئي ورهيه راج ڪيو ۽ نيٺ انهن ڪي ميان اُڀريو ته
 ڳوان جي درشن کانسواءِ اسان پنهنجي جيوٽ اڪارڻي وڃاڻي
 اهو سوچي انهن ٻنهي وڃي ڳوان جي ڪئن ٽپسيا

نارڊ ڪي رستي تي هڪ عاليشان شهر ڏسڻ ۾ آيو، جنهنجي سندر تا ۽ بڻاوت وڪنٽ کان به وڌيڪ هئي ۽ نگر واسي ڪامديو ۽ رتيءَ سمان روپوان هئا. اُن شهر جي راجا پنهنجي وشو موهني ڪنيا جو سويمبر رچيو هئو جنهنلاءِ ڪٿان ڪٿان جا راجڪمار اچي ڪٺا ٿيا هئا. جڏهن نارڊ سويمبر سڀا ۾ وڃي راجڪماريءَ جي سونهن ڏٺي ته سڌ ٻڌ وڃائي ويٺو ۽ اهو ويچار ڪرڻ لڳو ته اهڙو ڪو اُڀاءُ ڪريان جو هيءَ راجڪماري مونتي ريجهي مونڪي ورمالا بهرائي. اهو سوچي نارڊ ايڪانٽ ۾ ويهي ڀڳوان جو ڌيان ڪيو ته هو دين ديال اچي پرگهت ٿيو. نارڊ ڀڳوان کي هٿ جوڙي پوار ٿنا ڪئي ته: هي ڀڳون! ڪرپا ڪري مونڪي اهڙي سندر تا ڏيو جو راجڪماري اڻپڇو مونڪي پسند ڪري. هي ناٺ! مان توهانجو داس آهيان سو جنهن منهنجو ڀلو ٿئي، تنهن ڪريو.

پنهنجي مايا جي ڊڄاءَ ڏسي ڀڳوان من ۾ مشڪي نارڊ کي چيو: جنهن تنهنجي ڀلائي ٿيندي سو ڪم آءٌ ضرور ڪندس. جڏهن بيمار جي گهر ۾ ٻه حڪيم کيس نقصان ڪندڙ شيون نه ڏيندو آهي، انهيءَ طرح مان به تنهنجي ڀلائي ڪندس.

ائين چئي ڀڳوان انترڌان ٿي ويو ۽ مايا جي موه ۾ ڦاٿل نارڊ کي ڀڳوان جي وچن جو رهسپم سمجهه ۾ نه آيو. هو سويمبر سڀا ۾ ٻين راجائن جي ڀر ۾ ٺهي ٺڪي وڃي ويٺو. هن پڇي سمجهيو ته هو اهڙو ته روپوان ٿو لڳي جو راجڪماري کيس ڏسندي ئي مٿس موهت ٿي پوندي. پر حقيقت ۾ ڀڳوان سندس شڪل هڪ باندر جهڙي ڪري بڻائي هئي. راجڪماري سڀني راجائن کي ڏسندي ويئي پر ڪرڻ ۾ نارڊ ڏانهن اڪه ڪئي به نه نهاريائين. تڏهن نارڊ وياڪل ٿي، راجڪماريءَ جو ڌيان ڇڪڻ لاءِ آسڻ تي اُٿ ويهه ڪرڻ لڳو، جنهن تي ٻيا راجائون مٿس چڙيون ڪرڻ لڳا. انوقت هڪ راجا جو روپ ڌاري ڀڳوان به اُتي آيو، جنهنجي سروپ تي موهت ٿي راجڪماريءَ کيس ورمالا بهرائي.

ٿي جنم ورتو. ڀڳوان وراه
اوتار ڌاري هر ٺاڪش سان
مدا ٻڌ ڪٿي ۽ نيٺ کيس
ماري ڇڏيو. هر ٺاڪش جو
ڀٽ ڀڳت پرهاد هو جنهنجي
رڪيا لاءِ ڀڳوان نرسنگه اوتار
ڌاري هر ٺاڪش جو انت
آندو. ٻئي جنم ۾ اهي ٻئي
ڀائراوڻ ۽ ڪنڀ ڪرڻ جي
روپ ۾ ڄاوا، جن کي مارڻ
لاءِ ڀڳوان، رامچندر جو اوتار
ورتو. هي پار دواج لئين جنم
۾ انهن دليتن ششوپال ۽

دنت وڪرڻي جنم ورتو جنکي ڀڳوان، ڪرشن اوتار ۾ ماريو ۽ انريت
سنتڪمارن جو سراپ ڀوڳي جنم ۽ وجهه وري وڃي ڀڳوان جا پارشڻ ٿيا.
شوجي چوڻ لڳو:- هي پاروتي! شري رامچندر جي اوتار
ڌارڻ جو ٻيو سبب نارد جو سراپ به هئو. اهو ٻڌي پاروتي عجب
۾ ڀرجي چوڻ لڳي:- هي ڪرپانڌان! نارد جهڙي ڀڳت ۽ ميانيءَ
ڀڳوان کي سراپ ڇا لاءِ ڏنو؟ ڏڏهن مهاديو چيو:- پاروتي! نه ڪوئي
ميانيءَ آهي ۽ نه ڪو مورڪ! جنهنکي جنهن وقت شري رام، جهڙو بڻالي
ٿو سو اهڙوئي ٿيو ٻيو. هڪ دفعي ڪامديو، رنڀا آدي اڀسرن سان
نارد مٺيءَ کي ريجھائڻ جي داڍي ڪوشش ڪئي پر نارد کي دانواڊول
ڪري نه سگهيو. ڪامديو ته هار کائي موٽي ويو پر نارد تي اهڻڪار
غالب پئجي ويو، سو هو جتي ڪٿي ٿان ۽ ڀرجي پنهنجي وڏائي
ڪرڻ لڳو. ڀڳت هٽڪاري ڀڳوان ڏٺو ته منهنجي ڀڳت جي هردي
۾ اهڻڪار جو سلو اُڀريو آهي سو مون کي ٻئي ڪيڏن ڳهرجي، انلاءِ
ڀڳوان مايا جو هڪ ڪيل رڇايو.

پرتن به ڏسي ٿو، سرير نه اٿس پرتن به چهي ٿو، انريت هنجا سڀ ڪرم
الوڪ آهن ۽ هنجي مهما جو ڪوبه ورڻن ڪري نٿو سگهي. اهو نرگڻ
پرماتما دشرت جو پٽ راجا رامچندر آهي جنهنجي نالي ڳڻهڻ سان
انيڪ جنمن جا پاپ ناس ٿين ٿا ۽ منهن ڀوساگر لنگهي پار پوي ٿو.

هي پياري! نرگڻ پرماتما منهن ڏيهه جو ڌاري سو هاڻي ڌيان
ڏيئي ٻڌ. اها ڪٿا پکين جي راجا گرڙ کي ڪاڪپشنديءَ ٻڌائي هئي سا
هاڻي مان توکي ٻڌايانٿو. جڏهن جڏهن ڌرم جي هاڃي ٿيندي آهي
۽ دشمنن جا بچڙا ڪم ۽ ظلم وڌي ويندا آهن تڏهن ڌرم جي استاپنا
ڪرڻ لاءِ ۽ ڀڳتن جو دم دور ڪرڻ لاءِ ڀڳوان اوتار ڌار ڪندو
آهي. شري رامچندر جو جنم به انهيءَ ڪري ئي ٿيو هو.

هڪ دفعي مهاتيجسوي سنٽڪمارشي ڀڳوان جو درشن ڪرڻ لاءِ
وڪنٽ ڌام ويا ته جڳهه ۽ وجهه نالي ڀڳوان جي ٻن دوار پالن کين ڀڳوان
وٽ وڃڻ نه ڏنو. جيتوڻيڪ اهي چارئي آتمگياني ڪمار سڀ کان عمر
پر وڏا آهن پر ته به سدائين پنجن ورهين جا ننڍڙا ٻالڪ ڏسڻ ۾ ايندا
آهن. جڏهن انهن چئن اُگهاڙن ٻالڪن کي جڳهه وجهه ڀڳوان وٽ وڃڻ
کان روڪيو تڏهن سنٽڪمارن جڳهه وجهه کي هنريت پارائو ڏنو:-
ڀڳوان لاءِ تهنه ڪو ننڍو آهي نه وڏو ۽ نه اُگهاڙو ۽ نه ڍڪيل، پر هيءُ جو
توهان پاسخطاري لڳائي ويٺا آهيو ۽ ڀڳوان وٽ وڃڻ کان روڪيو ٿا،
ان لاءِ توهان هتي رهڻ لائق نه آهيو. توهان وڃي مرتيو لوڪ ۾
دٻيٽن جي جوڻ وٺو.

جڏهن جڳهه ۽ وجهه اهو پٺيانڪ برهم سراب ٻڌو تڏهن سنٽڪمارن
جي چوڻ تي ڪري معافي گهڻ لڳا ۽ هنن کان پنهنجي اُڌار جو اُڀاءُ
پڇيائون. سنٽ ڪمارن چيو:- توهان تي دفعا دٻيٽن جي جوڻ ۾ جنم
وٺندڙ ۽ ٽيئي دفعا ڀڳوان اوتار ڌاري توهانجو آڻت آڻيندو، تنهنڪري
توهان وري اچي ڀڳوان جا پارشد ٿيندا.

ان کانپوءِ سنٽڪمار ڀڳوان جو درشن ڪري هليا ويا ۽ انهن
جي سراب ڪري جڳهه ۽ وجهه پهرين جنم ۾ هڻڪشپ ۽ هرڻاڪڻا

سڀ ڌاريءَ مان توکي ڪهڙو سڪ ملندو؟ تون انهيءَ اگهريءَ جو خيال لاهي ڇڏ. اسان تنهنجو واه منوهر روڊوان ۽ گڻوان وڻو ڀڳوان سان ڪرائينداسين.

پاروٽيءَ وراڻي ڏني! منيشورو! شنڪر ڪهڙو به آهي، مون لاءِ گڻن جو پنڊار آهي. مان هر دوهاري چڪي آهيان ۽ اُنهر ڪو ڦير نه پوندو. مان واه ڪنڊيس ته مهاديوسان نه ته ڪناري رهنديس.

پاروٽيءَ جو شوجيءَ لاءِ اهڙو اٽل پريم ڏسي سٺ ئي رشي گد گد ٿي ويا ۽ هڪ جوڙي چوڻ لڳا: هي جڳدمهي! هي پواني! تنهنجي سڌاءِ جڳم ٿئي. تون مايا ۽ شوجي ڀڳوان آهي ۽ اوهين جڳت جا ماڻا پتا آهيو. ائين چئي سٺ ئي رشي هماچل وٽ آيا ۽ کيس پاروٽيءَ دي موڪليائون، جو کيس گهر وٺي آيو. پوءِ سٺ ئي رشي برهما کي وٺي مهاديو وٽ آيا ۽ اچي کيس پاروٽيءَ جي ڌڙڍ پريم جي حقيقت ٻڌايائون ۽ وينتي ڪيائون ته هو پاروٽيءَ کي واه ۾ انگيڪار ڪري. شنڪر، برهما جي ڳالهه سويڪار ڪئي، جنهن تي سٺ رشي هماچل وٽ ويا جنهن اهو سڱم خوشيءَ سان قبول ڪيو. پوءِ ته ٻنهي پاسن واه جون تياريون ۽ شادمان ٿيڻ لڳا. سڀني ديوتائن پنهنجا ومان ۽ سواريون سينگاريون ۽ شوجيءَ کي گهوٽ جي ويس ۾ هماچل جي گهر وٺي آيا، جتي شپ مهورت ۾ سندس پاروٽيءَ سان، واه ٿيو. هماچل پنهنجي ڌيءَ کي بيشمار ڏاج ڏنو ۽ سندس استريءَ مڻيا پاروٽيءَ کي اهوئي اپڊيش ڏنو ته ”سڌاءِ مهاديو جي شيوا ۾ رهڻ چو جو پتيءَ کان سواءِ استريءَ جو ٻيو ڪوبه ديوتا پوڄڻ لائق ناهي.“ شوجي پاروٽي کي وٺي ڪٺلاس آيو ۽ ٻيا ديوتائون به پنهنجي پنهنجي گهر راهي ٿيا. ڪٺلاس ۾ شو پاروٽي ڏاڍي آند ۾ رهڻ لڳا ۽ ڪجهه وقت کانپوءِ پاروٽيءَ کي ڪارڪم نالي مهاپراڪرمي پٽ ڄائو جنهن تارڪاسر دئيٽ کي ناس ڪري ديوتائن کي سکي ڪيو.

سَمِي، چو بئي حنم ۾ ڀاروئي ٿي هٿاڏيو سان واهه.

سميءَ مرڻ وقت شڪر پڳوان جو ڌيان ڪيو هو ۽ اهو ئي ور
 ٿيو هو. ڪنهن ڪري جو سندس پريت شوجيءَ جي چوڻن ۾ لڳي
 رهيو. انهيءَ ور جو چوڻ هو ته ٻئي ڄمڻ ۾ سماڄل جي گهر ۾ جائي ۽ سندس
 والد ۽ رولي ٻيو. ٻاروڪي جڏهن وواڻ لائق ٿي ته شڪ ڏينهن نارد مني
 سماڄل جي گهر آيو، حمي سماڄل سندس ڏاڍو آدرستڪار ڪيو ۽
 ٻاروڪيءَ کي اڳيان آني سندس ڀرپور بابت ٻڃڻ لڳو. نارد چيس ته
 هي راجا ڪنهن ڪري هيءَ ڪنيا گڏوگڏ، نيلوڪي ۽ روٻوڪي آهي ۽
 سدالين سماڄل رهندي. سڄي سنسار جون آستريون هن جو سهرڻ
 ڪري ٻڌو سڄي پٿور ٿيڻي ۾ روڻ رهنديون. هن جو وواڻ شوجيءَ سان
 لکيل آهي. ٻوڙ ڏيکارڻ جو نه ڏيو آهي ۽ هن کي وواڻ لاءِ مڃاڻ
 ڏنو ۽ شڪر آهي. به جي ٻاروڪي وڃي ڪيسا ڪندي ته هو دين ديال
 ضرور سڀ سهرڻ ٻوڙ ڪندو.

[illegible][illegible]

ملي. هن ڏٺو ته يگيم ۾ مهاديولا ڪو حصو نه رکيو ويوهڻو ۽ دڪش شوجيءَ جي ننڍا ڪري رهيو هڻو. ستيءَ کان پنهنجي پٽيءَ جو اڀمان سٺو نه ويو ۽ هوءَ ڪروڙ ۾ پرڄي يگيم سڀا ۾ چوڻ لڳي: هي سڀاسدو! جنهن به مهاديو جي ننڍا ڪئي آهي ۽ ٻڌي آهي تنهن کي جلد ان جي سيڪٽ ملندي ۽ منهنجي پٽا کي به پڇڻائڻو پوندو. جو شڪر پڳوان ساري جڳت جو آٽر سروپ، هٽڪاري ۽ ڪرتا ڌرتا آهي تنهن ديا جي ساگر جي ننڍا منهنجو گهمندي پٽا ڪري رهيو آهي. منهنجو هيءُ شرير اهڙي اڳيائي ۽ مند ٻڌيءَ مان پٽا ٿيو آهي ان لاءِ ڌڪار جوڳهه آهي ۽ تنهنڪري مان هن سرير جو تياڳهه ڪريان ٿي.

ائين چئي ۽ مهاديو جي چوڻ جو ڌيان ڌري ستيءَ پنهنجي يوڳهه ٻل سان پنهنجي سرير کي ساڙي پسر ڪري ڇڏيو. اهو ڏسي يگيم سڀا ۾ هاهاڪار مچي ويو. ان وقت ستيءَ سان آيل گڻن يگيم کي بگاڙڻ چاهيو پر پرڳوڻ آدي رشين ۽ دڪش جي ماڻهن کين هڪالي ڪڍيو. جڏهن ڪيلاس ۾ مهاديو ستيءَ جي پسر ٿيڻ ۽ پنهنجن سيوڪن جي هڪالچل بابت ٻڌو ته هن ڪروڙ ۾ پرڄي پنهنجي هڪ جٿا مان ويرپدر نالي هڪ پيانڪ ڊيوڪي پٽا ڪيو. مهاديو دڪش جي

يگيم ناس ڪرڻ لاءِ ويرپدر کي آڳيا ڪئي ته هو مهاپينڪر گرجنا ڪندو وڃي دڪش جي يگيم تي ڪڙڪيو. هن سڄو يگيم ٻاهي سڀني ڊيوتائن ۽ رشين منين کي ماري ڪٽي پوري پوري سزا ڏني ۽ دڪش جو سر لاهي اڳني ڪنڊ ۾ جلايو. ان يگيم ۾ آيلن جي اها گنتي ٿي جا شوجيءَ کان بي مڪن جي ٿيندي آهي.

جڏهن ستيءَ ديوتاڪن ۽ سندن استوين کي هار سينگار ڪري
 پنهنجن ومانن ۾ چڙهي مقرر ۽ سريلا راڳ ڳائيندو ويندو ڏٺو ۽
 پنهنجي پتا جي گهر ۾ مهايگيه جو سماچار پڌو تڏهن هو مقرر

واڻيءَ سان شوجيءَ کي چوڻ
 لڳي :- پراڻاڻاڻا ! پتا جي
 پگيه ۾ ڏاڍي قوم ڌام ٿي رهي
 آهي سو جي نوهاڻ هوڪل
 ڏيو ته مان اوڏائون وڃان .
 شايد گهڻي ڪم سبب پتاجيءَ
 کان اماني نوتو هوڪل
 وسري ويو آهي . هونڪي
 پنهنجن ماڻهن سان ماڻ جي
 سڪ به لڳي آهي ، سو انهن
 سان به ماڻديس ۽ مهايگيه
 به ڏسنديس .

تڏهن مهاديو ستيءَ کي دکش جي ويڙهاڻ جي ڳالهه ٻڌائي
 چيو :- تون ري ڪوٺي ويندين ته آدرستڪار ڪونه ٿيند .
 جيتوڻيڪ مٿس سواميءَ پتا ۽ گروءَ جي گهر ري ڪوٺيو وڃڻ ۾ ڪو
 اهم ڪونهي پر جي اُتي به ويڙهاڻ هجي ته ڪڏهن نه وڃجي . تلوار ۽ ٻاڻ
 جو زحمه ته ڪجهه ڏينهن ۾ ڇڏي وڃي ٿو پر پنهنجن ماڻهن جي ايمان جو
 گهاٽو اهڙو ته گهرو ٿئي ٿو جو رات ڏينهن پيا ڏي ٿو . انلاءِ پنهنجي پتا
 جي گهر وڃڻ ۾ تنهنجي پلائي نه ٿيندي .

مهاديو جي ابتري سمجهائڻ تي به ، هونهار جي وس ٿي ، جڏهن
 ستيءَ هٿ ڪين ڇڏيو تڏهن مهاديو ساڻس ڪي مڻ ۽ سيوڪ ڏيئي
 کيس روانو ڪيو . جڏهن ستي پتا جي گهر پهتي تڏهن سندس
 پتا سندس ڪوبه آدرپاءُ نه ڪيو ۽ هنجي ٻپ ڪري ٻين ماڻهن
 نه کيس ڪين ڪيڪاريو ، رڳو سندس ماما اچي ساڻس پريم سان

پاوي ڏاډي پربل آهي . اهو سوچي مهاديو پکو ارادو ڪيو ته ستيءَ جي هن ديهه سان مان ميلاپ نه ڪندس .

مهاديو جو پـرـڻ پڳتي مارڻ کي دري ڪندڙ هئو ۽ ان لاءِ ديوتائن آڪاش واڻي ڪئي ته :- هي شنڪر ! توهانجي سڌاءَ جڳ هجي . توهانجي پڳتي نهچل ۽ دري آهي جو اهڙو ڪنن پڻ ڪيو اٿو . اها آڪاش واڻي ٻڌي ۽ شنڪر جو رخ ڏسي ستي سمجهي وئي ته مهاديو کيس تياڳيو آهي ۽ ان لاءِ من ۾ ڏاڍو وياڪل ٿيل لڳي . شنڪر پڳوان ڪيلاس ۾ پهچي ۽ پنهنجي پڻ کي ياد ڪري ڪيترائي ورهيه سماديءَ ۾ لين ٿي ويو . ان وقت ستي ڏاڍو وياڪل ٿي وقت گذارڻ لڳي ۽ شري رام جو سڻ ڪري اهاڻي چاهنا ڪرڻ لڳي ته سندس اها ديهه جلد ڇڏي ته ٻيءَ ديهه سان پنهنجي پتيءَ کي پاڻي سگهي . ستاسي هزار ورهيه گذرڻ کان پوءِ مهاديو ”رام-رام“ چئي سمادي کولي ۽ ستيءَ کي دڪي ڏسي کيس انيڪ منوهر ڪٽائون ٻڌائڻ لڳو .

دڪش جي يگيه ۾ ستيءَ جي ديهه تياڳڻ .

انهيءَ سهي ستيءَ جي پتا دڪش کي برهماڇي سڀني پرڄاڻين جو مکي بڻايو هو جنهنڪري هو گهمنڊ ۾ پرڄي ويو ۽ پاڻ جهڙو ڪنهنڪي نٿي سمجهيائين . ڇاڪاڻ ته :-

नहिं कोऊ अस जममेउ जग माहीं । प्रभुता पाइ जाहिं मद नाहीं ।

هن سنسار ۾ اهڙو ڪوبه ڄاڻو ڪونهي جو ڀڌ وي پائي وڌائيءَ جي نشي ۾ پرڄي نه وڃي . دڪش به وڌائي ۾ پرڄي هڪ مها يگيه ڪيو جنهن ۾ سڀني ديو ديوتائن ۽ گنڌرون کي نينڊ ڏيئي گهرايائين . پر ان کان اڳ هڪ دفعي برهما جي سپا ۾ مهاديو ٻين ديوتائن وانءِ اُٿي بيٺي پرڄاڻيءَ کي نمسڪار نه ڪيو هئو ، جنهن ۾ دڪش پنهنجي ايمان ٿيل سمجهي ، مهاديو سان ويڙهڪندو هو . ان لاءِ هن پنهنجي يگيه ۾ اچڻ لاءِ پنهنجي ڌيءَ ستيءَ ۽ نانيءَ مهاديو کي ڪوٺ نه ڪئي

[illegible]

رام هڪ رواجي منڻش وانگر چريتر ڪم ڪندو، سا منهنجي شنڪا ڪرڻا ڪري نورت ڪريو.

اهو ٻڌي ڀاڳيه واک منيءَ مرڪي وڙايو: هي مني! مان توکي سندر رام ڪٿا ٻڌايان ٿو جا ڪن ڏيئي ٻڌ. هڪ دفعي پاروئيءَ کي پٽ اهو ساڳيو شڪ اُنهن ٿيو هو، جنهنجي نو ٽي هن ريت ٿي هئي.

هڪ سهي ترپتا يگه ۾ شنڪر پاروئيءَ سان گڏ اگست منيءَ جي آشرم تي ويو، جتي مني سندن پوڄا ڪئي ۽ پوءِ مهاديءَ ۽ اگست ڏاڍي پريم سان شري رام جي گڻن ۽ ليلائن بابت هڪ ٻئي سان ڳالهائيندا رهيا. جڏهن شنڪر ڀڳوان منيءَ کان رخصت وٺي موٽيو، تڏهن سندس دل ۾ رامچندر جي ڏاڍي ڀڳتي هئي ۽ چاهيائين ته جيڪر ڀڳوان جو درشن ٿئي. اُن وقت ڀرڻويءَ جو بار لاهڻ لاءِ ڀڳوان رگهونش ۾ شري رام جو اوتار وٺي منڻش چريتر ڪري رهيو هو ۽ راوڻ جي سينا چورائڻ تي بن بن ۾ سينا کي ڳولهي وياڪل ٿي رهيو هو. جنهن پروا ٿا ٿا نه هلاپ آهي ته وچوڙو، تنهن انٿريامي ڀڳوان شري رام جو بن ۾ مهاديءَ کي درشن ٿيو.

شري رام جو درشن ڪري مهاديءَ آئند ۾ ڀرجي کيس ڀرڻام ڪري چيو: جڏهن سچڌانند! جڏهن جڳت کي پوڻ ڪرڻ وارا!

انريت نمسڪار ڪري شنڪر جڏهن اڳتي وڌيو تڏهن ستي (پاروئي) جي هن ۾ شنڪا ٿي ته مهاديءَ ته جڳت جو ڀرڻو آهي ۽ سڀ ديوتائون، گندرو ۽ منڻش سندس پوڄا ڪن ٿا، تنهن هڪ راجڪمار کي ”سچڌانند“ چئي ڀرڻام ڪم ڪيو، جنهن وڻ وڻ ڀڳوان منڻش اوتار ڌاريو آهي، سو ته مهاديءَ وانگر ڄاڻي ڄاڻهار آهي، سو هڪ اڃاٽ منڻش وانگر استريءَ جي جدائيءَ ۾ ڏکي ٿي ڪيئن گهمندو!

ستيءَ جي هن جي شنڪا ڄاڻي انٿريامي ڀڳوان شنڪر کي سمجهائڻ لڳو ته ”هي ستي! مون ۽ اگست هئيءَ جنهنجي مهڻا ورتڻ پئي ڪيو سو منهنجو اشت ديو شري رام اهوئي اٿئي.“

دس ديال پريو شري رام جي چرٽن ۾ پرتام ڪري سندس پوتر ڪٿا شروع ڪريون. هيءُ پوتر ڪٿا جيڪو به پڙهندو ۽ ٻڌندو تنهنڪي ذم، ارٿ، ڪام ۽ موڪش جي پراپتي ٿيندي.

一、二、三、四、五

سٽي^۴ جو شري رام جي پريڪيا وٺڻ ۽ دهاديو جو ڀرڻ.

شري رامائڻ جي هيءَ منوهر ڪٿا ڀڳوان شڪر پوريالين ٻاروئيءَ
کي ٻڌائي هئي ۽ پوءِ ڪاڪيشنديءَ کي، رام جي ڀڳتيءَ جو اڌڪاري
ڄاڻي ۽ ٻڌائي هئائين، ڪاڪيشنديءَ ياميه ولڪ کي ۽ ياميه ولڪ
پاردواج کي هيءَ ڪٿا ٻڌائي. پاردواج منيءَ جو رمڻيڪ آشرم ٻريام
۾ هوندو هئو ۽ جيڪي سنت مهاڻائون ٿروڻي جو ٻوٽو سنان ڪرڻ
لاءِ ايندا هئا سي ان آشرم ۾ اچي رهندا هئا. اُتي سنان، ڌيان،
جپ تپ ڪري پاڻ ۾ ويهي ميان گوشت ڪندا هئا ۽ مهرشي پاردواج
کان پوئرام ڪٿا ٻڌندا هئا. اهي سادو سنت جڏهن پنهنجن آشرمن
۾ موٽي ويندا هئا ته اُتي وڃي رام ڪٿا ڪندا هئا. ان ريت هن سندر
رام ڪٿا جو پرچار ٿيو.

اها ڪٿا ياميه وٽڪ ڀارڊواڄ کي هن ريت ٻڌائي هئي جو ڪنهن سمي ياميه وٽڪ رشي ڀارڊواڄ جي آشرم تي آيو ته ڀارڊواڄ سندس ڏاڍو آدرستڪار ڪيو ۽ منٿون ڪري ڪيترا ڏينهن پنهنجي آشرم ۾ رهائي ڇڏيائينس. هڪ ڏينهن ڀارڊواڄ ياميه وٽڪ کان پڇيائين: هي مني! اوهين سڀني ويدن جي ڪٿو ڪي ڄاڻندڙ آهيو ۽ مون کي هڪ شنڪا آڻين ٿي آهي سا ڪرڻا ڪري نورت ڪريو. اها هيءُ آهي ته سڀڪو پيو چوي ته رام نام جي مهما اُٻار آهي، سو اهو رام ڪهڙو آهي؟ جيڪو ايوڌيا جي راجا دشرت جو پٽ هئو ۽ پنهنجي استريءَ جي ويوگه ۾ وياڪل ٿي بن بن ۾ پيو گهمندو هئو ۽ نيٺ راوڻ کي ماري پنهنجي استري هڪ ڪيائين، سو رام اهوئي ڪين ڪو پيو هئي؟ جنهن شري رام جي پوتر نام کي شوجي به چئي ٿو سو ڀڳوان

کانسواءِ وويڪ نٿو ٿئي ۽ رام جي ڪرپا کانسواءِ ست سنگ ملڻ سول ناهي. ست سنگ ئي آندڙ ۽ ڪلياڻ جو مول ڪارڻ آهي.

مان سڀني سنت مهاتمانن کي پوڻام ڪريان ٿو. سنت مهاتمانن ڪپهر جي مثل آهن؛ جيئن ڪپهر پيچي ٿو، اُٽجي ٿو ۽ سبڻ جا ٽڪ سهي ڪپڙو ٺهي پين کي ڏيکي ٿي، تيئن سنت پرش پاڻ ڪشت سهي به پين جا عيب ڏيکين ٿا. اهڙن سنتن تي دشت پرش جي سنگ جو اثر نٿو ٿئي؛ جيئن نانگ جي سر ۾ زهر جي ڀرسان رهندي به نانگ جي مٿي زهريلي نٿي ٿئي ۽ اوندھ ۾ روشني ڪري ٿي. اهڙن مهاتمانن جو نه ڪو دوست آهي ۽ نه دشمن. هو سداً ايڪ رس سمجھت رهن ٿا. جيئن گل کي عزت سان رکجي يا مهنڙي چنڊجي ته به اهو پنهنجي سرهاڻ نٿو ڇڏي، تيئن سنت مهاتمانن به مان ڏيڻ واري يا آڀمان ڪرڻ واري جي سمان پاڻ سان ڀلائي ڪندا رهندا. اهڙن سنتن کي مان وارنوار نمسڪار ٿو ڪريان.

مان سڄيءَ ڀاونا سان دشت پرش کي پڻ نمسڪار ٿو ڪريان. هو پين جي نقصان کي سمجهن ٿا پنهنجو فائدو ۽ پين جي فائدي کي پنهنجي هاجي. هو پين جو ڪم بگاڙڻ ۾ هزار ٻانهن وارا، پين جي عيبن ڏسڻ لاءِ هزار اکين وارا، پين جي ڳلا ٻڌڻ لاءِ هزارين ڪنن وارا ۽ پين جي ننڍا ڪرڻ ۾ هزارين منهن وارا ٿيو پون. بچڙا آڏهي، جي پين جي ڪم بگاڙڻ لاءِ مڇي مڙس ٿيو پون، سي سڄي ڀڄ مينهن جي ڳڙن وانگر آهن. ڳڙا جنهن ٿيئي ۾ ڪرڻ تنهنکي ناس ڪيو ڇڏين، پر پاڻ به ٿوريءَ وڌيڪ ۾ ڳري چٽ ٿيو وڃن.

انريت مان سنتن ۽ دشمن بنهي جي وندنا ٿو ڪريان. ڀڳو پنهي کي جوڙيو آهي ۽ ٻئي پنهنجي ڪمن موجب جس يا آپڄ جا ڀاڳي بڻجن ٿا. برهماڄي هيءَ سڄي سرشتي ڇڱائي ۽ منڊاءِ سان ڀريل آهي. دڪه ۽ سڪه، ڀاپ ۽ ڀڄ، ڏينهن ۽ رات، ديوا ڊئيٽ، راجا ۽ رنڪ، امريت ۽ وش، گل ۽ اوگل ڀڳوان ئي جوڙيا آ انريت ڀڳوان جي هن سرشتيءَ ۾ گل ۽ دوش (ڇڱائي ۽ منڊائي)

جنهنجي مايا جي وس سڄي سرشتي، برهما آدي ديوتائون،
 دانت ۽ سڀ جيو آهن، جنهنجي ستا ڪري نوڙي ۽ نانگ جي ڀرم
 واکر، هي سڀني جهڙو سنسار سڄو پاسي رهيو آهي، جنهنجا چرڻ،
 هن ڀوساگر مان ٽرڻ لاءِ، هڪ ٻيڙيءَ مٿل آهن، اُن ڪارڻن جي
 ڪارڻ، رام ڇوڻڻ واري ڀڳوان هريءَ جي مان وندنا ٿو ڪريان.

मूक होइ वाचाल पंगु चढ़इ गिरिवर महन ।
 जामु कृपा सो दयाल द्रवउ सकल कलिमल दहन ॥

جنهنجي ڪرپا سان مونگا ڪهڻو ٻولڻ وارا ٿيو پون، لولا لنگرا
 ڏکيا ٻهڙا جهڙو وڃن، اهر ڪلجڪ جا ٻاٻ ڄاڻڻ وارو ديالو (ڀڳوان)
 موندئي ڏيا ڪري.

مان کپا ۽ وديا جي ڀنڀار پنهنجي گروه ۽ سڀني برهمڻن کي
 لهاڻ ٿو، جي هن جا سندن ۽ اڪيان کي دور ڪن ٿا. مان سندن
 ۽ بهالمن کي به ڀريم ڀوروڪ ڀرڻام ٿو ڪريان، جي ڪهمنڊڙ ٿرندڙ
 ٿيرون مٿل آهن. انهن ٿيرون ۾ شري رام جي ڀڳتيءَ روپ گنگا
 سدا رهندي رهندي آهي. جيڪي ڀاڳيوان برش انهيءَ گنگا جي ۾
 ڀريم ڀوروڪ ٿي لڳائين ٿا، سي ڌرم، ارڻ، ڪام ۽ هوش کي
 ڀارڻ ڪن ٿا.

ست سنگ جي ٿيرون جي سنان جو ڦل اُمالڪ لي ملي ٿو جو
 ڪاڻو به ڪولل ۽ بگلو به هنس ٿيو پوي. انهن ڪو اچڻ نه ڪري،
 ڇو ته ست سنگ جي بهما اُٻار آهي جيئن ٻارس لڳڻ ڪري لوهه به
 سونو ٿي پوندو آهي. واليڪ جهڙو ٻاڪو، نارد جهڙو داسي پتر ۽
 است جهڙو ٻاٻي، اهي سڀ ست سنگ ڪري بهالمن بڻجي پيا.

मति कीरति गति भूति भलाई । जव जेहि जनन जहां जेहि पाई ॥

सो जानव सतसंग प्रनाउ । लोकहुं वेद न आन उपाय ॥

ن به ڪنهن جنن سان رهي، ڪيرسي، عيورو، سمپتي ۽
 ڪلي آهي، موجب ست سنگ جو نتيجو سمجهڻ
 آهي جو ڀيرو ڪو به اُٻاءُ ڪونهي. ست سنگ

شري گڻيشايد نهه

شـري تـاـسي رامـاڏـسـ

بال ڪانڊ

هنگلاچرڻ

वर्णानामर्थसंधानां रसानां छन्दसामपि ।

मङ्गलानां च कर्तारौ वन्दे वाणीविनायकौ ॥

اڪرن، ڄمڻ، ذات پرڄ، رسن، سلوڪن ۽ ڪاپيڻ ڪوڻ واري
واڻيءَ (سرسوتي) ۽ گڻيش (ٻڌيءَ) جي مان وندنا ٿو ڪريان.

भवानी शङ्करौ वन्दे श्रद्धाविश्वासरूपिणौ ।

याभ्यां विना न पश्यन्ति सिद्धा स्वान्तःस्थमीश्वरम् ॥

شرڏا ۽ وشواس روپ شري پاروتيءَ ۽ شڪر جي وندنا ٿو ڪر
جنهن بنا سڌ پرش به پنهنجي اندر موجود ايشور کي ڏسي نٿا سگ

صفحو	وشڻ سوچي	صفحو	وشڻ سوچي
۲۹۹	راون جو اگني سنسڪار ۽ وپيش جو راجتڪ	۳۰۳	راون جو رامچندر جي شرڻ اچڻ
۳۱۲	سيتا جي اگني پريڪيا	۳۱۶	لنگد جو راون وٽ دوست ٿي وڃڻ
۳۲۴	لادر جو مئل والرن کي جهيڙو ڪرڻ	۳۲۹	پراڪرم
۳۳۲	۽ رامچندر جو اهوڏيا موٽڻ	۳۴۱	ميگهندا هٿان لڪشمي جو مورچي
۳۴۱	اُتر ڪانڊ	۳۴۹	رامچندر جا ورلاپ ۽ هڏمان جي
۳۵۱	رامچندر ۽ ڀرت جو ميلاپ	۳۵۱	آندل سنجيوڻي ۽ اهوڻي سان لڪشمي
۳۵۵	رامچندر جو راجتڪ	۳۵۵	جو لوڻو ٿيڻ
	شري رامچندر جو اُپديشن		ڪنڪرڻ جي ڀڃ ۽ رامچندر
	رامچندر جو سيتا کي بن موڪلڻ		هٿان موت
	لوڪيش جو جنم ۽ شتروگهن هٿان		رام-راون ڀڃ ۽ راون جي هار ۽
	لوڻاسر جو موت		سندس پٽن جو موت
	لو ۽ ڪش جو پراڪرم		لڪشمي ۽ ميگهندا جي ڀڃ ۽
	سيتا جو پرڻو ۽ ۾ پرويش ڪرڻ		ميگهندا جو موت
	رامچندر جو لڪشمي کي ٺياڳڻ ۽ ٻاڳ		راون جو شوڪ ۽ رام راون جي
	۾ وشڻو ڀڳوان جي ٽيڇ ۾ سمانجڻ		پيڪر ڀڃ
	گرڙ جو اڳيان ۽ ڪاڪيشيڊي ۽ والڻ		راون جو موت
	رام ڪٿا ٻڌڻ		
	ڪاڪيشيڊي جي اڳڻ جنمن جو		
	ورثالت ۽ ڪلچر جو پر ڀاءُ		
	ڀڳتيءَ جي مهما		
	ست سوال-جواب ۽ رامائڻ جو مهاڻو		

وشته سوچي

صفحو	وشته سوچي	صفحو	وشته سوچي
۳	رامچندر جو ٿاڙڪا ۽ سباهو آدي	۳۰	پڳت شرومڙي تلسيداس جو جيون
۹	راڪشن کي مارڻ	۳۱	چرتر
۱۰	گنگا جي پُر ٿيڻ تي اچڻ جي ڪٿا	۳۲	رامائڻ جي مهما ۽ سمجهاڻي
۱۱	اهليا آڌار	۳۳	رامائڻ جون امولڪ سکيائون
۱۲	مهرشي وشوامتر جو جيون ورتاوت	۳۴	ڀال ڪانڊ
۱۳	رام لڪشمڻ جو جنم ۽ پوري گهمڻ ۽	۳۵	منگلا چرڻ
۱۴	سيتا رام جو هڪ ٻئي کي ڏسڻ	۳۶	سٽيءَ جو شري رام جي پريڪيا
۱۵	رامچندر جو ڏلش پڇڻ	۳۷	وڻڻ ۽ مهاديو جو پڻ
۱۶	پُرسرام جو رامچندر ٿي ڪروڙ ڪرڻ	۳۸	دڪش جي بگهه ۾ سٽيءَ جي
۱۷	دشرت جو مثالا اچڻ ۽ چڻي	۳۹	ديھ ٽياڳڻ
۱۸	راجڪمارن جا وواه	۴۰	سٽيءَ جو ٻئي جنم ۾ ٻاروڻي ٿي
ايوڌيا ڪانڊ		۴۱	مهاديو سان وواه
۱۹	رامچندر جي راجتڪ جون ٽياريون	۴۲	جڏهن وجڻ کي سراپ ملڻ ۽ لارڊ جو
۲۰	منٿرا جي مٿ تي ڪيڪئيءَ جو	۴۳	پڳوان کي سراپ ڏيڻ
۲۱	ڪوٺ پون ۾ وڃڻ	۴۴	منوشٽ روبا جي ٽهسيا ۽ پرتاپ
۲۲	ڪيڪئيءَ جو ڀرت جي راجتڪ ۽	۴۵	ڀالوءَ کي سراپ
۲۳	رام کي بن موڪلڻ لاءِ ور گهرڻ	۴۶	لنڪا ۾ راکشن جو راڄ ۽ راوڻ
۲۴	راجا دشرت جو ڪيڪئيءَ کي	۴۷	جو جنم
۲۵	سمجهاڻ	۴۸	راوڻ جا ڪرتوت ۽ ديوتائن
۲۶	رامچندر کي تخت ٻدران بنواس ملڻ	۴۹	ٽي وجڻ
۲۷	ڪوشليا جو ڏک ۽ لڪشمڻ جو ڪروڙ	۵۰	ارجن ۽ ٻاليءَ هٿان راوڻ جي هار ۽
۲۸	رامچندر جو ڪوشليا ۽ لڪشمڻ	۵۱	سيتا جي جنم ڪٿا
۲۹	کي سمجهاڻ	۵۲	پڳوان رام جو اوڻار وڻڻ
۳۰	شري رام ۽ سيتا جو سنوڊ ۽ س	۵۳	شري رامچندر جو وٽراڳ
۳۱	جي بن وڃڻ جي ٽياري	۵۴	گورو وسشت جو اپديش
۳۲	لڪشمڻ جو بن وڃڻ جو لشڪر ۽	۵۵	وشوا متر جو رام لڪشمڻ کي بن
		۵۶	ٿي ڇڻ

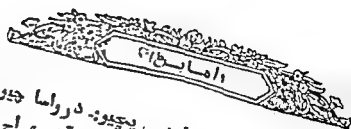
اهو جو اوکيءَ ويل ڪم اچي. مهاڻا ٿيسيداس چيو آ
”ٿيرج، ڌرم،
اڻ لاري، آڀدا ڪال پرکيئي به چاري.“

ڪٿري ويوئا۔ رامائڻ جي ڪٿا اٺوسار اڻ ڪٿري وٺڻ سڄي ڀارت ور
ٿان راکشس ڄاڻيءَ جو اڻياچار ۽ ظلم لاس ڪيو. جتي جتي ڌرم جي هاڻي ٿئي
ڪمزور ٿي شهزور اڻياچار ڪري، ٿيسويءَ جي ٿيسا ۾ وڳهن پوي، ظلم
راجا ڀلن جي بهالي پرڄا جي لهو چوسي، اُتي هڪ سڄي ڪٿري وٺڻ جو ڪم
ڪيتر آهي. سامهون ڪهڙو به زبردست ظالم هجي، پر هڪ هندو وٺڻ همد
ٿئو هاري.

اهو آڏجڳاد کان هلندو آيو آهي ته هڪ استريءَ جي رکيا لاءِ هندو ڄاڻي
ڪڏهن به ڀرائڻ ڏيڻ ۾ گٽي ناهي. سڀيتا لاءِ راکشس جي سلطنت تباهه ڪئي
ويئي! هڪ درويديءَ جي بيمزئيءَ جو بدلو چڪائڻ لاءِ ڪورون جو وشار
راج ۽ ڪروڙين حمايتي لاس ڪيا ويا. هڪ پدمڻيءَ لاءِ چتر ڇڏي راجپوت
مړندي مري ويا پر پدمڻي ڪين ڏٺائون. اهي ڪم ڏيکارين ٿا ته اها ڄاڻي
زندگي دل سورهي آهي. ڀارت ورش ۾ اڄ به ساڳيون حالتون آهن. ڀارت
جي پراچين سنڌو ديش ۽ پنجاب مان لکين بي گناهه ماڻهن کي لوڏيو ويو آهي
۽ هزارين هندو ٺارين کي ڌرم پرست ڪيو ويو آهي. انهن ٻيوس اڻاڻ اڻاڻن
جي ڏانهن ۽ ڪيڪن ٿي به هندو وٺڻ جي لنڊ ڪين کلي آهي. وٺڻا جي
سولھري آدرشن واري هندو ڄاڻي اهڙا جي ڀر ۾ پلجي غفلت جي لنڊ ۽
غلطان آهي. رام راج جي استاڻا رڳو ڳالهين سان نه، پر رام جهڙي ٺياڳ، وٺڻ
۽ پراڪرم سان ٿي سگهندي.

پرڄا جي هٿ جو مان۔ پرڄا راجا کي ڏيوتا سمجهي پوڄا ڪندي
هئي. هو راجا ۾ سڀني ڳڻن جو واسو سمجهندا هئا. راجا جي شخصي يا
راجپتي جيوت جي هلٽ چلٽ تي پرڄا جي سخت نگاهه هوندي هئي. راجا
پرڄا جي ۽ پرڄا راجا جي ڳڻن ۽ دوشن جو ٽرٽي ڪرڻ واري آهي. هڪ
آدرشي راجا جو اهو ڌرم آهي ته پرڄا جي فيصلي اٺوسار پاڻکي ڏيڻ به ڏي
فيصلي جي ليڪ يا غلط هجڻ جو ٽرٽي واسطيدار ڌر کي ڪرڻو لاهي.

رامچندر پاڻکي ڏيڻ ڏيئي الهيءَ مٿين آدرش جو روشن مثال ته
ڏيکاريو آهي. پرڄا جي آڻڻا ٻڌي هن پنهنجي ڌرمپٽيءَ سڀيتا جو
ڪري ڇڏيو. ڀرائڻ پياريءَ سڀيتا جو ٺياڳ رامچندر لاءِ موت جي سزا کان
وڌيڪ ڏکڻاڻي هو. پر رامچندر جي پرکيا هئي:-

م کيو ۽ سندس اچڻ جو اسباب پڇيو: درواسا چيو: مهاراج
مڪ هزار ورهيه اُپواس رکي ٿيسيا کڻي آهي ۽ اڄ توهان وٽ

ڪري اهو ورت سمپت ڪندس.
رامچندر مها تيجسوي درواسا کي پوڄن ڪري تربت ڪيو
رواسا به کيس آسيس ڪندو هليو ويو. پوءِ شري رام چنتا ۾
گن چپ چاپ ويٺو رهيو. اهو ڏسي لڪشمڻ کيس چوڻ لڳو:
مهاراج! توهان مولاءِ ڪو ڏک نه ڪريو ۽ منهنجو مهمات ڪري پنهنجي

سمجهه ۾ ٺٽي آيس ته هو ڇا ڪري به ساڻس بنواس جا ڪشت پوڄيا هئا
استري ۽ آرام جو تياڻو ڪري! هن پنهنجن ملڪن ۽ سرڻ کي
تلهنڪي ري سناڌ سزا ڪيئن ڏي! انوقت پيا سڀيئي ٿي ماڻ ۾
سموري حقيقت ٻڌائي صلاح پئي. انوقت پيا سڀيئي ٿي ماڻ ۾
اچي ويا پر سور و سٺ چيو: مهاراج! راجا کي گذرن به پنهنجي
لڳيا پڇڻ ڪين سهر جي. انلاءِ توهان ڌرم جي رڪيا لاءِ
ڪشمڻ جو تياڻو ڪريو ڇو ته چڱي ماڻهو جو تياڻو ڪرڻ يا وڌ

ڪرڻ هڪ برابر آهي.
تڏهن رامچندر اکين ۾ پاڻي آئي لڪشمڻ کي چيو: پيارا
سلڪش مان ڌرم جي رڪيا لاءِ تنهنجو تياڻو ٿو ڪريان.
اهو ٻڌي لڪشمڻ جي اکين مان به آنسو وهڻ لڳا ۽ هو رامچندر
کي پرڻام ڪري سڌو سرجو نديءَ جي ڪناري تي ويو. هن ندي
جي ڪناري تي ويهي پنهنجا ٻوڙ برهم رٿڌر ۾ چاڙهيا ۽ سڀني
ننڍن سميت ٻوڙ ڌام ٻڌاريو. هو وشنو پڳوان جو چوٽو اس ۾
لڪشمڻ جي ٻوڙ ڌام ٻڌارڻ جو ٻڌي رامچندر
مدد ۾ ٿي ڀرت ڪي ويو.

جو ويس ڌاري شري رام وٽ آيو ۽ چوڻ لڳو: هي! مهاراج! مونکي توهان سان ڪا سميت ڳالهه ڪرڻي آهي، پر مان اها ڳالهه تڏهن ٻڌائيندس، جڏهن توهان اها ڀرتگيا ڪندا ته جي ڪو ٽيون ماڻهو سانججي وڃي وڃي توهان اُنجو وڌ ڪندا.

رامچندر اُن منيءَ جي اها ڳالهه سويڪار ڪئي ۽ لڪشمڻ کي هراڻي سهوري ڳالهه ٻڌائي ۽ هنکي پاڻ دروازي تي پهرو ڏيڻ جي آڱيا ڪيائين. تنهنڪنپوءِ ايڪانت ۾ ڪال ديوتا شري رام کي چوڻ لڳو: هي ڀرڀو! توهان ته ساڪيات وشتو پڳوان آهيو ۽ ڀرتويءَ جو ٻار لاهڻ لاءِ ۽ ڌرم جي رکيا لاءِ اوتار ڌارڻ ڪيو اٿو. هاڻي توهانجو اهو ڪارج پورو ٿي چڪو آهي سو جي توهانجي مرضي هجي ته پنهنجي ڀرم ڌام ٻڌاريو.

اهو ٻڌي رامچندر چيو: مان جتان آيو هوس، جلد اُتي واپس ويندس.

جڏهن هي ٻئي ڳالههون ڪري رهيا هئا ته دروازي تي رشي درواسا اچي سهڙيو. ۽ لڪشمڻ کي چيائين ته هو کيس جلد رامچندر سان ملائي. لڪشمڻ ڏاڍيءَ نهڙتا سان هٿ جوڙي درواسا کي چيو: پڳوان! هن وقت مهاراج رامچندر هڪ ضروري ڪم ۾ رڌل آهن. توهان ٿورو ترسو يا ته توهانجي جيڪا آڱيا هجي سا مونکي ٻڌايو ته مان پوري ڪريان.

درواسا اُنوقت بڪه جي ڪري ڏاڍي ڪروٽ ۾ هو سو چوڻ لڳو: هي لڪشمڻ! جي تون يڪدم وڃي رامچندر کي منهنجي اچڻ جي سڌ نه ڏيندين ته مان سراپ ڏيئي سهورو رڳهونس ۽ ايڏو ڏاڍو واسين ڪي ڀسم ڪري ڇڏيندس.

لڪشمڻ سمجهيو ٿي ته جي هو اُنوقت رامچندر وٽ ويندو ته ضرور ناس ٿيندو، پر سڄي ونس ۽ ايڏو ڏاڍو واسين جي رکيا لاءِ هن جو ناس ٿيڻ چڱو سمجهيو. اهو سوچي هن اندر وڃي شري رام درواسا رشيءَ جي اچڻ جي سڌ ڏني. رامچندر ٻاهر اچي درواسا

देशे देशे कलत्राणि देशे च बांधवाः । त तु देशं न पश्यामि यत्र भ्राता सहोदरः ॥
यथैव मां वनं यान्तमनुयाति महाघातिः । अहमप्यनुयास्यामि तयैवेनं यमक्षयम् ॥

”ديشان ديش دواھ يوگي، استريون يا متر ملي سگهن ٿا، پر مولڪي
اهڙو ڪو به ديش ڏسڻ ۾ نٿو اچي جتي پراڻا ملي سگهي. مها ٽيچسوي
لڪشمڻ ان ۾ ايندي وقت جيئن منهنجي پوتنن آيو هو، تيئن مان به هن جي
پٺيان ڀر لوڪ ويندس.“

رامچندر جي ڀائرن جو به، هن لاءِ ساڳيو ئي پير هو. لڪشمڻ پنهنجي
استريءَ ۽ ماما کي ڇڏي به رامچندر سان گڏ بن يوگي ٿو. مڃائڻ جي سڪن
کي لت هڻي ڀاءُ لاءِ بن جا ڪشت مٺا ڪري ٿو سمجهي. شتروگهن هڪ
سوئتر راجا ٿي رهڻ کان اڳوڻا ۾ ڀاءُ جو شيوڪ ٿي رهڻ وڌيڪ پسند ٿو
ڪري. ڀرت جي سيل ۽ پير کي ياد ڪري نه هرديه گد گد ٿيو وڃي.
ماڻس ڪيڪئيءَ کيس اڳوڻا جو راج وٺي ڏنو ۽ سندس ڀاءُ کي بن ۽ وڪليو.
هن راج قبول نه ڪيو ۽ ڪيڪئيءَ کي ڏاڍو ڏڪاريو. انهن ڪيڪئيءَ جي
هتيا الهيءَ ڪري نه ڪئي جو کيس ٻي هٿو نه رامچندر کيس مائو گهائي
سمجهي ڏڪاريندو. ڀرت بن ۾ وڃي رامچندر کي واپس آڻڻ جي هر ممڪن
ڪوشش ڪريو. پر جڏهن هو واپس ٿيو موٽي تڏهن پاڻ به سڀ راجائي پوءِ
ڇڏي ٿو ڏي. جيترا سال رامچندر بن ۾ رهيو، تيترا سال ڀرت به اڳوڻا
جي ويجهو بن ۾ جهوپڙي ٺاهي، چٽائون رکي، زمين تي سمهي، ڦل ڦول
کاڌي ۽ گيڙو ڪٽڻا پائي رهيو ۽ رام جو شيوڪ ٿي راج جي رکيا ڪندو رهيو.
اهو ڀرت ٿي هو جنهن دنيا ۾ سنڀاس ۽ ڪرم جو اڏيت ميل ڪري ڏيکاريو
نه هندو آدرش موجب ٽپسوي ۽ راجا هڪ ئي وقت ڪيئن ٿي رهجي.

هڪ ڀاءُ بن ۾ رهي ڏک يوگي ۽ ٻيو ڀاءُ سڪ ڪيئن يوگي؟

سڀيئي جي اهي آدرش پڙهي دل سان هندايون نه جيڪر گهر، گهر ۾
پير جي گنگا وهي، ڪورن مان ڪيترائي کيس لڪري وڃن، ڀاءُ ڀاءُ جو
ڏک ولندي ۽ جتي ڪٿي سڪ سمهدا ڏسڻ ۾ اچي.

ستيم ڀرت گنگا - مها راجا دشرٽ کي سد هئي ته رام جي جدائيءَ ۾ مان
مري ويندس، پر نه به ڪيڪئيءَ سان ڪيل ڦول ڪوڙو نه ٿئي، الله رام کي
بدواس ڏنائين ۽ پراڻ ٺياڳيائين. پر لنگيا پالڻ لاءِ رامچندر پراڻن کان پياري
ڀاءُ لڪشمڻ جو به ٺياڳ ڪيو، پوءِ چاهي پاڻ به لڪشمڻ کانسواءِ جيئرو رهي
نه سگهيو.“ ”رگهو ڪل ريت بهي ڇل آئي، پراڻ ڄاڻي پر وڃن نه ڄاڻي.“
اڄ ڪلهه اسانجي ايتري نه اڌوگتي ٿيل آهي جو واپاري ٿوري اڳهن جي گهٽاوڙي
تي ڪيل سودا آلي ٿا وڃن. وڏا وڏا راجپوتيءَ جا مڏير سوارٽ لاءِ

پرو. پرش جي ڀاڪر ۾ ٻي پيڙهه ٿي ٿاڻ ٿيون مڪن اهندو جانيءَ جي ڪمري
اڏوڪي ٿي چڪي آهي!!

استرين جي سورهيائيءَ جا ٻه ڏاڏا سندس پراماڻ ۽ اماناڻ ۾ ڏال آهن.

ڪوشليا پنهنجي پٽ جي ڀاڱيڏيءَ تي ويٺا چون خوشيون منائي رهي
آهي. الوٽ ڀاڱيڏر اچي ٿو چوي. ”پتا مولڪي ڀاڱيڏيءَ ٻڌراڻ ۱۴

درهه ٻنواس ڏنو آهي سوئون ٻه موڪل ڏيهر.“ ڪوشليا لاءِ اها ڏور ۽

پتر. پتر جي وچ ۾ جنڪ هئي. پر هو ان ۾ سولاري ٿي ۽ ڀاڱيڏر کي ڏور

ٿي قائم رهڻ لاءِ چيائين. ڪيڪيءَ جڏهن جي ميدان ۾ دشمن جي جان بچائي

هئي. سڀا نه اهو سڏ ڪري ڏيکاريو ته دنيا جي وڏي ۾ وڏي هٿي ٻه

هڪ مٽيءَ اڳيان ڪي ڪمپني. هو ٻاڪر ۽ ڀاڪر جي بند ۾ هئي، ٿڌهن

ٻه جنهن راول کان سڄو سنسار ڪسي رهيو هو تنهن راول ڪسي هنن اٺا

جنهن لڙڪتا سان لت لٽ وڌي، سو ڏيکاري ٿو ته استري اٺا هوندي

نه جي پنهنجي سڀ ٿي قائم آهي ته دنيا جي ڪا به هٿي هڪي ان مڃائي

ٿئي سگهي. وري جڏهن ڪوڙي ڪلڪ ڪري کيس گهر مان ڪڍڻ وٺو،

الوت هن سورهيءَ گهر سان هوندي ۾ همت نه هاري. ايتري ٻاڳار

هوندي نه پئي ۽ ڀڄا جي منڊالي نه ٿي گهري، اٿرا پنهنجي ڪلياڻ لاءِ

چاهيا ٿي ڪري ۽ ٻن پٽن کي پراڻي وڌان ٿي ٻڌائي. اهو آهي هڪ

سڄي آرڻ لاريءَ جو چرپر ته سڌاء ڏور ٿي قائم رهي، پرو. پرش جي پرش

کان پهره ڪري، سول ۽ سڀ ۾ رهي دشمن جي مثالي جي همت رکي،

پئي ۽ ڪنڊ جي سورا ۾ لڳي رهي ۽ سڌاء سنوڪ ۾ رهي ڪميا ڏاڍا ڪري.

پوئري پوئريءَ ۾، لڪهڻ، پرم، شروڪهڻ جو پالڻ ايترو نه پيار هو

جو چٽڪ چئن شرون ۾ هڪ ٿي اٿاوسي رهي هئي. ڀاڱيڏر جو جڏهن

راج لڪ ٿي رهيو هو ٿڌهن هن لڪهڻ کي چيو ته ”مولان گنڌ هن پرتويءَ

جو راج ڪر. منهنجو راج ۽ جيوت سڀ ٽوڙا آهي. مولڪي ارمان ڊگهو اهو

آهي ته پيارا پالڻ پرم ۽ شروڪهڻ هتي ڪوڙ آهن. اسان چارئي پالڻ نه هڪ

ٿي آهيون ۽ ائين لڪ نه آهي ته ٻين کي ڇڏي ڊگهو منهنجو راج لڪ ٿئي.“

وري جڏهن راج جي بدلي کيس ٻنواس مليو ۽ پرم ڪي راج گدي ملي

ٿڌهن چيائين. ”اٽڪان وڌيڪ خوشيءَ جي ڳالهه مون لاءِ ڪهڙي ٿيندي

جو پراڻ پياري پرم کي ڀاڱيڏي ملي. مان پنهنجي ڀاءُ پرم لاءِ نه سڀا

ڪي، راج کي، ڏن دولٽ ڪي ۽ پنهنجن پراڻن کي ٻه وڏيءَ خوشيءَ سان

پيار ڪري سگهانءُ. جڏهن راول جي شڪتي لڳڻ ٿي لڪهڻ مڙهڻ ٿو

نه، ٿڌهن ڀاڱيڏر ڪهڙا سندس وڃن آيا؟

جي سڀو رام ٻڌايو ۽ چمڪايو. شري رام جون شڪتيون جيتريون بدواس جي
ڪشڻ ۾ ظاهر ٿيون سي هوند اڻڌيا جي سندس سڪين مھلائن ۾ پرگھت ڪين
ٿين ها.

رامچندر جي ڌرم يعني اديت گھن ڪري ٿي والرن جي اديتن ۾ ايڏي
نه شردا ۽ پريم پندا ٿيو جو هن لاء پراڻ پڇاور ڪرڻ لاء به تيار ٿيا. الهيءَ
ڪري ٿي راکششن جي به پاڻ ۾ قوت پئجي جو سمجهڻ لڳا ته سندن اڌرم
روپي لالڪي ٿي ڪين ڏٺيگيندو. رامچندر کي ڌرماتما ڄاڻي ٿي ويشت رامچندر
وت آيو ۽ کيس مدد ڪيائين. رامائڻ جي اهاڻي سڪيا آهي ته منس سڀ
ڪجهه ٿيا ڪري پر چڱا لڇڻا، ششنا چار، لٽر ۽ ٻيا گھ ڪين ڇڏي. اهي
گھ ٿي ڌرم آهن ۽ ڌرم جي سدا جڙ ٿيندي آهي.

ناري ڌرم :- سينا هڪ سڄي آريه ناريءَ جو آدرش آهي. هوءَ
پنهنجي پتيءَ جي دڪم ۾ دڪي ۽ سک ۾ سڪي آهي. سڄي پڇي
ارڏالگي اڌ سربر آهي. ٻن جي ڏک ڏانڌن کي به هن سک جي سڄي
ڪري سمجهيو ۽ سدا پتيءَ جي سيرا ۾ لڳي رهي. آڀڏا جي مهل به ڌرم
نه ڇڏيائين ۽ ٿرلوڪيءَ جي ڌن دولت جي لالچ ۾ به هوءَ ڪين آئي.
هن چيو - ”راوڻ کي نه مان ڪبي پير جي آڱوڻي سان به ڪين جهنڊيس.
منهنجو پتي ڇاهي لولو لنگڙو ڪنگال هجي ته به منهنجي لاء هو ديوتا
آهي.“ اهڙيءَ سٽيءَ اڳيان پنهنجو پاڻ شردا سان مٿو جهڪي ٿو پوي. هن
وقت جو سنڌو ديش ڇڏڻ ڪري هندو نارين مٿان آڀڏا جي گهڙي آئي
آهي، الوقت سينا جو مثال شل الهڪي بل ۽ همت ڏي.

سينا جي سڄي عمر ڏکن ۾ گذري، پر الهڪي پنهنجي برابر جو ڀرڻ
سمجهي مڙو ڪري سنائين ۽ سدا سنٽوڪ ۽ ڪميا ۾ رهي. رامچندر جي سوڀ
ٿيڻ کانپوءِ هومان سندس پهريدار راکشسيائن کي قتل ڪرڻ جي آڳاٽهري، پر
هن الهڪي ڪميا ڪري ڇڏيو ۽ پاڻ ستائيندڙن جي رکيا ڪيائين.

پر - پرش کان پهرين ڪرڻ آريه ناريءَ جو ڌرم آهي. سينا پيالڪ راکششن
جي وچ ۾ رهيل هئي، راکشسيائون هن کي ڌمڪائي رهيون هيون ۽ هوءَ
پتيءَ سان ملڻ لاء وياڪل هئي. الوقت هومان کيس چيو ته ”منهنجي پند
ٿي چڙهي هل ته اڄ ئي مان توکي رامچندر وٽ پهچايان.“ پر سينا اها
قبول ڪين ڪئي. اهوئي آدرش هڪ آريه ناريءَ لاء رکيائين ته آڀڏ
به استري ڌار ئي پرش جو سپراش نه ڪري. ڪيڏانهن نه اهي اوچ آڏ
ڪيڏانهن اڄ ڪلهه جون ڪي استريون جي الڪڙي اثر جي ڏٺ ۾

رامائڻ جون امولڪ سڳيائون

ڇڻا لڄڻ ۽ گڻ - رامائڻ ۾ اليڪ امولڪ سڳيائون آهن، پر مڪ
ن چڪا لڄڻ ڌارڻ ڪرڻ ۽ پنهنجو ڌرم پالڻ. رامائڻ سڳاڻو نه هڪو
پنهجي فرض پالڻ ۾ لڳو رهي، اهو ڪو پالي ٿو يا نه، انجي ڳڻتي نه
ڪري. رامچندر پنهنجو فرض پالسي راج جو ٿياڳ ڪري بنواس ڀرڳيو.
هن ڪيڪئيءَ يا منٿا جي فرض پالڻ جي چٽا نه ڪئي. لڪهن ۽ سڀا
۾ سکن جو ٿياڳ ڪري ان وچن ٿا ۽ پوءِ بر مليل راج جو ٿياڳ ڪري ٿو.
ڪو، پنهنجي حق چٽائڻ يا اڌڪار پراپت ڪرڻ جو جتن ٿو ڪري، پر
پالڪي ڏکڻ ۾ وجهي ۽ فرض پالڻ ۾ لڳو رهي ٿو. انهيءَ کي ئي ڌرم ٿو
چئي. رامچندر انهن ڳڻن جي ڪاڻ هو ۽ انهيءَ ڪري ڌرم جو اولار هو.
ڌرم يا فرض پالڻ لاءِ هن سڳوڻهه ٿياڳ ڪيو ۽ ڏکڻ کي سڪ ڪري سمجهيو.
شرعي رام دشمن کي چٽڻ لاءِ ٻه ڪڏهن لڳي ۽ ٻا دولاب جو آسرو نه
وٺو. ايتري قدر جو ٻڌ ۾ لڪل راوڻ کي ۽ مارڻ واجب نه سمجهيائين.
ڇيائينس ته ٿارو ٿارو ٿي اچي ٻڌ ڪر. اهو پراڪرمي هو پر نه به ڪٽڙي
نه ٿيرف السرا جي والرن جي پراڪرم ڪريڻي راوڻ ۽ راکشن تي ڀوب
ٿي آهي. پنهنجي شترن راوڻ ۽ ڪيڪڙ جي ٻل جون ساڪون اهو پري
پنهنجي لاءِ ڪڏهن به اهڙا وچن ڪين ڪن ٻالخن جنهنان سندس وڏائي
لکي. هو گيان ۽ ڪيپوٽا، ڏيرج، ۽ سج، پراڪرم ۽ گيج، سچم ۽ ٿياڳ
جو پٺاڙ هو.

انهن ڳڻن ڪريڻي رامچندر سڀني جو پيارو هو. خود ڪيڪئي رامچندر
جي راجگڏيءَ جو ٻڏي، خوشيءَ ۾ پڙجي منٿا کي ڳڻڻا عالم طور ڏٺا،
۽ چيائين:- ”مولڪي رام نه پوءِ کان به وڌيڪ پيارو آهي. رلم کي
راج مليو ته ڄڻ پوءِ کي مليو. رام نه مولير ۽ ڪوشليا ۾ ڪو به ٻڌ ٿو
ڪن رکندو آهي.“ ڪيڪئي جو رام لاءِ ڪهڙو نه مالوي پريم، وشواس
۽ پروسر آهي. انهيءَ هوندي ۽ ڪيڪئيءَ رامچندر کي بنواس ڏيارڻ
سو نه چڱو جي ڪلياڻ لاءِ وڏاڻا جو هڪ اڻ ٿرلڏڙ وڏان هو.
وڏاڻا ڪيڪئي هٿان اهڙو وڪرم ڪرايو جو لوڪ ڪيس
ڪاڇي ۽ ڪل هٿاري ڪري سڏين ٿا. پر اهوئي ڪرم هو جنهن

پنهجي ٽن پروري ۽ شان ۽ ساهراجيه وڌائڻ لاءِ. هلندڙ زمالي جا پوٽڪ وادي
۾ راوڻ وانگر مها ودوان ۽ ڏٺو وديا ۾ مها بلوان، جوتش ۽ رسالن آدي وديائن
۾ قابل هوندي به، ڌرمائما ٺاهن. هو به پنهنجي عيش آرام، شان ۽ مالڪي
وڌائڻ ۾ محو آهن. ڏسو ته ڪوريا، ملايا، هند چائنا آدي ديسن ۾ پاڻي لڙندي،
الهن ديسواسي ٻارن، ٻڏن، استرين ۽ پرنن کي ڪيڏو نه ڏکي ۽ تباهه ڪيو
ائئون! اسانجا ڪي پليل ليتا، الهن پوٽڪ وادي ديسن جي ٻاهرين چلڪي تي
پنهنجي الهن کي پنهنجو آدرش مڃين ٿا ۽ الهنجو لقل ڪرڻ کي ئي پنهنجي
ديس شيوا ٿا سمجهن. اهڙن پليل پائرن کي رامائڻ جو روشن مينار ئي آريه
آدرش جي سڃي راه ڏيکاريندو جنهن مان ئي دنيا جو ڪلياڻ ٿيندو.

اسانجو آدرش شري رام به سڀني شاسترن ۽ وديائن جو ڄاڻو ۽ استرن شسترن
۾ مها پڙاڪرمي آهي. پر هن اها شڪتي ڪڏهن به پنهنجي سوارٿ لاءِ ڪم
نه آڏي، پر سڌاچاري رشن مينن جي رکيا لاءِ سڌاءِ تيار رهيو. وارن ۽ راکشن
جا راڄ جيتي به الهن کي پنهنجي هٿ هيٺ نه رکيائين. پنهنجي ٽن جي ڪشڻ
ڪري ڪڏهن به ڏکي نه ٿيو. جا ڪيڪي ۽ مئٿا سيدس هيڏي ڏک ۽ راڄ
ٿيا، جو سبب هيون الهن لاءِ به ڪڏهن من ۾ دوش يا ڪروڌ نه آيس. راوڻ
پنهنجي پوڻي ولاس لاءِ اليڪ ديش ديشائون جون استريون آڻي ڪنيون ڪيون ۽
پر رام هڪ استريءَ سان سنجم ۾ رهيو ۽ پرڃا کي پرن ڪرڻ لاءِ ان سٽيءَ
جو به تياڻ ڪري ڇڏيائين! اربيت وشئي لمهت، جڳهه جيتيندر ۽ آزاريندر راوڻ
کي ڏڪار جوڳ راکشن ڇڏي ۽ سنجمي پرمارتي ۽ جڳهه جي سيوڪ پرمارتي
رام کي پوڄيه ديوتا بڻائي رامائڻ جو جيڪو اوچ آدرش رکيو آهي تنهن هن آريه
جاليءَ کي امر ڄاڻي بڻايو آهي.

ائين ٺاهي نه راکشن ۽ آريه آدرشن يعني سڀيتائن جي لڙائي ڪا ختم ٿي
چڪي آهي ۽ هن وقت اسان کي ان سکيا جي ڪا ضرورت ناهي. نه نه اها
لڙائي ملڪن ۾، جانين ۾ ۽ عام ماڻهن ۾ اڃا به هلي رهي آهي ۽ رامائڻي سکيا
جي اڄ وڌيڪ ضرورت آهي. طاقت وارا ملڪ وڏي پئماني تي ڪمزور ملڪن
کي لهوڙڙ ۽ ٺاڙوڙ ڪرڻ ۾ پنهنجي وڏائي سمجهي رهيا آهن ۽ سوارٿ ۽ پرمارٿ
جي جنگ نه گهر گهر ۾ هلي رهي آهي. روز پيا ڏسون ته هڪڙا مسڪين داڻي
داڻي لاءِ محتاج آهن ته ٻيا ٽن پرست پنهنجي وچ شوق لاءِ پاڻيءَ وانگر ٺاڙو
وهائي رهيا آهن. هڪڙن کي انگ ڏيکڻ لاءِ ڪپڙو ڪولهي ۽ ٻيا ريشمي ۽
ڪيمڪاب ڀرند ڪري رهيا آهن. روز رستن تي پيا ڏسون ته لنڊڙا اهر ٻار
روئي ٽڪر لاءِ ٻاڪاري رهيا آهن ۽ ٻيا ڪلبن ۾ مڇلون اڏائي رهيا آهن.
اهڙو ڪو ڪلفت جو واڌ لڳو آهي جو سڀڪو پنهنجي سوارٿ ۾ محو آهي ۽
ٻين جي ڏکڻ ڏالهن لهاري به لٿو. اهڙي وقت ۾ رامائڻي سکيا جي خاص
ضرورت آهي ۽ گهر گهر ۾ جيترو ان پرمارٿ جي سکيا جو پرچار ٿيندو، اوترو
تي هن ديش ۽ جڳهه جو ڪلياڻ ٿيندو. اها هڪ وڏي ديش شيوا آهي ته
ماڻهو هڪ ٻئي جي ڏک کي پنهنجو سمجهي، ان ڏک گهٽائڻ جو اڀاءُ ڪن.

سندس واعد ۾ چار لاءِ وقت وڌو ته هو اها لک ڇڏي ۽ ٻيو ان ڏينهن کال هو ۽
تلسيداس جهڙو ٻڌي جي ٻاهران وهڻ تي ڇڏي ڏنو.

گسائين جي هاڪ ٻڌي دهليءَ جي بادشاهه آدمي موڪلي ۽ کيس دهليءَ
گهرايو. تلسيداس جڏهن مغل درٻار ۾ آيو ته بادشاهه چيس ته مون تنهنجون
گهڻي عجيب وارن ٿاڻون ٻڌي آهيان، الاءِ مولڪي به ڪو چمڪار ڏيکار!
گسائين چيو مولڪي ڪو چمڪار ڪرڻ نه ايندو آهي. تڏهن بادشاهه
ڪاوڙ جي ڪٽي قيد ۾ وڌس. انجي جيل ۾ پوڻ ٿي لکين بالدرن اچي بادشاهه
جي محل کي گهيرو ڪيو ۽ ان ۾ گهڙي ڏاڍو آپاٽ مچائڻ لڳا جو خود بادشاهه
به زخمي ٿيو. پوءِ نه بادشاهه گسائين کي جيل مان ڪڍي ڏاڍي نيزاري
ڪري پنهنجي ڀل بخشائي ۽ ڏاڍي عزت سان کيس موڪل ڏنائين.

سنبت ۱۶۶۹ ۾ توڏرمل جو ديهانت ٿيو ۽ انجي ٻن پٽن ۾ ملڪيت سان
اچي جهڙو هتو. تلسيداس ٻنهي ۾ ملڪيت جي ورهاست ڪري ڏني ۽ ٻنهي
کي ٺاهي ڇڏيو. پير پل جي سياڻپ ۽ حاضر جوابيءَ جي ڳالهه ٻڌي تلسيداس
چوندو هو ته افسوس جو ايتري ٻڌيءَ هوندي به پير پل ڀڳوان جو ڀڄڻ نه
ڪري. سنبت ۱۶۷۰ ۾ جهانگير گسائينءَ وقت آيو ۽ کيس گهڻي ئي زمين ۽ ڌن
ڏيڻ چاهيائين جي تلسيداس نه ورتا.

هڪ ڏينهن ايڏيا جو هڪ ڀنگي آيو، جنهن کي ڀڳوان جو سروپ سمجهي
گسائين هري سان لڳايو. گرنار جا ڪي سڌ جوڳي آڪاش مارڻ مان تلسيداس
وقت آيا ۽ اچي چيائونس ته اسان جيڪا سڌي ڪيترن ورهين جي جوڳ ساڌا
سان پراپت ڪئي آهي، تنهن کان به وڌيڪ ٻهجه تنهنجي آهي، سا ڪيئن ٿي
آهي؟ تلسيداس وراڻيو ته ”مولڪي نه ڀڳتيءَ جو پل آهي ۽ نه ڳيان جو. مولڪي نه
هڪ نام جوئي آڌار آهي.“ اهو جواب ٻڌي اهي جوڳي سڌ پوسن ٿي گرنار موٽي ويا.
تلسيداس رامائڻ کانسواءِ ٻيا به ائڪ گرنٽ ٺاهيا جن ۾ ڀڳوان جي ڀڳتي
پير پل آهي. جيڪي به جيو هنجي لاڳاپي ۾ آيا تنجو آڌار ٿيو. نيٺ ۱۶۸۰ جي
ساوڙ وڏيءَ ٽيچ ڇنڇر ڏينهن ڪاشيءَ ۾ گنگا جي اسي گهاٽ تي تلسيداس
”رام-رام“ چوندي پراڻ ٽپايو. ڇيل آهي ته هومان جي چوڻ تي مهرشي
والميڪ ڪلڳ ۾ ڀڳوان رام جي پوٽر چريتر جو پٽ ڄار ڪرڻ لاءِ تلسيداس جي
روپ ۾ جنم ورتو هو. رامائڻ جي روپ ۾ تلسيداس اتر آهي ۽ اتر سم
ٽئين لوڪن جو ڪلياڻ ڪندو رهندو.

ديا ڌرم ڪا مول هٿ، نرڪ مول ايمان،
تسلي ديا نه چوڙ ٿي، جب لڳ گهٽ ۾ پراڻ.
جهان ديا تهاڻ ڌرم هٿ، جهان لوپ تهاڻ پاپ،
جهان ڪروڙ تهاڻ ڪال هٿ، جهان ڪميا تهاڻ آپ.

نه ٺاهيل ڪوٺا ٿي وسريو وڃيس ۽ ڪجهه لکي نه سگهي. ڪجهه سمجهه نه
ٿئي آيس. ليڪن انهن ڏينهن ڀڳوان شڪر اچي سامهون پرگهت ٿيس ۽ چيائينس:
پنهجي مائري پاشا ۾ رام چريتر ٺاه. نه جيئن عام ماڻهو سمجهي سگهن ۽ انهن
جو ڪلياڻ ٿئي. منهنجي آشير واد سان تنهنجي ڪوٺا سام وڍ سمان پور ۽
سقل ٿيندي.

ڀڳوان جي آڳيا موجب ٿلسيداس پنهنجي ڳوٺاڻي ۽ پاشا ۾ رامائڻ جي رچنا
ڪرڻ لڳو. هو رڳو هڪ وقت ڪير پي گذاريندو هو ۽ ڏاڍي سالوڪ ليهن ۾
رهي بن ورهين ۽ ستن مهينن ۾ هن رام چريتر مانس (جيڪو رامائڻ جي نالي
مشهور آهي) ٺاهي پورو ڪيو. الوقت هندوان پرگهت ٿي منڊ کان آخر تائين اهو
رامائڻ ٻڌو ۽ سندس ساراهه ڪري آشير واد ڏنائينس. پوءِ نه ان رامائڻ جو پرچار
ويو وڌندو. ٽيهڪاپوءِ ٿلسيداس اڀوڌيا ڇڏي ڪاشي ۾ اچي رهڻ لڳو. جتي
نه سندس رامائڻ جي اعراف پري پاڻي ٻڌي لوڪ پريم ۽ پڳتي ۾ پرچي
جڻ جهڪار ڪرڻ لڳا.

ٿلسيداس جي وڌندڙ مشهوري ڏسي، ڪاشي ۽ جي پنڊتن کي اچي چورا
ڪورا لڳي نه اريٽ سندن مان ۽ مهاتر گهٽجي رهيو آهي. انلاءِ هو ٿلسيداس جي
لندا ڪرڻ لڳا ۽ ان پستڪ کي ناس ڪرڻ لاءِ ٻه پڄاڻڻ لڳا. پستڪ چورائڻ
لاءِ انهن هڪ رات جو چورن کي موڪليو. انهن چورن ڏٺو نه ٿلسيداس جي
جهوپڙي ۽ ٻاهران هڪ سانورو ۽ ٻيو ڪورو ويڙ پيش ڏٺس پاڻ کڻي پهرو ڏيئي
رهيا آهن. ان جوڙي کي ڏسي انهن چورن جي ٻڌي شد ٿي وئي ۽ صبح
ٿيندي انهن ٿلسيداس وٽ اچي سڄي حقيقت ٻڌائي ۽ پڇيو نه توهانجا اهڙي
پهر پدار ڪير آهن؟ اهو ٻڌي ٿلسيداس جي اکين مان آنس جي ڌارا وهڻ لڳي
۽ هو انهن چورن کي هٿ جوڙي چوڻ لڳو نه توهان ڏٺا آهيو جو ڪرپا ساگر
ڀڳوان جو درشن ٿيو آئون.

انهن چورن ڪوٺا ڪم ڪرڻ ڇڏي ڏنا ۽ ڀڳوان جي پڳتي ڪرڻ لڳا.
ٿلسيداس جو ڏٺو ته منهنجي ڪري پرڀوءَ کي ايڏو ڪشت سهڻو پيو سو
جهوپڙي ۾ رکيل سڀ سامان غريبن ۾ ورهائي ڇڏيائين ۽ اصل لکيل رامائڻ
پنهجي مٿر راجا توڏرمل وٽ سانڍي رکيائين. اڳسائين: رامائڻ جو هڪ ٻيو
نقل ڪيو ۽ جهنتان گهڙي ڪاپيون هٿ سان لکي تيار ڪيون ويون ۽
انهن جو ڏاڍو پرچار ٿيو. اهو ڏسي پنڊتن جو دم وڌڻ لڳو ۽ انهن هڪ مشهور
تائترڪ بيشور مشر کي ٿلسيداس جي مارڻ لاءِ تيار ڪيو. ان تائترڪ پنهنجي
منتر نتر جي سڌي سان هڪ پينڪر پٿرو پٽدا ڪري ٿلسيداس جي مارڻ لاءِ
موڪليو. پر جڏهن پٿرو ٿلسيداس وٽ آيو ته ڏٺائين ته بچر نه بلڪه هندوان

س ڪنارو مڙو ڪاميا پوري ڪندو. تڏهن تلسيداس چيس ”مولڪي شري جو درشن ڪراءِ.“ پر پوءِ جواب ڏنس ”پنهجي ڪتا ٻڌڻ لاءِ هر روز بي هومان هڪ ڪوڙهيءَ جو روپ ڌاري ايندو آهي. هو سڀ کان پهريائين ايندو آهي ۽ سڀ کان پوءِ ويندو آهي. تون انجي شرڻ ويٺو ته هو توکي شري اچي جو درشن ڪرائيندو.“

پوءِ جي ڇوڙ موجب تلسيداس انهن ڪنهن هومان هڪي سڄو اڳڪٿي ڄاڻي چيو ته ”توڪي چتر ڪومت ۾ ڀڳوان جو درشن ٿيندو.“ اهو ٻڌي تلسيداس امانڪ چتر ڪومت لاءِ روانو ٿيو. اُتي پهچي هو ڏاڍيءَ سڪ سان ڀڳوان جي درشن جو انتظار ڪرڻ لڳو ۽ انجي پات ۾ نولن وهڻ لڳو. هڪ ڏينهن ڏٺائين ته نه مندر وڃڪمار ڳوڙن تي چڙهي شڪار لاءِ وڃي رهيا آهن. انهن جي روپ ماڻڙي ڏسي، تلسيداس پوءِ ۽ اڇڙ ۾ پوئجي ويو، پوءِ کين سڃاڻي ته سگهو پوءِ جڏهن هومان اچي ٻڌائين ته اهي شري رام ۽ لڪشمي هئا. تڏهن تلسيداس وڌاڪل تي پڇيائڻ لڳو. هومان ڏيڄ ڏيئي چيس ته صبح جو پهر درشن ٿيندو.

ٻئي ڏينهن صبح ۱۶۰۷ جي موليِ آمان ٻڌو ڏينهن، پوءِ جي درشن جو پياسي تلسيداس منداڪنيءَ جي ڪناري چنڊن ۾ گهي رهيو هو ته شري رام جي اچڻ جي واٽ ۾ ٽڪي رهيو هو. ان وقت ڀڳوان وڃندو ڀڳوت ٿي هڪ کان اچي چنڊن ڳوڙو، تلسيداس شري رام جي من موهي چئي ڏسي، تڏهن جي سنڌ ٻڌڻ لڳي ويو ۽ عجب ۽ اڪن مان پوءِ جل جي ڌارا وهڻ لڳي. تڏهن ڀڳوان چيس ”بابا! مان توکي ڇا ٿاڻ؟“ پر تلسيداس نه اهڙو نولن ٿي ويو هو جو ڪو جواب ڏيئي نه سگهيو. ان وقت شري رام چنڊن کڻي پنهجي ۽ تلسيداس جي لاءِ ٽي ٽڪا لڳايو. اهو ڏسي هومان سوچيو ته مان هن دفعي به تلسيداس ڀڳوان کي سڃاڻي نه سگهي، تڏهن هڪ عالمي جو روپ ڌاري پريان وڃڻ تي وڏي ڇوڙ لڳو.

چتر ڪومت کي گهات پو، ٻئي ستن کي پير

تلسيداس چنڊن کسي، ٽڪا ڏيڻ ڏکيو ٿيو.

اهو ٻڌي تلسيداس ڇا گهات ٿيو ڪليا ۽ هو ڀڳوان جو ساڪيندو درشن ڪري ۽ ڪڍ ڪڍ ٿيو. جڏهن ڀڳوان انڙڙڙن تي ويو، تڏهن تلسيداس وري به ٻڌا جي درشن لاءِ ٽوڙ ٽوڙ لڳو. ان وقت هومان اچي ڪنهن ڏيڄ ڏيئي ۽ چيو ته اهو ڏها ۾ وڃي شري رامانڱ هي رچنا ڪر.

”اها“ (اهو ڏها آيو ته سندس شعري اچي ڪلي ۽ هو سڪون)

پر عجب اهو ته جيڪا ڪولا لاهي، جنهن وقت لکڻ ۽

۱۷
 ۾ سنان ڪرڻ آيو. نوجوان ۽ ودوان نلسيداس کي ڪٿا ڪندو ڏسي، ان برهمڻ
 کيس پنهنجي ڪنيا ڏيڻ جو لڇڙو ڏيکيو. پهرئين ۾ نلسيداس آيا ڪالا ڪئي،
 پر جڏهن ڏهن ٻڌو وٽس بڪ ۾ ڌرو مارڻ ويٺو، تڏهن ليک قبول ڪيائين.
 سنبت ۱۵۸۳ ۾ جيڪي سڌي ۱۳ سندس وواها ٿيو ۽ هو ڪنوار وٺي گهر آيو.
 نلسيداس جي استري رتناولي ڏاڍي سندر هئي، جنهن تي هو موهيت ٿي پيو
 ۽ کيس پلڪ ۾ پري ڪوٺ ڪندو هو. الزبت ۴۶ سال گذري ويا، پر نلسيداس
 جي پرڻ ۾ گهڻي. ان عرصي ۾ سندس استري پنهنجن ماڻهن سان ملڻ لاءِ
 گهڻي دفعا پيڪي وڃڻ چاهيو، پر نلسيداس موڪل نه ڏنس. هڪ دفعي
 رتناولي ۽ جو پاڻ کيس ڪوٺڻ لاءِ آيو، ته به نلسيداس موڪل نه ڏنس، پر جڏهن
 نلسيداس ڪنهن ڪم سان ڪيڏانهن هليو ويو ته رتناولي پرڻ پاڻ سان پيڪي
 هلي وئي.

جڏهن نلسيداس ٻاهران موٽي گهر آيو ۽ پنهنجي ڀراڻ پياريءَ کي نه ڏٺائين
 ته پيلي پيرن ساهري روائو ٿيو. رات جي وقت ۾ هن لڏي پٺاڙ ڪئي ۽ اڌ
 رات جو اچي ساهري پهتو. نلسيداس جي دروازي کڻ ڪاٽي ٿي، سندس آواز
 سچائي، رتناوليءَ در کوليو ۽ کيس ڏورايو ڏيئي چوڻ لڳي: هاءِ! تون پير
 ۾ اهڙو الڏو ٿي ويو آهين جو توکي اولڏاهي رات جي نه سڏ ٿي. پوي! منهنجي
 هن هڏن ۽ ماس جي سر ۾ چيترو موهر اٿي، انجي اڌ چيترو به چيتري رام
 سان هجڻي ته اوس هن پينڪر سنڀار مان مڪت ٿي وڃين. *

رتناولي ڪا رواجي استري نه هئي. هو ۽ سڄي هردي سان پٽيءَ جو اڏار
 چاهيندڙ سٽي هئي. هنج وڃن نلسيداس کي چوي ويا ۽ هنکي سڄو وٺاڻ اچي
 لڳو. الوقت ٿي هو پراڻو روائو ٿيو، جتي گرهستيءَ جا ٽي ٽي سڌو ويس
 ڌار ڪيائين. هوڏانهن رتناوليءَ جو پٽيءَ جي ويوڻ ۾ ڏيهالت ٿيو. نلسيداس
 ايڏي ڪاشي، جڳندا، راميشور، دوار ڪا، بدري لارائڻ، ڪٽلاس، مالروور
 آدي ٿيڻ جون ياترائون ۱۵ سال ڪندو رهيو ۽ ليک ڪاشيءَ ۾ موٽي آيو، انهن
 ياترائن ۾ هنکي گهڻن ئي مهاڻن جو درشن ٿيو. ڪاشيءَ ۾ اچي گهڻن رامائڻ
 جي ڪٿا ڪرڻ لڳو ۽ هنجو شري رامچندر ۾ پير وٺڻ وڌندو ٿاڻو پڳوان جي
 ساڪيات درشن ڪرڻ جي اچي سڪ لڳس. هو هر روز هڪ ٻول جي
 وٺ ٿي پاڻي چاڙهي ڇڏيو هو. ان وٺ ۾ هڪ پرڻ رهندو هو، جو اهو جل ٻي
 خوش ٿيندو هو. هڪ ڏينهن ان پرڻ ۾ رسن ٿي، نلسيداس کسي چيو ته هو

हाड़ मांस की देह मम, तापर जितनी प्रीति।

तस आधी जो राम प्रीति, अवसि मिटिहि भवभीति॥

جي ڄڻ نه گنگا وهي رهي آهي، سڄو رامائڻ ڀڳوان جي ڌيان، ڀارت ٿنائڻ ۽
امولڪ اپديشن سان ڳڻيو پيو آهي. پنهنجي جيوٽ سڦلي ڪرڻ لاءِ انهن
ڳالهين جي وڌيڪ ضرورت سمجهي، هيءُ رامائڻ به گهڻي ڀاڱي تلسيداس جي
رامائڻ جي آڌار تي لکيو ويو آهي ۽ انڪري هنجو نالو ”شري تلسي رامائڻ“
رکيو اٿم. پر رام ڪٿا کي پوريءَ طرح سمجهڻ لاءِ اُوقت جون حالتون ۽ اُوقت
جي قومن، گندرون، ديوتائون، آرين، والرن ۽ راکشسن وغيره جا پاڻ ۾ ڇيڪي
سببت يا دشمنيءَ جا سبب هئا سي ڄاڻڻ ضروري آهن؛ خاص ڪري راوڻ جي
جنم ۽ راکشس ڪل جو سمورو اتهاس هن رامائڻ ۾ شري والميڪ رامائڻ کان
آندل آهي. شري رام ۽ مهرشي وسنت جي گيان وارثالاپ جو ٿورو
ٺڪر يوه وسنت کان اللاءِ ڏنو اٿم ته جيئن پڙهندڙن ۾ سڪ جاڳي ۽ هو اهو
شاستر پڙهي لاپ پرائين. ٿو ڪش جي ڪٿا والميڪ يا تلسي رامائڻن ۾ ناهي پر
اُنڪالسواءِ رامائڻ پورو نه ليکبو انڪري اها ڪٿا به ڏني اٿم.

سنت نلسيداس جو رمانچ نه پڳتي ۽ گيان جي اميرت جو درياه آهي .
هن وقت دنيا ۾ جيڪو پاپ، ٺڳي، پاڪند ۽ دڪ جو گند ڦهلاجي ويو آهي سو
شل اسين الهيءَ درياه ۾ وهائي ڇڏيون . ماڻهو پنهنجي سڪ لاءِ اليڪ آپاءِ
ڪندي پڇي پڇي مري وڃن ٿا، پر هڪ رام نام بنا الهنجي اشائي ۽ جلت
لٽي وسامي . اللاءِ ستگورو لاک صاحب فرمائين ٿا .

جو سکھ کو چاہو سدا، شرٹا رام کی لیت،

کھہ نالک من ری منا، درلب مالش دیہہ۔

ان رام لام جي ڪاڙ هن رامائڻ جو جيترو گهڻو پرچار ٿيندو، اوترو سڪ،
شالتي ۽ سداچار وڌندو. اوم.

داس

لوگرام پیسوهل ڈوڈیجا

8,940-1-1

پڳت شرومڻي گسائين ٿلسيداس جو جيون چريتر

۱. پريام جي پوسان ڄمنا جي ڪناري تي وسيل راجاپور نالي ڳوٺ ۾ آلهارام
برهمڻ جي استريءَ هلسيءَ سنبت ۱۵۵۴ سالو سڌي ستميءَ مهالما نلسيداس
کي جنم ڏنو. ان بالڪ کي ڄمندي ئي پٽيه ڏلد موجود هوا ۽ ڇيڻن نه هو مرلا

سيتا کي راول جو چتر ڪڍڻ لاءِ چيو ته سينا چيو ته مان نه رڳو راول جي پير جو اُٿرو ڏبو هو. سينا راول جي پير جي اُٿولي جو چتر پيش ٿي ڪڍيو ۽ پوءِ ڪيڪي ۽ اهو سمورو چتر ڪڍي پورو ڪيو. هن راءِ کي اهو چتر سينا جو ڪڍڻ بلڙو ۽ جهوڙو.

हरदी र सदा यद कबो अहो. अहो डसी ॥ डडी रामचन्द्र सिया कसी कुर मान कडी जड्यो. कस्मिरी. रामान्तर र लकिल अहो र रामचन्द्र जी पिंग हन्की आहो मरुस डिकारी.

پکيتم لکيداس پنهنجي اشد ڏاڍو رامچندر جو آدرش اوچر رکڻ لاءِ پنهنجي ڪيٿوليءَ ۾ اها ڪٿا هنرسم لکي آهي. دشرف پنهنجي عمر پري ڪرڻ کان اڳ ئي مري ويا ۽ پنهنجي ٻائي عمر رامچندر کي ڏئي ويو. جڏهن رامچندر جي پنهنجي آڻ پري ٿي چڪي، تڏهن هن پنهنجي پٽ جي عمر سان سينا سان گڏ رهڻ ليکڪ لکيو ۽ لکيو سان گڏ سينا کي واليڪ وٽ رهڻ لاءِ موڪلي ڏنائين.

لوڪش جي جنم جي ڪٿا ۽ نه فرق آهن. آندو رامان ۽ ٻين ڪيترن رامانن ۾ لکيل آهي ته واليڪ آشرم ۾ سينا کي هڪ پٽ ڄائو جنهنجو نالو ٿو رکيو ويو. هڪ ڏينهن سينا پنهنجي پٽ کي واليڪ وٺي جي سوال هيند رهي لڏي ٿي اسان ڪرڻ وٺو. رستي تي هڪ بالڏوي ڏٺائين جا پنهنجن ٻچن ٻارن کي کڻي پئي وئي ۽ چي ته سينا کي چئي رهي هئي ته ”ٽيون پنهنجي هڪ ٻار کي کڻي وٺي سگهين! تڏهن سينا واپس آشرم ۾ آئي ۽ ٿو کي کڻي لڏي ٿي وئي. اوتس واليڪ ڪوڙ هڻو ۽ جڏهن هن اچي ٿو کي ڪوڙ ڏنو تڏهن اهو اندوهو ٿيو ته ڪو جهنگلي ڄالور ٻالڪ کي کڻي ويو آهي. هن سينا جي ڏک ۽ ڏوراني جو خيال ڪري پنهنجي ٻيو ٻل سان ڪش (ڊب) گاڏ مان ساڳئي سر جو ٻار ٺاهي ان جڳهه تي سهاري ڇڏيو. پوءِ جڏهن سينا لڏي ٿي تان اسان ڪري، ٿو کي ڪڇ ۾ کڻي موٽي، تڏهن ٻيو ٻالڪ ڏٺائين ۽ سموري ڳالهه ٻڌائين. سينا ان ٻئي ٻالڪ کي نه ٿو وانگر ٻائي وڌو ڪيو. ان لموئي جي ڳالهه ٻڌندي رامان ڪٿا سرب ساڳي، ڪسميري رامان وغيره ۾ به آهي.

شيءُ رامان ته اترپٽ ليعمار رامان ۽ راءِ ڪٿائون آهن. پر اٺون سڀني ٻارن جي وچ ۾ لکي رامان هڪ چنڊ مثل چمڪي وهيو آهي. اٺين ٻار آهي ۱۰. رامان ۾ تواريشي حشوتون وڌيڪ ڏنل آهن، پر اٺڪان وڌيڪ آهي ۽ ضروري آهن، جن سان سٺا سسڪار ٻون ۽ سائين جي ٻائي نيلاس جي رامان ۾ پکيٽي، ڪيان وڙڪڻ جي چڻ ڪنگا ڏهي

ڪري اُنجي پوڄا ڪريو. تڏهن شري رام شولنگه اُٿل لاءِ هندومان کي ڪٽڻ لڳو.
پرست ٿي موڪليو. اُتي شولنگه پراپت ڪرڻ لاءِ هندومان کي ٽهيا ڪرڻي پئي
۽ اللہ دُور ٿي وئي. هوڏانهن مهورت گذري وڃڻ جي دُپ کان، ريشمن جي
چوڙ موجب، رامچندر واريءَ جو لنگه ٺاهي ۽ اسٽاپت ڪري اُنجي وڌي
موجب پوڄا ڪئي. اُڪالڻو هندومان جڏهن ڪٽڻ مان لنگه ڪٽي موٽيو تڏهن
پنهجو ڪٺالو ورت ڏسي ڏاڍو ڏکي ٿيو. اهو ڏسي رامچندر چيس ته هو
بلاشڪ اسٽاپت ٿيل لنگه کي هٽائي اُنجي جاءِ تي پنهنجو آندل لنگه رکي.
هندومان گهڻي زور لڳايا پر اُن واريءَ جي لنگه کي چوري نه سگهيو ۽ مورچت
ٿي ڪري پيو ۽ هنجو گهمند لهي ويو. پوءِ هندومان ڪٽڻ مان آندل لنگه جي
رامپهور لنگه جي اُتر پاسي اسٽاپتا ڪئي. پر والميڪ ۽ نلسي ۽ ٻين گهڻن رامائن
۾ اها ڪٿا ڪانهي ۽ لکيل آهي ته رامچندر لنگا جي وڃڻ وقت رامپهور جي
اسٽاپتا ڪئي هئي.

جڏهن لڪشمي مورچت ٿيڻو ته سشيط ونديه جي ٻڌايل سنجوڻي اِوڻي
سان لوٽو ٿيڻو. والميڪ موجب سشيط ونديه وارن جو هڪ سٽاپتي آهي
جيڪو ونديه نه آهي. مهالاک ۾ سشيط ونديه راوڻ جو ونديه آهي ۽ نلسي
رامائن ۽ ٻين موجب به سشيط لنگا جو هڪ ونديه آهي.

سيتا جو ٽياڳ رامچندر جي بدناميءَ ڪري ڪيو، اها ڳالهه به گهڻن
رامائن ۾ ٺاهي. نلسي رامائن، مهابارت ۽ ٻين پراچين پراڻن ۾، جهڙوڪ هري
ولش، وايو پراڻ، نرسنگه پراڻ، وشو پراڻ وغيره ۾ سيتا ٽياڳ جي ڪٿا بلڪل
ڪانهي. اُتر پراڻ ۾ ڄاڻايل آهي ته ابوڌيا واپس اچڻ کانپوءِ سيتا ڪي. اڻ پٽ
ڄاوا پر سيتا جي ٽياڳ جو ذڪر ڪونهي. والميڪ رامائن جي اُتر ڪاڊ ۾ اها
ڳالهه آهي پر والميڪ پنهنجو رامائن پڌ ڪاڊ ۾ ئي سمايت ڪيو آهي ۽ گهڻن
ودالن جو اهو پڪو مت آهي ته والميڪ رامائن ۾ اُتر ڪاڊ پوءِ ٻنڊيو ويو آهي،
ڇو جو اُن ڪاڊ جي لکڻي ۽ ٻيهر ڪاڊن کان جدا نمولي جي آهي.

ڀاڳوت پراڻ، پدم پراڻ ۽ ڪٿا سرت ساگر موجب هڪ ڌوڀيءَ جي بدنامي
ڪرڻ ڪري گرڀوئيءَ سيتا جو ٽياڳ ڪيو ويو. بنگالي ڪرٺواس رامائن،
ڪشميري رامائن، چين رامائن ۽ آند رامائن موجب سيتا راوڻ جو چتر ڪڍيو،
الڪري هن جو ٽياڳ ڪيو ويو. اها ڪٿا هنريٽ آهي. هڪڙي ڏينهن سيتا
جي ساهرين راوڻ جي مورت ڪڍڻ لاءِ هنڪي گهڙو چيو. سيتا اُلوقت پنهنجي
سمهڻ واري ڪمري ۾ ويئي هئي ۽ اُتي فرش تي هن راوڻ جي شڪل ڪڍي
۽ ساهرين جي وڃڻ کانپوءِ اُڪڇي اُن مورت پُرسان تي لٽي ۾ سمهي پئي.
رامچندر کي اهو درشيه ڏيکاريو ويو. آند رامائن ۾ لکيل آهي ته ڪيڪئي

वासमक्षा निराहारा तप्यन्ती भस्मशायिनी ।

अद्रव्या सर्वभूतानामाश्रमे ऽस्मिन्निवासिनी ॥३०॥ सर्ग ४८

शापस्यान्तमुपागम्य तेषां दर्शनमागता ॥३१॥

राघवौ तु तदा तस्याः पादौ जगृहतुर्मुदा ।

هرو رڳو هوا ڪالئي، ان جل ڪانسواءِ رک ۾ پئي لهيا ڪندي هئي
۾ رهندي ۾ ڪنهنڪي ڏٺو ۾ نه ايندي هئي پر سراپ جي انس لڳ
ڏسڻ ۾ آئي ۽ ڇهڻاڻ جو آدر متڪار ڪرڻ لاءِ ٻاهر نڪتي. انور
لڪهڻ هڪي پيرن ٻيا. ان ڳالهه کي پکيڙڻ لڳنداس هنرست لکيو آهي؛

गौतम नारि त्राप वस उपल देह घोर घोर ।

चरन कमल रज चाहति कृपा करहु खुत्री ॥

सत पद पावन सोक नसावन प्रगट भई तप पूज सही ।

त खुनायक जन सुखदायक सनमुख होइ कर जोरि रही ॥

اهليا سراپ جي ڪري پڻ جي ڏاڍو ڏارو ڪري لوهالجي ڏوڏ
جي ڏور چاهي. هي رڳوروڳو ان تي ڪرڻا ڪرڻوڳو شري رڳو جي
شوڪن کي ٿاڻ ڪندڙ چوڻ جي جهندي ٿي ٻاڙو اها لوهالجي
ٿي. پڪڙڻ کي ڪو ڏهندڙ شري رڳورڳو کي ڏسي، هرو هڪ جڙي
ٻيلي رهي. لوهالجي ٻاڙو، ڪنڊ ٻاڙو، پڌر ٻاڙو ۽ آندڙ ٻاڙو
ٿيل اهليا جو اڏار راجندر جي چوڻ سان لکيو.

ٻاليءَ کي ماڻڻ جي ڪٺا جدا جدا لهولي ۾ لکيل آهي. راجندر
پوئڻان پئي ٻاليءَ کي ٿر هڻي ماڻو، اها حلف هڪ آدرشي ڪري رڳو
ٿي سرهون. رڳو سمجهائي ۾ والهيڪ ۽ نلڳنداس لکيو آهي ته رڳو
جي عرصي ۾ رڳو راجندر هڪ ٻاليءَ کي سڙا ڏائي. پر رڳو ڏانهن،
پڻ ڪيترن رڳو ڪٿان ۾ لکيل آهي ته راجندر ٻاليءَ کي ڏوڏو
ماڻو. مهاوير چرت ۽ پورو ما ڪويءَ جي لاهيل رڳو ايندي ۾ لکيل
ته رڳو جي منڇري مالوان جي هڪي ڏيئي ٿي ٻاليءَ رڳو لڪهڻ کي
وڌڻ کان روڪيو ڏهن راجندر سامهون لڙائي ڪري هڪي ماڻو.

راجندر اسٽاپنا لاءِ ڪنڊ ٻاڙو، پڪالي ڪرڻواس ٻاڙو ۽ آندڙ
لکيل آهي ته لڙائيءَ ڪالو راجندر دشمن منهن کان پڇو نه پوئڻ
۾ پوئڻ ڪمڻ ڪجي! انهن صلاح ڏس ته راجندر لک

ويو آهي.

الدوليشيا ۾ يو گيشور ڪويءَ جو ٺاهيل رامائڻ ڪاڪاون واليڪ رامائڻ
آڌار تي لکيل آهي پر هن تي ڪڇ جي پٽي رامائڻ جو به گهڻو اثر آهي.
۾ چرت رامائڻ ۽ رام ڪيلنگ ۾ آهن پر سيرت رامائڻ جو وڌيڪ
آهي. وڃڻ جاوا جي پرمبر نالي استان تي هڪ شو مندر جي چوگرد
جي پٽين تي رام ڪٿا اُڪريل آهي. اوڀر جاوا جي پٽرن نالي استان تي به
شو مندر ۾ رامائڻ اُڪريل آهي. ملايا ۾ حقايت سيري رام، حكايت
اڃ راوڻ، شري رام وغيره رام ڪٿائون ٿوري گهڻي فرق سان آهن.

انهن سڀني گرلن کانسواءِ بيشمار ٺاڪ ۽ اليڪ ٻولين ۾ اليڪ رامائڻ جا
اڇيڪي آهن تن شري رام جي ڪٿا کي دلپا جي ڪنڊ ڪڇ ۽ گهر گهر
ٻاڪ ڪري ڇڏيو آهي. دلپا ۾ اڇي ڪٿا ڪلهي جهنجو ايترو پڻ چار
هجي. انهن سڀني گرلن ۾ جدا جدا شاعراڻيون خوبون آهن ۽ ڪٿا ۾ به
وگهڻو فرق آهي. انهن فرقن جي بيان سان نه پوڻا پڙجي ويندا پر ڪي
فرق ٻانڪن جي ڄاڻ لاءِ لکجن ٿا:

سيتا جي جنم بابت جدا جدا ڪٿائون آهن. راجا جنڪ کي سيتا ٻنيءَ
ملي پر ٻنيءَ ۾ ڪٿان آئي؟ ٿيبت، ڪوٺان، الدوليشا ۽ سيام جي رامائڻن ۾
سوال جو جواب مليو. اهي رامائڻ ڀارت جي پراچين اُتر پراڻ جي آڌار
لکيل ٿا ڏسجن. اُتر پراڻ ۾ ڳالھ، هنريت آهي. مندودريءَ کي جنهن وقت
ڄاڻي نه لڪا ۾ ڌرتي ڏڏي ۽ وڏو زلزلو ٿيو ۽ ٻيا به ڪئين اڀرڻ ٿيا.
جوشين چيو ته هيءَ ڪنيا راوڻ جي لاس ٿيڻ جو سبب بڻجي. ٺاهڻ
ماريچ کي چيو ته هن ڪنيا کي ڪنهن ڏورانهين ملڪ ۾ ڇڏي اچ! ماريچ
ڪنيا کي راجا جنڪ جي مٿاڇريءَ جي هڪ ٻنيءَ ۾ رکي آيو. ٻين هنڌ
آهي ته ان ڪنيا کي هڪ ٺوڪريءَ ۾ وجهي لڏي ۾ لوڙهيو ويو ۽ ڪن
کي اها ٺوڪري ملي ته انهن وڃي راجا جنڪ کي ڏني. مها ڀاڳوت ديوي
۾ به الهي ۽ ڳالھ جي پٺڀرائي ٿيل آهي جو لکيل آهي.

सीता मंदोदरी गर्भ संभूता चारु रूपणी

پهرين رامائڻ هئو هڪ ويڙ جي پراڪرم جو ڪاويءَ پر پوءِ رامچندر ڪي
وشو جو اوتار مڃي انجي پڳتي وڌندي وئي ۽ هنجي چريتر ۾ الرڪڪ
۾ ڳنڍيا ويا. اڌيائو رامائڻ ۽ نلسي رامائڻ ۾ اهڙا چمتوڪار گهڻا لکيل آهن.
ٺهڻ تي ”رام“ لکڻ سان آهي ترڻ لڳا يا مثال وٺو اهليا جي ڪٿا جو.
رامائڻ ۾ لکيل آهي:-

پارت جي ٻين ٻولين ۾ رهاڻا:-

ڀارت جي ٻين ٻولين جا پراچين مکيه رامائڻ هنريت آهسن ٿا. لائل ٻوليءَ ۾
ڪري ڪنڊن جو رامائڻ ڏهين صديءَ ۾ لکيل آهي. غير وپيشن راون کي
رامچندر جي نرسنگهه اولار جي ڪٿا ٻڌائي رامچندر جي شرط پوڻ جي صلاح
ڏيئي. مهودر جي آڳيا تي مروجن لائي راکشس جنگ جو روپ ڌاري سيتا کي
چوي ٿو ته هو راون کي ٻڌي ڪري مڃي. ٻيو ته مندودريءَ جو موت به
ٿڙائيءَ جي ميدان تي ٿئي ٿو. باقي ٻي ڪٿا والميڪ رامائڻ ۽ ڪمار داس جي
چالڪي هرڻ تان ورتل آهي. چڪروڙي راجگوهالا چاريه جو انگريزي رامائڻ
(جنهنجو سنڌيءَ ۾ ترجمو ٿيل آهي) ڪنهن ڪويءَ ۽ والميڪ رامائڻن جي
اڌار تي لکيل آهي.

ٻيلگو ٻوليءَ ۾ دوڀاڊ رامائڻ ڪوي ٻڌراج جو ٺاهيل آهي. هن ٻيلگيل
 آهي ته سينا سويمر وقت راجا جنڪ چوڻو. ته هنڪي سينا هڪ ٽوڪريءَ ۾ ٻيل
 ٻئيءَ ۾ ملي هئي. ان وچ ۾ وقت لڪهڻ لڌ جي ديويءَ کان ٻاهر ورتو
 ورتو ته ٻنواس جا ۱۴ ورهيه هنڪي لڌ نه اچي پر سندس استري اونهه ۱۴ ورهيه
 لڌ ۾ رهي. ميگهند جي استريءَ سلوچنا جي ڪٿا به وستار سان ڏال
 آهي. ٻيلگو ٻوليءَ ۾ رنگينات رامائڻ، اُتر رامائڻ، گوپينات رامائڻ،
 پاسڪر رامائڻ نه سٺا لکيل آهن پر عام ماڻهن ۾ مولا رامائڻ جو ڪهڙو پرچار
 آهي جهڙو مولا نالي هڪ ڪنڀار ۾ چوڪريءَ ملن کيئن ۾ ٺاهيو آهي.

مليلام بوليء ۾ آرام چرنت، ڪناس رامائڻ، ڪينوال ورما رامائڻ
آهن ٻن سڀ کان وڌيڪ چالو اڏيائين رامائڻ آهي جو سنسڪرت جي اڏيائين
رامائڻ جو ترجمو آهي. ڪناريءَ بوليءَ ۾ توراني رامائڻ ۽ هتي راوڻ ڪلم
آهن جن ۾ به ڪي ڪي ڪٿائون ٿوري فرق سان ڏنل آهن. سيلان جي
رام ڪٿا ۾ ٻالي رامچندر جو پڳت آهي ۽ لڪا ڪي آڱر لڳائي سيتا ڪي
رامچندر وٽ وٺي اچيو. ڪشميري رامائڻ ۾ مندودريءَ ڪي ٽي سيتا جي
نالو لکيو ويو آهي ۽ ٻيون به ڪي ڳالهيون به دليل آهن.

١٠
١١
١٢
١٣
١٤
١٥
١٦
١٧
١٨
١٩
٢٠
٢١
٢٢
٢٣
٢٤
٢٥
٢٦
٢٧
٢٨
٢٩
٣٠
٣١
٣٢
٣٣
٣٤
٣٥
٣٦
٣٧
٣٨
٣٩
٤٠
٤١
٤٢
٤٣
٤٤
٤٥
٤٦
٤٧
٤٨
٤٩
٥٠
٥١
٥٢
٥٣
٥٤
٥٥
٥٦
٥٧
٥٨
٥٩
٦٠
٦١
٦٢
٦٣
٦٤
٦٥
٦٦
٦٧
٦٨
٦٩
٧٠
٧١
٧٢
٧٣
٧٤
٧٥
٧٦
٧٧
٧٨
٧٩
٨٠
٨١
٨٢
٨٣
٨٤
٨٥
٨٦
٨٧
٨٨
٨٩
٩٠
٩١
٩٢
٩٣
٩٤
٩٥
٩٦
٩٧
٩٨
٩٩
١٠٠

ٻالھ، پيرالتي ڪري ٻڌائي. شري رام دلگير ٿي چيو ته ”چنتا ڪروڙ جي وس ٿيل استريءَ جي ڪجهه به چوڻ تي توکي خيال نه ٿي ڏيڻ ڪهندو هو ۽ هن کي اڪيلو ڇڏي تو عقل جي برخلاف ڪيو آهي.“ ائين ٻالھائيندي ٻئي ڀائر ڊوڙ ڏنا ڊوڙ ڏنا اچي پنچوڻي ۽

ٻهٽا، جتي ڏٺائون ته سیتا ٺهي ئي ڪانه ۽ ڪتيا جي سڄي سويياڻي مھر ٿي ويئي آهي. پوءِ ته شري رام ورلاپ ڪندو ڊوڙي ڊوڙي سیتا کي چوڻ طرف ڳولھڻ لڳو، ڦٽن ڦٽن واري ٻن ۾ تلاو ٿي، ڊڄت ٿي، ڳوڏاوريءَ تي ۽ ٻيو به جتي ڪٿي رائجند، پنهنجي پٽيءَ کي ڳولھيو ۽ جڏهن ڪٿي به پتو ڪين پيس تڏهن وٽن لٽن ۽ ڀسن پکيڙ ڪان سیتا بابت پڇڻ لڳو. انریت، رائجندر گھڻو ئي

وقت روئندو ۽ پڻ ڪندو رهيو ۽ نيٺ زمين تي ڪري پيو ۽ سڌا ڀري هاءِ سیتی! هاءِ سیتی! چوڻ لڳو.

راجندر کي اهڙو بيحال ڏسي لکشمي کي ڏاڍي چنتا ٿي ۽ هو رائجندر کي ڏنداري ڏيڻ لڳو. پر ته به شري رام جي هن کي ڏيرج نه آيو. هو چوڻ لڳو ته هي لکشمي! سیتا ته ڪٿي به ڏسڻ ٿئي اچي. راکشن هڪ سان اسان کان بدلو چڪايو آهي جو هن اڪيليءَ کي پڪڙي لڪر لڪر ڪري کائي ٺهائي ڇڏيو هوندائون ها! هوءِ انوقت ڪيئن نه ڪنهندي ۽ رڙندي هوندي! هاڻي مان ڪهڙو منهن کڻي آيو ڏيا ويندس؟ سڀ لوڪ مون تي چٽا

پنهنجي راڪشي داسين کي چيو، ”ڪنهن نه ڪنهن طريقي سان سڀيتا جو اڀيان ۽ هٿ پڇيو. هنکي اشوڪ وانگا ۾ وڃي اڪيلو بند رکيو ۽ ڪنهنڪي به هن سان ملڻ نه ڏيو. جڏهن جهنگلي هائڻ کي هيرانبو ۽ وس ڪبو آهي، تڏهن ڪنهن نه ڪنهن تجويز سان هنکي منهنجي وس ڪريو.

ائين چئي راوڻ خفي ٿي موٽي ويو ۽ راڪشسيائون سڀيتا کي اشوڪ وانگا ڏانهن وٺي ويئون. اشوڪ وانگا هڪ مڻ موهيندڙ باغيچو هئو، جنهن ۾ ميون سان ڀريل اٺڪ چايدار وڻ ۽ خوشبودار گلن وارا ٻوٽا هئا. انهن ڪيترائي ننڍا جدا جدا قسمن جا سنگمرمر جا تلاؤ هوا جنهن رنگين ۽ اڇا ڪملن جا گل ٽڙيل هئا. جتي ڪٿي مور پنهنجا پر پکيڙي پئي نچيا ۽ پالتو هرڻ پئي نچيا ۽ ڪڏيا. ته به سڀيتا کي سڪ ڪو نه هو. هوءَ بندياڻي پنهنجي سواميءَ جي ڏيان ۽ ڀرڻ ۾ غلطان رهڻ لڳي. پيادڪ راڪشسيائن سدائين هن تي ڀرو ڏينديون رهنديون هيون.

سڀيتا جي ڳولها ۾ راهچندر جو جٽايو سان ملڻ.

راهچندر ماريچ کي ماري ٽڪڙو ٽڪڙو پنهنجي ڪٿيا ڏانهن موٽي رهيو هو ته رستي ۾ لڪشڻ گڏيس، جنهن کي ڏسي سندس من ۾ اچي اُٺ ٽڙ ٿي. هو کيس چوڻ لڳو: هي لڪشڻ! راڪشن سان ڀريل بن ۾ تون سڀيتا کي اڪيلو ڇڏي ڇڏو نه ڪيو آهي. راڪشن جانڪيءَ کي ماري کائي نه ڇڏيو هجي. مونکي چرطرف پسوڻ پيا ڏسڻ ۾ اچن جو منهنجي ڪٿي اک ۽ ٻانهن ڦرڪي رهي هي. گڙڻ ۽ پکين جون ڪيڪون ۽ پوڻ ڀريل آواز ڪنهن ايندڙ پيدا جي سوچنا ڏيئي رهيا آهن. سڀيتا ضرور ڪٿيا ۾ نه هوندي ۽ راڪشن مونکان بدلو چڪايو هوندو.

تڏهن لڪشڻ کيس پنهنجي ۽ سڀيتا جي وارتالاپ جي سڃي

آڪياڪاري آهيان. پاڻڪي خوش رک ۽ مونتي ڪرپا ڪرڻ.
 ائين چئي مهاراجا راوڻ سيتا جي چرڻن ۾ پنهنجو مٿو نوايو پر
 سيتا هنجي خوشامد تي ڪوڏيان نه ڏنو. هو پنهنجو منهن ساڙهي ۽
 جي پلو سان ڍڪي کيس چوڻ لڳي: تون پنهنجي پراڪرم جون
 پٺاڪون ته ڏاڍيون ٿو هڻين، پر ڇا ڪوبه بهادر هڪ اڪيلي ويٺل
 اٻلا کي انوقت چورائي کڻندو جنهن وقت هنجو پتي موجود ڪونه
 هوندو؟ تو ۾ سامهون وڙهڻ جي سورهياڻي ته ڪانهي پر چوري ۽
 ڪرڻ ۾ سو چتر آهين. منهنجي اڳيان پنهنجي پل پراڪرم جي هام
 نه هڻ. جي تون رامچندر جي سامهون ٿين ها ته ڪر ۽ دوش وائڻ
 تنهنجو به ناس ٿئي ها. تون شري رام سان وير رکي گهڻو وقت
 جيترو رهي نه سگهندين. پنهنجي بچڻ جي اميد نه رک. تنهنجي
 هيءُ سولي جي لنڪا ۽ مهابوان راکشس، جن تي توکي هيڏو گهمند
 آهي، سي به جلد رامچندر ۽ لڪشمڻ هٿان ناس ٿيندا. ڏهه شري
 رام پنهنجن تڪن تيرن سان تنهنجي شير رکي چيري تنهنجو اهو
 سمورو گهمند، پل ۽ ڀراڻ ڪيندو. تنهنجي ۽ تنهنجي جاليءَ
 جي آنت گهڙي اچي بهتي آهي، انڪري ئي وڏا توکان هيءُ پاپ
 ڪرم ڪرايو آهي. اهو خيال دل مان ڪڍي ڇڏ ته مان تنهنجي
 لالچ وٺس يا پنهنجي جان بچائڻ خاطر تنهنجي ڳالهه مڃينديس.
 اڙي مهاباي! جي تون مونکي ڇهندين ته مان پنهنجو آپگهات ڪنديس
 سورميءَ سيتا جا اهي وڃن ٻڌي راوڻ ورائيو: سيتا! جي
 تون منهنجي پلائي ۽ پريم جو اهو بدلو ٿي ڏين ته سمجهجي ٿو
 تنهنجي اڳي جنم جي ڪيل پاپن ڪري اڃا ڪجهه وقت توکي
 دڪ پوڳڻو آهي. مان توکي ٻارهن مهينن جي مهلت ڏيان ٿو
 جيڪڏهن انهيءَ عرصي اندر توهان کي قبول نه ڪيو ته منهنجي
 رسويا توکي ٽڪر ٽڪر ڪري، تنهنجو ماس رڌي منهنجي کاڌي

سيتا کي ڪجهه مٺا ۽ ڪجهه ٻپ جا وڃن چئي، راوڻ

۾ اڪيچار سون ۽ چاندي، اڪت جواهر ۽ رتن ۽ پٽ پٽيهه مخمل ۽ ڪيمخاب جا ڍير لڳا پيا هئا. سنسار جي اٺيڪ ملڪن کي جيتي، راوڻ سڄي دنيا جي ڏن دولت ۽ عجيب و غريب پڌار ۽ آڻي پاڻ وٽ ڪٺا ڪيا هئا. سيتا کي درلي پشپڪ ومان به ديڪاريو ويو، جيڪو من جهڙي رفتار سان هلندو هو. مطلب ته سيتا کي شان شوڪت جو سارو سامان ۽ سهڻي ڏيڪاري ويڙهي پهر هنجي نظر ڪنهن به شئي تي ڪانه پيڙهي. هنجي من اندر ته رڳو هنجو پراڻ پٽي ئي پٽي وسيو.

راوڻ پوءِ هنڪي سمجهائي چوڻ لڳو ته: سيتا! تون هن سموري ڏن سهڻي ۽ ڪي پنهنجو ڪري سمجهه اُنجو سڪ ماڻ. منهنجي راڄ ۾ پٽيهه ڪروڙ ماڻهو رهن ٿا ۽ ٻين ڏيسن جا راجائون به منهنجي تابع آهن. تون منهنجي پٽ راڻي ٿي ۽ ان سڄي سامراجيه تي راڄ ڪر. تون مونکي پراڻن کان به وڌيڪ پياري آهين. مونکي گهڻي زالون آهن، پر تون سڀني جي راڻي ٿي رهندين. هن کانپوءِ مان رڳو توکي پيار ڪندس. هن سوني جي لتڪا جي چوگردا سوين جوجن اڏاهه سمند آهي. هزارين جوتا هن پيٽ جي رکيا ڪري رهيا آهن. ترلوڪيءَ ۾ اهڙو ڪو يودو ڪونهي جو منهنجو مقابلو ڪري سگهي ۽ توکي مون وٽان وٺي وڃي سگهي. هڪ ديش نيڪالي ڏنل، بن بن پٽڪندڙ نرڌن سان جهنگل جهاڳڻ ۾ توکي ڪهڙو سڪ ٿو ملي؟ تون پڪ ڄاڻ ته هن کانپوءِ تون رام کي ڏسي نه سگهندين جو هو لنڪا جي ويجهو به پهچي نه سگهندو. تون رام سان ملڻ جي آس لاهي ڇڏ ۽ هن سموري راڄ کي پنهنجو ڪري سمجهه. منهنجا زيور دست جيڪي وڏا وڏا ديوتائون، گندرو، ڪنڙا راجائون آهن، تنکي ۽ مونکي پنهنجو ٻانهو ڪري سمجهه. اڄ ته پشپڪ ومان تي چڙهي سڄي دنيا جو ستر ڪري ۽ مڙج ڪريون. هي سندري! مان تنهنجي چرڻ تي ڪري توکان پريم جي بيڪه گهري رهيو آهيان. مان پنهنجي سڄي حياتيءَ ۾ ڪڏهن ڪنهن اڳيان هنريڪ نه ٿيو آهيان. مان تنهنجو داس ۽

هيءَ شري قلسي راءائڻ ڏاڍي پريم ۽ شردا سان
پنهنجي پوجيم مائتا ۽ پتا جسي
ياد گهريءَ ۾ آريم.

اسان جو پتا پوڄه پومل ٿارچند ڏوڏ بچاءُ پنهنجي
سموري جيوڻ راءائڻ جي آدرش موجب پرمارم ۽ پڙنداري.
سنه ۱۹۰۰ع کان پنهنجي ديهالت جسي وقت ۱۹۳۲ع تائين
لاڙڪاڻي ۾ وڪالت ڪندو رهيو. هوءَ پنهنجي ڪمائي جو
وڏو حصو غريبن جي مدد ۽ وڏا پرچار ۾ ڪم آڻيندو هو.
پاڻ سنسڪرت جو وڏو ودوان هو ۽ هنجي اڏم ڪري هندي
۽ سنسڪرت جا ڪيترا ڪول ۽ راءي پالڻالائون ڪليون.
هو سدائين ماس مدرسا پنڪتي ڪرسمين جو وڏو ۽ سداچار ۽
پڙهڻي وارو جو پرچار ڪندو رهيو. هنجي پنهنجن شاسترن ۾
ڏاڍي شردا ۽ آستا هوندي هئي. جو شڪارپور ۾ ٻالڪرام
جي مڙهيءَ ۽ لت واري ڏرمسالا ۾ راءائڻ ۽ ڀاڳومت جي ڪتا
ڪندو هو. اسان جي ماما لولا ٻائي ۾ سيل سبتوش ۽ ميلاج
واري هڪ آدرش لاري هئي ۽ ۱۹۲۱ع ۾ ٻرلوڪ پٺاري.
اخڙي آدرش مان پتا جسي چوڻن ۾ منهنجو وار وار پرڻام
آهي. شل مولتي سدائين هنن جي آسپس رهي ۽ مان هنن
حاشا لڳاءُ ۽ سيرا پرائان.

لوڪرام
۱۰-۱ ۱۹۵۹ع

شري قلسي رامائنط

رامائنط پڙهي، جيڪو سڪ سڃي ۽ سان ۽
سهجي لنهن جي جي ۽ هون، سنسواوم وڃي ۽
لڳهي پار پوي، اوديا جي اوتاه کان.

قيمت ۷۵-۸

چاپو پنجون

[جون ۱۹۵۹]

سڀ حق ۽ واسطا قائم.

سنڌيڪار ۽ ڇپائيندڙ ۽

لوڪرام پيمسوهل ٽوٽي جا

۱۳۰۶ شڪروار، ٻاجيرو روڊ، پونو-۲

